

ქადაგებანი

იმერეთის ეპისკოპოსის

გაბრიელისა

თქმულნი 1870 – 1884 წლებში

ტომი მეორე

გამოცემა მეორე

ქუთაისი.

სტამბა „ძმობა“, კაზაკოვის ქუჩა № 17.

1913 წ.

Государственный архив

Секция рукописей и книг

მოძღვრება,

კვირიაკესა ზედა მეზვერისასა და ფარისეველისასა.

ორნი კაცნი აღვიდენ ლოცვად ტაძარსა შინა, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე (ლუკ. 18, 10).

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! იგავი ფარისეველსა და მეზვერესა ზედა იპყრობს თვის შორის ვრცელსა და ღრმასა ქრისტიანულსა ზნეობითსა სწავლასა, ამისთვის კვლადვე განვიხილოთ იგი დღეს აღსაშენებელად სულთა ჩვენთა. ორნი კაცნი აღვიდენ ლოცვად ტაძარსა შინა, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე. ვინ იყო ფარისეველი? სახარება ხშირად იხსენიებს მათ და ცხადად აღწერს მათთა სულიერთა თვისებათა. ფარისეველნი იყვნენ კაცნი სწავლულნი, მწიგნობარნი და ერისაგან პატივცემულნი. გარნა მათი ზნეობა და ყოფაქცევა სრულიად წინააღმდეგი იყო იმ ზნეობისა, რომელსა მოითხოვდა და ასწავლიდა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე. სჯულსა აღასრულებდენ იგინი გარეშეობით, საჩვენებელად კაცთა, ხოლო დაფარული მათი შინაგანი თვისება იყო ბოროტი, ამპარტავანი, აღვსებული შურითა და ანგარებითა. გარნა ყოვლიფერზე უკუდესი ის იყო მათ შორის, რომ ფარისეველნი არ გრძნობდენ თავის სიცოცხეს. არამედ თავნი თვისნი მიაჩნდათ მართლად, სათნოდ და წმინდად. უფალი ჩვენი იესო ქრისტე წინააღმდეგ ამისა ასწავლიდა ყოველთა კაცთა, რათა შეიძინონ შინაგანი კეთილი, პატიოსანი და წმინდა ხასიათი, და მით გარეგანიცა თავიანთი ყოფა-ქცევა გაიწმინდონ, გაკეთდენ და გამშენიერდენ.

ვინ იყვნენ მეზვერენი? იგინი იყვნენ ხარკის მომბოჭველნი, მთავრობისაგან დაყენებულნი, ხშირად აწუხებენ ხალხსა თვისითა ანგარებითა და უსამართლოებითა, ამისთვის იგინი სძულდა ყოველს კაცს. ასე რომ მეზვერე და ცოდვილი ერთი თქმა იყო.

ახლა ვნახოთ, როგორ ილოცეს ამ ორთა პირთა ტაძარში.

ფარისეველი იგი წარსდგა, ესე იგი, ფარისეველი რომ

საყდარში შევიდა, სულ ყველაზე წინ დასდგა, როგორც ახლავე დავინახავთ, ამპარტავნებით, რადგანაც თავი თვისი ყველაზედ უმჯობესად მიაჩნდა. მაგრამ აქედან ნუ ვიფიქრებთ, რომ საყდარში წინ დადგომა ყოველთვის ცოდვა იყოს, ოღონდ კი ამპარტავნებით არ დადგეს კაცი წინ. ზოგიერთნი წინ დადგებიან საყდარში, რათა უმჯობესად გაიგონონ ლოცვები და კარგად დაინახონ სამღვდელო მოქმედება; ამისთანა შემთხვევაში წინ დადგომა არ არის ცოდვა.

ღმერთო, გმადლობ შენ, რამეთუ არა ვარ, ვითარცა სხვანი კაცნი, მტაცებელი, ცრუ, მემრუშე, – ესრედ დაიწყო ფარისეველმა ლოცვა თავის გულში.

პირველი შეხედვით იგი თითქოს კარგად ლოცულობს. მართალა, დიახ კარგი და პატიოსანი არის, თუ კაცს არ უქნია ის ცოდვები, რომელსაც იგი ახსენებს, კიდევ ყოველი ღონის ძიება უნდა იხმაროს კაცმან, რომ არ იყოს იგი მტაცებელი, მემრუშე. გარნა ფარისეველის ლოცვაში პირველად ის არის ცუდი, რომ ის თავს იქებს. კაცი გონიერი და თავმდაბალი თავის თავს არაოდეს არ იქებს. თუ ღირსია ქებისა – სხვანი უნდა აქებდნენ მას, და არა თვითონ თავის თავს. მაგრამ ამაზე უარესი ის იყო, რომ ფარისეველი თავის თავს იქებდა დროსა ლოცვისასა, მდგომარე ღვთის წინაშე. ნასწავლი იყო იგი, წაკითხული ეწინებოდა დავითისაგან, რომ ლოცვაში კაცს უნდა ჰქონდეს სული შემუსვრილი და დამდაბლებული; ლოცვაში კაცი თვითონვე უნდა ამტყუნებდეს თავის თავს, ცოდვებს ნანობდეს, ღმერთს თავის უღირსებას შეაბრალებდეს. ნაცვლად ამისა, ფარისეველი თავის თავს აქებს. მერმე რით? მტაცებელი, ცრუ და მემრუშე არა ვარო! ამით როგორ უნდა იქოს კაცმა თავი? თუ მაინც-და-მაინც კაცმა თავის ქება მოინდომა, და ისიც არა ლოცვაში, არამედ სხვა დროს და სხვისგან, ის უნდა მოიხსენოს, თუ რამე კეთილი უქნია და ნაყოფი გამოუღია, და ისიცა ღვთის მადლს და შემწეობას უნდა მიაწეროს. წარმოიდგინე, მაგალითად, რომ ერთი ვინმე ხელმწიფის კარის კაცი წარუდგა ხელმწიფეს, ჯილდო მოითხოვა მისგან, და ასე იქო თავი: ხელმწიფე! მე შენ არაოდეს არ მოგატყუე, შენი ხაზინა არ გამიქურდავს და შენი სახელი არ მიგმობია. ნუ თუ ხელმწიფე მოიწონებს ამის სიტყვას და ჯილდოს მიცემს? არა ვგონებ; არამედ ესრედ უპასუხებს: მე შენ ჩემი ხაზინის გასაქურდლად და ჩემი სახელის საგმობლად

არ დამიყენებინარ, არამედ მოგანდევ საქმე გასაკეთებლად. თუ კარგად გააკეთე ის საქმე, შევიტყობ და დაგაჯილდოვებ, შენი ლაპარაკი რა საჭიროა. მზგავსადვე ამისა უპასუხებს ღმერთი ცოველსა კაცსა. საკმაო არ არის, ძმანო ჩემნო, რომ ქრისტიანე კაცი ცოდვებს არ იქმოდეს, არამედ სათნოებაც უნდა ჰქონდეს. არ გეყოფა შენ სულის საცხოვნებლად მართო ის, თუ მტაცებელ არა ხარ, არამედ მონყალეობაც უნდა გქონდეს; მცირე არის, თუ სიცრუე არ გიყვარს, სიმართლისათვის თავი გადადებული უნდა გქონდეს; არა თუ მემრუშე არ უნდა იყო, არამედ გულშიც უნდა არ გაარონიო უნმინდური აზრი, ქალსაც არ შეხედო ცუდის აზრით...

არა ვარ, ვითარცა მებვერე ესე...

ფარისეველმა არა თუ თავის თავი იქო, არამედ ამაზედ უცუდესი ჰქმნა: იმან თვისი მოყვასი განიკითხა და შეარცხვინა. მოყვასის განკითხვა და დანუნება ყოველთვის ცოდვა არის, გარნა ლოცვაში უდიდესი ცოდვაა. ლოცვაში, როგორც ზემორე ვსთქვით, კაცი თავის თავს უნდა დაინუნებდეს, კიდევ მართალი და კარგი კაციც რომ იყოს, და არა სხვას ვისმეს მოყვასთაგანს განიკითხავდეს.

ვიმარხავ ორ გზის შაბათსა შინა, – ესრედ გააგრძელა ფარისეველმა თვისი ლოცვა. აქაც იგი თავის თავს იქებს, მაგრამ ახლა თითქოს სიმართლით. მარხვა, ათეულის შეწირვა, მართლა კეთილი საქმე არის და სჯულიც მოითხოვდა ამას. გარნა აქაც, გარეშე მისა რომ, როგორც ვსთქვით, ლოცვაში კაცმა თავის თავი არასფერში არ უნდა იქოს, წინაპირველად ის უნდა შევიტყოთ, როგორ მარხულობდა ის კაცი. მარხვას და ლოცვას რისთვის ასრულებდა იგი? ის მარხულობდა გარეშეობით, საჩვენებლად კაცთა; მსხვერპლსაც და ლოცვასაც აღასრულებდა ამ ნაირად და ამისთვის; გარნა შინაგანსა ცუდსა ხასიათსა არ იშლიდა. ამისთვისაც მისსა მარხვასა და შეწირვასა არ ქონდა მადლი ღვთის წინაშე. ყოველი გარეგანი მოქმედება იმით აიწონება და დატუასდება ღვთის წინაშე, რა განზრახვით არის, რომელი წყაროისგან მომდინარეობს. მარხვა, მსხვერპლის შეწირვა, ლოცვა მაშინ შეერაცხება კაცს მადლად, როდესაც იგინი მომდინარეობენ ჭეშმარიტის სინანულისაგან, როდესაც იგინი გამოთქვამენ შინაგანსა კაცის გრძნობასა, როდესაც იგინი დახატვენ ჭეშმარიტსა სახესა კაცის სულისასა. ფარისეველი სასმელს და საჭმელს გამოიცვლი-

და და ხასიათსა და ყოფა-ქცევასა არა: ხოლო ჩვენ, ქრისტიანეთა, სასმელი და საჭმელი გამოვიცვალოთ, მსხვერპლი შევსწიროთ ისე და იმ განზრახვით, რომ ესენი შევწოდეს სულიერსა ჩვენსა წარმატებასა და სისრულესა.

ხოლო მეზვერე შორის სდგა...

მეზვერე შორის, ანუ უკან იდგა, როგორც სჩანს, სიმდაბლით. თუ საყდარში კაცი უკან, შორს მისთვის დადგა რომ მყუდროდ იყოს, თვალები და გონება არ დაეთანტოს და მეტადრე სიმდაბლით და მორიდებით ილოცოს, ეს დიახ მადლი იქნება; გარნა, როდესაც ზოგიერთნი უკან კარების სიახლოვეს მისთვის დადგებიან, რომ მალე გავიდენ კარში, ლოცვის გათავებას არ მოუცდიან, ეს ცოდვა არის.

არა იკადრებდა თვალთა ზე ახილვად... ფარისეველის მრავალმეტყველობა იყო ნიშანი მისი მოკლე და მცირე გრძნობისა; ხოლო მოკლემან მეზვერის სიტყვამან გამოაჩინა ღრმა და წმინდა მისი გრძნობა.

გეტყვით თქვენ, გარდამოვიდა ესე...

სჩანს, რომ თვით ლოცვა მისი ან გაამართლებს კაცს, ან გაამტყუნებს, ამსითვის, რომ ლოცვაში კაცი უნებლივად თავის სულის და გულის მდგომარეობას გამოაჩენს და გამოხატავს.

და ესრედ, თუ შენი ლოცვა, ძმაო, ღრმა არის, აღვსებული ძლიერითა გრძნობითა, აღძრული ჭეშმარიტითა სინანულითა, იგი შენც გაგამართლებს და გაცხოვნებს, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა ფარისეველისასა და მეზვერისა.

ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსა ამას.
(ლუკ. 18, 13).

მოკლე იყო ლოცვა მეზვერისა მის, გარნა იგი გამოდიოდა სიღრმისაგან გულისა მისისა. ჩვენ მრავალ სიტყვებს ვიტ-

ყვით ლოცვაში, მაგრამ ისინი არიან ცალიერი სიტყვა, უქმი ხმა. ვლოცულობთ ერთხელვე მიღებულითა ჩვეულებითა, დაფანტულითა გონებითა, არ ვფიქრობთ, რას ვიტყვით, ან რას ვიქმთ. ამისთვის ძვირად მივიღებთ მას, რასაც ვითხოვთ ლოცვაში.

სამი ნაკლულევანება აქვს ჩვენს ლოცვას, რომლისა გამოიგი ხშირად არა თუ სასარგებლო შეიქნება, არამედ უკანონო და წინააღმდეგი. პირველად ჩვენ ვლოცულობთ მოუმზადებლად, მეორედ ვლოცულობთ, მაგრამ მართლა კი არ გვსურს გულ-წრფელად, რასაც ვითხოვთ, ბოლოს, ლოცვაში ერთსა ვითხოვთ, საქმით კი სხვას ვიქმთ.

ამისთვის განვიხილოთ, რა დიდი და როგორი უნდა იყოს ჩვენი გრძნობა და განწყობილება წინაღ ლოცვისა, თვით ლოცვის დროსა და შემდგომად ლოცვისა.

პირველ ლოცვასა საჭიროა მომზადება, დალაგება სულისა და გულისა. **პირველ ლოცვისა დაწყებამდე განამზადე თავი შენი და ნუ იქმნები, ვითარცა კაცი გამომცდელი ღვთისა, იტყვის ისუ ზირაქი (18, 23).** კაცი ვინმე ხელმწიფესთან წარდგომად თუ მიდის, ბეჯითად მოამზადებს თავის თავს, უკეთესს ტანისამოსს ჩაიცვამს, სიტყვა-პასუხს მოამზადებს და დაალაგებს. ღვთის სახლში მიდიხარ, ღმერთს უნდა წარუდგე, ნუ თუ ეს შეიძლება მოუმზადებლად? წინაღვე უნდა იფიქრო, ვინ ხარ შენ, სად მიდიხარ, რას აპირობ.

ვინ ვარ მე? ერთი სანყალი, ცოდვილი ქმნილება, მოკლებული ყოველსა სულიერსა ღირსებასა, სუსტი, მომაკვდავი. ღირსი ყოვლისა სასჯელისა, რომელსაც თავის თავად არაფერი აქვს, არაფერი შეუძლია.

სადა ვარ ახლა? წინაშე ღვთისა, რომლისაგან ძრწიან ხერუვიმნი და სერაფიმნი; და რომელსა შეუძლია ერთი წამისყოფით მტვრად გარდამაქციოს; გარნა ამასთანავე – წინაშე ყოვლად მონყალისა მამისა, რომელი ხედავს ჩემს გულს და უყურებს, რა სულიერს ძღვენს მივართმევ მას.

რას ვაპირობ? უბნობას ღმერთთან, დიდების მეტყველებად ყოვლისა მპყრობელისა; მადლობის შეწირვად ყოვლად მონყალისა, ლოცვად ყოვლის შემძლებელისა. ლოცვად და ვედ-

რებად არა ჩემით და ჩემგან, არამედ სახელითა უფლისა იესო ქრისტესითა.

თვით ლოცვის დროს საჭიროა და მიუცილებელი, რომ ჩვენი გრძნობა, განზრახვა და სული ეთანხმებოდეს ლოცვაში წართქმულ სიტყვებსა, რომ ნამდვილად გვსურდეს ის, რასაც წარვსთქვამთ სიტყვებით. მაგალითებრ, როდესაც ჩვენ ვიტყვით: **იყავნ ნება შენი**, მაშინ არა არის ჩვენს გულში წინააღმდეგი ამ სიტყვებისა? ვსთხოვთ ღმერთსა, **ჰური ჩვენი არსობისა მოგვეც ჩვენ ღღეს**, გარნა, ვაი, თუ საიდუმლოდ გულში გვაქვს აზრი ხორციელისა საზრდოისა, ხოლო სულიერნი მოთხოვნისანი დაგვაფიქვდა? ვიტყვით: **გვისხენ ჩვენ ბოროტისაგან**, და ვაი, თუ გულში გვაქვს მიდრეკილობა და სიყვარული რომლისამე სიბოროტისა, ცოდვისა და ვნებისადმი!

„უამსა ლოცვისა კაცი, მზგავსად მათხოვარისა წარსდგება კარის ბჭესა ზეციერისა მამისასა“, ამბობს ნეტარი მამა ავგუსტინე; დაუკვირდით გლახაკსა, როდესაც იგი ითხოვს მონყალეხასა: მისი სახე, მოძრაობა, ხმა, ყოველიფერი გამოხატავს მისსა გაჭირვებასა და ღრმასა სურვილსა, რომ შეიბრალონ იგი. თვითონ ჩვენც, მძიმესა და ძნელსა გაჭირვებასა შინა მყოფნი რომ გამოვსთხოვთ შემწეობას ვისმე, ყოველ ღონეს ვხმარობთ, რომ მივიღოთ შემწეობა, თვალში ვუყურებთ, ხმა აღელვებული გვაქვს, სხვას არაფერს არ ვფიქრობთ მაშინ; თუ უარი გამოგვიცხადეს, მაშინ ვითხოვთ კიდევ მომეტებულითა გულმოდგინებითა. ნეტავი ღმერთს ვევედრებოდეთ ისე გულმოდგინედ, როგორც ვეხვეწებით ზოგჯერ კაცს. მართალია, ზოგიერთს შემთხვევაში ღმერთსაც კი ვევედრებით აღუღებული გულითა და ანთებული გონებითა: ეს მაშინ, როდესაც შიში სიკვდილისა, ანუ რომელიმე სხვა საშინელი უბედურება მოგვადგება ჩვენ. ამ შემთხვევაში ლოცვა ჩვენი იქმნება ერთობ ერთგული და მდულარე, ამისთვის, რომ იგი გამოდის სიღრმისაგან გულისა. მაშინ თვით ჩვენი სული მხურვალედ იმას ეძიებს, რასაც ბაგენი გამოთქვამენ.

შემდგომად ლოცვისა საჭიროა, რომ თვით საქმით ვეძიებდეთ და ვასრულებდეთ მას, რაც ვთხოვეთ ღმერთს ლოცვაში. კაცმა რომ გაიგონოს ის სიტყვები, რომელთა ჩვენ წარ-

მოვსთქვამთ ლოცვაში, იფიქრებს, რომ ჩვენ ვართ სრულნი და ბეჯითნი ქრისტიანენი, მაგრამ ასე არისა?

შენ ლოცულობ ღმერთს, რომ წმინდა იყოს სახელი მისი, მოვიდეს სუფევა მისი, იყოს ნება მისი; რა იქმნება ამაზედ უკეთესი? გარნა ნაცვლად მისსა, რომ თვით ჩვენის ცხოვრებით წმინდა ვყოთ სახელი მისი, ჩვენ თვითონ ვგმობთ მას და ვაძლევთ მიზეზსა ურწმუნოთა კაცთა, მხედველთა ჩვენთა, განკიცვად ჩვენისა სჯულისა. ნაცვლად მისსა, რომ მივსცეთ ადგილი გულთა შინა ჩვენთა სუფევასა მისსა, ჩვენი გული მორჩილია ცოდვისა და სოფლისა. ვიტყვით: **მამაო! იყავნ ნება შენი.** გარნა ჩვენ კი ათასი რაიმე გვენებავს, რომელიც არა ნებავს ღმერთსა; და რაღცა ღმერთსა ნებავს, ჩვენ იგი არა გვსურს. შენ თხოულობ პურსა არსობისასა. და ამასთანავე ბოროტად ხმარობ იმასაც, რაც გაქვს, რაც მოგცა კიდევ ღმერთმა; ერთს სალამოს დახარჯავ იმდენს რაღცა ათს სულს გლახაკს მრთელი წელიწადი გამოზრდიდა. შენ ყელამდი სავსე ხარ ყოვლითა სიკეთითა, და მახლობლად შენი სახლისა ზოგიერთნი შიმშილით კვდებიან. შენ არ შრომობ, უქმად ატარებ შენს ღღეს, თუმცა შენც მოვალე ხარ, მზგავსად სხვათა კაცთა ოფლითა შენითა სჭამდე პურსა შენსა. თხოვ ღმერთსა პურსა არსობისასა (რომელიც ბრძანებს?) **რომელიც არა შრომობს, არც უნდა სჭამდესო.**

ჩვენ განვაგრძობთ კიდევ ლოცვაში: **და მოგვიტევენ ჩვენ შეცოდებანი ჩვენნი, ვითარცა ჩვენ მიუტევებთ შეცოდებათა, და გული კი ხშირად სავსე გვაქვს შუღლითა და სიძულილითა მტერთადმი. ნუ შეგვიყვანებ ჩვენ განსაცდელსა, და თვითონ კი ხშირად ვეძიებთ და ვემორჩილებით განსაცდელსა. გვიხსენ ჩვენ ბოროტი-საგან, და გულში კი ვმალავთ ბოროტსა, ცოდვასა, ვნებასა.** ამ სახით საქმენი ჩვენნი სრულიად წინააღმდეგნი არიან ლოცვათა და ვედრებათა ჩვენთა.

მრწამს ერთი ღმერთი, მამა ყოვლისა მპყრობელი, აღვიარებთ ჩვენ ლოცვაში, და უფალი იესო ქრისტე ძე ღვთისა და სული წმიდა, აღვიარებ ერთსა ეკლესიასა და სხვა...

მშვენიერი აღსარებაა! გარნა, თუ შენ მართლა გულწრფელად აღიარებ ამას, რაისთვისღა ხშირად ისე ლაპარა-

კობ, და ისე ცხოვრობ, თითქოს ღმერთი სრულიად არ იყოს ქვეყანაზედ? თუ იგი შენი ღმერთია, სად არის პატივი, რომელსაც შენ უნდა აძლევდე მას? თუ ის შენი მამა არის, სად არის ის სიყვარული, რომელიც ეკუთვნის მას? თუ შენ გრწამს უფალი იესო ქრისტე, საითგან არის ისა, რომ შენ სოფლის თქმას და ჩვეულებას უფრო უსმენ, ვიდრედა სახარებას? შენ გრწამს სულიწმიდა, ეკლესია; მაშ რისთვისღა უგდებ ყურს ყოველთა ზღაპართა და სიცრუეთა სოფლიურთა, ანუ ღვთის წინააღმდეგ სიტყვათა ცრუ სწავლეულთასა, და არა ისმენ, რასაც გეტყვიან მწყემსნი ეკლესიისანი? რა სარგებელი არს შენთვის, რომ დილით და საღამოთი ღაღად-ჰყო „მწამს ღმერთი“, და ცხოვრობ, ვითარცა ურწმუნო.

დასასრულ, ძმანო ქრისტიანენო, დავსძინებ: როგორადაც შეუძლებელია, რომ კეთილად იცხოვროს კაცმა, თუ კეთილი ლოცვა არ იცის, ვინაითგან ჩვენ არათფერი არ შეგვიძლია გარეშე ღვთის მადლისა, მზგავსადვე, შეუძლებელია კეთილად, ნაყოფიერად ილოცოს კაცმა, თუ არ სურს ატაროს ქრისტიანულად ცხოვრება. ჩვენ ცუდად ვსცხოვრობთ მისთვის, რომ ცუდად ვლოცულობთ; გარნა მეორე მხრით, ცუდად ვლოცულობთ მისთვის, რომ ცუდი ცხოვრება გვაქვს. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა ფარისევლისასა და მეზვერისა

ლუკ. 15. 11-32

ვკონებ, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, რომ თქვენ ყოველთა ყურადღებით მოისმინეთ დღეს წაკითხული სახარებისაგან იგავი უძლებსა შვილსა ზედა და გახსოვსთ, რა იყო თქმული მას შინა. ამისთვის არ გავიმეორებ მას ეხლა თქვენს წინაშე, არამედ ვეცდები გამოვიყვანო მისგან ის სწავლა, დარიგება, რომელსა ჩვენ იმითი გვაძლევს მაცხოვარი.

იგავი ესე ვრცელი, მშვენიერი და ფრიალ აღმაშენებელი,

უნინარეს ყოველისა შეგვაგონებს ჩვენ რა სახით, რა ზომად დაეცემა, გაფუჭდება ცხოვრება და ზნეობა კაცისა მის, რომელი გამორდება ღვთისაგან, არ ემორჩილება მის სჯულსა, არამედ დაემონება ყოველთა ცოდვათა და ვნებათა, ერთი სიტყვით სცხოვრობს უღმერთოდ. როგორადაც უძლები იგი შვილი, გამოართვა რა მამასა თვისსა ყოველი ნაწილი, რაიცა მას ერგებოდა სამკვიდრებელისაგან, წავიდა შორს ქვეყანას, დაიწყო მუნ გარყვნილი და უწმინდური ცხოვრება, დააბნია ყოველი-ფერი თვისი ქონება, მერმე ისე დაგლახავდა სულითაც და ხორციელად, რომელ ღორების მწყემსად დააყენეს. მზგავსად-ვე კაცი, რომელი განემორება ზეციერსა მამასა, აიგდებს უღელსა საღმრთოისა სჯულისასა, დაგლახავდება, დაეცემა და დამახინჯდება სულიერად, მოაკლდება ყოველსა სულიერსა ნიჭსა და მადლსა ღვთისაგან მინიჭებულსა, და დაემზგავსება უწმინდურსა პირუტყვსა.

გარნა, ძმანო ჩემნო, თუ ვისურვებთ, რომ ამ იგავისაგან სრული და შესაფერი ჩვენთვის სწავლა გამოიყვანოთ, ერთს მის აზრზედ, ანუ კერძოზედ უნდა მივაქციოთ ჩვენ ყურადღე-ბა. ამ იგავში გამოხატულია ერთობ და ნამეტნავად, გაფუჭე-ბულის და გარყვნილის კაცის მდგომარეობა, უკიდურესი და-მახინჯება და დაცემა კაცისა. ეს ამისთვის, რათა უფრო მტკი-ცედ აღიბეჭდოს ჩვენს გულში, რა სახით წაახდენს და გააფუ-ჭებს ცოდვა და ღვთისაგან გამორება კაცსა. გარნა ამ სახით გაფუჭებულნი და დაცემულნი კაცნი, როგორადაც უძლები შვილი, გამოყვანილი იგავსა შინა, მრავალნი არ არიან და ნურცა ქმნას ღმერთმან, რომ იყვნენ ქრისტიანეთა შორის. ახლანდელი ქრისტიანების ზნეობითი მდგომარეობა უფრო სხვა არის, იგი საშუალია, ესე იგი: უმეტესი ნაწილი აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის არ არიან ისრე განშორებულნი ზეციე-რისა მამისაგან, როგორც უძლები შვილი, გარნა არც ის ით-ქმის მათზედ, რომ იგინი იყვნენ ახლო ღმერთთან, ანუ იყვნენ მის სახლში. ამაზედ უნდა დაფიქრდე შენ, ძმაო, და ეს უნდა კითხო შენს თავს: იმყოფები თუ არა თვით სახლსა შინა მა-მისა შენისასა? იქნება მზგავსად უძლებისა შვილისა არ წა-სრულხარ შორეულს ქვეყანაში, არ დაგბნევი ყოველიფერი შენი სულიერი ქონება, გარნა იქნება არც ღვთის სახლში ხარ და არც მისი სახლის ეზოში, არამედ გარეშე ეზოისა, ესე იგი: არც თბილი ხარ, არც ცივი, არამედ გრილი, ვითარცა აყვე-

დრებდა წმინდა იოანე ღვთისმეტყველი და მახარებელი ზოგიერთთა ქრისტიანეთა ესრეთი მდგომარეობა, ჩემის აზრით, უფრო საშიშოა და საეჭვო, იგი ატყუებს კაცს; უძლები შვილი, თუმცა შთავარდა უკიდურესა მდგომარეობასა შინა, გარნა, ბოლოს, თვით ამ საშინელმა მისმა მდგომარეობამ მოიყვანა იგი გონზედ, შეაშინა, გააღვიძა, აიძულა შენანებად და მოქცევად მამისა მიმართ მისისა. შენ კი, იქმნება, ისე არა ხარ დაგლახაკებული სულიერად, როგორც იგი უძლები და გგონია, რომ არცა ხარ ღვთისაგან განშორებული, იმყოფები ზეციერსა მამასათანა, მაშინ როდესაც ხარ ღმერთთან ახლო, არა ხარ თვით მის სახლში. იმას კი არ ვამტკიცებ, რომ უკიდურესი წახდენა უძლები შვილისა უმჯობესია, ვიდრეღა შენი საშვალე მდგომარეობა, არამედ იმას შეგავგონებ, რომ კარგად შეიტყო, ხარ შენ თვით შინაგან სახლისა უფლისასა, ანუ მხოლოდ ეზოსა შინა, ანუ იქმნება სულ გარეშე ეზოსა. ვაი, თუ ატყუებ შენს თავს, ვაი, თუ ცრუ რაიმე იმედი გაქვს და მით დაძინებულია შენი სინილისი. მართალია, ხან-და-ხარ მიხვალ ეკლესიაში, რომელიც არის ღვთის სახლი, ხან-და-ხან ეზიარები, დიდი რამე და მძიმე ცოდვა არ შეგმთხვევია, კაცის მკვლელი არა ხარ, მაგრამ მაინც არა ხარ უმჯობესი სხვათა კაცთა, არამედ ვითარცა ერთი ათასთა და ბევრეულთა სოფლის კაცთა შთათლულთა სოფლის ამოვებასა შინა. ეს არ არის საკმაო, ვერ შეხვალ ამით სასუფეველსა შინა! აბა, როდის იქმნები შენ ღვთის სახლში. რა უნდა ჰქნას კაცმა, რომ იგი სწორედ იყოს სახლსა შინა ღვთისასა დამყარებული? იგი უნდა ეცადოს და ყოველი ღონე უნდა მოახმაროს, რომ თვით მისი სული და გული, და, ბოლოს, თვით სხეული გარდაიქცეს ღვთის ტაძრად და სადგომად, მან უნდა შეამკოს თავი თავისი სათნოებითა, სინმინდითა, სასოებითა და უმეტესად სიყვარულითა. და მხოლოდ მაშინ შეიქმნება იგი ღვთის სადგურად სიტყვისამებრ უფლისა: **უკეთუ ვისმე ვუყვარდე მე და სიტყვანი ჩემნი დაიმარხნეს, მამამანცა ჩემმან შეიყვაროს იგი და მოვიდეთ მისსა და მისთანა დავადგრეთ** (იოან. 14-23).

გარნა ეს ძვირად მოხდება, რომ ვინმე ამ წუთს და ამაო სოფელში ეღირსოს ამისთანა მადლსა, აღვიდეს ესრეთსა დიდსა ხარისხსა სათნოებისასა, რომ შეიქნეს ტაძარი ცხოველი ღვთისა. მამასადამე ჩვენ ყოველთა ერთიღა დავგვრჩა საშუალება. თუ გსურს, ძმაო, არ დაემზგავსო უძლები შვილის დაცე-

მასა და დაგლახაკებასა, ჰბაძევედი მისსა მოქცევას და სინანულსა; შეიძინე სინანული, გული შემუსვრილი და მდაბალი სული. ეცადე, რომ მარადის იყოს შენს შორის ცხოველი გრძნობა სულიერისა უღირსებისა, ეცადე, რომ ყოველთვის ცრემლით ევედრო ღმერთსა, ვითარცა უძლები იგი: **მამაო, ვსცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა, და აღარა ვარ ღირსი ძედ წოდებად შენდა, მყავ მე ვითარცა ერთი მონათა შენთაგანი. ამინ.**

სიტყვა,

უძღვების კვირიაკესა ზედა.

და აღსდგა და მივიდა იგი მამისა თვისისა (ლუკ. 15. 20).

აწინდელი სახარება გვიქადაგებს ჩვენ სინანულსა, მით რომ დაგვიხატავს ცხოველად სინანულსა უძღვებისა შვილისასა. არ შეგვიძლია ჩვენ დღეს ვრცლად, ყოვლის კერძოდ, ავხსნათ მშვენიერი ესე იგავი, თქვენს წინაშე წაკითხული, მხოლოდ აღვწერ ერთსა კერძოსა სინანულისასა.

სინანული იგი უძღვებისა შვილისა იყო გულწრფელი, გაღანყვეტილი და ნამდვილი. მან სრულიად შეიგნო თავისი ცოდვა, სიმდაბლით აღიარა იგი ღვთის წინაშე, და მერმე თვით საქმით აღასრულა სინანული, ე. ი. უარ-ჰყო, უკუ აქცია თავისი ცოდვა, გამოიცვალა ცხოვრება. ამისთვის მამაც სიხარულით მიიღებს მას, ივინყებს ყოველთა მისთა ცოდვათა, მოუწოდებს ყოველთა მისთა მეგობართა, რათა მონანილე იქმნენ მისისა სიხარულისა, **რამეთუ ძე იგი მისი მომკვდარიყო და განცოცხლდა, წარწყმედილი იყო და იპოვა.**

სამწუხაროდ, არა ყოველთვის ესრეთი გულწრფელი და ჭეშმარიტი არის სინანული აწინდელთა ქრისტიანეთა. საუბედუროდ, მრავალ გზის სინანული აწინდელთა ქრისტიანეთა არის ცრუ და უნაყოფო. რომელი სინანული არის ცრუ და უნაყოფო? ის, როდესაც კაცი ნანობს გარეგანობით, საჩვენებელად

კაცთა, ანუ უბრალო ჩვეულებისამებრ. მეფემან და წინასწარ-მეტყველმან დავით, მსგავსად უძღებისა შვილისა მის, მიიღო შენდობა ცოდვისა მისთვის, რომ სინანული მისი იყო გულ-წრფელი და ღრმა: **შენ მხოლოსა შეგცოდე.** ღალადებდა იგი წინაშე ღვთისა, **დავშვერი სულთქმითა ჩემითა, დავაღბე ცხეღარი ჩემი ცრემლითა...**

საულ მეფემ არ მიიღო ღვთისაგან შენდობა, თუმცა მანცა სთქვა წინაშე სამუელ წინასწარმეტყველისა: **შეგცოდე!** მისთვის, რომ მან არა გულწრფელად სთქვა ეს სიტყვა, არამედ ეშინოდა არ მოაკლდეს პატივი წინასწარმეტყველისაგან და არ შერცხვეს წინაშე ერისა. აწინდელიცა ქრისტიანენი ხშირად ემზგავსებიან მას, მრავალნი მათგანი ეკლესიაში დადიან, აღსარებას იტყვიან, ეზიარებიან, მაგრამ ამას იქმენ საჩვენებლად კაცთა: ქვეყანამ არ დამძრახოსო! რამდენჯერ ზოგიერთი კაცი, თუმცა დიდ ცოდვაში ჩავარდება, მაგრამ სრულიად არ შესწუხდება, არ შერცხვება, ვიდრემდის მისი ცოდვა დაფარული არის, არავინ არ იცის. გარნა როდესაც ქვეყანამ შეიტყო, და იწყო მისი განმტყუნება და განკითხვა, მაშინ კი შერცხვა, შეწუხდა, ერთი სიტყვით, შევიდა სინანულში, მაგრამ ამისთანა სინანული არის ცრუ და უნაყოფო. ის იმისთვის კი არ სწუხს, რომ შესცოდა წინაშე ზეციერისა მამისა; ის სწუხს იმას, რომ ქვეყანამ შეიტყო, საზოგადოებაში შერცხვა.

უძღები შვილი იტყოდა: **ვსცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა, და არა ღირს ვარ წოდებად შვილ შენდა.** ის სწუხდა იმაზედ, რომ ზეციერსა მამას განემორა და მოაკლდა მის სიყვარულს, მამა-შვილობას.

ზოგჯერ სინანული გაუჩნდება კაცს მარტო შიშისაგან, ეშინია, ღმერთმა არ დამსაჯოს ჩემი ცოდვებისათვის და ჯოჯოხეთში არ ჩამავდოსო. რა უნდა ვსთქვათ ამისთანა სინანულზედ? – ისა, რომ დასაწყისში ესეც კარგია.

საღვთო წერილიც შეგვაშინებს ჩვენ საუკუნოითა სასჯელსა, იგი გვაშინებს ღვთის განრისხებითა და ჯოჯოხეთის სასჯელითა: გარნა მარტო შიშით არ უნდა იყოს სინანული. უმეტესად ნაყოფიერი და ჭეშმარიტი სინანული სიყვარულითგან იშობა. თუ ვსურს, ძმაო ჩემო, რომ სინანული შენთვის იყოს მეორე შობა, მზგავსად ნათლის-ღებისა, ეცადე რომ შენი სინანულიც იყოს ნაყოფი სიყვარულისა, სწუხდე და სტიროდე, რომ განემორე ზეციერსა მამასა.

ხშირად მოხდება კიდევ, რომ კაცი მონანული მიზეზობს, სხვა და სხვა გარემოებას მოიყვანს შესანდობლად მისთა ცოდვათა. ეშმაკმა მაცდუნა, ამხანაგმა ამიყოლიაო. ქურდები იტყვიან, სიღარიბისა გამო ვქენიო. გემტერება შენ ვინმე და მას იხსენებ – მისი ბრალი არისო, იმან არ მომასვენაო, და სხვა ამისთანა მიზეზებს მოიყვან. აღსარებაშიც წინაშე მოძღვრისა ზოგიერთი ნაცვლად მისა, რომ გულწრფელად აღიაროს ცოდვილი ვარო, ჩემი ბრალი არისო, მრავალ მიზეზს მოიყვანს შესანდობლად თვისისა ცოდვისა. განა არ შეეძლო დავით მეფესაც მოიყვანა მიზეზები თვისი ცოდვისა, გარნა არა! იგი იტყოდა: **შენ მხოლოსა შეცვოდე და ბოროტი შენს წინაშე ვყავ, ცოდვა ჩემი მარადის ჩემს წინაშე არს, მან უწყოდა, რომ გული შემუსვრილი და სული შემუსვრილი და დამდაბლებული ღმერთმან არ შეურაცხ-ჰყოს, და შეიმუსრა სული, შეინუხა გული, დაემხო ღვთის წინაშე სიმდაბლით.**

ხშირად მოხდება ისიც, რომ კაცს აქვს ერთი რომელიმე ცოდვა დაჩემებული და შეყვარებული; თუმცა ნანობს, მაგრამ არ შეუძლია იმ ცოდვის დატოვება. ნიშანი ჭეშმარიტისა სინანულისა ის არის, რომ კაცმა დატოვოს და მოიძულოს მისგან შეყვარებული და შეჩვეული ცოდვა. დავით წინასწარმეტყველს ფრიად უყვარდა ერთი მისი შვილი, აბესალომი, თუმცა ეს აბესალომი იყო უღირსი და ბოროტი. მან უღალატა მამას, გადიბირა მრავალნი მისი ქვეშევრდომნი, აღსდგა მასზედ, სურდა მისი მოკვლა და მიღება მისის სამეფოისა. დავით მეფემ გაგზავნა მამედ მხედრები საომრად, მაგრამ მხედართ-მთავარსაც და მხედრებსაც დააბარა, რომ აბესალომს არ შეეხონ. ვინც აბესალომისაგან იყვნენ შეცდომილნი, მოტყუებულნი, ისინი კი უნდა დაეხოცათ, და მაცდური, თავი ცოდვისა, აბესალომი, უნდა დაეზოგათ. მზგავსადვე ვიქცევით ჩვენცა, აწინდელნი ქრისტიანენი? ხშირად ვნანობთ სხვა და სხვა წვრილ-წვრილ ცოდვებს, და კიდევ მოვიშლით მათ, მაგრამ რომელიც არის თვისი და თავი ცოდვისა – იმას არ შევებებით, იმას დავზოგავთ, ის არის ჩვენი აბესალომი, შეყვარებული.

აღსარებაში ხშირად აღვიარებენ ქრისტიანენი: სიცრუე გვითქვამსო, ჩხუბით ბევრს ვაწყენინეო, და ეს ცოდვები სიღვან დაიბადენ, ის კი დაავინწყდათ, ამჰარტავანი რომ არის, და ანჩხლი, ის არ აღვიარა. აბესალომი დაზოგა და მისგან შო-

ბილი ცოდვა მოსპო. ზოგიერთის კაცის გულში მთავრობს განუზომელი სიხარბე, ანგაარება; ყოველი მისი ცოდვები აქეთ-გან წარმოსდგებიან. რამდენი კაცი დასჩაგრა, რამდენისაგან ქრთამი მიიღო, ეკლესიის ქონებაც არ დაზოგა, გარნა იგი არაოდეს არ აღიარებს ანგაარი ვარო, ხარბი-ვარო: აბესალომს, მიზეზს ყოველთა თვისთა ცოდვათა ჰფარავს, და სხვა რომელიც წერილი ცოდვები იშვა აბესალომისაგან, ცალცალკე აღიარებს. ყოველი მავნებელი მცენარე ფესვიანად თუ არ ამოსთხარე, ძმაო, მიწითგან ისევ აღმოსცენდება, უფრო გაღონიერდება. ვეცადოთ, ძმაო ჩემო, გულწრფელი და სრული გონიერი სინანული მივართვათ უფალსა მომავალსა ამას დიდ მარხვასა შინა – ამინ.

მოძღვრება,

კვირიაკესა ხორციელისასა

რა უამს მოვიდეს ძე კაცისა დიდებითა თვისითა და ყოველნი ანგელოსნი მისნი მასთანა, მაშინ დაჯდეს საყდართა დიდებისა თვისისათა (მათე 25, 31).

წმინდამან ეკლესიამან დაანესა აწინდელსა კვირიაკესა ზედა წაკითხვა სახარებისა მის, რომლისა შინა მაცხოვარი ცხოვლად აღწერს მეორესა მოსვლასა და საშინელსა სამსჯავროსა. ფრიად საჭირო და სასარგებლო არს, ძმანო ჩემნო, ხშირად და ცხადად წარმოვიდგენდეთ საშინელსა ამას დღესა. შევკრიბოთ საღმრთოისა წერილისაგან ყოველი, რაიცა სულმან წმიდამან წინადვე გვამცნო ჩვენ ამ საგანზე.

პირველად, როდის იქნება სოფლის აღსასრული და ქრისტეს მეორედ მოსვლა? რას გვიცხადებს ამაზედ საღმრთო წერილი? თუმცა ცნობის მოყვარესა კაცის გულსა და გონებასა ყოველთვის სურს შეიტყოს დრო იესო ქრისტეს მეორედ მოსვლისა, გარნა სულმან წმიდამან განგებ არ ინება განსაზღვრება ამისა. მოციქულთა ერთხელ კითხეს მაცხოვარსა: გვითხარ ჩვენ ოდეს იყოს ესე, და რაი არს სასწაული შენისა მის

მოსვლისა, და აღსასრული ამის სოფლისა? გარნა მაცხოვარ-
მან უპასუხა მათ: **დღისა მისთვის და უამისა არვინ იცის, არცა ან-
გელოსთა, გარნა მამამან ჩვენმან მხოლომან** (მათე კდ. კვ.) რის-
თვის დათარა მაცხოვარმან ჩვენგან ეს? **იღვიძებდით უკვე, გვიპა-
სუხებს ჩვენ უფალი, რამეთუ არა იცით რომელსა უამსა უფალი
თქვენდა მოვიდეს!** გარნა, თუმცა საღმრთო წერილი პირ-და-პირ
არ განსაზღვრებს დროსა მეორედ მოსვლისასა, გარნა იგი აღ-
წერს ზოგიერთსა ნიშნებსა და სასწაულთა, რომელნი თავის
დროზედ ცხად ყოფენ მოახლოვებასა სოფლის აღსასრულისა-
სა. რომელნი არიან ეს ნიშნები? პირველად ცხადად არს
თქმული, რომელ უწინარეს ქრისტეს მეორედ მოსვლისა სა-
ხარება მისი იქადაგება ყოველთა თესლთა შორის: და **იქადა-
გონ სახარება ესე ყოველთა სოფლებთა საწამებელად ყოველთა წარ-
მართთა.** გარნა ჯერედ კი მრავალნი არიან თესლები, რომელ-
თა არ უსმენიათ ქადაგება ქრისტეს სახარებისა. მეორედ, თუმ-
ცა სახარება ყოველ თესლებში იქმნება ქადაგებული, გარნა
სიმართლე, სინწინდე და სიყვარული დამცირება კაცთა შო-
რისა. თუმცა ცოდვასა ახლაცა დიდი ძალა და გავლენა აქვს
ქვეყანაზედ, გარნა მაშინ იგი თითქმის იდღესასწაულებს კაც-
თა შორის, მაშინ დასუსტდება შიში და სიყვარული ღვთისა;
მაშინ გამრავლდებიან კაცნი ბოროტნი, თავხედნი და უწყა-
ლონი, და, რომელიც ერთობ შესანიშნავი არის, გარნა ცხა-
დად თქმული საღმრთო წერილში, – მაშინ უმეტესად განმრავლ-
დებიან კაცნი ფარისევლნი და მზაკვარნი, რომელნი გარე-
შეობითა იქნებიან ღვთის მოყვარენი და ძალი ღვთის სიყვა-
რულისა არ ექნებათ. ეს იმას ნიშნავს, რომელ ჯკუა და გა-
ნათლება იქნება მაშინ დიდი, გარნა ზნეობა დაცემული. რო-
დესაც ესრეთი ცოდვა და უსჯულოება მოინადირებს ყოველ-
სა კაცსა, დაამძიმებს დედამიწასა, მაშინ გამოჩნდება უცხადე-
სი ნიშანი სოფლის აღსასრულისა, მოვა ანტიქრისტე – კაცი,
საშინელი მძლავრებითა და ცბიერებითა. იგი თავის თავს
დაარქვამს ღმერთს, იგი იქმს მრავალთა ცრუთა ძალთა და ნი-
შებსა, და მით მიიქცევს თვისდამი ყოველთა სუსტთა და გარ-
ყვნილთა; და ესრედ იგი შეავსებს ქვეყნის უსჯულოებასა და
ააჩქარებს გამოჩენასა ღვთის სასჯელისასა. რომელიც ამ უამად
დარჩებიან ქვეყანაზედა მორწმუნენი და გულის ხმის მყოფელ-
ნი, ივინი ამით ნიშანთა და სასწაულთაგან, ეგრეთვე სხვათა
მრავალთა ნიშანთა და სასწაულთაგან, შეიტყობენ მოახლოვე-

ბასა ქრისტეს გამოჩინებისასა. მაშინ გამოჩნდებიან სასწაულ-
ნი და ნიშანნი ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა, მიწის მრავალ-
ნი სიყრმილნი, ბრძოლანი და ხმანი ბრძოლისანი, ყოველნი
ტომნი იქმნებიან აღვრეულნი და გაშტერებულნი შიშისაგან:
და იყოს სასწაული მზესა შინა და მთვარესა და ვარსკვლავთა და ქვე-
ყანასა ზედა, შეკრება თესლებისა განკვირებითა ოხვრისათა ზღვისაგან,
და ძვრითა სულთა კაცთათა შიშისაგან და მოლოდებისა მომავალისა
სოფელსა ზედა. და ესრედ, ოდეს ერთი მხრით მცირედნი
დარჩენილნი რჩეულნი ცხადად იგრძნობენ მოახლოებასა უფ-
ლისასა, და, მეორეს მხრით, უმრავლესნი და თითქმის ყო-
ველნი მაშინდელნი ადამიანნი იქმნებიან დაძინებულნი ცოდვა-
თა შინა, არა რაისა მომლოდებელნი, წარმატებულნი სიმ-
თვრალითა და სიმაძღრითა, მაშინ უცხად გამოჩნდეს სასწაუ-
ლი ცათა შინა ძისა კაცისა, და მაშინ **იტყებდენ ყოველნი ტომნი
ქვეყანისანი და იხილონ ძე კაცისა, მომავალი ღრუბელთა ზედა ცისათა
ძალითა და დიდებითა მრავლითა.** მიაქციე, ძმაო, კარგად ყურად-
ღება სიტყვათა ამათ ზედა: **მაშინ იტყებდენ ყოველნი ტომნი ქვე-
ყანისანი:** მაშინ, ესე იგი, როდესაც ყოველნი შეხედვენ და იხი-
ლვენ ქრისტესა მომავალსა ზეცითგან, იწყონ ყოველთა ტყე-
ბა, ტირილი და თავის ცემა. ვინ აღწერს, ძმაო, ყოველსა,
რასაც გული კაცისა იგრძნობს მაშინ, საშინელსა ამას წამსა!
თვით ის კაცისა, რომელი იგი იყო ღვთის მორჩილი და მსა-
ხური, ყოველთვის შეძლებისამებრ ასრულებდა მისთა მცნე-
ბათა, იგიცა შეშინდება, ამისთვის რომ არ იცის, რას ეტყვის
მას უფალი და რომელსა მხარესა დააყენებს, მარჯვენსა, თუ
მარცხენსა. გარნა მას ერთი ნუგეში მაინცა აქვს, რომ იგი იყო
მორწმუნე, მას ქონდა სასოება ღმერთზე: ხოლო ვინ წარ-
მოიდგენს აღრევასა, ურვასა კაცისა ურწმუნოისა და განდრე-
კილისასა! თურმე მართალი ყოფილა ყოველი, რასაცა გვიქა-
დაგებდა ჩვენ სახარება, ესრედ უთუოდ იფიქრებს იგი; თურ-
მე იესო ქრისტე კი ყოფილა მაცხოვარი და მსაჯული სოფლი-
სა, იფიქრებს იგი ამას, დასწყევლის თვისსა სიყოფესა, სიბრმა-
ვესა, აღვსებული შიშითა და მოლოდინებითა საშინელისა
სასჯელისათა.

როდესაც ყოველნი სულნი, რომელიც დაბადებითგან ცხოვ-
რებდენ ქვეყანასა ზედა, შეიკრიბებიან წინაშე მაცხოვრისა, მა-
შინ იგი განარჩევს მათ და გაჰყოფს, დაადგენს რა ცხოვნე-
ბულთა მარჯვნივ თვისსა, და წარწყმედილთა მარცხენით

თვისსა, და იქვე ეტყვის ორთავე მხარეთა მიზნობა, რომლი-
სათვისსა პირველნი იქნებიან ცხოვნებულ, ხოლო მეორენი
წარწყმედულ. რას ნიშნავს, ძმანო ჩემნო, რომელ მაშინ მაც-
ხოვარი არცა პირველთა არ ეტყვის, რომ თქვენ გქონდათ
სარწმუნოება ჩემი, და არცა მეორეთა მათ არ აყვედრის, რომ
მათ არ სწამდათ იგი, არამედ პირველთა გაამართლებს იგი
მით, რომელ იგინი იყვნენ მონყალენი: მშიერთა აჭმევდენ,
შიშველთა ჩააცმევდენ, სნეულთა ნახვიდენ; ხოლო წარწყმე-
დილთა გაამტყუნებს იგი მით, რომელ იგინი არ იქმოდენ
არცა ერთსა. ეს იმას ნიშნავს, ძმანო ჩემნო, რომ მონყალეობა
და სხვანი კეთილნი საქმენი არიან ნაყოფნი სარწმუნოებისა.
როგორც ხე იცნობება ნაყოფთაგან, ეგრედვე ღირსება კაცთა
– საქმეთა მისთაგან.

რასა შინა მდგომარეობს ნეტარება ცხოვნებულთა – ამას
კაცის გონება ახლა ვერ წარმოიდგენს, საღმრთო წერილში
არის თქმული მხოლოდ ისა, რომელ ცხოვნებული იქნება
ბრწყინვალე, ვითარცა მზე, რომელ ღმერთმან მას მოუმზადა
ისეთი ნეტარება, რომელ თვალსა კაცისასა არ უნახავს, ყურ-
სა მისსა არ სმენია და გული მისი ვერ წარმოიდგენს.

რა იქნება ტანჯვა წარწყმედილთა? ამასაც ვერ წარმო-
იდგენს გონება კაცისა სრულებით, მხოლოდ არის თქმული,
რომელ იგინი იქნებიან ბნელსა გარესკნელისასა, სადაცა ცეც-
ხლი მათი არა დაშრტების, და მატლი მათი არ დაიძინებს.
და წარვიდენ ესენი სატანჯველსა საუკუნესა, ხოლო მართალნი ცხოვ-
ნებასა საუკუნესა. გლოცავთ თქვენ, ძმანო ჩემნო, ნუ დაივიწყ-
ებთ ამას ყოველსა, ხშირად წარმოიდგენდეთ სიხარულთა ცხო-
ვნებულთასა და ვაებასა წარწყმედილთა, და მით განალვიძებ-
დეთ გულსა შინა თქვენსა მონანებასა ცოდვათა თქვენთა, და
წადილსა შემთხვევად ხვედრსა ცხოვნებულთასა. ამინ.

სიტყვა,

ხორციელის კვირიაკესა ზედა

და მოიგოს მეუფემან მან და რქვას მათ:
„ამინ გეტყვი თქვენ, რავდენი უყავით ერთ-

სა ამას მცირეთაგანსა ძმათა ჩემთასა, იგი მე მიყავით“ (მათე 31).

იქნება, ძმანო მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო, ოდესმე ვინმემ თქვენგანმა იკითხა თავის გულში, რომელი არის უდიდესი ყოველთა ქრისტიანეთა სათნოებათა შორის? რომლითა საქმითა, ანუ სათნოებითა ქრისტიანე უმეტესად ასიამოვნებს ღმერთსა, და დაიმკვიდრებს სასუფეველსა ღვთისასა? დღეს წარკითხული სახარება გვაძლევს ჩვენ ამისა პასუხსა. უდიდესი და უმეტესად ყოვლისა სასიამოვნო ღვთისათვის სათნოება ყოფილა მონყალება, ანუ მრავალფერი შემწეობა მრავალ-ფერად გაჭირვებულთა და ნაკლულევანთა მოსყვასთა. დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გვესმა ჩვენ, რომელ ოდეს უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მოვალს მეორედ ქვეყანასა ზედა დიდებითა და ძალითა მამისა მისისათა, ანგელოზთა მისთა თანა, და დაჯდება საყდარსა ზედა დიდებისასა, და შეიკრიბებიან მის წინაშე ყოველნი ტომნი და ნათესავნი კაცთანი, მაშინ იგი განარჩევს მართალთა და ცოდვილთა, ვითარცა რა მწყემსმან განარჩიოს ცხოვარი თიკანთაგან, და დაადგინებს პირველთა მარჯვენით თვისსა და უკანასკნელთა მარცხენით თვისსა. მაშინ რქვას მეუფემან მარჯვენითა მათ თვისთა: მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო და დაიმკვიდრეთ განმზადებული თქვენთვის სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისა. რამეთუ მშობდა და მომეცით მე ჭამადი, მწყუროდა და მასვით მე, უცხო ვიყავ და შემინყნარეთ მე, შიშველ ვიყავ და შემოსეთ მე, სნეულ ვიყავ და მომხედეთ მე, საპყრობილესა ვიყავ და მოხვედით ჩემდა. ხოლო მარცხენით მათ რქვას: წარვედით ჩემგან წყეულნო ცეცხლსა მას საუკუნესა, რომელი განმზადებულ არს ეშმაკათვის და ანგელოზთა მისთათვის, რამეთუ მშობდა და არა მომეცით მე ჭამადი, მწყუროდა და არა მასვით მე, უცხო ვიყავ და არა შემინყნარეთ მე, შიშველ ვიყავ და არა შემოსეთ მე, უძლური ვიყავ და არა მომხედეთ მე, საპყრობილესა ვიყავ და არა მოხვედით ჩემდა. და ოდეს მართალნიცა და ცოდვილნიცა განკვირვებულნი კითხვენ მას: უფალო, ოდეს გიხილეთ შენ მშობერი, ანუ მწყურვალე, ანუ უცხოებასა და უძლურებასა, ანუ საპყრობილესა შინა! მაშინ მეუფემან მიუგოს მათ და რქვას: ამინ გეტყვი თქვენ, რაოდენი უყავით ერთსა ამას ძმათა ჩემთა მცირეთაგანსა, იგი მე მიყავით. მაშასადამე, ერთი უმთავრესი მიზეზი ცხონებისა მართალთა იქნება ის, რომ იგინი იყვნენ მრავალ მონყალენი მრავალ-ფერთა გაჭირვებულთადმი; ეგრედვე უმთავრესი მიზეზი

წარწყმედილთასა იქნება ის, რომ იგინი იყვნენ უწყალონი. ერთობ საკვირველი არის, ძმანო ჩემნო, რომელ უკანასკნელსა ამას და საშინელსა წამსა, ოდეს ყოველი კაცი თვით პირისაგან ღვთისა გაიგონებს უკანასკნელსა განჩინებასა და შეიტყობს საუკუნესა ხვედრსა თვისსა, მაცხოვარი სხვას არაფერს არ გაახსენებს და არ უქებს მართალთა თვინიერ ამისა, რომელ იგინი იყვნენ მონყალენი, თუმცა, უეჭველია, რომ მათ სხვანიცა მრავალნი შეამკობენ სათნოებანი; ეგრედვე ცოდვილთა სხვა მიზეზს არაფერს ეტყვის, დააყვედრებს მხოლოდ იმას, რომ იგინი იყვნენ უწყალონი, თუმცა უეჭველია, იგინი, სხვათაცა მრავალთა ცოდვათა იქმოდენ თავიანთ სიცოცხლეში. რაი არს მიზეზი ამისა? რისთვის არ ეტყვის მაცხოვარი მარჯვენეთა მათ თვისთა, რომ იგინი იყვნენ აღვსებულნი სარწმუნოებითა, სასოებითა, ყოვლად მარხულობდენ, გულმოდგინედ ლოცულობდენ, ზოგიერთთა მათგანთა სისხლიც დასთხიეს ქრისტესათვის? ეგრედვე, რისთვის არ ეტყვის მაცხოვარი ცოდვილთა, რომელ იგინი იყვნენ ურწმუნონი, უმინდურნი, კაცის მკვლელნი და სხვათა, ამის მზგავსთა, მრავალთა ცოდვათა მოქმედნი? ეს მისთვის, ძმანო ჩემნო, რომელ მონყალეა არის ნაყოფი, ცხად მყოფელი ყოველთა სხვათა სათნოებათა, სარწმუნოებისა, სასოებისა, სიყვარულისა. მზგავსადვე უწყალოება არის ნიშანი და ბეჭედი ყოველთა სხვათა ცოდვათა. მისთვის კიდევ, რომელ მაცხოვარი მოითხოვს ჩვენგან საქმესა, და არა მხოლოდ სიტყვასა, მოითხოვს ჩვენგან მოქმედებასა, მოძრაობასა, და არა მხოლოდ უქმსა გულის სიტყვასა და უნაყოფოსა გრძნობასა. იქნება შენ, ძმანო, სარწმუნოება და სასოება გაქვს, გარნა ესენი არიან უნაყოფონი, იქნება შენ მრავალი კეთილი განზრახვა გქონდა გულში, მრავალი და პატიოსანი სიტყვა სთქვა, მშვენიერი სურვილნი გამოიჩინე, გარნა თუ განზრახვა შენი არ აღასრულე, სიტყვა საქმედ არ აქციე, სურვილი სისრულეში არ მოიყვანე, მაშინ შენ ვერ გაერევი მარჯვენით მდგომარეთა და ვერ ცხონდები.

კარგად დაუკვიდეთ, ძმანო ჩემნო, რა სახით იტყვის მაცხოვარი: **მშობლა და მომეცით მე ჭამადი, შიშველ ვიყავ და შემოსეთ მე, სნეული ვიყავ და მომხედეთ მე, საპროვინციოსა შინა ვიყავ და მოხვედით ჩემდა.** ცხად არს, რომ ამ სიტყვებით მაცხოვარი გასწავლის შენ, რომ თვით, პირადად, შენი ხელით და

მოძრაობით ემსახურო მრავალ-ფეროთა გაჭირვებულთა. როდესაც შენის ნამეტნავისაგან შენისა მოსამსახურისა ხელით გლახაკსა გაუგზავნი მცირე რასმე მონყალებას, ამას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. მაცხოვარი იმას მოითხოვს, რომ შენი ხელით აღასრულო მცნება მონყალებისა, მოითხოვს მისთვის, რომ, ოდეს შენ პირადად, შენი ხელით ემსახურები გაჭირვებულსა, მაშინ შენ გულიც გაგიკეთდება, მიეჩვევი ღვთის მორჩილებასა, სიმდაბლესა, ჭეშმარიტად და გულითად შეიყვარებ მას, რომელსაც შენი ხელით ემსახურები, და ამ სახით მონყალებასა შენსა ექნება ორი ნაყოფი: შენს მოყვასს ცხოვრება გაუადვილდება, და შენც თვითონ გული გაგიკეთდება და უმჯობესი შეიქნები. ეს კარგად ესმოდათ და ესმისთ ყოველთა ჭეშმარიტთა და სათნოთა ქრისტიანეთა: გონიერნი და მართლა ღვთის მოყვარენი ქრისტიანენი ყოველთვის ცდილობდნ და ცდილობენ, რომ პირადი მონაწილეობა აჩვენონ გაჭირვებულთა, თავის ხელით აღასრულონ მონყალება, თუმცა იგინი ამასთანავე ცდილობენ საიდუმლოდ დარჩეს მათი მოქმედება.

გარნა, კიდევ უმახლობელესად შევხედოთ და დავაღრმავოთ სწავლა ქრისტესი მონყალებასა ზედა. რა მიზნია კიდევ, რომ ასე საკვირველად იტყვის უფალი: **მშობლა, მწყროდა, შიშველ ვიყავ, უძღურ ვიყავ, უცხოებასა და საპყრობილესა შინა ვიყავ**, ესე იგი, მე მშობლა, მე მწყროდა, მე ვიყავი შიშველიო? რომ ამ ნაირი თქმა საკვირველია, ეს მისგანაც სჩანს, რომელ მართალნიცა და ცოდვილნიცა განკვირვებულნი იქნებიან და ჰკითხვენ მას: **უფალო, როდის გიხილე შენ მშვიერი, ანუ მწყურვალი, ანუ შიშველი, ანუ საპყრობილესა შინა?** ამ სიტყვებით მაცხოვარი გვიჩვენებს ჩვენ დიდსა ქრისტიანულსა საიდუმლოსა. რომელსა? იმას, ძმანო ჩემნო, რომელ ჩვენ ყველანი ვართ ასონი, ანუ წევრნი ქრისტეს გვამისანი: მაშასადამე ჩვენ ყოველნი ქრისტიანენი შევადგენთ ერთსა გვამსა, ანუ სხეულსა, ესე იგი, ვართ ურთიერთას ასონი. ქრისტე არს ჩვენი თავი, ჩვენ ვართ მისი და ურთიერთას ასონი და სახსარნი.

აჰა, რისთვის იტყვის უფალი: **შიშველ ვიყავ, უცხო ვიყავ, საპყრობილესა შინა ვიყავ**. მაშასადამე, როდესაც შენ, ძმაო, ემსახურები გაჭირვებულსა და გლახაკსა, მაშინ თვით ქრისტესა ემსახურები. მრავალ-გზის გვესმის ჩვენ ეს დიდი ჭეშმარიტება, გარნა მრავლისა თქმისა და სმენისაგან ისე მიეჩვია ჩვე-

ნი ყური, რომელ იგი დიდად არაფრად მიგვაჩნია, მაშინ როდესაც ჭეშმარიტისა ქრისტიანისათვის არა რაი არს უტკბილესი იმ აზრისა, რომელ როდესაც იგი ემსახურება გაჭირვებულსა თვისსა მოყვასსა, მაშინ იგი ემსახურება, ავასხებს თვით ქრისტესა. კვალად გეტყვით, ძმანო ჩემნო, რომელ უფალი მოითხოვს ჩვენგან თვით საქმესა, ნაცოფსა სარწმუნოებისა ჩვენისასა; საქმეთგან და ნაცოფთაგან ჩვენთა განსჯის იგი ჩვენსა ცხოვრებასა, და გამოგვიცხადებს ჩვენსა ხვედრსა.

იცით, კიდევ რას ეტყვიან მაცხოვარსა საშინელსა დროსა ამის სამსჯავროისა? ზოგიერთნი მარცხენით მდგომარეთაგანნი წარწყმედილნი ეტყვიან მას: **უფალო არა სახელითა შენითა ეშმაკსა განგასხამდით და სახელითა შენითა ძალსა მრავალსა ვიქმოდით?** ესე იგი, ზოგთა მათგანთა სიცოცხლის დროს ქვეყანაზედ ისეთი ღვთის სარწმუნოება ქონდათ, რომ იგინი ღვთის სახელით ეშმაკსა განასხმიდენ და სხვა სასწაულებს იქმოდენ. გარნა, სჩანს რომ მათ არ გაამართლეს ესრეთი დიდი ნიჭი ღვთისა კეთილითა ცხოვრებითა და ნაცოფის გამოღებით, და ამისთვის იგინი ზარ-განხდილ იქნებიან საშინელითა პასუხითა მეუფისათა: **არა გიცნობთ ვინ ხართ, წარვედით ჩემგან ყოველნი მოქმედნი უსჯულოებისანი!** გესმის, ძმაო, საშინელი ესე სიტყვა? ეცადე და განამართლე სარწმუნოება შენი ნაცოფთაგან კეთილთა, უკეთუ არ გსურს, რომ შენცა ზარ-განხდილ იქნე უკანასკნელსა ამას და საშინელსა წამსა, რომელიცა განაშოროს ჩვენგან უფალმან და მოგვეცეს მარჯვენით თვისსა დღომა. ამინ.

სიტყვა,

ყველიერის კვირიაკესა ზედა

დანესტვეთ ნესტესა სიონსა შინა,
წმინდა ჰყავთ მარხვა, ქადაგეთ მსახურება,
შეკრიბეთ ერი, წმინდა ჰყავთ ეკლესია.
(იოელი 2. 14.)

არ ვიცი, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, რას ფიქრობთ, და

რას გრძნობთ თქვენ, როდესაც დადგება დიდი მარხვა, გარნა ჩვენ კი ყოველთვის კმაყოფილებით და თითქმის სიხარულით შევემთხვევით წმინდა დღეთა მარხვისათა. ეს მისთვის, რომელ დიდი მარხვა არის უამი განღვიძებისა ჩვენდა ძილისაგან, ვითარცა იყო თქმული დღეს წაკითხულისა სამოციქულოსა შინა: **ესე უწყოდეთ უამი, რამეთუ აწვე არს უამი განღვიძებად ჩვენდა ძილისაგან** (რომ. იგ. ია). მართლა, რაც გინდა დაუდევნელი და უსასო იყოს ქრისტიანე კაცი, არ შეიძლება ცოტადენ მაინც არ გაიღვიძოს და არ დაფიქრდეს თავის თავზედ დღეთა შინა მარხვისასა. თუ სხვამ არათერმა გააღვიძა, როდესაც გაიგონებს გაგრძელებულსა და მოწყენილსა ზარების რეკასა, დაინახავს მრავალთა მორწმუნეთა და მოსავთა ქრისტიანეთა, მიმავალთა ეკლესიათა შინა, დაფიქრებულთა, მღუმარეთა, კრძალულთა და, ბოლოს, ამხანაგებსაც ველარ იპოვნის ურიგოსა და დაფანტულისა დროების გატარებისათვის, უნებლივად თვითონაც დაფიქრდება და იქნება კიდევ აყვეს მაგალითსა ღვთის მოსავთა კაცთასა და შევიდეს ეკლესიაში სალოცველად. ამით არის ჩვენი კმაყოფილება, რომელ არა თუ ღვთის მორწმუნენი და მოსავნი, არამედ დაუდევნელიცა და მცირედ მორწმუნენი დღეთა მათ შინა შეუდგებიან ლოცვასა, მარხვასა, მოღვაწეობასა, მაშასადამე ან დღეთა ამათ შინა დიდისა მარხვისათა **უმახლობელეს არს ჩვენდა ცხოვნება**, როგორადაც იყო თქმული ამავე დღეს წაკითხულისა სამოციქულოსა შინა.

გარნა ზემოთ მოყვანილნი სიტყვანი წმიდისა იოველ წინასწარმეტყველისა გვიმტკიცებენ, რომელ მარხვა ძველ სჯულშიც არა ყოველთვის ნიშნავდა მწუხარებას, არამედ სულიერი კმაყოფილებით და სიხარულით უნდა ყოფილიყო მიღებული: **დანესტვეთ ნესტვსა სიონსა, წმინდა ჰყავთ მარხვა, ქადაგეთ მსახურება, შეკრიბეთ ერი, წმინდა ჰყავთ ეკლესია**. ესე იგი, დაუკარით საკრავი მისიკიისა გამოსაცხადებელად მარხვისა. საკრავის დაკვრა ნიშნავს არა მწუხარებასა, არამედ მხიარულებასა და კმაყოფილებასა. მაშასადამე, ჩვენცა, ძმანო ქრისტიანენო, არა სულმოკლეობითა და მწუხარებითა, არამედ სულიერითა კმაყოფილებითა და ერთგულებითა შევუდგეთ დღეთა ამათ მონეწულთა დიდისა მარხვისათა, წმინდა ვცოთ მარხვა, ვქადაგოთ მსახურება, შევკრიბოთ ერი ეკლესიასა შინა და წმინდა ვცოთ ეკლესია.

წმინდა ვცოთ მარხვა! რით? უწინარეს ყოველთა თვით მარხვითვე. ესე იგი, საჭმელის და სასმელის გამოცვლითა და მოკლებითა. სამწუხაროდ, მრავალნი არიან ქრისტიანეთა შორის, რომელთა თვით ეს საქმე, სახელდობ საჭმელის გამოცვლა და მოკლება ამძიმებს და აწუხებს. ზოგიერთნი იტყვიან: რა არის საჭმლის გამოცვლა და მოკლება, ოღონდ ყოფაქცევა გამოიცვალოს კაცმა, მოინანოს, აღსარება სთქვას, ეზიაროს. ზოგიერთნი სხვა მხრითგან გამოაცხადებენ მათსა სულმოკლეობასა: საჭმლის გამოცვლამ მანყინა, იტყვიან იგინი, სწეული კაცი ვარ, ვერ მოვითმენ საჭმლის გამოცვლას. გარნა ცხადია, რომ ორინივე მხარენი მარხვის წინააღმდეგნი ერთისა მხოლოდ სულმოკლეობისაგან და მოუთმენლობისაგან იტყვიან ამას. ის მართალია, რომ მარხვა წმინდა იქნება არა მხოლოდ საჭმლის გამოცვლითა, მოკლებითა, არამედ საქმის გასწორებითა და ყოფა-ქცევის გამოცვლითა. მაშასადამე, ჩვენ ყოველნი ამას უმეტესად უნდა ვცდილობდეთ, რომელ ხასიათი გამოვიცვალოთ და ბუნება ჩვენი ისრე გავამაგროთ და გავაკეთოთ, რომელ არა თუ დიდ მარხვაში, არამედ ყოველთვის ქრისტიანულად და პატიოსნად ვიქცეოდეთ, მაგრამ საჭმლის მოკლებაც საჭირო არის. იგი შეეწევა სულიერსა განღვიძებასა; ვისაც ხორცი აქვს აშენებულნი, გასუქებული და აღვირ უსხმელი, მას ხორციელნი ვნებანი აქვს გამრავლებულნი, ხოლო სული დაძინებული და დაღონებული. ფრიად საჭირო არს აღვირის სხმა და დათრგუნვა ხორცთა. ნურაოდეს ნუ დაიჭერებ, ძმაო ჩემო, რომ გამძღარ სტომაქით შეეძლოს კაცსა ლოცვა, მონაწილეობა, ხოლო როდესაც მარხვისაგან ცოტაოდენ მოუძღურდება ხორცი, მაშინ სული თავისუფალი არს და მიიღტვის შემოქმედისა თვისისაღმძი. რაიცა შეეხება მათ, რომელნი იტყვიან, რომ მარხვამ მანყინაო, ეს სრულიად უმართლო არის. ჭამისა და სმისაგან დასწეული მრავალი უნახავს კაცს, გარნა მარხვისა და მოთმინებისაგან არცა ერთი. წინააღმდეგ ამისა ჩვენ ისე ვითუქრებთ, რომ მარხვა გაამთვლებს თვით სხეულსა კაცისასა. მართალია, დასაწყისში შედგომილი მარხვისა დაღონებულია, მონყენილია, მეტადრე თუ უყვარდა ფრიადი ჭამა და სმა; მაგრამ ამით არ უნდა შეშინდეს, როდესაც მიეჩვევა მარხვასა და სული მისი დაიპყრობს და დაიმორჩილებს სხეულსა, მაშინ მიხვდება თვითონაც და დარწმუნდება რა სასარგებლო არის მარხვა.

გარნა მარხვის შენახვა ჩვენს ქვეყანაში უმეტესმა ნაწილ-
მა კარგად იცის; მაშასადამე არ არის საჭირო ამაზე სიტყვის
გავრცელება. უწინადაც მრავალ-გზის გვითქვამს, ამის მზგავს-
თა შემთხვევათა შინა, რომელ ჩვენს ქვეყანაში უფრო საჭირო
არის თქმა და დარიგება, რათა წმინდა ჰყონ მათ მარხვა არა
მხოლოდ საქმლის გამოცვლითა, არამედ უფრო ხასიათისა და
საქმეთა გამოცვლით. წმინდა ჰყავთ მარხვა, ქადაგეთ მსახუ-
რება, შეკრიბეთ ერი, წმინდა ჰყავთ ეკლესია. შეიკრიბონ
ქრისტიანენი ეკლესიასა შინა, იწყონ მსახურება ღვთისა ყო-
ვლითა გულითა და სულითა, ეცადონ გამოცვლა ხასიათისა,
უარ-ჰყონ ყოველნი მათნი ცუდნი ჩვეულებანი და საქმენი;
მხურვალითა გულითა, ღრმითა გრძნობითა, შემუსვრილითა
გულითა, დამდაბლებულითა სულითა შეინანონ ცოდვები თა-
ვიანთი, განაახლონ შინაგანი დაფარული ცხოვრება. დიდი
ბედნიერება იქნება იმ კაცისათვის, რომელმან ისე გონიერად
მოიხმარა დროება ამ დიდი მარხვის განმავლობაში, რომელ
რიგანი, პატიოსანი და წმინდა ქრისტიანული ცხოვრება და
ყოფა-ქცევა გარდაეცვა მას ჩვეულებად. ერთი სიტყვით, ეღირ-
სა მეორედ შობას, რომელიც შესაძლებელია მხოლოდ ნამ-
დვილი ჭეშმარიტი სინანულისა მიერ, რაისათვის უწოდებს
მას საღმრთო წერილი მეორედ შობასა. – ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა

მოვიდა მარხვა უბინო, დედა იგი სი-
წმინდისა, თვალ-უხვევად შემასმენელი ცო-
დვისა და ძრიელი შემწე სინანულისა, და
მოქალაქობა ანგელოზებრივი და მაცხოვა-
რი კაცთა ნათესავისა. (სტიხარონი ორშა-
ბათის ცისკარზე.)

მოვიდა დიდი მარხვა, დადგნენ დიდი დღენი სულიერისა
მოღვაწეობისა ჩვენ მართლმადიდებელთა ქრისტიანეთათვის.
დიდი და მრავალი მნიშვნელობა აქვს მარხვასა კაცის ბუნები-

სათვის. მშვენიერად და მოკლედ გამოხატავს მნიშვნელობას მარხვისას ზემო მოყვანილი საგალობელი მარხვისა. გაავრცელოთ, განვიმარტოთ მოკლენი, გარნა მძლავრნი სიტყვანი წმინდისა საეკლესიო წიგნისა, და მით დავესდვათ სათანადო დასაწყისი დიდი მარხვის სულიერითა მოღვაწეობითა.

მოვიდა მარხვა უბინო, დედა იგი სინმინდისა. მარხვა არის, პირველად, დედა სინმინდისა, როგორ და რით? მით, რომ იგი აღვირს უსხამს ყოველთა შინაგანთა, უწმინდურთა გულის თქმათა და ვნებათა, რომელნიცა არიან წყარონი და მიზგზნი თვით უწმინდურთა საქმეთა კაცთასა. რა გააჩენს კაცის გულში უწმინდურთა გულის თქმათა და სურვილთა? უზომოდ სმა და ჭამა, მეტადრე მომეტებული მიღება ღვინისა, რომელიცა აანთებს კაცის სისხლში ცეცხლსა ვნებათა და უწმინდურებათა. სხეული კაცისა, თუ განებივრებულია და აშვებული, გარდაიქცევა ბუდედ ყოველთა ცოდვათა. სული კაცისა ველარ დაიმორჩილებს მას, არამედ იგი დაიმონებს სულსა კაცისასა და დალუპავს მას. წინააღმდეგ ამისა, თუ კაცი მხნედ შეუდგა მარხვასა, მით დაიმორჩილებს ხორცსა თვისსა და მაშინ მხოლოდ გამაგრდება მის სულში სინმინდე და პატიოსნება.

მეორედ, მარხვა არის **თვალუხვევად შემასმენელი ცოდვათა.** ცოდვა კაცის თვალს აუხვევს, ჭკუას უბნელებს, სინიდისს უძინებს. მარხვა წინააღმდეგ მისსა, არის შემასმენელი ცოდვისა, ანუ მამხილებელი, განმამტყუნებელი ცოდვისა. რა სახით? ისე, რომ რაკი მარხვის და მოთმინების შემწეობით თვალის სახვევი ჩამოვარდება კაცის პირისაგან, გონება მისი გამოიფხიზლებს და ცხადად დაინახავს თვისთა ცოდვათა და მოიძულეებს მათ, ამხილებს, უკუნ აქცევს.

მესამედ, მარხვა არის **ძლიერი შემწე სინანულისა.** უეჭველია, და ყოველს ბეჯითს ქრისტიანეს გამოუცდია, რომ მაძლარს კაცს, როდესაც სტომაქი სავსე აქვს საჭმლითა და სასმლითა, სრულიად არ შეუძლია არა თუ მონანება, არამედ უბრალო ლოცვის წართქმა გულ-მოდგინედ. რა არის სინანული? სინანული არის სულიერი მწუხარება და შემუსვრილება ცოდვათა და უღირსებათათვის. რა სახით უნდა გაუჩნდეს კაცსა გულში მწუხარება, როდესაც ხორცი მისი გახარებულია და განლაღებული. ხორცი და სული კაცისა შეადგენს ერთს არსებას. არ შეუძლია კაცს ორად გაიყოს: სული მისი მწუხარედ იყოს და ხორცი გახარებული. თუ სურს კაცს ჭეშმარიტი სინანუ-

ლი, რომელიც არის მნუხარება, გაუჩნდეს სულში, წინაპირ-ველად თვისი სხეული უნდა შეავინროვოს, მოამზადოს მარხვითა.

ბოლოს, მეოთხედ, მარხვა არის მოქალაქეობა ანგელოზებრივი, ესე იგი, ცხოვრება მიმზგავსებული ანგელოსთა, ვინაიდან ანგელოზნი არ დატკბებიან საჭმლითა, არამედ მოქალაქობენ მარხვითა.

გარნა, ძმანო ჩემო, ჭეშმარიტი მარხვა არ არის მარტო ხორციელი საქმე, არამედ სულიერიცა, ესე იგი, არის მარხვა ცოდვათაგან, მოსპობა მათი, დაკავება ცუდთა საქმეთაგან. ამასაც მშვენიერად აღგვიხსნის მეორე საგალობელი მარხვინისა, რომელიც იტყვის: **ჭეშმარიტი მარხვა არს ბოროტთა უცხო ყოფა და მოჭირვა ენისა, აღვირ-სხმა გულის წყრომისა, განშორება ბოროტთა გულის თქმათა და გულის ზრახვისა, და ტყუილისა, და ცრუ ფიცისა.** ნუ გაზომავ მარხვასა საჭმლის და სასმლის გამოცვლითა, ანუ მოკლებითა, გვასწავლის წმიდა დიდი ბასილი. კაცნი, რომელნი მოიკლებენ საჭმელსა და არ იშლიან ცუდთა საქმეთა, დაემზგავსებიან ეშმაკსა, რომელიც სულ არათვერს სჭამს და ღვთის წინააღმდეგობას არ იშლის. მართლა, რა სარგებელი არის გარეგანი, ხორციელი მარხვა, როდესაც შინაგანი ვნებანი და ცუდნი ჩვეულებანი არ დაგვიტოვებია. სვიმონ კვირინელმა ჯვარი აიღო, მაგრამ ჯვარზე არ მომკვდარა, იტყვის წმინდა გრიგოლი დიალოლი; მზგავსადვე იქცევიან, რომელნი ხორცსა დააუძღურებენ მარხვითა, გარნა შინაგანითა თვისითა სურვილითა და გრძნობითა არიან მზგავსნი ცოდვილთა და უკეთურთა.

ბოლოს, არც ის არის საკმაო, რომ ცოდვა მოვისპოთ, არამედ კეთილი საქმენიც უნდა აღვასრულოთ, მარხვა უნდა შევავსოთ და ცხოვრება ჩვენი დავაგვირგვინოთ წმინდა, სათნო ნაყოფითა ღვთის წინაშე. ჭეშმარიტი სრული მარხვა მდგომარეობს მითევებასა შინა ბრალთა ძმათა, მოძულეთა და მტერთა, ვითარცა თქმულ არს იმავე საღმრთო მარხვაში: **ვიმარხვიდეთ რა ხორციელად, სულიერიცა მარხვა ვიმარხვოთ სრულ მყოფელი მისი, განვხეთქოთ ჩვენ ღვარძნილება, მძლავრება, ხელით წერილი იგი სიცრუისანი.** ჭეშმარიტი მარხვა არის ქველის მოქმედება, მონყალება: **ვცეთ მშვიერთა პური ჩვენი გულითა მხიარულითა – თქმულ არს იმავე საგალობელში და გლაზაკნი უსართულონი შევიყვანოთ სართულსა ჩვენსა.** მარხვა თვინიერ

წყალობისა – ვითარცა ლამაზარი უზეთო, იტყვის ნეტარი ავგუსტინე. თუ გსურს, განაგრძობს იგი, რომ შენი ლოცვა აღვიდეს ზეცად, მოაბი მეორე ფრთა: წყალობა და მარხვა. ამინ.

მოძღვრება,

კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა

ძმანო მართლ-მადიდებელნო! დღესა პირველ დაწყებამდე ჩვეულებრივისა სწავლისა და ქადაგებისა, მსურს აღვასრულო საზოგადო ქრისტიანული ჩვეულება აწინდელისა დღისა. იცით თქვენცა, რომ დღეს მწუხრზე ყოველნი ბეჭითნი და ერთგულნი ქრისტიანენი, თანახმად დღევანდელი სახარების ბრძანებისა, გამოითხოვენ შენდობასა პირველად სულიერთა მამათაგან, მერმე ერთი მეორისაგან, რათა ყოველ კაცთან შერიგებულნი, დამშვიდებულითა გულითა და სულითა შეუდგნენ სულიერსა მოღვაწეობასა დიდისა მარხვისასა. მეცა, აღმასრულებელი ამ მშვენიერისა ჩვეულებისა და წესისა სიმდაბლით და მორჩილად, გთხოვთ მომიტევოთ ვისაც რა ვსცოდე, და რაც ვაწყენინე წარსული წლის განმავლობაში სიტყვით, გინა საქმით, ნებით გინა უნებლიდ. ჩემის მხრითგანაც ვაძლევ შენდობასა ყოველთა ვინც რა შემცოდა და მანყენინა.

ახლა შეუდგეთ ჩვეულებრივსა უბნობასა, ანუ მოძღვრებასა. დღეს მე აღვარჩიე განმარტება ანუ აღსნა დღევანდელისა სამოციქულოისა, რადგანაც დღევანდელი სამოციქულოს სწავლა შეადგენს მშვენიერსა შესავალსა, ანუ დასაწყისსა, დიდისა მარხვისა. იქნება ზოგიერთმა თქვენ შორის არ იცის, რომ წმინდამან ეკლესიამან ყოველი დღესასწაულისათვის და კვირიაკესათვის საგანგებოდ გამოარჩია სამოციქულოისაგან ისრეთნი საკითხავნი, რომელნიც უჩვენებენ და აღხსნიან თითოეული დღესასწაულის და კვირიაკის მნიშვნელობას. დღევანდელიცა სამოციქულო ერთობ ბრძნად და შესაფერად დიდ მარხვის წინა დღისა არის ამორჩეული. ან შემწეობითა მამისა და ძისა და წმინდისა სულისათა შეუდგეთ აღსნასა დღევანდელისა სამოციქულოისა.

ესე უწყოდეთ უამი, რამეთუ აწვე არს უამი განღვიძებად ჩვენდა ძილისაგან (რომ. 13, 11). იცოდეთო, შეიტყვეთო, რომ დადგა უამი განღვიძებად ძილისაგან ცოდვათასა. ეს სიტყვები მართლა უმეტესად შეეფერება დიდი მარხვის დღეებსა. თუ დიდ მარხვაშიც არ განიღვიძა ქრისტიანემან, არ შეუდგა ლოცვასა, მარხვასა და ყოველთა სულის საქმეთა, არამედ დარჩა უღები, უზრუნველი, მაშასადამე, როდისაღა უნდა განიღვიძოს მან? მართალია, ბეჯითი და ერთგული ქრისტიანე ყოველთვის მღვიძარე უნდა იყოს თავის სულიერ საქმებზე, გარნა უმეტესად დიდ მარხვაში. ახლა თვით მცონარემ და მძინარემან უნდა განიღვიძოს და დაფიქრდეს თავის თავზე, დაფანტული გონება თვისი მიაქციოს თავის სულიერი მდგომარეობისაკენ, განიხილოს თვისი ცხოვრება და ყოველი ღონე იხმაროს გამოსაცდელად და გასასწორებლად თვისი ყოფაქცევისა.

წმინდამან ეკლესიამან განგებ ისე დააწყო ყოველი დიდ მარხვის წესები, რომ უნებლიედ გააღვიძებენ იგინი თვით უღებთა და მცონარეთა. ვინცოთ უბრალო საქმისაგან: ხვალ შენ, ძმაო, ვეღარ გაიგონებ მხიარულსა, აჩქარებულსა ზარების რეკასა, არამედ იქნება მონყენილი, გაგრძელებული რეკა, და იგი უნებლიედ დაგაფიქრებს შენ, რომ ეს დღე სხვა დღეა. ეკლესიაში ვეღარ გაიგონებ მხიარულსა სადღესასწაულო საგალობელსა და საკითხავსა, არამედ მონყენილთა, გრძელთა საკითხავთა, სამგლოვიაროთა საგალობელთა, რომელნი უნებლიედ მოგიყვანებენ შენ გრძნობაშიდ. დაგაფიქრებენ, აღძრავენ სინანულს შენს გულში. ხშირად მოგიწოდებს შენ ეკლესია ამ დღეებში მეტანიის ქმნად, ხშირად წაგიკითხავს შემაშინებელთა სანინასწარმეტყველოთა, რომელნი ერთობ საგრძნობელ არიან და აღსავსენი მადლითა და სულიერითა ძალითა.

აწ უმახლობელეს არს ცხონება, ოდესღა ესე გრწმენა. უფრო დაუახლოვდითო ცხონებასაო, ვიდრეღა მაშინ, როდესაც ახალი მონათლული ვიყავით. ამ სიტყვებს წმინდა მოციქული პავლე მისწერდა ახალთა ქრისტიანეთა. ისინი თავდაპირველად, ვითარცა ახალი ქრისტიანენი, არ იყვნენ დანმტკიცებულნი და გამაგრებულნი ქრისტიანობაში, გარნა როდესაც კარგი ხანი გავიდა უმჯობესი შეიქნენ, მიეჩვიენ ქრისტეს სჯულსა და ამისთვის უფრო დაუახლოვდენ ცხონებასა. ჩვენზედაც, აწინდელთა ქრისტიანეთა, ითქმის იგივე სიტყვა. მეტადრე ვინც

ხნიერი კაცია, დიდ ასაკში არის შესული. ხნიერი კაცი უმფრო მეცადინე უნდა იყოს თავის სულის ცხოვრებისათვის. რაც ყმანვილობაში და სიჭაბუკეში მიეტევება კაცს, ის მოხუცებულობაში აღარ მიეტევება. მოხუცებულისათვის უმახლობელეს არს ცხოვნება, რადგანაც უმახლობელეს არს სიკვდილიცა.

ღამე იგი განგვეშორა და დღე შემოგვეახლა. ღამედ იგულისხმე, ანუ იყანი, დღენი წარსული კვირიაკისანი, რომელსა შინა საუბედუროდ, თითქმის ყოველნი ქრისტიანენი სიხარბით და აღვირ უსხმელად ეძიებდენ ყოველთა ხორციელთა კმაყოფილებათა, გაუმაძღრად სჭამდენ, თვრებოდენ, ზოგიერთნი უბედურნი არც სხვათა უმძიმესთა ცოდვათა მოერიდებოდენ. ან შემოგვეახლა დღე, ესე იგი დიდი მარხვა, უამი ლოცვისა, წმიდა ზიარებისა. ამისთვის განვიშორნეთ საქმენი ბნელისანი და შევიმოსოთ საჭურველი ნათლისა და, ვითარცა დღესა შინა, მშვენიერად ვიდოდეთ არა სიმღერითა და მთვრალობითა, ანუ სხდომითა და შურითა. დღე რომ გარეთ გამოხვალ, ტიტვლად კი არ გამოხვალ, არამედ ტანისამოსს ჩაიცვამ და, თუ დიდ შეკრებულებაში გეგულებს მისვლა, ანუ უცხო ქალაქის ქუჩებში, უთუოდ რაც უკეთესი ტანისამოსი გაქვს, იმას ჩაიცვამ, რომ არ შეგრცხვეს. სულიერადაც ასე უნდა მოვიქცეთ. შევიმოსოთ ამ დიდ მარხვის დღეებში საჭურველი ნათლისანი, რომელნი არიან, ვითარცა ზემოთ მოგახსენე, მარხვა, ლოცვა, აღსარება, ზიარება.

არამედ შეიმოსეთ უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, და ხორცთა ზრახვასა ნუ ჰყოფთ გულის სათქმელ. რა არის, ძმანო ჩემნო, ეს სიტყვა: შეიმოსეთ უფალი იესო ქრისტე? ასე რომ მივითვისოთ მისი მცნებანი, მივილოთ მისი ხასიათი, ვეცადოთ, რომ მისი სწავლით, სიყვარულით, მადლით ჩვენი სული და გული იყოს განწოლილი და შემოსილი, როგორც სხეული კარგითა ტანისამოსითა. ერთხელ ჩვენ ყოველნი ვიყავით შემოსილნი იესო ქრისტესითა: ეს მაშინ, როდესაც მოვინათლეთ, ემბაზითგან ამოვედით. ამაზედ არ იტყვისა წმინდა მოციქული პავლე: **რომელთა ქრისტეს მიერ ნათელს ვიდეთ, ქრისტე შეგვიმოსიეს?** მაგრამ, საუბედუროდ, მას უკან ეს სანატრელი სულიერი შესამოსელი ჩვენი, ზოგიერთს ჩვენგანთა დაუძველდა მისი ცოდვით და უდებებით, ზოგიერთს სრულიად დაეხა, ანუ გაეცარცვა და ნაცვლად მისა შევიმოსეთ ბნელი სამოსელი ცოდვის და ეშმაკისა, ამისთვის გვინოდებს წმიდა მოციქული პავლე, ხელახლა შევიმოსოთ იესო ქრისტე. ახლა შეგვიძლია ამ დიდ-მარ-

ხვაში აღვასრულოთ მარჯვეთ და დაუბრკოლებლად ეს დიდი საქმე. ვინცოთ იგი მით, რომ როგორც იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, **ხორცთა ზრახვასა ნუ ვყოფთ გულის სათქმელ, ნუ დაუჭერებთ ხორცის სურვილსა, ნუ ავასრულებთ მისსა ზრახვასა, შევაფინროვოთ ჩვენი ხორცი, ბუდე ყოვლისა ცოდვისა, მოვაკლოთ საჭმელი. ნუ ვასიამოვნებთ ტკბილითა სასმელითა, რომ არ განლაღდეს და არ წინააღუდგეს სულსა, მორჩილი იყოს სულისა და არა მბრძოლი. ამინ.**

სიტყვა,

კვირიაკესა ყველიერისასა

განმარტება სახარებისა. უკეთუ მიუტენვეთ თქვენ კაცთა შეცოდებანი მათნი, მოგიტენვენ თქვენცა მამამან თქვენმან ზეცათამან (მათ. 6, 13).

ხვალითგან, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო, დაინწყება დიდი მარხვა, ესე იგი დღენი ლოცვისა, მარხვისა, სინანულისა და ყოვლისა სულიერისა, ხოლო დღეს წაკითხული სახარება შეგვაგონებს, რომ წინაპირველად შევურიგდეთ, მიუტევოთ ურთიერთსა ყოველნი შეცოდებანი და ბრალნი. გარეშე ამის პირობისა უსარგებლო იქნება ლოცვა, მარხვა და ყოველი სულიერი შრომა. ვისაც გულში აქვს ვისმესთან მტრობა, შური, უკმაყოფილება, ის ნუ დაჰკარგავს ამაოდ დროებასა, ნუ შეუდგება მარხვასა და მომზადებასა, ვიდრე წინაპირველად არ შეურიგდება მოძულესა, არა აპატიებს ყოველთა მისთა შეცოდებათა. ყოველი კაცი უნდა გიყვარდეს, ყოველი კაცის ბედნიერება უნდა გსურდეს და გიხაროდეს, და ყოველი კაცის მწუხარება და უბედურება შენთვისაც სამწუხარო უნდა იყოს, და ესრეთ კეთილ-განწყობილმან, მშვიდობიანითა გულითა შეუდგე მარხვასა და ლოცვასა. როგორ უნდა ვიმარხვიდეთ, ესეც აგვიხსნა დღეს წაკითხულმა სახარებამ: **რაჟამს იმარხვიდეთ, ნუ იყოფინ, ვითარცა ორგულნი, მწუხარე.** ერთი სიტყვით, მარხვა უნდა იყოს არა მარტო გარეგანი საჭმლის და

სასმლის მოკლება და გამოცვლა, არამედ შინაგანიცა, სულიერი განმორება, აღკრძალვა ყოველთაგან ცუდთა, მავნებელთა, სულის წინააღმდეგთა გრძნობათა, აზრთა, მიდრეკილებათა და უმეტესად საქმეთაგან და ჩვეულებათა. გარეგანი მარხვა, ესე იგი საჭმლის და სასმლის გამოცვლა უნდა იყოს ხერხი, ანუ გზა ვნებათა და ცოდვათა მოკლებისა და მოსპობისა, და ესრედ ვინც ამჰართავანი არის სიმდაბლე შეიძინოს ამ დიდ-მარხვაში: ანგაარმა კაცმა, უანგარობა მოიგოს, ანჩხლმა და მაშფოთარმა სიმშვიდე, მემთვრალემ, მუცლის მონამ, ფხიზლობა, ზომიერება, ცრუ და უმართლომ გულწრფელობა და სიმართლე შეიყვაროს; თუ ვინმემ სხვისი რაიმე მიითვისა უმართლოდ, დაუბრუნოს. ეს იქნება ჭეშმარიტი მარხვა!

მესამე მოღვაწება დიდისა მარხვისა არის უმტკიცესი და უბეჭითესი ლოცვა და მონანება. ესეც აგვიხსნა მაცხოვარმან, როგორ უნდა აღვასრულოთ. რაჟამს ილოცვიდეთ არა ჰყოთ ესრედ, ვითარცა იგი ორგულნი, ესე იგი, არა დაემზგავსოთ ფარისეველთა; მათი ლოცვა იყო გარეგანი, საჩვენებლად კაცთა; შენ ილოცე სულით და გულით. ლოცვაში პირველი საქმე ის არის, რას გრძნობს შენი გული, რა მოძრაობა არის შენს შორის. ჭეშმარიტად ის ლოცულობს, ვისაც ლოცვის დროს მოუვა ცრემლი უნებლიედ. შენ იქნება, ძმაო, ერთხელაც არ გილოცავს ცრემლით. მიცვალებულის ტირილზედ რომ წახვალ, მიცვალებულის კუბოსთან რომ დაიჩოქებ, მაშინ მრავალს ცრემლს გადმოღვრი სრულიად უსარგებლოდ; და შენი სულისათვის ერთხელაც ერთი ცრემლიც არ მოგსვლია. გებრალემა მიცვალებული და მისი მონათესავე მოტირალნი! და შენი სული არ გებრალემა? ისიც მკვდარია მრავალთა ცოდვათაგან და საუკუნო სიკვდილი მოელის მას, თუ ლოცვაში არ იტირე.

ბოლოს ყოველნი დიდ-მარხვის სულიერნი მოღვაწებანი უნდა დავაგვირგვინოთ აღსარებითა და ზიარებითა. დიდ-მარხვაშიც, რომ ერთხელ არ ეზიაროს ქრისტიანე კაცი, რაღა სასოება ექნება მას! ყოველთვის უნდა ფიქრობდეს და ცდილობდეს კაცი, რომ უზიარებელს არ მოუხდეს სიკვდილი, გადასვლა ამიერ სოფლითგან. გარნა ახლა, აწინდელმა დროებამ უმეტესი შემაშინებელი მიზეზი გამოაჩინა *.) რომელსა აქვს ყური სმენად და თვალი ხედვად, მან უნდა განიზრახოს და შეშინდეს, რა უცები სიკვდილი ეწევა ახლა მრავალთა პირთა.

კაცი საღამოს მხიარული იყო და ძრიელი, დანვა ლოგინზე და ძილში განუტევა სული უაღსარებოდ და უზიარებლად, ანუ სუფრაზედ დაჯდა, მხიარულად იყო და საშუალ სადილი-სა ცუდად იგრძნო თავი თვისი, ადგა და ორი საათი ადარ გაუტარებია, გარდაიცვალა გარეშე ყოვლისა მომზადებისა და აღსარების თქმისა. შენც კაცი ხარ, ძმაო! ვინ იცის სად და რა სახით შეგემთხვევა სიკვდილი. არ გაგიგონია, არ დაფიქრებულხარ, რა საშინელი ამბავი ისმის, არა შორის ქვეყნითგან, არამედ მახლობელ ჩვენდა, რა მომსვრელი სნეულება გაჩნდა, რომ თვით უპირველესთა ექიმთა ვერ მოუპოვებიათ საშუალება მისი მორჩენისა. ვინ იცის რას მოგვიტანს მომავალი ზაფხული. ნუ მოიძულე შენსა სულსა; ახლავე მოემზადე მიგებებად მტერისა, რომ უცებ არ დაგეცეს თავზედ მოუმზადებელსა და უჭურველსა. ამაზე უმჯობესი მომზადება რაღა შეიძლება, რომ შეინანო და აღიარო შენი ცოდვები და ეღიროსო წმინდა ზიარებას. ამინ.

*) ეს სიტყვა თქმულ არს როდესაც რუსეთში გაჩნდა ჟამი, ანუ ჭირი მომსვრელი. (1879 წელსა).

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა

და რაჟამს იმარხვიდეთ, ნუ იყოფით, ვითარცა იგი ორგულნი, მწუხარე. (მათე-სი 6, 15).

ანინდელსა სახარებასა შინა მაცხოვარი გვაძლევს მცნებასა მარხვისასა და კიდევ გვასწავლის, როგორ უნდა ვიმარხვიდეთ. არცერთს მცნებას ისე ხშირად არ არღვევენ ანინდელი ქრისტიანნი, როგორც ამ მცნებას, ზოგნი დაუდევნელობით, ზოგნი მით, რომ ღიდად არაფრად მიაჩნიათ მარხვა, და ზოგნი კიდევ სხვადასხვა მიზეზებისა გამო. რა ზომად დავიწყ-

ბულია ჩვენს დროში ქრისტიანეთა შორის მარხვა ამაზე მო-
გითხრობთ თქვენ ერთს ნამდვილ შემთხვევას, ყოვლად სამწუ-
ხაროს. ერთმა მაღლად პატივცემულმა პირმა მიაბო ასე:
დიდს, ანუ წითელ პარასკევს იძულებული ვიქმენ წასვლად
ქალაქითგან სოფელში. როდესაც საღამოს რიონის რკინის
გზის სასტუმრო სახლში შევედი, აღვსებული იყო სახლი სხვა-
დასხვა წოდების პირთაგან. სულ ყველანი იჯდნ და სიხარ-
ბით სჭამდნ ხორცს და სმიდნ ღვინოს. მინდოდა ჩემთვის
სამარხო რაიმე მეშოვნა, მაგრამ ვერ ვიშოვნე და მართო პუ-
რი ვსჭამე. ასე მითხრა იმ პირმა შენუხებით. არა ვგონებ,
რომ სუყველანი მუნ მყოფნი იყვნენ უღმრთონი და ურწმუ-
ნონი, და არა ახსოვდათ რა ღლე იყო ის ღლე. დიდ პარასკევს
რომ ვერ მოითმინოს ქრისტიანე კაცმა ხორცის ჭამა და ღვი-
ნის სმა, რა საცოდავი უნდა იყოს ის კაცი! რა სუსტი და
მუცლის მონა. რა მოუთმენელი უნდა იყოს ის ქრისტიანე,
რომელიც ამ ერთ ღლეს მაინც არ იმარხვებს!

დიდი მნიშვნელობა აქვს მარხვას! იგი გუშინ არ არის
მოგონებული, ანუ მართო ქრისტიანობაში არ არის მიღებუ-
ლი. ეს ჩვეულება არის ძველი, ვითარცა თვით კაცობრიობა;
ყოველ დროს, საუკუნოითგან იყო მარხულობა.

დაიცევით მარხვა, იტყვის დიდი ბასილი; თუ სხვა არა
იყოს, მისთვის მაინც რომ იგი არის ჩვეულება ძველი, ვითარ-
ცა კაცობრიობა. თვით წარმართთა იყოდენ და იციან მარხვა.
როდესაც რამე უბედურება ეწეოდათ წარმართებს, კერპთ-მსა-
ხურებს, მაშინ მარხვას გააჩენდენ, თავიანთ ღმერთებს მარხვით
და ლოცვით ევედრებოდენ. ებრაელნი ძველ აღთქმაში და
ახლაც მარხულობენ. დანიშნული ღლეები აქვთ მარხვისა. წი-
ნასწარმეტყველები ხშირად ამხილებდენ მათ და ასწავ-
ლიდენ მარხვის ჯეროვნად შენახვასა. ბოლოს მაჰმადიანთაც
კი იციან მარხვა. ახალ აღთქმაში, რაღა თქმა უნდა, სიტყვი-
თაც და საქმითაც მაცხოვარი და მონათვენი მისნი გვასწავლი-
ან მარხვასა.

მარხვა, პირველად, არის საჭირო მისთვის, რათა აღვირი
ვუსხათ ჩვენსა ხორცსა, ჩვენთა ვნებათა. თუ ვინმემ გკითხოს,
ეტყოდა ოდესმე ნეტარი ავგუსტინე მაშინდელთა ქრისტიან-
ეთა, რად მარხულობ, რად სტანჯავ შენს თავს? უპასუხე,
გადარეულ ცხენს, რომელსაც აღვირითაც ვერ დაამშვიდებენ,
დაიმორჩილებენ შიმშილითა და წყურვილითა. ჩვენი ცოდ-
ვილი სხეული ებრძვის სულსა ჩვენსა. მიიზიდავს მას ცოდვი-
სადმი. რით არის უადვილესი დამშვიდება და დამორჩილება
მისი, თუ არა მარხვით. მარხვა დაადუმებს ვნებათა, დააყენებს
ღელვასა სისხლისასა.

მეორედ, მარხვა მიუცილებელია ჩვენი სუსტის და შერყეულის სულიერისა ვნებისა და ზნეობითისა ძალისათვის. ვისაც არ შეუძლია მოითმინოს ჭამა და სმა, ის სუსტია. მოკლებულია სულიერისა ძალისა და მონა ხორცისა. ვისაც არ შეუძლია თავის თავს რამე აუკრძალოს, თავის თავი დააკავოს ჭამისაგან და სმისაგან იგი არ არის უფალი თავის თავისისა, მას არ შეუძლია წინააღუდგეს რომელსამე თვისი გულის სურვილსა, რომელსამე ცოდვილსა მიდრეკილებასა. იგი იქცევა გულის თქმათამებრ ხორცისათა, ჰყოფს ნებასა ხორცთასა, ვითარცა ოდესმე წარმართნი (ეფეს. 2, 3). ვინც ესრეთი სუსტი არის სულიერი ღონითა, არ შეუძლია დაადუმოს თვისი ვნებანი. იაროს ვინროითა გზითა სათნოებისათა, იქონიოს მოთმინება, სულგრძელება. სახელდობრ, მას, რომელნი ეგოდენ საჭირო არიან ქრისტიანულისა მოღვაწეობისათვის. მარხვა არის საშუალება და ღონე რომლითაც შეუძლია კაცს გაამტკიცოს თვისი სულიერი ზნეობითი ძალა.

მესამედ, მარხვა არის ერთი მიუცილებელი საქმე, გარეშე რომლისა არა შესაძლო არის გულის შენუხება ცოდვილთათვის. როდესაც კაცის სულში აღგზნებული არს ცეცხლისამებრ სულიერი მწუხარება, მაშინ ხორციელნი მოთხოვნილებანი დაავიწყებულნი არიან, საჭმელი და სასმელი აღარ მოუვა კაცს გონებაში. ნამდვილად შენუხებული მგლოვიარე კაცი მიიღებს მხოლოდ უვემურსა საჭმელსა, **ნაცარი, ვითარცა პური, ვსჭამე და სასმელი ჩემი ცრემლითა განვზავე**, იტყოდა შენუხებული ცოდვითა დავით (10, 10 თსალ.). ვინ არ გამოსცადა მზგავსი ამისი ჟამსა მწუხარებისასა. სინანული არის სულიერი მწუხარება; თუ ნამდვილად სწუხს კაცი თავის ცოდვას, როგორღა შეიძლება მან მიიღოს პოხიერი საჭმელი. დიდად ცდება, ან განგებ თავის თავს ატყუებს ის კაცი, რომელიც ფიქრობს ვითომც შეუძლია მას კარგად ილოცოს და შეინანოს თავის ცოდვები თვინიერ მარხვისა. განა შეიძლება ერთ და იმავე წამს მხიარულიც იყოს და მწუხარეც? კარგი საჭმლის მიღება გაამხნევეს და გაამხიარულეს კაცს და მაშინ როგორ შეიძლებს გული შეინუხოს ცოდვისა თვისისათვის! იოანე ოქროპირი იტყვის: შეუძლებელია რომ წყალში ცეცხლი დაანთოს კაცმა, მზგავსადვე შეუძლებელია სინანული, მწუხარება ცოდვათათვის, მხიარულებასა და კმაყოფილებასა შინა.

მეოთხედ, კმაყოფილებასა შინა მარხვა არის მიუცილებელი საჭიროება, თუ კაცს სურს მიუახლოვდეს ღმერთსა და მიზიდოს მისი მოწყალება. ყოველნი წმინდანი კაცნი, დიდნი მოღვაწენი, მხოლოდ დიდ-ჟამიერი მარხვითა და ლოცვითა მიზიდვიდენ ღვთის მადლსა, შეიქმნებოდენ ღვთისმეტყველნი,

ღვთის მხილველნი და ასრულებდენ დიდთა საქმეთა. მოსე წინასწარმეტყველმა ორმოცისა დღის მარხვისა მერმედ მიიღო სჯული ძველისა აღთქმისა. ილია წინასწარმეტყველმა ორმოცი დღე იმარხულა და მერმე გამოეცხადა მას ღმერთი. თვით უფალმა იესო ქრისტემ იმარხვა ორმოცი დღე. თუმცა ძე ღვთისა იყო, მაგრამ რადგანაც ჩვენი ხორცი ჰქონდა შესხმული, გრძელჟამიერი მარხვით შეუდგა აღსრულებასა თვისისა დიდისა საქმისასა. არ ყოფილა და არც მოხდება, რომ ვინმე ქრისტიანთაგანი შერაცხულიყოს წმინდანთა შორის და მმარხველი კი არ ყოფილიყოს.

ამისათვის, ძმაო ჩემო, თუ ბეჯითი ქრისტიანი ხარ, სულის ცხონების მეძიებელი და მოშურნე, შეინახე, დაიცვე მარხვის დღეები წესისამებრ წმინდა მართლმადიდებელი ეკლესიისა. ამინ.

მოძღვრება,

დიდ მარხვის პირველ კვირიაკის სამშაბათს

განიშორეთ თქვენგან, პირველისა სული-
სა თქვენისა ძველი იგი კაცი, განხრწნილი
გულის-თქმითა, მისებრ საცთურისა, და
განახლდებოდეთ თქვენ სულითა მით გო-
ნებისა თქვენისათა. (ეფესელთა 4,
22-23.)

წმინდა მოციქული პავლე ხშირად განიმეორებს მინერილ-
თა მისგან წიგნთა შინა იმ დარიგებასა, რომელიც ახლა მოვი-
ყვანეთ. იგი ხშირად არიგებს ქრისტიანეთა, რომ მათ უნდა გა-
ნიშორონ, განიძარცვონ ძველი, განხრწნილი, გაფუჭებული
კაცი და განახლდებოდენ სულითა და გულითა. დიდი ესე
მარხვა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, არის დღე
ჭეშმარიტისა სულიერისა განახლებისა, ამისათვის ახლა არ იქ-
ნება უდროვო და უადგილო ვიფიქროთ: როგორ და რით უნ-
და განახლდეს კაცი სულიერად? გარნა, რომ უმჯობესად ავა-
სრულოთ ეს საქმე, ცოტა შორითგან უნდა დავიწყოთ უბნო-
ბა. იქნება შენ, ძმაო, არ გაგიგონია, რომ კაცი მარად-ჟამს,
ყოველ დღე იცვლება, ახლდება, არა თუ სულიერად, არამედ

ხორციელადაც. კაცის გვამი, სხეული იზრდება, ესე იგი იცვლება და განახლება ყოველთვის. ფორმა, ანუ გარეგანი სახე, შენება კაცის გვამისა ერთი და იგივე არის, გარნა, მასალა მისი: ძარღვი, ხორცი, სისხლი, ძვალი, იცვლება და ახლდება. რაც უვარგისი და მოუხმარებელია, იმას კაცის გვამი სხვა და სხვა გზებით და საშუალობით გაიშორებს და ნაცვლად მისა საზრდო, რომელსაც მიიღებს კაცი, სტომაქითდან დაიბნევა ასოებში და განაახლებს მათ. ესრეთ იცვლება და ახლდება კაცის სხეული, ვიდრემდის იგი არის მთელი. სულიერი განახლებაც დაემზავსება ერთის მხრივ ამ მაგალითს, სულიცა ჩვენი განახლდება ორის საშუალობით: პირველად მით, რომ კაცმა უნდა გაიშოროს ყოველი, რაიცა არის მის გულში და სულში დაძველებული, განხრწნილი, გაფუჭებული. **განიშორეთ თქვენგან პირველისა მისებრ სვლასა თქვენისა ძველი იგი კაცი, განხრწნილი გულის-თქმითა, მისებრ საცთურისა.**

ახლა უნდა აღვასრულოთ ეს ჩვენ: ამ დიდ მარხვაში უნდა განვიშოროთ ყოველი მავნებელი, რაიცა არის ჩვენს სულში და გულში. როგორც კაცის ტანში, ანუ სხეულში, თუ დარჩა რამე მავნებელი მასალა განუშორებლად, მაშინ კაცი დასნეულდება და კიდევ მოკვდება, ეგრედვე კაცის სულში თუ დარჩა განუშორებლად ვნება, ცოდვა დაასნეულებს სულსა და სულიერს სიკვდილში ჩააგდებს. მრავალსა საშუალებასა გვაძლევს წმინდა ეკლესია ამ საქმის ასრულებისათვის. ამისთვის დაგვინიშნა წმინდა ეკლესიამ მარხვა, ლოცვა, სინანული. თუ კარგად მოიხმარ მათ, გონიერად აღასრულებ, მაშინ განუშორებიან შენგან ყოველნი ბოროტნი სულის განმხრწნელნი მასალანი. გარნა უდიდეს-ყოველთა საშუალებათა არის აღსარების თქმა. თუ გონიერი და ჯეროვანი აღსარება თქვა კაცმა, თუ გადანყვეტილად, გათავებით შეინანა კაცმა თვისი ცოდვა და აღსარებაში აღუარა მოძღვარსა, ამით მან განიშორა, გააგდო ცოდვა თვისი.

მეორედ, როდესაც სინანულით და აღსარებით განიშორებს კაცი ანუ გააგდებს ყოველსა ცუდსა, განმხრწნელსა ვნებასა, მაშინ სულიერი საზრდო უნდა მიიღოს კაცმან. წმინდა ეკლესია მიანიჭებს მას სულიერსა განმაახლებელსა, განმამტკიცებელსა, განმაცხოველებელსა საზრდოსა, ქრისტეს სისხლსა და ხორცსა. რით შეატყობს ექიმი, რომ სნეული კაცი მორჩება, სნეულება მას განშორდება? მით, როდესაც კაცი

იგი მოითხოვს საჭმელს და გემოვნებით მიიღებს და ღონე მოემატება. ევრედვე სულიერად: თუ სულმან შენმან მოინდომა ზეციური საზრდო და მიიღო ზიარება, და უნებლიედ იგრძნა გამოუთქმელი სიმშვიდე და სიხარული, თვითონ შეატყობ შენს თავს, რომ სულიერად გაღონიერებული ხარ, გამოცვლილ ხარ. ეს იქნება შენი სულიერი განახლება. მაგრამ, როგორც ხორცი კაცისა არა ერთხელ მიიღებს საჭმელსა და განახლდება მით, არამედ ყოველ დღე და თითქმის ყოველწამს იზრდება ჰაერით, საჭმელით, სასმელით, მზგავსადვე სულიცა ყოველთვის უნდა იზრდებოდეს სულიერთა საზრდოთა. იგი ყოველ დღე უნდა ლოცულობდეს, საღვთო წიგნებს კითხულობდეს, ეკლესიაში, ხშირად დადიოდეს, საღმრთო საგნებზედ უბნობის და ზრახვის ჩვეულ იყოს და სხვანი, და მით განახლებდეს თვისსა სათნოებასა, სარწმუნოებასა და სიყვარულსა, რომელი მოგვცეს ღმერთმან. ამინ.

მოდვრება,

დიდი მარხვის პირველის კვირიაკის ოთხშაბათს.

მსწრაფლ განუხვენ სინანულისა ბჭენი
სულისა ჩემსა, ცხოვრების მომცემელო! (სა-
გალობელი დიდი მარხვის).

ესრედ აღრიდანვე დაიწყობს წმინდა ეკლესია ლოცვასა ღვთისადმი და ევედრება ღმერთსა, რომ მოგვცეს ჩვენ სინანული ცოდვათა ჩვენთა, გაგვიღოს ბჭენი სინანულისანი, განაჩინოს ჩვენს გულში მონანება და მწუხარება. რისთვის ილოცავს ესრედ წმინდა ეკლესია? ნუ თუ ძნელია სინანულში შესვლა კაცისათვის? ნუ თუ არ შეუძლია კაცს თვითონ გაიხსენოს თვისი ცოდვები, წარმოიდგონოს თვისი უღირსება და დაიწყოს მონანება? სწორედ ძნელია და შეუძლებელი, ძმანო ქრისტიანნო! თუ ღმერთი არ შეეწია კაცს და არ გაუღო კარი სინანულისა, ვერ მიართმევს იგი ღმერთსა ჯეროვანსა სინანულსა. ჭეშმარიტი წმინდა სინანული დიდ ძალას მოითხოვს, დიდ მადლს მოასწავებს, ერთობ მძიმე და ძნელი სულიერი მოქმედება არის. მოკლედ რომ ვსთქვათ, ჭეშმარიტის

წმინდა სინანულის მოპოვება არის თითქმის მთელი სჯულის შესრულება. თუ შენ, ძმაო, ჭეშმარიტი სინანული შეიძინე მთელს სჯულს აასრულებ, ცხონებული იქნები. განა ადვილია ამისთანა მაღლის მიღება! რასა შინა მდგომარეობს ჩვენი სჯული? რას მოითხოვს ჩვენგან უაღრესად უფალი იესო ქრისტე? მთელი ჩვენი სჯული გამოითქმის ამ ერთი სიტყვით: **შეინანეთ!** მაცხოვარი ამას მხოლოდ მოითხოვდა: **შეინანეთ, მოახლოვებულ არს სასუფეველი ღვთისა!** თვით ამ სიტყვებით იწყო მან ქადაგება თვისისა სახარებისა. ამას ერთს ითხოვენ ყოველთა კაცთაგან მოციქულნიცა: შევიანნოთ! გავხდეთ ღირსი ღვთის სასუფეველისა! ესრელი დიდი მნიშვნელობა მისთვის აქვს სინანულს, რომ იგი იპყრობს თვის შორის უმთავრესთა ქრისტიანულთა მცნებათა და არს ნაცოფი მათი. წმინდა, მართალი სინანული იპყრობს თვის შორის პირველად სარწმუნოებას: თუ არა გწამს სახარება, ძმაო, ან თუ სარწმუნოება შენი ცივია, ან მკვდარია, არც კი იფიქრებ, არც მოინდომებ სინანულსა. წმინდა, ჯეროვანი სინანული იპყრობს თვის შორის კიდევ სასოებასა ღმერთზედ. თუ არ ესავ ღმერთსა, რომ იგი მონყალეა, შეგირიგდება, ცოდვებს მოგიტევენ და კვალადვე აღგადგენს პირველსავე ხარისხსა ზედა, რალა მოგანდომებს სინანულსა? ბოლოს და უმეტესად ნამდვილს სინანულში არის და უნდა გამოიხატოს სიყვარული ღვთისა. სიყვარული არის შემყვანებელი კაცისა სინანულში, ის აღძრავს და აიძულებს კაცს შეინანოს, შეურიგდეს ზეციერსა მამასა, იგი შენუხებს კაცს, რომ განეშორა ზეციერსა მამასა უღირსებითა თვისითა და აიძულებს მიიქცეს კვალად მისდამი. თუ სამნი ესენი: სარწმუნოება, სასოება და სიყვარული არ შეაზავებენ სინანულსა, თუ ცხოველი სარწმუნოება, ცხოველი სასოება, ანთებული სიყვარული არ გააჩენენ კაცის გულში სინანულსა, მაშინ სინანული იქნება ყალბი, ცრუ, უნაყოფო. მართლა, რამდენჯერ მოხდება, და იქნება შენც გამოგიცდია, რომელ, თუმცა გულში გრძნობ ცოდვათა შენთა, ცხადად გაიხსენებ და წარმოიდგენ შენთა უსჯულოებათა, გარნა გული ცივი გაქვს, მწუხარებას არ გრძნობ, თითქოს გაქვავებული ხარ. ცხადია აქეთგან, რომ ღმერთს არ გაუღია ჯერედ შენთვის კარი სინანულისა, ცხადია, რომ შენს გულში სარწმუნოებაც დაძინებულია, სასოებაც ცივი, სიყვარული მცირე და უღონო. ისიც მოხდება ხშირად, რომ ზოგიერთი კაცი კი ნანობს, მაგრამ ნანობს მარ-

ტო შიშისაგან: ეშინია, რომ ღმერთმა დამსაჯოსო, თუ არ შევი-
ნანებო. მართალია, ესეც არ არის ცუდი, კიდევ უნდა ეში-
ნოდეს კაცს ღვთის სასჯელისა. გარნა ამისთანა სინანული იქ-
ნება მონებრივი და მას არა აქვს დიდი ფასი. წმინდა მონა-
ნება, როგორც ვსთქვით, უნდა იყოს აღძრული და შეზავებუ-
ლი სარწმუნოებითა და მეტადრე სიყვარულითა. არა იმისთვის
მხოლოდ უნდა სწუხდე, რომ შენ ღმერთი დაგსჯის, არამედ
უმეტესად მისთვის, რომ შენ განამწარე ზეციური მამა, და-
კარგე მისი სიყვარული, განემორე მისსა მამობრივსა მადლსა.
მან ეგოდენ შეგიყვარა შენ, რომ თავისი ძე არ დაზოგა შენის
ცხოვებისათვის, და შენ კი ეგოდენ უდებ ხარ, რომ არისხებ
მას ცუდითა შენითა ცხოვრებითა.

აჰა მიზეზი, რომლისათვისაც წმინდა ეკლესია ლოცუ-
ლობს: **მსწრაფლ განუხვევ სინანულისა ბჭენი სულსა ჩემსა, ცხოვრე-
ბის მომცემელო!** ხშირად განიმეორე ეს ლოცვა შენს გულში,
ძმაო. თუ ატყობ, რომ გული გაგიცივდა, თუ ხედავ, რომ ეკ-
ლესიაში დაფანტული გონება გაქვს, თუ გამოსცადე, რომ
ცოდვა გერევა, გიზიდავს, მომეტებულებითა ერთგულებითა
ილოცევი: **სინანულისა ბჭე განმიღე, მხსნელო!** როგორადაც
სხვა ყოველი ნიჭი და მადლი ღვთისაგან არის გარდამომავალი
კაცთა ზედა, მზგავსადვე და უმეტესად, ყოველთა უდიდესი
ესე ნიჭი და მადლი სინანულისა იმავე წყაროისგან არის მომ-
დინარე და მიეცემა კაცს. ამინ.

სიტყვა,

თეოდორების კვირიაკესა ოთხშაბათს ზედა.

ვიმარხვოთ მარხვა წმინდა, სათნო
უფლისა. ჭეშმარიტი მარხვა არს ბოროტ-
თა უცხო ყოფა, დაჭირვა ენისა, აღვირის
სხმა გულის წყრომისა, და განმორება ბო-
როტთა გულის თქმათა, ტყუილისა და
ცრუ ფიცისა. (საგალობელი მარხვნისა).

საგალობელი ესე დიდმარხვისა არის ჭეშმარიტი და უმ-

ჯობესი ქადაგება ამა მარხვის დღეთა შინა. ჩვენი ქადაგება იქნება სუსტი და გრძელი, ხოლო ეს ქადაგებაა როგორც მოკლე, ისე ძლიერი და მტკიცე. მით უმეტესად უნდა მივაქციოთ, ძმანო, ყურადღება მასზედ და შევიტყოთ რას გვასწავლის იგი.

ვიმარხვით მარხვა წმინდა, სათნო უფლისა. სჩანს, რომ არა ყოველი მარხვა არის წმინდა, სათნო უფლისა. რომელი არის ესრეთი მარხვა? ის, როდესაც შენ მართო საჭმელს გამოიცილებ, ანუ დაიკლებ, ანუ იქნება სულ არ სჭამ, მაგრამ ყოფა-ქცევას არ იცვლი. საჭმელს აღარ სჭამ, გარნა მოყვასთა შენთა, სახლეულობასა შენსა, მეზობელთა, ანუხებ, სჭამ მრისხანებითა და გულის წყრომითა. არა სათნო არს ღვთისა მარხვა, თუ შენ ეკლესიაში ამ დღეთა შინა ხატისა წინაშე დავარდები, ევედრები ღმერთსა მოგიტევოს ცოდვანი შენნი, ხოლო გამოსრული ეკლესიისაგან მიიქცევი სასამართლოში, საწყალსა ღარიბსა მოვალესა წაართმევ უკანასკნელსა ქონებასა, თუ არ მოკცა, საპყრობილეში შთააგდებ, და ატირებ მისსა სახლეულობასა. ის მარხვა არ არის ჭეშმარიტი და სათნო ღვთისა, როდესაც შენ თითქოს თავს იმდაბლებ, იტყვი, რომ უკანასკნელი ცოდვილი ვარო, და ამასთანავე ამპარტავანება გაქვს გულში, სულ ყველაზედ უკეთესად მიგაჩნია თავი, ყოველ კაცს განიკითხავ, ეკლესიაში მეტანიას იქმ, პირჯვარს დაინერ, რაოდენიმე ხანს ილოცავ, და მერმე იფიქრებ, რომ შენ ღირსი კაცი შეიქენი და მზად ხარ, რომ თვით მაცხოვარმა მოგიწოდოს თვით სულიერს ტრაპეზზე. შენთვის მაცხოვარი თავის სისხლს და ხორცს არ ზოგავს, სულიერად გამოგზრდის; შენ კი არც ერთი გლახაკი არ შეგიწყნარებია, სახლში არ შევიყვანია: შენ მას სუფრაზედ როგორ დააჯდენ, გრცხვენია მისი ძონძისა, ვინ იცის, რაოდენი არიან მახლობლად შენი სახლისა მშვიენნი, ტიტველნი, შენს სახლში კი სულ-ყველანი მაძღარნი არიან, ძალღნიც და პირუტყვნიც მსუქნები. მდიდარნი ხშირად სძლებიან შენს სახლში და გლახაკნი არა. მარხვა შენი არა სათნო არს ღვთისა, როდესაც ამ წმინდა საყდარში შენი პირისაგან გამოდის სიტყვები ლოცვისა, მაღლობისა და დიდებისა, გარნა გამოხვალ რა აქედან, აღარა გახსოვს დაჭირვა ენისა, აღვირის სხმა გულის სიტყვათა, და იმავე პირისაგან, ვითარცა კვამლი და აღმური გამოდიან უუქმონი, სიტყვანი დამპალნი, მწარე ყვედრება, მაცდური შეგონება.

ანუ იქნება შენ გგონია ამ ორ-სამ დღეში, ვიდრემდის ეზიარები, თითქოს თავის მოსატყუებლად, უნდა ერიდებოდე ყოველთა ცოდვათა, და მიიღებ რა ზიარებასა, გამოხვალ რა ეკლესიიდგან, მიუბრუნდები ყოველთა შენთა უწინდელთა ჩვეულებათა.

ახლა შევიტყოთ, რომელი არის წმინდა, სათნო მარხვა. ამაზედ მოკლედ, გარნა ძლიერად გვეტყვის ზემო მოყვანილი ქადაგება მარხვისა, მარხვა სათნო არის, ბოროტთა უცხო ყოფა, ენის დაჭირვა, გულის წყრომათა აღვირის სხმა, გამორება ბოროტთა გულის თქმათაგან, აჰა ჭეშმარიტი სულიერი მარხვა! ესენი ყოველნი არც კი უნდა იყოს ჩვენთვის მარხვა, ესე იგი შრომა, მოღვაწება, არამედ უბრალო ჩვეულებრივი საქმე. გარნა, საუბედუროდ, ჩვენი დაცემული ბუნება, მამა ჰაჰათაგან მიღებულნი ცუდნი ჩვეულებანი, ისე შემრდილნი არიან ჩვენთან, რომ ახლა დიდ შრომას და მოღვაწეობას მოითხოვს ჩვენგან, რომ ზემოხსენებულნი ცოდვანი განვიშოროთ, მოვიშალოთ, ვიმარხოთ მათგან, როგორც ვმარხულობთ საჭმლისაგან. ხორციელი მარხვა, საჭმლის მოკლება დაწესებულია იმ ჭეშმარიტი მარხვისათვის, რომელსა გვიქადევებს ზემო დაწერილი საგალობელი, უიმისოდ მას არა აქვს არც ერთი ფასი და მნიშვნელობა. აღვილი საქმეა საჭმლის გამოცვლა, ანუ დაკლება. ყოველ კაცს შეუძლია მოითმინოს უსადილოდ, ანუ მცირე რამე სჭამოს, გარნა ენის დაჭირვა, გულის წყრომის აღვირის სხმა და სხვანი მოითხოვენ დიდსა სულიერსა ღონესა. ამისათვის ვხედავთ ჩვენ, რომ საჭმელს მრავალნი ითმენენ და ცოდვებს კი არ იშლიან.

გარნა შენ, ძმაო ჩემო, თუ გონიერი კაცი ხარ, თუ გსურს რო ეს, ახლა დადგომილი დიდი მარხვა სასარგებლოდ დარჩეს სულისა შენისათვის, ყოველი ღონის-ძიება იხმარე, რომ შეიძინო მარხვა ჭეშმარიტი, სათნო ღვთისა. არა მხოლოდ შენი სტომაქი შეავიწროვო, არა მარტო მუცლით იმარხო, არამედ დაუნესე მარხვა სხვათაცა შენთა ასოთა, რომელი, საუბედუროდ, ხშირად შეიქნებიან ასონი ცოდვისანი, დააკავე ენა შენი ყოვლისა სიცრუისა და მოტყუებისაგან, აღვირი აუსხი ბოროტთა შენთა გულის თქმათა, ნუ შეუშვებ შენს გულში ბილწთა, უწმინდურთა სურვილთა, დააკავე ხელი შენი ქრთამისაგან, მტაცებლობისაგან, მოარიდე თვალი შენი ყოველსა უწმინდურსა შეხედულობასა. ყურნი შენნი აღარ ისმენდენ

ამათა სიტყვათა, მოყვასის განკითხვათა, ჭორთა, ერთი სიტყვით, ეცადე, რომ უცხო იქმნე ყოველთა ბოროტისაგან. ამინ.

სიტყვა,

თეოდორის კვირიაკის ოთხშაბათსა, ზიარებად გამზადებულთა მიმართ.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო! დადგა დიდი მარხვა, უამილოცვისა, სულიერისა მოღვაწეობისა, ზიარებად მომზადებისა. ამისთანა შემთხვევაში მომეტებულად საჭირო არის ჩვენგანით დარიგება, სწავლა და გაფრთხილება თქვენი. გარნა დღეს ჩემი საკუთარის სიტყვებით არ გეტყვით თქვენ სწავლას, არამედ წარგიკითხავთ ისაია წინასწარმეტყველითგან, თითქმის მრთელსა ორმოც და მეთვრამეტესა თავსა, რომელსა შინა წინასწარმეტყველი მშვენიერად აღგვიხსნის რა არის მარხვა, ლოცვა, როგორ უნდა იმარხვოს და ილოცოს კაცმან, თუ ჰსურს, რომ ლოცვა და მარხვა მისი იყოს ნაყოფიერი. თვით ღმერთმან უბრძანა ისაიას: **ხმა ჰყავ ძლიერად და ნუ რიდებ, ვითარცა საყვირმან აღმაღლე ხმა შენი და მიუთხრენ ერსა ჩემსა ცოდვანი მათნი და სახლსა იაკობისასა უსჯულოებანი მათნი** (ისაია 58, 1). აღმასრულებელმან ესრეთისა ბრძანებისა, ისაია წინასწარმეტყველმა გამოუცხადა ებრაელთა ესრეთ: **მეტყველთა ვითარმედ: ვიმარხვეთ და არა იხილე, დავიმდაბლებით სულნი ჩვენნი და არა სცან, რამეთუ დღეთა შინა მარხვათა თქვენთასა იპოებიან ნებანი თქვენნი და ყოველთა ხელის ქვეშეთ.ა თქვენთა დაქენჯნით** (58, 3); ესე იგი ურიანი ხშირად მარხულობდენ, თავს დაიმდაბლებდენ, გარნა ღმერთი თითქო ყურადღებას არ აქცევდა მათ მარხვაზე; იგინი დრტვინვიდენ: არ მიხედა ღმერთმა ჩვენს მარხვასაო, ამისთვის ღმერთი პირითა წინასწარმეტყველისათა ეტყვის მათ, რომ თუმც მარხულობთო, გარნა თქვენს ნებას არ იშლითო. **იპოვებიან ნებანი თქვენნი**, და სტანჯავთო ხელ ქვეშეთა თქვენთაო. **სასჯელთა და ლაღვათა იმარხავთ და გვემთ თვით მწყვლელობით მდაბალსა, რასა იმარხავთ ჩემდა, რათა დღეს სასმენელ იქნეს დაღადებისა მიერ ხმა თქვენი** (58, 4). ესე იგი, თქვენ მარხულობთ ჩხუბისათვის და შფოთისათვისო, ისე არ იმარხავთ, რომ ხმა ლოცვისა თქვენისა აღვიდეს ღვთისადმი ზეცად. აქ, ამ სიტყვაზე წი-

ნასწარმეტყველისა ჩვენ უნებლიედ გაგვახსენდება ის, რაცა მრავალ გზის გამოგვიცდია და შეგვინიშნავს. ახლაც ქრისტიანეთა შორის მრავალნი პირნი მარხულობას რომ დაიწყებენ, გაუფუჭდებათ ხასიათი, შეიქნებიან ჯავრიანი, მეშფოთენი, უფრო ხშირად ეჩხუბებიან ერთმანეთს და უჩივიან. როგორც დადგება დიდი მარხვა, ან ქრისტეშობის მარხვა, გახშირდება ჩხუბი, შფოთი; ერთი სიტყვით სარკვა ზემო მოყვანილი სიტყვები წინასწარმეტყველისა ახლანდელისა ჩვენისა ზნეობისა. არა ესრე მარხვა გამომირჩიე და დღე დამდაბლებისა კაცისა სულისა თვისისა, არც ამოდ იღრეკო, ვითარცა ჩალა ქელი შენი, არც ძაძა და ნაცარი დაიგეთ, არც ესე უწოდოს მარხვა შეწყნარებული დღე სათნო უფლისა. ამისთანა მარხვა არ გამომირჩევია და არ მიცნობებია შენთვისაო, არამედ ისეთი მარხვა, როდესაც კაცი, დამძიმებული დიდისა მწუხარებისაგან მოიდრეკს ქედსა, ვითარცა ლერწამი, ძაძასა და ნაცარსა დაიგებს და მდებარე არს მწუხარე და გლოვიარე. არა ეგე ვითარი მარხვა გამომირჩიე, იტყვის უფალი, არამედ განხსენ ყოველი საკვრელი სიცრუისა, დაარღვიენ ღვლარძნილებანი მძლავრებათაგანი, განავლინენ შეპყრობილნი მითევებითა და ყოველი აღწერილი უსამართლო განხეთქენ. არა ამისთანა მარხვა ამოვირჩიე მეო, არამედ ისრეთი მარხვა, რომ დახსნა, მოსპო ყოველი სიცრუე, დაარღვიო ყოველი შენი უსამართლოებანი და გაჭირვებანი, რომელიც მიაყენე მოყვასთა შენთა, დახიო ყოველი უსამართლო ხელის წერილი, მოღებული მოყვასთა შენთაგან: მისცე მშიერსა პური შენი და გლახაკნი უსართულონი შეიყვანო სახლში. იხილო თუ შიშველი შემოსე, და იხილო თვისთაგანი თესლისა შენისათა, არა უგულუბელს ჰყო. მშიერს პური აჭამეო, შიშველი შემოსეო, გლახაკი შეიყვანე შენს სახლშიო, შენ ტომთა და ნათესავთაგანს ნუ დასტოვებ შეუწევნელადო. მაშინ განეფინოს მსოვად ნათელი შენი და განკურნებანი შენნი მალე აღმოხდენ და წინავიდოდეს წინაშე შენსა სიმართლე შენი. თუ ასე იმარხავ, შენი სიმართლე განეფინოს, ვითარცა ცისკარი, და შენი საქმენი წინაშე შენსა ვიდოდენ და დიდებამან ღვთისამან გარემოგიცავს შენო. მაშინ ხმა ჰყო და ღმერთმან ისმინოს შენი, მერე იტყოდელა შენ გრქვას: აჰა აქა ვარ, უკეთუ მოსპო შენგან საკვირველი. და ხელის დადება და სიტყვა დრტვინვისა.

რალა დამატება უნდა ჩვენის მხრით მშვენიერთა ამათ სი-

ტყვათა, მხოლოდ ერთს რასმეს გაგახსენებთ, ჩვენ ქრისტიანეთაგან ღმერთი მოითხოვს უდიდესსა სათნოებასა, ვინაიდან უმაღლესიც მოგვცა მადლი, სახე და ღონე წმიდისა ცხოვრებისა. რას მოითხოვს ჩვენგან ღმერთი? იმას, რომ განვახლდეთ სულითა და გულით ისრე, რომ ვიყვნეთ ტაძარი სულისა წმიდისა. განიშორეთ თქვენ გან, იტყვის წმინდა მოციქული პავლე – პირველისა მისებრ სვლისა თქვენისა, ძველი კაცი განხრწნილი გულის თქმისა მისებრ საცთურისა, და განახლდებოდეთ თქვენ სულითა მითგონებისა თქვენისათა. ამისთვის დააწესა წმიდამან ეკლესიამან მარხვა, ლოცვა, მომზადება ზიარებისადმი, ეს ნაყოფი უნდა ჰქონდეს აწინდელსა ჩვენსა მოღვაწეობასა; რომელიცა, და მოგვცეს ყოველთა უფალმან და მხსნელმან ჩვენმან, იესო ქრისტემან. ამინ.

მოძღვრება,

აღსარების თქმად მომზადებულთადმი თეოდორის კვირიაკის ოთხშაბათს.

იტყოდე შენ უსჯულოებათა შენთა
პირველად, რათა განმართლდე (ისაია
43, 26).

წინასწარმეტყველი ისაია პირისაგან ღვთისა ხშირად ამხილებდა ურიათა უსჯულოებათა მათათვის, და შეაგონებდა სინანულსა და განმართლებასა ღვთის წინაშე და თუმცა ურიანი ხშირად ამწარებდენ ღმერთსა ურჩებითა თავიანთითა, გარნა ღმერთი მაინც არ ივინყებს მონყალებასა თვისსა მათდამი, და აღუთქვამდა მათ აღხოცვას ცოდვათა მათთა, თუ შეინანებდენ: **შე ვარ იგივე აღხოცველი უსჯულოებათა თქვენთა და ცოდვათა თქვენთა არლა მოვისხენებ**, ხმობდა იგი მათდამი. გარნა ცოდვათა მოტევებას და განმართლებას იმ პირობით აღუთქვამდა, თუ იგინი თვითონვე იტყოდენ (აღიარებდენ) ცოდვათა თვისთა: **იტყოდე შენ უსჯულოებათა შენთა პირველად, რათა განმართლდე**. აქედგან სჩანს, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს, ძმანო ჩემნო, აღსარებას.

უიმისოდ კაცი ვერ განმართლდება ღვთის წინაშე. რისთვის არის ესა? რა ძალი და მადლი აქვს აღსარებას? აღვხსნათ ეს, ვინაითგან თქვენ ყოველი ემზადებით აღსარების თქმად და ზიარების მიღებად.

აღსარების ძალასა და მადლსა მაშინ შევიტყობთ, როდესაც წინაპირველად განვსაზღვრავთ, რაი არს აღსარება. აღსარება ის არის, როდესაც კაცი თავის სინილისისაგან მხილებული და იძულებული, პირველად თვითონვე გაამტყუნებს თავის თავს. თავის უღირსებას და სიცოდვეს პირუთვნელად ჯერ თავის გულში, და მერმე მოძღვარს აღუარებს თავის ცოდვას, ეტყვის, დანაშაული ვარ ამ ცოდვაშიო. თვით ამ მოკლე განმარტებისგან ცხადად სჩანს, რა მადლი და ნაყოფი ექნება ჭეშმარიტს აღსარებას.

მართლა, ჭეშმარიტ აღსარებას წინ უძღვის ჩუმი, შინაგანი გამოკვლევა სულიერის მდგომარეობისა. ან წინაპირველად კაცი შეიტყობს, არა თუ მართო იმას რა ცოდვა ქნა, არამედ იმასაც, რა მიზეზისაგან წარმოდგენ მისი ცოდვები, რა ხასიათი აქვს მათ და რა თვისებანი. მერმე თვითონვე გაამტყუნებს თავის თავს, შეწუხდება და მოინდომებს აღსარებას. უეჭველია, რომ სხვაც, ამის მეტი ღირსება არ ჰქონდეს აღსარებას, მართო ამისთანა გამოკვლევაც და შეტყობა საკუთარისა ხასიათისა და შინაგანი სულიერი მდგომარეობისა დიდს სულიერს სარგებლობას მოუტანს კაცს.

გარნა საკმაო არ არის, რომ კაცმა მართო თვითონ თავისი სულიერი მდგომარეობა გამოიკვლიოს, არამედ ისიც საჭიროა, რომ მან სხვას ვისმეს აღუაროს თავის ცოდვა. იტყოდენ შენ ცოდვათა შენთა პირველად, რათა განმართლდე, რაც გინდა გონიერი იყოს კაცი და პირუთვნელი, თვითონ სიმართლით ვერ ასწონის თვისსა სიცოდვესა და უღირსებას. ყოველი კაცი თავის-მოყვარეა, თავის თავს ეფერება და ადვილად შეუნდობს თვისთა ცოდვათა. ამისთვის საჭირო არის, რომ მან ვინმე მასზედ უფრო გამოცდილი და პირუთვნელი კაცი მოიხმაროს ამ საქმეში. გარდა ამისა, ცოდვისა აღსარებას აქვს ის განსხვავებული მოქმედება, რომ მით კაცი თავის ცოდვას შიგნიდან გარე გამოიყვანს და მით თავის სულიერს მდგომარეობას დაინახავს, ვითარცა სარკეში. ცოდვა ერთ ნაირად ემზავსება ეკალს, რომელი შეერჭო კაცს ხორცში; სანამ ეკალს ხორციდან არ გამოიღებს, მისი წყლული არ მორჩება; მზგავ-

სადვე, თუ კაცმა არ წარმოსთქვა აღსარებაში ცოდვა და მით იგი, ესრედ ვსთქვათ, არ გამოგდო, არ უარ ჰყო, მაშა-სადამე, იგი მის გულში დარჩება სავენებელად მისდა. უბრალო ერის კაცსაც რომ აღუარო შენი ცოდვა და რჩევა მოითხოვო, მაშინაც მიიღებ რამე სარგებლობას; კიდევ გვირჩევეს წმინდა მოციქული, რომ აღუარებდეთ ერთმანეთს ცოდვებსა ჩვენსა. პირველ საუკუნოებში კიდევ იყო ჩვეულება, რომ ქრისტიანენი თვით ეკლესიაში ხმამაღლა აღიარებდენ თავიანთთა ცოდვათა წინაშე შეკრებილთა ქრისტიანეთა, და მოითხოვდენ შენდობასა.

გარნა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, უმაღლესი მნიშვნელობა და მაღლი ქრისტიანულისა აღსარებისა მდგომარეობს იმაში, რომ იგი არის ერთი შვიდთა ქრისტიანულთა საიდუმლოთაგანი, რომ იმაში მოქმედობს არა ჩვენ უღირსთა კაცთა მაღლი, არამედ სულიწმინდის მაცხოვარებითი მაღლი, ასე რომ გარეშე აღსარებისა და მოძღვრებისაგან შენდობის მიცემისა არ შეუძლია კაცს გამართლდეს, ცხონდეს. უთუოდ წინასწარმეტყველმა ისაიამ, რომელიც იმავე სულიწმინდის ძალით წინასწარმეტყველობდა, იმ ზემო მოყვანილი სიტყვით წინადვე აღნიშნა ჩვენი საღმრთო საიდუმლო: **იტყოდე შენ უსჯულობათა შენთა პირველად, რათა განმართლდე.** წმიდანი მამანი ამიტომ უწოდებენ სინანულს და აღსარებას მეორე ნათლისღებად. არავის არ შეუძლია ქვეყანაზედ უცოდველად გაატაროს ცხოვრება შემდგომად ნათლისღებისა, ხოლო ვიცით ჩვენ, რომ ცოდვა კაცს ღვთისაგან გააშორებს; ის საღმრთო კავშირი – მამაშვილობა, რომელსაც მივიღებთ ნათლისღებაში, გვეკარგება ცოდვათა ჩვენთა გამო. მხოლოდ გულწრფელის აღსარების თქმით სულიწმიდა საიდუმლოდ აღადგენს ცოდვისაგან განწყვეტილს ჩვენს კავშირს ღვთისათანა. აქედან ვინაველოთ, ძმაო, რა შიშით, რა კრძალვით, რა მოთმინებით, მარხვით, ცრემლიანი ლოცვით უნდა ვასრულებდეთ ამ დიდს საიდუმლოს! ხელახლა უნდა ვეძიოთ ზეციერი მამა, რომელიც დაგვკარგეთ ცოდვათა ჩვენთა გამო, და აღვადგინოთ მასთან მამაშვილობა, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ მხოლოდმობილმან ძემან ღვთისამან მაღლითა თვისითა. ამინ.

მოძღვრება,

თეოდორობის კვირიაკესა პარასკევსა ზედა, კოლივას
ანუ წანდილის კურთხევის წინაღ 1869 წ.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! აწინდელსა პირველსა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა ჩვენში უწოდებენ თეოდორობის კვირიაკედ. ეს მისთვის, რომ ეკლესიური წესდებულებისამებრ დღეს ეკლესიასა შინა იკურთხების წირვის შემდეგ მომზადებული ხორბალი, რომელსა მდაბიურადვე ეწოდება წანდილად, ხოლო ეკლესიას წიგნთა შინა კოლივა. ვინ იცის, რამდენჯერ გინახავთ თქვენ ყოველთა ეს წესი, გარნა, რომ ჰკითხოს კაცმა ვისმეს თქვენს შორის, როდის გაჩნდა ეს წესი ეკლესიასა შინა, რისთვის მოიტანებენ დღეს მორწმუნენი კოლივას, ანუ წანდილსა, და ნაკურთხსა მიიღებენ და სჭამენ თვით ეკლესიაში, ერთი სიტყვით, რას ნიშნავს ეს წესი? ამაზე ას კაცში ერთიც ვერ მისცემს სწორე პასუხსა, ისეთი დაუდევნელი ვართ ჩვენ ცნობად, რას მოასწავებენ ეკლესიური წესნი და რას გვასწავლიან იგინი. ახლა მაინც შევითვით რა არის, რისთვის არის დღეს ეკლესიაში წანდილის კურთხევა. მეოთხესა საუკუნესა შინა, შემდგომად ქრისტეს შობისა, რომის სამეფოს ტახტსა ზედა აღვიდა ერთი იმპერატორი, სახელით ივლიანე. თუმცა მშობელნი მისნი იყვნენ ქრისტიანენი, და იგიცა იყო მონათლული სიყმაწვილესა შინა, გარნა, როდესაც მიიღო მეფობა, უარჰყო ქრისტეს სახარება და, განსაცვიფრებელად და შესაწუხებელად ყოველთა ქრისტიანეთა, იგი შეიქნა მდევნელი ქრისტიანეთა და მოინდომა მოსპობა ქრისტიანობისა სამეფოსა შინა თვისსა. სხვათა მზაკვარებათა და მანქანებათა შორის წინააღმდეგ ქრისტეს სჯულისა, მან ერთხელ განიზრახა ესეცა: როდესაც დადგა დიდი მარხვა, იცოდა მან რა კრძალულებით და სიწმინდითა განატარებენ ქრისტიანენი დღეთა ამათ, მოინდომა შებილწება მათი ნაკურპავითა საჭამადითა. ამ განზრახვით მან

საიდუმლოდ მოუწოდა უფროსთა მოვაჭრეთა, კერპ-მსახურთა და დაარიგა იგინი სავაჭროთა ადგილთა შინა ყოველ საჭამად-ში აურიონ ნაკერპავი სისხლი მისთვის, რომ ღარიბნი ქრისტიანენი, ყოველ დღე მყიდველნი სავაჭროთა ადგილთა შინა ჭამადისა, შებღალონ უწმინდურითა ნაკერპავითა და მით შთავარდენ დიდსა განსაცდელსა. გარნა განგებამან ღვთისამან დაარღვია განზრახვა ესე უღმერთოისა მის ივლიანე მეფისა. იმავე ღამეს, როდესაცა მან მისცა ეს ბრძანება, წინამდგომელსა ეკლესიისასა გამოეცხადება არა სიზმრად, არამედ ცხადად, ერთი ნათლით შემოსილი, მშვენიერი მხედარი-ჭაბუკი; იგი შეატყობინებს მას მეფის ბოროტგანზრახვასა და უბრძანებს მას, რათა დაიფაროს სამწყსო თვისი ბოროტისა ამის განზრახვისაგან. გაკვირვებული ეპისკოპოსი ჰკითხავს მას, ვინ არის იგი და რა სახით შეიძლება გამოიზარდოს ეგოდენი ერი, ყოველ დღე მყიდველი სავაჭროთა ადგილთა შინა დღიურისა საზრდოისა? მაშინ ჭაბუკი იგი განუცხადებს მას, რომელ იგი არის თეოდორე ტირონი, ანუ მხედარი, რომელმან მიიღო წვალება სარწმუნოებისათვის უწინარეს ასისა წლისა, და დაარიგებს მას, რომ დასაცველად სამწყსოისა თვისისა ნაკერპავის უწმინდურისა საჭამადისაგან მან უნდა უბრძანოს წმინდად შემზადება უბრალო მოხარული ხორბლის, აკურთხოს იგი და დაურიგოს ყოველთა და მით გამოზარდოს ქრისტიანები მათ დღეთა შინა. მწყემს-მთავარმა აღასრულა ბრძანება მისი, განმავლობასა შინა რაოდენიმე დღისასა იგი ზრდიდა ყოველთა ქრისტიანეთა ესრედ შემზადებულითა წანდილითა. ეს არის ის შემთხვევა, რომელსაც იხსენებს ეკლესია აწინდელითა წანდილის კურთხევითა. მაშასადამე, როდესაც ხედავ წესსა ამას, პირველად მადლობა შესწირე ღმერთსა, რომელი არა დაუტევებს ერთგულთა მსახურთა თვისთა განსაცდელში, არამედ შეეწევა მათ; მეორედ, ამა წესის აღსრულებამან გვასწავლოს, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს მარხვას. თუ მარხვას დიდი მადლი არ ჰქონდეს, რისთვის მოახდენდა დღეს ღმერთი ესრეთსა დიდსა სასწაულსა, რისთვის დასტოვებდა საკვირველი იგი ჭაბუკი თეოდორე გეცასა და დაარიგებდა მწყემსსა ეკლესიისასა? მართლა მარხვას დიდი მნიშვნელობა აქვს კაცისათვის! ვინც გულ-წრფელად მარხულობს, ამით ამტკიცებს, რომ იგი არის მორჩილი, თავმდაბალი შვილი ეკლესიისა. გარეშე ამისა მარხულობა არის აღვირ-სხმა ხორციელთა ვნებათა და აღძვრა-

თა, აგრეთვე სულიერთა გულის ზრახვათა. ვინც მარხულობს იგი ეძიებს სულიერსა წარმატებასა, ანგელოზების მზგავსებასა, და ვისაც მარხვა არ უყვარს ამით ემზგავსება იგი პირუტყვთა და არა ანგელოზთა; პირუტყვთა არა იციან მარხვა. ვინც მარხულობს, იგი ნანობს ცოდვათა, მხურვალედ და თავისუფლად ლოცულობს. მაშასადამე, ნუ ვინმე იტყვის, რომ მარხვა იყოს რაიმე მცირე და უსარგებლო საქმე. მართალია, ჩვენში, ღვთის მადლით, მრავალთა იციან გულ-მოდგინედ მარხვა, გარნა ის კი ცუდია, ზოგჯერ და ზოგიერთნი მარხვას მიანერენ ზომამზე მომეტებულსა ღირსებასა, მარხვაზე აქვთ გარდამეტებული სასოება. როგორც ვსთქვით პატიოსანია მარხვა და სასარგებლო, გარნა მხოლოდ მაშინ და მით, როდესაც იგი შეერთებულია სხვათა კეთილთა საქმეთა თანა, სინანული-სა, ლოცვისა, აღსარებისა თანა. მარხვა შეეწევა წრფელსა სინანულსა, ლოცვასა, სათნოებათა, როდესაც იგი გააუმჯობესებს, ვითარცა შინაგანს კაცის თვისებასა, ხასიათსა, აგრეთვე გარეგანსა მისსა ქცევასა და ცხოვრებასა, რომელიც და მოგვანიჭოს ღმერთმა. ამინ.

მოძღვრება,

ზიარებად განმზადებულთათვის

თქმული ქუთაისს

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! წმინდა წინასწარმეტყველი და მეფე დავით იტყვის ფსალმუნსა თვისსა: **უსჯულოებანი ჩემნი მე მიუთხრა და ვზრუნვიდე მე ცოდვისა ჩემისათვის** (ფს. 37, 18). თქვენცა ყოველნი აქა მდგომარენი ემზადებით მოთხრობად მოძღვართა უსჯულოებათა თქვენთა, ესე იგი, აღსარებისა, და ყოველნი ხართ მზრუნველნი ცოდვათა

თქვენათვის, ესე იგი, სწუხართ, ნანობთ ცოდვათა თქვენთა, ეძიებთ და გამოითხოვთ ღვთისაგან შენდობასა. რა სახით უნდა ვასრულებდეთ ორსა ამას დიდსა მოვალეობასა? ამაზე წინასწარმეტყველი დავით უმჯობესად იტყვის თსალმუნსა შინათვისსა, რომელი იწყება ესრედ: **მინყალე მე ღმერთო დიდითა წყალობითა შენითა**, და რომელი ყოველ ლოცვაზე წაიკითხების ეკლესიასა შინა, და რომელიც ზეპირად უნდა იცოდეს ყოველმა ბეჯითმა ქრისტიანემან. **უსჯულოება ჩემი მე ვუნცი და ცოდვა ჩემი ჩემ წინაშე არს მარადის**. ამ სიტყვებიდან სჩანს, რომ ორი საშუალება, ანუ ღონისძიება უნდა იხმაროს ყოველმა კეთილ-გონიერმა კაცმა ქრისტიანემან, თუ ჰსურს, რომ არა უნაყოფოდ დარჩეს ზრუნვა მისი ცოდვათათვის და მოთხრობისა უსჯულოებისა მისისა, ესე იგი, სინანული და აღსარება. პირველი ღონისძიება არის ცოდნა, ანუ შეტყობა თვისთა უსჯულობათა: **რამეთუ უსჯულოება ჩემი მე ვუნცი**; მეორე არის ღრმად გრძნობა თვისისა უღირსებისა და სიცოდვისა: **და ცოდვა ჩემი წინაშე ჩემსა არს მარადის**. განვიხილოთ ეს ორი საშუალება.

რამეთუ უსჯულოება ჩემი მე ვუნცი. თუ კაცმან არ უნცის თვისი უსჯულოება, არ ხედავს თვისსა სიცოდვესა და უღირსებასა, ვერც მოინანებს ჭეშმარიტად თვისსა სიცოდვესა.

გარნა, რა არს შეტყობა თვისისა უსჯულოებისა და სიცოდვისა? როგორ უნდა შეიტყოს კაცმა მისი სიცოდვე? შენ უსჯულობასა და სიცოდვეს იმით მარტო ვერ შეიტყობ, ძმაო, რომ გაიხსენო, რომელი და რაოდენი ცოდვა გიქმნია მას უკან, რაც აღსარება უთხარი მოძღვარსა შენსა. ეს ძნელი არ არის, ძმანო ჩემნო, და არც დიდს სარგებლობას მოგცემსთ. უსაჭიროესი საქმე აქ არის ის, რომ გამოიკვლიო და შეიტყო შინაგანი შენი სულიერი მდგომარეობა, იცნობდე ყოველთა შენთა ბოროტთა თვისებათა, მიდრეკილებათა, ჩვეულებათა, რომელნი არიან მიზეზნი და წყარონი ყოველთა შენთა ბოროტთა თვისებათა, მიდრეკილებათა, ჩვეულებათა, რომელნი არიან მიზეზნი და წყარონი ყოველთა შენთა ცოდვათა. თუ შენ კარგად გამოიკვლიე და იცნობ მათ, და ამასთანავე, მეცადინე იქნები, რომ გაისწორო იგინი, მაშინ ყოველნი შენი ცოდვანი თავის-თავად მოისპობიან. თუ მდინარე სათავეში გაშრა, წყლის დინება მოისპობა. თუ გული გაიწმინდე, საქმენიცა შენი წმინდა იქნებიან, არა შემავალი მუცელსა შინა

შეაგინებს კაცსა, სთქვა უფალმან, არამედ გამომავალი გულისაგან კაცისა, რამეთუ გულისაგან კაცისა გამოვლენ ყოველნი გულის სიტყვანი ბოროტნი, კაცის კვლანი, მრუშებანი, არაწმინდებანი, და ჰარვანი.

ცოდვა ჩემი წინაშე ჩემსა არს მარადის. ეს არის მეორე საშუალება, რათა აღვასრულოთ კეთილ-ნაცოფიერად აწინდელი ჩვენი შრომა. სჩანს რომ, წმინდა დავით წინასწარმეტყველი ღრმად გრძნობდა, ფრიად სწუხდა თვისთა ცოდვათა ზედა, თუკი იგინი მარადის იყვნენ თვალთა წინაშე მისთა. ყოველ წამს წარმოუდგებოდენ მას, ვერაოდეს ვერ მოიშორებდა ფიქრსა მათზედა. ჩვენცა, ძმანო ჩემნო, არა მხოლოდ ამ ერთი კვირის განმავლობაში უნდა გვახსოვდეს ცოდვანი ჩვენი, არამედ მარადის უნდა იყვნენ იგინი თვალთა წინაშე ჩვენთა. მონანება არის ღრმა გრძნობა, გულის შეწუხება თვისის უღირსებისათვის; თუკი მართლა მწუხარე ხარ შენ ცოდვათაგან, რა მიზეზია, რომ მარტო ამ კვირაში გამოიკვლი ხასიათსა და ყოფაქცევასა, და მერმე ისევ დაიწყებ ცხოვრებას, როგორც უწინ იყავ მიჩვეული: უმჯობესი არ შეიქმნები, ჩვეულებას არ გამოიკვლი, ხასიათს არ გაიკეთებ! ჭეშმარიტის სინანულის ნაცოფი არის კაცის ცხოვრების და ყოფა-ქცევის განახლება. თუ ჩვენც განვახლდით ზიარების მერმეთ, ამით დამტკიცდება, რომ მონანება ჩვენი იყო ჭეშმარიტი, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ღმერთმა. ამინ.

მოკლე მოძღვრება მაზიარებელთადმი.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

წმიდა მოციქული იაკობ წიგნსა შინა თვისსა სწერს, სხვათა შორის, რომელ თუ ვინმე მხოლოდ ისმენს სიტყვასა ღვთისასა და არ ასრულებს მას, ის გაემზგავსება იმ კაცს, რომელმან სარკვეში თავის სახე განიხილა ერთ წამს, და მაშინვე დაავინწყდა იგი: უკეთუ ვინმე მსმენელ ხოლო იყოს სიტყვასა ამას და არა მყოფელ, ესე ვითარი იგი მზგავს არს კაცისა მის, რომელმან განიცადოს პირი ქმნილებისა თვისისა სარკითა; რამეთუ

განიცადა თავი თვისი და წარვიდა, და მეყვსეულად დაავინყდა, რაბამ რა იყო (იაკობ 1, 23, 24). ეს სიტყვები უმეტესად ითქმის მაზედა და ეკუთვნის მათ, რომელნი მოემზადენ და მიიღეს ზიარება, თუ ივინი არ ეცდებიან თვით საქმითაც აღასრულონ ის, რაც ესმოდათ ეკლესიაში, რაც გაიგონეს მათ მოძღვართაგან და რისთვისაც მიიღეს ზიარება.

მართლა, თქვენ, ძმანო ჩემნო, რომელთა ახლა ეზიარეთ და სხვანიც, რომელთა მიიღეს ზიარება ამ დიდ-მარხვის განმავლობაში, ხედვიდით და განიცდიდით სულიერსა სახესა თქვენსა სამთა სარკეთა შინა. პირველი სარკე იყო საღმრთო წერილი და წმინდა მამების ლოცვები, რომელი წაიკითხებოდენ ეკლესიაში. ვინც ყურადღებით ისმენდა მათ, უთუოდ იგი შეიტყობდა მისის სულის სახესა და მდგომარეობასა; მეორე სარკე იყო თვით თქვენი გონება და სინიღისი; როდესაც თქვენ ემზადებოდით საზიარებლად, ეკლესიაში მიდიოდით, ლოცულობდით, უთუოდ, სხვათა შორის, კიდევ დაფიქრდებოდით თქვენს სულიერ მდგომარეობაზე და შეიტყობდით სულიერსა ღირსებასა, ანუ უღირსებასა თქვენსა. მესამე სარკე იყო აღსარების თქმა წინაშე მოძღვრისა თქვენისა, და დარიგება მოძღვრისაგან მიღებული.

ან რა უნდა ქნათ თქვენ შემდგომად მისა, რომ სამთა ამათ სარკეთა შინა განიცადეთ სულიერი სახე თქვენი? არ უნდა დაივიწყოთ ის ნაკულეფანება, ის ცოდვები, რომელნიც უთუოდ დაინახეთ სულთა შინა თქვენთა, და ეცადეთ მათი გასწორება. რისთვის განიხილავს კაცი სარკეში თავის პირისახეს? მისთვის, რომ განისინჯოს, თუ გასვრილი, ანუ წამხდარი არა აქვს პირისახე და თუ გასვრილი აქვს წავა და დაიბანს პირს, და, როდესაც დაიბანს, კიდევ შეხედავს და სარკის წინაშე გაინმენდს პირსა თვისსა. თქვენც ესრედ უნდა მოიქცეთ, ძმანო ჩემნო! სამნი ზემოხსენებულნი სარკენი უთუოდ ცხადად გვაჩვენებდა, რომ სულიერი ჩვენი სახე არის გასვრილი და უწმინდური მრავალთა ცოდვათაგან ჩვენთა; დავიბანოთ სულიერი პირი ცრემლითა, გავწმინდოთ სულიერი სახე ჩვენი კეთილთა საქმეთა მიერ, ცუდთა ჩვეულებათა მოშლითა. სარკეში ხშირად ჩახედვა და სარკით სარგებლობა უმეტესად უყვართ ქალებს, მისთვის, რომ რითაც შეუძლიათ გაამშვენიერონ თავიანთი პირისახე; თუ რამე ცუდი გამოთქმულება აქვს მათს თვალებს, ანუ პირის-სახეს, გამოიცვალონ და უმჯობეს გამოთქმულებას მი-

აჩვიონ! ამას ისინი იქმან ერთისა მხოლოდ ამაოებისათვის. უმჯობესი ის იქნება, და უფრო დიდი ბედნიერება, რომ ჩვენ იგივე საქმე ვქნათ საუკუნო ცხოვნებისათვის სულთა ჩვენთასა, ხშირად შევხედოთ სამთა იმათ სულიერთა სარკეთა და, თუ რამე ცუდი გამოთქმულება შევატყვეთ ჩვენს სულს, მოვიშალოთ იგი და მივაჩვიოთ უმჯობესსა გამოთქმულებასა და ჩვეულებასა; ერთი სიტყვით, გავისწოროთ ცხოვრება.

სარკეში ხშირად ჩახედავს კაცი, დილით მაინც ერთ-ხელ არ ჩახედოს არ შეიძლება. რისთვის? მისთვის, რომ ძნელია მთელი დღის განმავლობასა შინა პირი კაცის არ შეისვაროს მტვერისაგან, ოფლისაგან და სხვა ქვეყნის ჭუჭყისაგან, და არ დასჭირდეს პირის დაბანა და გასუფთავება. სულიერიცა პირი ჩვენი, ჰაზრი, გული, არ შეიძლება მთელი დღის განმავლობაში არ გაისვაროს რომელიმე სულიერი ჩირქისაგან, ცოდვისა და გულის თქმისაგან; ამისთვის საჭიროა, დღეში ერთხელ მაინც ჩახედოს კაცმა იმ სარკეს, რომელიც ყოველთვის მასთან არის უხილავად, და რომელსა ეწოდება **სინიღისი**. თუ ბეჭითად და გონიერად ჩახედავს ამ სარკეში, დაინახავს, რაოდენი ჩირქი დაედო მას დღის განმავლობაში; ამისთვის უნდა, დაიბანდეს სულსა თვისსა ლოცვითა, ცრემლითა და სინანულითა ორჯელ მაინც დღეში, დილით და საღამოით. ამინ.

სიტყვა,

მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა შინა.

მართლ-მადიდებელნი ძმანო ქრისტიანენო!

სოლომონ ბრძენი წიგნსა შინა თვისსა იგავთასა, სხვათა

შორის, წარმოსთქვამს: ნუ გადასდებ საზღვართა საუკუნეთა, რომელი დასდევს მამათა შენთა. თუმცა ამ სიტყვებში ცხადად არ დაინახება, რომელთა საზღვართა ზედა ამბობს სოლომონ, ნივთიერთა, თუ სულიერთა, გარნა, ვინაითგან იგი ამბობს საუკუნეთა საზღვართა ზედა, ხოლო ყოველნი ნივთიერნი საზღვარნი არიან არა საუკუნენი, არამედ დროებითნი, ამისთვის მას უთუოდ ჰქონდა მხედველობაში საზღვარნი სულიერისა სწავლისანი, ანუ საღმრთო სჯულისა. მაშასადამე, იგი ამ სიტყვებით გვასწავლის ჩვენ, რათა არ გამოვსცვალოთ, არ გადავსცილდეთ საზღვართა საღმრთოის სჯულისა, ესე იგი საღმრთო სჯული დავიცვათ და შევინახოთ ისე, როგორც გადმოგვცეს მამათა ჩვენთა.

წესი მართლ-მადიდებლობისა, რომელსაც ჩვენ ვასრულებთ ახლა, თვით საქმით გვასწავლის ჩვენ იმ ჰაზრს, რომელსა გამოთქვამს სოლომონი ზემოთქმულთა სიტყვათა შინა, ვინაითგან ღღეს წმინდა ეკლესია მაღალითა ხმითა აღიარებს და დაამტკიცებს იმ ძველსა სჯულსა, რომელი გადმოგვცეს ჩვენ მამათა ჩვენთა; ხოლო ყოველთა მათ პირთა, რომელი არღვევენ, გადასდებენ, ან შესცვლიან საზღვართა ამის სჯულისათა, გამოუცხადებს, რომ იგინი არიან განშორებულნი, გავდებულნი ეკლესიის კრებისაგან და იქნებიან ქვეშე „ანათემისა“.

საღმრთოსა ჩვენსა სჯულსა აქვს ორი კერძო, ანუ ორი მხარე: ერთი არის სწავლა, ანუ გონებითი განმარტება სჯულის საზღვართა, ესე იგი როგორ უნდა გვესმოდეს ჩვენი სჯული, რა უნდა გვრწამდეს, და რას უნდა უარ-ვყოფდეთ. ამ კერძოს სწავლისას ეწოდება „დოღმატი“. მეორე მხარე ჩვენი სჯულისა არის თვით საქმე, ანუ ცხოვრება, ყოფა-ქცევა, ესე იგი, როგორი ცხოვრება უნდა გვქონდეს და რა საქმე უნდა აღვასრულოთ. ცხადია, რომ პირველი სჯულის კერძო, ანუ დოღმატი არის და უნდა იყოს შეურყეველი, შეუცვლელი. იგი ერთხელვე გადანიჭიერეს და განსაზღვრეს მამათა ჩვენთა, და ჩვენ არა გვაქვს უფლება, რომ გამოვცვალოთ ისინი. როგორც მიგვიღია მამათა ჩვენთაგან, ისე უნდა გადავსცეთ იგინი ჩვენთა შვილთა და მომავალთა. ღვთის მადლით და შეწევნით ჩვენი მართლ-მადიდებელი ეკლესია ყოველთვის მტკიცედ ინახავს თვით იმ სჯულსა, ანუ დოღმატსა, რომელი უფალმან იესო ქრისტემან ასწავლა მოციქულთა თვისთა, მოციქულებ-

მა გადასცეს თავიანთთა მოადგილეთა წმინდათა მამათა, და ამათგან მივიღეთ ჩვენცა შეურყეველად, შეუცვლელად. ქრისტიანენი მრავალნი არიან სხვათაცა ქვეყანასა შინა, გარეშე მართლმადიდებელთა, მაგრამ მათი სწავლა, დოღმატები აღარ დაემზგავსებიან იესო ქრისტეს და მოციქულების სწავლასა. ქრისტიანედ უწოდებენ თავის თავს მრავალნი განათლებულნი ხალხნი, ევროპაში მცხოვრებნი, გარნა მათ შორის აღარ არის ერთობა სწავლისა. იქ ყოველ კაცს თავისებურად სწამს, ყოველ სოფელში განსხვავებული სწავლა არის სჯულისა, რომელიც არღვევს ერთობასა და დიდათ მავნებელია კაცისა. ამისთვის ჩვენ, მართლ-მადიდებელნი ყოველთვის უნდა ვმადლობდეთ ღმერთსა, რომ ვართ აღმსარებელნი ჭეშმარიტისა სჯულისა მართლ-მადიდებელისა, და კიდევ ვცდილობთ დაცვასა და აღსრულებასა მისსა.

გარნა, როგორც უნინ ვსთქვით, საღვთო სჯულსა აქვს მეორე კერძო, ესე იგი ზნეობა, ცხოვრება, ყოფა-ქცევა. ეს კერძო კი ყოველთვის უნდა იცვლებოდეს, ესე იგი, კეთდებოდეს, უმჯობესი შეიქმნებოდეს, როგორც კერძო პირთა შორის, ეგრეთვე მთელსა საზოგადოებასა და ერსა შინა. ცხოვრება, ყოფა-ქცევა, ესე იგი, ზნეობა და ჩვეულება მარად-ჟამს დაუსრულებელად უნდა მალდებოდეს, ვრცელდებოდეს; როგორადაც თვითოეული კაცი, ეგრედვე მთელი კაცობრიობა თან-და-თან უნდა წინ მიდიოდეს სათნოებასა, ზნეობასა, პატიოსნებასა შინა შემწეობითა იმ საღმრთო სჯულისათა, რომელი მოგვცა ჩვენ ღმერთმან. დიდი სახე, დიდი იდეალი მოგვცა ღმერთმან. დიდი ასპარეზი, ანუ სარბიელი ცხოვრებისა დაგვინიშნა: **იყვენით თქვენ სრული, იტყვის უფალი, ვითარცა მამა თქვენი ზეციერი სრულ არის!** აჰა რა სისრულე, რა სიწმინდე უნდა ვეძიოთ ქრისტიანეთა; **იყვენით თქვენ წმინდა, რამეთუ მე წმინდა ვარ**, იტყვის წინასწარმეტყველის პირით ღმერთი. ვის შეუძლია, ათასი წელიც რომ იცხოვროს ქვეყანაზე, აღსვლა ამისთანა ხარისხსა ზედა სათნოებისასა! გარნა მისწრაფება, მეცადინეობა მაინც უნდა არ დავაკლოთ; ყოველთვის უნდა ვზრუნვიდეთ სათნოებისათვის, სულიერი წარმატებისათვის; ყოველთვის უნდა გვქონდეს თვალთა წინაშე ის სახე, ის მიზანი, რომელიც გვაჩვენა საღმრთომან სჯულმან ჩვენმან და ვნატრობდეთ მას. ამინ.

სიტყვა,

მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა.

გულითა გვწამს სიმართლედ, ხოლო
პირითა აღვიარებთ საცხოვრებელად. (რომ.
10, 10.)

დღეს, ძმანო მართლ-მადიდებელნო, წმინდა მართლ-მადიდებელი ეკკლესია ხმითა მალლითა, სასმენელად ყოვლისა ერისა, აღიარებს სარწმუნოებასა მართლ-მადიდებლისა ეკკლესიისასა ყოველთა უმთავრესთა ტაძართა შინა. ვევედროთ ღმერთსა, რომ ეს აღსარება იქნეს **საცხოვრებელად ჩვენდა**, ვითარცა თქმულ არს ზემოდ მოყვანილთა სიტყვათა შინა წმიდისა პავლე მოციქულისა: **პირითა აღვიარებთ საცხოვრებელად**. გარნა ეს შესაძლებელი იქნება მით, თუ ჩვენ გვახსოვს და ვასრულებთ მეორე მუხლსა ზემოდ მოყვანილთა სიტყვათა შინა, ვითარმედ: **გულითა გვწამს სიმართლედ**. თუ კაცს გულითა ჰსწამს სიმართლედ, მაშინ პირითაც აღიარებს საცხოვრებელად. ამისათვის თურიად საჭირო არის შევიტყოთ ნამდვილი ჰაზრი და სწავლა ზემოდ მოყვანილთა სიტყვათა, მეტადრე დღეს, როდესაც ვდღესასწაულობთ მართლ-მადიდებლობისა ძღვევასა და გამარჯვებასა, და საქვეყნოდ აღვიარებთ მისსა სისრულესა და სავსებასა. გულითა გვწამს სიმართლედ. რით უნდა მიიღოს და მიიტვისოს კაცმა სარწმუნოება? რომლითა სულიერითა ორღანოითა უნდა დაიჯეროს და შეიტკბოს კაცმა სახარება, ანუ საღმრთო სჯული? შენ მეტყვი რომ ჭკუით, ანუ გონებით. შენ იფიქრებ: ჭკუამ, ანუ გონებამ კაცისამან უნდა იცნას ჰაზრი და შინაარსი სჯულის სწავლისა, და დაეთანხმოს მას. ეგ მართალია! ჭკუამ კაცისამან კი უნდა იცნას წინა-პირველად ჰაზრი საღმრთოისა სჯულისა, გარნა დაჯერება, დარწმუნება, შეტკბობა მისი გულისა საქმეა. გულითა გვწამს სიმართლედ. სხვა არის მიღება, დათანხმება ჭკუით რომელიმე ჰაზრის, ანუ წინადადებისა, და სხვა არის დარწმუნება, შეტკბობა, დაჯერება.

ჭკუა მიიღებს, იცნობს, დაეთანხმება, გული დაიჯერებს, შეიტკბობს, შეიყვარებს. მართლა, როდესაც ჭკუა, ანუ გონება კაცისა მიიღებს, დაეთანხმება რომელსამე ჰაზრსა, რომელსამე სამეცნიერო წინადადებასა, ესრედ მიღებული ჭკუისაგან ჰაზრი, სწავლა შეიქნება კერძო მასალა და ქონება საკუთრად გონებისა, და შეინახება მეხსიერებასა შინა. ესრედ მიღებულს ჰაზრს და ცოდნას თითქმის არაფერი გავლენა, ანუ ზედ-მოქმედება არ ექმნება კაცის ბუნებაზედ და ზნეობაზედ, და თუ აქვს ხან-და-ხან რომელიმე გავლენა, ისიც ზოგჯერ – ცუდი, მავნებელი. ბოლოს, მიღება, ანუ თანხმობა გონებისაგან, ჭკუისაგან რომელიმე ჰაზრის და ცნობისა არის უნებლიევი, იძულებითი. გონებას არ შეუძლია არ მიიღოს, არ დაეთანხმოს რომელიმე ჰაზრსა, თუ ის ჰაზრი მართალია, ცხადია. არა ესრეთი არის გულით მითვისება და შეტკობა სარწმუნოებისა. სარწმუნოებას თავისუფლად მიიღებს გული კაცისა, და მაშინ სარწმუნოება დაიმორჩილებს ყოველთა ძალთა კაცის ბუნებისათა; მაშინ იგი შეიქნება უმთავრესი მართველი, წინამძღვარი კაცის ცხოვრებისა. გული მიიღებს სარწმუნოებასა სრულიად თვისი ნებით და სურვილით; მიიღებს მისთვის, რომ მოსწონს მას იგი, ანუგვშებს, ახარებს მას. სარწმუნოება არა მარტო ჭკუისადმი მიიქცევა, არამედ მთელი კაცობრივი არსებისა და ბუნებისადმი. ამისათვის სარწმუნოება არის ზნეობითი მოღვაწეობა, თავისუფალი და სასურველი სულისა და გულისა, ანუ უმჯობესი არის თქმად, გულითადი სარწმუნოება არის უდიდესი და უმჯობესი ყოველთა მსხვერპლთა და შესაწირავთა ღვთისათა, ვინაითგან აქ კაცი ღმერთს შესწირავს თვის გულს, ჩააბარებს ღმერთს თვის სულს და ყოველსა ცხოვრებასა, და დაუმორჩილებს თვით თავის ჭკუასა და გონებასაცა. ამისთვისაც წრფელს სარწმუნოებას აქვს დიდი ფასი ღვთის წინაშე. ვინც გულით მიითვისებს და შეიტკობს სარწმუნოებას, ამით იგი ამტკიცებს, ცხად ჰყოფს, რომ მას კეთილი და წმინდა გული აქვს, იგი კეთილის, და სინმინდის, და მადლის მოყვარული არის, ვინაითგან ბოროტის კაცის გულში, ცოდვისაგან გაფუჭებულში, არ შევა სარწმუნოება. აქედგანვე ცხადი არს სიტყვა მოციქულისა, რომ კაცს გულითა სწამს სიმართლედ, ესე იგი გასამართლებლად. გულითადი სარწმუნოება გაამართლებს კაცს.

ვისაც აქვს ესრეთი გულითადი სარწმუნოება, იმას სარ-

წმუნოების აღსარებას ექნება საცხოვრებელად. მაგრამ რა არის აღსარება სარწმუნოებისა? ამასაც კარგი შეტყობა უნდა. შენ იქნება ფიქრობ, რომ სარწმუნოების აღსარება ის არის, როდესაც კაცი სიტყვიერად აუწყებს მოყვასსა თვისსა თავის სარწმუნოებასა. მართალია, ზოგიერთს შემთხვევაში სიტყვიერი აღსარებას სარწმუნოების დიდი მოღვაწეობა არის და სიმართლედ დაეთვლება კაცს, მეტადრე ახლა, ამ ჩვენს დროში. ხომ იცი შენც, ძმაო, რა ნაირად განმრავლდენ ახლა კაცნი ურწმუნონი, სარწმუნოების შემარცხვენი და გამკიცხავნი. რისთვის განმრავლდენ ესრედ ისინი? პირველად მისთვის, რომ არ იციან, არ ესმისთ, არ ფიქრობენ რა არის სარწმუნოება, რა საჭირო არის იგი კაცის ცხოვრების გასაუმჯობესებლად, ასე რომ გარეშე მისსა კაცის სული დაჩაგრული და დაღარიბებულია, და ცხოვრება მისი წამხდარია. მეორე მიზეზი ურწმუნოთა განმრავლებისა ის არის, რომ რომელიც მორწმუნენი არიან, ისინიც დაღონებულნი არიან, გულ-გრილნი, წინააღმდეგებს შეგონებას არ აძლევენ. გსურსა ერთი მოღვაწეობა აღასრულო? როდესაც შეხვდე ურწმუნოს, ერთს ანუ მრავალს, სასოებით, მტკიცედ, გულის გრძნობით აღუარე მათ სარწმუნოება შენი, რათა შეიკტიმონ მათ. თუ ასე მოიქცევი, სწორედ საცხოვრებელად შენდა და მსმენელთა იქნება შენი აღსარება. გარნა სიტყვიერი მხოლოდ აღსარება სარწმუნოებისა, უმეტეს ნაწილად, ადვილი საქმეა. ღმერთიც ჩვენგან მოითხოვს არა მარტო სიტყვიერსა სარწმუნოებასა, არამედ საქმიანსა. რა არის საქმიანი სარწმუნოება? ის, როდესაც მთელი შენი ცხოვრება შინაგანი და გარეგანი, ცხად-ჰყოფს, ცხადად დაჟღერებს, რომ შენ გრწამს, მორწმუნე კაცი ხარ. შინაგანი ცხოვრება არის ჰაზრი, მიდრეკილება, ყოველიფერი შენი შინაგანი მოძრაობა; ეგენი უნდა გქონდეს შენ განათლებული, განცხოველებული და განწმენდილი სარწმუნოებით. გარეგანი ცხოვრება კაცისა არის ყოველი მისი საქმენი და სიტყვანი. ისინიც უნდა იყვნენ აღბეჭდილნი სარწმუნოებით. გულითა გვრწამს სიმართლედ, ხოლო პირითა აღვიარებ საცხოვრებელად. ამინ.

სიტყვა,

მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა.

წყეულ იყავნ მოქმედი საქმისა ღვთისა-
სა უღებებით (იერემია 48, 10).

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! საღმრთოსა სჯულსა ჩვენსა, ვითარცა იცით თქვენცა ყოველთა, აქვს ორი კერძო, ანუ ორი მხარე: სწავლა და მოქმედება, სიტყვა და საქმე, ანუ კიდევ: ჰაზრი და ცხოვრება. ჭეშმარიტი, ნამდვილი ქრისტიანე ის არის, რომელსაც ორივე ესე აქვს მითვისებული და დასჯული ისე, როგორადაც გვასწავლის წმინდა მართლ-მადიდებელი ეკლესია. თუ შენ, ძმაო, გსურს, რომ მართლა სრული და ჭეშმარიტი ქრისტიანე იყო, პირველად, ჰაზრი უნდა გქონდეს განათლებული და დამყარებული იმ სწავლითა, რომელიც გამოგვიცხადა უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, გარდმოგვცეს მოციქულთა, განმარტეს წმიდათა მამათა, და უკლებელად დაიცვა მართლ-მადიდებელმა ეკლესიამან. მეორედ, ცხოვრებაც, ანუ ყოფა-ქცევა, ანუ ყოველნი შენნი საქმენი, უნდა იყვნენ შესაფერი იმ სწავლისა, ანუ უმჯობესად: ის სწავლა, ის ჰაზრები, უნდა გადააქციო შენ ცხოვრებად, საქმედ, არსებაში უნდა მოიყვანო.

რა სწავლა მოგვცა ჩვენ უფალმან იესო ქრისტემან, როგორ გარდმოგვცეს ჩვენ იგი მოციქულთა და მამათა, და როგორ დაიცვა იგინი წმინდამან ეკლესიამან, ამას ახლავე გაიგონებთ მაღლის ხმის მღალადებელისაგან, ამასთანავე გაიგონებთ მწუხარებასა წმიდისა ეკლესიისა და სასჯელსა მისგან განჩინებულსა მათზედა, რომელნი გარდააქცევენ, ანუ უარ ყოფენ ჭეშმარიტებასა ღვთისასა, და სიმართლესა ეკლესიისასა. გარნა ნუ ფიქრობ ძმაო ჩემო, რომელ წმინდა ეკლესია, ანუ უმჯობეს არს თქმად, სიტყვა და სიბრძნე ღვთისა, რომელი დამყარებულია ეკლესიასა შინა ღვთისასა, განაცხოველებს და მართავს მას, ნუ ფიქრობ, რომ იგი სიტყვა ღვთისა მრისხანე არს და დასჯის მხოლოდ მათ, რომელნი გარდააქცევენ, ანუ სრულიად უარ-ყოფენ სწავლათა, ანუ დოღმატთა ქრისტიანულთა. ზემოდ მოყვანილმან სიტყვამან ღვთისამან, იერემია წინასწარ-

მეტყველისაგან გამოთქმულმან, დაგარწმუნოს შენ, რომელ ღმერთი მრისხანე იქნება და დასჯის იმათაც, რომელნი ცუდად ცხოვრებენ, სწავლასა, ანუ ჭეშმარიტებასა ღვთისასა, არ მოიხმარებენ ცხოვრებაში. **წყეული იყავნ საქმისა ღვთისასა უღებებით.** რა არის საქმე ღვთისა? საქმე ღვთისა ის არის, როდესაც კაცი ღვთისაგან მიღებულ სიტყვას საქმედ გადააქცევს, ღვთის სწავლას, ღვთის ჭეშმარიტებას მოახმარს, არსებაში მოიყვანს. რა სარგებელი გექნება, ძმაო, რომ სწავლა, რომელი მოგვცა ჩვენ ღმერთმან იცოდე, გრწამდეს და არ ხმარობდე, არ აღასრულებდე მას? სიტყვა ღვთისა, სწავლა ღვთისა, მოცემულ არს ჩვენდამი მოსახმარებლად და არა უქმი ბაასისათვის. გახსოვდეს და გეშინოდეს ამ საშინელის სიტყვისა: **წყეულ იყავნ მოქმედი საქმისა ღვთისა უღებებით.** უმჯობეს იყო შენთვის სრულიად არა გაგონებად სიტყვისა ღვთისასა, ვიდრეღა გამგონებელმან არა აღსრულებად. ისრე მტკიცე უნდა იყოს შენს შორის შეერთებული სიტყვა და საქმე, სწავლა და ცხოვრება ქრისტიანული, რომელ ორივე ერთს შენს ბუნებას შეადგენდეს.

მრავალს სხვასა საქმესაც იქმს კაცი ქვეყანასა ზედა, მრავალ ფერნი და ურიცხვნი არიან მისნი მოქმედებანი და მოძრაობანი; გარნა იმაზედ უდიდესი და უპატიოსნესი საქმე არა აქვს კაცსა, რათა არსებაში მოიყვანოს სწავლა სახარებისა, მისი ცხოვრება შეიქნეს სასუფეველი ღვთისა, მისი სული, გული – ტაძარი ღვთისა, მისი მთელი ცხოვრება გარდაიქცეს მზგავსებად და ხატად ღვთისა. თუ ამას უმთავრესსა მისსა საქმესა იგი აღასრულებს უღებებით, დაუდევნელად, უერთგულოდ, თუ ამ დიდ საქმეს დაივიწყებს, არა რად შთაავდებს, იგი არათუ სიტყვით იქნება უარის მყოფელი ღვთიურის სწავლისა და საღმრთო სჯულისა, არამედ თვით საქმით ერგება მას წყევა ღვთისა, რომელიც და განაშოროს ჩვენ ყოველთაგან ღმერთმან და მოგვცეს მადლი და ღონე დავიმკვიდროთ მისი ზეციური კურთხევა. ამინ.

სიტყვა,

ზიარებად განმზადებულთათვის

სიტყვა თქმული ქუთაისის საკათედრო სობორსა შინა 1878 წელსა 5-ს
მარტს.

მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა.

ესე არს ძლევა, რომლითა ძლევეს სო-
ფელსა სარწმუნოება ჩვენი (იოან. 5. 4).

დღეს არის დღესასწაული ძლევისა; დღეს ჩვენ, მართლ-
მადიდებელნი ქრისტიანენი ვდღესასწაულობთ ძლევისა მას,
რომელი მიიღო სოფელსა ზედა მართლ-მადიდებელმა სარ-
წმუნოებამ. გარნა რითი მიიღო ეს ძლევა სჯულმა ჩვენმა?
რითი გაიმარჯვა ქრისტიანობამ? სარწმუნოებითა: **ესე არს
ძლევა, რომლითა სძლევეს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი (იოანე 5, 4).**

სარწმუნოებასა, ძმაო ჩემო, აქვს აუარებელი, სასწაულთ-
მოქმედი ძალა ყოველთა საქმეთა შინა, დიდთა და მცირეთა.
სარწმუნოება არის უდიდესი და უმთავრესი ზნეობითი ძალი
და სიმტკიცე კაცობრივის ბუნებისა. გარეშე სარწმუნოებისა
არ შეიძლება წარმატება არცა ერთსა საქმესა შინა. როდესაც
გული და ღონე კაცისა არის განმხნევებული და განღვიძებული
ძალითა სარწმუნოებისათა, მაშინ ადვილად სძლევეს იგი ყო-
ველთა დამაბრკოლებელთა და წინააღმდეგთა მიზებთა, და
მოიპოვეს წარმატებასა ყოველთა საქმეთა შინა. რაცა გინდა
მცირე საქმე დაიწყო შენ, ძმაო, თუ არ გრწამს, რომ კარგად
გაათავებ იმ საქმეს, დაღონდები და ვერ შესრულებ: ხოლო
დიდთა და მძიმეთა საქმეთა შინა, თქმაც არ უნდა, მიუცილე-
ბელი პირობები წარმატებისა ის არის, თუ ხარ შენ განმხნევე-
ბული და განღონიერებული იმ აზრით, რომ შეგიძლია, ღვთის
შეწვევითა ასრულება იმ საქმისა.

გარნა ის ძლევა, რომელზედაც იტყვის იოანე ღვთის-მე-
ტყველი ზემოთ მოყვანილთას სიტყვათა შინა, არის უსაკვირ-
ველესი ყოველთა სხვათა ძლევათა. მტკიცითა სარწმუნოები-

თა კაცი სძლევს, არა თუ მხოლოდ რომელთაზე დიდთა, ანუ მცირეთა სოფლიურთა დამაბრკოლებელთა მიზეზთა, არამედ თვით სოფელსა: **ესე არს ძლევა, რომლითა სძლევს სარწმუნოება ჩვენი.** ვინც დაუკვირდება, ყურადღებით განიზრახავს ამა უკანასკნელსა თვისებას სარწმუნოებისას, მას არ შეუძლია არ შესწიროს დიდება და მადლობა ღმერთსა, რომელმან მიაწია კაცის სულსა ეგოდენი ძალი. მართლა, ისიც დიდია, როდესაც კაცი განმტკიცებული სარწმუნოებითა, სძლევს სოფლის ჩვეულებათა, საზოგადოების აზრსა და წინააღმდეგობასა. გარნა ის ასწილ უფრო საკვირველია, როდესაც კაცი ძალითა და შემწეობითა სარწმუნოებისათა სძლევს თვით სოფელს, თვით ბუნებას სოფლისასა, და ბოლოს, თავის საკუთარსა ბუნებასა. კაცი, აღძრული და აღდგენილი სარწმუნოებათა ღვთისათა, ხშირად დათრგუნავს თავის საკუთარსა ბუნებასა, უარს ჰყოფს თავის თავს, თავის საკუთარს სიამოვნებასა, თავის ხორცსა და თვით სიცოცხლესა თვისსა ხშირად შესწირავს ღმერთსა. ბოლოს, ამაზედ უმაღლესს და უსაკვირველეს რაიმეს გეტყვი, თუ დაიტოვებ ამ სიტყვასა. კაცნი წმინდანი, გაღონიერებულნი სარწმუნოებითა, მიიღებენ ძლევასა არა თუ მხოლოდ ბუნებასა ზედა კაცისასა, არამედ თვით უმძლავრესსა ბუნებასა ზედა არაწმინდა სულთა, ეშმაკთა ზედა.

მოკლედ ვსთქვათ; რაცა კი არის დედამიწასა ზედა დიდი და შესანიშნავი, რაც კაცობრიობამ ჰქნა საქმეები და ამაღლებული სიტყვით, ანუ საქმით, ყოველი ესე არის აღსრულებული სარწმუნოების შეგონებით, შემწეობით და ძალით. ჭეშმარიტად არა უსაფუძვლოდ, ხმითა მალლით, სასმენელად ყოვლისა ქვეყნისა ღაღადებს დღეს წმინდა ეკლესია: **ესე არს სარწმუნოება მოციქულთა, ესე არს სარწმუნოება მამათა, ამან სარწმუნოებამან სოფელი დაამყარა.**

ბოლოს, საჭიროც არ არის ვეძიოთ სხვა დამტკიცება სარწმუნოების და ქრისტეს სჯულისა, ძალის ძლევისა, მხოლოდ გავიხსენოთ ის ძლევა, რომელი ამ უკანასკნელს ომში მართლ-მადიდებელთა და მაჰმადიანთა შორის მიიღო სარწმუნოებამან ჩვენმან. ნუ იფიქრებ ძმაო, რომ აქ სძლია თოფმა, იარაღმა და სიმრავლემ ქრისტიანების ჯარისა. იარაღი და თოფი მტერსაც თითქმის უმეტესი ჰქონდა. აქ სძლია სულმა, ზნეობითმა ძალამ და მიმართულებამ ჩვენისა სჯულისა. იქნება შენ, ძმაო, არ იცი ყოველი გარემოება მრავალ უამიერისა

ჭიდაობისა და ბრძოლისა მაჰმადიანთა და ქრისტიანეთა შორის, თორემ განცვიფრებული იქნები რანაირად გამოჩნდა მას შინა ძალი სარწმუნოებისა და ღვთის განგებულება. ოთხი საუკუნეა მას უკან, რაც მაჰმადიანნი შემოვიდნენ ევროპის საზღვრებში. ისინი იყვნენ ეგოდენ მძლავრნი და საშინელნი, რომ ყოველნი სახელმწიფონი ევროპაში ძრწოდენ ზარდაცემულნი მაჰმადიანთაგან. ამათ აიღეს და დაიმორჩილეს უმჯობესნი ადგილნი და ხალხნი ევროპაში, და ემუქრებოდენ სხვათა ყოველთა. მთელი რუსეთი იყო დაპყრობილი მათგან და აოხრებული. ჩვენი ესე მცირე მამული, რაღა თქმა უნდა, სრულიად იყო დატანჯული და აოხრებული მათგან. მაგრამ რა მოხდა მას უკან? ქრისტიანენი, დაცულნი თავიანთითა სარწმუნოებითა, წარმატებულნი და განათლებულნი სასოებითა ქრისტესითა, აღდგნენ, გაიმართნენ, გამრავლდნენ, განძლიერდნენ; ოსმალები თანდათან ფუჭდებოდენ, მცირდებოდენ, ხდებოდენ, სუსტდებოდენ. რისთვის? რა მიზეზია რომ მაჰმადიანნი ცხადად ფუჭდებოდენ, და სადაც მაჰმადის სჯული სუფევს, იქ ყოველიფერი დანყველილია და წამხდარი? მიზეზია ამისა არის მათი სჯული. იგი აფუჭებს მათ ზენეობას. ნუ გონებ, რომ თვით ოსმალები უნიჭო ხალხი იყოს, ან მოშიშარი, ან ბუნებისაგან სხვაფერ დასჯილნი; არა! ვინც იცნობს მათ, ჰირ-და-ჰირ იტყვის, რომ ისინი ბუნებისაგან ნიჭით, სიმამაცით, გამოჩენილნი არიან; მაგრამ იგინი გაფუჭებულნი არიან თავიანთი უგუნური და გაფუჭებულის სჯულის გავლენით. სჯული მათი აბნელებს მათ ჭკუასა, რყვნის ზნეობას, უფუჭებს ხასიათს, მაშინ როდესაც ჩვენი სჯული, ქრისტეს სარწმუნოება, აკეთებს კაცს, აუმჯობესებს, წარმატებაში შეიყვანს, თუ ვინმემ ჭეშმარიტად შეიყვარა იგი, მიანდო მას თავი თვისი, დაემორჩილა გულით და სულით. აჰა, ძმაო, რა სარწმუნოება მოგცა შენ ღმერთმა. რამდენი მადლობა, დიდება, სიყვარული, მორჩილება გმართებს შენ ღვთისადმი, რომ მართლ-მადიდებელი ხარ, სარწმუნოება ჭეშმარიტი გიპყრიეს და მით სძლევს სოფლის ცოდვასა. ეს არის ძლევა, რომლითა სძლევს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი.

ბოლოს, წარმოიდგინე, რა ზომად დანაშაულია ის ერი, ხალხი ქრისტიანე, რომელი არ ისარგებლებს ამისთანა სჯულითა! ამით კარგავს იგი საუნჯეს, მიწაში შთაფლავს ღვთისაგან მოცემულს ტალანტსა, ფუჭდება ზნეობით, ეცემა ხასია-

თით. ღმერთმან განაშოროს ჩვენგან ამისთანა დაუდევნელობა.
ამინ.

სიტყვა,

**პირველსა დიდმარხვის კვირიაკესა, მართლ-მადიდებ-
ლობისა.**

შებერა მათ და რქუა: მიიღეთ სული
წმინდა, უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევნეთ ცო-
დვანი, მიუტევნენ მათ, და უკეთუ ვიეთნი-
მე შეიპყრნეთ, შეპყრობილ იყვნენ. (იოანნე,
20, 22, 23).

დღეს ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, წმინდა
ეკლესია ჩვენი მიიღებს უჩვეულოსა სახესა და აღასრულებს
განსხვავებულსა, შესანიშნავსა წესსა. აქამომდე იგი იყო დედა
ჩვენი, და ვითარცა ჭემმარიტი დედა, იგი ჩვენ მხოლოდ
გვლოცავდა, გვაკურთხებდა, გვასწავლიდა. დღეს იგი გარდა-
იქცევა მსაჯულად ჩვენდა და აღასრულებს მოვალეობასა
მართლ-მსაჯულებისასა. აქამომდე ამ წმინდა ტაძარში თქვენ
შემოდით ვითარცა სახლსა შინა სალოცველსა, დაესწრე-
ბოდით ლოცვასა, მსხვერპლის შეწირვასა და ღვთის ვედრე-
ბასა, დღეს კი ეს სახლი გარდაიქცა სასამართლოდ, დღეს თქვენ
აქ მოისმენთ საღმრთოსა მართალის განჩინებასა.

ვინ დააყენა ეკლესია მოსამართლეად? ვინ ჰქნა იგი მსა-

ჯულად? უთუოდ ესრედ იკითხავ შენ გულში. თვით ეკლე-
სიის გამჩენმან და დამამყარებელმან. უფალმან იესო ქრისტე-
მან. აღსდგა იგი მკვდრეთით და გამოეცხადა მოციქულთა და
მონათფეთა შეკრებილთა, **შებერა მათ და რქვა: მიიღეთ სული წმინ-**
და, უკუეთუ ვიფთხიმე მიუტევნეთ ცოდვანი – მათ, და უკუეთუ ვიფთხიმე
შეიპყრნეთ – ჰყრობილ იყვნენ. მიტევება და დაკავება ცოდვათა,
შეკვრა ანუ გახსნა სულთა კაცთასა, აჰა დიდი და მაღალი უფ-
ლება, რომელი მიანიჭა უფალმან მოციქულთა თვისთა და მათ
გარდასცეს საუკუნოდ თავიანთთა მოადგილეთა; აჰა მართლ-
მსაჯულება, რომელსა აღასრულებს დღეს წმინდა ეკლესია!

ვისზედ აღასრულებს დღეს წმინდა ეკლესია თვისსა მო-
ვალეობასა? ვინ იქნება დღეს მიცემული სამართალში? ვინ არი-
ან ის დამნაშავე პირნი, რომელთა წმინდა ეკლესია დააყენებს
წინაშე თვისსა და წაუკითხავს თვისსა განჩინებასა? სამწუხაროდ,
ისინი არიან რომელნიმე თვით მისთა შვილთაგანნი, რომელ-
თა დაარღვიეს დედა-შვილობის კავშირი ეკლესიასთან, დაი-
ვინყეს ის პირობა, რომლითაც ეკლესიამ იშვილა იგინი: წმი-
ნდა ეკლესია იმ პირობით იშვილებს ყოველსა კაცსა, იმ პი-
რობით ამოიყვანს ემბაზისაგან, ესე იგი სულიერად შობს, რა-
თა მან მიიღოს და დაიყვას შეუცვლელად ის სწავლა, რომე-
ლი მისცა ეკლესიას მაცხოვარმა იესო ქრისტემ. ეს საღმრთო
სწავლა ყოველმა კაცმა ღრმად უნდა დაიმარხოს, არა აური-
ოს სოფლის ცრუთა ჰაზრთა და სწავლათა თანა, აწარმოვოს,
ისარგებლოს, დააშენოს მას ზედა მისი ცხოვრება და მოქალა-
ქობა. გარნა სამწუხაროდ, წმიდა ეკლესიამ იცის, რომ ზოგიე-
რთნი ქრისტიანენი არღვევენ ამ პირობას, ხან სრულიად უარს
ჰყოფენ უმთავრესთა მუხლთა საღმრთოისა სწავლისათა, ხან აუ-
რევენ უცხოთა სწავლათა-თანა, გარყვნიან შეუსაბამოითა აზ-
რებითა. ამათ გამოუცხადებს დღეს წმინდა ეკლესია თვისსა
განჩინებასა.

რა სახით აღასრულებს დღეს წმინდა ეკლესია თვისსა
მართლ-მსაჯულებასა? სრულიად სხვა სახით და საშუალობით,
ვიდრედა სოფლის ამის მსაჯულნი. სამართალი, რომელსა
დღეს წმინდა ეკლესია განაჩენს, იმ ზომად არის ცხადი, უცი-
ლებელი, პირ-უთვნელი, რომ არც ერთ კაცს არ შეუძლია
გაამტყუნოს იგი, ანუ შესწამოს ეკლესიას უსამართლობა, რო-
გორ განაჩენს დღეს წმინდა ეკლესია სამართალსა? პირვე-
ლად, წაიკითხავს იმ პირობათა, რომლითაც მან გვიშვილა ჩვენ

ყოველნი, იმ სწავლას, რომელიც ჩვენ გამოგვიცხადა, და ესრეთ ვსთქვათ, ხელი მოგვანწერინა ჩვენ ყოველთა, პირველ მონათ-ვლისა; მერმე გამოაცხადებს, ამა და ამ მუხლს უარ-ყოფენ და ამისთვის იგინი აღარ ურევნიან ჩემდა შვილთა შორის, მათ აღარ ერგება საღმრთო იგი სამკვიდრებელი, მაღლი და მაც-ხოვარება, რომელიც მიაბარა ეკკლესიას უფალმა იესო ქრისტემან დასარიგებლად ერთგულთა მორწმუნეთა ქრის-ტიანეთა.

რა სასჯელია ის სასჯელი, რომელსაც გაუჩენს ღღეს წმი-ნდა ეკკლესია მოღალატეთა პირთა? რა დააკლდება მათ, ანუ რით დაისჯებიან იგინი? სასჯელი, რომელსაც ღღესა განაჩინებს წმინდა ეკკლესია არის უდიდესი და უსაშინელესი ყოველთა მათ სასჯელთა, რომელნი მოგონებულ არიან ქვეყნიურთა მსა-ჯულთაგან. ერთი ძველთა წმინდანთა მამათაგანი იტყვის: ვისაც ეკკლესია არა უყვის დიდად, მას არცა ზეციერი ღმერთი ეყოლება მა-მად. ამ სიტყვებისაგან ცხადად გამოჩნდება ის სასჯელი, რომელ-სა ღღეს წმინდა ეკკლესია მიაყენებს დამნაშავეთა თვისთა, ეკკლესია უარ-ყოფს და განაგდებს თვისთა ურწმუნოთა შვი-ლთა, და ამით იგინი გაგდებულნი იქნებიან თვით პირისაგან ღვთისა. ვისაც კი ესმის რამე, ის მიხვდება, რომ ამაზე უსაში-ნელესი სასჯელი აღარ არის ქვეყანაზედ. მაგრამ დედობრი-ვი სიყვარული და გულმტკივნეულობა ეკკლესიისა აქაც ცხა-დად ჩნდება, მით, რომ იგი არ დაასახელებს დამნაშავეთა პირ-თა, და მით აძლევს მათ სრულსა შეძლებასა, თავისუფლებასა და საშუალებასა, მოიქცენ, გაისწორონ თავიანთი აზრი და კვალად შეიქმნენ შვილნი წმინდის ეკკლესიისანი და მოიგონონ ღმერთი მამად.

გარნა რას ნიშნავს, ძმანო ქრისტიანენო, ის გარემოება, რომ ღღეს წმინდა ეკკლესია მისცემს სამართალში და დასჯის მხოლოდ ისრეთთა პირთა, რომელნი სცოდვენ მხოლოდ აზ-რით, ესე იგი, უარ-ყოფენ საღმრთოსა სწავლასა და სცოდვენ ღმერთს გონებით, აზრით; გარნა სხვათა უმრავლესთა პირთა, რომელნი სცოდვენ საქმით, ყოფა-ქცევით ეკკლესია არ შეე-ხება ღღეს და არ დასჯის. ნუ თუ ეს უკანასკნელი დანაშა-ულობა არ არის მძიმე და არ ეწყინება ეკკლესიას? არა, ძმა-ნო ჩემნო! ცოდვის მოურიდებელი, უზნეო, ცუდი ყოფა-ქცე-ვის კაცი იმ სახითვე არღვევს დედა-შვილობის კავშირს წმინ-და ეკკლესიასთან, როგორც გონებით და აზრით უარ-ყოფელი

სახარებისა. გარნა აქ პირველად ის უნდა მივიღოთ მხედველობაში, რომ თუ კი რომელიმე კაცი არ უარ-ყოფს საღმრთო სწავლასა, სწამს ეკკლესია, მიიღებს მისგან ყოველთა საღმრთოთა საშუალებათა, იგი არ არის განდგომილი ეკკლესიასაგან, მაშასადამე ეკკლესიაც არ განაგდებს მას, მოელის მისგან ყოველთვის მოქცევასა, სინანულსა. მეორედ, ნუ გონებ მაინც რომ ცუდი ცხოვრებისათვის წმინდა ეკკლესია არაოდეს არ გაასამართლებს ქრისტიანეთა და არც დასჯის მათ. იგინიცა თავის ღროზედ მიეცემიან სამართალსა და სასჯელში; მათს გასამართლებლად წმინდა ეკკლესია მიანდობს კერძო პირთა, ესე იგი მღვდელთა, მოძღვართა. ესენი გამოიძიებენ ცხოვრებასა და ყოფა-ქცევას თვითოეული ქრისტიანე კაცისასა. თვითვეულს მორწმუნეს, არა განდგომილს ეკკლესიისაგან, ყავს თავისი საკუთარი მოძღვარი. ის მოძღვარი თავის ღროზედ, ესე იგი აღსარებაში, გამოიკვლევს თვით მისი პირისაგან მისს ყოფაქცევასა და მისთა საქმეთა, და თუ საჭიროდ შერაცხა, კიდევ დასდებს მასზედა სულიერსა სასჯელსა, რომელიც არის ეპიტიმია, და თუ დაინახა, რომ იგი ჭეშმარიტად ნანობს თვისთა ცოდვათა, ცხადად სურს გასწორება თვისისა ცხოვრებისა, – მიუტევებს მას სახელითა უფლისა იესო ქრისტესითა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ღროებით გადააყენებს მას ზიარებისაგან, რათა უმეტესად შეინანოს და გასწორდეს. ამინ.

სიტყვა,

მეორესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა.

დიდი მარხვა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, არის საკუთარი უამი ლოცვისა, მარხვისა, სინანულისა და ამისათვის ჩვენცა, სულიერნი მოძღვარნი თქვენნი ამ საგანზე, ესე იგი ლოცვაზე, სინანულზე და აღსარებაზე საკუთრად და უმეტესად უნდა გეტყოდეთ თქვენ.

დღესა მე მსურს ვინცო თქვენთან უბნობა მასზედ, თუ როგორ უნდა შევინანოთ ჩვენი ცოდვანი, რა ზომა უნდა მივიღოთ, რომ გასწორდეს ჩვენი ცხოვრება და ღირსეულად ვეზიარებოდეთ. გარნა პირველ, ვიდრე შევუდგები ამ საგანზე თქვენთან უბნობას, მოგახსენებთ ერთს უბრალო შემთხვევას, რომლისაგან გამოიყვანება ჩვენთვის კარგი სწავლა სინანულზე, მოქცევაზე, ცოდვის უარის-ყოფაზე, რომელზედაც დავაპირე დღეს თქვენთან უბნობა.

წარსულ კვირას, ოთხშაბათს, ეკკლესიაში რომ მივდიოდი, გზაზე დამხვდა ერთი მახლობელი სოფლის მცხოვრები უბრალო კაცი, რომელმაც შემომჩივლა: ჩემმა მოძღვარმა გამომიცხადა, არ მივიშვებ ზიარებისადმიო, უბრძანეთ, რომ მაზიაროსო. ვკითხე: რა მიზეზი გამოგიცხადა? ამაზე იმ კაცმა გულწრფელად აღიარა: მართალია, ცოდვილი ვარო, უგვირგვინოდ ვსცხოვრობ მეოთხე ქალთანო, მაგრამ არ შემიძლია ახლა გავაგდო ისაო, წვრილი შვილები მყავსო, მეც ისე მოხუცებული არა ვარო. დიდ ხანს არ შემეძლო მასთან ბაასი და მისი დარიგება, დრო არ მექონდა; შეუგონებლადაც დატოვება მისი არ შეიძლებოდა, უცბად ვუთხარი მე მას: კარგი! აბა შემოდი ამ ეკლესიაში, დადექი მაცხოვრის ხატის წინაშე და ესრედ ილოცე: მაცხოვარო, უფალო იესო ქრისტე! მართალია დიდ ცოდვაში ვარ, კიდევ ვსწუხვარ და ვნანობ, მაგრამ ახლა არ შემიძლია ჩემს ცოდვას გავყვარო; მერმე კი ვეცდები და გავემორები იმ ცოდვას, ოღონდ კი ღირს მყავ ახლა შენისა წმინდისა ზიარებისა. მას ეუცხოვა ეს სიტყვა. მისმა სინდისმა ამხილა, რომ არ შეიძლება ამისთანა ახირებული ლოცვა, და მიჰასუხა: ასე ლოცვა როგორ შეიძლებაო; მაშინ მე ვუპასუხე: თუ კი ლოცვაშიც არ შეიძლება ამისთანა სიტყვის თქმა, მით უმეტეს ახირებულია და ცუდი საქმით მისი აღსრულება. სანამ შენ ცოდვას არ გაეყრები, ზიარებაც არ იქნება შენთვის სასარგებლო.

მე ვგონებ, ძმანო ქრისტიანენო, რომ მართო ის ხსენებული სოფლის კაცი არ არის ამ მდგომარეობისა და ჰაზრისა, არამედ ვგონებ, რომ მას მრავალი ამხანაგი ჰყავს; დარწმუნებული ვარ, რომ უმრავლესნი აწინდელნი ქრისტიანენი ემზავსებიან მას ამ შემთხვევაში.

ზემოდ მოხსენებულმა სოფელმა იცოდა თავისი ცუდი, სჯულის წინააღმდეგი მდგომარეობა, კიდევ ნანობდა, მაგრამ

თავისი ცოდვის უარისყოფა, მისგან გაყრა არ უნდოდა, გარნა ზიარებასაც კი თხოულობდა. ერთი მხრით ისიც კი არის მოსაწონი, რომ ის კაცი გრძნობდა თავის სიცოდვეს, ისიც კარგია, რომ ჰქონდა განზრახვა მერმე მაინც ოდესმე დაეტოვებინა თავისი ცოდვა, მაგრამ ჭეშმარიტი სინანული არ იყო მის გულში. მას უნდოდა შეეერთებინა ცოდვა და მადლი, სულის ცხონებაც სურდა, და ცოდვასაც ვერ იმეტებდა, ვერ იშორებდა. მის გულში იბრძოდა ორი წინააღმდეგი გრძნობა – ცოდვის სიყვარული და მონანების და ზიარების სურვილი. ესეც, ერთი მხრით, კარგია, როგორც ზემოდ ვსთქვით, ზოგიერთს კაცს აღარც ამისთანა რყევა აქვს. მრავალნი ქრისტიანენი ისე დამონებულნი არიან სხვა და სხვა ცოდვათაგან, რომელ სრულიად აღარ გრძნობენ რყევასა, არ ხედვენ იმ უფსკრულსა, რომლისა პირზე სდგანან ივინი, განმზადებულნი შთანთქმად.

გარნა, როგორც ვსთქვით, იმ კაცის გულში არ იყო ჭეშმარიტი სინანული. რასა შინა მდგომარეობს ჭეშმარიტი, ქრისტიანული სინანული? ერთი მიუცილებელი თვისება აქვს ჭეშმარიტს სინანულს. კაცი, ჭეშმარიტად შემნანებელი მოიძაგებს თავის ცოდვას, ესე იგი არა თუ სწუხს მაზედ, არამედ კიდევ სძულს თავისი ცოდვა, და მაშასადამე, რასაკვირველია, უარ-ჰყოფს მას, გააგდებს, და ეზარება მისი არა თუ კიდევ აღსრულება, არამედ წარმოდგენაც. ვინემ კაცი არ მოიძულეს, არ მოიძაგებს თავის ცოდვას, არ ითქმის, რომ იგი ჭეშმარიტად ნანობს და ჭეშმარიტად ჰსურს საუკუნოდ გაყრა ცოდვასთან, საუკუნოდ მისგან განშორება.

მაშასადამე, პირველ, ვიდრე მიხვალ შენ მოძღვართან აღსარების თქმად, კარგად განიხილე შენი სულიერი მდგომარეობა, გძულს შენი ცოდვა, ანუ ცოდვები, შეგიძლია საუკუნოდ გაეყარო მათ? თვინიერ ამისა რა სასარგებლო არის ზიარება? ერთი კვირის განმავლობაში კი არ უნდა იყო გაფრთხილებული, არამედ მთელს შენს სიცოცხლეში, ესე იგი, უნდა სრულიად გამოიცვალო შენი ყოფა-ქცევა და ხასიათი. ჭეშმარიტი სინანული მეორედ შობა არის კაცისა, იგი არს შესვლა ღვთის სინმინდეში, ღვთის სასუფეველში. **იყავით თქვენ წმინდა, ვითარცა მე წმინდა ვარ**, იტყვის ღმერთი. უნდა გამოვიდეთ ცოდვისაგან და უნდა შევიდეთ ღვთის სინმინდეში.

სიძვა, შური, მტერობა, არა-წმინდობა, ვითარცა იტყვის წმი-

ნდა მოციქული პავლე, არა თუ საქმით სრულდებოდეს ჩვენს შორის, არამედ არც კი უნდა ისახელებოდეს. გარნა, რადგანაც სიტყვა, მოძღვრება და ქადაგება უნდა იყოს სარკვე, რომელსა შინა ყოველი ქრისტიანი კაცი ცხადად დაინახვიდეს თვისსა სულიერსა პირის-სახესა, მე მეშინის, რომ ჩემს სუსტს სიტყვაში და ქადაგებაში, ვაი თუ ნათლად ვერ დაინახოს კაცმა თავისი სულიერი სახე. ამისათვის მოვიყვან ერთი ახლად დაბეჭდილის, ამბროსი ნეკრესელ ეპისკოპოსის ქადაგებისაგან ერთს ადგილს, რომელსა შინა იგი აღრიცხავს სხვა და სხვა ცოდვებსა, მისთვის, რომ იქნება უმრავლესთა მსმენელთა ჩემთა უმჯობესად იცნონ თავიანთი თავი.

უძრახსა, შურიანსა, ცილის მნამებელსა, სხვის განსაცდელზე მოხარულსა და სხვის საქონლის მპარავსა, და მომტაცებელსა, და თავის სახლში ნარბევის შემტანსა, და სხვის ენის მიმტანსა, და შფოთის ჩამომგდებსა, სხვის თავ-საცილით მასხრად ამგდებსა, სხვათა ცოდვების განმკითხველსა, მძრახავსა და მკილავსა, და სხვის ცოდვების წამაყვედრებელსა, სხვათა ავის თვალით და ბოროტის შეყვარებით შემხედველსა, სხვათა მაჭანკალსა, და ბოროტად შუა შემომსვლელსა, და ბილწისა სიტყვის მოლაპარაკესა, მრუდს მოსამართლესა, და ქრთამისთვის მიმფერებელსა, უმოწყალოსა, და გულ-გამოუბრუნებელსა ძვირის მოხსენესა, და ღვთის მათეცარსა, და სიცრუით მქცევსა, და ტყუილის მოლაპარაკესა. ამისთანების მოქმედს, სწორეს მოგახსენებ, თუ ამისთანებზე ხელს არ აიღებს, არც სეფისკვერი ერგება, არც ზიარება ეღირსება, არც იმისი ლოცვა და შესანირავი შეინირება, და არც ის მართალს ქრისტიანებთან ჩაიგდება და არც იმისი ქრისტიანობა ირწმუნება. ამისთანების მოქმედი ქრისტიანობასაც არცხვენს, და თავის თავი ხომ სრულიად სულით და ხორციით დასჯილიც აქვს და წარწყმედილიც; ამ ჩემს მოხსენებას, თვით წმიდა მოციქული დასწერს და ამტკიცებს: ა) კორინთელთა მიმართ ეპისტოლე-სა შინა, ვითარმედ ანუ არა უწყითა, რამეთუ ცრუთა სასუფეველი ღმრთისა ვერ დაიმკვიდრონ? ნუ ჰსცდებით, არცა მეძავთა, არცა კერპთ-მსახურთა, არცა მემრუშეთა, არცა ჩუენთა, არცა მამათ-მავალთა, არცა მტაცებელთა, არცა მომთვრალეთა, არცა მაგინებელთა და არცა ანგართა, სასუფეველი ღვთისა ვერ დაიმკვიდრონ (კორ. 6, 9). ესენი რაც მოგახსენე, და წმინდა მოციქულმაც დაგვინერა, დიდად დამსჯელი და შემარცხვენელი არის ამ სოფლისაცა, და იმ საუ-

კუნოს დიდებისა და სასუფეველისაგან დამკარგავი და წარმწყვედელი არის. მე თუ ქრისტეს მონა ვარ, და ან თქვენი ერთგული მწყემსი ვარ, ამაებზე არავის უნდა მოგეფერო, და ჭეშმარიტი უნდა მოგახსენო. ვინც ამისთანაების მოქმედია, და არ შეინანებს და ხელს არ აიღებს, იმას დასჯა, შერცხვენა და წარწყმედაც მოეღოს. სწორედ გული დააჯეროს, რომ ორსავე სოფელს გარდახდება, და თუ მოიქცევა, და კეთილს საქმეზე დადგება, როგორც წმიდათა და ყოვლად ქებულთ მოციქულთ დიად მრავალნი ცოდვილნი მოაქციეს, და სასუფეველი ეღირსათ, აგრეთვე თქვენც ღვთისაგან იკურთხებით, და ამ წმინდის დღესასწაულის მადლიც დაგიფარავსთ, და წმიდათა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი მეოხება სულისა და ხორცის განსაცდელისა, და შეჭირვებისაგანაც გამოგისნისთ, და მადლი შემწე და მცველი გექნებათ, მადლითა უფლისა იესო ქრისტესითა, რომელსა პატივი, დიდება და თაყვანის-ცემა შვენის აწ და უკუნისამდე. ამინ.

სიტყვა,

მეორესა კვირიაკესა დიდ-მარხვისასა.

წყეულ იყავნ მოქმედი საქმისა ღვთისა-
სა უღებებით (იერ. 48, 10).

წარსულს კვირას ამ სიტყვებზე დავაფუძვნეთ სწავლა და ქადაგება თქვენდამი. ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! დღესაც იგინივე უნდა დავსდვათ საფუძვლად ჩვენისა სიტყვისა; გარნა დღეს სხვა მხრით უნდა ავხსნათ იგი, და სხვანი სწავლანი და მაგალითნი გამოვიყვანოთ მათგან. – **წყეულ იყავნ მოქმედი საქმისა ღვთისა უღებებით!** ვისთვის იტყვის ამ საშინელ სიტყვას სულიწმინდა, ძმანო ქრისტიანენო? ვინ არის ქვეყანაზედ მოქმედი საქმისა ღვთისა? უპირველეს და უაღრეს

ყოველთა მოქმედნი საქმისა ღვთისა ვართ ჩვენ, უღირსნი მწყემსნი თქვენი, საღმრთოთა საიდუმლოთა აღმასრულებელნი, ნიჭთა და მადლთა ღვთისათა დამრიგებელნი. ეს საქმე რომ დიდია, და ჭეშმარიტად ღვთის საქმე არის, და ყოველთა სხვათა საქმეთა უდიდესი და უპატიოსნესი, ეს ყოველმან მორწმუნემან კაცმან კარგად იცის. მაშასადამე ეს საშინელი სიტყვა იერემია წინასწარმეტყველისა უწინარეს ყოვლისა გვაფრთხილებს და გვაშინებს ჩვენ, სამღვდელოთა პირთა. მართლა, რომელი ცოდვა იქნება ამაზე უდიდესი, როდესაც მღვდელი უღებებით ასრულებს ღვთის მსახურებასა? თუ კი მონა, უღებებით აღმასრულებელი მსახურებისა, დაისჯება უფლისა მისისაგან, მით უდიდესი სასჯელი არ ერგება მღვდელსა, მდგომარესა თვით წინაშე ღვთისა და შემოქმედისა თვისისა და უღებებით აღმასრულებელსა ღვთის მსახურებისასა? ეს ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, და ამისა ყოველთვის უნდა გვეზინოდეს ჩვენ, სამღვდელოთა პირთა.

გარნა მართო ჩვენზედ არის თქმული ეს სიტყვა წინასწარმეტყველისა; მართო ჩვენ ვართ მოქმედნი საქმისა ღვთისა, არამედ თქვენცა ერის კაცნი. როდის და რა სახით? როდესაც თქვენ საყდარში სდგებართ, წირვა-ლოცვას ისმენთ, მაშინ თქვენ ღმერთს აღიდებთ, ღმერთს მადლობთ, ღმერთს ლოცულობთ, მაშასადამე, ღვთის მუშაკნი ხართ, ღვთის საქმისა მოქმედნი ხართ. მართალია, საყდარში ლოცვებს კითხულობენ, გალობასა წარმოსთქვამენ მღვდელნი და სხვანი სამღვდელო პირნი, მაგრამ თქვენც, ერის კაცნი, მოზიარენი ხართ ღვთის მსახურებაში. ხომ გესმისთ ყოველს წირვაზე ეს სიტყვები: **ვსდგეთ კეთილად, ვსდგეთ შიშით, მოხედენ**. ამ სიტყვებს მწირველი ეუბნება ერის კაცთა, და ამით აუწყებს მათ, რომ იმათაც უნდა მიიღონ მონაწილეობა ღვთის მსახურებაში, წირვის აღსრულებაში. მართლა, ღვთის მსახურება ეკკლესიაში მართო იმით ვერ შესრულდება, რომ მღვდელნი ხმა მალლა ლოცვებს ნაიკითხავენ, მგალობელნი გალობას იტყვიან; უმთავრესი და უსაჭიროესი საქმე წირვის დროსა არის ის გრძნობა, ის სასოება, ის საიდუმლო, მხურვალე ვედრება ღვთისადმი, რომელიც მაშინ კაცს უნდა ჰქონდეს დაფარულად გულში. ამაზედ კიდევ უდიდესიც წირვის დროს არის ერთი რომელიმე საქმე. რომელი? ერთობა, შეერთება ყოველთა დიდთა და მცირეთა, მღვდელთა და ერთა, ქალთა და კაცთა,

ერთი გრძობითა, ერთი აზრითა, ერთის სიყვარულითა, და მოგვეც ჩვენ უფალო ერთითა გულითა და ერთითა პირითა დიდებად და გალობად, როგორც წირვაში ვსთხოვთ ღმერთსა. ეს არის ჭეშმარიტი ღვთის მსახურება და მსხვერპლის შეწირვა; ამას მოითხოვს და მიიღებს ღმერთი და არა მხოლოდ ხმა-მაღლა ლოცვის ნაკითხვას და გალობას. მაშასადამე, შეიძლება, რომ საყდარში ზოგიერთი ღვთისმოყვარე ერისკაცი უმჯობესი წირვის შემასრულებელი იყოს, ვიდრე-ღა თვით მწირველი უღებებით - მღვდელი. მაგრამ მართო საყდარში კი არ უნდა იყო შენ, ძმარ ერის კაცო, ღვთის საქმის მოქმედი, არამედ ყოველგან და ყოველთვის. სიტყვა და მცნება ღვთისა მოკლედ არ უნდა გვესმოდეს ჩვენ და ვინროდ, ვრცელ არს მცნება შენი ფრიად და მონამან შენმან შეიყვარა იგი. ქრისტიანე ხარ, მონათლული ხარ, ღმერთთან შეერთებული ხარ, მაშასადამე ყოველთვის ღმერთს უნდა ემსახურებოდე, ყოველნი შენნი საქმენი, მრთელი შენი ცხოვრება ღვთის სადიდებლად უნდა იყოს. თუ გინდა უბრალო რაიმე სოფლიურ საქმეს აკეთებდე, მაინც ისეთი ხასიათი და მიმართულება უნდა მისცე იმ საქმეს, რომელ ისიც ღვთის საქმე იყოს; მაშასადამე, თუ რომელსამე ქრისტიანე კაცს არ ახსოვს თვისი დიდი წოდება და დანიშნულება, ცხოვრობს დაუდევნელად და უფიქრებელად, თავის მოვალეობას უღებებით ასრულებს, და მეტადრე ცოდვას არ ერიდება, და არცა ნანობს, ცუდს ზნეობას არ იცვლის, კეთილ და მაღლიან საქმეს არ ეძებს, რასაკვირველია, რომ ამისთანა კაცს მომეტებულად ერგება ეს საშინელი სიტყვა ღვთისა: **წყეულ იყავნ მოქმედნი საქმისა ღვთისასა უღებებით, რომელიც განაშოროს ჩვენგან უფალმან და მხსნელმა ჩვენმა იესო ქრისტემ. ამინ.**

სიტყვა,

მეორესა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა.

და ან იტყვის უფალი ღმერთი: მოიქე-
ციო ჩემდა ყოვლითა გულითა თქვენითა
მარხვისა მიერ და ტირილისა და ტყებისა,
დაიპენით გულნი თქვენნი და ნუ სამოსე-
ლი. (იოელ. 2, 12).

დიდი მარხვა დიდსა საქმეს და ზრუნვას მოგვითმის ყო-
ველთა ღვთის მოსაგება კაცთა, ძმანო მართლმადიდებელნო
ქრისტიანნო! ვინც ჭეშმარიტი ქრისტიანია, სულიერისა წარ-
მატებისა მაძიებელი, დიდად დაფიქრებული იქნება დღეთა
ამათ დიდისა მარხვისასა. ვისაც თავისი სული უყვარს, იგი ამ
დღეებში მარხულობს, ლოცულობს, ემზადება ზიარებისათვის.
მას არა აქვს დავიწყებული, რა დიდი მომზადება უნდა ზიარე-
ბისათვის. იცის მან, რომ ვინც ღირსეულად მოემზადება – ღირსეუ-
ლად ეზიარება, და მერმეცა დაიცავს ზიარებისაგან მიღებულ-
სა მადლსა, იგი ამით დააგვირგვინებს ქრისტიანულ ცხოვრე-
ბას და საუკუნო ნეტარება და ცხონება იქნება ეს მისთვის,
წინააღმდეგ შემთხვევაში – საუკუნო სასჯელი. როგორ უნდა
მოვემზადოთ, ძმანო, ზიარებისათვის, და, საზოგადოდ, რო-
გორ უნდა ვიქცეოდეთ ამ დიდ მარხვაში? მოიქეციო ჩემდა! იტ-
ყვის უფალი ღმერთი! აჰა, პირველი საქმე, რომელიც უნდა
ავასრულოთ ამ დიდ მარხვაში. აქამომდე ჩვენ ვიყავით მიქცე-
ული პირითაც, გულითაც, საქმითაც და ყოველითურთ სოფ-
ლისადმი, ცოდვებისა და ამაოებისადმი; ახლა მიუბრუნდეთ
უფალსა ყოვლითა გულითა, გული გავიწმინდოთ და მივარ-
თვათ იგი ღმერთსა, მოვემზადოთ ჩვენს გულში უფალსა იესო
ქრისტეს განსასვენებელი. თუ კაცს გულში აქვს ვნება, ბორო-
ტი გულის თქმა, ბოროტი რამე თვისება, თუ კაცის გული
სოფლის ამაოების მორჩილებაშია, უფალი იესო ქრისტე ვერ
განისვენებს მის შორის. დიდს ხელმწიფეს რომ ელოდე შენს
სახლში, ძლიერ მოამზადებ სახლს, დაასპეტაკებ, შეამკობ. აჰა
ესე რა, თვით შემოქმედი ცისა და ქვეყანისა გესტუმრება შე-
ნა, გაასპეტაკე და შეამკე გული შენი. რა საშუალებით უნდა
ვქნათ ეს? მარხვისა მიერ, ტირილისა და ტყებისა, დაუმატებს წი-
ნასწარმეტყველი ილია, პირისაგან ღვთისა. ამათგან პირველ-
სა, ესე იგი მარხვასა, ყველანი ვასრულებთ რაოდენაც შეგვი-
ძლია, საჭმელს გამოვიცვლით და მოვიკლებთ, ზოგიერთნი კი
სულ არ სჭამენ ერთს, ანუ ორ დღეს; გარნა გვაქვს, თუ არა,

ტირილი და ტყეხა ცოდვათათვის. ესენი მხოლოდ არიან უნამდვილესნი ნიშანნი და ბეჭედნი მოქცევისა და სინანულისა. თუ ესენი არ გვაქვს, მაშინ არათფერი არ გვაქვს. მარხვა მისთვის გააჩინა წმინდა ეკლესიამ, რომ უადვილესად გაგვიჩნდეს გულში სინანული, ესე იგი გულის მწუხარება და ტირილი ცოდვისთვის. თუ გული არ გიწუხს, ცრემლი არ მოგდის, ეს მისთვის, რომ უთუოდ არ გებრალეხა შენი სული, არ გეშინია სიკვდილის და დასჯის. რისთვის არის, რომ მიცვალებულის ტირილზედ როცა დაესწრები და დაინახავ გარშემო მტირალთა, და მიცვალებულსა კუბოსა შინა მდებარესა უსულოდ, მოგივა ცრემლი და ტირილს დაიწყებ? მისთვის, რომ გეცოდება მკვდარი, გებრალეხა მისი ჭირისუფალნი. გარნა რისთვის არ გებრალეხა შენი სული, მკვდარი ცოდვათაგან, მომლოდინე საუკუნოის სასჯელისა? შენც ოდესმე იქნები მზგავსადვე კუბოში, უსახო, შენი თავიც იტირე, შენი სულიც გეცოდებოდეს. გაიხსენე, რამდენი ცოდვები გიქნია, რამდენჯერ გაგირისხებია ზეციერი მამა შენი, დაემხვე, დავარდი მინაზედ და ცრემლით ევედრე ღმერთსა.

დაიპენით გულნი თქვენნი და ნუ სამოსელი, დაუმატებს კიდევ ღმერთი პირითა იოველ წინასწარმეტყველისათა. რას ნიშნავს ეს სიტყვა? ძველ დროებაში ერთი ჩვეულება იყო, თუ ვისმეს დიდი რაიმე უბედურება შეემთხვეოდა, შესამოსელს დაიხვედა, ან დაიპობდა, ნაცარს დაიყრიდა თავზედ, ძონძს ჩაიცვამდა, ტიტველ მინაზედ დაჯდებოდა და ისე დაიწყებდა ტირილს და ტყებასა. წინასწარმეტყველი გამოგვიცხადებს პირითა ღვთისა: გული დაიპეთო და არა შესამოსელიო; ჭეშმარიტად ჩვენც ცოდვილთა გვმართებს გული დავიპოთ მწუხარებისაგან. ცოდვა, ღვთის განრისხება, უდიდესი უბედურება არის, ვიდრეღა ხორციელნი უბედურებანი. იგი საუკუნოდ დაგვლუპავს და დაგვტანჯავს. მაშასადამე, ცოდვებს უფრო უნდა მივსტიროდეთ და ვიგლოვდეთ. თუ კაცი მოეგო თავისთავს, ესე იგი ღრმად დათუქრდა თავის უღირსებაზედ, თუ ცხოვლად და პირუთვნელად წარმოიდგინა ყოველნი თვისნი ბოროტი სიტყვანი და საქმენი, არ შეიძლება სინანული არ აენტოს მას გულში. და თუ შენ ამას არ გრძნობ, ძმაო ჩემო, თუ გული არ გაიპე მწუხარებით, – ჭეშმარიტი სინანული არ გაჩენილა ჯერე შენს გულში. – რა საცოდავი და დაცემულია კაცის სული და გული! ხშირად მოხდება, რომ კა-

ცმა იცის თავისი ღრმა დაცემულება, გაიხსენებს მრავალთა და მძიმეთა ცოდვათა, მაგრამ მაინც არ სწუხს, არ ტირის. რისგან არის ეს? ვგონებ, რომ ამჰართავნებისაგან, რცხვენია ზოგიერთს კაცს ტირილისა. რამდენნი არიან, ძალად მოიყვანებენ ცრემლსა მიცვალებულის ტირილზე საჩვენებლად, იქა მდგომარეთა ამ დაზრახონო! და თავის სულისთვის წინაშე ღვთისა რცხვენია ტირილის. არა, ძმაო ჩემო, ტირილი სირცხვილია მხოლოდ კაცთა წინაშე, მაშინ იგი ნიშნავს, ან თუარისევლობას, ან სისუსტეს; გარნა ტირილი საიდუმლო წინაშე ღვთისა ცოდვათათვის არის დაუფასებელი საუნჯე. საკვირველი არის ჭეშმარიტად! მრავალნი წმინდანი კაცნი, ღირსნი მამანი, მეუღაბნონი, ხშირად სასწაულთმოქმედნიცა, ყოველ დღე ცრემლით ევედრებოდნენ ღმერთს, ძრწოდნენ და ეშინოდათ სასჯელის და წარწყმედისა, და ჩვენ კი ცოდვით სავსენი, ყელამდე ჩათლულნი ცოდვათა და ამაოებათა შინა, რომელნი ყოველ წამს ღმერთს ვარისხებთ, ერთს ცრემლსაც ვერ მოვიპოვნით ცოდვათა ჩვენთათვის ამ დღეებში, თვით იმ დროს, როდესაც ზიარებას ვემზადებით, ასე გაქვავებული ვართ ცოდვათაგან, და განშორებული ჭეშმარიტისა სინანულისაგან! გარნა დრო არის, განვიღვიძოთ, ძმანო ჩემნო! აწ იტყვის უფალი ღმერთი: მოიქეცით ჩემდა ყოვლითა გულითა თქვენითა მარხვისა მიერ ტირილისა და ტყებისა, დაიპენით გულნი თქვენნი და ნუ შესამოსელნი!

ბოლოს, ძმანო ჩემნო, ისიც უმეტესად საჭიროა, რომ გვექონდეს ნაყოფი სინანულისანი – კეთილი საქმენი. აჰა, გიჩვენებთ ერთს კეთილ საქმეს: უთუოდ იცი, გაგიგონია, რომ ამ ჩვენს ქალაქში გაჩნდა საზოგადოება, ანუ ამხანაგობა შესანევენლად ღარიბთა მოსწავლეთა. ამ წამს ჩამოატარებენ სინებს და ჩამოითხოვენ მათთვის შემწეობას. შეეწიე, რაოდენიცა ძალგის. იცით ყოველთა, რაოდენნი არიან ჩვენს ქალაქში ღარიბნი შეგირდნი. იცით, მეორე მხრით, რა მძიმეა ახლა უსწავლელად დარჩენა შვილებთა. მაშასადამე, ნუ დაზოგავ რაც ღმერთმა მოგცა შესანევენლად მათდა და მით შეავსე შენანება ცოდვათა, გაამართლე სარწმუნეობა შენი, დაბეჭდე სასოება ღმერთზედ. ამინ.

მოძღვრება

თქმული მეორესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს; და რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, მრავალსა ზედაცა ცრუ არს. (ლუკა 16, 10).

დღეს, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, ჩვენ აღვირჩიეთ უბნობა თქვენთანა იმ საგანზე, რომელსაც გვასწავლის ეს მოყვანილი სიტყვები. მახლობელი და პირდაპირი ჰაზრი ამ სიტყვებისა არის უბრალო და ცხადი. ამ სიტყვებით მაცხოვარი გვასწავლის ჩვენ, რომელ თუ კაცი ყოველ მცირე საქმეში ყოველთვის არის სარწმუნო და პატიოსანი, ესე იგი, მცირე საქმეებსაც კეთილად და პატიოსნად აღასრულებს, იგი დიდ საქმეებშიც იქნება სარწმუნო და კეთილი; წინააღმდეგ ამისა, თუ კაცი მცირე საქმეში არის ცრუ, მრუდე და ყალბი, ის დიდ საქმეშიც მსგავსივე გამოჩნდება. ეს არის მახლობელი და უბრალო ჰაზრი ამ სიტყვებისა; გარნა დიდი და ვრცელი ზნეობითი სწავლა გამოდის ამ ჰაზრიდამ.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა და მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს. მცირეს უფალი იესო ქრისტე აქ უწოდებს პირველად მთელსა აქაურსა სოფლიურსა ჩვენსა ცხოვრებასა. მართლა, როდესაც აქაურსა სოფლიურსა ცხოვრებასა შევადარებთ მომავალსა ზეციურსა ცხოვრებასა, მაშინ იგი გამოჩნდება ერთობ მცირედ და არა რად შესანიშნავი, და არა თუ მცირე არის იგი, არამედ ერთობ ვიწროც, აღვსებული ყოვლითა მწუხარებითა. მაშასადამე, მაცხოვარი აქ გვასწავლის ჩვენ, რომელ უკეთუ შევიწროებულსა ამას ცხოვრებასა შინა ვიქმნებით ღვთის სარწმუნო, ესე იგი, კეთილად, პატიოსნად და მოთმინებით ვატარებთ დღეთა ჩვენთა, მაშინ ღმერთი მოგვანიჭებს ჩვენ დიდსა, ვრცელსა ცხოვრებასა. ჩვენც გვეტყვის მაშინ მსგავსად სარწმუნოისა მის მონისა: **კეთილ მონაო, სახიერო და სარწმუნოო, რამეთუ მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ.**

უმრავლესსა ზედა დაგადგინო შენ; შევედ სახლსა უფლისა შენისასა, დიდი ნუგეში შემოდის იქითგან ყოველთა მათთვის, რომელნი ამ ქვეყანაში ითმენენ ვინროებასა, სიღარიბესა და უბედურებასა. თუ იგინი არ დალონდებიან, სარწმუნოდ და პატიოსნად დარჩებიან ღვთის წინაშე, მაშინ ღმერთი მოთმინებისა მათისათვის მისცემს მათ დიდსა და ვრცელსა ცხოვრებასა სასუფეველსა შინა თვისსა. გარნა მდიდარნი და ბედნიერნი კაცი ამა სოფლისანი უნდა გრძნობდენ დიდსა შიშსა, როდესაც მას ესმის ეს სიტყვები: **სარწმუნო იგი მცირესა ზედა მრავალსა ზედა სარწმუნო არს, და რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, მრავალსა ზედაცა ცრუ არს.** რისთვის? მისთვის, რომ მათგანაც მოითხოვს ღმერთი რომ სარწმუნო იყონ იგინი ღვთისა, ეტყვის რა შემაშინებელსა ამას სიტყვასა: **უკეთუ სიცრუისა ამას მამონასა არა სარწმუნო ექმენით, ჭეშმარიტი იგი ვინ გარწმუნოს თქვენ.** მამონა საღმრთო წერილში ნიშნავს სიმდიდრესა. სიცრუის მამონა არის ყოველი აქაური ქვეყნიური სიმდიდრე და დიდება. ცრუ, ანუ სიცრუის არის სიმდიდრე მისთვის, რომ იგი არის წუთი, მოღალატე, განხრწნილი, როგორადაც სხვანი ყველა ამ ქვეყნის ნივთნი. უკეთუ ამ სოფლის სიმდიდრეში მყოფი კაცი ღვთის სარწმუნოდ არ იქცევა, ესე იგი, სიმდიდრესა თვისსა არა ხმარობს ღვთის და მისი სახელის სადიდებლად, მაშინ ჭეშმარიტსა სიმდიდრესა, ესე იგი ზეციურსა სასუფეველსა ვინ მისცემს მას? **უკეთუ სიცრუისა ამას მამონასა სარწმუნო არა ვქმენით, ჭეშმარიტი იგი ვინ გარწმუნოს თქვენ?**

ეს არის პირველი აზრი და სწავლა ზემოდ მოყვანილისა სიტყვებისა. ახლა გამოვიყვანოთ მეორე.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს; ხოლო რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, მრავალსა ზედაცა ცრუ არს. აქეთგან გამოდის შემდგომი დარიგება: ყოველი გონიერი ქრისტიანე კაცი უნდა ასრულებდეს სარწმუნოდ, ესე იგი ბეჯითად და პატიოსნად, არა თუ მხოლოდ დიდ-დიდთა თვისთა საქმეთა და მოვალეობათა, არამედ ყოველთა მცირეთაცა თვისთა საქმეთა და ვალდებულებათა.

ყოველნი საქმენი კაცთანი, თუ გინდ ხორციელნი, თუ გინდ სულიერნი, და მეტადრე და სახელდობრ მისნი სულიერნი მოვალეობანი, ორად განიყოფიან. ზოგიერთნი მათგანნი არიან უპირველესნი და უსაჭიროესნი, ხოლო სხვანი მცირენი და წვრილნი. უეჭველია, რომ ყოველმა კეთილ-გონიერმა

კაცმა უმთავრესი თვისი ყურადღება და მეცადინეობა უნდა მიაქციოს პირველთა ზედა. წინაპირველად და უბეჭითესად ის უნდა ეცადოს, რომ უმთავრესნი მცნებანი არ დაურჩეს აღუსრულებლად: გარნა ამასთანავე არ უნდა დაივიწყოს მცირედნიცა და წვრილნი თავისნი მოვალეობანი; დაუდევნელი არ უნდა იყოს მცირეთაცა შინა საქმეთა, ეს მისთვის, რომ მცირენი საქმენი და მოვალეობანი უფრო ხშირად შეემთხვევიან მას, ვიდრე მაღალნი და უმთავრესნი. ყოველი დღე და ყოველი წამი კაცი აკეთებს რომელსამე თვისსა მცირესა საქმესა; ყოველ წამს იგი ასრულებს რომელსამე წვრილსა მოვალეობასა, და თუ კეთილად და სარწმუნოდ ასრულებს, იგი მიეჩვენება სისწორესა და ბეჭითობასა; გარნა თუ მცირეთა საქმეთა შინა კაცი მიეჩვენება სიცრუესა და დაუდევნელობასა, დიდ საქმეში როგორღა შეიძლებს იგი ბეჭითობასა და სარწმუნობასა? თუ აღვიღოთ, მსუბუქთა მოვალეობათა, რომელნი ყოველ წამს შეემთხვევიან მას, ცუდად ასრულებს, ძნელსა და მძიმესა მოვალეობასა როგორღა აღასრულებს კეთილად? კაცის მოქმედება და ხასიათი არ უნდა იყოს ჭრელი, არამედ ერთგვარი, იგი არ უნდა იყოს შერყეული, არამედ მტკიცე. ყოველს საქმეს, დიდს და მცირეს ერთ ფერად და ერთი მიმართულებით უნდა ასრულებდეს. როგორადაც მზე მთლად წყლის წვეთში გამოიხატება, ეგრეთვე შენი ზნეობის სახე გამოჩნდება თვით უმცირეს საქმეში. თუ ერთი გროშის საქმეში ატყუებ კაცს, ერთი მანეთის საქმეში ვინღა გენდობა შენ?

ამაზე უნდა ესეც დაუმატოთ: თუმცა ზემოდ ჩვენ ვსთქვით, რომელ ყოველი გონიერი კაცი უმეტესად იმას უნდა ცდილობდეს, რომ კეთილად აღასრულოს უდიდესნი და უპირველესნი თვისნი მოვალეობანი, გარნა თუ კარგად დავეუკვირდებით, მივხვდებით, რომელ ყოველმა კაცმა უნდა იწყოს მცირე მოვალეობათაგან და მერმე გადავიდეს უდიდესთა მოვალეობათა ზედა. პირდაპირ ვერცერთი კაცი ვერ შეუდგება დიდთა საქმეთა, დამტოვებელი მცირეთა თვისთა საქმეთა და მოვალეობათა. ყოველი საქმე იწყება, ესრეთ ვსთქვათ, ანბანიდგან. თუ ანბანი კარგად არ დაისწავლა ბავშმა, ვერც ერთს წიგნს ვერ წაიკითხავს იგი. ავხსნათ ეს მაგალითით. ლოცვა, ანუ ღვთის ვედრება, არის ერთი დიდი ქრისტიანული მოვალეობა. ვგონებ, რომ ქრისტიანედ ვერ ვუნოდებ იმ კაცს, რომელიც

არაოდეს არ ლოცულობს, და ლოცვას უარ-ჰყოფს. ახლა ლოცვაში ჩვენ გვაქვს ჩვეულებად პირჯვრის წერა; პირჯვრის წერა მართალია არ არის უმთავრესი მოვალეობა, იგი არის მხოლოდ ერთი მცირედი კერძო ლოცვისა. მაშასადამე, წვრილი მოვალეობა. შეიძლება კაცი პირჯვარს სულ არ იწერდეს, მაგრამ სული და გული ჰქონდეს ანთებული ლოცვითა. ისიც შეიძლება, რომ პირჯვარს ყოველ წამს იწერდეს, და გულში კი არ ქონდეს ლოცვის მადლი. გარნა შეიძლება პირ-და-პირ ვსთქვათ, და ვგონებ, არავინ არ გაგვამტყუნებს ამაში, რომელ ვინც პირჯვარს იწერს დაუდევნელად, უგემურად, დაზარებით, იგი მით წაახდენს მთელსა თვისსა ლოცვასა.

დაუკვირდი რა სხვა და სხვა ფერად ასრულებენ ქრისტიანნი პირჯვრის წერასა, და იქითგან იმასაც შეიტყობ, როგორ ლოცულობენ იგინი. შეხედე ზოგიერთს, როგორი ურწმუნო და ცრუ არის მისი პირჯვრის წერა! ზოგი ნახევარ პირჯვარს იწერს, ზოგი ერთობ მოკლეს, თითქოს რცხვენია სრული ჯვარის გამოხატვა გულზე; ზოგიერთი პირჯვარს იწერს და იქით აქეთ იხედება, ანუ სხვას ელაპარაკება. ვინ დაიჯერებს, რომ ესრეთნი პირჯვრის მწერელნი მხურვალედ და ლმობიერად ლოცულობენ თავინთს გულში? ახლა დაუკვირდი ზოგიერთი მდაბალი ადამიანის პირჯვრის წერას. იგინი ხშირად გვჭობიან ჩვენ, მაღალთა და განათლებულთა პირთა, აღსრულებასა შინა საღმრთოთა მოვალეობათა. დაუკვირდი, რა მეცადინეობით, შიშით და კრძალვით შეამტკიცებენ იგინი სამთა თითთა, მაღლა აღმართავენ ხელთა თვისთა და მტკიცედ დაბეჭდავენ შუბლსა, გულსა და მხართა ზედა სახესა ჯვარისასა. შემხედველი ამისა უნებლივად იფიქრებს, რომ საიდუმლო ლოცვაც მტკიცე და მხურვალე არის მათს გულში. მარხვის შენახვა, ესე იგი საჭმლის გამოცვლა და მოკლება ზოგიერთთა დღეთა შინა, ვსთქვათ არ არის უპირველესი და უმთავრესი ქრისტიანული მოვალეობა, გარნა ვინც სარწმუნო არის ამ მცირე მოვალეობაში, გულ-მოდგინედ მარხულობს და არა ფარისევლობით, ავად ხდება, მაგრამ მაინც ითმენს: უეჭველია, რომ ის ამას მისთვის იქმს, რომ აქვს ღმერთზე სარწმუნოება, სასოება, სურს სათნო ეყოს ღმერთსა და ცოდვა თვისი მოინანიოს და სული აცხონოს. მაშასადამე ამ მცირე მოვალეობის სარწმუნოდ ასრულება ცხად ჰყოფს, რომ სარწმუნო არის სხვათაცა შინა დიდთა მოვალეობათა. კიდევ

ერთი უკანასკნელი მაგალითი მოვიყვანოთ. ეკკლესიაში ღუმით და კრძალვით დგომა თუმცა არ არის უდიდესი და უმთავრესი მოვალეობა ქრისტიანეთა, გარნა თუ რომელსამე ქრისტიანესა არ ახსოვს ეს მოვალეობა, ესე იგი საყდარში ყოველთვის იქცევა უკრძალველად, ხმამაღლად ლაპარაკობს, წირვას არ ისმენს, კითხვას და გალობას არ ისმენს, არაოდეს არ დავიჯერებ, რომ იგი სხვათადაც ქრისტიანულთა მოვალეობათა ბეჭითად და კეთილად ასრულებდეს. ერთხელ ერის კაცობასა შინა ჩვენსა მოგვიხდა ჩვენ თბილისის ქალაქში წირვის დროს, შესვლა საყდარსა შინა სომხებისა, და რაც ჩვენ მაშინ ვნახეთ, ის არასოდეს არ დავგავიწყდებო. ტაძრის დასავლეთის მხრისკენ, მუნ, სადაც არის ქალების ადგილი, მთელი იატაკი იყო მოთენილი ხალიჩებითა, მუთაქებითა და ბალიშებითა, ქალები ისხდნენ ფეხ მოკეცილნი და ისე ხმა-მაღლად ლაპარაკობდნენ სუყველანი, თითქოს დარბაზში სხედან სამუსაიფოდ, და არა საყდარში წირვას ისმენენო. სხვანიცა მუნ მყოფნი მამაკაცი ხმა მაღლად ლაპარაკობდნენ, ასე იფიქრებდი, რომ შუა ბაზარში დგებარ და არა საყდარში. ერთობ გასაოცარი და შესანუხებელი იყო ამის ხილვა; მაშინ ჩვენ მადლობა შევწირეთ ღმერთს, რომ ჩვენს მართლმადიდებელს ეკკლესიაში ამის მზგავსი არაფერი არ გვინახავს. გარნა ახლა კი სამნუხაროდ გვეშინის, რომელ შემცდარი არ ვიყოთ ამაში. გავიგონეთ ჩვენდა შესანუხებლად, რომ თვით აქ, ამ საყდარში, აქაურნი შემომავალნი ქალნი ცისკარზე და მნუხრზე დაჯდებიან და მთელს ლოცვას ლაპარაკში გაატარებენ. მერმე როდის? თვით ამ დიდ მარხვის განმავლობაში. **სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, მრავალსა ზედა სარწმუნო არს; ხოლო რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, მრავალსა ზედაცა ცრუ არს.** თუ ამ მცირე საქმეში, ცისკრის მოსმენაში, სიცრუით იქცევიან ივინი, როგორღა დევიჯეროთ, რომ სხვათა დიდთა მოვალეობათა კეთილად და ბეჭითად აღასრულებენ ივინი.

ამისათვის წინა-პირველად ვეცადოთ, ძმანო ჩემნო, შეწევნითა ღვთისათა, მცირე-მცირე საქმეთა და მოვალეობათა ჩვენთა სარწმუნოდ და კეთილად აღსრულებას, და მერმედ, უთუოდ, დიდთაცა და მაღალთა მოვალეობათა ავასრულებთ კეთილად. მაშინღა გვექმნება სასოება, რომელ უფალი გვეტყვის: **კეთილ მონაო, სახიერო და სარწმუნოო, რამეთუ მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ: შევედ სიხარულსა უფლი-**

სა შენისა.

დასასრულ სიტყვისა ჩემისა მოვიყვან ერთსა სიტყვასა უფლისასა, ვითარცა უმაღლესსა და უეჭველსა დამტკიცებასა იმ ჰაზრისასა, რომელ უმცირესი მცნების დავინწყებაც და დარღვევაც საშინელს ზარალს აძლევს კაცსა: უკუეთუ ვინმე დახსნას ერთი მცნებათა ამათგანი უმცირესთაი და ასწავოს ესრეთ კაცთა, უმცირეს ეწოდოს მას სასუფეველსა ცათასა, ხოლო რომელმან ჰყოს და ასწავოს, ამას დიდ ერქუას სასუფეველსა ცათასა (მათე 5, 19). და კიდევ: ყოველი სიტყვა უქმი, რომელსა იტყოდეს კაცი მისცნენ სიტყვა მათთვის დღესა მას სასჯელისასა. ერთი უქმი სიტყვის თქმა რა დიდი უნდა იყოს, მაგრამ ამისთვისაც ჰასუხს მისცემს კაცი ღმერთს. ჩვენ კი, ვინ იცის და ვინ დათვლის, რაოდენ უქმს, უსარგებლო სიტყვას ვიტყვით ყოველს საათში, არა თუ ყოველ დღეს. რისთვის? მისთვის რომ არაფრად მიგვაჩნია ეს ცოდვა, მცირე ცოდვადაც არ მიგვაჩნია იგი. ამინ.

სიტყვა,

მესამე კვირიაკესა ღიღისა მარხვისასა.

განმარტება სახარებისა მარკოზ. მ,
ლდ-ლმ.

ერთობ ღრმა არის და მრავალ აზროვანი და ფრიალ საჭირო ყოველთა ქრისტიანეთათვის დღევანდელი სახარება. განვიხილოთ იგი მოკლედ და შევითყოთ, რას გვასწავლის იგი ჩვენ.

„რომელსა უნებს შემდგომად ჩემდა, მოსვლა, უარ-ჰყავ თავი თვისი და აღიღენ ჯვარი თვისი და შემომიღევი მე“. ამ სიტყვებით, ძმანო ჩემნო, მაცხოვარი გვამცნევს ჩვენ, რომელთა თუ ვინმეს სურს ნამდვილად მისი მოწათვე იყოს, მან თავი თვისი დაივიწყოს, თავის თავს არ ეფერებოდეს, არ ზოგავდეს, არ ებრალებოდეს თავი თვისი, თითქმის ისე უნდა ექცეოდეს თავ-

ვის თავს, როგორც მტერს. ფიცხელია ეს მცნება პირველი შეხედულობით, გარნა მიუცილებელი ჩვენისა ცხოვრებისათვის! უიმისოდ კაცი ვერ შეიქმნება, როგორც მაცხოვარი ამბობს, მისი მონათფე. ყოველი კაცის გულში ბუდობს უზომო თავხედობა, ყოველ კაცს უყვარს თავის მოთვრება. სოფლის კაცი, ცოდვილი, თითქმის ისე ეთვრება თავის თავს და ყოველთა თვისთა ხორციელთა მოთხოვნილებათა ისე აკმაყოფილებს, როგორც დედა მის მკლავზე მჯდომარეს ჩჩვილს; დედას არ შეუძლია რამეზე უარი უთხრას ჩჩვილს, ეშინია არ შენუხდესო, არ იტიროსო. თითქმის მზგავსადვე იქცევა ყოველი ცოდვილი კაცი. თუ კაცის გულში გადიდებულია ამისთანა თავხედობა, მას სადღა შეუძლია ჯეროვნად შეიყვაროს ან ღმერთი, ან კაცი. იგი ყოველთვის მზად არის, თვისი მოყვასი შესწიროს თავის კმაყოფილებას, არა თუ თავი თვისი მოახმაროს მოყვასთა. აღვირ სასხმელად ესრეთისა ვნებისა მაცხოვარი გვასწავლის თავის უარის ყოფას: იგი მოითხოვს, რომ არა ჩვენთვის და ჩვენის ნებით ვსცხოვრობდეთ, არამედ ღვთისათვის და ღვთისა ნებით, და მოყვასთა სიყვარულით, და გვექონდეს თავი დადებული ყოვლისა კეთილისა საქმისათვის. თვითოეულმა ჩვენთაგანმა მოთმინებით უნდა აილოს თვისი საკუთარი ჯვარი, ესე იგი ყოველი, რაც შეემთხვევა მას სიცოცხლეში: შრომა, ჭირი, უბედურება, ვითარცა თვით მაცხოვარმა აილო თვისი ჯვარი, და ესრეთ შეუდგეს ქრისტეს გზასა და კვალსა.

„რამეთუ რომელსა უნდეს სულისა თვისისა განრინება, წარწყმიდოს იგი და რომელმან წარწყმიდოს სული თვისი ჩემთვის, გინა სახარებისათვის, მან აცხოვნოს იგი“. ეს სიტყვები მომეტებულად მძიმე და ფიცხელი ეჩვენება კაცსა. ბუნების წინააღმდეგიაო, იფიქრებს სოფლის კაცი, სულის წაწყმედით სულის ცხოვნება როგორ შეიძლებაო. მაგრამ აქ ჩვენ ის უნდა გავიხსენოთ, ძმანო ჩემნო, რომ აწინდელი ჩვენი ბუნება და მასთანავე სული და ცხოვრებაც აღარ არის ბუნებითი, ესე იგი, ისეთი, როგორიც იგი გამოვიდა შემოქმედის ხელისაგან, როდესაც ადამ და ევა ცხოვრობდნენ სამოთხეში. კაცი რომ არ შემცდარიყო, ცოდვაში არ ჩავარდნილიყო, მაშინ მისთვის რა საჭირო იქნებოდა თავის უარის ყოფა, მაშინ მას უნდა შეენახა, დაეცვა თავისი ბუნება და ყოველი ნიჭი ისე, როგორც ღმერთმა შექმნა ივინი. მაგრამ ახლა, რადგანაც კაცის ბუნება არის დაცემული, წამხდარი, მან სწორედ უნდა უარ-

ჰყოს, დალუპოს მისი აწინდელი სული და მით აცხოვნოს იგი. თუ ახლა კაცი თავის თავს ეფერება, ამით იგი გააცოცხლებს თავის გულში ყოველსა ცოდვასა და ვნებასა. ამისათვის მან უნდა დალუპოს, წარწყმოდოს თავის შორის ყოველიფერი აწინდელი, წამხდარი თავისი თვისება და მით შეუძლია აცხოვნოს თავისი სული.

„რა სარგებელ არს კაცისა, უკეთუ შეიძინოს სოფელი ესე ყოველი და სული თვისი იზღვიოს, ანუ რა მისცეს კაცმან ნაცვლად სულისა თვისისა.“ კაცი ცოდვილი, გაუმაძღრად, სიხარბით ელტვის ყოველსა სოფლიურსა გემოვნებასა და კმაყოფილებასა. მას სურს მთელი სოფელი შეიძინოს, მთელი ქვეყანა მისი იყოს, ანუ ესრეთ რომ ვსთქვათ, მთელი სოფელი თვის მუცელში შეუშვას; ცოდვილი კაცის ცხოვრება ამ ქვეყანაზე, როგორც წმინდა ღვთის-მეტყველი და მახარებელი იოანე გვეტყვის, სხვა არა რაი არს, გარნა „გულის თქმა ხორცთა და გულის თქმა თვალთა და სილაღე ამის ცხოვრებისა. და ესე არა არს მამისაგან, არამედ სოფლისაგან არს“ (იოან. 2. 16). კაცი ცოდვილი არს სოფლის მონა, იგი არის გართული ამ სოფლის ამოებაში, იგი დღე და ღამე ეძიებს კმაყოფილებასა, მხიარულებასა, ნუგეშს, სიამოვნებასა: სული თვისი არ ახსოვს, მას მარტო ხორცი უყვარს და ხორციელი ცხოვრება. მაშასადამე, მან ჰირდაპირ იზღვია, ესე იგი ანაცვალა თვისი სული სოფლის წუთსა სიამოვნებას. ახლა შენ თვითონ იფიქრე, ძმაო, რა უგუნურება არის ამისთანა ცხოვრება. რა აქვს კაცს თავის სულზედ უძვირფასესი და უღიადესი? თავისი სული როგორ უნდა დალუპოს სოფლისათვის, სოფლიური კმაყოფილებისათვის. თუ სულს დალუპავს, რაღა დარჩება მას. რა მისცეს კაცმან ნაცვლად სულისა თვისისა? მაშასადამე სოფელიც უნდა უარ-ვყოთ, ისიც უნდა მოვიძულოთ და განვაგლოთ ჩვენგან.

„რომელსა იგი სირცხვილეულ უჩნდეს ჩემი და სიტყვათა ჩემთა ნათესავსა ამას მემრუშესა და ცოდვილსა, მას ძემანცა კაცისამან არცხვინოს, ოდეს იგი მოვიდეს დიდებითა მამისა თვისისასა ანგელოზისათანა“. აქ მაცხოვარი გვიშლის ჩვენ მესამესა დიდსა ცოდვასა, კაცის მოფერებასა, კაცის სათნო ყოფასა. ეს ის არის, როდესაც კაცი ცოდვილი მომეტებულად უყურებს, დიდს ფასს აძლევს სხვა კაცების აზრსა, ანუ ლაპარაკსა; ცდილობს სხვათა კაცთა დაემზგავროს; ეშინიან, რო-

დესაც სხვანი მას დასძრახავენ, თუ გინდ კარგ საქმისათვის დასძრახონ. სოფლიური კაცის თვისება ის არის, რომ კაცის უფრო ემბინა და რცხვენია, ვიდრე ღვთისა. ზოგჯერ კიდევ გაიგონებ ამისთანა სიტყვებს: მე შენი ისე მეშინია, როგორც ღვთისაო, ანუ კიდევ: ქვეყანა ასე ცხოვრობსო და მეც ასე უნდა ვიცხოვრო, რას იტყვიან სხვანი ჩემზედაო, ქვეყანას ვერ დავიმდურებო. ამისთანა კაცი, სოფლის სათნო მყოფელი, სხვა კაცთა მიმხედველი, არა თუ ღვთის სათნო აღარ იქნება, არამედ ხშირად კიდევ შერცხვება ღვთის სჯულისა, ქრისტეს ჯვარისა, ამისთანა კაცს კიდევ რომ ქონდეს სარწმუნოება, ხშირად დამალავს, ურწმუნოთა კაცთა შორის მყოფი, თვისსა სარწმუნოებასა და კიდევ ილაღვის ღვთის სჯულზე და სარწმუნოებაზედ. ამისთანა კაცსა „ძემანცა კაცისამან არცხვინოს, როდესაც მოვიდეს სუფევითა თვისითა“.

მაშასადამე, ძმაო ჩემო, თუ გსურს, რომ ღვთის კაცი იყო, ქრისტეს ჭეშმარიტი მოწაფე, სამ-გვარი უარის ყოფა აღასრულე, სამი საგანი უარ-ჰყავ: შენი თავი, სოფელი და სხვანი კაცნი. შენ თავს ნუ ეფერები, ნუ მისდევ სოფელს, ნუ პირმოთნე იქნები სხვათა კაცთა, გარდა ღვთისა, ნურავის ემონები. ძნელია ეს მცნება, მაგრამ უზომოდ მაინც ნუ გაადიდებ იმის სიძნელეს, როგორადაც იციან ზოგიერთთა სოფლის მონათა: ჩემი თავი უარ-ყვაო, სოფელიც და სხვა კაცნი, მაშასადამე ცოცხალი უნდა დავწვე სამარეშიო. წინააღმდეგ ამისა შენ სწორედ მაშინ გაცოცხლდები ღვთისათვის, კეთილობისათვის, როდესაც შენ თავს უარ-ჰყოფ. სოფლის უარის ყოფა არ მოითხოვს, რომ თავი მოიკლა; სოფელში შეგიძლია იცხოვრო, გარნა სოფლის მონა ნუ იქნები, არც ის არის საჭირო, რომ ყოველ კაცს გაეშორო, კაცთა შორის იცხოვრე, გარნა მათ ნუ დაემონები, მათი ნუ გრცხვენია ღვთის მსახურებასა შინა, და თუ ვისმე ხედავ, ანუ იცნობ ღვთის მოშიშს, მართალს, ღვთის სასუფევლის მეძიებელს, იმას დაუახლოვდი, მაგრამ ნუ დაემონები, არამედ ბაძავდი მას; ხოლო მონა იყავ ერთისა მხოლოდ ღვთისა. ამინ.

სიტყვა,

მეთხესა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა.

ხოლო თავადმან ჰრქვა მათ: ესე ნათესავი ვერ შესაძლებელ არს განსვლად, გარნა ლოცვითა და მარხვითა.

(მარკ. 9, 29.).

დღევანდელი სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, რომ ერთხელ კაცმან ვინმემ მოუყვანა მოციქულთა იესო ქრისტესთა თვისი შვილი, შეპყრობილი და გატანჯული სულისაგან არა-წმიდისა და ევედრებოდა მათ, რათა განკურნონ იგი. გარნა მოწაფეთა ვერ შესძლეს მისი განკურნება და მოჰგვარეს იგი უფალსა იესო ქრისტესა და მან ერთითა სიტყვითა განაძო არაწმიდა სული მისგან. განკვირვებულთა მოციქულთა ჰკითხეს უფალსა, რისთვის ვერ შესძლეს მათ განდევნა სულისა მის არაწმიდისა, და მაცხოვარმან უპასუხა მათ: **ნათესავი ესე ვერ შესაძლებელ არს განსვლად, გარნა ლოცვითა და მარხვითა.**

ამ პასუხით მაცხოვარი გვაჩვენებს, რა დიდი ძალა აქვს მარხვასა და ლოცვასა. გარნა არა თუ მხოლოდ სიტყვითა, არამედ საქმითაც მაცხოვარი ხშირად აჩვენებდა, რომ დიდათ საჭირო არის კაცისათვის ლოცვა და მარხვა. ვიცით ჩვენ სახარებისაგან, რომ ჰირველ ვიდრე იგი შეუდგა ქადაგებასა, ორმეოცის დღის მარხვითა და ლოცვითა და მოამზადა თავი თვისი დიდისა ამის საქმისათვის. აგრეთვე, როდესაც მან განიზრახა ამორჩევა ათორმეტთა მოციქულთა, რომელთა მერმე მთელი ქვეყანა გაანათლეს ქადაგებითა თავიანთითა, მრთელი ღამე ილოცა და მერმე გამოარჩია იგინი. მრავალ გზის მოიყვანს კიდევ სახარება ამის მსგავსთა მაგალითთა. ხშირად მაცხოვარი საღამოს დროს განემორებოდა მოწაფეთა და უდაბნო ადგილს, ანუ მაღალ მთაზე განატარებდა მთელს ღამესა ლოცვითა. საკვირველი არის! რა საჭირო იყო მისთვის ლოცვა და მარხვა? როდესაც ჩვენ, კაცნი, ვლოცულობთ და ვიმარხავთ, ამას ვიქმთ მისთვის, რომ ჩვენ ვართ ცოდვილნი და გვსურს ლოცვითა და მარხვითა გამოვითხოვოთ ღვთისაგან შენდობა და

მონყალეზა, გარნა მაცხოვარი იყო უცოდველი, კაცობრივი ბუნება მისი იყო შეერთებული ღვთისათანა. რაღა საჭირო იყო მისთვის ლოცვა? სჩანს, რომ ერთობ რამე დიდი მნიშვნელობა და ძალი აქვს ლოცვას თავის თავად, და, უეჭველია, ამისთვის თვითონაც ინუგემებდა მაცხოვარი ლოცვითა და ჩვენცა საკუთართა თვისითა მაგალითითა შეგვაგონებს ლოცვასა და მარხვასა.

მართალია, ლოცვას დიდი მნიშვნელობა და მადლი აქვს კაცის სულისათვის, ვიცით ჩვენ ყოველთა, რა დაცემულია კაცის ბუნება. რა სახით მიდრეკილია ყოველი ადამიანი ცოდვისადმი! გარნა მის შორის მაინც სრულიად არაოდეს არ განქარდება თესლი ღვთის მადლისა და სიკეთისა. რაც გინდა გაფუჭებული იყოს და წამხდარი რომელიმე კაცი, რაც გინდა დაყრუებული იყოს მისი სინდისი მაინც არ შეიძლება არ დარჩეს მის შორის რომელიმე კეთილი კერძო, რაოდენიმე ნეშტი ღვთის ხატებისა და მსგავსებისა გარნა, სამწუხაროდ, ამ კეთილს კერძოს ჩვენისა სულისა აუქმებენ და აყრუებენ ცოდვანი, განსაცდელნი და სოფლის ბოროტებანი. უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მისთვის მოვიდა ქვეყანაზედა, რათა გააცოცხლოს და აღამაღლოს ეს უმჯობესი და უკეთილესი კერძო კაცის ბუნებისა, და ერთ უდიდესს საშუალებად ამ საგნისათვის გვიჩვენა ჩვენ ლოცვა და მარხვა. ლოცვა მარხვასთან შეერთებული, თუ კი იგი არის გულ-წრფელი, გააღვიძებს და გააცოცხლებს ყოველსა მას, რაიცა არის კაცის გულში და სულში კეთილი, წმინდა, პატიოსანი, ღვთიური, და დათრგუნავს მოსპობს ყოველსა ბოროტსა სურვილსა და მიდრეკილებასა. თვით ჟამსა მყუდრო, წრფელი ლოცვისასა კაცის გულში დადუმებულია უნებლივად ყოველი ვნება და ცოდვა, და თუ კაცი ხშირად განიმეორებს მხურვალეებით ლოცვასა, მაშინ სრულიად დაიძინებს და დაიმალება მის შორის ცუდი სურვილი და ყოველი გულის თქმანი. როგორადაც გაზაფხულის მზე გაათბობს ჰაერსა, განსდევნის ნისლსა ზამთრისასა და გამოიხმობს მიწისაგან მცენარეთა, აღაყვავებს ხეხილსა, მზგავსადვე სითბო ლოცვისა დაადნობს და განსდევნის კაცის სულისაგან ნისლსა და სიბნელესა ცოდვისასა, გამოიხმობს მისი გულისაგან ყოველსა კეთილსა ჰაზრსა, და წმინდასა განზრახვასა.

მეორედ, გულ-წრფელი ლოცვა და მარხვა არის ნიშანი

სიმდაბლისა და ღვთის მორჩილებისა. იგი მოასწავებს, რომ კაცმა იცნა თავი თავისი, მოიძულა ცოდვა, მოეწყინა მონება ხოცისა, დაიმდაბლა თავი თვისი. კაცსა ამპარტავანსა და თავხედსა არ შეუძლია გულ-წრფელად ილოცოს. ვიდრემდის კაცს არ გაუჩნდება გული შემუსვრილი, სული შემუსვრილი და დამდაბლებული, იგი ვერ დაემხოზა ღვთის წინაშე სიმდაბლითა. იქნება მან პირჯვარი იწეროს, წირვა მოისმინოს, გარნა ჭეშმარიტის ლოცვის მადლი მას არ გამოუცდია.

მესამედ, ჭეშმარიტი ღვთიური ლოცვა გაუჩენს კაცს გულში გამოუთქმელსა ნუგეშსა და სიხარულსა, ასე რომ კაცმან, რომელმან იგრძნო ტკბილი გემო ლოცვისა, ადვილად იტვირთებს ცხოვრების სიმძიმესა ქვეყნისასა. როდესაც დავით წინასწარმეტყველსა და მეფესა გაუჭირდებოდა ამ სოფლის ცხოვრება, გარე მოადგებოდენ განსაცდელნი მრავალ-ფერნი, მაშინ სული მისი მიიქცეოდა ღვთისადმი და ლოცვაში იპოვნოდა ახალსა ნუგეშსა და ღონესა. ვითარცა სახედ **ჰსურინ ირემსა წყაროთა მიმართ წყალთასა, ეგრეთ სურინ სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო. სწყურის სულსა ჩემსა ღმრთისა მიმართ ძლიერისა და ცხოველისა ოდეს მე მივიდე და ვეჩვენო პირსა ღთისასა (ფს. 41. 1-2). ვირჩიე მე მივრდომა სახლსა ღვთისა ჩემისასა. უფროს ვიდრეღა დამკვიდრებად ჩემდა საყოფელსა ცოდვილთასა (ფს. 83, 10). რაი სძეს ჩემი ცათა შინა, და შენგან რა ვინებე ქვეყანასა ზედა? მოაკლდა გულსა ჩემსა და ხორცთა ჩემთა; ღმერთი გულისა ჩემისა და ნაწილ ჩემდა არს ღმერთი (ფს. 72, 25, 26).** მაგრამ ვის შეუძლია მოიყვანოს ყოველნი მშვენიერნი სიტყვანი „დავითნითგან!“ გადვიდეთ ახლა სხვათა მშვენიერთა და სასურველთა თვისებათა ზედა ლოცვისათა.

ერთი კიდევ და იგივე უმაღლესი თვისება ლოცვისა ის არის, რომელ ლოცვასა შინა კაცი სდგას ღვთის წინაშე, ლოცვა არის პირდაპირი და ვიწრო კავშირი, შეერთება კაცის სულისა ღვთისა თანა. ხშირად გვესმის ეს სიტყვა, რომ ლოცვა არის უბნობა ღმერთთან, გარნა მეშინის, რომ არა საკმაოდ განვიზრახავთ რა დიდი ჰაზრი არის ამ სიტყვებში. მართო ღმერთი არს კეთილი, სახიერი, წმინდა; იგი არს წყარო, დასაბამი ყოვლისა სიცოცხლისა, ნეტარებისა, სიწმინდისა, გარეშე ღვთისა ყოველი ძნელია, უძლურება და სიკვდილი. გულწრფელ ლოცვაში კაცის სული შეუერთდება ამ წყაროს, სვამს თვით წყაროთაგან ღვთაებრივსა სიკეთესა, მადლსა მაცხოვარებისა. დიდი არის ეს საქმე! აი რაისათვის იტყოდა

დავით მეფე: ვითარცა სახედ ირემსა წყაროთა მიმართ წყალ-
თასა, ვგრეთ სურინ სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო (ფს. 41. 1).
წარმოიდგინე, რომ ერთი ვინმე სოფელში გაზრდილი კაცი,
თუმცა ბუნებით კარგი, კეთილი, გარნა უსწავლელი, სიტყვა-
პასუხის, მიხვრა-მოხვრის უცოდნელი, დაუმეგობრდა ერთს მა-
ღალ განათლებულს, ფრიად კეთილს კაცს, ყოველთვის მას-
თან ლაპარაკობს, მასთან დადის, უყურებს მისსა ყოფა-ქცევა-
სა, ესმის მისი გონიერი და კეთილი უბნობა. უეჭველია, რომ
იგი ამით მიიღებს დიდ სარგებლობას, ფერს, თვისებას გამო-
იყვლის, ამალლდება, ჭკუას ისწავლის. ახლა იფიქრე რაოდენ
უმადლესი არის ღმერთი კაცზე! თუ ღმერთთან საუბარი ის-
წავლე, თუ ღმერთის პირის წინაშე ხშირად იქცევი, ესე იგი
ლოცვითა და კეთილითა გრძნობითა, სული შენი განიწმინდე-
ბა, ამალლდება, ყოველივე რაიცა არის შენს შორის უკეთური,
უნმინდური, ხენში, დაჩვილდება, დადნება, შენ შეიქმნები
კეთილი, კაცთ-მოყვარე, ღმობიერი.

სწორედ უბედური არის ის კაცი, რომელმან ლოცვა არ
ისწავლა გულწრფელი, გულითადი, ღვთიური. ნუ ფიქრობ
ვინმე, რომ იგი არის ჭეშმარიტი ქრისტიანე, პირველ ვიდრე
მიეჩვია სახიერსა ღვთიურსა ლოცვასა. მაგრამ მძიმე, და ძნე-
ლი საქმე ის არის, რომ ესრეთი ნაცოფიერი და მადლიანი
ლოცვა ათასში ერთმა არ იცის. უმეტესი ნაწილი კმაცოფილია
გარეგნითა ლოცვითა, მიჩვეული არიან მხოლოდ გარეგანთა
წესთა და მოძრაობათა ლოცვისათა და ამასაც აასრულებენ
უაზროდ და უნაცოფოდ. მათი ლოცვა იქვე გათავდება, სადაც
გათავებენ იმ გარეგანთა მოძრაობათა მაშინ, როდესაც ჭეშმა-
რიტი ლოცვა უნდა გაყვეს კაცს, დარჩეს მის გულში და თანა-
უვიდოდეს, წინა-უძლოდეს ყოველსა შინა მისსა ცხოვრებასა.

მარხვისათვის აქ ჩვენ სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ, რად-
განაც მრავალ-გზის გვითქვამს და აგვიხსნია მარხვის მნიშვნე-
ლობა. მხოლოდ იმას დაუმატებ, რომ ლოცვას და მარხვას
დიდი და მაგარი კავშირი აქვს, ერთი მეორეს აამალლებს, და-
ამტკიცებს. აჰა მიზეზი, რომლისათვის მაცხოვარი შეაერთებს
ზემთ მოყვანილ სიტყვებში მარხვას და ლოცვას და ორივეს
სწორს მნიშვნელობას აძლევს. საღმრთო წერილიც ყოველ-
გან ორივეს ერთად ახსენებს და აგრეთვე წმინდა მამანი. მა-
შასაღამე, ერთი მათგანი არ იქნება საკმაოდ ნაცოფიერი, თუ
მეორეც არ შეეწნია. ამინ.

სიტყვა,

დიდ-მარხვის მეოთხესა კვირიაკესა ზედა.

მიუგო იესო და რქუა: ჰოი ნათესავი ურწმუნო! ვიდრემდე ვიყო თქვენთანა? ვიდრემდე თავს ვიღებდე თქვენსა? (მარკ. 9,19).

სახარება მხოლოდ სამგზის ახსენებს, ანუ მოგვითხრობს, ისრეთს შემთხვევას, როდესაც იესო ქრისტე განრისხდა, ანუ მდაბიურად რომ იტყვიან, გაჯავრდა, ანუ გული მოუვიდა. ერთი ამისთანა შემთხვევა არის აღწერილი დღეს წაკითხულ სახარებასა შინა. იესო ქრისტე განრისხდა მოწაფეთა თვისთა ზედა, რადგანაც ისინი შთავარდენ ისრეთსა სულ-მოკლეობასა და ურწმუნობასა შინა, რომ ვერ განკურნეს მოყვანილი ერთი ყრმა, შეპყრობილი სულისაგან არა-წმიდისა, მაშინ როდესაც მათ ჰქონდათ მაცხოვრისაგან მინიჭებული ძალი განკურნებად ესრეთთა სნეულთა, და კიდევ ბევრჯერ აუსრულეებიათ ესრეთი სასწაული. **ჰოი ნათესავი ურწმუნო! ვიდრემდე ვიყო თქვენ თანა? ვიდრემდე თავს ვიღებდე თქვენსა?** უთხრა მათ განრისხებულმა იესო ქრისტემ.

განრისხება, ანუ გაჯავრება არის სამ ნაირი, ანუ სამ ხარისხოვანი, ზოგჯერ განრისხება არის სამართლიანი და სათნოიანი.

კანონიერი და სათნოიანი განრისხება იქნება მაშინ, როდესაც კაცი ჯავრობს სიმართლით, საფუძვლიანად და მძიმე მიზეზისა გამო, მაგალითებრ: როდესაც კაცი გაიგონებს ღვთის და მისი საღმრთო სჯულის გამობას, სარწმუნოებაზე დაცინებას და სხვათა ამისთანა საპატიოთა და მძიმეთა საგანთა ზედა. **ვიხილე უგულის-ხმონი და დავსდნებოდი, რამეთუ სიტყვანი შენნი არა დაიმარხნეს, იტყვის წინასწარმეტყველი დავით, ესე იგი**

დავსდნებოდით, ჯავრისაგან ვკვდებოდით, როდესაც ვუყუ-
რებდი უგულის-ხმობა, უგუნურთა, რომელთაც არ ახსოვდათ
სიტყვა ღვთისა. ანუ როდესაც კაცი სწუხს და ჯავრობს შემ-
ხედველი კაცისა განრყენილისა, რომელიც თვითონაც უგზო-
უკვლოდ სცხოვრობს და სხვებსაც აფუჭებს, ანუ დაინახავს
კაცსა ბოროტსა, უსამართლოსა, რომელიც სტანჯავს მოყვას-
თა თვისთა, არღვევს ყოველსა ღვთისა და ხელმწიფის სჯულ-
სა. ყოველთა ესრეთთა შემთხვევათა და გარემოებათა შინა
მრისხანება კაცისა არა თუ არ არის დასაძრახისი, არამედ დიახ
პატიოსანი და ღვთის სათნოა. რისთვის? მისთვის, რომ ამის-
თანა მრისხანება წარმომდინარეობს წმინდა წყაროისაგან, იგი
არის აღძრული სიმართლის სიყვარულისაგან, საღმრთო შუ-
რისაგან. იგი გამოაჩენს კაცის კეთილობას და არა ბოროტო-
ბას. მართლა, ხშირად მოხდება, რომ ვერც კი შეიტყობ რა
ხასიათი აქვს ზოგიერთს კაცს, ვდრემდის გული არ მოუვიდა
და არ გაჯავრდა, და როდესაც გაჯავრდება, მაშინ მიაქციე
ყურადღება, რაზე გაჯავრდა და რისთვის, და იქიდან შეი-
ტყობ, რა კაცია იგი: სიმართლის მოყვარე და გულწრფელი,
თუ ერთი უსაფუძვლო და თავის-მოყვარე კაცი.

მეორე ხარისხი ანუ სახე მრისხანებისა, თუმცა არ არის
ეგოდენ წმინდა და სათნო, როგორც პირველი, მაგრამ დასა-
ძრახისი და გასამტყუნარი არც ის არის. კაცს ხშირად უნებ-
ღივად მოუვა გული და გაჯავრდება, როდესაც მას ვინმე ჩა-
გრაავს ან სიტყვით, ან საქმით. თუ ვინმემ ცილის წამება მოი-
გონა, ანუ უსამართლოდ უჩივლა, წაართვა წამება, არ შეუძლია
მაშინ კაცს გული არ მოუვიდეს, არ გაჯავრდეს, არ დაიწყოს
წუხილი და ჩივილი მისთვის, რომ ისიც კაცია, ადამიანი, ყვე-
ლათერს ვერ მოითმენს. მაგრამ ამისთანა შემთხვევაშიც, ესე
იგი, როდესაც შენ ვინმე გჩაგრაავს, გემტერება, გული რომ
მოგივიდეს და გაჯავრდე, მაინც ეცადე, რომ დააკავო შენი
გრძნობა, გეშინოდეს, რომ არ წაგიტაცოს შენმა გრძნობამ და
ცოდვაშიც არ ჩაგაგდოს. თუ იმ ზომად განრისხდი, რომ შუ-
რის ძიება დაიწყე სიტყვით ან საქმით, მაშინ შენც მას დაემ-
სგავსები და შენი მრისხანება შეიქმნება ცოდვილი, ღვთის
წინააღმდეგი.

ზოგჯერ მრისხანება არის სრულიად უსამართლო. იგი სხვა
და სხვა ნაირად გაჩნდება. ზოგჯერ იგი ნამეტანს უგუნურებას
გამოაჩენს კაცისას, მაგალითებრ: ხშირად მოხდება, რომ კაცი

განრისხდება ცუდს ტაროსზედ, რა წყეული და შეჩვენებული დღე არისო! ამითი იგი აჩვენებს თავის საკუთარს მოუთმენელობას, უგუნურობას და სულ-მოკლეობას. უფრო ხშირად ვხედავთ, რომ კაცი გაცოფდება და განრისხდება პირუტყვზე. რამდენჯერ დაინახავ სოფელში, რომ გაჯავრებული გლეხი თავის საკუთარ საქონელს ჯოხით სცემს თავში, პირში, თვალებს გაუფუჭებს; უნებლივად იფიქრებ ამისთანა შემთხვევაში, რომ თვითონ ის კაციც პირუტყვია ჭკუით და გონებით, მაგრამ პირუტყვზე ლაპარაკი რა საჭიროა! ნეტავი კაცთან მაინც სიმართლით ვირჯებოდეთ და არ ვურისხდებოდეთ ერთი მეორეს უსაფუძვლოდ! რამდენჯერ მოხდება, რომ კაცი თვითონვე გააფუჭებს რომელიმე საქმეს და ნაცვლად მისსა, რომ თავის თავს გაუჯავრდეს, იგი უჯავრდება თავის მოსამსახურეს, ანუ ხელ-ქვეითს კაცს. საულ მეფემ თავისი ცუდი ყოფა-ქცევით ღვთის ურჩებით, შებღალა და დაჩირქა თვისი მეფობა, მაგრამ ბრალი გადაადვა უბრალო დავითს, იესეს შვილს და იწყო მისი დევნა და ყოველ ღონის-ძიებას ხმარობდა, რომ მოეკლა იგი.

ცხადია, რომ ამისთანა უბრალო სხვაზედ მრისხანება წარმოსდგება თავხედობისაგან და ამჰართავნებისაგან, და თუ კაცი არის თავმდაბალი და თავის უარისმყოფელი, მაშინ იგი ყოველ შემთხვევაში თავის თავს განიკითხავს და არა სხვას, რომელიც და გვასწავლოს და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა მაცხოვარმან. ამინ.

მოკლე სიტყვა,

მეხუთესა კვირიაკესა ზელა დიდისა მარხვისასა.

რომელსა უნდეს დიდყოფად თქვენ შორის, იყოს თქვენდა მსახურ; და რომელსა უნდეს თქვენ შორის პირველ ყოფად, იყოს ყოველთა მონა (მარკოზ. 10, 43, 44).

ორთა მოციქულთა იესო ქრისტესთა იაკობ და იოანემ, როგორადაც მოგვითხრობს დღეს წაკითხული სახარება, ერთხელ სთხოვეს უფალს, რათა მან დააჯდინოს ერთი მარჯვენით თვისა და ერთი მარცხნით: **მომეც ჩვენ, რათა ერთი მარჯვენით და ერთი მარცხნით შენსა დავსჯდეთ დიდებასა შენსა.** თუმცა უფალი იესო ქრისტე მრავალ-გზის ეტყოდა მათ, რომ სასუფეველი ღვთისა, რომლისა დამყარებად მოვიდა იგი ქვეყანაზე, არის სულიერი და არა ხორციელი, მაგრამ მონათვენი, რადგანაც ჯერ არ იყვნენ განათლებულნი სულისა წმინდისაგან, მაინც ფიქრობდნენ, რომ იესო ქრისტე იქნება სოფლიური მეფე, და ამისთვის იაკობ და იოანე თხოულობდნენ, რომ მის მეფობაში ივინი გამხდარიყვნენ სუყველაზე უდიდესნი. სხვათა მოციქულთა ენცინათ ესრეთი მათი თავხედობა და პატივის მოყვარება და დაინყეს მათმედ ღრტვინვა. თვით უფალმან უპასუხა მათ: **არ იყით რასა იტყვიით, და მერმე აღუხსნა მათ, რომელ ივინი არ უნდა დაემსგავსნენ წარმართთა, რომელთა შორის მთავარნი უფლებენ და დიდ-დიდნი ხელმწიფებენ. არა ეგრე იყოს თქვენ შორის, დაუმატა მაცხოვარმან, არამედ რომელსა უნდეს თქვენ შორის დიდ ყოფაი, იყოს თქვენდა მსახურ; და რომელსა უნდეს თქვენ შორის პირველ ყოფა, იყოს ყოველთა მონა.**

პატივის და მთავრობის მოყვარება ღრმად არის დანერგული ბუნებასა შინა კაცისასა. თითქმის ყოველი ხორციელი კაცი ცდილობს, რომ რითიმე განასხვავოს და აღამაღლოს თავი თვისი მოყვასთა შორის, მიიზიდოს ყურადღება კაცთა, მოიპოვოს გავლენა და მთავრობა საზოგადოებასა შინა. არა თუ მხოლოდ ისეთნი პირნი, რომელნი მართლა შემკულ არიან სულიერითა და ხორციელითა ნიჭებითა, არამედ, რაიცა უმეტესად საკვირველია, ხშირად თვით უნიჭონი და არა რაით შესანიშნავნი პირნი გამოჩნდებიან ერთობ პატივის მოყვარებად და მთავრობის მეძიებლებლად. ახლის სჯულის მდებელმან, უფალმან იესო ქრისტემან, იცოდა რა ესრეთი კაცის თვისება, არ მოითხოვა და არ დადვა სჯულად, რომელ სრულიად მოისპოს და განქარდეს ეს თვისება კაცის ბუნებისა, არამედ მისცა მას სხვა მიმართულება, განსხვავებული სახით გვაჩვენა ჩვენ ძიება პატივისა და მთავრობისა: **რომელსა უნდეს დიდ-ყოფა თქვენ შორის, იყოს ყოველთა მსახურ; და რომელსა უნდეს პირველ ყოფა თქვენ**

შორის, იყოს ყოველთა მონა. წარმართნი პატივსა და მთავრობასა ეძიებდნენ შიშით და ძალადობით, და როდესაც მიიღებდენ პატივსა და მთავრობასა, მას ხმარობდენ ამპარტავანებით, ქვეშევრდომთა მათთა უყურებდენ, ვითარცა საქონელსა, ანუ ნივთსა, რომელნი მისცა მათ ღმერთმან შესაჭმელად მათდა. საუბედუროდ, ახლაც ქრისტიანეთა შორის ვხედავთ ზოგიერთთა მზგავსთა მაგალითთა. ახლაც, იმ ქვეყნებთა შინა, სადაც ქრისტეს სჯული არ არის ღრმად დანერგული და წარმატებული, პატივსა და მთავრობასა ეძიებენ შიშით, მზაკვარებით და ხან ძალადობით. ახლაც ზოგიერთთა უმეცართა და გაუნათლებელთა საზოგადოებათა შინა კაცს პატივს სცემენ იმ ზომად, რა ზომად მას შეუძლია შეშინება და ბოროტის მოქმედება, და არა იმ ზომად, რა ზომად იგი არის კეთილი და კეთილის მყოფელი.

არა ესრედ უნდა იქცეოდენ ჭეშმარიტნი იესო ქრისტეს მონათენი. არ აღუკრძალავს მათ უფალი იესო ქრისტე, რომ ისურვონ და ეძიონ დიდ-ყოფაი, ანუ პირველ-ყოფაი ძმათა შორის მათთა; გარნა ამასა უნდა ეძიებდენ არა ძალადობითა, შეშინებითა და ბოროტის ყოფითა, არამედ სიყვარულითა, თავის უარის ყოფითა და დამონებითა: **რომელსა უნდეს დიდ-ყოფაი თქვენ შორის, იყოს ყოველთა მსახურ;** და **რომელსა უნდეს თქვენ შორის პირველ ყოფა, იყოს ყოველთა მონა.** სასუფეველსა შინა ღვთისასა, რომელი დააფუძვნა ქვეყანასა ზედა იესო ქრისტემან, ყოველთა უდიდესი და უპირველესი ის იქნება, რომელიც ყოველთა უმეტესად სამსახურსა და სარგებლობასა მისცემს მოყვასთა თვისთა, და არა ის, რომელსა ყოველნი კაცნი ემონებიან და ემსახურებიან. აჰა გზა, რომელი გვაჩვენა ჩვენ მაცხოვარმან დასაკმაყოფილებლად ბუნებთგანვე თანშობილისა პატივისა და მთავრობის მოყვარებისა, რომელსაც გრძნობს კაცი თავის გულში. ამ სახით პატივის ძიება დიად სანატრელი და სასარგებლო იქმნება ყოველისა საზოგადოებისათვის.

გვახსოვდეს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ეს ჭეშმარიტება. ყოველი სული ქრისტიანე უნდა ცდილობდეს, რომ ემსახუროს მოყვასთა თვისთა რაოდენ ძალ-უძს და ამაში ხედვიდეს თვისსა პატივსა და პირველობასა. მეტყვი: ათასში ერთს არ შეუძლია, რომ არა თუ მთელ საზოგადოებას, არამედ მარტო თავის თავს საკმაოდ ემსახუროს და დააკმაყოფილოს მარტო თვისნი საჭიროებანი. ამაზედ გიპასუხებ: არც ერთი კაცი არ არის ქვეყანაზედ, რომელსა არ ჰყავდეს მახლობელნი ნათესავნი, შინაურნი პირ-

ნი, რომელნი მისგან მოელიან შემწობასა. თუ სხვებს ვერ
ემსახურები, იმათ მაინც შეენიე, იმათ ბედნიერებას მაინც ეცა-
დე; ბოლოს, თუ ისრეთი უსაშუალო და უღონო კაცი ხარ,
რომ ვერცა ერთსა მოყვასსა შენსა ვერ ემსახურები, და ვერ
შეენვეი, მარტო თავი შენი შეინახე კარგად. ისიც კარგი
იქნება და საქები, როდესაც კაცი თავის თავს თვითონვე ყოველი-
თურთ უშველის და სხვას არავის არ დაამძიმებს და არ შეანუ-
ხებს ქვეყანაზე. ყოველი პირი ამას მაინც რომ იქმოდეს, თავის
თავს კარგად, კეთილად შეინახავდეს და არავის არ შეანუხე-
ბდეს, ისიც დიდი სიკეთე და ბედნიერება იქნება საზოგადოე-
ბისათვის და ქვეყნისათვის. უკანასკნელ არის ერთი საქმე,
რომელიც ყოველმა ქრისტიანე კაცმა უთუოდ უნდა აღასრუ-
ლოს. ღმერთმა შენ შთაგებრა, ძმაო ქრისტიანე, უკვდავი სული.
იმოდენი ეცადე და იღვანე, რომ ის უკვდავი შენი სული
არ დაუკარგო შემოქმედსა შენსა, არამედ შთააბარო ღღესა
განკითხვისასა და მიიღო მისგან გვირგვინი ცხოვრებისა, სასუ-
ფეველი ცათა და ამით დააკმაყოფილო ბუნებითი პატივის
მოყვარება სულისა შენისა. რა საცოდავია ზოგიერთი კაცი!
ყოველ ღონეს მოიხმარს, თავს არ დაზოგავს, რომ მიიღოს
რამე ჭილდო, ნიშანი, ჯვარი ჩამოიკიდოს გულზე და მით დაა-
კმაყოფილოს თავისი პატივ-მოყვარეობა. იმ საბრალომ დაივიწყა,
რომ უმთავრესი და უზენაესი პატივი, პირველობა, მთავრობა
იქ არის, იმ სოფელში, საუკუნო ცხოვრებაში სასუფეველსა
შინა ღვთისა. იქ კაცნი მართალნი განათლდებიან, ვითარცა
ვარსკვლავი, მათ მიეცემა გვირგვინი უბრწყინვალესი მზისა!
ეს ეძიე, ამაზე იფიქრე და იღვანე! მაშინ მოგეცემა
აღუწერელი პატივი. სასუფეველში შეხვალ, გამეფდები, რო-
მელიც და მოგცეს ღმერთმა. ამინ.

სიტყვა,

მეხუთესა კვირიაკესა ზელა დიდისა მარხვისასა.

რომელსა უნდეს დიდ ყოფად თქვენ შორის, იყოს თქვენდა მსახურ; და რომელსა უნდეს თქვენ-შორის პირველ ჰყოფად, იყოს ყოველთა მონა (მარკ. 10, 43, 49).

დღევანდელი სახარება, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, გვაძლევს ერთობ საჭიროსა და სასარგებლოსა ყოველისა კაცისათვის სწავლასა. სხვათა ცოდვათა და ვნებათა შორის, რომელნი ჩვევიან დაცემულსა ბუნებასა კაცისასა არის პატივის, ანუ უფროსობის სიყვარული, რომელსა მდაბიურად თავხედობა ეწოდება. ამ ვნებას შობითგან ვიდრე სიკვდილამდე ემონება თითქმის ყოველი კაცი. რაც გინდა სანყალი, მდაბალი კაცი იყოს, არ შეიძლება, რომ არ უყვარდეს პატივი, არ იყოს თავხედი, არ ეძებდეს პირველობას ტოლთა შორის. მოციქულნი ქრისტესნი იყვნენ აღრჩეულნი მდაბალი წოდებისაგან, ყოველ დღესა ხედვიდნენ სიმშვიდესა და სიმდაბლესა თავიანთის მოძღვრისასა, იესო ქრისტესსა; გარნა მათ შორისაც ხშირად მოხდება ცილობა, თუ ვინ არის მათ შორის უპირველესი და უმჯობესი. ერთხელ იაკობ და იოანემ, როგორადაც თქმული არს დღევანდელს სახარებაში, სთხოვეს იესო ქრისტეს, რომ იგინი დააჯდინოს ერთი მარჯვენით და ერთი მარცხენით თვისსა სუფევასა შინა, ესე იგი მისცეს მათ უპირატესობა და უმთავრესობა. ეს ეწყინათ სხვათა მონაფეთა. მაშინ მაცხოვარმან აუხსნა და აჩვენა მათ და მთელსა ქვეყანასა, როგორ უნდა უყურებდეს ქრისტიანე კაცი პირველობასა და პატივსა, რით უნდა იყოს ქრისტიანე პირველი და დიდი ძმათა შორის თვისთა: **რომელსა უნდეს დიდ ყოფად თქვენ შორის, იყოს თქვენდა მსახურ.**

უფალმან იესო ქრისტემან თვისითა სწავლითა აღადგინა, შესცვალა, განაახლა ბუნება კაცისა. ეს საქმე მან მოახდინა მით, რომ ყოველთა ბუნებრივთა თვისებათა კაცის სულისათა მისცა განსხვავებული, წმინდა, ღვთაებრივი მიმართულება; უჩვენა განსხვავებული, კეთილი, წმინდა მიზანი. პატივის, ანუ პირველობის მოყვარეობა არის ბუნებითი თვისება კაცისა; ორის წლის ყრმასაც, რომელსაც ჯერედ ენაც არა აქვს კარგად ადგმული, შეატყობ, რომ უყვარს თვისთა ტოლთა შორის პირველობა. ამა ბუნებით გრძნობას, ანუ თვისებას, თუ ცუდი მიმართულება მიიღო, შეუძლია მოახდინოს აურაც-

ხელნი ვნებანი და უბედურებანი. წარმართთა და ცოდვილთა კაცთა შორის, მთავარნი და დიდნი კაცნი უფლებდენ ყოველთა სხვათა კაცთა ზედა, ესე იგი დაიმონებდენ მათ, და ხმარობდენ თვისდა სასარგებლოდ. არა უწყითა, რამე თუ რომელნი იგი გონებედ მთავრად წარმართთა, უფლებენ მათ ზედა და დიდ-დიდნი მათნი ხელმწიფებენ მათ ზედა (მარკ. 19, 42). დიდ-კაცნი და მთავარნი წარმართთა შორის ესრეთ თქრობდნენ, რომ ღმერთმან მათთვის შეჰქმნა ქვეყანა და სხვანნი კაცნი, ერთი სიტყვით, სჭამდნენ მათ; ხოლო იესი ქრისტე მოწაფეთა ქრისტიანეთა შორის არა ესრეთ უნდა იყოს. ქრისტიანეთა შორის პირველი და დიდი კაცი ის არის, რომელიც სხვათა ემსახურება. დიდ-კაცობა და მთავრობა არა მოსვენება არის და განცხრომა, არამედ ტვირთი, შრომა და მოღვაწეობა. არა ქვეყანა უნდა ემსახურებოდეს მთავარსა და დიდ კაცსა, არამედ უკანასკნელი უნდა ზრუნვიდეს და ემსახურებოდეს ქვეყანას.

აჰა, ძმაო, რა სახე და მიმართულება მისცა უფალმა იესო ქრისტემან ბუნებითსა ამას თვისებსა, ესე იგი, პატივის და მთავრობის მოყვარეობასა. გიყვარსა პირველობა, პატივი? გსურსა, რომ იყო დიდი კაცი ძმათა შორის შენთა? ვიცი, რომ გიყვარს და გიამება. აბა, ემსახურე ქვეყანასა, სარგებლობა რაიმე მიეცი სოფელსა, წინამძღვარი იყავი ერისა ყოველთა წმინდათა საქმეთა შინა და დაუშალე ყოველი ცუდი საქმე! თუ მთელ ქვეყანას ვერ ემსახურები, შენს სოფელში აასრულე ეს ქრისტიანული სათნოება. თუ ასრე მოიქცევი, უთუოდ ყოველი გონიერი კაცი პატივს გცემს, შეგიყვარებს, გაქებს და ღმერთი, რასაკვირველია, იქნება შენი მოწყალე და განმადიდებელი. ერთი სიტყვით, ქრისტიანეთა შორის ის არის დიდი კაცი საზოგადოებაში, ვინც დიდს სამსახურს, დიდს სარგებლობას აჩვენებს საზოგადოებას. წინააღმდეგ ამისა კაცი, რომელიც დიდ-კაცობას და პატივს ხედავს მხოლოდ დიდ ჩინში, ანუ ხარისხში, მრავალ ჯვრებში, ჯილდოებში, და სხვათა გარეგანთა ნიშანთა შინა პატივისათა, და უყვარს ბრძანებლობა და უფლება, და მიღება გარეგანისა სამსახურისა, და ეძიებს მხოლოდ თვისსა სარგებლობასა, იმას აქვს წარმართული და არა ქრისტიანული მიმართულება და ხასიათი.

გაიხსენე სახე და ქცევა თვით უფალი იესო ქრისტესი. მან ყოველს საქმეში, ყოველს ნაბიჯში მოგვცა სახე და მაგალითი. იგი ემსახურებოდა ქვეყანას: მოციქულთა ფეხი დაბა-

ნა, ჯვარცმა მიიღო ჩვენთვის, არავისგან მას არ მიუღია სარგებლობა, ან პატივი. იგი მხოლოდ გვასწავლიდა სარწმუნოებასა, ითხოვდა მიიღონ მისი სწავლა, მაგალითი და სახე. ამასაც ითხოვდა არა თვისი საკუთარი დიდებისათვის, არამედ ჩვენისა ბედნიერებისა და წარმატებისათვის, რადგან პირდაპირ ჩვენი ბედნიერება და წარმატება იმაზედ არის დამოკიდებული, რომ ვიყოთ შეძლებისა-გვარად მისი მზგავსნი, რომელიც და მოგვანიჭოს ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

ბზობის კვირიაკესა ზედა.

და ვითარცა მიეახლა, იხილა ქალაქი იგი და სტიროდა მას ზედა და იტყოდა, ვითარმედ უკეთუმცა გეცნა შენ დღესა ამას მშვიდობად შენდა! ხოლო ან დაეფარა თუალთაგან შენთა. (ლუკა. 19, 41, 42).

შესვლა უფლისა იესო ქრისტესი იერუსალიმს, რომელსა ან ვდღესასწაულობთ, იყო ერთობ დიდებული და სადღესასწაულო. მთელი ქალაქის მცხოვრებნი მიეგებნენ მას, ვითარცა მიეგებიან დიდებულსა და ძლევა შემოსილსა მეფესა, ხის შტოებითა, ლაღადებითა **ოსანა მალალთა შინა!** და ზოგნი ტანისამოსსაც დაუფენენ გზაზედ. ესრედ იფიქრებდა კაცი, რომ იერუსალიმმა იცნო და ირწმუნა იესო ქრისტე. გარნა, განსაცვიფრებლად, უფალი არა მიეცა სიხარულსა და ნუგეშ-

სა, არამედ როდესაც მაღალი გორიდან დაინახა მთელი იერუსალიმი, ტიროდა და იტყოდა: **უკეთუმცა გეცნა შენ დღესა ამას მშვიდობად შენდა! ხოლო აწ დაეფარა თვალთაგან შენთა.** რა იყო მიზეზი მისი მწუხარებისა და ტირილისა? ის, რომ მან, ვითარცა გულ-მეცნიერმან, იცოდა, რომ ამ მიგებებს, ალტაცებს და სიხარულს არა აქვს კეთილი საფუძველი; იცოდა, რომ ურიანი მალე დაივინცებდენ ამ სიხარულსა, და შემდგომად სამისა დღისა, ნაცვლად **ოსანნა მაღალთა შინა!** ინყებენ ყვირილსა: ჯვარს აცვ ევე! ამასთანავე მაცხოვარმან, ვითარცა ყოვლის მეცნიერმან და წინა-მხედველმან, იცოდა, რომ დიდი ესე ქალაქი მცირე უამისა მერმე იქმნება აოხრებული, და ერი ესე ამონყვეტილი და დაფანტული. ამისთვის ტიროდა იგი!

მწუხარებას კაცისას და მეტადრე ტირილსა დიდი მნიშვნელობა აქვს, ძმანო ქრისტიანენო! იგი უნებლივად გამოხატავს კაცის თვისებას და ხასიათსა. როგორც გული გაქვს, ძმაო, შენ, მწუხარებაც ისეთი გექმნება. მწუხარება და ცრემლი კაცისა გამოაჩენს ხანდისხან, რომ იგი არ არის მხნე, მამაცი, არამედ სუსტი და სულმოკლე. კაცი სუსტი, სულ მოკლე და უხასიათო ყოველი მცირე მიზეზისა გამო ტირის, ვითარცა დედა-კაცი. ხანდისხან მწუხარება მოასწავებს ცუდს გუნებას, ხასიათს. იქმნება შენ ხშირად შეწუხდი და თითქმის იტირე მისთვის, რომ შურიანი ხარ და გენყინა რომელიმე შენი მოყვრის წარმატება და წინასვლა. შურიანი კაცი იტანჯება და განიხერხება გულითა, როდესაც ხედავს სხვის ბედნიერებას და წარმატებას, და თუ ამასთანავე ნამეტანი პატივის მოყვარეც არის და თავხედი, კვდება ჯავრით, თუ ვინმე წინ დაუდგა, ანუ ადრე ჯილდო არ მისცეს, და სხვა კი დააჯილდოვეს. მას მართო თავისი თავი ახსოვს და თავისთვის უნდა ყოველივე სიკეთე. საუბედუროდ ამისთანა სენი და ვნება არის უმეტესად გავრცელებული სწავლულთა შორის და სამსახურთა შინა მყოფთა ჩინოვნიკთა, ვითარცა სამოქალაქოთა და სამხედროთა, ეგრეთვე, სამწუხაროდ და სასირცხოდ, უმეტესად ჩვენის, ესე იგი სასულიერო წოდების კაცთა შორის. ძნელად დასაჯერებელია, მაგრამ უეჭველია, რომელ მრავალი ზემოხსენებულთაგანნი სახელმწიფო მოსამსახურენი, დიდ ხარისხში და ჰასაკში მყოფნი, სტირიან ხშირად შურისა გამო, მხედველნი მოყვასთა და ამხანაგთა მათთა წინ-წასულთა და უმეტესად დაჯილდოვებულთა. ცხადია, რომ, ამისთანა

მწუხარება და სულ მოკლეობა გამოაჩენს შურს, ხარბს, ამჟამ-
ტავენს ხასიათს კაცისას.

ხშირად და არა ნაკლებ სწუხს კაცი და სტირის ანგაარე-
ბისაგან და სიხარბისაგან. ანგაარს და გაუმადლარს კაცს, თუ
ყოველ დღე არ ემატება სიმდიდრე, სწუხს, და თუ ნაცვლად
მოგებისა კიდევ რამე მოაკლდა, ანუ ზარალი მიეცა, – სულ იტან-
ჯება და სტირის, არა-მიმხედველი მისა, რომ მაინც მდიდარია,
კიდევ ბევრი დარჩა. მრავალი პირი გამოაჩენს ბავშურსა სულ
მოკლეობას სწეულობაშიც ანუ სხვა რაიმე მწუხარებასა
შინა.

არა ესეთი იყო უფლის იესო ქრისტეს მწუხარება და
ცრემლი. მისი მწუხარება და ცრემლი გამოხატავს მისსა ღვთაებ-
რივსა გულსა და სიყვარულსა. იგი სტიროდა სხვისა მწუხარე-
ბასა და არა თავისა თვისისასა, მაშასადამე, ზოგჯერ მწუხარება
გამოაჩენს კაცის კეთილ-შობილურსა გულსა და ხასიათსა, მისსა
სიყვარულსა და თავის უარის-ყოფასა. მაცხოვარი სტიროდა
მისთვის, რომ ურიანი იყვნენ დაბრმავებულნი, არ იცნეს დღე
თავიანთისა მშვიდობისა, არ იცნეს, რომ იგი მოვიდა მათის
გამოხსნისათვის და ცხონებისათვის, და არ მიიღეს მისგან ბე-
დნიერება და კურთხევა, რომლისა მიზღვისათვის მათ მოელო-
და ღვთისაგან სასჯელი და უბედურება.

ჩვენც ხშირად ვსწუხვართ, ძმანო, და ვსტირით. გარნა ჩვე-
ნი მწუხარება და ტირილი უმეტეს ნაწილად გამოაჩენს, რომ
ჩვენ არ გვაქვს ხასიათი კეთილი, მაღალი, არამედ ავი და მდა-
ბიო. ჩვენ ვსწუხვართ ხშირად ჩვენი თავისა და არ სხვისათვის.
რამდენჯერ გაგიგონია შენ, კიდევ გინახავს, რომ ესე და
ეს პატიოსანი კაცი ჩავარდა საშინელ უბედურებაში, ანუ საუ-
კუნოდ დასწეულდა, ანუ დაეკარგა ყოველივე ქონება, ლუკმა
პური აღარა აქვს. ამ გაგონებით შენ იქმნება სრულიად არ
შეწუხდი, ან იქმნება შეწუხდი პირ-მოთნეობით, და თუ უკმა-
ყოფილება ჰქონდა შენთან იმ კაცსა, კიდევ გაგიხარდა გულ-
ში. რამდენს უბედურებას ხედავ გარემოს შენსა, რამდენი კა-
ცი იჩაგრება, რამდენი შენი მოყვასთაგანი არის უმართლოდ
დევნილი, რამდენი კაცი მშიერი, რამდენი იღუპება უმეცრე-
ბით და ცოდვით. ეს ყოველი შენ უნდა განუხებდეს, თითქმის
უნდა სტიროდე და საკუთარი ლუკმა პური აღარ გია-
მოს. მაგრამ რას ვხედავ? თუ შენ კარგად ხარ და კმაყოფილე-
ბული, მაინც და მაინც თავს არ შეიწუხებ, და თუ თვით შენ

მწუხარება რამე გენია, სტირი. გარნა უმეტესად სწუხარ და სტირი, როგორც ზემოთ ვსთქვით, ცუდი და მდაბიო მიზგებ-ბისაგან, ასე რომ თვით იგი მწუხარება შენი გამტყუნებს შენ, ცოდვას გიმატებს, შენს ცუდს ხასიათს და მიმართულებას გა-მოხატავს.

გარნა აქ მე უნდა გაჩვენო თქვენ, ძმანო ჩემნო, ერთნაი-რი მწუხარება და ტირილი, რომელიც მართო ჩვენს ქვეყა-ნაში მოხდება ხშირად, და ერთობ მდაბიო, საძრახისი და ავი არის, და ავსა ხასიათსა გამოხატავს, და თითქმის ერთობ სა-სირცხო და გასაკიცხი არის ჩვენთვის. მე ვამბობ აქ იმ ტი-რილზე, რომელსაც ასრულებენ ჩვენს ქვეყანაში მიცვალებუ-ლებზედ განსხვავებული სახით და წესით. მწუხარება და ცრემ-ლი კაცისა ერთობ ძვირფასი რამე არის; ბოროტად არ უნ-და ხმარობდეს მას კაცი, ცოდვად არ უნდა გადააქციოს კაც-მა ცრემლის ფრქვევა. სახარება კიდევ ახსენებს ერთს გარე-მოებას, რომელსა შინა უფალი იესო ქრისტე სტიროდა. ეს იყო ლაზარეს საფლავზე. ლაზარე ძლიერ უყვარდა უფალსა იესო ქრისტეს, იგი იყო მისი მეგობარი და როდესაც დაინა-ხა მწარედ მტირალნი მისნი დანი მართა და მარიამი და სხვა-ნი, თვითონაც შეწუხდა და ცრემლი გადმოჰყარა. მაშასადამე მიცვალებულზე ტირილი არ არის დასაძრახისი რაიმე, მაგრამ მაშინ, როდესაც იგი არის ბუნებითი, პირუთვნელი, როდე-საც, ერთი სიტყვით, მომდინარეობს ღრმა მწუხარებისაგან. რა-საკვირველია, როდესაც მიცვალებულზე სტირიან მისი მა-ხლობელნი ნათესავნი, ცოლი, შვილი, დედა, ძმა, მათ ვინ გაამტყუნებს, მათ არ შეუძლიათ არ იტირონ; კიდევ სჯობია, რომ იტირონ, ამისთვის რომ ცრემლით ინელებენ თავიანთს მწუხარებას. გარნა რა ზომად სასირცხო და გასაკიცხი არის, როდესაც კაცი სტირის ერთისა მხოლოდ ჩვეულებისა აღსა-სრულებლად, სტირის ფარისევლობით, მოჩვენებით! რამდენ-ჯერ მოხდება, რომ ზიგიერთი არც კი იცნობდა იმ კაცს, რომელზედაც სტირის, იქმნება არც კი ეწყინა მისი სიკვდი-ლი, მაგრამ განგებ, ძალად სტირის. ზოგჯერ ბევრ ღვინოს დაღვეს მომტირალი, ცრემლი მომივიდესო. უჭველია ამის-თანა ფარისევლური, პირ-მოთნეობითი ტირილი აფუჭებს ხა-სიათსა კაცისასა. შენიშნულია, რომ ჩვენს ქვეყანაში მცხოვ-რებნი ერთობ მიჩვეულნი არიან ფარისევლობას, პირ-მოთნე-ობას, მოტყუებას და მლიქვნელობას, და უთუოდ ამისა მიზე-

ზი არის ის ურიგო, ჩვენებური ტირილი. ამისთვის მე მრავალ გზის მითქვამს და ახლაც ვიტყვი, რომ დიდი ზნეობითი ვნება წარმოსდგება ჩვენებურს მიცვალებულზე ტირილისაგან და იგი აფუჭებს ჩვენს ხასიათს.

დასასრულ სიტყვისა ჩემისა გიჩვენებთ, ძმანო ქრისტიანენო, რომელი ტირილი და მწუხარება არის ყველაზე უმჯობესი, ღვთის სათნო და სასარგებლო სულისა შენისათვის! ეს არის მწუხარება ცოდვისათვის, ცრემლი სინანულისა, ცრემლი ღვთის წინაშე, ლოცვაში. თუ ღმერთმა და მისმა წმინდა სულის მადლმა მოგცა და გააჩინა შენს შორის სული შემუსვრილი, გული შემუსვრილი და დამდაბლებული, ვითარცა ოდესმე შორის დავით მეფისა, ასე, რომ შენ მიეჩვიე ხანდისხან მაინც, საიღუმლოდ წინაშე ღვთისა ცრემლით და ღრმა მწუხარებით ლოცვასა, მახლობელ ხარ ცხოვნებისადმი. რამდენ გზის შემხედველი მრავლისა ცრემლისა, რომელსა უსარგებლოდ აფრქვევენ ჩვენებური კაცნი მიცვალებულის კუბოზე, მწუხარებით ვიფიქრე ჩემ გულში: ნეტავი მათის საკუთარი სულის საოხად ამდენ ცრემლს იპოვნიდენ საწყლები! ამინ.

მოკლე სიტყვა დიდ-ხუთშაბათს.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! აწინდელსა დღესა, დიდისა ხუთშაბათისა, თითქმის საჭიროც არ არის და ნამეტანი იქმნება ჩვენი მხრითგან თქმა ქადაგებისა. პირველად მისთვის, რომ დღეს თვით მაცხოვარი ჩვენი იესო ქრისტე გვაძლევს სახარებისაგან დიდსა და ვრცელსა დარიგებასა, მეორედ, ძნელია დღეს ქადაგების თქმა: მქადაგებელმა არ იცის რა საგანზე იწყოს დღეს უბნობა, რომელი სიტყვა მაცხოვრისა, დღეს თქმული, ანუ რომელი საქმე მისი, დღეს აღსრულებული აღიღოს საგნად ქადაგებისა; ისე მრავალნი არიან სიტყვანი, დღეს მისგან თქმულნი, და საქმენი, მისგან შესრულებულნი. ნაცვლად ჩვენისა სიტყვისა თქვენი მხრითგან არის დღეს საჭირო მომატებული გულის ხმის ყოფით სმენა და ხედვა ყოვლისა, რაიცა წაიკითხება და აღსრულდება

დღეს საყდარში. მორწმუნე ქრისტიანე ყოველთვის სასოებით და ერთგულად უნდა სდგეს და ისმენდეს საყდარში, გარნა დღეს მომატებულის გრძნობით უნდა სდგეს იგი აქა. დღეს დაასრულა მაცხოვარმან საფუძველი ახლის აღთქმისა, დღეს მისცა მან მონათვეთა თვისთა უკანასკნელნი თვისნი დიდნი მცნებანი და სწავლანი, ოდეს დაანესა მან უმთავრესი ქრისტიანული საიდუმლო ზიარებისა, დღესა მისცა მან უმაღლესი სახე და მაგალითი ქრისტიანულისა სიმდაბლისა და სიყვარულისა, დაბანა რა ფერხნი მათნი. ერთი სიტყვით, როგორადაც აღდგომა ქრისტესი არის დაგვირგვინება მისისა საქმისა და ჩვენისა სჯულისა, მზგავსადვე დღევანდელი დღე იყო შევსება და დასრულება მისისა სჯულის დებისა. ამას ყოველსა დღეს შენ, ძმაო ქრისტიანე, უნდა იხსენებდე განსხვავებულითა გრძნობითა და სასოებითა. დღეს შეგეტყობა შენ გიყვარსა მაცხოვარი შენი და რა ზომად გიყვარს იგი. ახლა მაინც, ამ ერთ დღეს, დაივიწყე სოფელი და ყოველი მისი ამაოება. ამ დღეებში შენ განუშორებელად სულითა და გულითა უნდა იყო მაცხოვართან და ეზიარო მისსა ჯვარსა და ვნებასა.

ნეტარ არს კაცი იგი, რომელსა ღმერთმან მისცა ესრეთი გულითადი გრძნობა! ნეტარ ხარ შენ, თუ ახლა მაინც არ მოშორდები მაცხოვარსა შენსა, გაჰყვები მას, მიმავალსა ვნებად, დაესწრები მის ჰასუხის გებასა, ეზიარები მისსა ტანჯვასა, მოეხმარები მას, მზგავსად სვიმეონ კვირინელისა, ჯვარისა ზიდვაში, ახვალ მასთან მთასა ზედა გოლგოთასა, დადგები წინაშე ჯვარისა მისისა, საყვარელისა მისისა დედისა მარიამისა და მონათვეთა მისისა იოანეს თანა, მოისმენ და დაიბეჭდავ გულში უკანასკნელთა მისთა სიტყვათა, და ამ სახით შენც ჯვარს ეცმები მასთან. ნეტარ ხარ შენ, თუ გაქვს ესრეთი გრძნობა და სასოება! ივინი იმ ზომად დაატკობენ გულსა შენსა, რომელ მასთან ყოველი სოფლიური გრძნობა და გემოვნება ვითარცა მტვერი და ნაცარი. მოგვეცინ ჩვენ, ღმერთო, კეთილი გრძნობა და სასოება. ამინ.

მოკლე სწავლა დიდ-ხუთშაბათს.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

ვგონებ, რომელ განმავალობასა შინა მთელი წელიწადისა არ იპოვება არც ერთი დღე იმ ზომად საღმრთო, წმინდა, მაღალ, აღსავსე სულიერითა აღშენებითა, სხვადასხვა მაგალითითა, ვითარცა დღე ესე დიდისა ხუთშაბათისა. ამ დღეს დაავგირგვინა მაცხოვარმა ყოველნი თვისნი სწავლანი უშვენიერესითა მათ უტკბილესითა სიტყვებითა, რომლითა ნუგეში სცა მოციქულთა, გამოეთხოვებოდა საყვარელთა თვისთა ათორმეტთა მეგობართა და მონათფეთა. რა ზომად ტკბილ არიან და ლმობიერად მომყვანებელ უკანასკნელი სიტყვანი მაცხოვრისა, როდესაც იგი გამოეთხოვებოდა მოციქულთა თვისთა უწინარეს თვისისა ვნებისა და ჯვარცმისა, რა ზომად ამაღლებულ და ვრცელ, როგორც თვით ცაი! უკანასკნელი მისი ლოცვა ზეცერისა მიმართ მამისა მისისა, რომელსა შინა მან თვისნი საყვარელნი მოციქულნი და მონათფენი გადასცა და მიანდო მფარველობასა მამისა თვისისა, და რომელსა შინა იგი ევედრებოდა მამასა არა თუ მხოლოდ წინა-მჯდომარეთა მონათფეთა თვისთა თვის, არამედ ყოველთა მათთვის, რომელნი მიიღებენ და ირწმუნებენ ქადაგებასა მისსა: **და არა ამათთვის ხოლო გკითხავ, არამედ ყოველთათვის, რომელთა რწმუნენ სიტყვითა მათითა ჩემდა მართ, (იოანე 17, 20).** ამას ენა კაცისა ვერ გამოთქვამს, მხოლოდ შეუძლია იგრძნოს გულმა მორწმუნისა კაცისამან. დღეს საიდუმლოსა სერობასა ზედა დაათუძნა მაცხოვარმა უმთავრესი და უმაღლესი საიდუმლო ჩვენისა სარწმუნოებისა, მეტყველმან: **სჭამეთ, ესე არს ხორცი ჩემი; სვით ამისაგან ყოველთა, ესე არს სისხლი ჩემი,** – ის საიდუმლო, რომელიც თუ სასოებით და ღირსებით იქმნა მიღებული, გამოსცვლის ბუნებასა კაცისასა, და ისე, როგორადაც ველური ტყის ხეხილი მომცემელი მწარისა ნაყოფისა, როდესაც დაამყნევებ მას შინაურსა ზედა ტკბილსა ნაყოფს. დღეს საიდუმლოსა სერობასა ზედა თვით საქმით მისცა მან მონათფეთა თვისთა სახე და მაგალითი იმ სიმდაბლისა და სიყვარულისა, რომელსაც მარადის ასწავლიდა სიტყვით, დაბანა რა ფერხნი მონათფეთა თვისითა საკუთართა თვისითა ხელითა, ბოლოს, დღეს გვესამანიის გენახში ჰქმნა დასაწყისი

ცხოველსმყოფელებისა თვისისა ვნებისა, ვინაითდგან დღეს იქმნა იგი გაცემულ იუდასაგან და წარდგენილ წინაშე მსაჯულთა უსჯულოთა.

ყოველ ზემოთქმულთა სწავლათა, სახეთა, მაგალითთა და მოქმედებათა უფლისათა, დღეს წმინდა ეკლესია გამოხატავს წაკითხვითა, გალობითა, ლოცვებითა, წესებითა საუნწყებელად თქვენდა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! მორწმუნე ქრისტიანე ყოველთვის უნდა გულის გრძნობით ისმენდეს ეკლესიურთა ლოცვათა და წესის აღსრულებათა, გარნა დღეს მომეტებულითა გრძნობითა და ლმობიერებითა. გრძნობა, ანუ კაცის გულის მოძრაობა მართავს მისსა ცხოვრებასა და საქმეთა. ჭკუასა და მეცნიერებასა ისე არა ემორჩილება კაცი, როგორადაც გულის წადილს და გრძნობასა. მაშასადამე, მოამზადე, დააწყვე გულისა შენისა ჭურჭელი იმ სახით, რომ აწინდელი დღის ეკლესიასა შინა მოსმენილთა და ნახულთა, წაკითხულთა და აღსრულებულთა გაათბონ გული შენი, მოგიყვანონ ცრემლი, მოგცენ ნუგეში და ლმობიერება, დატოვონ შენს გულში აღმოუხოცელი კვალი, რომელიც და ქმნას ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

დიდ-პარასკევს ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა.

ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! რასათვის დამიტევებ მე? (მათე, 24, 46).

დღეს თვალნი ყოველთა ქრისტიანეთანი მიქცეულ არიან გოლგოთის მთისკენ და გულნი მორწმუნეთანი აღსავსე მით, რაიცა მოხდა მას ზედა. მივაქციოთ ჩვენცა, ძმანო ქრისტიანენო, თვალნი იმ მთისკენ, საიდამაც ისმის საშინელი ესე ხმა მწუხარებისა; **ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! რაისათვის დამიტევებ მე?** რას და ვის დავინახავთ ჩვენ იქა? დავინახავთ უფალსა იესოსო ქრისტესა: ა) უღრმესსა, საშინელსა დამდაბლებასა და შეურაცხყოფასა შინა. შეხედეთ: უფალი ჩვენი და მაცხოვარი

ჩამოკიდებულია ჯვარზე. ვინ იყო უმახლობელესი მიზეზი ამისა? მისი საკუთარი მონაფე. იუდამ გასცა იგი! მტერიც არ უნდა გამოიმეტოს კაცმა ამ სახით, და აქ საკუთარი მონაფე და მოციქული, ახალ ნაზიარები ხელისაგან უფლისა ამბორის ყოფით გასცემს მას! ბ) მაცხოვარი ჰკიდია ჯვარზე, დატოვებული, დაგდებული ყოველთა თვისთა უმახლობელესთა მოციქულთა და მონაფეთაგან. რაც გინდა ღარიბი და სანყალი იყოს ქვეყანაზე კაცი, როდესაც ჩავარდება რაიმე უბედურებაში, იგი ყოველთვის მოიპოვებს ერთს, ან ორს მეგობარსა ანუ მონათესავესა, რომელნი ნუგეშინის სცემენ მას, ეზიარებიან მისსა მწუხარებასა. თვით უკანასკნელი ბოროტის მომქმედი, კაცის მკვლეელი, მიიღებს ზოგიერთთა მისთა მოყვართაგან ნუგეშინის ცემასა. აქ კი თვით უმახლობელესთა მეგობართა მიატოვებს იგი და გაიქცენ. ერთმა მათგანმა ფიცით აღუთქვა მას, რომ ვიდრე სიკვდილადმდე არ დაგტოვებო მართო, გარნა ამასაც შეეშინა და გაიქცა და სამ-გზის უარ-ჰყო. მართალია, იესო, ჩამოკიდებული ჯვარზე და მყოფი აღუწერელს ტანჯვაში, ხედვიდა დედასა თვისსა, რომელიც უყურებდა მას მწირითა თვალითა. გარნა ეს არა თუ ნუგეში იყო მისთვის, არამედ ერთიორად გარდააქცევდა მისსა ტანჯვასა. დედამან მისმან მრავალი მწუხარება გამოსცადა უწინაც მასზედ, და უკანასკნელად საყვარელსა თვისსა შვილსა ხედავს ჯვარზედ გატანჯულსა, გასისხლიანებულსა. ან ასრულდა აქ მასზედ სამწუხარო წინასწარმეტყველება სვიმონ მართლისა: **მახვილმან განვლო გულსა მისსა;** გარნა მაცხოვარიც უარესად იტანჯებოდა, მხედველი მისისა მწუხარებისა. მაცხოვარი ჯვარს აცვეს მტერთა მისთა; ივინი მოერიენ მას, სძლიეს; დიდი ხანია ეძიებდენ ივინი მისსა სიკვდილსა, მაგრამ ვინ იფიქრებდა, რომ ივინი მოახერხებდენ ამას; მართო ხალხი, რომელი ათასობით მისდევდა უფალსა, ყოველდღე, ისმენდა მისსა სწავლასა, მიიღებდა იმისგან ურიცხვსა ქველის მოქმედებასა, თითქოს არ დაანებებდა მათ ამისთანა ბოროტებას. გარდა ამისა მთავრობაც იყო, რომელსაც ისინი თითქო არ უნდა მიეშვა ამისთანა უსამართლო საქმისადმი, გარნა ბოროტთა მტერთა მისთა ყოველივე მოახერხეს, ხალხს თვალი აუხვიეს თავიანთითა მზაკვარი ენითა, მთავრობა მოატყუეს და შეაშინეს; უსამართლოება დღესასწაულობს, მტრობამ და მზაკვარებამ სძლია, მართალი და უბინო კაცი ჩამოკიდებულია ჯვარზედ. რაბამ მწა-

რეა და ძნელად მოსათმენელი ესრეთი დადაბლება და დასჯა კაცისა! იესო ქრისტეს, ჯვარზედ დაკიდებულსა, წარმოუდგენელად ტანჯულსა, მაყურებელთა და მიმომსვლელთაგან ესმოდა განკიცხვა: **სხვანი აცხოვნა, აცხოვნე თავი შენი, ჩამოვედ მაგიერ ჯვარიდგან, უკუეთუ ძე ხარ ღვთისა; აცალეთ, ვიხილოთ, უკუეთუ მოვა ელია ცხოვნებად მისსა!**

გ) იესო ქრისტე, ლურსმნებით მიკრული ძელზედ, ჩამოკიდებული რკინებზედ, თავი, ეკლის გვირგვინით დასისხლიანებული, გვერდი, გაპობილი ისრითა... ვინ წარმოიდგენს მისსა ხორციელსა ტანჯვასა? გარნა სულიერი მისი მწუხარება იყო უმძიმესი და უსაშინელესი. მთელი ქვეყნის მწუხარება, ყოველი კაცის ხედვა, თითოეული ადამიანის კვნესა, კაცთა ნათესაობის ცოდვა, გულში ჰქონდა მას განონილი. ბოლოს მისი ტანჯვა და მწუხარება ისე გადიოდა, რომ თითქოს ღმერთმან დასტოვა, მიაგდო იგი: **ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! რაისთვის დამიტევებ მე?** ხმობდა იგი მწარედ, ვიდრემდის კაცს გული აქვს დაიმედებული ღვთის შემწეობით, მას კიდევ არაფერი უშავს, კიდევ მოითმენს, გარნა თუ მან მწუხარებისაგან უნებლივად იფიქრა – ღმერთმა დამიტევა მე და მიმაგდოვო, მაშინ სჩანს, რომ მისი ვნება და ტანჯვა ერთი რამე წარმოუდგენელი და აღუწერელია. ამისთანა მდგომარეობაში იყო მაცხოვარი, როდესაც იგი ხმობდა: **ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რაისათვის დამიტევებ მე!**

გარნა ამას ყოვლის შორის გოლგოთას მთასა ზედა გამობრწყინდა დიდებაცა მისი.

2) მთასა ზედა გოლგოთასა ვხედავთ ჩვენ საშუალ დადაბლებისა იესო ქრისტესისა მისსა უმაღლესსა დიდებასა.

ა) ყოველივე ზემოხსენებული ტანჯვა და მწუხარება მან მიიღო თვისი კეთილი ნებით, მიიღო ვნება და ტანჯვა ჩვენთვის, კაცთათვის, და არა თუ მეგობართა და კეთილთა კაცთათვის, არამედ მტერთაცა თვისთა. მას ადვილად შეეძლო მოშორება თავისა თვისისაგან ამ მწუხარებისა, მაგრამ არ ინება. მაშასადამე, იფიქრე რაოდენი სიმაღლე სულისა გამოაჩინა მთასა ზედა გოლგოთასა ჯვარზედ ჩამოკიდებულმა!

ბ) ჯვარსა ზედა მყოფი აუარებელსა ტანჯვასა შინა იგი თავის თავს ივიწყებს და ზრუნავს თავის დედისათვის. არცა საშინელნი სატკივარნი, აღარცა ჰაზრი ქვეყნის გამოხსნისა არ დააბრკოლებს მას, მიაქციოს ყურადღება მშობელს დედას და

ჩააბაროს იგი თავის მეგობარს სამზრუნველოდ. რაბამ გასაოცარი სიმდიდრე სულისა, რა გული, რა შვილებრივი სიყვარული უნდა ჰქონიყო მას, რომ ამისთანა მდგომარეობაში არ დაევიწყა მას დედაცა და მთელი ქვეყანაც!

გ) იგი ჯვარზე დაკიდებული და სიკვდილზე მიახლოებული შეიწყნარებს ავაზაკსა, მასთანავე ჯვარცმულსა. ჩვენ, როდესაც რამეზე ვფიქრობთ და დიდს საქმეს ვაკეთებთ, მცირე-მცირე საქმეები სულ დავინწყებული გვაქვს, გარნა მაღალი და ვრცელი სული მისი მცირე საქმეებსაც არ დასტოვებდა. სისხლი თვისი მთელი ქვეყნისათვის დამოხვევული, იგი კერძო პირსაც არ ივინყებდა, არამედ ანუგეშებდა მას.

დ) მაცხოვარმა ჯვარზე მყოფმა მიუტევა მტერთაცა თვისთა. რა გასაოცარი სიმაღლე და სიმდიდრე გულისა გამოჩნდენ ამ სიტყვებში: **მაშაო, მიუტევე მათ, რამეთუ არა იციან, რასა იქმონენ.**

ე) ბოლოს, მაცხოვარმა ჯვარზე ყოველივე აღასრულა: აასრულა ის საქმე, რომლისათვისაც მოვლინებული იყო ზეცითგან, მიაღწია იმ მიზანს, იმ ადგილს, რომლისკენ მიისწრაფებოდა თვისითა ვნებითა და მწუხარებითა; მან მოსპო, განაქარვა მწუხარება ყოველთა კაცთა, მისთვის რომ ვისაც კი ახსოვს მისი საქმე, ვინც დადგება მისი ჯვარის ქვეშა, მიილტვის მისკენ და ზეცისაკენ, მზგავსად მისსა, გზითა ვნებისა და შრომისათა, იგი თვითონაც საკუთარს თვისსა მწუხარებასა არა რად შერაცხს. მან ჯვართა თვისითა მოსპო ყოველი ცოდვა და ვნება. წინაშე ჯვარისა მისისა დაგუბდება ყოველი ვნება, შური, სიძულვილი, მტერობა, შურის ძიება, სიხარბე. მან შეისყიდა სისხლითა თვისითა ყოველი ცოდვა და ბრალი კაცთა, შესწირა მსხვერპლი სწორი და უდიდესიცა ყოველთა ჩვენთა ცოდვათა. მან შეგვარივა ზეციერ მამასთან; გოლგოთას მთაზედ დაარღვია ძალი ჯოჯოხეთისა, მოეფინა ნათელი სოფელსა, სცხონდა ყოველი მეძიებელი ცხონებისა. ამინ.

სიტყვა,

ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა.

და მუნ ჯვარს აცვეს იგი.

(ლუკ. 23, 32).

ყოველნი წიგნნი საღმრთოისა წერილისანი რომ დაიკარგოსო, იტყვის დიდი წმინდა მამა ბასილი, მაშინ ერთი მხოლოდ უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი ცხოვრება, ვნება და სიკვდილი საკმაოდ გვასწავლის ჩვენ, რაი არს ქრისტიანობა. გოლგოთის ჯვარზედ აღწერილი არის ყოველი, რაიცა საჭირო არის ჩვენთვის ცნობად ღვთისა და ჩვენი თავისა. ჯვარი ქრისტესი არის თვით შუაგულ-ადგილი, რომელსა ზედა შეიკრიბებიან და შეერთდებიან ყოველნი სწავლანი და ჭეშმარიტებანი ჩვენისა წმინდისა სარწმუნოებისანი. ჩვენი დაცემა და აღდგინება, ცოდვა და მადლი, მართლ-მსაჯულება და მონყალეობა – ეს ყოველი ნაიკითხება ჯვარსა ზედა. ჯვარი არის სასწავლებელი, იტყვის ნეტარი ავგუსტინე, სადაცა მასწავლებელი უსიტყვოდ გვასწავლის ჩვენ ძელითგან, რომელსა ზედა დამოკიდებულია. გარნა ამასთანავე იგივე ჯვარი არის ჩვენი სამსჯავრო.

ჯვარი მაცხოვრისა არის ჩვენი სასწავლებელი. გოლგოთის ჯვარი, თუ ჯეროვნად ვუმზერთ მასზედა ჯვარცმულსა, გვასწავლის ჩვენ: ა) სრულსა მოთმინებასა. რა მოთმინებით მიიღო უფალმან თვით უსაშინელესი ტანჯვანი, ამას კაცის გონება ვერ წარმოიდგენს. ივინი იყვნენ არა თუ მარტო ხორციელნი, არამედ ცალკე სულიც მისი იტანჯებოდა, სხეული მისი თავიდან ფეხამდი იყო გვემული, დახვრეტილი, გასისხლიანებული თავი ეკლის გვირგვინითა, გვერდი ლახვრითა, ხელნი და ფერხნი ლურსმნებითა, მთელი სხეული ჯოხის ცემითა. ყოველნი მისნი, თვით უმცირესნი ასონი, სახსარნი, ძარღვნი იყვნენ ანთებულნი, გაჭიმულნი. ჩვენ რომ ერთი რომელიმე ასო ფრიად აგვტკივდება, მთელი გვაში იტანჯება და გვტკივა. მაცხოვარს კი აღარც ერთი უმცირესი ასო დარჩენია მთელი, ყოველი ასო შიგნით და გარეთ სტკიოდა. ამისთანა მდგომარეობა კაცის სხეულისა, რასაკვირველია, მის სულსაც გასტანჯავს. გარნა სულსა მაცხოვრისასა სხვანი ჰქონდენ საკუთარნი წყარონი ტანჯვისა. **გაიხსენეთ განკიხცვა, ნერწყვი,**

ყვრიმალსა ცემა; გაიგონეთ სიტყვები: გიხაროდენ, მეუფეო ურია-
თაო! ანუ: აცადეთ, ვიხილოთ თუ მოვიდეს მასთან ილია; ანუ კიდეც:
სხვანი აცხოვნა, აცხოვნე თავი შენი; აჰა, რომელი ტაძარსა დაარღვევს
და მესამესა დღესა აღაშენებს. ანუ წარმოიდგინეთ დანახვა წინა-
შე მისსა მდგომარისა, მტირალისა დედისა მისისა და შეიტყვეთ,
რომ არ იყო ქვეყანაზე ტანჯვა და ტირილი, ვითარცა მისი.
და ესრეთ თუ ვისმე თქვენგანსა ეწიოს მწუხარება, სევდა,
ტანჯვა, შეხედეთ ჯვარსა მისსა და ისწავლეთ მოთმინება.

ბ) ჯვარი ქრისტესი გვასწავლის სიყვარულსა. ჩვენ ვებ-
რალებოდით მას, ჩვენმა სიყვარულმა აღიყვანა იგი ჯვარზე.
თვით ჯვარზე დაკიდებულმა, საშინელსა ტანჯვასა შინა
მყოფმა, არ მოიკლო მან სიყვარული. გაიხსენეთ მისი სიტყვე-
ბი: **მამაო, მიუტევე ამათ, რამეთუ არ იციან, რასა იქმონენ!** ანუ გაიხსე-
ნეთ რა უთხრა მასთან ჯვარცმულსა ავაბაკსა: **ამინ გეტყვი შენ,
დღეს ჩემთან იყო სამოთხესა შინა.** ხოლო დედასა თვისსა ჩააბა-
რებს საყვარელსა თვისსა მონათფესა, მეტყველი: **აჰა ძე შენი!**
და იოანე ეტყვის: **აჰა დედა შენი!** რაც გინდა გაყინული ჰქონ-
დეს კაცს გული, არ შეუძლია არ იგრძნოს ლმობიერება და
სიყვარული შემხედველმა გოლგოთის ჯვარისა და გამგონემ
ამათ სიტყვათა.

გ) ჯვარი გვასწავლის კიდეც, რათა ჩვენცა ჯვარს ვაცვათ
ხორცი ჩვენნი ქრისტესთან. სხვა გზით, გარეშე ჯვარისა, არ
შეძლო ქრისტეს გამოხსნა და ცხოვნება ჩვენი. არც ჩვენ შე-
გვიძლია, ძმანო ჩემნო, ვეზიაროთ მისსა მაცხოვარებასა, თუ
ჯვარს არ ვაცვამთ ხორცთა ჩვენთა. **ქრისტესთა მათ, იგი ვინც
ქრისტეს ეკუთვნის, ხორცი მათნი ჯვარს აცვან ვნებითურთ და გუ-
ლისთქმით.**

დ) ვისწავლოთ აგრეთვე ჯვარისაგან შეურაცხ-ყოფა სოფ-
ლისა და მისი დიდებისა. მაცხოვარი ეკიდა ჯვარზე, ვითარცა
ერთი უკანასკნელი და უღარიბესი კაცთაგანი. უწინ მას ერთი
წყვილი ტანისამოსი მანც ჰქონდა: ახლა ისიც გაძარცვეს,
ტიტველია. ახლა მას ეკუთვნის მხოლოდ ერთი ფიცარი,
რომელზედაც დამოკიდებულია და ხმა-მაღლად, თუმცა უსიტ-
ყვოდ გვასწავლის: **ნუ დაემორჩილებით სოფლის დიდებასა!**

ე) ვისწავლოთ სიმდაბლე: თუ ოდესმე, ძმანო, გულში გა-
გიჩნდეს მაღალი ჰაზრი, თავხედობა, შეხედე ჯვარსა. რას და-
ინახავ? მას ზედ დაკიდებულია დიდება ღვთისა! ჩვენ ისე
ღრმად დავეცით, რომ ძე ღვთისა სისხლსა თვისსა ღვრის და

კვდება ჩვენთვის.

ვ) ვისწავლოთ აგრეთვე შერიგება, მადლი, მშვილობა. ჯვარსა ზედა ცხადად დანერვილ არს: არა ნებას ღმერთსა სიკვდილი ცოდვილისა, არამედ რათა მოიქცეს და სცხოვნდეს. ხელით ნერილი ცოდვათა ჩვენთა დაიხია! მაცხოვარს ხელები აქვს განპყრობილი, რათა მიემთხვიოს ყოველთა ცოდვილთა, მონაწულთა. დაუფასებელი სისხლი დაითხია ცოდვათა ჩვენთათვის, ავაზაკი ცხონდა. ხმამალლა ქადაგებს ჯვარი: ყოველი კაცი მიიღებს ამიერ შენდობასა, მადლსა, მშვილობასა, თუ მოიტანს სინანულსა.

გარნა, როგორც უნინ ვსთქვით, ჯვარი არის ჩვენი სამსჯავროცა. ცოდვილი შემნანებელი ჯვართგან მიიღებს უდიდესსა ნუგეშსა, ვინაითგან მაცხოვარმა ჭემმარიტად ივნო და შეგვარიგა ზეციერს მამასთან; გარნა შეუნანებელი ცოდვილთათვის ჯვარი არის საშინელი სამსჯავრო და სასჯელი. რას ეტყვის მაცხოვარი, როდესაც წარმოუდგება მას განუღვიძებელი ცოდვილი?

ა) მე თქვენ შეგიყვარეთ და თქვენ მომიძულეთ, მდევნიდით, მკიცხავდით, მგმობდით; თქვენ არ დააფასეთ ჩემი სიყვარული და მომაგეთ მე უმადურება; უმისოთაც ღირსი იყავით თქვენ სასჯელისა, ვითარცა ცოდვილნი, გარნა ან ბრალი თქვენი უდიდესია, რადგანაც თქვენ შეურაცხ-ჰყავთ ჩემი განუზომელი სიყვარული. ვისაც არ განაღვიძებს ამისთანა სიყვარული, იგი ჯოჯოხეთისა არის.

ბ) მე თქვენთვის ვივინე, მე უბრალო ვიყავი, გარნა მივიღე ჩემს თავზე ცოდვა ყოვლისა კაცისა და ვიტვირთე მათთვის ყოველი სასჯელი. არსად, არაოდეს არ გამოჩენილა ასე ფიცხლად მართლ-მსაჯულება ღვთისა, არცა სამოთხეში, არცა წარღვნაში, არცა სოდომსა და გომორზე. თქვენზე, შეუნანებელ ცოდვილთა ზედა იქმნება მსგავსივე ფიცხელი სასჯელი.

გ) მე შევნირე ჩემი თავი მსხვერპლად. ჩემი თავი მივეცი თქვენდა გამოსასყიდად ცოდვისაგან, გარნა თქვენ მაინც შეიყვარეთ მონანება ცოდვისა. თქვენ არაფერი შემომწირეთ მე, არცა გული, არცა ჰაზრი, არცა ერთი კეთილი საქმე. თქვენი კერპი, თქვენი ღმერთი იყო ვერცხლის სიყვარული, ანგაარება, ხორცის სიამოვნება; ამით უკმევდით საკმეველსა, მათთვის იკლავდით თავსა; მათ შესწირავდით თქვენს თავს მსხვერ-

პლად.

დ) მე დავანთხიე სისხლი. ერთი წვეთი ჩემი სისხლისა საკმაო იყო განბანვად მთელი თქვენის ცოდვისა. ადვილად შეგეძლოთ თქვენცა განთავისუფლება ცოდვათაგან, გარნა თქვენ არ უყურებდით ჩემსა ოფლსა, ჩემთა ცრემლთა, ჩემს სისხლსა. ახლა რომლისა სასჯელისა ღირსი არა ხართ თქვენ?!

ე) მე მოვკვდი თქვენთვის, რათა თქვენც მოკვდეთ ცოდვისათვის. გარნა არა შემხედველი ამისა, თქვენ არ მოკვდით ცოდვისათვის; ცოდვა ყოველთვის ცოცხალი იყო თქვენ შორის. ამისთვის თქვენ მიეცემით საუკუნოსა სიკვდილსა.

მე ვიქმენ დაფლულ; თქვენ კი, ნაცვლად მისსა, რომ დაგეფლათ ცოდვანი თქვენნი, მე დამფალით. ან ჯოჯოხეთი იქმნება თქვენი საუკუნო საფლავი.

დასასრულ, ძმაო ჩემო, ვისთვისაც ჯვარი ქრისტესი არ არის სასწავლებელი, მისთვის იგი გარდაიქცევა სამსჯავროდ, დასასჯელად. მეორესა საშინელსა მოსვლასა ქრისტე გამოჩნდება ჯვართა თვისითა. მონანულნი, ცხონებულნი გაიხარებენ; ცოდვილნი იქმნებიან ბარ-განხდილნი, მოწყლულნი. ამინ.

სიტყვა,

დიდ-პარასკევს ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა.

ქრისტესთა მათ ხორცი თვისნი ჯვარს
აცუნეს ვნებითურთ და გულის თქმით.
(გალ. 5, 24).

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

უკანასკნელთა ამათ დღეთა შინა არა ერთ გზის გაიგონეთ თქვენ ოთხთავე სახარებათაგან ვრცელი მოთხრობა უფლისა იესო ქრისტესი ვნებისა და ჯვარცმისა; დღესაც კიდევ ერთხელ წაკითხულ იქმნა ყოველი, რაიცა მას უყვეს და რომელიც მოითმინა მან ჩვენთვის, და აჰა ესერა, ხატიცა მისი, რომელიც ცხოვლად წარმოადგენს წინაშე თვალთა ჩვენთა,

რა მდგომარეობაში იყო იგი, როდესაც ჯვარისაგან გარდა-
მოსნნეს.

რას გრძნობდით დღეთა ამათ შინა, რა მოძრაობა იყო
გულთა შინა თქვენთა, როდესაც გესმოდათ საშინელი მოთხ-
რობა იესო ქრისტეს წვალებიანა? თუ უქმად და გულ-გრილად
ისმენდით მოთხრობათა აწინდელთა დღეთასა, ეს იქმნება ფრიად
სამწუხარო მოვლენა; მაგრამ არა! თვით თქვენი სახე გამოა-
ჩენდა უნებლივად მწუხარებასა გულისასა; ზოგიერთს თქვენს შო-
რის ცრემლიც მოსდიოდა. საკვირველი არ არის! ვინც გუ-
ლითად მოისმენს იესო ქრისტეს წვალებას, არ შეუძლია არ
შენუხდეს და ცრემლი არ მოუვიდეს. გარნა რისაგან უნდა
იყოს მწუხარება ჩვენი, რას ანუ ვის უნდა ვსტიროდეთ! ჩვენ
თავზედ უნდა ვსწუხდეთ და ჩვენი თავი უნდა ვიტყვით, და
არა იესო ქრისტე. **ასულწო იერუსალიმისანო, ნუ სტირით ჩემზე-
და, არამედ თავთა თქვენთა სტიროდეთ და შვილთა თქვენთა** (ლუკ.
23, 26), უთხრა მაცხოვარმა დედათა, რომელნი სტიროდენ
და იტყოდენ, მხედველნი მისი წვალებიანა. ჩვენთვის დაითმინა
მან ყოველი, ჩვენთა ცოდვათა აღიყვანეს იგი ჯვარსა ზედა,
ჩვენმა უგუნურებამ შეუთხზო მას ეს ეკლის გვირგვინი, ჩვენმა
სიავემ და თავხედობამ განუხვრიტეს მას ფერხნი და ხელნი,
ჩვენმა სასტიკობამ და სიბრმავემ განუპეს მას გვერდი ლახვ-
რითა, **იგი უსჯულოებათა ჩვენთათვის ინვალა და ცოდვათა ჩვენთა-
თვის გვემულ იქმნა; სასჯელი სოფლისა ჩვენისა მას ზედა** (ისაია 53, 5).

რით უნდა გადავიხადოთ ჩვენ მის წინაშე ეგოდენი მისი
ქველის მოქმედება! **რა მივაგო უფალსა ყოველისათვის, რომელი
მომავო მე?** (ფს. 115). თუ თეიქრობ, ძმაო ჩემო, ვითომც საკმაო
იყო შენი მხრით ის, რომ ამ დღეთა შინა ცოტაოდენ გული
შეიწუხე, რამდენიმე ცრემლი გადმოყარე, მის ხატს დაუჩოქე
და ეამბორე, შემცდარი ხარ. გულის გრძნობა და ცრემლი
ერთი წამის საქმეა, დაუდგრომელია; გახვალ აქეთგან და
სხვანი ათასნი გულის გრძნობანი გაგიჩნდებიან და დაგავი-
წყებენ იმას. **მამ რა მივაგოთ მას ყოველისათვის, რომელი მოგვაგო
ჩვენ?** მივაგოთ შეძლებიანა გვარად სწორი; მივაგოთ იგივე,
რაიცა მან მოგვაგო. მან თვისი სიცოცხლე ჩვენ შემოგვწირა,
ჩვენც ჩვენი თავი, ჩვენი სიცოცხლე მას უნდა შევსწიროთ;
მისნი უნდა ვიყოთ, მას უნდა დავუსაკუთროთ ჩვენი თავი; ყო-
ველი ნაბიჯი მისდა სადიდებლად უნდა იყოს, ვითარცა იტ-
ყვის მოციქული პავლე: **ცხოველ არღარა მე ვარ, არამედ ქრისტე**

არს ცხოველ ჩემ შორის. მზგავსადვე, ჩვენცა არა ჩვენით
ვცხოვრებდეთ, არამედ ქრისტე უნდა ცხოვრობდეს ჩვენს
შორის, არა ჩვენის ჭკუით ვზრახვიდეთ, არამედ ქრისტეს
მეცნიერებით, არა ჩვენი ნებით და გულის თქმით ვიქცეოდეთ,
არამედ ქრისტეს ნებით და მისი მორჩილებით. ამავე აზრსა
საღმრთო წერილი გამოთქვამს კიდევ უფიცხელესად და ძლი-
ერად: ვინც ქრისტესი არისო, იგი ქრისტესთანა ჯვარს უნ-
და ეცვასო. სწორედ ქრისტესთან ჯვარს უნდა ვაცვათ ჩვენი
თავი, თუ ქრისტე გვიყვარს და ქრისტესი ვართ, ქრისტესთა
მათ ხორცი მათნი ჯვარს აცვენეს ვნებითურთ და გულის თქმით. თუ
შემთხვევამ მოითხოვა, სოცოცხლეც არ უნდა დავზოგოთ
ქრისტეს სჯულის დაცვისათვის; მანამდის კი ქრისტესთან
ხორცი ჩვენნი ჯვარს ვაცვათ ვნებითურთ და გულის თქმით. ჯვარს
აცვი ქრისტესთან, ძმაო, ენა შენი ბოროტი, ამაოდ მეტყვე-
ლი, მგმობელი, ცილისმწამებელი, ხშირად ცოდვის მოძ-
ღვარი და ცეცხლის ამღზნებელი; ჯვარს აცვ თავხედობა,
ამპარტავნება, უგუნურება; ჯვარს აცვ შენი ბოროტის მზრა-
ხველი გული, მოშურნე, ანგაარი; ჯვარს აცვ ყოველნი შენნი
ასონი, მალიად მსრბოლნი და მარჯვენი ცოდვისათვის, ხოლო
მედგარნი და ყრუნი კეთილისათვის. გარნა უმეტესად
ყოვლისა ჯვარს აცვი შენი ხორცი, ბუდე იგი ყოვლისა
ცოდვისა და ვნებისა, ბოროტი იგი მონა, რომელი ყო-
ველთვის ცდილობს დაიმორჩილოს უფალი თვისი, უკვდავი
სული; არ გყავდეს იგი ამობილი, შეავინროვე, დაუმორჩილე
სულსა, ამუშავე, ზედ დადექი, ნუ გაანებივრებ, აწვალე. თუ
ამას ყოველსა ცდილობ, შენ იქმნები ჭეშმარიტი მოზიარე
ქრისტეს ვნებისა, და მერმე აღდგომისაცა, რომელიც
მოგვადლა ქრისტემან. ამინ.

ლოცვა

ნაცვლად ქადაგებისა, თქმული დიდ-ჰარასკევს, წინაშე
ჯვარცმის გარდამოხსნასა.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

ნაცვლად ქადაგებისა დღეს ჩვენ, წინაშე ქრისტეს საფლავისა მდგომარეთა, გვირჩევნია აღვიართო ცოდვანი ჩვენნი, წარმოსვთქვათ ლოცვა და ვევედროთ ღმერთსა შენდობისა მიღებად. სადაცა თვით უფალი იესო ქრისტე ხმამაღლა გვილაღადებს დღეს ჩვენ ჯვარისაგან, რა საჭირო არის ჩვენი უძლეური სიტყვა. ახლა ჩვენ უნდა ვსტიროდეთ და ვგოდებდეთ ჩვენთა ცოდვათათვის. ან წარვსთქვათ ერთი ძველი ლოცვა, სიღრმითგან გულისა ჩვენისა.

ლოცვა

ვსკოდე, უსჯულო ვიქმენ და სიცრუე ვყავ შენს წინაშე, ყოვლად სახიერო მეუფეო! გარდავხედ მაცხოვარებითა მცნებათა შენთა და საღმრთოთა აღთქმათა; რომელნი მოგეც შენ წინაშე წმინდისა შენისა საკურთხეველისა, წინაშე ანგელოზთა და კაცთა. გავამწარე პატიოსანი სისხლი აღთქმისა შენისა, რომელიცა გავინმინდე, მიმღებელი გამოხსნის ზიარებისა. მადლი სულისა შენისა უპატივოდ გამოვაჩინე, უღებ ვიქმენ საშინელისა და ზესთა-ბუნებისა შვილობისა შენისა. ყოველი წერილი, საღმრთო სჯული და ღვთიური სწავლა, ამაო ჰაერის ცემა და ცალიერი მხოლოდ ხმის ღაღადება გამოჩნდა ჩემს შორის. სახელით მხოლოდ და სიტყვით ვიმარხავ პატიოსანსა სახარებასა ჭეშმარიტისა ქრისტიანობისასა. ხელნი მქონან დაუზარებლად განმზადებულნი მტაცებლობისა და ანგარებისათვის, ფერხნი მალიად და კადნიერად ყოვლისა უსამართლოებისადმი ბოროტად მსრბოლნი, მომზადებულნი ძმის ნაწილისა მიტაცებად და დათრგუნვად, გლახაკთა შესაჭმელად. ბაგენი საღმრთოისა ლოცვისა და სიტყვისა ორღანო, ყოვლისა უწმინდურებისა, ამაოებისა, ფიცია გატეხისა, ეშმაკთა ორღანოდ გარდავაქციე; თვალნი და ყოველნი ჩემნი საგრძნობელნი აღვსილ არიან სიმრავლითა მრუშებისა და ყოვლისა ბილწებისათა: ჩემს შორის მთლობელისა გონებისა, საღმრთოისა თესლისა დამთრგუნველმან, ასონნი შენნი, ქრისტე, მეძავთა ასოდ გარდავაქციე და ნაცვლად ღვთის ტაძრისა, ხრწნალებისა და ყოვლისა უწმინდურებისა სავანედ გამოვაჩინე. ვინაიცა, ყოვლად სახიერო მეუფეო, მრავალი შენი კაცთა მოყვარება განსაკიცხავად ჩემდა უბადრუკისა გამოჩნდენ და მრავალი შენი კეთილი ნიჭი სასჯელად ჩემდა შევექმენ, რომლი-

სათვისაც მე უბადრუკი არცა ჩემს შორის დაარსებულთა კეთილითა, არცა მოყვასთა ჩემთა სასჯელისაგან სწავლული, სიმართლით ჩემზედა მოვანევენინე სასჯელისა შენისა წყლულუბანი. არამედ ნუ გულის წყრომითა შენითა მამხილებ მე, ნუცა რისხვითა შენითა მასწავლი მე. უფალო! შენ მხოლოსა შეგცოდე, გარნა შენ მხოლოსვე თაყვანსა გცემ და შემუსვრილითა გულითა, ვითარცა მსხვერპლსა, წმინდანსა ამას აღსარებასა მოგართმევ: მილხინე, კაცთმოყვარეო მეუფეო, დააყენე სამართლად მონევეული ჩემზედა წყლულება; სძლოს სიმრავლემან მონყალებათა შენთამან ცოდვათა ჩემთა მზაკვარსა კრებასა, და შენმან სახიერებისა აღურაცხელმან უფსკრულმან დაჰტაროს მწარე ცრემლთა ჩემთა ზღვა. მქონან ხელთა ჩემთა შინა ხატი და დიდებულობა შენისა კაცთმოყვარებისა: ავაზაკი, მეზვერე, უძლები შვილი, რომელნი უფროს ჩემსა მონანებასა შინა გამოცდილნი, სასუფეველსა შინა შევიდნენ. მათ თანა მეცა აღმსარებელი და მივრდომილი მიმიღე, მეუფეო! და თუმცა ყოვლითურთ მათსა მოქცევასა და მონანებასა ვშორავ, დაკლებული ჩემი აღავსოს განუზომელმან სახიერებამან შენმან; არამედ ყოველივე ჩემი აღავსოს, ვინაცა ყოვლისაგან ჭეშმარიტად განშორებულ ვარ. მოგართმევ შენ გოპნებასა გლახაკთასა, ხმასა ჩვილთასა, მდაბალსა და უმანკოსა ყოვლისა ასაკისა მლოცველთა ნაწილსა, შენისა მონყალებისა და მოტევებისა ღირსთა. გქონანა მასთანავე მონყალებისა და შეწყალებისადმი მიმდრეკელი, ჯვარი და ნებსით სიკვდილი, რომელი ჩემთვის უმადურისა მოითმინე, ღვანლი მოციქულთა, მართალთა და მშხარველთა, სისხლი მონამეთა; ხოლო ყოველთა ზედა საზოგადო, ყოველთა სასოება და ცხონება ზესთა-სიტყვისა მშობელი შენი, რომელთა ვედრების კაცთმოყვარებით მიმღებელმან შეისმინე, იესო ტკბილო, ჩემისა ლოცვისა არათუ მხოლოდ ჩემზედ, არამედ მათზედა, რომელთათვის თანამდებ ვარ ლოცვად. შემწე ეყავ უკეთილ-მსახურესა ხელმწიფესა და ყოველსა სახლელეულობასა მისსა. აცხოვნე და შეინყალე უწმინდესი სინოდი და ყოველნი მწყემსთ-მთავარნი და ყოველი განწმენდილი კრება ეკლესიისა, მიანიჭე მათ სიმრთელით, მშვიდობით, სარწმუნოდ, სიმართლით, ვითარცა განწესებულ და გარდამოცემულ არს სულისა წმინდისაგან, წმიდათა მოციქულთა და მამათა მიერ მართვად სიტყვისა შენისა ჭეშმარიტებისა. შეცდომილთა მართლ-მაღიდებელის სარწმუნოებისაგან მწვალებელთა და

განდგომილთა ცნობად ჭეშმარიტებისა მოუწოდე, ურწმუნო-
ნი განანათლე, რათა გიყნან შენ; ცოდვილნი მოიყვანე სინა-
ნულად, ქალწულთა მიეც სინმინდის დამარხვა, ქორწინებულ-
თა პატიოსნებისა; ქვრივთა და ობოლთა საზრდო, გლახაკთა
მთვარველობა, მოგზაურთა შემწეობა, მენავეთა ნავთ-სადგური;
მომწანებელთა მოტევება მიანიჭე, მტირალთა ნუგეში, კეთილ-
თა კეთილად მყოფობა, საშუალთა უმჯობესობა, შემცოდე-
ბელთა აღდგენა და გამართვა. ჰოი, იესო, გლოცავ, მომეც
ცოდვათა შენდობა, გონებისა კეთილად დგომა, ხორცისა სიმ-
რთელე, სიცოცხლისათვის ყოველი სახმარი, მშვიდობა ღღეთა
ჩემთა, ჰაერის კეთილ შეზავება, მინისა კეთილ ნაყოფიერება,
მართლ-მადიდებლობის აღორძინება, წმინდათა ეკლესიათა
შენთა ერთობა, მწვალებელთა დამხობა, უკეთურთა რჩევათა
დარღვევა, ცეცხლი სიყვარულისა და ყოვლისა ღვთის მსახუ-
რებისა, ლოცვასა შინა გულისა სინმინდე, განსაცდელსა შინა
მოთმინება და სულგრძელება, სასოებისა სიხარული, და ყო-
ველი სულიერისა და ხორციელისა სიმრთელისათვის სასარგებ-
ლო, უმეტესად უდიდებულესობისა შენისა დიდებისა სათანა-
დო თხოვნა მომანიჭე და აღასრულე განუზომელთა მოწყალე-
ბათა შენთა, გამომხსნელმან ყოვლისა სამართლად მოწვე-
ნულისა სასჯელისა, სრვისა, ძვრისა, რღვევისა, ცეცხლისა, მახ-
ვილისა და ყოვლისაგან სიკვდილ შემოსილისა წყლულე-
ბისა, და არა მსურველმან ცოდვილთა სიკვდილისა,
მომეც მე ჟამი მონანებისა, რათა აწმყოთაცა ბოროტთა და
მომავალთაცა საუკუნოთა ტანჯვათაგან თავისუფალ ვიქმნე
მადლითა და კაცთ-მოყვავებითა დაუსაბამოისა შენისა მამისა,
რომლისათანა კურთხეულ ხარ თანა ყოვლად წმინდით, სახიე-
რით და ცხოველყოფელი სულით შენითურთ აწ და მარა-
დის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

სიტყვა,

კვირა-ცხოვლობასა ზედა, ანუ თომა მოციქულისა.

მოვიდა იესო და დასდგა შორის მათსა
(მონაფეთა) და ჰრქვა მათ: მშვიდობა
თქვენთანა! (იოანე 20, 19.).

ორმოცი დღის განმავლობაში შემდგომად აღდგომისა გამოეცხადებოდა უფალი იესო ქრისტე მრავალ გზის მონაფეთა თვისთა, ზოგჯერ თვითოეულს, ცალ ცალკე, ვითარცა მაგალითებრ, პეტრესა და იაკობს, ზოგჯერ ორ-ორს, მაგალითად, ორთა მონაფეთა, გზასა ზედა მიმავალთა სოფელს, ანუ ყოველთა ათერთმეტთა მონაფეთა ერთად, ვითარცა მოისმინეთ დღეს წაკითხულის სახარებასა შინა; ერთხელ გამოეცხადა უმეტეს ხუთასთა მონაფეთა და მორწმუნეთა შეკრებილთა მათსა ზედა გალილიისა. ყოველთა ამათ გამოცხადებათა შინა პირველი სიტყვა იესო ქრისტესი იყო: **მშვიდობა თქვენთანა!** მერმე გაამხნევებდა მათ, დაამშვიდებდა, უჩვენებდა ხელთა და ფერხთა თვისსა და გვერდსა თვისსა, რომელთა ზედა იყვნენ კვალნი ლურსმებისა და ლახვარისა, მონაფენი მისნი აღივსებოდენ სიხარულითა, ვითარცა თქმულ არს დღეს წაკითხულს სახარებასა შინა: **და განიხარეს მონაფეთა, იხილეს რა უფალი.** მაცხოვარი გაახსენებდა მათ იმ სწავლასა, რომელსა აძლევდა უწინარეს თვისის ჯვარცმისა და სიკვდილისა: **ვითარცა მომავლინა მე მამამან, მეცა წარგავლინებ თქვენ.** ბოლოს, რათა კეთილად და მხნედ აღასრულონ მათ მათი მოვალეობა, მისცა მათ სულიწმიდა: **შებერა მათ და რქვა: მიიღეთ სულიწმინდა.**

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! მაშინდელნი მოციქულნი და მორწმუნენი, რომელთა მაცხოვარმან მისცა მშვიდობა და სულიწმიდა, იყვნენ წარმომადგენელნი წინაშე ქრისტესა ყოველთა მისთა მომავალთა მორწმუნეთა და მსასოებელთა ქრისტიანეთა. არა თუ მხოლოდ მათ ეტყოდა მაცხოვარი: **მშვიდობა თქვენთანა!** არამედ ყოველთა; არა თუ მათ მხოლოდ მისცა სულიწმინდა, არამედ ჩვენცა ყოველთა; დიდი, დაუფასებელი საუნჯე დაუტოვა მაცხოვარმა თვისთა მონაფეთა. მშვიდობა მათთვის იყო უსაჭიროესი სხვათა ნიჭთა, რადგანაც ისინი ემზადებოდენ დიდისა საქმისათვის და მთელი თვისი ცხოვრება უნდა გაეტარებიათ დიდსა მოღვაწეობასა, შრომასა და ბრძოლასა შინა. იგივე მშვიდობა არის

უსაჭიროესი ნიჭი ყოველთა აწინდელთა ქრისტიანეთათვის, ღვთის მსახურება, ცხოვნება, მისწრაფება ზეცისადმი შეიძლება მხოლოდ მუნ, სადაც სუფევს მშვიდობა; გარნა სადაც არის შფოთი, სიძულვილი და განხეთქილება, მუნ არამც თუ სულიერი წარმატება არ მოხდება, არამედ არცა მცირედი რამე სიკეთე. ბედნიერი არის ქვეყანა იგი და ერი, რომელსა შინა დამყარებულია და კეთილად წარმოებს სარწმუნოება, სასოება და ღვთის მსახურება და ნაყოფი მათი. მშვიდობა, ყოველი სიკეთე და წარმატება არის ნიჭი ღვთისა, ვითარცა იტყვის წმინდა მოციქული იაკობი: **ყოველივე მოცემული კეთილი და ყოველივე ნიჭი სრული ზეგარდამო არს გარდამოსრულ მამისაგან ნათლისა** (1, 17). გარნა ვის, რომელს ქვეყანას, რომელს ქალაქს და რომელს ერს მისცემს ღმერთი ზეგარდამოსრულსა ნიჭსა? იმ ქვეყანას და იმ ერს, რომელსა შინა სუფევს სარწმუნოება კეთილი, მსახურება ღვთისა, და რომელსა შინა წმინდა მართლმადიდებელი ეკკლესია არს მტკიცედ დამყარებული, აშენებს და აკეთებს ზნეობას ერისასა. მაცხოვარი აღგვითქვამს და მოგვცემს არა თუ ზეციერსა სიკეთესა და სულის ცხოვებასა, არამედ თვით ამ სოფელში არის ჩვენი მთარველი და შემწე. თვით მაცხოვარმა მოგვცა ეს ალთქმა: **ხოლო თქვენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღვთისასა და სიმართლესა მისსა, ესე იგი, უწინარეს ყოვლისა შეიძინეთ, ეძიეთ ღვთის სასუფეველი, სიმართლე, ღვთის მსახურება, წმინდა ცხოვრება და ესე ყოველი შეგეძინოს თქვენ, სოფლიურიცა სიკეთე დაგემატება თქვენ** (მათესი 6, 32). **უკეთუ თქვენ უკეთურთა იცით მისაცემელი კეთილი მიცემად შვილთა თქვენთა, რაოდენ უფროსდა მამამან თქვენმან ზეციურმან მოსცეს კეთილი, რომელნი სთხოვდეს მას** (მათესი 7, 11), საღმრთო მოთხრობა ძველისა ალთქმისა წარმოგვიდგენს ჩვენ მრავალთა მაგალითთა, რომელნი ამტკიცებენ ამ აზრსა: ძველი ალთქმის მორწმუნე ხალხი ისრაილი იყო ყოველთვის ღვთის მთარველობასა ქვეშე: **სმენით თუ ისმინე უფლისა ღვთისა შენისა, ეტყოდა მათ უფალი ღმერთი, და მარხვად და ყოფად ყოველთა ამათ მცნებათა, რომელთა მე გამცნებ, დღე-დღე გყოს შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, ზეშთა ყოველთა ნათესავთა ქვეყანისათა** (მეორე სჯული 28, 1). ეს სიტყვა ყოველთვის სრულდებოდა ისრაილსა ზედა, ვიდრემდის იგინი იყვნენ ერთგულნი და მორწმუნენი, ასრულებდნენ საღმრთოსა სჯულსა, ღმერთი აღიდებდა მათ, ითარვიდა ყოველთა მტერთა მათ-

თავან, გარნა როდესაც იგინი განდრკებოდენ ღვთისაგან, და-
ინყებდენ კერპთ-მსახურებას, მაშინ ღმერთი აიღებდა ხელს
მათზედ, და მათ ერეოდნენ მტერნი, აოხრებდნენ მათსა ქვე-
ყანასა, ხოლო როდესაც იგინი შეინანებდნენ გულწრფელად,
მიიქცეოდნენ ღვთისაკენ, მაშინ მიიღებდნენ ღვთისაგან შემწე-
ობასა, მტერნი მათნი უკუნ-მიიქცეოდნენ და ქვეყანა მათი
აჰყვავდებოდა. ბოლოს, როდესაც ებრაელთა სრულიად უარ-
ჰყვეს ჭეშმარიტი ღმერთი და მიეცნენ კერპთ-მსახურებასა, მა-
შინ ღმერთმა სრულიად აიღო მათზედ ხელი. ქვეყანა მათი
აოხრდა, მტრებმა იგინი წარტყვევნეს და დაფანტეს უცხოთა
ქვეყანათა შორის. ახლაცა ურიანი დაფანტულნი არიან უცხო-
თა თესლთა შორის მისთვის, რომ არ იცნეს მათ ღლე ღვთის
მოხედვის, უარ-ჰყვეს, გასცეს და ჯვარს აცვეს თავიანთი მეს-
სია, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, რომელსაც, უწინარეს ყოვ-
ლისა, სურდა განსაკუთრებით მათი განათლება, გაბედნიერება,
ცხოვნება. ღლესაც იქმნებოდნენ ისინი თავიანთს ქვეყანაში გა-
ნათლებულნი და გაბედნიერებულნი, რომ იესო ქრისტე ერ-
წმუნათ, მიელოთ და მისს სახარებას დამორჩილებულიყვნენ.

იქმნება ზემოთქმულნი ჰაზრნი საეჭვოდ ეჩვენოს ვისმე და
არ დაიჯეროს. მაგრამ მე მოვიყვან ერთს უმახლობელეს მაგა-
ლითს, თვით ჩვენი საქართველოს ტომის და ერის ხვედრისა
და ცხოვრებისაგან. ორი ათას წელიწადზე მეტი იქნება,
რაც დაიწყო ერთ-მეფობა იმ ქვეყნებში, სადაც ახლა ქართ-
ველნი სცხოვრობენ. უწინ იგინი იყვნენ წარმართნი, კერპთ-
მსახურნი, მსგავსად გარემოსთ მყოფთა მათთა სახელმწიფოთა.
მეოთხე საუკუნეში, ესე იგი ათას-ხუთასი წელიწადის წინ,
ქართველთა მიიღეს ქრისტე იესოს მართლ-მადიდებელი სჯუ-
ლი. მას უკან მათ გადაემტერნენ, იწყეს მათი დევნა ყოველთა
გარემოს ერთა და მეფეთა. ჯერ კერპთ-მსახურთ და მერმე
მაჰმადიანთა. ვის შეუძლია მოკლეს სიტყვასა შინა გამოხატოს,
რამდენი ჭირი, მუსრი, ბრძოლა, აოხრება მოითმინა ჩვენმა
ქვეყანამ განმავლობასა შინა თუთხმეტისა საუკუნოისა?! ყო-
ველი მხრითგან გლეჯდენ მას, ვითარცა მგელი ცხვართა. გან-
ცვიფრდება კაცის გონება, როდესაც წარმოიდგენს, რამდენი
შური, მტერობა და რამდენი განსაცდელი ენია ჩვენსა ქვეყა-
ნასა განგრძობასა შინა ამოდენთა საუკუნეთასა! უმეტესად გან-
ცვიფრდება და იკითხავს თავის გულში კაცი: რამ დაიფარა,
როგორ გადაურჩა ეს ერთი მუჭა ერი ამდენსა ჭირსა, მაშინ

როდესაც გარემოს მისსა დაეცნენ და განქარდნენ უმძლავრესნი მეფობანი და ერნი, მაგალითებრ, ძველი დიდი მაკედონიის სამეფო, ძველი დიდი და უმძლავრესი სპარსეთის სამეფო, არაბეთი და სხვანი, რომელნი უნინ აოხრებდნენ და თითქმის ამონყვიტეს საქართველოს იმიერ და ამიერ ქვეყანა, და მერმე კი თვითონ განქარდნენ და კვალიც აღარ დაუტოვებიათ ქვეყანაზე! რამ დაიკვა ქართველები, როგორ მოხდა, რომ ჩვენი ერი არ მოისპო, არ განქარდა და ჩვენი სახსენებელი დარჩა ქვეყანასა ზედა? მიზეზი ამისი არის ის, რომ ჩვენი ერი იყო ყოველთვის ერთგული საღმრთოისა სჯულისა და ღმერთიყ იფარვიდა მას მეოხებითა და ვედრებითა დედისა მისისათა. რომელსა წილად ერგო ივერია და ერი ივერიისა. ეს მცირე, ერთი მუჭა ერი გადარჩა, აღორძინდა, განათლდა; ხოლო ურიცხვნი მათნი მტერნი განქარდნენ.

გვახსოვდეს ჩვენ, ძმანო, ყოველთა ეს ჭეშმარიტება და ამით ნუგეშინის ვსცემდეთ თავთა ჩვენთა. გვახსოვდეს, რომ ჩვენი მშვიდობა და წარმატება დამოკიდებული არის ჩვენის სჯულის აღსარებასა ზედა და კეთილ მსახურებასა, და არა თუ მთელი ერისა და ქვეყნის, არამედ თვითოეული კაცისა, კერძო პირისაც; ყურადღებით უნდა დაუკვირდე გარემოს შენსა და ბევრს მაგალითს დაინახავ, რომ შენი ნაცნობი კაცი, რომელი უნინ მდიდარი იყო, დაღარიბდა, დაეცა, დაგლახაკდა; გამოიკითხე, შეიტყე, რა იყო მიზეზი მისისა დაგლახაკებისა, და შეიტყობ, რომ მიზეზი იყო ცუდი, ღვთის წინააღმდეგი ცხოვრება. არ მიილო მან მშვიდობა ღვთისა, და მშვიდობა განშორდა მისგან და შთავარდა იგი შფოთსა და უბედურებასა შინა.

უკანასკნელთა ამათ წელთა ჩვენს ქვეყანაში, მეტადრე ახალგაზლობამ მიაქცია ყურადღება ჩვენი ქვეყნის და ერის წარსულს ცხოვრებასა, ჩვენი მამა-პაპის ისტორიასა; იწყეს აღწერა და შესწავლება მათთა ჩვეულებათა. ხშირად მოგვიწოდებენ ჩვენც ისინი მამულის, ჩვენი ქვეყნის ისტორიის სწავლასა, ჩვენი ენის არა დავინწყებასა. დიად პატიოსანი არის და მოსაწონი ეს მიმართულება! მაგრამ აქ ერთი მაკვირვებს მე და მანუხებს: ის, რომ ახლანდელთა მწერალთა არა აქვთ საკმაოდ მიქცეული ყურადღება სწორედ იმაზე, რაც უმეტესად შესანიშნავი და უმთავრესი თვისება ჰქონდა ჩვენთა წინაპართა, რითაც ივინი იყვნენ გამხნეებულნი, აღტაცებულნი, რაც

მართავედა მათ, აძლევდა ღონეს და ძალს. ეს იყო სიყვარული საღმრთო სჯულისა, მართლ-მადიდებელი ეკკლესიისა. სარწმუნოებამან მათმან დაიცვა იგინი, სარწმუნოებამან გააძლე-ბინა და მოიყვანა ვიდრე აქამომდინ ჩვენი ერი!.. ამაზედ ახალი მწერლები არ მიაქცევენ საკმაო ყურადღებას და მით ივიწყებენ ჩვენი წინაპრების უმჯობესსა სამკაულსა. საშუალო აურიცხველთა ამბობთა, მტრების ბრძოლათა, მათ ჰქონდათ გულში ის საღმრთო მშვიდობა, სიყვარული, შური სჯულისა და მამულისა, რომელმაც იგინი დაიცვა და აქამომდე მშვი-დობით მოიყვანა; ვევედროთ მაცხოვარსა ჩვენსა არ მოაკლოს ჩვენსა ერსა და ქვეყანასა მისი მფარველობა და ყოველად წმინ-და დედა მისი მარადის უყურებდეს ამ ქვეყანასა, ვითარცა წილ ხვდომილასა თვისის საკუთარი მფარველობისასა. ამინ.

სიტყვა,

მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა ზედა.

და ვითარცა გარდახდა შაბათი იგი,
მარიამ მაგდალინელმა, და მარიამ იაკო-
ბისამან, და სალომე იყიდეს ნელსაცხებე-
ლი, რათა მოვიდენ და სცხონ მას.

(მარკ. 16, 1).

რა მშვენიერი და ღირსი ქებისა იყო, ძმანო ქრისტიანე-
ნო, მოქცევა მენელსაცხებლეთა მათ, რომელთა ხსენებასა
დღეს აასრულებს წმინდა ეკკლესია! მათ მოინდომეს მსახურე-
ბა და ჰატივისცემა მიცვალებულისა, უპატიოდ დასჯილისა, გან-
კიცხულისა, ჯვარცმულისა, ავაზაკთა შორის შერაცხულისა.
მათ არ შეეშინდათ უწყალოთა იესო ქრისტეს მტერთაგან,
რომელნი სდევნიდენ ყოველთა მისთა მეგობართა. იგინი უან-
გაროდ და თავგადადებით, ადრე განთიადისას მიდიან, რათა
ძვირფასითა ნელსაცხებელით სცხონ მისი გვამი. მათ ჯერ არ
იყოდენ, რომ იესო ქრისტე იყო ძე ღვთისა. იგინი ვერც

მოიფიქრებდნენ, რომელ მომავალს დროებაში მთელი ქვეყანა გახდება თაყვანისმცემელი იესო ქრისტესი. თუ კი თვით მოციქულთა არ ესმოდათ ჯერ ეს დიდი ჭეშმარიტება, მენელსაცხებლენი დედანი როგორ მიხვდებოდნენ ამას! მოციქულნი და მოწაფენი ქრისტესნი შიშისაგან დაიფანტნენ და დაიშალენ, გარნა სუსტნი დედანი თამამად გამოაჩენენ თავთა მათთა იესო ქრისტეს პატივის-მცემლად.

აჰა, დიდი და უსაჭიროესი მაგალითი ყოველთა ქრისტიანეთათვის. ქრისტიანმა კაცმა ყოველი კეთილი საქმე, ქველის მოქმედება უნდა აღასრულოს პირველად უსასყიდლოდ, უანგაროდ. რამ განაღვიძა მენელსაცხებლები მსახურებად დამარხულისა იესო ქრისტესა? რამ მისცა მათ ეგოდენი მხნეობა და მამაცობა, რომ არაფრის არ შეეშინდათ? ერთმა მხოლოდ მათმა კეთილმა ხასიათმა, დედობრივმა სიყვარულმა და პატივისცემამ, და არა სასყიდლის მოლოდინმა. თუ კაცი კეთილს საქმეს იქმს მისთვის, რომ სახეში აქვს რამე სასყიდლის მიღება, ანუ ჯილდოისა, მაშინ მის კეთილს საქმეს არა აქვს ზნეობითი მნიშვნელობა.

მართალია, თვით საღმრთო წერილი კაცსა კეთილსა, ქველის მოქმედსა, აღუთქვამს სასუფეველსა ცათასა, გვირგვინსა, ზეციერსა დიდებასა, საუკუნოსა ნეტარებასა. არც ცოდვა არის, რომ კაცი განაღვიძებდეს თავის თავს ქველის მოქმედებისათვის და წმინდა ცხოვრებისათვის წარმოდგენითა ხსენებულთა ზეციერთა ჯილდოთასა. მსგავსადვე ამისა, იგივე სიტყვა ღვთისა ემუქრება და შეაშინებს ცოდვის მოურიდებელსა კაცსა საუკუნო დასჯითა, დაუმრეტელი ცეცხლითა, დაუძინებელი მატლებითა და სხვათა საშინელთა სასჯელთა მიერ; კიდევ უნდა წარმოიდგენდეს კაცი ხშირად ამათ ყოველთა და მით გააფრთხილებდეს თავსა თვისსა. გარნა იგივე საღმრთო წერილი და წმინდანი მამანი განგვიმარტებენ, რომელ თუ ქრისტიანე მარტო შიშისაგან სასჯელთასა და სურვილისა გამო ჯილდოისა მოერიდება ცოდვათა და იქმს კეთილსა საქმესა, იგი სდგას დაბალსა ზედა ხარისხსა სათნოებისათა, იგი ანგარებით იქმს კეთილსა საქმესა. ხოლო უმაღლესი ხარისხი სათნოებისა ის არის, როდესაც ქრისტიანე კაცი კეთილსა იქმს, წმინდად სცხოვრობს, განღვიძებული ღვთის სიყვარულითა და მოყვანის სიყვარულითა. ესენი უნდა მიგიზიდავდენ შენ. თვით ღმერთიც არა მისთვის უნდა გიყვარდეს უმეტეს

ყოველისა, რომელ იგი აღგიოქვამს შენ და კიდევ მოგცემს სასყიდელსა, არამედ მისთვის, რომელ იგი არის უმჯობესი, უდიდესი, უკეთესი ყოველისა და ყოველითა. მოყვასი შენი უნდა გიყვარდეს და ყოველს კეთილს საქმეს იქმოდე არა მისთვის, რომ მერმე დაგაჭილდოვებს იგი, გადაგიხდის, არამედ მისთვის, რომ თვით სიყვარული მოყვასისა და ყოველისა კეთილისა საქმისა არის კარგი, პატიოსანი და ღირსი შენისა ბუნებისა. მაშასადამე თვით გუნება შენი, ანუ ხასიათი, თვისება, უნდა მიგიზიდავდეს მათდამი. როგორც სხეული შენი მოითხოვს საჭმელსა, მსგავსადვე სული და გული უნდა ითხოვდეს ყოველსა კეთილსა საქმესა.

მეორედ, კეთილი საქმის აღსრულებისათვის კაცი უნდა იყოს თავ-გამომეტებული, თავ-გადაღებული. კეთილთა საქმეთა შორის იგინი უფრო დიდი ფასისა არიან, რომელნიც ჩვენგან მოითხოვენ მომეტებულსა შრომასა და თავის დადებასა. მდიდარმა კაცმა მცირე მონყალეობა რომ გამოიღოს გაჭირვებული კაცისათვის, რა დიდი რამ იქნება; და თუ ამასაც არა იქმს, მაშინ იგი კიდევ დაისჯება. გარნა კაცი, რომელიც თვითონაც ღარიბია, მაგრამ გამოიმეტებს და მისცემს მას მონყალეობას, რასაკვირველია უფრო დიდი ფასი ექმნება მის კეთილ საქმეს. მდიდარს და შეძლებულს კაცს რომ ემსახუროს ვინმე, პატივი სცეს, რა იქმნება; გარნა თუ სანყალს კაცს, დაჩაგრულს ემსახურე, შეენიე რომლისაგან არაფერს მოელი, ეს მართლა კარგი და მოსაწონი საქმე იქმნება.

მენელსაცხებლეთა დედათა არა მიხედვს თავიანთს სისუსტესა, შიშსა, თავი გამოიმეტეს, და მისთვის დიდი ფასი ჰქონდა მათსა საქციელსა. უსაჭიროესი ზნეობითი საქმე ყოველი ქრისტიანე კაცისათვის ის არის, რომ მისი ცუდი ბუნება შეიცვალოს კარგ ბუნებათ, ხასიათი გაუკეთდეს, სულიერნი თვისებანი მისნი გაუმჯობესდნენ, თესლი იგი ხრწნილებისა, რომელიც არის მის ბუნებაში განქარდეს, ერთი სიტყვით, იგი შეიქმნეს ღვთის კაცად, გამზადებულად ყოველისა კეთილისა საქმისათვის. რა სარგებელი ექმნება იმ კაცს, რომელიც თუმცა კი იქმს ზოგჯერ ზოგიერთთა კეთილთა საქმეთა, გარნა არა საუნჯისაგან კეთილისა გულისა თვისისა, როგორადაც იტყვის საღმრთო წერილი, არამედ შემთხვევით, ანუ სხვა რომელიმე უჯერო მიზეზისაგან, მაშინ როდესაც ყოველთა ცოდვათა და ცუდ საქმეთა იგი იქმს ხშირად გულითადი ერთგუ-

ლობით, ანუ, როგორადაც თქმულ არს საღმრთოსა წერილსა შინა: ბოროტისაგან საუნჯისა გულისა მისისა გამოიღის ბოროტი. კარგია ისიც, როდესაც მონას ეშინია უფლისა თვისისა და ამისათვის რიგიანად ემსახურება მას; ამაზედ უმჯობესია, როდესაც მონა იფიქრებს: უფალი ჩემი დიდი კაცი არის, მდიდარი, თუ კარგად ვასიამოვნე, ვემსახურე, მოწყალებას მომცემს, დამაჯილდოვებს, და ცდილობს კარგად ემსახუროს მას. გარნა ამას ორივეს ის სჯობია, როდესაც მონას მართლა უყვარს თვით უფალი, უყვარს მისთვის, რომ ხედავს სიკეთესა, სახიერებასა, მისსა და ემსახურება მას ერთგულად, თავ-გადა-დებით. ესრეთ ვფიქრობდეთ და ვიქმოდეთ ჩვენცა, მონანი ღვთისანი: მას ვემსახურობდეთ, იგი შევიყვაროთ, მას ვემორჩილოთ, მისთვის, რომ იგი არის სახიერი მამა ჩვენი, მხოლო ღირსი ყოვლისა პატივისა და მორჩილებისა. სწორედ ასე მოიქცენ ნეტარნიცა იგინი მენელსაცხებლენი. ამინ.

სიტყვა,

მესამე კვირიაკესა ზედა მენელსაცხებლეთა.

აღსდგა, არა არს აქა, აჰა ადგილი,
სადა დასდგეს იგი. (მარკ. 16, 6).

სშირად დაფიქრდება, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, კაცი ღვთისმოყვარე და სულის ცხონების მოშურნე და მომლოდინე, და გამოიკითხავს, რა მდგომარეობაში ვიქმნებით ჩვენ მომავალსა საუკუნესა შინა, რა ნაირი ცხოვრება იქმნება საიქიოსა. არც უადგილო არის ამისთანა კითხვა და ფიქრი! დიად ღირს, რომ გამოვიკვლიოთ, რა სახით იქმნება ჩვენი არსებობა და ცხოვრება იმ ქვეყანაში. უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, როგორც სხვანი ყოველნი საჭირონი სწავლანი და მოძღვრებანი მოგვცა და აღგვიხსნა, მსგავსადვე ყოველი, რაც საჭირო არის ამ საგანზედ საკუთარი თვისი მაგალი-

თით აგვიხსნა და გვაცნობა. აღსდგა რა მკვდრეთით, იგი ორ-
მეოცი დღე იქცეოდა კაცთა შორის, სწორედ იმ სახით და იმ
მდგომარეობით, რომლითაც კაცნი ცხონებულნი იქმნებიან
შემდგომად აღდგომისა. იესო ქრისტეს აღდგომა მკვდრეთით
გვაჩვენებს, რა მდგომარეობაში ვიქმნებით, რომლითა სახითა
ვიცხოვრებთ ჩვენც შემდგომად აღდგომისა. და ესრედ, პირვე-
ლად სიკვდილი, ანუ გარდაცვალება გაათავებს, ანუ მოსპობს
მხოლოდ აქაურსა, სოფლიურსა ჩვენსა მოქმედობასა, ხორციელ-
სა ცხოვრებასა. თვით იესო ქრისტემ, აღდგომილმა მკვდრე-
თით, გვაჩვენა ჩვენ ესე. ვიდრემდის იგი იყო ქვეყანაზედ,
დაუღალავად ასრულებდა ნებასა ზეციერისა თვისისა მამისა,
ავრცელებდა ქვეყანაზედ სასუფეველსა ღვთისასა. ბოლოს ური-
ათა იგი ჯვარს აცვეს. ამან შეასრულა მისი სოფლიური შრო-
მა, საქმე. მისი სხეული იქმნა მიცემული საშინელსა სიკვდილ-
სა. მისნი სასწაულ მოქმედნი ხელნი ჯვარზედ მიმსჭვალულნი
გაშეშდენ და გაცივდნენ; თვალნი მისნი, რომლისაგან გამო-
ბრწყინავდნენ აუარებელი სახიერება და მონყალება, დაბნელ-
დნენ, ბაგენი მისნი, რომლისაგან დაუცხრომელად გამოდიო-
დნენ საღმრთონი სიტყვანი, დაღუმდნენ, ღვთაებრავე მისი გუ-
ლი, აღვსებული ზეციერთა მონყალებითა და ღმობიერები-
თა, დადგა, აღარ ძვერდა. იგი მოკვდა სოფლისათვის, გარნა
მისი არსება არ მოისპო. მან სული მისი შეავედრა ხელთა
შინა ზეციერისა მამისათა, რომლისაგან იგი მარადის მოელო-
და აღდგომასა, და ეს სასოება მისი არ გამტყუნდა: **აღსდგა,
არა არს აქა. აჰა ადგილი, სადა დასდევს იგი!** ჩვენიცა სოფლიუ-
რი ცხოვრება ოდესმე გათავდება, თესლი სიკვდილისა ყო-
ველთვის ჰბუდობს თვით ჩვენს სხეულში; გარნა სიკვდილი არ
მოსპობს ჩვენსა არსებასა. სიკვდილი არის გარდაცვალება, ანუ
გამოცვლა, შეცვლა აწინდელისა ცხოვრებისა სხვა უმჯობესს
ცხოვრებად. მოკვდება მხოლოდ ეს ჩვენი მძიმე სხეული. მიწა
მიწას მიეცემა, გარნა ის შინაგანი ჩვენი გაცოცხლებული სუ-
ლი არ ემონება სიკვდილსა.

მეორედ, შემოდგომად გარდაცვალებისა ჩვენ არ გვეკარე-
ბა ხსოვნა, წარმოდგენა ყოვლისა, რასაც ამ სიცოცხლეში
ვიქმთ. უფალი იესო ქრისტე შემდგომად აღდგომისა თვისისა
იყო იგივე, როგორც სიკვდილამდი. სიკვდილმა არ მოსპო მის
შორის მესხიერება იმისა, რასაც იტყოდნენ მასზედა წინასწარ-
მეტყველნი, რაც აღუთქვა მან მონათვეთა თვისთა. შემდგო-

მად სიკვდილისა იმასვე ასწავლიდა მონაფეთა თვისთა, რასაც სიკვდილამდე.

შეუძლებელია, ძმანო ჩემო, რომ ჩვენთვისაც ისე არ მოხდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ესე იგი თუ დაგვაფინყდა ყოველი, რაც ქვეყანაში ვნახეთ, აღვასრულეთ, შევიყვარეთ, აღარც ცხოვნება და აღარც წაწყმედა შეიძლებოდა კაცისა. ჩვენ მაშინ სულ სხვანი ვიქმნებოდით და ველარ მივიღებდით ღვთისაგან ვერც ჯილდოს და ვერც დასჯას.

მესამედ, იმ ქვეყანაში ჩვენ გადვითანთ აქეთგან ყოველთა სულიერთა ჩვენთა თვისებათა. აქეთგან გაგვყვება ჩვენ ყოველი ჩვენი ღირსება და თვისება, ნაკლულევანებაცა, ცოდვაცა და მადლიც. იესო ქრისტე შემდგომად აღდგომისა თვისისა იქცეოდა იმავე ხასიათით და მიმართულებით, როგორადაც უნინ სიკვდილამდე იქცეოდა, იგივე სიყვარული და სახიერება, იგივე მოშურნეობა ღვთის ღიდებისა, იგივე სიბრძნე, სწავლა, ღიდება და ღვთაებრივი სახელი! მართლაც, თუ უკვდავსა სულსა სიკვდილი ვერ შეეხება, იგი ვერც მოაკლებს მას საკუთართა მისთა თვისებათა, რომელნიც მან შეიძინა ამ ქვეყანაში; სიკვდილი ვერ წაართმევს სულსა კაცისას ყოველსა, რითაც თითოეული კაცი განსხვავდება სხვათა პირთაგან. და თუ ეს ასეა, ძმანო ჩემო, თუ აქედგან გაგვყვება შენ ყოველნი შენი ღირსებანი და ნაკლულევანებანი. ნუ თუ არ ხედავ, რა სანუგეშოა ერთი მხრით ეს გარემოება და რა საშინელი მეორე მხრით? ნუ თუ არ ხედავ, რომ შენ აქვე შენი ხელით აშენებ შენთვის, ანუ ჯოჯოხეთსა ანუ სამოთხესა? რას იქმ შენ მაშინ, იქა, ჰოი ანგაარო, ხარბო, შურით აღვსებულო? ყოველი შენი ნუგეში, ყოველი შენი კერპნი აქ დაგრჩება, გადახვალ იქა გატიტვლებული და მოკლებული ყოველთა შენტა ნუგეშთა. მარტო ეს იქმნება შენტვის ერთი ჯოჯოხეთი. გიხაროდენ თქვენ, კეთილის მოყვარენო, ღვთის მოყვარენო, სიმართლის მოყვარენო! იქ დაგხვდებათ თქვენ ბედნიერება, მოგეცემათ რაც გიყვარდათ, შემთხვევით, რაც გსუროდათ და რასაც ეძიებდით.

მეოთხედ, მომავალსა შინა საუკუნესა ჩვენ შევალთ ახალსა შინა წრესა ცხოვრებისასა, რომელსა შინა გამზადებული არის ნეტარება მათთვის. რომელნი დაუცხრომელად იღვწოდნენ ამ ქვეყანაში. სიკვდილმა გაათავა ყოველი მწუხარებანი და ტანჯვანი უფლისა იესო ქრისტესნი. თვითონ იგი იტყოდა, რომ ვნებითა და სიკვდილითა უნდა შევიდეს ღიდებასა თვისსა, და

მართლაც, შემდგომად აღდგომისა, ვითარცა თვითონ იტყო-
და, მიეცა მას ყოველივე უფლება ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა, დაჯ-
და იგი მარტვენით მამისა თვისისა და მუნ იგი მართავს ყოვე-
ლივეს ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა. ჩვენც ესრედ მოგვიბ-
დება შემდგომად სიკვდილისა, სული ჩვენი, განთავისუფლე-
ბული ყოვლისა სოფლიურისა მწუხარებისა და ამაოებისაგან,
დაუბრკოლებლად გაშლის, გაავრცელებს თვისთა თვისებათა
და ღონეთა, გავა ვრცელსა ზედა ასპარეზსა ცხოვრებისა და
მოქმედებისასა, თან-და-თან მიეახლება ღმერთსა, წყაროსა ყოვ-
ლისა კეთილობისა და ნეტარებისასა. ჩვენი ცნობის მოყვარე
ჯკუა იპოვნის ისრეთსა საგანსა ცნობისასა, რომელიც შეიქმ-
ნება საუკუნო მისი საზრდო და მისწრაფება. გული ჩვენი და
გრძნობა მარადის მეძიებელი სიხარულისა და ბედნიერებისა,
შემთხვევა ისრეთსა წყაროსა ბედნიერებისასა, რომლისაგან
უკუნითი უკუნისამდე აღმოივსებს დაუსრულებელსა სიხა-
რულსა და ნეტარებასა.

ბოლოს, მეხუთედ, სხეულიც ჩვენი შემდგომად აღდგომი-
სა შეიქმნება სულიერი, ჰაეროვანი, მსუბუქი და უკვდავი. მა-
ცხოვარსა შემდგომად აღდგომისა ჰქონდა იგივე სახე ხორციე-
ლი, იგინივე ასონი, მისს საღმრთო ხორცზედ იხედებოდენ
სახე სამსჭვალთა ეკლის გვირგვინისა. თომამ თითითა თვი-
სითა განიხილა ხელნი მისნი, ფერხნი და გვერდნი. გარნა,
ამასთანავე მისი სხეული სულ სხვა ნაირი იყო, სიმძიმე ანუ
ხენემობა, ანუ რაიმე სოფლიური განხრწნადი მასალა არა
ჰქონდა. იგი შევიდოდა კართა ხშულთა, უცხად იქმნებოდა
ხილული და მყისვე უხილავი, წამსა შინა თვალისა იერუსა-
ლიმითგან გალილიას გაჩნდებოდა წინაშე მოწაფეთა თვისთა,
ბოლოს ამაღლდა ზეცად. ჩვენი ხორციც, ძმანო ჩემნო, შეიქ-
მნება ეგრეცა უხრწნელი, ჰაეროვანი, არა ქვეშევრდომი სი-
ვრცისა, ანუ ჟამისა, იმასაც კედელი ველარ დააკავებს, ზეცას
ამაღლდება. თუმცა სახე და შედგენილობა ექმნება იგივე. ეს-
რედ მაცხოვარმა გვიჩვენა ჩვენ, რა ვიქმნებით შემდგომად
სიკვდილისა. ხორცნიცა ჩვენი უნდა დავიცვათ და მოვამზა-
დოთ, ძმანო ჩემნო, მომავალისა ცხოვრებისთვის, მარხვით,
მოთმინებით, სინმინდით. იგიც იქმნება მოზიარე მომავალისა
ნეტარებისა, ანუ ტანჯვისა, რომელთაგან პირველი მოგვცეს
ჩვენ ყოველთა ღმერთმან და მეორისაგან გვიხსნას. ამინ.

სიტყვა,

მესამესა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა, შემდგომად აღდგომისა.

და მიჰხედა და იხილა, რომელნი იგი დასდებდეს შესანირაგსა ფასის-საცავსა მას მდიდარნი. და იხილა ვინმე ქვრივი გლახაკი, რომელმან დასდვა ორი მწვლილი; და სთქვა: ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთასა შესწირა. რამეთუ, ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდვეს შესანირაგსა ამასა ღმრთისასა, ხოლო ამან ნაკლულეფანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქენდა საცხოვრებელი შესწირა (ლუკ. 21, 1-4).

ანინდელი ჩვენი სიტყვა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, იქმნება გაგრძელება იმ სიტყვისა, და იმავე საგანზე, რომელზედაც ვსთქვით ჩვენ სიტყვა წარსულს კვირიაკეში. გარნა, პირველად მოვიყვან სახარებისაგან ერთს მოკლე მოთხრობას, რომელიც ფრიად შეენევა, დაამტკიცებს და განამაგრებს სიტყვასა ჩვენსა.

ერთხელ, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მონაფეებითურთ თვისით იყო იერუსალიმის ტაძარსა შინა და დაინახა, რომ ერთმა გლახაკმა ქვრივმა დედაკაცმა დასდვა შესანირაგად ეკლესიასა ორი მწვლილი, ანუ ორი ფარა, მაშინ როდესაც იქავე მდიდარნი შესწირვიდენ დიდ-ძალს ფულსა. მაცხოვარმან მიიქცა და უთხრა მონაფეთა თვისთა: **ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთა შესწირა, რამეთუ, ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდვეს შესანირაგსა ამასა ღმრთისასა, ხოლო ამან ნაკლულეფანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქენდა საცხოვრებელი შესწირა.** ამ მოკლე მოთხრობისაგან გამოდის ის სანუგეშო ჭეშმარიტება, რომელ ღმერთი მონყალების თვალთ უყურებს ყოველსა გულ-წრფელსა და ერთგულსა შესანირაგსა, რაც გინდა მწვლილი იყოს იგი, მაშასა-

დამე ყოველსა ღვთის მოყვარესა კაცსა უნდა უყვარდეს შე-
წირვა ღვთისა და მსახურება ნაყოფისაგან თვისისა.

სხვათა შესაწირავთა და მსახურებათ შორის, რომლითა
ქრისტიანე კაცს შეუძლია დაამტკიცოს თვისი ერთგულება და
სასოება ღმერთზე, ძველთაგანვე მიღებულ არს ანთება ეკლე-
სიაში წინაშე ხატთა წმინდა სანთლისა. რას ნიშნავს ეს ჩვეუ-
ლება? რას მოასწავებს წინაშე ხატისა ანთებული სანთელი?
როგორადაც ახსნიან წმინდანი მამანი, როდესაც კაცი სანთელს
აღანთებს წინაშე ხატისა, ამით იგი ხილულითა ნივთითა გამო-
უცხადებს ღმერთსა, რომელ მისი გულიც და სულიც არის
ანთებული ერთგულებითა, სიყვარულითა და სასოებითა ღვთი-
სადმი. ყოველთა შორის ურიცხვთა ქვეყნიერთა ნივთიერება-
თა, განგებ გამორჩეულ არს წმინდა სანთელი ძღვენათ ღვთისა,
მისთვის რომელ იგი არის შედგენილი ტკბილისა და კეთილ
სუნნელისა მასალისაგან, ესე იგი, თაფლისაგან, რომელსა
ფუტკარი შეკრებს სხვათა და სხვათა ყვავილთაგან, მაშასადა-
მე იგი არის, ყოველ ნივთთა შორის უმშვენიერესი და უწმინ-
დესი. გარნა, მეორე მნიშვნელობაც აქვს ანთებულს სანთელს.
იგი ანათლებს და ათბობს გარემოს თვისსა, მაშასადამე იგი
გამოხატავს მადლსა სულისა წმინდისასა, რომელი ერთბაშად
ათბობს და ანათლებს გულსა კაცისასა. მაშასადამე კარგს და
კარგის მომასწავებელს ძღვენს მიართმევს ის კაცი ღმერთსა,
რომელიც ეკლესიაში აღანთებს სანთელსა. გარნა ესრეთსა
ღვთის მსახურებასა და შეწირვასა აქვს მეორე კერძო, რომე-
ლიც უფრო დიდს ფასს და მნიშვნელობას აძლევს მას, რო-
მელზედაც ახლა უნდა ვსთქვათ ჩვენ მოკლედ.
წმინდა სანთლის ანთებით მსახურება და შეწირვა ღვთი-
სადმი მით არის კარგი, რომელ, პირველად, იგი შეუძლია
აღასრულოს ყოველმა კაცმა. ესე იგი, არა თუ მდიდარმა და
შეძლებულმა, არამედ თვით უღარიბესმა. როგორადაც თა-
ვიდგანვე მოყვანილი მაგალითი გვიმტკიცებს, ღმერთი უყუ-
რებს არა რაოდენობასა შესაწირავისასა, არამედ ერთგულებასა
შემწირველისასა. მეორედ, იმ ფულით, რომელიც რჩება ეკლე-
სიაში გაყიდული სანთელისაგან, მრავალი ფრიად პატიოსანი
და ღვთის სათნო საქმე სრულდება. იქნება შენ, ძმაო, არც კი
გიფიქრია ამაზე და არც კი იცი, რა კეთდება იმ ფულით, რო-
მელიც შემოვა ეკლესიაში სანთლის გაყიდვისაგან? ამისთვის
საჭიროდ ვრაცხ ახლა მოკლედ აღვიხსნა შენ.

მრავალი კეთილი და ქვეყნისათვის სასარგებლო საქმე კეთდება იმ ფულისაგან მთელს ჩვენს სახელმწიფოში და თითქმის ყოველთა ქალაქთა შინა. სხვათა შორის სასწავლებელთა საერთოთა ყოველგან, ვითარცა უწყით თქვენც ყოველთა, არიან სასულიერო სასწავლებელნი, რომელთა შინა იზრდებიან და სწავლობენ თითქმის უმეტეს ოცი ათასის ყმაწვილისა. მათ შორის თითქმის ნახევარი არიან ობლები, ამ სასწავლებელში სწავლობენ და ემზადებიან, და მათგან გამოდიან ყოველი ხარისხის სამღვდელთა და საეკლესიო მსახურნი. წარმოიდგინე ახლა, რაოდენი ფული დასჭირდება სასულიერო მთავრობას ხსენებულთა სასწავლებელთა შენახვისათვის? საითგან შემოდის ეს ფულები? უმეტესი ნაწილი იმ სანთლის ფულისაგან, რომელიც იყილება და რჩება ეკლესიაში. გარდა ამოდენი ურიცხვი ხარჯისა, თვით ეკლესიებს შენახვა უნდა და ხარჯი: შესამოსელი, წიგნები, სამკაული, შენობის დაცვა და შეკეთება. ესენიც ყოველნი დაკმაყოფილდებიან ერთი მხრით იმავე წყაროისაგან.

ახლა, ძმაო, იფიქრე და წარმოიდგინე, ერთად რაოდენი კეთილი და მოსაწონი კერძო აქვს ამ ჩვეულებას, ესე იგი, სანთლის ანთებას, რაოდენი კეთილი და სასარგებლო საქმე შეუდგება მას! მცირე რამე ფულს გამოიღებ შენ და აღანთებ სანთელს წინაშე ხატისა; ამით პირველად შენ მიართმევ ღმერთს ძღვენსა და პატივს სცემ ხატსა მისსა, მეორედ ეწევი შენი სალოცველის შენახვასა და შემკობასა, იმ სალოცველის, სადაცა ძვალთა შენთა წინაპართა-თანა შენცა უნდა მიიღო საუკუნო განსვენება. მესამედ, რაც აქითგან გადარჩება, ის მოიხმარება ობლების გამოსაზღვრელად სასწავლებელთა შინა; მაშასადამე ერთითა და იმავე მცირითა ხარჯითა სამსა უპირველესსა სათნოებასა ასრულებ! ვისაც ეს ესმის, უთუოდ ის შეიყვარებს სანთლის აღნთებასა ეკლესიასა შინა. უეჭველია, ეს კარგად ესმისთ დალოცვილთა რუსეთის მართლ-მადიდებელთა მცხოვრებთა. იქ თვით უკანასკნელი და უღარიბესი კაცი ისე არ მოისმენს წირვას, რომ მცირე მაინც სანთელი არ აღანთოს. შენც შეგიძლია დაუკვირდე მათს ერთგულებასა და ხასიათსა, მაგალითებრ: რა საშუალება და ღონე უნდა ჰქონდეს უბრალო სალდათს? ვგონებ, ის თვეში ორ აბაზსაც ვერ ნახავს თავის ხელში; მაგრამ, თუ დაუკვირდები მათს საქციელს, ძვირად დაინახავ, რომ მათგანმა ვინმემ არ აღანთოს

მცირე მაინც სანთელი საყდარში წირვაზე. დაუკვირდი კიდევ, თუ გინდა, უბრალო მუშა ბერძენს, რაც გინდა ღარიბი იყოს, ტანსაცმელიც რომ არ ეცვას, საყდარში კი უთუოდ აღანთებს სანთელს.

მხედველი და გამხსენებელი ამის ყოვლისა, ჭეშმარიტად შეწუხდება, როდესაც ამასთან შეადარებს ჩვენსა ხასიათსა და ბნეობასა. არა თუ ღარიბთა, არამედ თვით მდიდართა შეხედე ჩვენში, ბევრჯელ აღანთებენ იგინი ეკლესიაში სანთელს? მაგრამ, რა ვთქვი ესა! ღარიბნი და სანყალნი კიდევ ზოგჯერ მაინც, მზავსად გლახაკისა მის დედაკაცისა, ერთსა ანუ ორსა მწვლილსა მოიხმარებენ ნაკლულევენებისაგან მათისა სანთლის საყიდლად, გარნა მდიდარნი ნამეტნავისაგანაც მათისა არაფერს არ იმეტებენ. ჩვენთა ეკლესიათა სანთლის მონაგებისაგან არა თუ არაფერი გადარჩება სასწავლებელში ობლების გამოზრდისათვის, არამედ თვით იგინი არიან გარეთგან დაუხურავნი, შიგნით შეუმკობელნი, ტრაპეზნი და მისნი მსახურნი შეუმოსელნი. ნუ მეუბნები, ეს ჩვენი სიღარიბისაგან არისო! არა სიღარიბისაგან არის, არამედ გულ-გრილობისაგან და სულ-მოკლევობისაგან, ორი მწვლილი, ანუ ორი კაპეიკი ვის არ ექმნება, ანუ ვის რას დააკლებს, რომ საყდარში სანთელი აღანთოს? ყოველი კაცი რომ მართო თითო კაპეიკის სანთელს აღანთებდეს, იქითგანაც საკმაო შემოსავალი შედგება, მაგრამ ისიც ეზარება ჩვენში კაცს.

ძმაო ჩემო! სამთა ეგოდენ დიდთა სათნოებათათვის, ვითარცა ღვთის პატივის-ცემა, ეკლესიის შემკობა, ობლების გამოზრდა, არა თუ განხრწნადი ფულის გამოღება არ უნდა გემძიმებოდეს, არამედ თავისა შენისა სიცოცხლე არ უნდა დაზოგო.

მოგვეც ჩვენ, ღმერთო, ესრედ ფიქრობად და ესრედ ქმნად. ამინ.

სიტყვა,

მესამესა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა, შემდგომად აღღგომისა.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! დღეს, ვითარ-
ცა უწყით თქვენცა, წმინდა ეკლესია ასრულებს ხსენებასა და
ქებასა წმინდათა მენელსაცხებლეთა: იოსებ არიმათელისა, ნი-
კოდიმოსისა, მარიამ მაგდალინელისა და სხვათა რომელთამე
მენელსაცხებლეთა. რითვის ეღირსნენ, ძმანო ჩემნო, ხსენე-
ბულნი პირნი ეგოდენსა პატივსა და დიდებასა, რომელ წმინ-
დამან ეკლესიამან დანიშნა ეს პირველი და სხვათა უმთავრესი
კვირიაკე საკუთრად მათის ხსენებისათვის, აქებს და აღამა-
ღლებს მათ დღეს? რა ქმნეს მათ ამის ღირსი? სახარება არ
მოგვითხრობს ჩვენ, რომ იგინი ყოფილიყვნენ მაცხოვართან
მსგავსად მოციქულთა განუშორებელად, ანუ მერმე მიეღოთ
მონაწილეობა ქადაგებასა შინა მისისა სახარებისა. არც ის
სჩანს, რომ შემდგომად იესო ქრისტეს ამაღლებისა იგინი წა-
სულიყვნენ სხვა და სხვა ქვეყნებში ქადაგებად სახარებისა, მი-
ეღოთ მრავალი ტანჯვა, და სისხლი დაეთხიათ ქრისტეს სჯუ-
ლისათვის. მაშასადამე, რისთვის მიანიჭა მათ ეკლესიამ ესო-
დენი ღირსება და პატივი? მხოლოდ მისთვის, რომ მათ დიდი
ერთგულება, სიყვარული და სამსახური გამოაჩინეს იესო ქრის-
ტესადმი, სწორედ იმ დროს, როდესაც იგი იყო დატევებული
და მოკლებული ყოველთა მისთა მახლობელთა და მოყვარე-
თაგან, დროსა ვნებისა, ჯვარცმისა და დაფვლისა. იოსებ არი-
მათელი და ნიკოდიმოს, ვითარცა მოგვითხრობს სახარება,
უნინაც იყვნენ იესო ქრისტეს მონათენი, გარნა, ვიდრემდის
უფალი იყო დიდებასა შინა, ვიდრემდის მას ჰყავდა მრავალნი
განცხადებულნი მონათენი, ვიდრემდის მას მისდევდა ურიცხვი
ერი, იგინი განცხადებულად არ იყვნენ მასთან. გარნა, როდესაც
უფალი ჯვარს აცვეს, და შეშინებულთა მონათეთა დასტოვეს
იგი, მაშინ ამათ, მხნეთა მენელსაცხებლეთა, თამამად გამოუცხა-
დეს თავიანთი სიყვარული და ერთგულება. იოსებ არიმათიე-
ლმა კადნიერად გამოითხოვა პილატესაგან გვამი იესო ქრის-
ტესი, და დიდითა პატივითა და ერთგულებითა დამარხა იგი
თავის საკუთარს მომზადებულს სამარეში; ნიკოდიმოსმა დიდი
ერთგულებით და სიყვარულითა მრავალნი, ძვირფასნი ნელსა-
ცხებელნი მოიხმარა იესო ქრისტეს გვამის დამარხვაზე. მსგავ-
სადვე, დედანი მენელსაცხებლენი განცხადებულად ტიროდენ

და ივლივდენ იესო ქრისტეს ჯვარცმაზე, კადნიერად და უშიშრად იდგნენ წინაშე ჯვარისა მისისა, მოსწრაფებით და მხურვალე ერთგულებით მირბოდენ განთიად საფლავსა ტირილად და ნელსაცხებელის ცხებად მისსა. ამისთვისაცა მაცხოვარმან დიდად დაათვასა ამათი ღრმა სიყვარული, და შემდგომად აღდგომისა თვისისა, იგი პირველად გამოეცხადა და „გიხაროდენი“ უთხრა არა მოციქულთა და მოწაფეთა თვისთა, რომელნი სულმოკლედ დაიფანტნენ შიშისათვის ურიათასა, არამედ მხნეთა ამათ და სულ-გრძელთა მენელსაცხებლეთა დედათა.

წმინდა ეკლესია ახლა აქებს და აღიდებს საქციელსა მენელსაცხებლეთასა. რისთვის? პირველად მისთვის, რათა მადლობა გარდუხადოს მხნეთა ამათ და კეთილთა პირთა, რომელ იგინი უამსა მაცხოვრის ვნებისა და სიკვდილისა და დაფლვისა შეეწიენ, ემსახურენ მას. მეორედ მისთვის, რათა მათის მაგალითითა განაღვიძოს ჩვენს გულში იგივე ერთგულება, სიყვარული და სამსახური იესო ქრისტესი. მათი მაგალითის წარმოდგინით წმინდა ეკლესია ესრეთ ეტყვის ყოველთა კაცთა: შეხედეთ მხნეთა ამათ მენელსაცხებლეთა, ჰბაძევდით მათსა ერთგულებასა და თქვენცა ემსახურეთ მასვე ქრისტესა ნაყოფთაგან თქვენთა. ნუ დაივიწყებთ მენელსაცხებლეთა დედათა ერთგულებასა და თავის გამომეტებასა; ეძიებდეთ თქვენცა უფლის იესოს მსახურებასა და შემწეობასა. თუმცა იესო ქრისტე ამაღლდა ზეცად. მჯდომარე არს მარჯვენით მამისა, და, მაშასადამე, მისთვის აღარ არის ახლა საჭირო ჩვენი შემწეობა, სამსახური, გარნა ერთი მხრით, იგივე უფალი იესო ქრისტე ახლაცა ჩვენ შორის იქცევა და მდგომარეობს საყდართა, საიდუმლოთა, წირვა ლოცვას და სხვათა წესთა შინა. მაშასადამე. ახლაც საჭირო არის მისთვის მსახურება, ერთგულება, საჭირო არის სახლი ანუ ეკლესია, რომელსა შინა ახლაც ასრულებს იგი საიდუმლო სერობასა, პურის და ღვინის კურთხევასა. ახლაც საჭირო არიან მისთვის ჭურჭელნი, შესამოსელნი, სახვეველნი. მაშასადამე, ახლაც ერთგულთა მისთა და კეთილთა მოყვარეთა შეუძლიათ, მსგავსად ნიკოდიმოსისა, მარიამ მაგდალინელისა და სხვათა მენელსაცხებლეთა ემსახურონ მას ნაყოფთაგან თვისთა.

ესრეთნი განზრახვანი აქვს წმინდასა ეკლესიასა, როდესაც დღეს ასრულებს ხსენებასა წმინდათა მენელსაცხებლეთასა. მადლობა ღმერთს, განზრახვა ეკლესიისა და სწავლა მისი არ რჩება

უნაყოფოდ! მრავალნი ქრისტეს მოყვარენი დედანი და მამანი ისმენენ მისსა სწავლასა, ემსახურებიან ქრისტეს მსგავსად მენელსაცხებლეთა, უშენებენ მას სახლსა, ანუ ტაძარსა, მიართმევენ მას სახვეველთა, ესე იგი შესამოსელთა, შესწირავენ ნელსაცხებელსა, ესე იგი, სანთელსა, საკმეველსა და ემსახურებიან სხვითა სახითა. მაცხოვარი ახლაც იმავე სახით მიიღებს სამსახურსა ამას, როგორადაც მიიღო მენელსაცხებელთაგან. რომელმა არა შეურაცხყო ორი მწვლილი, ანუ ფარა ქვრივისა ღარიბისა დედაკაცისა და სთქვა: **ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთასა შესწირა, – რამეთუ, ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდევს შესწირავსა ამასა ღმრთისასა, ხოლო ამან ნაკულუღევანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქვნდა საცხოვრებელი შესწირა!** (ლუკ. 21, 1–4). ახლაც ხედავს იგივე ყოველსა ერთგულს შესწირავსა, რაც გინდა მცირე იყოს იგი, მაშასადამე დიდი მნიშვნელობა აქვს და დიდი სულიერი სარგებლობა მოაქვს ყოველსა, რასაც კაცი ერთგულებით შესწირავს და შეენევა ეკლესიასა.

გარნა, საუბედუროდ, არა ყოველნი პირნი ფიქრობენ ამ საქმეზე. მრავალთა არა აქვსთ ერთგულება ეკლესიის შეწირვისა და შემკობისათვის. რაოდენი არიან ჩვენში სოფლები, რომელთა შინა მიმავალი ნახავს მრავალს დიდ-დიდ სახლებს, შიგნით მდიდრად მორთულს, გარნა, იმავე სოფელში მაცხოვარს და დედასა მისსა არა აქვს შესაფერი ეკლესია, და ნაცვლად ამისა, ისრეთი შეუსაბამო და შეუფერებელი ეკლესიები არიან, რომ ღვთის მოყვარე კაცს, მათს შემხედველს, გული შეუწუხდება. არა ესრეთ არს ღვთის მოყვარეობა და ეკლესიისა ერთგულება რუსეთის მართლ-მადიდებელთა ერთა შორის. იქ ყოველ სოფელში დაინახავ დიდ-დიდთა, მაღალთა, შემკულთა ეკლესიათა, ხოლო გარემოს იმ ეკლესიისა ნახავ ღარიბთა, მომცროთა ქოხებთა მცხოვრებთასა. მართალია, ჩვენი ქვეყნის მცხოვრებნიც ღარიბნი არიან, გარნა, არა ყოველნი. უმეტესად სამწუხარო ის არის, რომელ ვისაც ღმერთმა ჩვენში შეძლება მისცა, ისინი გულგრილად უყურებენ ეკლესიის სიღარიბეს, მაშინ როდესაც სახარება ბრძანებს, რომ ვისაც ღმერთმან მეტი მისცა, მისგან მეტს მოითხოვს. კიდევ ის არის სამწუხარო ჩვენში, რომ თვით ისეთნი პირნი, რომელთა ღვთის მსახურებისათვის, ეკლესიის აშენებისათვის და შემკობისათვის არ ემეტებათ მცირეცა ხარჯი, არ ზოგვენ მრავალ-

სა ხარჯსა ამო კმაყოფილებსათვის, რას ვამბობ, კმაყოფი-
ლებსათვის, თვით ზნეობის მავნებელი საქმისათვის, სულიე-
რის და ხორციელის სიმთელის დამღუპველის ცოდვისათვის.
რაოდენ გზის მომხდარა აქ, რომ მდიდარს კაცს მიაღვა რომე-
ლიმე მთხოვნელო ეკლესიის აშენებისათვის, მას ეწყინა, გა-
ჯავრდა, რას დაეთრევიანო ეს ხუცებიო, და არათფერი მისცა,
ან დიდის უკმაყოფილებით ძლივს ერთს მანეთზე მოაწე-
რა ხელი და მერმე იმავე ღამეს წავიდა და ქალაქდ-
ში წააგო ასობით, ანუ მთელი ქალაქის მდიდარნი პირ-
ნი და მადლარნი დაჰპატიჟა და ორასი მანეთი მოიხმარა
მათდა გასაძლომად და დასათრობად. ღმერთო, ვინ გაზომავს
ამისთანა უგუნურებას! ხოლო ჩვენი დედანი რას შვრებიან?
რაოდენ გზის ნახავ, შევლენ ივინი სოფლის ეკლესიაში ფარ-
ჩებით, ოქრო-მკვდით, ხავერდით მორთულნი, ხოლო ქრისტე
ღმერთი მისი სისხლით და ხორციით კალის ბარძიმ-ფეშხუმში
ასვენია, ჩითის სახვეველი ახვევია; მისი ტრაპეზი დახეული
შესამოსლით დაბურულია. ხოლო შენ ძმაო, ჩემო, ქრისტეს
მოყვარე თუ ხარ, ნუ დაემზგავსები ამათ, არამედ მზგავსად
მენელსაცხებლეთა კეთილთა ემსახურე ქრისტეს, შეძლებისა
გვარად. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა განრღვეულისასა.

და ამისთვის სდევნიდეს ურიანი იგი იე-
სოს, და ენება მოკლვაი მისი, რამეთუ ამას
იქმოდა შაბათთა შინა (იოან. 5. 16).

იესო ქრისტეს ქვეყანაზე გამოჩინებამ და მისმა ამაღლე-
ბულმან სწავლამ და ქადაგებამ დიდი მოძრაობა მოახდინა ური-
ათა შორის რომელნიც მათგანნი იყვნენ ღვთის მოყვარენი და
მადიდებელნი, რომელთა გულში ჰქონდათ სურვილი და იმე-
დი საუკუნოისა ცხოვრებისა, მათ სიხარულით მიიღეს სწავ-
ლა იესო ქრისტესი და შეიქმნენ მისნი ერთგულნი მორწმუ-

ნენი და მონათენი; გარნა, უმრავლესი ნაწილი ურიათა გაქვა-
ვებული გულითა, დაბნელებული ჭკუითა, რომელი სჯულსა
ასრულებდა მხოლოდ გარეგანობით, და სოფლისა ამის ცხოვ-
რება უმეტესად უყვარდა, ვიდრეღა მომავალი საუკუნო ნე-
ტარება, შეიქმნა მისი მტერი და წინააღმდეგი. გარნა, უმე-
ტესად ყოველთა იესო ქრისტე და მისი სწავლა მოიძულეს
მწიგნობართა, ფარისევლთა, მოხუცებულთა და სხვათა უფ-
როსთა კაცთა, მისთვის, რომელ იგინი იესო ქრისტეს ქადაგე-
ბასა შინა, ვითარცა სარკეში, ცხადად ხედვიდენ თვისთა ცო-
დვათა, ვნებათა და ბოროტებათა. ისინი სასტიკად გარდაემ-
ტერენ იესო ქრისტეს, სდევნიდენ მას, მარადის ეძიებდენ
მიზეზებსა, რომ იგი მისცენ მთავრობას და მოჰკლან. გარნა,
ცხადად ვერ ბედვიდენ ამას. შურსა, სიძულვილსა და მტერო-
ბასა თავიანთსა იესო ქრისტესადმი. იგინი მალვიდენ და ფა-
რავდენ სჯულის ერთგულების ქვეშე. დღეს ნაკითხული სა-
ხარება მოგვიყვანს ჩვენ ერთსა ამის დამამტკიცებელსა მაგა-
ლითსა. იესო ქრისტემ ერთხელ განჰკურნა ერთი ოცდა თვრა-
მეტის წლის მღებარე, განრღვეული კაცი. მთელი ხალხი მა-
დლობდა და აღიღებდა მას ესრეთის საქმისათვის, გარნა გულ-
სა შინა მტერთა მისთასა აღენთო ცეცხლი შურისა. მათ უა-
რესად იწყეს დევნა იესოსი და ამის მიზეზად ის დასდევს, რომ
ვითომც იესო ქრისტემ დაარღვია სჯული, შაბათს განჰკურნა
განრღვეული: ამისთვის სდევნიდენ ურიანი იგი იესუს და ენება მო-
კლვაი მისი, რამეთუ ამას იქმოდა შაბათთა შინა. ესრეთი თვისება
აქვს დაცემულსა ბუნებასა კაცისასა; იგი ყოველთვის ცდი-
ლობს, რომ ცუდნი თავისნი თვისებანი და საქმენი დაჰფაროს,
და გაამრთელოს რომელითამე კეთილითა მიზეზითა. კარგად
იცოდა დავით წინასწარმეტყველმა ესრეთი თვისება კაცის ბუ-
ნებისა და მისთვის წარსთქვა ეს მშვენიერი ლოცვა ღვთისა-
დმი: **ნუ მისდრევ გულსა ჩემსა სიტყვათა მიმართ უკეთურებისათა, მიზე-
ზებად მიზეზთა ცოდვისათა, კაცთა თანა, რომელნი იქმან უსჯულოებასა;**
(ფსალ. 140, 4). ესე იგი, ნუ გააჩენ ჩემ გულში იმ უკეთურს
თვისებას, ანუ სიტყვას, რომ მე ვიწყო მიზეზობად, ანუ გან-
მართლებად ცოდვათა ჩემთა, მსგავსად კაცთა უსჯულოთა.

მართლა, ცუდი და მავნებელი თვისება არის, და ფრიად
აფუჭებს ზნეობასა კაცისასა მიზეზობა ცოდვათა, ანუ ძებნა
სხვათა და სხვათა გამამართლებელთა და შემამსუბუქე-
ბელთა მიზეზთა ცუდთა საქმეთასა. თუ კაცი ვინმე ჩა-

ვარდა ხელთა შინა სოფლიურთა მსაჯულთასა, ანუ მიეცა ქვეყნიურსა სოფელსა სამართალსა შინა, მაშინ არ იქმნება ცოდვა, და შეუძლია მოძებნოს და წარმოადგინოს სხვადა-სხვა მიზეზები, რომელნიც ანუ გაამართლებს მას, ანუ შეამსუბუქებენ მისსა ბრალსა. რისთვის? მისთვის, რომელ მსაჯულნი მისნი არიან კაცნი, ქვეშევრდომნი შეცდომისა, შეიძლება, რომ იმათ კარგათ ვერ შეიტყონ მისი სიმართლე. გარნა, სრულიად სხვა არის, როდესაც კაცი წარსდგება წინაშე ღვთისა, ან თავისი სინიღისით თავის გულს გასინჯავს. მაშინ სიცოფე იქმნება და დიდი უგუნურება, რომ კაცმა იწყოს მიზეზობა და განმართლება თავისა თვისისასა. ქვეყნიურისა, ხორციელისა მსაჯულისაგან კაცი მოელის მხოლოდ სიმართლეს, ანუ მართლ-მსაჯულებასა, ხოლო ზეციერისა მსაჯულისაგან უნდა მოველოდეთ მიტევებასა ცოდვათასა და მონყალებასა. ღმერთი რომ მონყალებას არ იხმარდეს ჩვენ კაცთა ზედა, არამედ მხოლოდ სიმართლით მოგვაგებდეს, ვერავინ გამართლდებოდა, სუყველანი დაისჯებოდნენ: **უკეთუ უსჯულოებათაებრ მიაგებდე, უფალო, უფალო, ვინმე დაუთმოს** (ფსალმ. 149, 3). ამ მიზეზისათვის მოავლინა ღმერთმან ქვეყანასა ზედა მხოლოდშობილი ძე თვისი, რომელმან ყოველნი ცოდვანი ჩვენი, ესრედ ვსთქვათ, აღიღო მხართა ზედა თვისთა, რათა ჩვენ წყალობითა და მონყალებითა გვამართლებდეს.

გარნა, სამწუხაროდ, ახლაც, ჩვენცა ქრისტიანენი არ ვიშლით ამ ცოდვას, ესე იგი მიზეზობას და თავის გამართლებას ცოდვათაგან. ახლაც რამდენჯერ მოხდება, რომ შურით მხოლოდ დევნის მოყვასი მოყვასსა, და თავს იმართლებს მით, ვითომც იგი იყოს ცუდი კაცი, სჯულის დამარღვეველი. რამდენჯერ მოხდება, რომ წირვა-ლოცვაზე არ დადის, არ ეზიარება ქრისტიანე კაცი და თავს იმართლებს, ანუ სიღარიბით, თუმცა სიღარიბე არ დაუშლიდა თვისი მოვალეობის აღსრულებასა, ანუ დროების უქონლობით, თუმც ცხადად სჩანს, რომ იგი დროებას დიდად არ აფასებს, და ხშირად ცუდად ჰკარგავს. გარნა, უმეტესი, ნაწილი კაცთა, მეტადრე უსწავლელთა, მდაბალთა კაცთა შორის თავის გასამართლებლად ერთს მიზეზს უფრო ხშირად მოიყვანს. მტერმა ჩამაგდო განსაცდელშიო, ეშმაკმა მაცდუნაო. რა უნდა ვსთქვათ ამაზედ? ის, ძმანო ჩემო, რომელ თუმცა ეშმაკი მართლა ეძიებს კაცის ცდუნებასა, გარნა, როგორადაც იტყვის

საღმრთო წერილი, ჩვენ თვითონ ვაძლევთ მას შემთხვევასა, რომ გვაცდუნოს და ცოდვაში ჩაგვაგდოს. წმინდა მოციქული პავლე აფრთხილებს ქრისტიანეთა ესრედ: **ნუცა სცემთ ადგილ ეშმაკსა** (ეფეს. 4, 27). ესე იგი ნუ მიუშვებ შენთა ეშმაკს, ნუ მისცემ შემთხვევას, რომ გაცდუნოს შენ, რომელი იქნება ადგილი, ანუ შემთხვევა ეშმაკისა? ყოველნი ბოროტნი თვისებანი, მიდრეკილებანი, გულის თქმანი, რომელნი ბუდობენ გულსა შინა ჩვენსა, არიან ეშმაკის გზანი და ადგილნი. იქითგან გამოგვცდის ჩვენ სულიერი მტერი, მათი საშუალობით ჩაგვაგდებას ყოველთა ცოდვათა და უბედურებათა შინა. ქრისტიანე მღვიძარე, აღჭურვილი ლოცვითა, ღვთის მადლითა და მღევნელი, მოძულე ყოველთა თვისთა ვნებათა და ბოროტთა გულის თქმათა, არის ეშმაკისათვის მიუდგომელი ციხე, რომელი და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ქრისტე ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა სამარტელისასა.

და იყო მათი წელიწად ერთ შეკრება ეკლესიად, და სწავლად ერისა მრავლისა, და წოდებად პირველად ანტიოქიას შინა მოწაფეთა მათ ქრისტიანედ (საქმე მოციქულთა, თავი II მუხლი 26).

იქმნება, ძმანო მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენო, მრავალთა თქვენ შორის არც კი იციან აქამომდე, სად და როდის იწყეს პირველთა ქრისტეს მორწმუნეთა წოდებად თავისა თვისა ქრისტიანედ. დღეს წაკითხული სამოციქულო გვიამბობს ამას. ეს მოხდა დიდსა ქალაქსა შინა ანტიოქიისასა, იქ იწყეს პირველთა ქრისტეს აღმსარებელთა წოდებად თავისა თვისა ქრისტიანედ. ეს იყო ქრისტეს ამაღლების შემდეგ სამის ანუ ოთხის წლის მერმედ, როდესაც მორწმუნენი ფრიად გამრავლდნენ ანტიოქიასა შინა. მას უკან, სხვათაც ყოველთა ქალაქთა შინა და ადგილთა იწყეს მორწმუნეთა ამ სახელის

წოდება. მის მერმედ ყოველი უწინდელი და აწინდელი ქრის-
ტეს აღმსარებელი უწოდებდა და უწოდებს თავის თავს ქრი-
სტიანედ. დიდ არს, ძმანო ჩემნო, და საღმრთო ეს წოდება!
არ არის არცა ქვეყანასა ზედა, არცა თვით ცათა შინა ამაზე
უდიდესი წოდება! დიდითა და საშინელითა კრძალვითა და
მორიდებითა უნდა ვზიდოთ ეს წოდება! პირველთა მათ ქრი-
სტიანეთა, რომელთა ეს წოდება მიიღეს, კარგად ახსო-
ვდათ ეს აზრი, და მთელს თავიანთს სიცოცხლეს ისე ატარებ-
დენ, რომ გაემართლებინათ თავიანთი წოდება და არა დაედა-
ბლებინათ. არა ესრედ არს, საუბედუროდ, ან, ახლანდელთა
შორის!

უმეტესი და უმრავლესი ნაწილი ახლა მხოლოდ სახელით
არიან ქრისტიანენი, და არა საქმით; ხოლო დანარჩენნი, ფრი-
ად მცირენი, სახელითაც და საქმითაც ქრისტიანენი არიან. რით
შეეტყობა კაცს, რომ იგი მართო სახელით არის ქრისტიანი
და არა საქმით? სამი არის თვისება, ანუ სათნოება, რომელიც
მიუცილებლად უნდა ჰქონდეს ნამდვილს ქრისტიანეს; გარეშე
ამათ სამთა სათნოებათა კაცი იქმნება ქრისტიანე: **სარწმუ-
ნოება, სასოება და სიყვარული.**

უმრავლესთა აწინდელთა ქრისტიანეთა, რომელნიც მხო-
ლოდ სახელით არიან ქრისტიანენი, პირველი შეხედულობით,
ვითომც კი აქვსთ სარწმუნოება, მაგრამ სარწმუნოება მათი
არის რაღაცა განუსაზღვრელი, უაზრო, მათ სწამსთ ღმერთი,
ხშირად იტყვიან ღმერთი მონყალეაო, შეგვეინდობსო, მოგვი-
ტევენს ცოდვასაო; მაგრამ თუ სხვა რამე თვისება აქვს
ღმერთს, ამაზე აღარ ფიქრობენ. იმათ ჰგონიათ, რომ ღმერთს
მეტი არაფერი საქმე აქვს, მხოლოდ ცოდვების მოტევენა;
დავინწყებული აქვსთ, და ზოგს კიდევ ეზარება იმაზედ იფი-
ქროს, რომ ღმერთი ჩვენგან მოითხოვს წმინდა ცხოვრებას,
ცოდვათა და ვნებათა აღვირის-სხმას. იმათ სწამთ, რომ არის
მომავალი ცხოვრება, გარნა არ ცდილობენ, რომ მოღვაწე-
ობითა და სათნოებითა ეღირსონ იმ ცხოვრებას: ღმერთი მო-
წყალეა, არ დაგვსჯისო. ეკკლესიაში გულ-გრილად დადიან
და ძვირად მოძღვრის დარიგებას სმენულობენ. მოკლედ
ვსთქვად, სარწმუნოება მათი მკვდარია, უსაქმო, უქმი, ანუ
ერთი უბრალო ჩვეულება.. იგინი თავის თავს ანგარიშს არ
აძლევენ. ამას ჩვენ ვიტყვით მათ ზედა, ვისაც ცოტაოდენ-
რამე ესმის, ცოტაოდენად განათლება აქვს. უბრალო, უმე-

ცარი, დაბალი ხალხის თვისება სულ სხვა არის. მათ, სანყლებს, გულითადი სურვილი აქვსთ იქონიონ ჭეშმარიტი სარწმუნოება, გარნა, მათი მდგომარეობა და უმეცრება არ აძლევს ნებას; ამისთვის მათი სარწმუნოება არეულია მრავალთა ცრუმორწმუნებითა. ვგონებ, მათ უფრო მიეტევება მათი ბრალი, ვიდრეღა განათლებულსა კაცსა, რომელი დაუდევნელობითა თვისითა ანგარიშს არ აძლევს თავის თავს თავის სარწმუნოებაში, და მით რჩება სახელით და არა საქმით ქრისტიანე.

მეორედ, ესრეთთა მხოლოდ სახელით ქრისტიანეთა თითქოს სასოებაც აქვსთ, გარნა, არა ჭეშმარიტი, არამედ სუსტი და ყალბი. უმეტესი მათგანი, ვიდრემდის ქვეყნიური კმაყოფილი და კარგი ცხოვრება აქვსთ, ესავენ ღმერთსა, ღვთის განგებით არის ესაო, და თუ მოაკლდა ქვეყნიური სიკეთე, დასუსტდებიან და სრულიად დაეკარგებათ ღმერთზე სასოება. ზოგთა მათგანთა მომეტებული იმედი აქვსთ თავიანთ ჭკუაზედ, ღონეზე, მოხერხებაზე, სიმდიდრეზე, და თუ ამათ უღალატეს, ბედი დაეკარგებათ, მაშინ ჩავარდებიან სასონარკვეთილებაში. თითქმის ყველანი, სახელით მხოლოდ ქრისტიანენი, ესვენ ღმერთსა და მოელიან ამ ქვეყნის სიმდიდრეს და ბედნიერებას. ზეცას იგინი ძვირად აღიხილავენ, ზეციერი, მომავალი ნეტარებისათვის არ ცდილობენ, თავის უარის-ყოფა, თავის გაჭირება მათ არ ეამებათ და აწუხებთ; მოკლედ ვსთქვათ, ხშირად სასოება მათი არის მიწიერი და ბიწიერიცა, და არა ჭეშმარიტი, ქრისტიანული.

ბოლოს, სახელით მხოლოდ ქრისტიანეთა სიყვარული, უდიდესი ორთა, წინად ხსენებულთა სათნოებათა, არა აქვსთ ჭეშმარიტი, ქრისტიანული. რომ ჰკითხოს მათ ვინმემ, გიყვარსა ღმერთი? იტყვიან: „გვიყვარსო“; გარნა, არ აძლევენ თავის თავს ანგარიშს, რაში მდგომარეობს ღვთის სიყვარული, და როგორ უნდა გამოაჩნდეს კაცს იგი. თავიანთი თავი და სოფლიური კმაყოფილება უფრო უყვარსთ მათ, ვიდრე ღმერთი; მოყვასთაგან მათ უყვარსთ, ანუ მხოლოდ ნათესავნი, და ისიც არა ყოველნი, ანუ ისეთნი, რომელთაგან მოელიან რასმე სარგებლობას. თავის გამომეტება, საკუთარი კმაყოფილების შეწირვა მოყვასის ბედნიერებისათვის, მათ ეზარებათ. სულის ცხოვნება, მომავალი საუკუნო ცხოვრება კი სურთ, გარნა, სულიერი მოღვაწეობა და ყოველი, რაიცა საჭირო არის სულის ცხოვნებისათვის, არ ასრულებენ.

ახლა იმაზე ვსაუბრობთ, ვინ არიან ჭეშმარიტნი ქრისტიანნი, და რა თვისება აქვს მათ? თქმაც არ უნდა რომ მათ უნდა ჰქონდესთ, და კიდევაც აქვსთ, ჭეშმარიტი, ცხოველი სარწმუნოება, ჭეშმარიტი, გულის მანუგეშებელი და გამამხნეველებელი სასოება და სიყვარული ღვთისა და მოყვასისა, დიდი, ბეჭითი და თავდადებული. გარდა ამისა, მათ აქვსთ სხვა სამი სათნოება. პირველად - დიდი სიმდაბლე. იგინი გრძნობენ, მათ იციან, რომ თავის თავად არა რაი არიან. თუ რამე აქვსთ, ყოველივე ღვთისგანა აქვსთ. მარადის შემუსვრილითა გულითა და დაბლაბელებულითა სულითა დაეცემიან ღვთისა წინაშე და გამოითხოვენ მისგან შენდობასა, ემორჩილებიან წმინდა ეკლესიის კანონთა და გულმოდგინედ ისმენენ თავიანთი მოძღვრის დარიგებას.

მეორედ, ნამდვილთა ყოველთა ქრისტიანეთა ახსოვსთ დიდი და საღმრთო წოდება თავიანთი, ყოველთვის შიშით და მოწინებით ფიქრობენ, რომ იგინი ღმერთმა იშვილა და ახსოვსთ, რომ იგინი უნდა იყვნენ ტაძარი სულისა წმინდისა და ყოველ ღონისძიებას ხმარობენ, რომ გაამართლონ ღვთის წყალობა და ღონისძიება.

მესამედ, იგინი არიან მარადის გამზადებული ყოვლის კეთილის საქმისადმი. ყოველთვის ცდილობენ წინ წავიდნენ კეთილსა ქრისტიანულსა ცხოვრებასა შინა, მოამზადონ თავიანთი სული მომავალის ნეტარებისათვის. ყოველთა მათთა საქმეთა, დიდთა და მცირეთა, სულიერთა და ხორციელთა, განსხვავებული, წმინდა მიმართულება აქვსთ, სული მათი აღვსებულია ღვთიურითა მშვიდობითა, გული ადუღებული საღმრთოთა სჯულითა. ერთი სიტყვით, იგინი არიან ღვთის მონაწილე, ღვთის კაცნი და არა ცოდვისა.

ერთხელ, ძმანო ქრისტიანენო, დიდმა მეფემ და გმირმა, ალექსანდრე მაკედონელმა ერთსა დიდსა ბრძოლასა შინა შენიშნა, რომ ერთი მისი მხედარი შეშინდა, უკან დაიწია. რა გქვია შენ სახელიო? - ჰკითხა მას ალექსანდრე მაკედონელმა, როდესაც ბრძოლა გათავდა. ჩემი სახელი ალექსანდრე არისო, უპასუხა მან. აღარ გაბედო ამიერთგან ამ სახელის წოდებაო! შენ შეარცხვინე ეს ჩემი სახელიო! ყოველი ქრისტიანის ცხოვრება, ძმანო ქრისტიანენო, ამ ქვეყანაში იგივე ბრძოლა არის ცოდვასთან, ეშმაკთან, სოფელთან. თუ ამ ბრძოლაში შეშინდი, უკან დაიწიე, ოდესმე შენც მაცხოვარი გეტყვის: არ გიც-

ნობ, შენ ჩემი სახელი შეარცხვინე, არ იყავი ქრისტიანე! რა შიში, სირცხვილი და ძრწოლა ეწევა ქრისტიანეს, თუ გაიგონა მაშინ: **წარვედით ჩემგან, წყეულნო, სატანჯველსა მას საუკუნესა!** ესე განაშოროს ღმერთმა ჩვენგან და ყოველნი ღირს გვეყოს სანატრელსა მას ხმასა: **მოვედით ჩემთან, კურთხეულნო, მამისა ჩემისანო!** – ამინ.

სიტყვა,

სამარიტელის კვირიაკესა ზედა.

მოვალს უამი, და აწვე არს, ოდეს ჭეშმარიტნი თაყუანის მცემელნი თაყუანის სცემდენ მამასა სულითა და ჭეშმარიტებითა, რამეთუ მამაცა ეგე-ვითარა ეძიებს თაყვანის მცემელთა მისთა. სულ არს ღმერთი, და თაყვანის მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა აძს თაყვანის ცემა. (იოანე. 4, 23, 24).

ერთობ ღიღსა და მაღალსა საგანსა გვაძლევს ჩვენ საუბრად თქვენთანა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, დღეს წაკითხული სახარება. მცნება, ანუ სწავლა ჭეშმარიტსა, სულიერსა ღვთის თაყვანის ცემასა ზედა, ეგოდენ საჭირო და სასარგებლო არის ყოველთა ქრისტიანეთათვის, რომელ, ვგონებ, არცა ერთსა სხვასა მცნებასა ისე ხშირად არ უნდა გაგახსენებდეს თქვენ, და არ უნდა აღგისხნიდეს სულიერი მოძღვარი თქვენი, როგორადაც ამ მცნებასა. მართლა, ყოველს კაცსა, სამწუხაროდ, დიდი მიდრეკილება აქვს და ხშირად ჩვეულებადაც გადაეცევა, ნაცვლად ჭეშმარიტისა ღვთის თაყვანის ცემისა სულითა და ჭეშმარიტებითა მიართვას ღმერთსა ერთი მხოლოდ ხორციელი, გარეგანი, თაყვანის ცემა. აღარ ვიტყვი უბრალოთა და უსწავლელთა სოფლის მცხოვრებთა ზედა ქრისტიანეთათა: ამათ თითქმის ათასში ერთსა არ გაუგონია და არ იცის, რაი არს თაყვანის ცემა. ღვთის სულითა და ჭეშმარიტებითა. სანყალი, უმეცარი, სოფელში მცხოვრები კაცი დარწმუნებულია, რომელ, თუ თვეში ერთხელ, ან ორჯერ ეკლესიაში შევიდა

და პირვეარი დაინერა, თუ დიდებულს დღესასწაულს დღეში უქმი არ გასტეხა, როგორც იტყვის სოფლის მცხოვრებნი, თუ მარხვა შეინახა – საჭმლის გამოცვლით, ანუ დაკლებით, მოსალოცავი ხატი, ანუ ეკლესია მოილოცა და მისი შესაწირავი, რომელიც ჰმართებს, ვითარცა იტყვიან, შესწირა და ღამე გაუთია, ესე იგი იმ ღამეს არ დაიძინა, და სხვანი ამის მსგავსნი რომელნიმე გარეგანი მოქმედებანი აღასრულა, ჰგონია, რომ მან თვისი მოვალეობა ღვთის წინაშე გაათავა, აღასრულა და სხვა მას აღარაფერი აღარ ჰმართებს. იმას შეენდობა თვისი უმეცრებისა და უსწავლელობისა გამო ესრეთი აზრი და მოქმედება. გარნა, სამწუხაროდ, იგინიცა, რომელთა მათზე უმეტესი ესმის, რომელთა საღმრთო წერილი უსწავლიათ, რომელთა შეუძლიათ განარჩიონ ჭეშმარიტი თაყვანისცემა სულითა და ჭეშმარიტებითა, იგინიცა ღვთის მსახურებასა შეამოკლებენ და განასაზღვრებენ გარეგანითა მხოლოდ თაყვანის ცემითა ღვთისათა.

რაი არს და რასა შინა მდგომარეობს თაყვანის ცემა ღვთისა სულითა და ჭეშმარიტებითა? კაცს აქვს სული და ხორცი, ესე იგი კაცის ბუნებას, ანუ არსებას, შეადგენს სული და ხორცი. სული კაცისა არს, ვითარცა ვიცით, უხილავი, და ყოველი მოქმედება სულისა, ესე იგი: გრძნობა, აზრი, მეცნიერება, სურვილი, ერთი სიტყვით, სულიერი მოძრაობა ყოველი, რაიცა აქვს კაცს სულში, არის უხილავი. მაშასადამე თაყვანის ცემა ღვთისა სულითა და ჭეშმარიტებითა არის ერთი უხილავი, საიდუმლო მიქცევა ღვთისადმი თვით სულისა და ყოველისა მისისა მოქმედებისა, დამორჩილება ღვთისა გონებისა, აზრისა, გრძნობისა, პატივის ცემა ღვთისა ყოველთა შინაგანითა სულის მოძრაობითა, კრძალვითა შიშითა სიყვარულითა სულისა და გულის ღვთისადმი მისწრაფებითა, ანუ მიდრეკილებითა. ღმერთი კაცისაგან მოითხოვს თვით სულსა, გონებასა და გრძნობასა, მისთვის, რომ თვით იგი არის სული: **სულ არს ღმერთი და თაყვანის მცემელი მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანააძსთ თაყვანის ცემა მისი.**

მაშასადამე, მკითხავს მე ვინმე, გარეგანი თაყვანის ცემა, არა ყოფილა საჭირო ღვთისადმი? მაშასადამე, რისთვის გვაქვს ჩვენ, მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, ჩვეულებად პირვერის წერა, მუხლის მოდრეკა, გალობა, ხმამაღლა ლოცვის

წარმოთქმა? რისთვის ვიმარხავთ, ვდღესასწაულობთ, რათ ვაშენებთ ეკლესიებს? არა, ძმანო ჩემნო! ესენი ყოველნი დიად საჭიროა და კარგია, გარნა მაშინ, როდესაც ამათ თანა-უვლის სულიერი თაყვანის ცემა, ანუ როდესაც ისინი მომდინარებენ სულიერისა თაყვანის ცემისაგან; ესენი უნდა იყვნენ ნიშანნი, გამომაჩინებელნი სულიერის თაყვანის ცემისა; მხოლოდ ამით აქვთ მათ ფასი და ღირსება; გარეშე მისა იგინი არიან უსარგებლონი და არა თუ უსარგებლონი, არამედ მავნებელნიცა. როდესაც შენ პირჯვარს დაინერ და მოიდრეკ მუხლსა და შუბლსა შენსა დასწევ თითქმის მინადმდე, მაშინ შენ, თუ გულში არ გაქვს სიმდაბლე და მორჩილება ღვთისა, თუ სულიერი ქედიც არ მოუდრიკე ღმერთსა, არამედ ამას იქმ, ვითარცა ერთსა უბრალოსა ჩვეულებასა, ანუ, – რომელიც უარესია და უსაძაგლესი, – საჩვენებლად კაცთა, მაშინ შენ სცოდავ, არა თუ კეთილს საქმეს იქმ, როდესაც შენ მარხულობ, მაშინ სულიც უნდა იყოს მწუხარე, მარხვასა შინა ანუ წინა უვიდოდეს, ანუ შეუდგებოდეს სული შემუსვრილი და გული შემუსვრილი, და დამდაბლებული; თუ არა მარხვა შენი არის ერთი მხოლოდ ფარისევლობა, ანუ მკვდარი, უსარგებლო ჩვეულების აღსრულება. როდესაც ბავენი შენნი წარმოსთქვამენ ხმასა ლოცვისასა, მაშინ სულიცა შენი უნდა ჰლაღადებდეს, მღუღარე უნდა იყოს. ერთი სიტყვით; ყოველი გარეგანი შენი მოძრაობა უნდა იყოს ნაყოფი და ნაშობი სულიერისა ღვთის თაყვანის ცემისა.

სული არს ღმერთი და თაყვანის მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანააძსთ თაყვანის ცემა მისი. თაყვანის ცემა ღვთისა არ უნდა განსაზღვროს, ანუ შეამოკლოს კაცმა არაფრით, ესე იგი არც ადგილით, არცა დროებით, არცა რომელითამე ერთითა მოქმედებითა. არ უნდა იფიქრო, რომ ღმერთის თაყვანის-ცემა შეგიძლიან ერთს ადგილზე, მაგალითებრ, საყდრებში მხოლოდ, როგორათაც ჰფიქრობდა სანყალი იგი დედაკაცი სამარტელი და ჰკითხავდა იესო ქრისტესა: სადა ჯერ არს თაყვანის ცემა ღვთისა. იერუსალიმს, ანუ მთასა ამას ზედაო. აგრეთვე არ უნდა შეამოკლო თაყვანის ცემა ღვთისა რომელითამე ღამითა და ღლითა მაგალითებრ დღესასწაულებითა აგრეთვე ნუ იფიქრებ, რომელ ღვთის თაყვანის-ცემა, ანუ პატივის ცემა შეიძლება რომლითამე საკუთართა მოქმედებითა, ესე იგი, არ იფიქრო, რომ საქმენი კაცთანი,

ორად გაიყოფებოდენ, ზოგიერთნი ღვთის სადიდებლად და-
დებულნი იყვნენ და სხვანი ამ სოფლისათვის, ანუ საკუთრად
კაცის საჭიროებისათვის. არა ძმანო ჩემო! პირველად ღმერთს
უნდა აღიღებდე შენ ყოველს ადგილს, სადაც უნდა იყო:
ყოველსა ადგილსა უფლებისა მისისასა აკურთხევს სული ჩემი უფალსა
(ფს. 102, 22), იტყვის წინასწარმეტყველი დავით. საყდარი,
რასაკვირველია, განსაკუთრებით არის ადგილი ღვთის თაყვა-
ნის ცემისა, გარნა შენ სახლშიც უნდა თაყვანს სცემდე ღმერ-
თსა, გზაზე მიჰდიხარ, თუ ტყეში ხარ, ანუ მინდორში, ზღვაზე,
თუ ხმელეთზე, ყოველგან მისი უფლება არის და სულითა
შენითა ყოველგან თაყვანს-სცემდე ღმერთსა, როგორა-
დაც იტყვის იგივე წინასწარმეტყველი: **წინასწარ ვჰხედვედ უფ-
ალსა წინაშე ჩემსა მარადის, რამეთუ მარჯულ ჩემსა არს, რათა არა
შევიძრა** (ფს. 15, 7). ნუ ჰგონებ ეგრეთვე, რომ ღვთის თაყვა-
ნის-ცემა ერთ რომელიმე დღეს შეიძლება და მეორეს არა, ნუ
ჰთვითრობ, რომ დილით და საღამოთი ღმერთი უნდა ახსოვდ-
ეს კაცს, და შუადღეს კი უნდა დაივიწყოს. კაცთა მართალ-
თა და წმინდათა უმეტესად უყვარდათ ლოცვა შუაღამეს, ესე-
იგი იმ წამს, როდესაც ყოველი სულდგმული მოსვენებუ-
ლია. განა არ შეიძლება, რომ იმ წამს, რომელიც შენ გა-
დადებული გაქვს ლოცვისთვის, რომელმანმე მიზეზმა დაგიშა-
ლა კეთილად ლოცვა, ხოლო სხვა დროს, რომელიც არა გაქვს
დანიშნული ლოცვისთვის, ერთმა რომელმანმე შემთხვევამ
მოგიყვანა კეთილი გრძნობა და ღმობიერება? მაშინ მიაქციე,
იმ წამს, სული და გული შენი ღვთისადმი.

გარნა უსაჭიროესი ყოველისა ის არის, რომ არ იფიქრო,
ვითომც ღვთის თაყვანის-ცემა და პატივის-ცემა აღსრულდება
და მდგომარებს მხოლოდ რომელთამე საკუთართა მოქმედე-
ბათა შინა. მაგალითებრ პირჯვრის წერასა, ლოცვის წაკითხვა-
სა, მარხვასა შინა, არამედ იცოდე, ეცადე და ისე დააწყე შე-
ნი ცხოვრება, რომელ ყოველი შენი სიტყვა და საქმე, დიდი
და მცირე, იყოს ღვთის თაყვანის-ცემა და პატივის-ცემა. ისრე-
თი საქმე არცერთი არ უნდა ჰქმნა, რომელიც ერთი მხრით
ღვთის მსახურება არ გამოდიოდეს. რა სახით შეიძლება ესე? –
მეტყვის ვინმე, განკვირვებული. დიად შეიძლება, ძმაო ჩემო,
თუ მოინდომებ. ჭამა და სმა სულ ხორციელი საქმე არის, მაგ-
რამ ისმინე, რასა იტყვის მოციქული პავლე: **გინა თუ სჭამდეთ,
გინა თუ ჰსმიდეთ, გინა თუ რასაცა იქმოდეთ, ყოველსავე სადიდებე-**

ლათ ღვთისა იქმოდეთ. (I კორ. 10, 31). მართლა, თუ შენ სტამ და სვამ ზომიერად და არა განსაცხრომელად ხორცისა შენისა, სტამ და სვამ ღვთის მადლობით, და ღონესა, რომელიც მოგვმატება საჭმელით და სასმელით, მოიხმარ ღვთის სადიდებლად, არა ცუდისა, არამედ კეთილისა საქმისათვის, მაშინ ჭამა და სმა გარდაიქცევა ღვთის სადიდებლად. მსგავსადვე ყოველივე სხვა უბრალო სოფლიურ საქმეს თუ აღასრულებ გულმოდგინედ, იქნება მადლიანი და სათნო ღვთისა: **ყოველსავე, რასაცა იქმოდეთ, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა და ნუ ვითარცა კაცთასა.** (კოლ. 3, 23). გესმის, როგორ გაგიადვილა, ძმაო, პავლე მოციქულმა მსახურება ღვთისა? ყოველი საქმე დიდი ანუ მცირე, რომელსა იქმ, ღვთის მსახურება იქნება, თუ კეთილი გულით იქმ და ღვთის სასოებით. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა შობითგან ბრმისასა.

და ვითარცა წარვიდოდა იესო, იხილა კაცი ბრმა შობითგან, ჰკითხვიდეს მონათენი მისნი და ეტყოდეს: რაბი, ვინ ჰსცოდა – ამან, ანუ მშობელთა ამისთა, რამეთუ ბრმა იშვა? რქვა მათ იესო: არცა ამან ჰსცოდა, არცა მშობელთა ამისთა, არამედ რათა გამოცხადნეს საქმე ღმრთისაი მაგას ზედა (იოან. 9, 1-3).

მონათეთა იესო ქრისტესთა ჰქონდათ ის ჩვეულება, რომელ, როდესაც იხილვიდენ რომელსამე განსაკვირვებელსა და უცნაურსა მოვლენასა, ანუ როდესაც მიუვიდოდათ გულში რომელსამე საგანზედ ეჭვი, მაშინვე ჰკითხვიდენ მოძღვარსა და სთხოვდენ, რათა აუხსნას მან ეჭვი მათი. ახლაც დაინახეს რა კაცი შობითგან ბრმა, მაშინვე იფიქრეს თავის გულში: რისგან დაემართა მას ეს დიდი უბედურება, და ჰკითხეს უფალსა: **რაბი, ვინ სცოდა – ამან, ანუ მშობელთა ამისთა, რამეთუ**

ბრმა იშვა? როგორც თვით ამ კითხვისაგან სჩანს, მონათენი დარწმუნებულნი იყვნენ, რომელ კაცს ყოველი უბედურება და მწუხარება შეემთხვევა თვისი ბრალით და ცოდვით და ყოველი უბედურება და მწუხარება კაცისა არის სასჯელი ცოდვათათვის.

ახლაც არის, ძმანო ჩემნო, მეტადრე დაბალ წოდების ხალხში, ეს აზრი გავრცელებული: ახლაც როდესაც კაცი ჰნახავს, ანუ გაიგონებს თვისი მოყვასის უბედურებასა, მაშინვე იკითხავს და განიზრახავს, რა მიზეზისათვის დაემართა მას ეს უბედურებაო, და უმეტესი ნაწილი გადასწყვეტს თავის გულში, რომელ ყოველი უბედურება დაემართება კაცს თვისი ცოდვისა და ბრალისაგან.

როგორ ახსნა უფალმან იესო ქრისტემან ეჭვი მონათეთა თვისთა? რა პასუხი მისცა მათ? მივაქციოთ ახლა ჩვენ ამაზედ ყურადღება და კარგად ავხსნათ პასუხი უფლისა იესო ქრისტესი. რადგანაც ჩვენც ყოველნი ქვეშევრდომნი ვართ ჭირისა და მწუხარებისა, რადგანაც ცხოვრება ყოველი კაცისა ამ ქვეყანაზედ თითქმის ილევა ჭირთა, უბედურებათა და მწუხარებათა შინა. მაშასადამე, ძლიერ საჭირო არს, რომ ჩვენ ქრისტიანეთა, გვექონდეს მართალი და ქრისტიანული შეხედულება ამ საგანზედ.

უფალმან იესო ქრისტემან ესრეთ უპასუხა მონათეთა თვისთა: **არცა მან ცოდა, არცა მშობელთა ამისთა, არამედ – რათა გამოცხადნეს საქმე ღმრთისა მაგას ზედა.** აჰა პასუხი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. იგი თუმცა პირ-და-პირ არ გაამტყუნებს მისი მოციქულების აზრსა, მაგრამ მიაქცევს მათ ყურადღებას მასზედ, რომელ ზოგიერთ კაცს უბედურება და მწუხარება არ დაემართება თვისი ცოდვისაგან, არ არის სასჯელი მისი ბრალისა, არამედ დაემართება ღვთის განგებულებით: **რათა გამოცხადნეს საქმე ღმრთისა მაგას ზედა.** რა საქმე ღვთისა უნდა გამოცხადდეს უბედურებითა და მწუხარებითა კაცისათა? ამას შევითვალთ მაშინ, როდესაც გავიხსოვნებთ რა საქმეს აკეთებს ღმერთი ჩვენს შორის? ღმერთს, ძმანო ჩემნო, ერთი დიდი საქმე აქვს ჩვენს შორის, რომელსა იგი აკეთებს უწინარეს ყოველისა: ეს საქმე არის ჩვენი სულიერი განათლება და გაკეთება, ეს საქმე არის ჩვენი მოქცევა, მონანება, განწმენდა და ცხოვნება. ამაზედ უდიდესი საქმე ღმერთსა არა აქვს ჩვენს შორის.

ამ საქმისათვის მოგვცა ჩვენ ღმერთმან სჯული; ამისთვის მო-
ავლინა ქვეყანაზედ მხოლოდ-შობილი ძე თვისი; ამისთვის მო-
ითმინა უფალმან იესო ქრისტემან ქვეყანაზედ ტანჯვა, ჯვარ-
ცმა, სიკვდილი, დაფლვა. სხვათა შორის ღონეთა და
საშუალებათა, რომელთა ღმერთი ხმარობს, რათა მო-
იყვანოს სისრულეში ეს დიდი საქმე, ისიც არის, რომ
იგი ზოგიერთ კაცს მიაყენებს მწუხარებასა, მისთვის,
რომ ჭირი, მწუხარება განალვიძებს კაცსა, დაათქვამს,
მიაქცევს მის გონებას მის თავზე, სინანულში შეიყვანს. ჭირსა,
უბედურებასა, მწუხარებასა დიდი გავლენა აქვს კაცის გულზე
და სულზე; მრავალსა საკვირველსა მაგალითსა მოგვითხრობს,
ვითარცა საღმრთო წერილი, ეგრეთვე სამოქალაქო ისტორია
დასამტკიცებლად ამა აზრისა. მრავალნი პირნი, რომელნი
იყვნენ სრულიად განწყვნილნი და უსჯულონი, ღმერთმან
მოაქცია და განსწმინდა უბედურებითა და მწუხარებითა, რო-
მელი მიაყენა მათ. შეიძლება დარწმუნებით ვსთქვათ, რომ
ჭირი და მწუხარება არის უმჯობესი მასწავლებელი კაცის
ჭკუისა, მზრდელი, გამაფრთხილებელი, გამალვიძებელი კაცის
გონებისა, განმამტკიცებელი მისი ღონისა და ნიჭიერებისა.
მაგრამ, ვგონებ, დიდი დამტკიცება არ უნდა ამ აზრს! ვინ არ
იყის, რომელ უმეტეს ნაწილად კაცი ბედნიერებასა, მოსვენ-
ებასა და ფუფუნებასა შინა მყოფი, ფუჭდება სულით და გუ-
ლით, გარნა ჭირი და განსაცდელი გამოათხიზლებს მას და
გამოაჩენს უმჯობესთა დაფარულთა მისთა ღონეთა და ნიჭთა.
მაშასადამე უბედურება და მწუხარება ზოგჯერ არის საქმე და
განგებულება ღვთისა კაცთა ზედა.

თვით დღევანდელი სახარების მოთხრობა, შობილგან
ბრმის განკურნებაზედ, ამტკიცებს ამას ყოველსა, რაიცა აქა-
მომდე ვსთქვით, ესე იგი, რომ ხშირად უბედურება კაცს და-
ემართება ღვთის განგებით, იგი არის საქმე ღვთისა, იგი ხში-
რად მოაქცევს კაცს, შეენევა სულის ცხოვნებასა შინა. დი-
დად და გამოუთქმელად უბედური იყო ბრმა იგი შობილგან,
გარნა ეს უბედურება მისი შეიქმნა სადიდებლად ღვთისა და
საცხოვნებლად მისდა. მიიღო რა მან განკურნება – იგი შე-
იქმნა მორწმუნე იესო ქრისტესი; ამ დიდმა სასწაულმა მოაქ-
ცია და არწმუნა ქრისტე უფალი მრავალთა სხვათაცა, და მით
შეენია მათსა ცხოვნებასა. გარნა ამითაც არ გათავდა საქმე
ღვთისა ამ მოვლენაში. მოთხრობა შობითგან ბრმის განკურ-

ნებისა აღიწერა სახარებაში და ურიცხვნი კაცნი ისმენენ და ამოიკითხვენ მას და აღიღებენ ღმერთსა, მტკიცდებიან სარწმუნოებითა და სასოებითა. აჰა, რაოდენი და რა დიდი საქმე ღვთისა გამოჩნდა ამ კაცის უბედურებასა შინა.

გარნა ჩვენ თავიდგანვე ვსთქვით, რომ უფალმან იესო ქრისტემან თვისი პასუხით პირდაპირ არ გაამტყუნა ის აზრი მონათფეთა თვისთა, რომელ უბედურება არის ხშირად საგძალი, ანუ სასჯელი ცოდვისა. ახლა ისიც უნდა დავუმატოთ, რომელ თვით უფალი იესო ქრისტე იტყოდა და ასწავლიდა იმ აზრს, რომ კაცს სასჯელი, უბედურება ხშირად მისი ცოდვით დაემართება. ერთხელ უფალმან განჰკურნა ერთი ოც და თვრამეტი წლის უძლური, მღებარე, და შემდეგ უთხრა ეს სიტყვები: **აჰა ცოცხალ-იქმენ, ნურღარა სცოდავ, რათა არა უძვირესი რაიმე გეყოს შენ** (იოანე 5, 14). მართლა, უმრავლესი ნაწილი კაცთა შთავარდება ჭირთა, უბედურებათა და მწუხარებათა შინა მათი უგუნურობით და ცოდვით. გარნა მე არ შევუდგები ახლა ამ აზრის ვრცლად დამტკიცებას, პირველად მისთვის, რომ არა ერთ გზის მითქვამს თქვენს წინაშე სიტყვა ამ საგანბედ, მეორედ მისთვის, რომ ეს აზრი თავისთავად ცხადია და არ მოითხოვს ვრცელსა დამტკიცებასა. მხოლოდ, დასასრულ სიტყვისა ჩვენისა დავუმატებ: როდესაც შეგემთხვევა შენ, ძმაო ჩემო, რომელიმე ჭირი, მწუხარება, უბედურება, მაშინ კარგად დაფიქრდი და პირ-მოუფერებლად გამოიკვლიე, რა იყო მაგის მიზეზი? სიღვან მოგვევლინა ის მწუხარება? თუ შეატყო და სინდისმა შენმა პირ-მოუთნეველად გითხრას, რომ თვითონ შენ იყავი მიზეზი ამისა, მაშინ ეცადე მოსპო შენ შორის ის მიზეზი, დასტოვო ის ჩვეულება, გაისწორე ის თვისება, განეშორე იმ ვნებას, რომელნი არიან უმთავრესნი მიზეზნი შენთა უბედურებათა. გარნა, თუ ჭკუამან და სვინილისმან შენმან დაგარწმუნოს, რომ შენ თვითონ არ იყავი პირ-და-პირ მიზეზი შემთხვეულისა უბედურებისა, მაშინ იგი მიიღე, ვითარცა ღვთისაგან მოვლინებული სწავლა და გაფრთხილება, რომელიც ღმერთს ჰსურს წინ წავიყვანოს შენ სულიერსა მოქალაქობასა შინა, მოგიმატოს გონიერება, გამოცდილება, სულიერი სისრულე, რათა იყო ძვირფასი, ვითარცა ოქრო, გამოხუვრებული ცეცხლსა შინა.

და ესრეთ, ვევედროთ ღმერთსა, რათა ჭირი და მწუხარე-

ბა ჩვენ ისევე ღვთის განგებულებით, ჩვენდა განსაზღვრულად შეგვემთხვეოდეს, და არა სასჯელად ჩვენთა ბრალთა და ცოდვათა. ამინ.

სიტყვა,

კვირიაკესა ზედა შობითვან ბრმისა.

იტყოდეს ვინმე ფარისეველთაგანი: ესე კაცი არა არს ღვთისაგან, რამეთუ შაბათსა არა იმარხავს. (იოანნე 9, 16).

მაცხოვარმან განკურნა შობითვან ბრმა კაცი ღღესა შაბათსა, გარნა მრავალთა ურიათა არა თუ ირწმუნეს მისი, არამედ იტყოდეს, რომ იგი ღვთისაგან არ არისო, ცოდვილი კაციო. რისთვის? მისთვის, რომ შაბათი დაარღვიაო, შაბათს კაცი მოსვენებული უნდა იყოსო, არაფერი საქმე არ უნდა ჰქმნასო. იმ ზომით იყო მათი გონება შეპყრობილი ცრუ აზრისაგან და ამაო მორწმუნეობისაგან! მათ სჯულში, ძველის აღთქმის საღმრთო წიგნებში სრულიად არ იყო თქმული, რომ შაბათს კაცი არაფერს საქმეს არ უნდა აკეთებდეს, არამედ იყო ბრძანებული, რომ იმ ღღეს დაეტევებინათ ჩვეულებრივი სანიადაგო სოფლიური მუშაობა და შრომა; გარნა კეთილ-საქმეს, მოყვასის მონყალებას და შემწეობას არაოდეს შაბათი ღღე არ დაუშლიდა. ხოლო მათ, ურიათა, და თვით მათთა მოძღვართა და მწიგნობართა მოიგონეს, სხვათა შორის ურიცხვთა ცრუ აზრთა და ცრუ მორწმუნებათა, ისიც, რომ ვითომც შაბათს ღღეს არა თუ მარტო მუშაობა იყოს ცოდვა, არამედ სხვაცა, თვით კეთილი საქმე, მოყვასისადმი მონყალების ქმნა.

გარნა ურიანი რა გასამტყუნებელი არიან მაშინ, როდესაც ჩვენ ქრისტიანეთაცა შორის თითქმის ორი ათასი წელიწადი იქადაგება სახარება, რომელმან კაცობრივი ბუნება გამოიყვანა ყოველი ცრუ მორწმუნეობისაგან, და ცრუნი აზრნი, ამაონი რწმუნებანი ახლაც მრავალნი არიან ჩვენს შორის. ვერც კი წარმოიდგენს კაცის გონება და არც დაიჯერებს არავინ, რომ უთხრან, რა გასაოცარი და კაცის გონების შემარ-

ცხვენელი ცრუ აზრნი და მორწმუნებანი არიან ვიდრე დღე-ინდელამდე მდაბიოთა სოფლის მცხოვრებთა შორის. მაგალითებრ, ვინ არ იყის რა გავლენა აქვს და დაჯერება სოფლის მცხოვრებთა შორის მკითხავთა ანუ მარჩიელთა. რაც გინდა უჭკუო და უგუნური და დაუჯერებელი სიტყვა უთხრას მკითხავმა, უთუოდ დაიჯერებს სოფლის კაცი. რა ზომად უჯერებენ მკითხავს მცხოვრებნი, ამის ერთს მაგალითს მოვიყვან, რომელიც მე თვითონ წარსულ კვირას შევითყვე. მე მგონი ძლივს დაიჯერებს კაცი იმ ამბავს, თუმცა იგი ნამდვილია. ერთს, მართალია ყრუ და მივარდნილს, მთის სოფელში მკითხავია, ვინც მივა მასთან, უბრძანებს, რომ ჯერეთ მოილოცოს ერთს მახლობელ გორაზე, სადაც ძველი ნასაყდარი აღგილია და მერმე გორის წვერზე დაწოლილი გადმოგორდეს. ეს გორა მე თვითონ მაჩვენეს და მრავალთა პირთ დამარწმუნეს ამის სიმართლეში, როდესაც გარდმოგორდებიან საცოდავნი, უჭკუონი, მათგანი ზოგიერთი, რასაკვირველია, გასისხლიანდება და კიდევ თითქმის მოიტეხს რომელიმე სახსარს, მაგრამ თავს არ იზოგვენ, რადგანაც დარწმუნებულნი არიან, რომ ეს იამოვნება ღმერთს. აჰა, რა ზომად დააბნელებს კაცის გონებას და გააფუჭებს ცრუ, ამაოდ მორწმუნება. მაგრამ ამ ყრუ, მთიან სოფელში რა გასამტყუნებელია, როდესაც თვით ამ ჩვენს ქალაქში ყოფილა ერთი თათრის ქალი, რომელთან ყველანი მიდიან საკითხავად. აქაურ მცხოვრებთა დიდი გული აქვთ: ჩვენ განათლებული ვართო, ქალაქის მცხოვრები ვართო, და თვითონ კი სოფლის მცხოვრებზე უარესად იქცევიან, რადგან თათრის ქალთან მიდიან საკითხავად და ყოველ დღე სიცრუეს სმენულობენ და სტყუვდებიან.

სხვათა შორის, ჩვენ ქვეყანაში გადიდდა და ფრიალ სამნუხარო შეიქმნა ჩვენთვის ერთი ცრუ აზრი და ამაოდ მორწმუნება, ესე იგი ის, რომ ეკკლესიაში შიგნით დამარხვა სასარგებლო იყოს მიცვალებულის სულისათვის, შეენოდეს მის ცხოვნებასა. თუმცა დიდი ხანია მოქმედობს ეს ცრუ აზრი, გარნა უკანასკნელ წლებში ნამეტანად გადიდდა და სამნუხაროდ შეიქმნა. ყოველი კაცი, იწყე უკანასკნელი გლეხისაგან ვიდრე პირველ თავადის შვილამდი, ცდილობს, რომ ეკკლესიაში დამარხოს თავისი მიცვალებული. თუ მთავრობისაგან არ იშოვნეს ნება, ძალით დაჰმარხავენ ან მოტყუილებით. შენ მკითხავ, რით არის ცუდი ეკკლესიაში მიცვალებულის და-

მარხვაო, აკი თვით ეკკლესია თხოულობს აქა მდებარეთა, ესე იგი ეკკლესიაში მდებარეთა, ქრისტიანეთათვის ცხონებასა? ამასთანავე ეკკლესია წმინდა ადგილია და განწმენდს მიცვალებულის გვამსა. გარნა ესრეთი ფიქრი უმართლო არის! როდესაც ეკკლესია ლოცულობს აქა მდებარეთათვის, იგი ამით უჩვენებს მათ, რომელნი გარეშემო ეკკლესიასა მდებარეობენ, და არა შიგნით. შენ ამბობ, რომ ეკკლესია წმინდა ადგილიაო? მით უმეტეს არ უნდა ისურვო შიგნით დამარხა მიცვალებულისა, ამისთვის რომ ცოდვილნი ვართ სულ ყველანი და არა ვართ ღირსნი ეკკლესიაში დავიმარხოთ. იქნება შენი მიცვალებული არც კი ჰფიქრობდა და არც ჰსურდა ეკკლესიაში დამარხვა, რადგანაც ჰგრძნობდა თავის უღირსობას, არამედ შენ დაჰმარხე მხოლოდ პატივის მოყვარეობისათვის. კაცნი წმინდანი, მოღვაწენი არაოდეს არ იკადრებენ და არც ისურვებენ შიგნით ეკკლესიაში დამარხვასა. დასამტკიცებლად ამისა მოგიყვან ორთა, მახლობელთა მაგალითთა. გაგიგონია უთუოდ აქაური მიტრიპოლიტი დავით, როგორი მოღვაწე იყო და უყვარდა მონაზონებრივი ცხოვრება. იგი დამარხეს, თანახმად მისისა ანდერძისა, გარეშე ეკკლესიისა. აგრეთვე იქნება გაგონილი გაქვს მინგრელიის ჭყონდიდლის სახელი, რომელსა უწოდებენ, დიდი ანტონი. მან, შემდგომად გრძელ-ჟამიერი სამსახურისა, დასტოვა კათედრა და სცხოვრობდა განშორებულ მოღვაწეობასა შინა. არც მან შეჰრაცხა თავი თვისი ღირსად შიგნით ეკკლესიაში დამარხვისა და, თანახმად მისისა ანდერძისა, დამარხულია ნახარებოუს მონასტრის ეზოში. ახლა კი ზოგიერთ კაცს, რომელმანც მთელი სიცოცხლე გაატარა ურიგოთ, ორჯერაც არ მიუღია ზიარება, დაჰმარხვენ შუა ეკკლესიაში. ზოგიერთი სოფლის ეკკლესიები აღვსებულია მიცვალებულის საფლავებით, ასე რომ ადგილი აღარ არის ეკკლესიაში მლოცველების დასადგომად, ვინაიდგან ზოგიერთ სოფელში უშლიან, არ ანებებენ საფლავზე დადგომას. გამოდის, რომ მიცვალებულებმა დაიჰყრეს ეკკლესია და გამოდევნეს იქითგან ცოცხლები, მაშინ, როდესაც ეკკლესია აღშენებულია ცოცხლებისათვის და არა მკვდრებისათვის.

დაუშალე, ძმაო, ვინც გინდა იყო, შენ ჭირის-უფლებსა დამარხვა შენი თავისა და სხვისაც ეკკლესიაში, თუ თავხედი არა ხარ, თორემ არა თუ სასრგებლო დარჩება შენთვის, არამედ ცოდვა მოგემატება; აგრეთვე ნუ დაიჯერებ ამაო, ცრუ

აზრებს, ნუ იქნები ამაოდ მორწმუნე, არამედ ირწმუნე მხოლოდ სიტყვა ღვთისა, საღმრთო წერილი და ყოველი სხვა სიტყვა და აზრიც, არა წინააღმდეგი მისი. ამინ.

სიტყვა,

მესამესა კვირიაკესა ზედა შემდგომად სულის წმინდის მოფენისა.

ხოლო თქვენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მისსა. (მათ. 6, 33).

როგორ ჰფიქრობთ, ძმანო ჩემნო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენო, რით იწყო მაცხოვარმა ქადაგება თვისი ქვეყანაზე, რა საგანზე სთქვა მან პირველი თვისი სიტყვა ერისადმი? პირველი სიტყვა იესო ქრისტესი, როდესაც იწყო მან ქადაგება სახარებისა, იყო სასუფეველსა ზედა ღვთისასა: და შემდგომად მიცემისა იოანესა მოვიდა იესო გალილიად, ჰქადაგებდა სახარებას სასუფეველისა ღვთისასა, და იტყოდა, ვითარმედ აღსრულებულ არს ჟამი და მოახლოებულ არს სასუფეველი ღვთისაი, შეინანეთ და გრწმენინ სახარებისა (მარკ. 1, 14-15). ამითვე იწყებდენ ქადაგებასა ყოველნი მონათენი მისნი. იგინი იტყოდენ ყოველთა, რომ მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათა, ახარებდენ ყოველთა სასუფეველსა ღვთისასა, შეაგონებდენ, რომ შეინწყნარონ სასუფეველი ღვთისა, შევიდენ მას შინა და გახდნენ ძენი სასუფეველისა. სჩანს, ძმანო ჩემნო, რომ ერთობ დიდი არის ეს საგანი, თუ კი ამით იწყებენ ქადაგებასა თვისსა ყოველნი წმინდანი, მაშასადამე, საჭირო არის, რომელ ჩვენცა შევითქოთ, რად არს სასუფეველი ღვთისა, როგორ უნდა შეინწყნაროს და მიიღოს კაცმა სასუფეველი ღვთისა.

თვით საღმრთო წერილი ჰხსნის, რასა შინა მდგომარეობს სასუფეველი ღვთისა; წმინდა მოციქული პავლე ერთსა ეპისტო-

ლესა შინა თვისსა იტყვის: არა არს სასუფეველი ღვთისა საჭმელ და სასმელ, არამედ სიმართლე და მშვიდობა და სიხარულ სულითა წმინდითა. (რომაელთა 14, 17). ავაშენოთ ამ სიტყვებზე სწავლა სასუფეველსა ზედა ღვთისასა.

არა არს სასუფეველი ღვთისა საჭმელ და სასმელ. ამ სიტყვებით წმინდა მოციქული პავლე შეგვაგონებს ჩვენ, რომელ სასუფეველი ღვთისა არ არის რომელიმე გარეგანი ნივთიერება, ანუ ხილული საგანი. იგი არა მდგომარეობს არცა სასმელსა და საჭმელსა შინა, არცა ტანისამოსსა, არცა სიმდიდრესა შინა, არცა ქვეყნიურსა ღირსებასა ანუ დიდებასა შინა. მაშასადამე, იგი არის უხილავი, შინაგანი თვისება გულისა და სულისა: არა არს სასუფეველი ღვთისა სასმელ და საჭმელ, არამედ სიმართლე და მშვიდობა და სიხარულ სულითა წმინდითა. (რომ. 14, 17).

მაშასადამე, სასუფეველი ღვთისა პირველად მდგომარეობს სიმართლესა შინა. რაი არს სიმართლე? ამ სიტყვას აქვს, ძმანო ჩემნო, განიერი, ვრცელი და მრავალ-გვარი მნიშვნელობა. გარნა ჩვენ ქრისტიანეთათვის უფრო საჭიროა გვახსოვდეს და ვიცოდეთ ერთი უმთავრესი მისი მნიშვნელობა. საღმრთო წერილი ამ სიტყვით ჩვენ გვიჩვენებს იმ სიმართლეს, ანუ განმართლებას, რომელი მოგვანიჭა ჩვენ უფალმა იესო ქრისტემ თვისითა სიტყვითა და საქმითა, ესე იგი განმართლება უფლისა იესო ქრისტესი სისხლითა და ხორციითა, რომელი მან შესწირა ჩვენთვის. მაშასადამე, სიმართლე არის მრთელი ქრისტიანობა. აქეთგან ცხადია, რომელ სასუფეველი ღვთისა პირველად იმ კაცს აქვს გულში, რომელმაც მიითვისა ქრისტეს სჯული. მისი მადლი, ანუ იესო ქრისტესაგან მონიჭებული სახარება.

მეორედ სასუფეველი ღვთისა მდგომარეობს მშვიდობასა შინა. მშვიდობასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს საღმრთო წერილში. როგორც საღმრთო წერილი გვასწავლის, ყოველ კაცს უნდა ჰქონდეს მშვიდობა, პირველად ღმერთთან, მეორედ თავის თავთან, მესამედ ყოველ მოყვასთან. რა სახით უნდა ჰქონდეს კაცს ღმერთთან მშვიდობა? საღმრთო წერილი გვასწავლის, რომ ყოველი ცოდვა არის მტერობა ღვთისა; ცოდვილი კაცი მტერია ღვთისა მისთვის, რომ ღმერთი არის უზენაესი სიმართლე, ჭეშმარიტება და სძაგს კაცი ცრუ. ამისთვის ცოდვის მოყვარე, ცრუ კაცი მტერია ღვთისა, ვინაიდგან ღვთის საქმეს, ღვთის მშვიდობას არღვევს. ღმერთთან ჩვენი

მშვიდობა მოახდინა, ანუ შეგვარიგა ღმერთთან უფალმან იესო ქრისტემან, რადგანაც მან მიიღო თავის თავზედ ყოველი ჩვენი ბრალი და შეცოდება ღვთისადმი, მაგრამ იმ პირობით, თუ ჩვენ გვახსოვს მისი სწავლა, ვემორჩილებით და ვასრულებთ მისთა მცნებათა. თავის თავთან მშვიდობა აქვს კაცსა, როდესაც მას თავისი ჭკუა და სვინილისი არათვერში არ ამტყუნებს და არ არცხვენს, როდესაც იგი არ ემორჩილება ისრეთთა ცუდთა სურვილთა, ვნებათა, მიდრეკილებათა, რომელნიც დაარღვევენ კაცის მშვიდობასა და მოსვენებასა, შთააგდებენ მას ურვასა და შფოთსა შინა, წარიტაცებენ და დაატყვევენ მას. დიდი და ძნელი საქმე არის, ძმანო ჩემნო, მოპოვება ანუ შექნა სულიერისა მშვიდობისა. იგი მიეცემა და გაუჩნდება გულში მხოლოდ იმ კაცს, რომელმან, დასთრგუნა ყოველნი თვისნი ვნებანი, დიდ ხანს და მრავალი იღვანა. ამ სახით მშვიდობა არის განსვენება გულისა და სულისა ღმერთსა შორის, მაშასადამე იგი არ არის დაძინება ცოდვათა შინა, არამედ მღვიძარება კეთილთა საქმეთათვის; იგი არ არის უქმად ყოფნა, არამედ შრომა, მოღვაწეობა სულიერი. მართალია, უმრავლესნი ნაწილნი ქრისტიანეთა შორის, თუმცა ცოდვას არ იშლიან, უწესოდ სცხოვრებენ, მაინც მოსვენებულნი არიან, თითქმის მშვიდობაც არის მათს გულში. გარნა ესრეთი მშვიდობა არის ცრუ და ცბიერი. იგინი ჰგრძნობენ მშვიდობასა მისთვის, რომ არ იციან თავი თვისი, არ ეძებენ სისრულესა, არ შესულან ჯერედ სასუფეველსა შინა ცათასა. უმჯობესი იქნებოდა, რომ ამთ გულში ყოფილიყო ურვა, ბრძოლა, სვინილისის მხილება და მოუსვენებლობა, ამისთვის, რომ ეს იქნებოდა ნიშანი მისა, რომ მათ არ სძინავთ ცოდვათა შინა, და სული მათი ცდილობს როგორმე გამოსვლას ცოდვისაგან. მათი მშვიდობა დაემსგავსება უფრო სასიკვდილნი ძილსა, ვიდრეღა იმ მშვიდობას, რომელსა გააჩენს კაცის გულში სული წმინდა.

ბოლოს სასუფეველი ღვთისა მდგომარეობს სიხარულსა შინა სულითა წმინდითა. იქმნება ვისმეს გაუკვირდეს, რომელ ჭეშმარიტი ქრისტიანე, რომლისა გულში არს სასუფეველი ღვთისა, უნდა იყოს სავსე სიხარულითა. მართალია, უფალმან იესო ქრისტემან გვითხრა ჩვენ: **ნეტარ იყვნენ მგლოვარენი**; საღმრთო წერილი ხშირად შეგვაგონებს ჩვენ, რომ კაცი ყოველთვის უნდა სწუხდეს და სტიროდეს თავის უღირსე-

ბას და ცოდვას, მაგრამ სიხარული სულისა მიერ წმინდისა არა თუ არ არის წინააღმდეგი სულიერისა მწუხარებისა, მონანებისა, შემუსვრილებისა, არამედ პირდაპირ მისი ნაცოფია. სიხარული სულისა მიერ წმინდისა მხოლოდ იმ კაცს გაუჩნდება გულში, რომელმან მწუხარებითა და ცრემლითა განბანა სული თვისი ყოვლისაგან ბილწებისა და ამით მიიღო სიმართლე, ანუ გამართლება იესო ქრისტესი და შეურიგდა ღმერთსა და თავის თავისა.

რაც აქამდინ ვსთქვით, იმაზე ესეც უნდა დაუმატოთ: სასუფეველი ღვთისა კაცის გულში არ არის რაიმე უძრავი, არამედ თითქმის ყოველ დღე და ყოველს წამს იცვლება, ხან დიდდება, ხან მცირდება. თუ გსურთ, ძმანო ჩემნო, რომ ყოველთვის იყოს თქვენს გულში სასუფეველი ღვთისა და იზრდებოდეს, ეცადეთ, რომ ყოველ დღე განახლოთ იგი და გააცოცხლოთ სულიერითა საზრდოითა. როგორათაც სხეული კაცისა იზრდება და განახლდება საზრდოის მიღებითა, ეგრეთვე შინაგანი ცხოვრება შენი, ესე იგი სასუფეველი ღვთისა, ყოველ დღე უნდა განახლდეს სულიერის საზრდოის მიღებითა, რომელ არს ლოცვა, კეთილი გრძნობა, კეთილი საქმე, მარხვა, მოთმინება და სხვა. ამინ.

სიტყვა,

მეთხესა კვირიაკესა ზედა შემდგომად სულისა წმინდის მოფენისა.

მიუგო ასის-თავმან მან და რქუა: უფალო! არა ღირს ვარ მე, რათამცა სართულსა ჩემსა ქუეშე შემოხვიდე. (მათ. 8, 8).

რა გასაოცარი, წრფელი, ღრმა სიმდაბლე გამოაჩინა, მართლ-მადიდებელნო ძმანო ჩემნო, ასისთავმან კაპერნაუმი-სამან. თუმცა იცოდა, რომ უფალი იესო ქრისტე იყო მოწყა-

ლე და თავმდაბალი, და არა თუ მის სახლში, არამედ უღარბესთა კაცთა ეწვეოდა, გარნა ისეთი თავმდაბალი იყო, რომ შეეშინდა მას თვისი უღირსებისა, და როდესაც იესო ქრისტემ უბრძანა: მე მოვიდე შენს სახლში და განვკურნო მონა შენი, – მან მოახსენა: უფალო, არა ღირს ვარ, რაითამცა სართულსა ჩემსა ქვეშე შემოხვიდე; არამედ სიტყვით ხოლო თქუ, და განიკურნოს მონა იგი ჩემიო. ამის მსგავსითა სიმდაბლითა იყვნენ შემკულნი, ძმანო ქრისტიანენო, უდიდესნი წმიდათა შორის: მოსე, დავით, პავლე. საღმრთო წერილი იტყვის, რომ თვით ზეციური ანგელოსნი არიან მშვიდნი და თავმდაბალნი. იგივე სათნოება არის უდიდესი და უსაჭიროესი ყოველთა ქრისტიანეთათვის, რომელთა ჰსურთ შესვლა სასუფეველსა შინა ღვთისასა. ეს სათნოება, როგორც იტყვის წმინდა მამა ამბროსი მედიოლანელი, არის სამკაული ყოველთა სხვათა სათნოებათა. როგორც გონიერი სახლის მშენებელი ეძებს მაგარსა საძირკველსა, და ვიდრემდის არ ჰნახავს კლდეს, არ დაინცებს სახლის შენებას, მზგავსადვე კაცმა, რომელსაც ჰსურს აშენება თვისი სულიერისა სახლისა, სიმდაბლეზე უნდა აღაშენოს იგი. სიმდაბლე ის არის კაცის ცხოვნებისათვის, რაიცა ფესვი მცენარისათვის. თუ ფესვი მრთელი და მაგარი აქვს მცენარეს, იგი არ დასტკნება, თუ გინდ მრავალ-გზის მოჰკაფონ მისნი რტონი, მაინც ახალთა გამოიღებს. მზგავსადვე, თუ მტკიცე სიმდაბლე არის კაცის სულში, იგი კაცი არ წაჰწყმდება, თუ გინდ მრავალნი ჭირნი და განსაცდელნი ეწიონ მას. ვერაფერი ვერ გაუსწორდება სიმდაბლეს, იტყვის იოანე ოქრო-პირი. იგი არის დედა, ფესვი, საფუძველი, საზრდელი და კავშირი ყოვლისა სიკეთისა. ვინც ისწავლა სიმდაბლე, მან მხოლოდ ისწავლა ბაძვა იესო ქრისტესი.

სიმდაბლე არის სარწმუნო მცველი ყოველთა სათნოებათა. წარმატება სათნოებათა შინა არის წარმატება სიმდაბლესა შინა. წინააღმდეგ ამისა, რაი არიან ყოველნი სხვანი სათნოებანი გარეშე სიმდაბლისა? მტვერი, რომელსა წარიტაცებს პირველი შებერვა ამჰარტავენებისა. გარეშე სიმდაბლისა ამაოა ყოველი სულიერი შრომა: არ არის არცა სიყვარული ღვთისა და კაცისა, არცა სინმინდე გულისა, არცა მოთმინება, ერთის სიტყვით, არცა ერთი ღვთის წინაშე ღირსება. ვინც დაჰკარგა სიმდაბლე, მან დაჰკარგა ყოველიფერი, თუგინდ სხვაფერ კი სრული კაცი იყოს და დაახლოებული ღვთისადმი. შეაერთეთ

ლოცვა, მარხვა, სინშინდე; თუ სიმდაბლე დააკლდა, ყოველივე იგინი მალე განქარდებიან. თვით ზეციური ანგელოსნი დაეცნენ და შთაცვივდნენ ჯოჯოხეთს, ოდესცა სიმდაბლით დაჰკარგეს. ვის უყურებს ღმერთი? – მხოლოდ მდაბალთა, ღვთის მოშიშთა, რომელნი ძრწიან სიტყვისაგან მისისა, იტყვის ისაია წინასწარმეტყველი.

რაიცა აქამომდე ვსთქვით, ეს ყოველი, ძმანო ქრისტიანენო, არა ჩვენი სიტყვები იყო, არამედ სიტყვა იოანე ოქროპირისა. იგინი ცხადად გამოჰხატავენ, რა მნიშვნელობა აქვს სიმდაბლეს ქრისტიანული ცხოვრებისათვის. საუბედუროდ, აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის ფრიად მცირენი არიან მცოდნენი და მქონენი ჭეშმარიტისა სიმდაბლისა. გარეგანი შეხედულობა, მიხვრა-მოხვრა, უბნობა კი მრავალთა აქვს ვითომც მდაბალი, გარნა გულში არა აქვსთ ჭეშმარიტი სიმდაბლე. ზოგიერთი აწინდელი ქრისტიანე ფეხების ქვეშ დაგეგება, კრავისაებრ მშვიდად გამოაჩენს თავის თავს, გარნა, თუ რამე პირ-უთნეველი სიმართლე გაიგონა შენგან, თუ რამე, მოვალეობისა მეგრ შენისა, ამხილე მას და აყვედრე, მაშინ კი, დაუკვირდი, რა ნაირად აღიძრება მისი ამჰართავნება! ან, თუ ვინმე აქე პირში, თუ გინდ სრულიად არ იყოს ღირსი ქებისა, შეჰხედე, რა ნაირად იამება და დაგიჭერებს კიდევ. ნამდვილად თავ-მდაბალ კაცს ქება ეწყინება და შეაწუხებს, ხოლო მხილება იამება და დაგიჭერებს. მართლა თავმდაბალი კაცი სხვას არავის განიკითხავს და თავის თავს კი განიკითხავს, ამტყუნებს და სჯის. თუ რამე კეთილი არის მის შორის და ღირსი ქებისა, იმას სრულიად არ ჰხედავს, და თუ რამე ნაკლულევანება აქვს და ცუდი თვისება, იმისგან სცხვენია და იტანჯება. თუ რამე უბედურება ეწვია – იტყვის, ღირსი ვარო ამისა, ჩემის ცოდვით დამემართაო; თუ ბედნიერება მიიღო – ღმერთმან მომცაო, რათა ამით მე მოქცევა და მადლობის შეწირვა მასწავლოსო. ნუ ჰფიქრობთ, ვინმემ მოიპოვოს წარმატება სხვასა რომელსამე საქმეში, იტყვის წინად ხსენებული ამბროსი მედიოლანელი, თუ არ შეიძინა პირველად სიმდაბლე.

რა საშუალებით უნდა შეიძინოს კაცმა ქრისტიანული, ღრმა სიმდაბლე? წმინდა მამანი, გამოცდილნი ყოველთა სათნოებათა შინა და უმეტესად სიმდაბლესა შინა, გვასწავლიან, რომ პირველი საშუალება შეზინებად სიმდაბლისა არის ხშირად დაფიქრება, მარადის წარმოდგენა უფლისა ჩვენისა იესო

ქრისტეს ცხოვრებისა და მისთა თვისებათა. თვით იგი უფა-
ლი გვიხმობს ჩვენ: **ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშვიდ ვარ და მდაბალ
გულითა.** თუ ძე ღვთისა ზეცით გარდამოხდა, ხატი მონისა
მიიღო, მოითმინა ქვეყანაზე ყოველგვარი მწუხარება და დამ-
დაბლება, განკიცხვა, ნერწყვა, გვემა-ჯვარცმა, სიკვდილი, ჩვენ
კი, – მიწა და ნაცარი, – როგორ არ უნდა ვიყოთ მდაბალნი,
რით უნდა ვიყოთ ამჟამათაჲნი? საუბედუროდ, ხშირად მოხ-
დება, რომ კაცი გულდიდია მით, რაიცა მას არ ეკუთვნის,
რაც სხვისგან სამონყალოდ მიუღია, ან თავის თავს შეადარებს
მათ, რომელნიც მასზე უარესნი არიან და მით გულ-დიდობს.
რაიცა ვართ – ღვთისაგან ვართ, რაც გვაქვს – ღვთისაგან ანუ
სხვათა კაცთაგან გვაქვს. მაშ რისთვის-ღა უნდა ვიყოთ გულ-
დიდი! შენზე უმჯობესს კაცს უნდა შეამსგავსო შენი თავი და
არა შენზედ უარესს. თუ კარგად გამოიკვლევე, რა გაკლია
შენ, იმით ველარ იქმნები გულ-დიდი, რაიცა გაქვს.

თუ მართლა გსურს შენ, ძმაო ჩემო, იყო ჭეშმარიტი
ქრისტიანე, ესე იგი თავმდაბალი კაცი, ერთ რჩევას მოგცემ
მე, და თუ დამიჯერებ და კარგად აასრულებ, უთუოდ შეგე-
ძინება ღვთისაგან მაღლი სიმდაბლისა. ყოველ დღე დილით და
სალამოს ყოველი შენი ლოცვა გაათავე ამ სიტყვებით: **გლახაკ,
დავრდომილ ვარი მე! ღმერთო შემენიე მე!** იცით, ვინ ლოცულო-
ბდა ასე? მეფე, წინასწარმეტყველი, ღვთის სულით სავსე
დავით. თუ იგი ასე თავ-მდაბალი იყო, ასე ლოცულობდა,
შენ ვინ ხარ, საბრალოე! შენ უფრო ხშირად, ყოველს წამს
უნდა განიმეორო ეს ლოცვა. ამინ.

სიტყვა,

**მეხუთესა კვირიაკესა ზელა შემდგომად სულის წმინდის
მოფენისა.**

ხოლო ეშმაკნი იგი ევედრებოდეს მას
და ეტყოდეს: უკეთუ განგვასხამ ჩვენ, მიბ-
რძანე ჩუენ მისვლად კოლოტსა იმას ღორ-

ოდეს წაკითხული სახარება იპყრობს თვის შორის, ძმანო ქრისტიანენო, ერთსა განსაფვიფრებელსა მოთხობასა. ოდეს უფალი იესო ქრისტე მიმოსვლასა თვისსა სოფლითი-სოფლად ქადაგებდა სახარებასა, ერთხელ მიეახლა სოფელსა გერგესეველსა, მოუხდენ მას ორნი კაცნი, დიდი ხნითგან შეპყრობილნი და გატანჯულნი სულითგან არანმინდათა. როდესაც მაცხოვარმან უბრძანა სულთა ამათ განსვლად მათგან, ისინი ევედრებოდეს მას და ეტყოდეს: უკეთუ განგვასხამ ჩვენ, მიბრძანე ჩვენ მისვლად კოლტსა იმას ღორთასა. რას ჰნიშნავს, ძმანო, ეს უცნაური და გასაოცარი თხოვნა სულთა ამათ არანმინდათა? რამ შთაავდო იგინი ესრეთსა საზარელსა მდგომარეობასა შინა, რამ წაახდინა და გააფუჭა იგინი იმ ზომად, რომელ, როდესაც იგინი დაიპყრობენ კაცს, სტანჯვიდენ მას, მოაკლებდენ ჭკუასა და სახესა კაცისასა, და როდესაც მაცხოვარი უბრძანებს მათ განსვლად მისგან – შესაფერს ადგილს ვერ ჰპოვებენ თვინიერ ღორთა, და ევედრებიან უფალსა: უკეთუ განგვასხამ ჩვენ, გვიბრძანე მისვლად კოლტსა იმას ღორთასა! ნუ თუ ბუნებითგან არიან იგინი გაფუჭებულნი ისე, რომ მხოლოდ უწმინდურთა პირუტყვთა შორის არის მათი შესაფერისი ადგილი? არა, ძმანო, იგინი, ვითარცა გვამცნებს ჩვენ საღმრთო წერილი, თავიდგან იყვნენ ანგელოსნი, ესე იგი სულნი, აღვსებულნი ძლიერებითა და სინმინდითა. მაშასადამე, რამ გამოსცვალა იგინი ამ სახით? ცოდვამ, ღვთის წინააღმდეგობამ!

აჰა, როგორ წაახდენს ცოდვა თავის მალალთა და მძლავრთა არსებათა; აჰა, ვითარ დაეცნენ ცოდვისაგან თვით ძლიერნი და ნათლით შემოსილნი არსებანი. ახლა ასე იფიქრე და გაშინჯე, ძმანო ჩემო, უკეთუ ცოდვამ ამ სახით გამოსცვალა ანგელოსნი, რომელნი უწინ იყვნენ წინაშე ღვთისა ნეტარნი და ნათელსა შინა მყოფნი, და ესეოდნად წაახდინა, რომელ უდაბნოთა, ურწყულთა, კლდეთა, საფლავთა შინა და უწმინდურთა შინა პირუტყვთა ჰპოებენ თავიანთთვის სასიამოვნო ადგილსა, ჩვენ რომ ბუნებითგან ცოდვილნი ვართ და სუსტნი, უარესად არ გაგვაფუჭებს ცოდვა? მართლა, ცოდვასა და უსჯულოებასა აქვს უსაშინელესი მოქმედება კაცის ბუნებაზედ. ვსთქვათ მოკლედ, რა ცვლილებას მოახდენს ცოდვა კაცის ბუნებასა შინა.

ღმერთთან შეჭმნა რა კაცი, შეამკო იგი ორითა უმაღლესითა ნიჭითა: პირველი ნიჭი კაცისა არის ჭკუა, ანუ გონება, რომლითა იგი იცნობს ღმერთსა, ბუნებასა და თავის თავსა და ჰმარტავს თვისსა ცხოვრებასა და თვისთა საქმეთა; მეორე ნიჭი კაცისა არის თავისუფლება, რომლითა მას შეუძლიან გარჩევა ბოროტისა და კეთილისა და შეყვარება ერთისა ანუ მეორისა. ორითა ამით ნიჭითა კაცი დაემსგავსება ღვთაებასა. გარნა ცოდვა ორთავე ამათ ნიჭთა ესოდენ განჰხრნის და წახედნს, რომელ კაცი ხშირად დაემსგავსება პირუტყვთა უწმინდურთა. დასამტკიცებლად ამისა, საკმაო არის წარმოგიდგინო რაოდენიმე მაგალითი და გაგახსოვნო რომელიმე შემთხვევა, ანუ გარემოება. კაცის გული და სული ხშირად ისე შეჰყრობილი არის რომლითამე ცოდვითა, ისე დამონებული არის რომლისამე ვნებისაგან, რომელ მისი ჭკუა და გონება ველარ მოქმედებს ჯეროვნად, თავისუფლება სრულიად აღარა აქვს, ველარ გარჩევს კეთილსა და ბოროტსა. მაგალითებრ, კაცის გულს ზოგჯერ შეიპყრობს მრისხანება, ანუ გულფიცხელობა. რომელ მას აღარ ახსოვს, რას ჰლაპარაკობს, ანუ რას ჰმოქმედობს; იგი ისრეთთა საქმეთა აღასრულებს მაშინ, რომელ მერმე, როდესაც გული დაუნყნარდა და მოეგო გონებასა, თვითონვე სცხვენია და ჰნანობს. მაგრამ გულფიცხელობა კიდევ ისე დიდი ცოდვა არ არის, ის მხოლოდ ერთს წამს მოეკიდება გულს და მალე მაინც გათავდება. გარნა ზოგიერთი სხვა ცოდვა ისე მოეკიდება გულსა კაცისასა, რომელ არ მოეშვება განმავლობასა შინა მრავალთა წელთასა და შთავადებს მას მრავალთა უშვერთა საქმეთა შინა. უცხოდ იტყვის ამაზე წმიდა მოციქული პავლე ეპისტოლესა შინა თვისსა: **უწყი, ვითარმედ არა რა დამკვიდრებულ არს ჩემთანა, ესე იგი არს, ხორცთა შინა ჩემთა კეთილი; რამეთუ ნებაი იგი წინა-მისს მე, ხოლო საქმედ კეთილისა მის არა ვჰპოვებ... და ვხედავ სხეუასა ჰსჯულსა ასოთა შინა ჩემთა, რომელი იგი წინაგანწყევების სჯულსა მას გონებისა ჩემისასა და წარმტვენავს მე ჰსჯულითა მით ცოდვისათა, რომელი იგი არს ასოთა შინა ჩემთა** (რ. 7, 18-23). ესე იგი: მე კი მსურს, რომ კეთილი საქმე აღვასრულოო, გარნა ვხედავ ჩემს შორის რაღაცა სხვა ძალასა, ესე იგი ძალასა ცოდვისასა, რომელიც მიშლის მე კეთილი საქმის აღსრულებასა და შთამავადებს ცოდვასა შინაო. **უბადრუკი მე ესე კაცი! ვინმე მიხსნეს ხორცთა ამათაგან ამის სიკვდილისათა,** (რომ. 7, 24), ესე იგი, რა საწყალობელი და საბრა-

ლო არის კაცის ბუნებაო, ვინ უნდა გამოიხსნასო იგი ცოდვისაგან და სიკვდილისაგან. აჰა, რა ძალი და მოქმედება აქვს ცოდვასა ბუნებასა ზედა კაცისასა. იგი არა თუ გარდაეცემა მას ჩვეულებად, არამედ – მეორე ბუნებად. ვინ არ იცის ეს, ვის არ გამოუცდია ეს თავის თავზედ? ვის არ უნახავს მრავალი ადამიანი სულითა და ხორცითა დაღუპული, უბოძოდ გაფუჭებული, მოკლებული ყოველთა სიკეთეთა და მშვენიერებათა ცოდვისაგან. მაშასადამე, მოერიდე, ძმაო, ყოველსა ცოდვასა ვითარცა უსაშინელესსა მტერსა შენსა. შეჰხედე და განიხილე გარემოს შენსა, რამდენსა ჰნახავ მაგალითსა, რამდენი კაცი დაიღუპა შურითა, ამჰარტავნებითა, სიხარბითა, ანგაარებითა. ჰნახავ ერთს კაცსა, რომელი თითქმის აღარ არის თავის ჭკუაზე შურისაგან! მეორეს ჰნახავ დაცემულს, გაღარიბებულს მით, რომ უყვარს ღვინის სმა, ლხინი, განცხრომა; მესამე მიეცა მრუშებასა, მიაგლო ცოლ-შვილი, დაჰლუპა თვისი ქონება, დააქცია ოჯახი; კიდევ ჰნახავ სხვას, ჩავარდნილს საზარელსა სენსა შინა, თვისი უწმინდური ცხოვრებისაგან. ერთი სიტყვით, თუ ჭკუა გაქვს, დაფიქრება იცი, მრავალს ჰნახავ საბუთებს და ნიშნებს, რა სახით ცოდვა დასცემს, დაამახინჯებს კაცს. მაშასადამე, არა დაემონო ცოდვას, დაიფარე შენი თავი ცოდვის მძლავრობისაგან, იყავ მონა ღვთისა და არა ცოდვისა, რომელიც და მოგვეცეს ღმერთმან მაღლითა თვისითა ქრისტეს იესოს მიერ. ამინ.

მოძღვრება,

მეხუთესა კვირიაკესა ზედა.

განმარტება კვირიაკის სამოციქულოისა (რომ. 10. 1–11.)

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! საღმრთო ლიტურგიის, ანუ წირვის აღსრულებასა შინა, უმთავრესთა წესთაგანი არის წაკითხვა სახარებისა და სამოციქულოისა. მაშასადამე, ვისაც ჰსურს ჯეროვნად და სასარგებლოდ მოსმენა

წირვისა და მიღება მადლისა, მან ყოველთვის საკუთარი ყურადღება უნდა მიაქციოს რიგის სამოციქულოსა და სახარებასა ზედა და ეცადოს, რომ კარგად გაიგოს აზრი და დარჩება, რომელნიც არიან მათ შინა.

ანინდელთა კვირიაკეთა შინა, ესე იგი შემდგომად სულის წმინდის მოფენისა, ყოველს წირვაზედ წაიკითხებიან სამოციქულოსაგან რომელთა მიმართ წმინდისა პავლე მოციქულისა ისრეთნი თავნი და მუხლნი, რომელნიც იპყრობენთვის შორის დიდსა და ღრმასა სწავლასა. მეტადრე დღეს წაკითხული სამოციქულო წინა-დაგვიდებს ერთობ ღრმასა სწავლასა, რომელსა ყოველი ქრისტიანე ვერ გაიგებს ჯერონად, უკეთუ არ ეყოლა ხელმძღვანელი. ამისათვის, შეწევნითა ღვთისათა, ავსნათ აზრი დღეს წაკითხულის სამოციქულოსა, ხოლო ხელმძღვანელად ჩვენდა მოვუწოდოთ დიდსა და წმინდასა მამასა ჩვენსა იოანე ოქრო-პირსა, რომელმან დაგვიტოვა ჩვენ ვრცელი და მშვენიერი განმარტება ყოველთა პავლე მოციქულის წერილთა.

გარნა პირველ, ვიდრე შეუდგებით დღეინდელ სამოციქულოს განმარტებასა, უმჯობესი იქმნება მოკლედ ვსთქვათ, რა საგანზედ ლაპარაკობს წმინდა პავლე მას შინა. რაკი ამას შევითვით, მაშინ გაგვიადვილდება ცალ-ცალკედ განმარტება თვითოეულისა მუხლისა. მაშასადამე, რა საგანზედ ლაპარაკობს საზოგადოდ დღეს წაკითხული სამოციქულო? იმაზედ, რომელ ებრაელები შემცდარნი იყვნენ, როდესაც ამტკიცებდენ, რომელ კაცი განმართლდება და ცხონდება მათი ძველი აღთქმის, სჯულით; წინააღმდეგ ამისა, კაცს შეუძლიან ცხონება მხოლოდ იესო ქრისტეს სარწმუნოებითა. ეს არის უმთავრესი აზრი დღეს წაკითხული სამოციქულოსა. უფრო მოკლედ რომ ვსთქვათ, ყოველი კაცი ცხონდება იესო ქრისტეს სარწმუნოებით და არა ძველი ებრაელების სჯულით, რომელიც მათ მისცა მოსემ. ახლა დავიწყოთ თვითოეული მუხლის განმარტება ცალ-ცალკედ.

ძმანო, ნებაი გულისა ჩემისა და ვედრება ჩემი ღმრთისა მიმართ ისრაელისათვის, არს საცხოვრებელად (მუხლი 1).

ამ პირველი მუხლის სიტყვებში წმინდა მოციქული არწმუნებს ებრაელთა, რომ მას დიდად ჰსურს მათი ცხონება და ლოცულობს მათი ცხონებისათვის ჩემი გულის ნება, ანუ წადილი ღვთისა მიმართ ვედრება ისრაელისათვის, ანუ ებრაე-

ლისათვის არისო, რათა იგინი ცხონდნენო.

ვენამები მით, რამეთუ შური საღმრთოთი აქვს, არამედ არა მეცნიერებით. (მუხ. 2). აქ წმინდა მოციქული ამბობს, რომ მე თვითონ მონამე ვარო, დარწმუნებული ვარო, რომ მათ, ებრაელთა, საღმრთო შური აქვსთ, გარნა არა მეცნიერებით. რაი არს საღმრთო შური? საღმრთო შური არს ღიდი და მომეტებული ღვთის ერთგულება. ვისაც ამისთანა შური აქვს, იმას ფრიად სურს, რომ ყოველი კაცი ღმერთს აღიდებდეს და ძლიერ ეწყინება, როდესაც ჰნახავს ვისმეს თავის წინააღმდეგს. ესრეთი საღმრთო შური ღიად პატიოსანი და მოსაწონი თვისება არის, - გარნა მაშინ, როდესაც ის არის მეცნიერებით, ესე იგი ჭკუით, გონიერად. გარნა ებრაელთა, სამწუხაროდ, ეს შური ჰქონდა არა მეცნიერებით.

გარნა ამას შემდგომ მუხლში წმინდა მოციქული აღგვისხსნის ჩვენ: **რამეთუ უმეცარ-იყვნეს იგინი სიმართლისა მისგან ღმრთისა და თვისსა მას სიმართლესა ეძიებდეს დამტკიცებად და სიმართლესა ღმრთისასა არა დაემორჩილეს** (მუხლი 3). აჰა, რასა შინა მდგომარეობდა მათი უმეცრება. მათ, ესე იგი ებრაელთა, კარგად არ გამოიძიეს და არ შეიტყვეს ღვთის სიმართლე, ესე იგი ღვთის ნება, ღვთის განგება, და ნაცვლად ამისა თავიანთს საკუთარს სიმართლეს ეძიებდენ დამტკიცებად და ღვთის სიმართლეს არ დაემორჩილნენ. ერთი იტყვით, ნაცვლად ღვთის ნებისა და ბრძანების აღსრულებისა, იგინი თავიანთს საკუთარს ნებასა და სურვილს ასრულებდენ. რა იყო და რომელი ნება და განგება ღვთისა, რომელსაც ებრაელნი არ დაემორჩილნენ? ამას წმინდა მოციქული აღგვისხსნის შემდგომსა მუხლსა შინა: **რამეთუ დასასრული სჯულისა ქრისტე არს მაცხოვრად ყოვლისა მორწმუნისა.** (მუხლი 4). აჰა, რაში მდგომარეობდა ნება ღვთისა. ის ძველი სჯული, რომელიც ებრაელთა მისცა ღმერთმა წინასწარმეტყველების პირითა და ხელითა, იყო დროებითი, მოსამზადებლად მათდა ქრისტე იესოს მოსვლისათვის. ძველი აღთქმის სჯულის დასასრული იყო იესო ქრისტე, მოვლინებული მაცხოვარებად ყოვლისა მორწმუნისა. ებრაელთა დაივიწყეს ეს ჭეშმარიტება, მათ არ მიიღეს უფალი იესო ქრისტე. ამისთვისაც იგინი უმეცარნი შეიქმნენ ღვთისა ნებისა, იგინი არ დაემორჩილნენ ღმერთსა.

რამეთუ მოსე დაჰსწერს სიმართლესა მას სჯული საგანსა, ვითარმედ: რომელმან ქმნეს იგი კაცმან, ცხონდეს მას შინა. (მუხ-

ლი 5). აქ წმინდა მოციქული პავლე ცხადად და გონივრად ამტკიცებს, რომელ ძველი სჯულის საშუალებით კაცის ცხოვნება არ შეიძლება. როგორც თვითონ მოსე სწერს, სჯულის სიმართლე, ანუ განმართლება კაცისა სჯულის საშუალებით, შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც კაცი სჯულს აღასრულებს დაუკლებელად, სრულიად. რომელმან ქმნეს იგი კაცმან, სცხონდეს მას შინა. ვინც იქმს ანუ აღასრულებს სჯულს, ის სცხონდება სჯულით. გარნა, რადგანაც არ შეიძლება, რომ გამოჩნდეს ვინმე კაცი, რომელსა შეეძლოს აღსრულება ყოვლისა სჯულისა, ესე იგი დაუკლებელად, და შეიქმნეს უცოდველი ყოველ კერძოდ, მაშასადამე არც ის შეიძლება, რომ ძველი სჯულის საშუალებით ვინმე სცხონდეს.

ახლა, ძმანო, სამს მუხლს: მეექვსეს, მეშვიდეს და მერვეს ერთად წავიკითხავ და ავხსნი, რადგანაც მათ ერთი აზრი აქვს.

ხოლო სარწმუნოებისაგან სიმართლე ესრედ იტყვის: ნუ იტყვი გულსა შენსა, ვინ აღვიდეს ზეცად? – ესე იგი არს ქრისტესი გარდამოყვანებად – ანუ ვინ შთავიდეს უფსკრულად? – ესე იგი არს ქრისტესი მკვდრეთით აღმოყვანება (მუხლი 6, 7, 8).

წინაღ სთქვა, და კიდევ დაამტკიცა წმინდამან პავლემ, რომელ სჯულის საშუალებით, ანუ საქმეთაგან სჯულისათა შესაძლებელი არ არის სცხონდეს კაცი. ამისთვის, რომ არავის არ შეუძლიან მრთელი სჯული აღასრულოს, ესე იგი უცოდველად იცხოვროს.

ახლა იმას ამტკიცებს, რომ ცხოვნება უადვილესად და ყოველი კაცის შესაძლებელად შეიქმნა ქრისტე იესოს სარწმუნოების საშუალებითაო. ნუ იტყვი შენს გულში, ესე იგი ნუ იფიქრებ გულში, რომ ძნელი რაიმე იყოს იესო ქრისტეს სარწმუნოება, ანუ მისი სარწმუნოებით განმართლება. ნუ იტყვიო, ვინ ავა ზეცად, რომ ქრისტე ჩამოიყვანოსო, ანუ ვინ ჩავა ქვესკნელად, რომ ქრისტე ამოიყვანოსო; **სიტყვა სარწმუნოებისა მახლობელ შენდა არსო, პირსა შენსა და გულსა შენსაო**, ესე იგი იესო ქრისტეს სარწმუნოება ადვილი არისო. წინააღმდეგ სჯულის შესრულებისა, რომელიც შესაძლებელი არ არის.

ვითარმედ აღვიარო პირითა შენითა უფალი იესო და გრწმენეს გულითა შენითა, რამეთუ ღმერთმან აღადგინა იგი მკვდრეთით. (მუხლი 9).

რა იქმნება ამაზედ უადვილესი, რომ პირითა შენითა აღიარო და გულითა გწამდეს იესო ქრისტე მკვდრეთით აღდგომილი და მით სცხონდე, **რამეთუ გულსა გინამს სიმართლედ, ხოლო პირითა აღიარებ საცხოვრებელად.** (მუხლი 10). გულითა-

დი სარწმუნოება გაგამართლებს, პირითა აღსრულება გვაცხონებს.

ამ სახით გაგვიადვილა უფალმან იესო ქრისტემან ცხოვრება. ახლა წარმოიდგინე უგუნურება ებრაელთა, რომელნი დაჟინებით ამტკიცებენ, რომელ კაცი ცხოვდება მათი სჯულის დამარხვითა? თვითონვე ჰხედვიდენ, რომ მთელი სჯულის აღსრულება არ შეუძლიან არც ერთს კაცს. მაშასადამე ქვეყანა უნდა წარწყმედილიყო, თუ არ მიენიჭა უფალსა იესო ქრისტესა ჩვენთვის ცხოვრება სარწმუნოებითა თვისითა. გარნა იმ ზომად იყვნენ ებრაელნი დაბრმავებულნი, რომ მაინც არ მიიღეს იესო ქრისტეს სარწმუნოება.

ჩვენც უნდა გვეშინოდეს, ძმანო ქრისტიანნო, რომლითამე მხრით არ შეგვეერიოს სულიერი სიბრმავე და თავხედობა, მსგავსად ებრაელთა მათ. როდესაც დიდი და საკვირველი მამათა შორის, ზემო ხსენებული ოქროპირი აღხსნის აწინდელსა სამოციქულოსა, ბოლოს გამოიყვანს თვისისა სამწყსოისათვის საკვირველსა ზნეობისა სწავლასა. ეს სიბრმავე და სიკერპე ებრაელთა დაემართა, იტყვის იგი, ამპარტავენებითა და თავხედობით, და მერმე გააგრძელებს სიტყვასა, თუ როგორ უნდა ეშინოდესთ ქრისტიანეთა ამპარტავენებისა და სულიერისა სიბრმავისა. ნეტავი თქვენცა შემძლებელ იყვნეთ და კითხულობდეთ წიგნებსა იოანე ოქროპირისასა! რა სახით დაგიტკებოდათ გული მისი დარიგებითა! მის სიტყვებს ისრეთი მოქმედება აქვს ჩვენს გულზედ, რომელ როდესაც ავიღებთ მის წიგნს და ვკითხულობთ, მაშინ ყოველი სოფლიური მწუხარება და ამაოება დაგვაფიქვდება, ცხოვრების ტვირთი შეგვიმსუბუქდება, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა

მეხუთესა კვირიაკესა ზედა.

მაშინ ყოველი იგი ქალაქი გამოვიდა
შემთხვევად იესოსა; და იხილეს იგი და
ევედრებოდეს, რათა წარვიდეს საზღვართა-
გან მათთა (მათესი 8, 34).

აჰა, ძმანო, სადამდის მიიყვანს და რა უგუნურებაში ჩააგ-
დებს კაცს ანგარება! ერთხელ უფალმან იესო ქრისტემან
მახლობლად გერგესეველისა სოფლისა განკურნა ორნი კაცი,
შეპყრობილნი და მწარედ გატანჯულნი ეშმაკთაგან. როდესაც
ეშმაკნი გამოვიდნენ კაცთაგან, იგინი შევიდნენ კოლტსა შინა
ლორთასა, ლორები შეშინებულნი გაიქცნენ და შეცვივდნენ
გადარინელის ტბასა შინა და დაიხრჩვენ. როდესაც გაიგონეს
ეს იქაურთა ლორების პატრონთა, მთელი ქალაქი გამოვიდა
შემთხვევად იესოსა და შეეხვეწეს მას, რომ წავიდეს იქითგან,
განეშოროს მათ, ნაცვლად სიხარულისა, რომ მათ ეწვია ესრეთი
პირი და ორი მათი ძმანი გამოიხსნა ეშმაკების საპყრობილესა-
გან, იგინი შენუხდნენ იმაზედ, რომ მათი ლორები დაიხრჩე-
ნენ. ლორები უფრო ძვირფასი იყო და სანატრელი მათთვის,
ვიდრეღა დიდი სასწაულ-მოქმედის ხილვა და ორი კაცის გა-
ბედნიერება. აღარც ქადაგების სმენა მოინდომეს იესო ქრის-
ტესაგან, აღარც სასწაულები: ევედრნენ მხოლოდ, რომ მა-
ლე წავიდეს მათი ქვეყნიდანა, - ეგოდენ დააბნელა მათი ჭკუა
ანგაარებამ!

გარნა გადარინელის მცხოვრებნი იყვნენ წარმართნი და
ეგ ზომად არ არიან გასამტყუნებელნი და ღირსნი განკიცხვისა,
ვითარცა ჩვენ, ქრისტიანენი, საუბედუროდ, აწინდელთა ქრის-
ტიანეთა შორის, მეტადრე ჩვენს ქვეყანაში, გამოუთქმელი და
გასაოცარი ანგაარება არის დანერგილი. რაოდენ უგუნურება-
ში და უბედურებაში შთავარდებიან აქაური მცხოვრებნი ან-
გარებისაგან, ამას ენა კაცისა ვერ გამოსთქვამს. გერგესეველ-
ნი, დღევანდელს სახარებაში მოხსენიებულნი, ორი ათასის ლო-
რის მოკლებისათვის შენუხდნენ და თითქმის გააგდეს იესო
ქრისტე თვის ქვეყნისაგან; გარნა ჩვენ ქვეყანაში ხშირად ერ-
თი გოჭის გულისათვის ძმა ძმას მოჰკლავს, ნუ ჰგონებთ, ძმანო
ჩემნო, რომ ეს ნამეტნავი ვსთქვი, - არა! ეს ნამდვილია! სამი თვე არ
გასულა მას უკან, რაც ერთს ჩვენი ქვეყნის დაბასა შინა ორი
მკვიდრი ძმის შორის მოხდა ჩხუბი ერთი გოჭისათვის და ერ-
თმა მეორე მოჰკლა. რამდენჯერ მოხდება ჩვენს ქვეყანაში,

რომ ერთი ალაბი მიწისათვის ძმა ძმას წაეჩხუბება და ერთმანეთს დაჰხოცვენ. ანუ დამპალი ღობის წაღებისათვის, ანუ ერთს გოჭზე ღობის გადაცილებისათვის ჩხუბი და სიკვდილი მოხდება ძმათა შორის. ესრეთნი შემთხვევანი ისე ხშირნი არიან ჩვენში, რომ აღარავის არ უკვირს. მართალია, ღარიბი კაცისათვის ერთი გოჭი, ანუ ერთი ალაბის სივრცე მიწა დიდი არის და ვგონებ, რომ ღარიბ კაცს იმ ზომად არ მოჰკითხავს ღმერთი და არ დასჯის. გარნა, რა უნდა ვიფიქროთ, როდესაც კაცი მდიდარი, აღვსებული მამულებით, ფულით, იმ ზომად ანგაარია, რომ არავის არ დაჰზოგავს კიდევ ფულის და მამულის შქენისათვის, არც ერთს უსამართლოებას არ მოერიდება, ოღონდ იშოვნოს რამე, არა თუ მეზობელს წაართმებს რაც კი შეუძლია, აღარც ეკლესიას და მონასტერს დაჰზოგავს, თუ კი შეიძლო. სატირალი არ არის ამისთანა დაცემულება ზნეობისა? გასაოცარი არ არის და სატირალი ზნეობა იმ კაცისა, რომელიც ყოველი მოხერხებით და ღონით ცდოლობს, რომ მშიერს და ღარიბს ბერებს წაართვას უკანასკნელი ლუკმა პური? ანუ არ გაგიკვირდება, როდესაც გაიგონებ, რომ კაცი დაიწყებს საჩივარს თვის საკუთარს ოცის წლის ანუ მეტის მოძღვარზე, სულიერს მამაზე, ერთის მანეთის გულისათვის! ამისთანა მაგალითნი მრავალნი არიან ჩვენს ქვეყანაში.

ნუ დაემორჩილები, ძმაო, ანგაარებას! ნუ ხარ სულ-მოკლფე, ნუ გაქვს შევიწროებული სული და გული, ანუ დაივიწყებ შენს ღირსებას და მაღალს სულიერს ხარისხს, რომელიც მოგანიჭა შენ ღმერთმან, ნუ იქცევი ისრე, რომ თითქოს საუკუნოდ უნდა სცხოვრობდე ქვეყანაზე. აქ სტუმარი ხარ შენ, აქაური მცირე რამე საქონლისათვის როგორ უნდა დაჰკარგო უხრწნელი და საუკუნო ნეტარება! რა სარგებელ არს შენდა შეიძინო სოფელი ესე, და სული წარიწყმიდო, ანუ რა მისცეს კაცმა ნაცვალ სულისა თვისისა? ამინ.

სიტყვა

მეცამეტესა კვირიაკესა ზედა.

იგავი ვენახსა ზედა (მათ. 21, 32–42).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ ყურადღებით მოისმინეთ დღეს წარკითხული სახარებისაგან იგავი. უეჭველია, კიდევ მიჰხვდით, რომ ამ იგავში უფალმან იესო ქრისტემან მიტარულად და საიდუმლოდ აღწერა ბოროტი თვისება, უნაყოფოება, უმადურება ებრაელთა. ვენახი იგი, რომელი დაასხა სახლსა უფალმან, მიტარულად ჰნიშნავდა იუდეიათ ქვეყანასა; სახლისა უფალი თვით ღმერთსა; ზღუდე ვენახისა, სანნახელი, გოდოლი, რომელი აღაშენა სახლისა უფალმან, მოასწავებენ ყოველთა მათ ხორცილთა და სულიერთა სიკეთეთა, მშვიდობასა, სიმდიდრესა, სჯულსა, მადლსა, რომლითა ღმერთმან შეზღუდა და შეამკო ქვეყანა იგი ურიათა. რისთვის მისცა ღმერთმან ეგოდენი მადლი ურიათა? მისთვის, რომ თავ-თავის დროზედ გამოიღონ ნაყოფი, ესე იგი: სარწმუნოება, სასოება, კეთილნი საქმენი და სხვა; მაგრამ მათ ნაყოფი არ გამოიღეს. ნაცვლად ამისა, როდესაც გაჰგზავნიდა ღმერთი მონათა თვისთა წინასწარმეტყველთა ნაყოფის მისაღებად, ურიანი მათს სიტყვას არ ისმენდენ, ზოგიერთს მათგანს სცემდენ და სტანჯვიდენ, ზოგს მოჰკვლიდენ. ბოლოს ღმერთმან გაჰგზავნა მათთან ძე ღვთისა, მხოლოდ-შობილი, რათა უკანასკნელი ზომა მიიღოს, თუ შეიძლება, მოაქციოს იგინი და ნაყოფი გამოაღებინოს; გარნა ურიათა არ შეიკვდიმეს მისიც, არამედ გამოიყვანეს იგი სავენახესა გარეთ, ესე იგი იერუსალიმით, და ჯვარს აცვეს იგი. ესრეთი იყო უმადურება და ბოროტება ერთა!..

ესრეთისა მათისა ბოროტებისათვის უფალმან გამოუცხადა, რაც დაემართებოდა მათ: **ამისათვის გეტყვი თქვენ, ვითარმედ მიგვდოს თქვენგან სასუფეველი ღმრთისაი და მიეცეს ნათესავსა, რომელნი ჰყოფდენ ნაყოფსა მისსა.** (მათ. 21, 43). აჰა, რა საშინელი სასჯელი მიეცა ურიათა? ღმერთი მათგან განემორა, იგინი მოაკლდენ მადლსა და სასუფეველსა ღვთისასა, სასუფეველი ღვთისა ახლა მოგვეცა ჩვენ, ქრისტიანეთა, მაგრამ ჩვენც იმ პირობით, რომელი პირობითაც ჰქონდა მიცემული ურიათა, ესე იგი, რათა გამოვიღოთ მისი შესაფერი ნაყოფი. მაშასადამე ნუ ჰფიქრობთ, ძმანო ჩემნო, რომ იგავი ესე, დღეს წაკით-

თხული, შეეხება მხოლოდ ურიათა. არა! ახლა ჩვენ, ქრისტიანეთა, უმეტესად შეგვეხება და გვასწავლის იგი. ჩვენ, ქრისტიანეთა, მოგვცა ღმერთმან უმეტესნი და უდიდესნი მადლნი და სიკეთენი. ნაცვლად მოსეს სჯულისა, ჩვენ შეგვზღვნა ღმერთმან სახარებითა; საწნახლად ააშენა წმიდა ეკლესია და გოდოლად მას შინა დასდვა ცხოველს-მყოფელი თვისი ჯვარი. მაშასადამე, ჩვენგან ღმერთი მოელის უმაღლესსა ნაყოფსა. რა ნაყოფი უნდა მივართვათ ჩვენ, ქრისტიანეთა, ღმერთსა? წმინდა, მართალი და უბინო ცხოვრება - აჰა ნაყოფი, რომელსა მოელის ჩვენგან ღმერთი ჩვენი. ვიდრემდის ჩვენ ვცდილობთ ესრეთისა ნაყოფისა გამოღებას, ჩვენ ვიქმნებით შეყვარებული ღვთის ვენახი. ამისათვის ყოველს წირვაზე ვევედრებით ღმერთსა ხელ-აპყრობილნი: **გარდამოიხილე, ღმერთო, ზეციო, და იხილე, და მოჰხედე ვენახსა ამას, და განამტკიცე, რომელი დაასხა მარჯვენემან შენმან.** როდესაც გესმის ეს უცხო სიტყვები, ძმანო, გაისოვნე, რომ ქრისტიანული ერი, წმიდა მართლ-მადიდებელი ეკლესია ახლა არის ვენახი ღვთისა და ჩვენ ყოველნი ერთბაშად ვართ მუშაკნი ღვთის ვენახისანი. ხოლო სახელდობრ ჩვენ, ერი ქართველი და საქართველოს ეკლესია, არის ერთი უძველესთა ვენახთა ღვთისთაგანი. ჩვენ, უწინარეს მრავალთა აწინდელთა ქრისტიანულთა ერთა, გვიწოდა ზეციერმან მამამან მუშაკად თვის ვენახში. აქედგან საკუთრად ჩვენთვის გამოდის ის სწავლა, გაფრთხილება, რომ არ დავემსგავსოთ იმ მეორე იგავში მოყვანილს უფროსს ძმას, რომელსა მამამ თვისმა უბრძანა წასვლად ვენახში მუშაობად, და რომელმან აღუთქვა - წავალო და არ წავიდა, მოატყუა მამა. თუ ჩვენ, უწინარეს სხვათა წოდებულნი და წოდების მსმენელნი, არ ვიქმნებით კარგი მუშაკნი, ამით სწორედ დავემსგავსებით მას უფროსსა შვილსა და შევიქმნებით მტყუარნი ღვთის წინაშე, რომელიც განაშოროს ჩვენგან ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა

მეთექვსმეტესა კვირიაკესა ზედა.

მოვიდა იგიცა, რომელსა ერთი ქა-
ნქარი მიელო, და ჰრქუა: უფალო! უწყო-
დი, რამეთუ ფიცხელი კაცი ხარ შენ, მო-
იმკი, სადა არა დასთესი, და შეიკრიბი,
სადა არა განგიბნევიეს, და შემეშინა, წარ-
ვედ და დავმაღლე ქანქარი იგი შენი ქვეყა-
ნასა (მათ. 25, 24–25).

ამ სიტყვებით უნდოდა დაემალა თვისი უკმაყოფილება და ღრტვინვა მესამესა მონასა, რომელმან მიიღო ერთი მხოლოდ ქანქარი, ანუ ტალანტი, მან დაინახა, რომ სხვათა მონათა მიიღეს ხუთ-ხუთი და ორ-ორი ტალანტი მეფისაგან, და ეწყინა, იფიქრა, რა უნდა მოვიგო ამ ერთი ტალანტისაგანო, ერთი სიტყვით, უკმაყოფილო დარჩა თავის გულში, ღრტვინვა დაიწყო. მრავალნი არიან მსგავსნი ქვეყანაზედ მონისა ამის. ძლივს შეიძლება მოპოება ქვეყანაზედ ისეთი კაცისა, რომელიც არ ღრტვინავდეს, არ სტიროდეს, არ სჩიოდეს თვის ხვედრზედ, ანუ მდგომარეობაზედ. ზოგი ერთზე რამეზე ღრტვინავს, ზოგი – მეორეზე; ყოველიფერით კმაყოფილი და მაღლიერი ღმერთზედ კაცი თითქმის არ იპოვება ქვეყანაზედ. რისგან არის ესა? რისგან წარმოსდგება ეს საზოგადო ღრტვინვა და უმაღურება კაცთა. მიზეზი ამისა არა ერთია, არამედ მრავალი. მაგალითებრ: ზოგიერთი კაცი უკმაყოფილო არის თავის ხვედრზედ მისთვის, რომ მის ჭკუას და გონებას არა აქვს კანონიერი მიმართულება, არ იცის კანონიერი მსჯელობა. იტყვიან ერთს ძველი დროების მეფეზედ, ერთხელ ქუჩაში რომ დასეირნობდა, დაინახა რამდენიმე უბრალო მუშები სადილადად ისხდნენ, პურისა და წყლის მეტი არაფერი ჰქონდათ, მაგრამ ისე მხიარულად და სიცილით სადილობდნენ, რომ შეეხარბა იმ მეფეს, ტირილი დაიწყო და სთქვა: მე არაოდეს არ მიჭამია ასე მხიარულად სადილიო, ის კი დაავიწყდა მას რაოდენი სხვა ჰქონდა დიდება, ბედნიერება და წარმატება. ზოგიერთი კაცი მარადის ღრტვინავს და სჩივის მისთვის, რომ ცუდი გუნება აქვს, მარადის სწეულს კაცს დაემსგავსება; კიდევ რომ ყოველიფერი ჰქონდეს ქვეყანაზე, მაინც გუნება არ აძლევს მას კმაყოფილებას, ზოგიერთი ღრტვინავს და უკმაყოფილოა მისთვის, რომ სუსტი ხასიათი აქვს, სიმტკიცე არა აქვს სული-სა და გულისა, ვერ მისცემს საზღვარს თვისთა სურვილთა და მისწრაფებათა. ალექსანდრე მაკედონელმა მრავალი ქვეყანა

დაიმორჩილა, მაგრამ მაინც ვერ გაჩერდა, კიდევ უნდოდა ბრძოლა და მთელი დედამიწის დაპყრობა. სოლომონ ბრძენს ჰქონდა ყოველგვარი ნუგეში და კმაყოფილება, რასაც კაცის გული წარმოიდგენს მაგრამ მაინც მონყენილი იყო და დრტვინოდა: „ამაო ამაოებათა და ყოველივე ამაო“ ოხვრით იტყოდა იგი: ეს მისთვის, რომ საზღვარი არ დაუდვა თვისთა სურვილთა და გრძნობათა. ბოლოს, ზოგიერთი მარადის უკმაყოფილოა, დრტვინავს მისთვის, რომ ზარმაცია და უსაქმოდ უყვარს ყოფნა. იმ ზარმაცი და მედგარი მონისათვის ერთის მაგიერად ხუთი ტალანტიც რომ მიეცა მეფესა, მაინც დრტვინვას დაიწყებდა. შრომა, მეცადინეობა კმაყოფილებას გააჩენს კაცის გულში, ზარმაცობა კი – უკმაყოფილებას.

მაინც რა გამოვა ამისთანა უკმაყოფილებისაგან! გამოვა, პირველად, უგუნურება და უბედურება კაცისა. დრტვინვით, უკმაყოფილებით ვერაფერს ვერ გამოასწორებს კაცი. მარადის მონყენილი, მარადის მდრტვინველი კაცი თავის თავს თითქმის განგებ აუბედურებს. ჭკუიანი, კეთილ-გონიერი კაცი მართლაც რომ ცუდ მდგომარეობაშიც იყოს, შეუძლია თავის დანყნარებულს კეთილ სულში მოიპოვოს მრავალი ნუგეში და კეთილი აზრი. ნამდვილი მწუხარება და უბედურება გადიდდება და დამძიმდება წუხილით და დრტვინვით; ხოლო დამცირდება და გაჰქრება, თუ კაცი სულგრძელია და მომთმენი. გარნა სუყველაზე უარესი და საშინელი ის არის, რომ კაცი მდრტვინველი, უკმაყოფილო, ადვილად დაჰკარგავს საუკუნო ცხოვრებას და ნეტარებასაც. ეს მისთვის, რომ იმას შეუმცირდება სარწმუნოება, დააკლდება სასოება, კარგად ვერ ილოცავს, ღვთის სიყვარული აღარა აქვს, ყოველი მოყვასი ეძაგება.

რა განჰკურნავს ამ სენს? განჰკურნავს მხოლოდ სახარება, ქრისტე იესოს სჯული. იგი გვასწავლის ჩვენ, რომ ღმერთი არის მამა ჩვენი. თუ შენ ღმერთი ცხოვლად გწამს და გახსოვს, რომ იგი არის შენი ზეციერი მამა, ეს განკურნავს ყოველს შენსა მწუხარებასა, მისთვის, რომ ადვილად მოითმენ ყოველს აქაურს მწუხარებას, რადგანაც მოელი, სასოება გაქვს მიიღო ზეციერი, დაუსრულებელი ნუგეში და ბედნიერება, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

მოძღვრება

მეთექვსმეტესა კვირიაკესა ზედა.

უხმარი ეგე მონაი განჰხადეთ ბნელსა
მას გარესკნელსა, მუნ იყოს ტირილი და
ღრჭენა კბილთაი (მათ. 25, 30).

რისთვის განურისხდა, ძმანო ქრისტიანენო, მონასა ამას მეფე იგი, ხსენებული ღლეს ნაკითხულს იგავში? რისთვის უთხრა მას: **ბოროტო მონაო და მედგარო**, და რისთვის გააგდო იგი ბნელსა გარესკნელსა? მისთვის, რომ ის იყო მედგარი, ესე იგი ზარმაცი, არ უყვარს შრომა და მუშაობა. თავის სიცოცხლეში მან არა თუ რაიმე კეთილი ჰქმნა და რაიმე შეიძინა, არამედ ის ნიჭიც, რომელიც მას მისცა ღმერთმა – დაჰმალა მინაში. წინააღმდეგ ამისა, რისთვის აქო მეუფემან იმავე იგავში ორნი სხვანი მონანი? რისთვის უწოდა მათ: **მონანო სარწმუნონო და სახიერნო**, და დააჯილდოვა იგინი, მეტყველმან: **რამეთუ მცირედსა ზედა სარწმუნო იყვენით, უმრავლესსა ზედა დაგადგინო თქვენ; შევედ სიხარულსა უფლისა თქვენისასა!** ცხადია, მისთვის, რომ იგინი იყვნენ შრომის მოყვარენი; შრომა-მუშაობით მათ ერთი ორად განამრავლეს ნიჭნი იგინი, რომელნი მათ მისცა ღმერთმა. მაშასადამე, ღლეს ნაკითხული იგავი გვაფრთხილებს ჩვენ მედგრობისაგან, ანუ სიზარმაცისაგან და გვასწავლის ჩვენ, რათა ვიყვნეთ მარადის მუშაკნი, შრომის მოყვარენი და ვცდილობდეთ, რომ ჩვენის შრომით და მეცადინეობით აღვაშენოთ ჩვენი ბედნიერება და კეთილი მდგომარეობა.

ბუნება ჩვენი ხორციელი, ძმანო ქრისტიანენო, ერთობ მიღრევილია და მსურველი ზარმაცად და უქმად ღროების გატარებისა. შეჰხედე და დაუკვირდი შენს თავსაც და სხვათაც გარემოს შენსა. როგორ უყვარს ყოველს კაცს მოსვენებით და მხიარულად გატარება სიცოცხლისა, და თუ ეს არ შეუძლია, მაშინ ეძიებს, რომ ისეთი რაიმე მსუბუქი, და ადვილი საქმე გამოირჩიოს, რომელიც მისგან ღიდს შრომას არ მოითხოვდეს? ესრეთი არის ჩვენი ბუნების თვისება! გარნა, როდესაც ჩვენ

ყოველის მხრით და კარგად გაეშინჯავთ ჩვენსა მდგომარეობა-
სა, ჩვენის ბუნების მოთხოვნილებათა, საჭიროებათა და გარე-
მოებათა, რომელთა შინა კაცს იშვება და ატარებს ცხოვრება-
სა თვისსა, მაშინ ცხადად დავინახავთ, რომ შრომა არის საძირ-
კველი ჩვენის კეთილ-მდგომარეობისა და გარეშე შრომისა
სხვა საშუალება არა აქვს კაცს, რომ მოიპოვოს ბედნიერება
და კეთილდღეობა. თვით ღმერთმა შრომისათვის და მუშაო-
ბისათვის დაჰბადა კაცი ქვეყანაზედ. დღეს წაკითხულს იგავში
რომ არის თქმული, რომ მეფემან დაიბარა მონანი თვისნი და
დაურიგა მათ ტალანტნი, მსგავსად მათისა ძალისა, და გაუშვა
იგინი სამუშაოდ, ეს იმას ჰნიშნავს, რომ ღმერთი კაცს შობილ-
გან აძლევს მხოლოდ რომელთამე ნიჭთა, ანუ ხერხსა, ანუ ღო-
ნესა, რომლითაც მას მერე შეეძლოს შრომა და მუშაობა. კა-
ცი ტიტველი და უძლური იშვება ქვეყანაზე. როდესაც გაიზრ-
დება, ჭკუა გაეხსნება, სოფლიური და ხორციელნი ღონენი,
რომელნიც მისცა მას ღმერთმა, გამოუჩნდება, მაშინ იგი გარე-
მოს თვისსა დაინახავს მშვენიერსა ბუნებასა. ამ ბუნებაში თუ-
ცა ყოველნი ნივთნი და არსებანი არიან მშვენიერნი და
ბრმად შექმნილნი, გარნა კაცისათვის არც ერთი მათგანი პირ-
დაპირ არ არსი სახმარნი, არამედ ყოველი ამთგანი კაცმან უნ-
და დაიმუშაკოს, თავისთვის მოიმზადოს. ბუნება თავის თავად
არის ნედლი მასალა, რომელიც კაცმა უნდა აიღოს და მოამ-
ზადოს თავისთვის. მაშასადამე, ღმერთმა კაცს ერთის მხრით
მისცა ღონე, ანუ ხერხი, რომლითაც მას შეეძლიან მუშაობა,
მეორეს მხრით წინვე დაუდვა მრავალი მასალა; დანარჩენი
დამოკიდებულია მის მუშაობაზედ და შრომაზედ. ყოველნი
თვისნი ბუნების საჭიროებანი, სახმარნი მოთხოვნილებანი კაც-
მან უნდა დაიკმაყოფილოს თვისი შრომითა და მუშაობითა. მა-
შასადამე, რა უნდა ვსთქვათ იმ კაცზედ, რომელიც სრულიად
არაფერს არ აკეთებს? რით ირჩენს იგი თავს? სხვისი შრომით
და სხვისი ნაქნარით. მაშასადამე, იგი ქვეყნისა და საზოგადო-
ების კეთილდღეობას არათუ ეხმარება, არამედ უშლის. ქვეყ-
ნის ანუ მთელი საზოგადოების სიმდიდრეც, განათლებაც, წარ-
მატებაც შესდგება კერძო პირთა შრომისა და მეცადინეობი-
საგან. ამისთვის ის პირი, რომელიც არაფერს არ აკეთებს,
საჭმელსაც არ უნდა სჭამდეს. ამას ჩვენ კი არ ვამბობთ, არა-
მედ წმინდა მოციქული პავლე: **რომელსა არა უნებნ შრომად, ნურ-
ცა სჭამონ.**

გარნა ზოგიერთნი პირნი თავის გულში ამ სახით იმართლებენ თავს: დიახ მზად ვართ, რომ ვიმუშაკოთ და ვიშრომოდ, მაგრამ რა ვქნათ, რომ საქმე ვერ გვიშოვნია, შესაფერი სამუშაო მასალა არა გვაქვს. ვგონებ, რომ ეს მიზეზი არ არის პატივ-სადები. როგორ შეიძლება კაცმა საქმე ვერ იშოვნოს, თუ კი მართლა შრომა და მუშაობა არ ეზარება. ეს დაბრკოლება შეემთხვევა ისრეთთა პირთა, რომელნი არიან თავის მოყვარენი, დიდ-დიდ საქმეებს ეძიებენ და მცირეს საქმეს კი არ კადრულობენ. იგინი არ ჰფიქრობენ, რომ სულ უქმად ყოფნას სჯობია, რომ მცირე საქმე დაიწყოს კაცმა. ამისთვისაც აქო იგავსა შინა მეუფემან ორი ჭკვიანი მონა, რომელ იგინი მცირე საქმეს დასჯერდენ და გულმოდგინედ იმუშავეს: **რამეთუ მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ.** ხოლო მესამე, უგუნური, მონა მისთვის დაისაჯა, რომ მცირე საქმე, ერთი ტალანტი დაიწუნა, ხელი არ მოჰკიდა. ამ ორს მაგალითს, საღმრთო წერილისაგან მოყვანილს, დავუმატოთ ერთი კიდევ მესამე, სოფლიური ამბავი. ერთხელ ერთმა უზომოდ მდიდარმა ვაჭარმა, როდესაც დაბერდა და დასუსტდა, ყოველნი თვისნი სავაჭრო საქმენი ჩააბარა თავის მემკვიდრეს და თვითონ კი ქალამნებს ჰკერავდა და გლახაკებს აჩუქებდა. როდესაც ჰკითხვიდენ, რა გაგიჭირდა, რომ ქალამნებს ჰკერავო? – უპასუხებდა: ამის მეტი საქმე აღარ შემიძლიაო და უსაქმოდ ყოფნა კი ცოდვად სწერიაო.

ეს ამბავი მოგონებული არ არის, ნამდვილია. ის ვაჭარი იყო რუსეთში, უბრალო გლეხთაგანი, გამდიდრებული თვისი საკუთარი შრომითა. გარნა, ძმანო ქრისტიანენო, ყოველი, რაიცა აქამომდე ვსთქვით, შეეხება მხოლოდ აქაურსა, სოფლიურსა ჩვენსა ცხოვრებასა. მართალია, ამაზედაც სულიერი მოძღვარი თქვენი თანამდებ არს გელაჰარაკებოდეს და გარეგებდეს, მაგრამ უმეტესად და უფრო ხშირად იგი უნდა გასწავლიდეს თქვენ სულიერსა ცხოვრებასა და მოქალაქეობასა. გარნა საკვირველი ის არის, რომელ ესეც შრომასა და მოღვაწეობასა ზედა არის დაფუძნებული. აქაც ერთის მხრით ღმერთმა მისცა კაცს სულიერნი ნიჭნი: ჭკუა, სინილისი, მისწრაფება ღვთისადმი და სხვანი, რომლითაც მას შეუძლია სულიერი მოქალაქეობა და მოღვაწეობა. მეორეს მხრით მისცა მას მასალა, რომელიც მან უნდა დაიმუშაკოს. მასალა არის მისი ხასიათი, ყოფა-ქცევა, ესე იგი მთელი ცხოვრება. და ესრედ, კაცი იგი,

რომელიც მართო ხორციელობაზედ, სოფლიურს ცხოვრებაზედ არ სცდილობს, არამედ სულიერებას ახსოვს და იღწვის, რომ ხასიათი თვისი დაიმუშაოს და გააკეთილოს, ჭკუა გაინათლოს საღმრთო წერილით, სინიდისი გაილესოს, გული გაინმინდოს, ყოფაქცევა შესცვალოს, - ესრეთი კაცი გამოჩნდება სულიერადაც მუშაკი და შრომისმოყვარე, და მიიღებს მეუფისაგან ქებას: **სარწმუნო მონაო და სახიერო, რამეთუ მცირესა ზელა სარწმუნო იყავ, მრავალსა ზელა დაგადგინო შენ; შევედ სიხარულსა უფლისა შენისასა. ამინ.**

სიტყვა

მეჩვიდმეტესა კვირიაკესა ზელა

არა კეთილ არს მოღებად პური შვილთაგან და დაგებად ძალლთა. (მათ. 15, 26).

ძალლსა დაამსგავსა, ძმანო ქრისტიანენო, უფალმან ქალი ქანანელი, ანუ პირდაპირ ძალლად უწოდა მას, ვითარცა იტყვის იოანე ოქროპირი. რა საშინელი დამჩაგვრელი და შესარცხვენელი წოდება არის ესრეთი სიტყვა ყოვლისა კაცისათვის, მეტადრე დიდსა საზოგადოებასა შინა! გარნა ქალი იგი არა თუ არ შესწუხდა, არამედ მოითმინა, სიმდაბლით უპასუხა: ჰე, უფალო! მართალია ესაო! სწორედ ასე არისო! ამისთვისაც უფალმა აღიდა მისი სარწმუნოება, აქო იგი და მიანიჭა თხოვნა მისი, განკურნა ასული მისი. **ჰოი დედაკაცო! დიდ არს სარწმუნეობა ეგე შენი; გეყავ შენ, ვითარცა გნებაეს!** აჰა, ძმანო ჩემნო, უმჯობესი და უმშვენიერესი საშუალება, თუ გვსურს მივიღოთ მადლი ღვთისა, გავაქარვოთ რისხვა ღვთისა და კაცთა. თუ დაგჩაგრა ვინმემ გულფიცხელობით, თუ გაგინა ვინმემ, მწარე სიტყვა გითხრა – გული გაიმაგრე, ანუ, რომელიც უმჯობესი იქნება და სათნო ღვთისა, უპასუხე: მართალია; მაგრამ თუ ისეთი ვარ, როგორც შენ ამბობ, მომიტევე. ათასში ერთხელ არ მოხდება, თითქმის არ შეიძლება, რომ შენს დამჩაგვრელს, მაგინებელს არ შერცხვეს, არ შეიკმიდოს და არ მოინანოს. შენ იფიქრებ: როგორ შეიძლება ასე მოქ-

ცევა! თუ ასე მოვიქცევი, მაშინ ყოველი კაცი დამჩაგრავს, ცხოვრება აღარ შემეძლება ქვეყანაზედ. არა, ძმაო! ამას შენ იმისთვის ჰტიჟრობ, რომ ცუდი, შეცდომილი აზრი გაქვს ადამიანის ხასიათზედ. ვინ იქნება ისეთი მხეცი, რომ, მხედველი ამისთანა შენი სიმშვიდისა, სინყნარისა, არ შერცხვეს და არ შეინანოს. ბოლოს, თუნდა სრულიად მხეცი იყოს შენი მოპირდაპირე, მაშინაც ძლიერ შესწუხდება მით, რომ მის ცუდს სიტყვას მოქმედება არა აქვს შენზედ სრულიად. როგორც ძალის ყეფას მიმავალი კაცი, ისე ყურადღებას შენ არ აძლევ მის სიტყვას. ის შეგატყობს, რომ შენი სულგრძელება აღემატება მის სულმოკლეობას და ამისათვის შერცხვება. ამისთანა უნდა იყოს ჭეშმარიტი ქრისტიანე! აკი თქმულ არს: **რომელმან გცეს შენ ყვრიმალსა შენსა მარჯვენესა, მიუპყარ მას ერთ კერძოცა.** (მათ. 5, 39). შენ უნდა იყო სულგრძელი, მომთმენი, გონიერი. ამას გვამცნებს ჩვენ სახარება. სული და ხასიათი ქრისტიანისა უნდა იყოს აღვსებული მშვიდობითა, სინყნართა, სიყვარულითა.

გარნა არა ესრეთნი არიან აწინდელნი ქრისტიანენი! ათასში ერთს არ ახსოვს, რომ დაჩაგვრას, გინებას მოთმინებით უნდა მიიღებდეს და მით უნდა მიზიდავდეს მადლსა ღვთისასა, რომელი იტყვის ბაგითა წინასწამეტყველისათა: **ვის შეეხედო, ანუ შევიწყნარო, გარნა მხოლოდ მშვიდსა და მდაბალსა, რომელი ძრწის სიტყვათა ჩემთაგან.** ახლანდელი ქრისტიანე არა თუ არ მოითმენს მწარე სიტყვას, გინებას, არამედ ერთი სიტყვისათვის მზად არის მოჰკლას კაცი, სატევარს მოჰკიდებს ხელს, თუ არა და გადაემტერება მთელ სიცოცხლეში დამჩაგვრელად. ახლანდელ ქრისტიანეთ სირცხვილად მიაჩნიათ დათმობა დაჩაგვრისა. რას იფიქრებს ქვეყანაო ჩემზედ, ქალაჩუნა არისო! მაშინ, როდესაც კაცი, მომთმენი დაჩაგვრისა, რომელიც ყურადღებას არ მიაქცევს გინებასა, ამით გამოაჩენს თვის სულგრძელებას და სიმტკიცეს; ხოლო მოუთმენელი, შურის მეძიებელი, ცხადად ამტკიცებს, რომ არის სუსტი ხასიათით, სულმოკლე, წარტაცებული თვისი ცუდი გუნებით, და დამონებული ვნებასა და ცოდვას. **ხოლო გეტყვი თქვენ, რამეთუ რომელი განურისხნეს ძმასა თვისსა ცუდად, თანამდებ არს სასჯელისა, და რომელმან ჰრქუას ძმასა თვისსა: რაკა – თანამდებ არს კრებულისაგან განსვლად, და რომელმან ჰრქუას ძმასა თვისსა ცოდ თანამდებ არს გენიასა მას ცეცხლისასა** (მათ. 5, 22). ასე ფიცხლად დაისჯება

კაცის მაგინებელი, გარნა რომელიც მოითმენს გინებასა, ორ-
კეც მადლს მიიღებს: თავის სულს აცხონებს, და მოყვასს კე-
თილ მაგალითს აჩვენებს. ამინ.

მოძღვრება

მეჩვიდმეტესა კვირიაკესა ზედა.

განმარტება სახარებისა. (მათ. 15, 22–28.)

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! ერთობ უბ-
რალო არის და მოკლე დღეს წარკითხული სახარება, გარნა
იგი იპყრობს დიდსა საუჯესა სულიერისა სწავლისასა? თვით
უბრალო და მოკლე მოთხრობა იგი დღევანდელისა სახარე-
ბისა წარმოგვიდგენს ჩვენ მრავალთა და ფრიად აღმაშენებელ-
თა მაგალითთა და დარიგებათა. პირველად გასაკვირველი არის
და ერთობ სახმარი და სასარგებლო მაგალითი თვით იმ უბრა-
ლო ქანანელი დედაკაცისა, რომლისა ლოცვასა და ვედრება-
სა აღწერს დღეს წარკითხული სახარება. რა გასაოცარი, შეურ-
ყვეელი სარწმუნოება, გონიერება, სიმდაბლე და სიმშვიდე
გამოიჩინა უბრალო სოფლის ქალმა წინაშე იესო ქრისტესა!
იგი იყო ქანანელი, მაშასადამე, წარმართი. იგი სცხოვრებდა
საზღვართა ზედა ურიასტანისათა, გაგონილი ჰქონდა იესო
ქრისტეზე და მისთა სასწაულთა ზედა, იქნება კიდევ ნახა იგი
მან ოდესმე და გაიგონა მისი სწავლა, ამისთვის მის გულში
გაჩნდა შეურყვეელი სარწმუნოება იესო ქრისტესადმი. ამ უბ-
რალო, უსწავლელმა ქანანელმა დედაკაცმა აჯობა სარწმუნოე-
ბით თვით ურიცხვთა სწავლულთა, მწიგნობართა, ერის მოძ-
ღვართა, რომელნი ყოველდღე ხედვიდენ იესო ქრისტეს,
კიდევ იცოდენ წიგნთაგან მისი მოსვლა და მნიშვნელობა,
ყოველ დღე ხედვიდენ მისთა სასწაულთა, გარნა მაინც ურ-
წმუნონი იყვნენ. ამაზედ უფრო გასაკვირველი არის ის შეურ-
ყვეელი სიმტკიცე, რომელიც მან გამოიჩინა ლოცვასა შინა.
„შემიწყალე მე, იესო ძეო ღვთისაო“, – ესრედ ღაღადებდა იგი და

მისდევდა მას. იესო ქრისტემ დიდი ხანი ხმა არ გასცა მას, მაგრამ იგი მაინც არ იშლიდა ლოცვას; მერმე იესო ქრისტემ პირდაპირ უარი უთხრა მას: **არა ვარ მოვლინებული გარნა წარწყმედილთა ძეთა ისრაილისათა.** გარნა დედაკაცი არ დაღონდა, არამედ უმეტესის ერთგულებით ევედრებოდა მას. მონათვეებსაც მოწყინა ეგოდენი ყვირილი დედაკაცისა, და სთხოვეს იესო ქრისტეს განტევება მისი, გარნა უფალმა არც მათი ისმინა. ბოლოს დედაკაცი მიეახლა იესო ქრისტეს და კიდევ მწარედ ევედრებოდა: **შემიწყალე მეო.** მაცხოვარი თითქოს განრისხდა, შეურაცხყოფა აჩვენა მას, თითქმის აგინა, ძალლად უწოდა: **არა ჯერ არს წართმევად პურისა შვილთაგან და დაგდებად ძალლთა.** სხვა ვინმე ვერ მოითმენდა ესრეთსა სასტიკობასა. გარნა, საოცარი გონიერება დედაკაცისა ამის თითქმის აღემატებოდა ყოველსა განსაცდელსა. მან თითქოს ესრედ უპასუხა: მართალია, მე ერთი ქანანელი დედაკაცი, წარმართი – არც კი ვარ უმჯობესი ძალლისა, მაგრამ ძალლებსაც კი გადაუგდებენ ტაბლიდან ნამუსრსა პურისასაო. ერთი სიტყვით, ამ დედაკაცის ლოცვა იყო მსგავსი ჭიდაობისა, ბრძოლისა. აქ, ერთი მხრით, შეურყეველი სარწმუნოება, სიმდაბლე, სიმშვიდე, მორჩილება. მეორეს მხრით თითქოს გასაოცარი სასტიკობა, შეურაცხყოფა, უარისყოფა ჭიდაობდენ ურთიერთს შორის და სუსტმა, გარნა მორწმუნე დედაკაცმა, მიიღო ძლევა. მაცხოვარმა უპასუხა: **ჰოი დედაკაცო, დიდ არს სარწმუნოება ეგე შენი, გეყავნ შენ, ვითარცა გნებავს.**

მეორედ უნდა მივაქციოთ ყურადღება განსხვავებულსა მოქმედებასა და ხასიათსა ზედა, რომელი გამოიჩინა ამ შემთხვევაში უფალმან იესო ქრისტემან, იგი ყოველთვის იყო მონყალე და გულმტკივნეული. მსწრაფლ ისმენდა ლოცვასა და მიანიჭებდა მონყალეებასა ყოველთა მთხოვნელთა; ამ შემთხვევაში კი იგი სრულიად სსხვაფერ იქცევა. გულმოდგინედ ლოცვას ქანანელი დედაკაცისა დიდხანს არ ისმენს; მერმე თითქო დიდ სასტიკობას გამოიჩინს და შეურაცხყოფას აჩვენებს მთხოვნელს. რისთვის შექმნა უფალმა ესრედ? მისთვის, რათა დედაკაცს მისცეს შემთხვევა ბოლომდის გამოჩინად თვისისა სულიერისა სათნოებისა, ესე იგი სარწმუნოებისა, მოთმინებისა, მორჩილებისა და სხვათა.

ახლა ყოველი, რაიცა აქამომდის იყო თქმული, მიაქციე, ძმაო, შენსკენ, გულისა და სულისაკენ, და მიეც სულსა

შენსა სულიერი სწავლა და აღშენება. ჩვენთვის დაინერა ესე ყოველი. ჰხედავ, რა სარწმუნოება, გონიერება გამოიჩინა უბრალომან ამა დედაკაცმა, უსწავლელმან და თითქმის წარმართთაგანმან. სირცხვილი არ ქნება ჩვენთვის, რომ არ გვექონდეს მტკიცე სარწმუნოება დროსა ლოცვისასა! შენი ლოცვაც უნდა იყოს მტკიცე და შეურყეველი. ნუ შეგეშინდება, ეჭვი ნუ მოგივა, თუ დიდხანს არ ისმინოს ღმერთმან ლოცვა შენი, არამედ ვევედრე ღმერთსა უმეტესითა მორჩილებითა, სიმდაბლითა, ვითარცა ქანანელი დედაკაცი. ნაცვლად შენი ვედრების აღსრულებისა, კიდევ რომ მისი წინააღმდეგი დაგემართოს, რაიმე შეურაცხყოფა, ანუ მწუხარება მოგაყენოს ღმერთმან, მაინც ნუ დალონდები, არამედ უმეტესი სიმშვიდე და მორჩილება გამოაჩინე ლოცვასა შინა შენსა, ვითარცა ჰყო ქანანელმა დედაკაცმა. ბოლომდის უნდა მიიყვანო შენი მოთმინება, მორჩილება, სიმდაბლე, სიმშვიდე. განა ღმერთმა წინადვე არ იცის, რა კაცი ხარ; მაგრამ შენ კი არ იცი ესა, შენ უნდა შეგატყობინოს, რა თვისება გაქვს, რა არის კარგი, ან ცუდი შენს შორის. უფლისა იესო ქრისტეს მოქმედებამ, ესე იგი, რომ მან უჩვეულო ხასიათი მიიღო, ნაცვლად ჩვეულებრივისა მონყალებისა, ღმობიერებისა, გამოიჩინა ფიცხელობა და შეურაცხყოფა დედაკაცისადმი, გასწავლოს შენ, რომ კაცის ხასიათზე და მოქმედებაზე არ უნდა იფიქრო და მიიღო გადაწყვეტილი აზრი, მისი გარეგანისა მოქცევისა და ლაპარაკისაგან, არამედ იმას უფრო უნდა უყურო, რა განზრახვა აქვს კაცს, რა მიზანი ანუ საგანი ამოქმედებს და ალაპარაკებს. ამინ.

სიტყვა

თქმული ოცდამეერთესა კვირიაკესა.

უნყით, რამეთუ არა განმართლდების კაცი საქმეთაგან ჰსჯულისათა, გარნა სარწმუნოებითა იესო ქრისტესითა. (გალატელ-

დღევანდელი სამოციქულო, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, იპყრობს თვის შორის დიდსა და ფრიად საჭიროსა ყოველსა ქრისტიანესათვის სწავლასა. იგი აგვიხსნის ჩვენ, რით განმართლდება კაცი ღვთის წინაშე. გარნა ვინც კარგა ვერ გაიგებს დღევანდელი სამოციქულოისა აზრსა, მას გულში გაუჩნდება ბევრი ეჭვი და შეიძლება ჩავარდეს შეცდომაში. ამისათვის ჩვენ წინაპირველად უნდა წავიკითხოთ იგი და შევიტყუოთ მისი პირდაპირი აზრი, და მერმე მივაქციოთ ყურადღება, რას გვასწავლის წმინდა მოციქული პავლე კაცის განმართლებაზე.

უნყო, რამეთუ არა განმართლდება კაცი საქმეთაგან ჰსჯული-სათა, გარნა სარწმუნოებითა იესო ქრისტესითა. კაცი ვერ განმართლდებაო სჯულის საქმეთაგანო, ანუ სჯულის აღსრულებითა, არამედ იესო ქრისტეს სარწმუნოებითა. რომელ სჯულზე იტყვის აქ წმიდა მოციქული პავლე? არა ახალის აღთქმისა, არამედ ძველი აღთქმის სჯულზე. ძველ აღთქმაში ღმერთმა მისცა ებრაელთა წინა-დაცვეთილება, სხვადასხვა პირუტყვების შეწირვა მსხვერპლად, სისხლის სხურება, შაბათობა, კარვობა და სხვანი ამის მსგავსნი. ურიებს დიდი სასოება ჰქონდათ ამ წესებზედ და სჯულზე; იგინი ფიქრობდენ, რომ კაცის ცოდვა აღიხოცება, კაცი განმართლდება მხოლოდ მათი საშუალებით. გარნა წმინდა მოციქული პავლე ეტყვის მათ, რომ ზემოხსენებული წესები და მცნებები ვერ გაამართლებენ კაცს ღვთის წინაშე. მაშ, რისთვის მისცა ღმერთმა ებრაელთა ისეთი სჯული და მცნებები, რომელიც მათ ვერ გაამართლებდა? იქნება ისრედ იფიქროს ვინმემ თავის გულში. ამაზედ მოკლედ გიპასუხებ: ძველი სჯული იყო აჩრდილი, ანუ წინა-მოსწავება ახლისა აღთქმისა, იესო ქრისტეს ქვეყანაზე მოსვლისა და მისგან მიცემულისა მაცხოვარებისა. იგი იყო მიცემული დროებით, მოსამზადებლად ახლისა აღთქმისადმი, და როდესაც იესო ქრისტე მოვიდა, იგი, ძველი სჯული, გაუქმდა. მან დაკარგა თვისი ძალა. ძველი სჯულის წესებს მხოლოდ მით ჰქონდათ მადლი და ძალი განმართლებისა, რომ ისინი მოასწავებდენ, უჩვენებდენ ქრისტე იესოს ჯვარცმასა, და მისი საღმრთო სისხლით ჩვენსა განმართლებასა.

უკეთო მით ვეძიებდეთ განმართლებასა ქრისტეს მიმართ, ვიპოვ-

ნეთ ჩვენცა ცოდვილ. თუ ძველის სჯულის საქმეებით ვეძებთ განმართლებასა, ანუ ისე იფიქრებთ, რომ კაცს შაბათი, წინადაცვეთილება, ვერძის, კრავის და ძროხების სისხლი გაამართლებს, მაშ იესო ქრისტეს მოსვლა ქვეყანაზე არაფერი ყოფილა, და ვინც ახლა იესო ქრისტესაგან ეძიებს განმართლებასა, ის აქამომდე ცოდვაში არის.

უკეთუ რომელი იგი დავარდვიე და კვალად მასვე ვაშენებდე, გარდამავალად ჰსჯულისა თავი ჩემი შევირაცხო (18 მუხლი). რაც იესო ქრისტემ დაარღვია, მეც მასთანავე უარვყოფო, ესე იგი ძველი სჯულის საქმეები, რომელნიც იესო ქრისტემ გააუქმა თვისი ჯვარცმით და აღდგომით, თუ ხელ-ახლა დავინწყეთ მისი აშენება, ანუ აღსრულება, იესო ქრისტეს ახალი აღთქმის სჯულისა შეურაცხ-მყოფელი და დამარღვეველი ვიქნებითო.

რამეთუ მე ჰსჯულისათვის ჰსჯულითა მოგვედ, რათა ღმრთისა ვცხონდე. ქრისტეს თანა ჯვარცმულ ვარ (19 მუხლი). ძველი სჯულისათვის მე მკვდარი ვარო. თვით იმ ძველმა სჯულმა მოკლაო. როგორ? სჯული როგორ მოკლავს კაცს? – იკითხავს ვინმე, თავის გულში. ამაზედაც მოკლედ გიპასუხებ: სჯულს შეუძლია კიდევ აცხონოს და კიდევ მოჰკლას კაცი. ვინც აასრულებს მრთელს სჯულს უნაკლულად, იმას სჯული აცხონებს; ვინც არ აასრულებს – იმას დაჰსჯის სიკვდილით. მაგრამ ვის შეუძლია ასრულება მთელის სჯულისა, ესე იგი ვის შეუძლია უცოდველი იყოს? მაშასადამე თვით ის ძველი სჯული ჰსჯიდა, ჰკლავდა ებრაელთა და არ აცხონებდა, ვინაიდან ვერც ერთი მათგანი ვერ ასრულებდა მას. უფალი იესო ქრისტე მოვიდა, თვისი მადლი და, მოღვაწეობა მოგვცა, ჩვენ მაგიერად დაისაჯა და მოკვდა, ახლა ჩვენ მისი მადლით და სარწმუნოებით ვცხონდებით, რადგანაც ჩვენ მასთანავე ჯვარს უნდა ვეცვათ.

ხოლო ცხოველ არღარა მე ვარ, არამედ ცხოველ-არს ჩემთანა ქრისტე... სარწმუნოებითა ცხოველ-ვარ ძისა ღმრთისათა (20 მუხლი). მე ცხოველ ვარო არა ჩემით, არამედ იესო ქრისტე არის ჩემ შორის ცხოველიო; მისი სარწმუნოებით ვსცხოვრობო, მისი მადლი მოქმედებს ჩემს შორისო.

ეს არის მახლობელი ასო ასოით, აზრი დღევანდელისა სამოციქულოისა. ახლა გადავიდეთ იმ უმთავრეს კითხვაზე ესე იგი რით განმართლდება კაცი ღვთის წინაშე? გარნა წინაპირველად მოკლედ განვსაზღვროთ, რაი არს განმართლება?

განმართლება არის ის, როდესაც კაცს არ დაეთვლება, ანუ არ შეერაცხება თვისი ცოდვა, ვითარცა თანა-შობილი, ანუ გადმოსული მას ზედა ადამისაგან, აგრეთვე საკუთრად მისგან აღსრულებული, მამასადამე, როდესაც ის შეიქმნა უბრალო ღვთის წინაშე, და არღა ქვემდებარე არც ერთისა პასუხის გებისა, ერთი სიტყვით, როდესაც სცხონდება. ახლა, რით შეიქმნება კაცი ამის ღირსი? მარტო ღმერთი და მისი მადლი გაამართლებს კაცსა, თუ კაცმაც უნდა ჰქმნას რაიმე თვისდა გასამართლებლად? საკმაო არის, თუ არა, მარტო სარწმუნოება და სასოება გასამართლებლად კაცისა, ანუ სხვა-ნიცა უნდა ჰქმნას თავის მხრით გასამართლებლად კეთილი საქმენი? ბოლოს, შეუძლია კაცს რამე ნამდვილი, ჭეშმარიტი, კეთილი საქმე ჰქმნას ქვეყანაზე და განსამართლებლად თვისდა? ყოველნი ესე კითხვანი დიდ ცილობას აღადგენენ შორის სხვა და სხვა ქრისტიანობის აღმსარებელთა. არიან ისეთნი ქრისტიანენი, მაგალითებრ, პროტესტანტები, რომელნი ამტკიცებენ, რომ კაცს თავის მხრით არც კი შეუძლია კეთილი ჰქმნას თვისდა განსამართლებლად, და რომ კაცს გაამართლებს ერთი მხოლოდ იესო ქრისტეს სარწმუნოება. სხვანი ქრისტიანენი, მაგალითებრ, რომელთა ჩვენ ვუნოდებთ ფრანგთა, ანუ კათოლიკებს, თითქმის ამცირებენ სარწმუნოებასა განსამართლებლად ჩვენდა და იტყვიან, რომ ყოველ კაცს შეუძლია და კიდევ უნდა აღასრულოს საქმენი სჯულისანი, ესე იგი კეთილნი, განსამართლებლად ღვთისა წინაშე, და თუ ვისმე არ შეუძლია, კიდევ უნდა ისესხოს, ანუ მიიღოს ეკლესიისაგან მადლი და მით განმართლება მოიპოვოს.

ახლა კვალადვე მივიქცეთ დღეს ნაკითხულის სამოციქულოსადმი და ვკითხოთ წმიდა მოციქულს პავლეს, რით განმართლდა კაცი? წმინდა მოციქული პავლე დღეს ნაკითხულს სამოციქულოში, პირველის შეხედულობით თითქმის იმ აზრს ამტკიცებს, რომ კაცი განმართლდება მარტო სარწმუნოებით. უწყით, რამეთუ არა განმართლდების კაცი საქმეთაგან ჰსჯულითა, არამედ სარწმუნოებითა იესო ქრისტესითა. პავლე მოციქული ახსენებს დღევანდელს სამოციქულოში, რომ კაცმან უნდა ჰქმნას კეთილი საქმენი, ანუ საქმენი სჯულისანი თვისდა განსამართლებლად, არამედ პირდაპირ იტყვის – კაცი განმართლდება მხოლოდ სარწმუნოებითა იესო ქრისტესითა. გარნა

რანაირ სარწმუნოებაზე იტყვის აქ წმიდა მოციქული პავლე?
ის სარწმუნოება, რომელზედაც ამბობს წმიდა მოციქული პავ-
ლე დღეს ნაკითხულ სამოციქულოში, არ არის ერთი მხოლოდ
უქმი ჭკუის მოსაზრება, ფიქრი, უბრალო გრძნობა კაცის გუ-
ლისა, არამედ სარწმუნოება, რომელიც გადაიქცა კაცის სიცო-
ცხლედ, რომელსაც კაცი არა თუ მარტო ჰგრძნობს, ანუ ჰფი-
ქრობს გონებით, არამედ რომლითაც იგი მოძრაობს, სცხოვრებს.
მე ქრისტესთანა ჯვარცმულ-ვარო, იტყვის წმიდა მოციქული პავლე,
ცხოველ არღარა მე ვარო, არამედ იესო ქრისტე ცხოვრობსო ჩემ შორის,
იესო ქრისტესით ვსუნთქავ, იგი მოძრაობს, იგი მოქმედობს ჩემ
შორის. ჰო, ამისთანა სარწმუნოება დიად გაამართლებს და აც-
ხონებს კაცს, ამისათვის, რომელ, როგორც უნინ ვსთქვით,
ამისთანა სარწმუნოება არის ცხოველი და განმაცხოველებელი
კაცისა, ეს არის სარწმუნოება მოძრავი, საქმიანი, შემოსილი
კეთილთა საქმეთაგან, მოკლედ, იგი არის თვით ცხოვრება კა-
ცისა. ამისთვის წმიდა ჩვენი მართლ-მადიდებელი ეკლესია, და-
ფუძვნიებული ზემო-მოყვანილსა სწავლასა ზედა პავლე მოციქუ-
ლისასა და სხვათა მოციქულთა და წმიდათა, ღმერთ-შემოსილ-
თა მამათა, გვასწავლის ჩვენ, ძეთა თვისთა, რომ კაცის განმარ-
თლებისათვის საჭირო არის ვითარცა სარწმუნოება იესო ქრის-
ტესი, აგრეთვე ცხოვრება, მოქმედება, ანუ კეთილი საქმენი
სარწმუნოებისამებრ. ამასთანავე იგი აგვიხსნის ჩვენ, რომ ყო-
ველი საქმე კაცისა ღიდი და მცირე მხოლოდ მაშინ იქმნება
ნამდვილად კეთილი და გამამართლებელი კაცისა, როდესაც
იგი არის ნაცოფი, ანუ წარმომდინარეობს ცხოველი სარწმუ-
ნოებისაგან ქრისტე იესოსა. სასოებისა და სიყვარულისაგან,
როდესაც თვით იესო ქრისტე სცხოვრებს და მოქმედებს კაცის
გულში.

აბა, თუ გსურს, ძმაო ჩემო, განმართლება, ცხონება, და
ვინ იქნება იმისთანა კაცი, რომ არ ჰსურდეს იგი! – შეიყვარე
იესო ქრისტე, როგორც მოციქულმან პავლემ, რომელი იტყვის,
ცხოველ არღა მე ვარ, არამედ ცხოველ არს ჩემთანა ქრისტე. ესე
იგი პავლემ თვისი საკუთარი ცხოვრება, თვისი ნება-სურვილი
უარ-ჰყო და ქრისტეს ნება-სურვილს დაემორჩილა.

საღმრთო სჯული მოითხოვს ჩვენგან ყოველთა კეთილთა
საქმეთა, მრავალსა მოთმინებასა, მონყალებასა, ლოცვა-
სა, მარხვასა და სხვათა, გარნა ყოველნი ესენი უნდა ავასრულოთ
ქრისტე იესოს სიყვარულით და სარწმუნოებით, არა ურიათაებრ,

რომელნი მხოლოდ გარეგნობით, ფორმით ასრულებენ თვისსა სჯულიერსა და თავის ნებას არ იშლიან, შაბათს იმარხავენ, უძრავად არიან და ორშაბათს კი გამოვლენ და ყოველს სიცრუეს, მოტყუებას, სიხარბეს, შურს, მტერობას ასრულებენ, და ცოდვათაც არ მიაჩნიათ. ურიამ რომ ურია მოატყუოს, ცოდვად მიაჩნია, და ქრისტიანე თუ მოატყუა მადლად. არა ესრედ უნდა ვიქცეოდეთ ჩვენ ქრისტიანენი! ჩვენი სარწმუნოება და ცხოვრება ერთი და იგივე უნდა იყოს, ანუ უმჯობეს არს თქმად: სარწმუნოება ჩვენი მარადის გამოიხატებოდეს ყოველთა საქმეთა შინა ჩვენთა დიდთა და მცირეთა. ერთი სიტყვით: სარწმუნოება ჩვენი – საქმით შემოსილი, და საქმენი ყოველნი და თვით სიტყვანი, გრძნობანი, შინაგანნი ყოველნი სულის მოძრაობანი სარწმუნოებით შემოსილნი იმყოფებოდენ. ამინ.

სიტყვა

ოცდამეორესა კვირიაკესა ზედა.

კაცი ვინმე იყო მდიდარი და იმოსებოდა და ძონეულითა და იხარებდა დღითი-დღე ბრწყინვალედ (ლუკა 16, 19).

ყოველი გონიერი კაცი, ძმანო ქრისტიანენო, ჰფიქრობს მომავალისათვის და სცდილობს, რომ წინაღვე მოიმზადოს ყოველი, რაც შეეწევა მისს ცხოვრებასა და ბედნიერებასა. არა ესრედ იქცეოდა მდიდარი იგი დღეს ნაკითხულისა იგავისა; იგი არ ჰფიქრობდა ხვალისათვის, არამედ სცხოვრებდა დღითი-დღე, ბრწყინვალედ იმოსებოდა, ტკბილად სვამდა და სჭამდა, ლხინობდა და იხარებდა ყოველ დღე, ერთი სიტყვით, იგი იყო დაუდევნელი, წინდაუხედავი. საუბედუროდ, ყოველთვის და ყოველგან ახლაც, აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის ურიცხვნი არიან ამ კერძოდ მსგავსნი მდიდრისა ამის, უზრუნველნი. დაუდევნელნი მომავლისა საუკუნოისა და ცხონებისათვის.

რით და რაში გამოჩნდება დაუდევნელობა აწინდელთა

ქრისტიანეთა?

პირველად მით და იმაში, რომ მრავალნი მათგანნი არ ჰფიქრობენ, რა მოელის მათ მომავალსა ცხოვრებასა შინა, როდესაც იგინი გაეყრებიან ამ სოფელს. ამას იქმენ ზოგიერთი მათგანნი ურწმუნოებისა გამო თვისისა. არ სწამთ მათ მომავალი ცხოვრება, ამისთვის ცდილობენ, რომ ამ ქვეყანაში მიიღონ კეთილი თვისი, როგორადაც უპასუხა აბრაამმა სამოთხიდან მდიდარსა რომელი იტანჯებოდა ჯოჯოხეთსა შინა. რადგანაც მომავალი ცხოვრება არ არისო, ჰფიქრობდა იგი, აქ მაინც აღარ შევანუხებ ჩემს თავსაო, ვილხენ და ვიხარებო. საიდან შეიტყო მან, რომ არ არის მომავალი ცხოვრება? რით დარწმუნდა იგი, ან ვინ დაარწმუნა ამაში? – თვისმა უმეცრებამ და გარყვნილებამ! ჭამისა და სმისა და ლხინის სიყვარულმან! ახლაც არიან ზოგიერთნი, რომელთა არ სწამთ მომავალი საუკუნო ცხოვრება, და ამისათვის არ ჰფიქრობენ მას ზედა და არ ეძებენ მას. ვინ დაარწმუნა ისინი, რომ არ არის მომავალი საუკუნო ცხოვრება? საიდან შეიტყვეს მათ ესა? მსგავსად მდიდრისა მის, ესენიც წარტაცებული არიან არა მეცნიერებითა და ღრმა მოსაზრებითა – მეცნიერებაში და სწავლაში სუსტნი არიან იგინი, – არამედ მათმა გარყვნილებამ, ცოდნის სიყვარულმა წარიტაცა იგინიცა და ჰყო ურწმუნო, მსგავსად მდიდრისა მის. მათაც უყვართ ჭამა, სმა, მთვრალობა და სხვა უძვირესნი ცოდვანი. მაგრამ იგინი არ არიან ისე დასაძრახისნი დაუდევნელობასა შინა მათსა მომავალისა ცხოვრებისათვის, როგორათაც სხვანი მრავალნი აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის, რომელთა სწამს და კიდევ ჰსურს ცხოვნება, მაგრამ მაინც დაუდევნელნი არიან ამ დიდ საქმეში. თუ კი კაცმა ერთხელ თავის გულში გადასწყვიტა, რომ არ არის საუკუნო ცხოვრება, რასაკვირველია, ის აღარ ეძებს მას და სცხოვრობს მხოლოდ ამ ქვეყნისათვის; გარნა რით შეენდობა, რა გასამართლებელი მიზეზი აქვს კაცსა მორწმუნესა, როდესაც იგი შთაფლულია ამოებასა შინა და არ ფიქრობს მომავლისა ცხოვრებისათვის, ის ცხოვრობს და იქცევა – თითქო არც კი იყოს მომავალი ცხოვრება.

მეორედ იმაში გამოჩნდება უზრუნველობა აწინდელთა ქრისტიანეთა, რომ იგინი ისე საკმაოდ, ესე იგი ბეჭითად არა სცდილობენ, ანუ არა ჰზრუნვენ მომავალისა ცხოვრებისათვის, როგორც შეეფერება ამ დიდს და მძიმე საგანსა. თუ შენ გრწამს,

ძმაო ჩემო, მომავალი საუკუნოს ცხოვრება, ისიც უნდა კარგად გახსოვდეს, რომ ის ცხოვრება, იქნება, ესრედ ვსთქვათ, გარძელება, ან შედეგი აქაურისა ცხოვრებისა, სხვითა, უმჯობესითა სახითა, ანუ კიდევ, ნაყოფი აქაურისა ცხოვრებისა, აქ შენ სთესავ, იქ მოიმაკვი. **რომელმან სთესოს ხორცთა შინა თვისთა, იტყვის მოციქული პავლე, ხორცთა მიერ თვისთა მოიმკოს ხრწნილება; ხოლო რომელმან სთესოს სულსა თვისსა, სულისაგან თვისისა მოიმკოს ცხოვრება საუკუნო** (გალატ. 6, 8). აქაურნი შენნი საქმენი იქ შენ უკან გამოგიდგებიან. იოანნე მახარებელს და ღვთის-მეტყველს ზეციდან ესმა ხმა და დასწერა: **ნეტარ არიან მკვდარნი, იგინი, რომელნი უფლისა მიერ მოკვდენ. ამიერითგან, იტყვის სული, ჰე, რათა განისვენონ შრომათაგან მათთა, და საქმე მათი შეუდგეს მათ** (გამოცხ. 14, 13). ანუ, როგორც იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **მოიღოს კაცად კაცადმან ხორცთა მათგან, რაიცა იგი ჰქმნა, გინა თუ კეთილი, გინა თუ ბოროტი** (კორინთელთა 5, 11). აქვე უნდა მოამზადო შენ გული და სული მომავლისა შენის ცხოვრებისათვის. აქვე უნდა მიეახლოვო ღმერთსა, განიწმინდო ცოდვათაგან სული შენი. თუ კაცი სადმე შორს ქვეყანაში მიდის, კარგად მოემზადება, საგძალს წაიღებს, სამოსელს და სხვას, რაც საჭირო არის მგზავრობასა შინა. ჩვენ სუყველანი ამ ქვეყნის მოგზაურნი ვართ, უნდა მოვემზადოთ ძლიერ შორს ქვეყანაში წასავალად. ნურაოდეს ნუ იფიქრებ გულში – მოვასწრობო, ჯერეთ მოხუცებული ვარო, რომ შევატყობ ჩემს თავს სასიკვდილედ, მაშინ მოვინანებო. ვაი, თუ მოსტყუვდე, უცბად გენიოს სიკვდილი, ან კი რა მომზადება შეუძლია სწეულს კაცს, დასუსტებულს, შეშინებულს?

ერთობ მავენებელი და დამლუპველია დაუდევნელობა, ძმანო ჩემნო! დაუდევნელი, წინ-დაუხედველი კაცი თვით ამ ქვეყანაზე არის ჭირში და განსაცდელში, პირდაპირ ვიტყვი, იგი დაემსგავსება პირუტყვს, პირუტყვმა არ იცის, რა არის მომავალი, და არ ჰფიქრობს ხვალინდელი დღისათვის, ხოლო კაცს როგორ შეენდობა, თუ არ იფიქრა მომავლისათვის, თუ აქ, ამ ქვეყანაზედ ვერ მოიპოვებს მოსვენებას, მით უმეტესად ვერ ეღირსება იგი საუკუნო ცხოვრებას. დაუდევნელობა უშლის, აყენებს კაცს, რომ გაისწოროს თვისი ცხოვრება, გასწმინდოს სინიღისი, გაისწოროს გონება, მოიშალოს ცუდი ზნეობა, შეუდგეს სათნოებასა. უმთავრესი განსხვავება კაცის პი-

რუტყვთავან ის არის, რომ პირუტყვნი დასაბამიდგან აქამომდე ერთ მდგომარეობაში არიან. თუმცა პირუტყვსა აქვს ცოტაოდენი გაგება, მიხთომა, მაგრამ მათი ჭკუა და მიხთომა არ იზრდება, ერთნაირად არის. თუმცა მათაც აქვს რამე ზნე, მაგრამ მათი ზნე ერთ საზღვარშია, ვერ გაუმჯობესდება, წინ ვერ წავა. კაცი სულ სხვანაირად შეჰქმნა ღმერთმა, კაცი მარადის წინ მიდის ჭკუით, გონებით, ზნეობით, ყოფაქცევით, ერთი სიტყვით, კაცს აქვს დაუსრულებელი მისწრაფება უმჯობესისადმი. გარნა უზრუნველი, დაუდევნელი კაცი სცხოვრობს მხოლოდ დღევანდელი დღისათვის, მომავალი მისთვის არ არსებობს, იგი დაკმაყოფილებულია დღევანდელი დღის მცირე რამე ლხინით და სიხარულით. რა საჭიროა მისთვის მანქცდამაინც გაამდიდროს თვისი ჭკუა და გონება მეცნიერებით და გონების ამაღლებით! მისი ბედნიერება მდგომარეობს დღევანდელს რამე მცირე ნუგეშში, მცირესა რამე კმაყოფილებასა შინა. მაცხოვარმა გვიბრძანა: **იყვენით თქვენ სრულ, ვითარცა მამა თქვენი ზეციერი**. აი რა დაუსრულებელი და ამაღლებული მიზანი გვიჩვენა ჩვენ მაცხოვარმან. ათასი წელიწადი რომ იცხოვრო ქვეყანაზე და დღე და ღამე რომ ეცადო, მაშინაც ვერ მიაღწევ ამ მიზანს; და დაუდევნელი კაცი არ ჰფიქრობს, რომ მოკლეა ცხოვრება ჩვენი, ხოლო დიდ არს და საშინელ, და მძიმე მიზანი იგი, რომლისა მიმართ მიმდინარეობს ყოველი გონიერი კაცი წუთსა ამას ცხოვრებასა შინა.

განაშორე ჩვენგან, ღმერთო, უზრუნველობა, წინდაუხედველობა, დაუდევნელობა! დანერგე გულთა შინა ჩვენთა შიში, ზრუნვა, ძიება უმჯობესისა, მიმართულება, სრბოლა ზეციერისა მიმართ მამისა ჩვენისა. ამინ.

მოდღვრება

ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა.

განმარტება რიგის სამოციქულოისა (ეფეს. 4, 1–6).

განვიხილოთ და განვმარტოთ, ძმანო მართლ-მადიდებე-

ღირსნი ჩვენისა წოდებისა. ჩვენ უნდა ურთიერთ-არს თავს ვიდვათ, ესე იგი ერთი მეორეს შევიწყნარებდეთ, უთმენდეთ, შევიყვარებდეთ ყოვლითა სიმდაბლითა და სიმშვიდითა და სულგრძელებითა. სიმდაბლე, სიმშვიდე, სულგრძელება მით უმეტესად არიან საჭირონი ჩვენთვის, რომელ ჩვენ ყოველნი ვართ სუსტნი, ცოდვილნი, ყოველთა გვაქვს მრავალნი საკუთარნი ნაკლულევანებანი, სულიერნი და ხორციელნი, და თუ ესენი არა თავს ვიდევით ურთიერთ-არს, არ შეუნდევით, არ მოვითმინეთ, მაშინ დაგვეკარგება ერთობა და სიყვარული, და თუ ესენი დაგვეკარგება – ქრისტიანობაც განქარდება ჩვენ შორის.

ისწრაფდით დამარხვად ერთობასა მას სულისასა საკვრელითა მით მშვიდობისათა. აჰა, კიდევ როდის შევიქმნებით ღირსი დიდისა ჩვენისა წოდებისა! მაშინ ვიქმნებით ჩვენ ჭეშმარიტი ქრისტიანენი, როდესაც გვაქვს ერთობა სულისა. განვებ იტყვის მოციქული: ერთობასა სულისასა. შეიძლება და ხშირადაც ვხედავთ, რომ ზოგიერთთა ქრისტიანეთა ვითომც აქვსთ ერთობა, გარნა ერთობა მათი არის უფრო გარეგანი, ხორციელი, ვიდრედა ერთობა სულისა, ზრდილობა, ანუ დარბაისლობა სოფლიური მოითხოვს, რათა შვილნი სოფლისა ამისანი ურთიერთ შორის იქცეოდნენ მოფერებით და თავაზობით. იფიქრებ, შემხედველი მათი, რომ ვითომც მათ აქვსთ ერთობა და მეგობრობა, გარნა, სამწუხაროდ, მათი ერთობა არ არის სულიერი. როდესაც პირში ეფერებიან იგინი ერთი მეორესა, პირ-იქით ხშირად აგინებენ და ემტერებიან. არა ესრეთსა ერთობასა მოითხოვს ჩვენგან მოციქული, არამედ ერთობასა სულისასა საკვრელითა მით მშვიდობისათა, ანუ კავშირითა მშვიდობისათა. რისთვის არს, ძმანო, საკვრელი, ანუ კავშირი მშვიდობისა ასე საჭირო, დიდი? მართო ამ სიტყვას, ესე იგი მშვიდობას, საღმრთო წერილში ისრეთი ღრმა და მაღალი მნიშვნელობა აქვს, რომ მთელი დღე მაგაზე ვილაპარაკოთ, მაშინაც ვერ გავათავებთ სიტყვასა. გარნა მოკლედ მაინც უნდა ავხსნათ მნიშვნელობა ამ სიტყვისა. პირველად, ნუ ჰგონებ შენ, ძმანო, რომ მშვიდობა ჰნიშნავს რომელსამე დაძინებასა, ანუ განსვენებასა, ანუ სულიერსა უძრაობასა და უგრძობელობასა. იგი ჰნიშნავს სრულიად ამის წინააღმდეგსა. მშვიდობა არის სულიერი ძალი და მოქმედება, ის მშვიდობა, რომელი მაცხოვარმან, მკვდრეთით აღდგომილმან, უწინარეს ყოვლისა ახარა მონათვეთა თვისთა, მეტყველმან: **მშვიდობა თქვენთანა, და რომე-**

ლი იყო უდიდესი და უტკბილესი ხარება შორის პირველთა ქრისტიანეთა, ის ზეგარდმო მშვიდობა, რომელსა ჩვენ ყოველ წირვა-ლოცვაზედ უწინარეს ყოვლისა გამოვითხოვთ ღვთისაგან, მეტყველნი: ზეგარდამო მშვიდობისათვის... ვილოცოთ, ბოლოს, ის მშვიდობა, რომლითა, სიტყვისაებრ პავლე მოციქულისა, უნდა იყოს შეზღუდული გული, სული და გონება ქრისტიანეთა. იგი არის ერთი უმაღლესი ნიჭთაგანი სულისა წმინდისა; ათასში ერთს არა აქვს ეს მშვიდობა! მხოლოდ ის ჰკრძნობს ამ მშვიდობას, რომლისა გული და სული სულმან წმინდამან გასწმინდა ყოვლისა ცოდვისაგან. მშვიდობა არის სიყვარული და ერთობა შორის კაცისა და მოყვასისა მისისა; არის შეერთება შორის კაცისა და სინიდისისა მისისა; ბოლოს – შერიგება შორის კაცისა და ღვთისა.

დანარჩენთა სამთა მუხლთა შინა დღეს წაკითხულისა სამოციქულოისა წმინდა მოციქული პავლე გვაჩვენებს საფუძველსა და მიზეზსა ჩვენის ერთობისასა. იგი გვეტყვის, რომ ჩვენ ყოველნი ბუნებიდგანვე ვართ ერთ ხორც და ერთ სულ, ვითარცა წარმომდინარენი ერთისა კაცისაგან, და ეს ბუნებითი ერთობა არის განმტკიცებელი ერთობითა მადლისათა, ვინაიდგან ჩვენ ყოველნი ვართ ჩინებულნი, ანუ წოდებულნი ერთითა სასოებითა. **ერთ ხორც და ერთ სულ, ვითარცა იგი იჩინებით ერთითა მათ სასოებითა ჩინებისა თქვენისათა.** გარდა ამისა და უმეტესად ამისა, ჩვენ ყოველთა გვყავს ერთი უფალი, მიგვიღია ერთი სარწმუნოება, ნათელ-ღებულ ვართ ერთითა ნათლის-ღებითა. **ერთ არს უფალ, ერთ სარწმუნოება, ერთ ნათლისღება.** ბოლოს, რომელიც არის უდიდესი ყოვლისა, ჩვენ ყოველთა გვყავს ერთი ღმერთი და ზეციერი მამა. **ერთ-არს ღმერთი და მამა ყოველთა, რომელი ყოველთა ზედა არს, და ყოველთა მიერ, და ჩვენ ყოველთა შორის. ამინ.**

სიტყვა

ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა.

დღევანდელი სახარება, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრი-

სტიანენო, გვასწავლის და გვიქადაგებს ჩვენ სიყვარულსა ღვთისა და მოყვასისასა. შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, და ყოვლითა სულითა შენითა, და ყოვლითა ძალითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა, და მოყვასი შენი – ვითარცა თავი თვისი (ლუკ. 10, 27.)

ამ სიტყვებში, ძმანო ქრისტიანენო, პირველი ყურადღება მიაქციეთ მას ზედა, რა ზომის, ანუ უმჯობეს არს თქმად, რა უზომო სიყვარულსა ღვთისასა მოითხოვს სახარება ჩვენგან. ღმერთი უნდა გვიყვარდეს ჩვენ არა რომლითავე ერთითა ძალითა, ანუ კერძოითა სულითა, არამედ მთელითა არსებითა, ანუ ბუნებითა ჩვენითა. ყოველი ნიჭი და თვისება, ანუ ძალი, რომლითა ღმერთმა შეამკო ბუნება ჩვენი, სული, გული, გონება, მცხსიერება, ჭკუა – უნდა იყოს დაპყრობილი და განათლებული ღვთის სიყვარულითა.

რისთვის უნდა გვიყვარდეს ჩვენ ესრეთ უზომოდ ღმერთი? პირველად მისთვის, რომ იგი არის ერთი, ყოველიფერზე უდიდესი და უმჯობესი არსება. მაშასადამე, ღირს, და სჯობს, რომ მართო იგი გვიყვარდეს სრულითა სიყვარულითა, ხოლო სხვა ყველაფერი იმ ზომად გვიყვარდეს, რა ზომად გაგვახსოვნებს ღმერთსა, და გაგვამტკიცებს ღვთის სიყვარულში. მეორედ მისთვის, რომელ ღმერთი არის საუკუნო და მარად მყოფი და შეუცვლელი, ხოლო სხვა ყოველიფერი ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა იცვლება და წარმავალია. გვირჩევნია – ჩვენც ჩვენი სული და გული მივანდოთ მარად-მყოფსა და შეუცვლელსა. ჩვენი სული და გული განისვენებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც მიენდობა საუკუნოსა ღმერთსა. მესამედ, კაცის სულსა და გულსა ისრეთი თვისება აქვს, რომ რასაც შეიყვარებს სრულითა სიყვარულითა, იმას დაემონება, მისი მსახური და მასიამოვნებელი იქნება და ცდილობს, რომ იმას დაემზგავსოს, ანუ, ესრედ ვსთქვათ, იმის ფერს მიიღებს. მაშასადამე, თუ ღმერთს შეიყვარებ შენ, ძმაო, ყოვლითა გულითა შენითა, მაშინ გული შენი აღივსება ღვთის მადლითა, სახარებითა და კეთილობითა; თუ შეიყვარებ ყოვლითა სულითა შენითა, მაშინ სული შენი ამაღლდება, განიწმინდება; თუ შეიყვარებ ყოვლითა ძალითა შენითა, მაშინ ყოველნი ძალნი და ნიჭნი შენისა ბუნებისანი განცხოველდებიან და ყოველნი მათნი მოძრაობანი და საქმენი იქმნებიან მართალნი და ნაყოფიერნი. ბოლოს, თუ შეიყვარებ ღმერთსა ყოვლითა გონებითა შენითა, ყოველნი

შენნი აზრნი, მოგონებანი იქნებიან აღბეჭდილნი ჭეშმარიტე-
ბითა და წრფელობითა.

შეიყვარო მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი. აქაც კარგი
ზომა მოგვცა მაცხოვარმან: მოყვასიც უნდა შეიყვაროთ, ვი-
თარცა თავი თვისი. თავის თავს კაცი არაოდეს არ ავნებს,
ზარალს არ მიცემს, არამედ ყოველთვის ცდილობს თავის
სარგებლობაზე და თავის სიკეთეზე. ამის მზგავსადვე ორნაი-
რად უნდა აღასრულოს კაცმა მოყვასის სიყვარული. არც ერ-
თი მცირედი ზარალი და ვნება არ უნდა მისცეს კაცს, არცა
ხორციელი, არცა სულიერი, არ დააკლოს რამე, არ წაართ-
ვას, არ მოჰპაროს, არ მოატყუოს, არ აგინოს, არ დასწყევ-
ლოს, უმართლოდ არ უჩივლოს, არ აცდუნოს არცა სიტყვით,
არცა საქმით. ნაცვლად ამისა ეცადოს ყოველიფერი, რაც შე-
უძლია, სარგებლობა ხორციელი და სულიერი მისცეს ყოველ-
თა კაცთა, შეენიოს მეტადრე გაჭირვებულთა, პატივი სცეს,
ნუგეში სცეს, ჭკუა ასწავლოს, კეთილი სახე და მაგალითი
აჩვენოს.

მაგრამ ვის შეუძლია აღწეროს თვითოეულად ყოველი ნა-
ყოფი სიყვარულისა! ჩვენ, ქრისტიანეთა, მხოლოდ ყოველთვის
ის უნდა გვახსოვდეს, რომ სიყვარული ღვთისა და მოყვასისა
არის ყოველთა უდიდესი მცნება, საძირკველი და წყარო ყო-
ველთა სხვათა მცნებათა. ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ
ღვთის და მოყვასის სიყვარულით განიზომება ჩვენი სულიერი
ღირსება. რა ზომად გაქვს შენ, ძმაო ქრისტიანე, ღვთის და
მოყვასის სიყვარული, იმ ზომად ხარ შენ ქრისტიანე. ყოველი-
ფერი სხვა რომ გქონდეს, ესე იგი ყოველნი სხვანი ნიჭნი და
სათნოებანი, მაშინაც არ იქნები ქრისტიანე, თუ წინა-პირვე-
ლად არა გაქვს ეს ორი ღვთისა და მოყვასის სიყვარული.
მაგრამ უმჯობეს არს ამაზე მოვიყვანოთ თვით საღმრთო
წერილის სიტყვები და მით კიდევ დავასრულოთ აწინდელი
ჩვენი სუსტი სიტყვა: **ენასაღა თუ კაცთასა და ანგელოზთასა ვიტყო-
დე, ხოლო სიყვარული არა მაქვნდეს, ვიქმნე მე, ვითარცა რვალი,
რომელი ოხრინ, განა წინწილი, რომელი ჰხმობედ; და მაქვნდესღა თუ
წინასწარმეტყველება და უწყოდე ყოველი საიდუმლო და ყოველი
მეცნიერება, მაქვნდესღა-თუ ყოველივე სარწმუნოება, ვიდრე მთათაცა
ცვალებადმდე, და სიყვარული თუ არა მაქვნდეს – არარავე ვარ; და
შედათუ-ვაჭამო ყოველი მონაგები ჩემი და მივჰსცნე ხორცინი ჩემნი
დასაწველად, და სიყვარული არა მაქვნდეს – არარავე სარგებელარს
ჩემდა (1 კორინთ. 13, 1-3). ამინ.**

სიტყვა

ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა მონყალე სამარიტელისასა,

თქმული უკანასკნელ ომიანობის დროს

დღეს წაკითხულითა იგავითა მონყალე სამარიტელსა ზედა, უფალი იესო ქრისტე გვასწავლის უანგააროისა და უანგარიშოსა სიყვარულსა მოყვასისასა. არა ერთგზის გაგვიგონია ჩვენ იგავი იგი მონყალესა სამარიტელსა ზედა, დღეს ჩვენგან მოსმენილი სახარებისაგან, გარნა, ვგონებ, რომ იგავი ესე არაოდეს უნინ არ განაღვიძებდა გულთა ჩვენთა ისრეთსა გრძნობასა, როგორათაჲც აწ, ამ ჩვენ დროებაში. მოქმედება იგი მონყალისა სამარიტელისა, რომელი, მიდიოდა რა მგზავრად, დაინახა გზაზე ერთი უცნობი კაცი დაჭრილი ავაზაკთაგან და დაგდებული გზის პირზე, შეიბრალა, აიყვანა, დააჯდინა თვის სახედარზე, მიიყვანა სადგომში და უჭირის-უფლა მას. ეს იგავი არ გაგვახსენებსა ჩვენ, რაოდენნი არიან ახლა ერთის მხრით დაჭრილნი ავაზაკთა აგარიანთაგან, და მეორე მხრითაჲც, რაოდენნი გამოჩნდენ, მადლითა ღვთისათა, მონყალე სამარიტელნი, რომელნი თავ-გამომეტებით ემსახურებიან და უჭირის-უფლებენ მათ. დიდება განგებულებასა ღვთისასა! მადლი და დიდება აუარებელსა სიბრძნესა ღვთისასა! მძიმე და საშინელი არის აწინდელი ომი; აღურაცხელი მსხვერპლი მოითხოვა მან, აღუნერელი ტანჯვა და მწუხარება ურიცხვთა კაცთათვის მოიტანა მან; გარნა ნაცვლად ამისა, ეგოდენი ქველის მოქმედება, თავის გამომეტება და თავის დაფიცება გამოაჩენს ზოგიერთთა მხნეთა პირთა, რომ გაახარეს ყოველნი ქრისტეს მოყვარენი კაცნი, მით, რომ ახლაც, ამ ჩვენ დროებაში, თურმე კიდევ ყოფილა

მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა შორის განუზომელი სა-
სოება ღვთისა და სჯულის სიყვარული. არა თუ ერთი, არა-
მედ ათასნი და ბევრეულნი მონყალენი სამარიტელნი მიდიან
დასახსნელად ურიცხვთა ქრისტიანეთა, რომელნი დიდი ხნი-
დან შთაცვიენილ არიან ხელთა შინა აგარიანთასა. სხვანი,
რომელთაც არ შეუძლიათ გაერიონ ომში, თავგამოდებულად
ემსახურებიან დაჭრილთა მხედართა. უსაკვირველესი კიდევ ეს
არის, რომ თვით სუსტი ბუნებიდგან დედაკაცნი უმეტესითა
შრომითა და თავგამოდებითა ემსახურებიან დაჭრილთა. იქნე-
ბა შენ, ძმაო, დანვრილებით არ კითხრულობ აწინდელთა ამ-
ბავთა. ამისათვის მოგიყვან ორსა განსაცვიფრებელსა მაგალით-
სა თავის გამომეტეხისასა სუსტის მდებრობის სქესისა. ერთს
დაჭრილს მხედარს ეგოდენი სისხლი დაეკარგა, რომ მიაწია
სიკვდილამდის. ამ შემთხვევაში ერთილა ღონე დარჩა მისი
მორჩენისა, თუ ვინმე ცოცხალი კაცი გამოიმეტებდა თავის
საკუთარს სისხლს, გადასახსნელად იმის დაჭრილს ძარღვებში.
ქალმა, რომელი მას უვლიდა, დიდი სიხარულით მისცა მას
საკუთარი თვისი სისხლი. ხელოვნებით გადაასხეს მისი სისხლი
დაჭრილის ძარღვებში და – მორჩა დაჭრილი იგი. მეორე მა-
გალითი იყო უფრო გასაცვიფრებელი. ერთი მძიმედ დაჭრი-
ლი დიდხანს ვერ მორჩა; რაოდენი ღონისძიება იხმარეს ექი-
მებმა, გარნა არ გაუმრთელდა ჭრილობა. ამ შემთხვევაში
ყოფილა თურმე ერთი საშუალება: თუ ვინმე მთელმა, ცოც-
ხალმა კაცმა თავი გამოიმეტა, ამოაჭრევიან თვისი ტანისაგან
რაოდენიმე ცოცხალი ნაჭერი ხორცი, ამ ნაჭრებისა დაადებენ
წყლულებზე, და იგინი შეუერთდებიან დაჭრილ ასოს, და
გააცოცხლებენ მას. აქაც გამოჩნდა ერთი მხნე, გმირი ქალი,
რომელიც უვლიდა იმ დაჭრილს. მან ამოაჭრევიან თვისი
მკლავისაგან თვრამეტი ნაკვეთი ხორცი, რომელთა მოარჩინეს
ის დაჭრილი. ესრეთნი მაგალითნი მრავალნი არიან აწინდელ
დროებაში, მაგრამ ვინ აღწერს სუყველას. თითქმის არ არის
არც ერთი კაცი რუსეთის სახელმწიფოში, რომელსა რაიმე
შემწეობა არ მიეცეს დაჭრილებისათვის, ანუ პირადის სამსა-
ხურითა, ანუ ფულების და ნივთების შეწირვითა. ზოგიერთ-
თა მდიდართა ასიათასობით შესწირეს დაჭრილების სასარგებ-
ლოდ. სოფლის მცხოვრებნი, ღარიბნი გლეხნი თითო გროშს
შესწირავენ, თუ მეტი არ შეეძლოთ. რომელსაც ერთი გრო-
შიც არა ჰქონდა, ის მცირე ნაჭერ ტილოს შესწირავდა, ჭრი-

ლობის შესახებ ვადა.

ახლა, შენ გკითხავ, მსმენელო ჩემო, შენ რა ქენი სასარ-
გებლოდ დაჭრილებსა? ჩვენებურმა კეთილშობილმა საზოგა-
დობამ, თავადაზნაურობამ, დიახ, შეძლებისადაგვარად, არ შე-
ირცხვინა თავი, მრავალი მსხვერპლი შესწირა მამულის დაც-
ვისათვის, მრავალნი მათგანნი დაეცნენ ომში, მრავალნი და-
იჭრნენ. სოფლის მცხოვრებთა ღარიბთა გლეხთა ჩვენს ქვეყა-
ნაშიაც არა მცირედი მსხვერპლი შესწირეს აწინდელს დროე-
ბასა შინა. მათ გამოიყვანეს მრავალნი მხედარნი, რომელთა-
გან მრავალნი დაიჭრნენ, ზოგნი მოკვდნენ ომსა შინა. მუშაო-
ბითაც არა მცირედი შესწირეს სოფლის მცხოვრებთა. შენ რა
ჰქენი, შენის მხრით, მოსვენებით მცხოვრებმა ქალაქში? ვა-
ჭარი ფულს იგებს და ერთი ხუთად ჰყიდის თავის საქონელს,
ჩინოვნიკი მოსვენებით ემსახურება და იღებს ჯამაგირს. ღიდი
სირცხვილი იქნება, თუ მათგანი ვინმე დარჩა უნაყოფოდ და
არაფრით შეენია დაჭრილებსა. სამწუხაროდ, ჩვენ, თუ რამე
მონყალეებას გამოვიმეტებთ, იმასაც მხოლოდ ჩვენთა მოყვა-
რეთა და ნათესავთათვის; გარნა ამით არ სრულდება მცნება
მონყალეებისა და სიყვარული მოყვასისა. მონყალემან სამარი-
ტელმან შეინყნარა და უჭირისუფლა უცხოთა კაცსა, რომე-
ლიც არ იყო არც ნათესავი, არც ნაცნობი, და თითქმის მტე-
რი იყო მისი ნათესაობისა. ახლა აქვს ყოველ კაცს მარჯვე
დრო, აღასრულოს საღმრთო მცნება სიყვარულისა და მონყა-
ლებისა უანგაროდ, ქრისტიანულად. ვინც ახლა შესწი-
რავს, ანუ შრომით, ანუ ფულით, ანუ სხვა ნივთით,
დაჭრილებსა, იგი პირდაპირ დაემსგავსება მონყალესა სამარი-
ტელსა, და გამოაჩენს თავის თავს მამულის ერთგულ შვილად
და მოყვარედ. ამინ.

სიტყვა

ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა.

იგავი მონყალე სამარიტელსა ზედა (ლუკა 10, 25–37).

დღეს წაკითხული სახარება, ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი, გვიქადაგებს და შეგვაგონებს ჩვენ ქრისტიანულსა სიყვარულსა და მონყალებას. ვგონებ, რომ წინაშე მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა არ არის საჭირო ვრცლად უბნობა მასზედა, თუ რა დიდი სათნოება არის მონყალება. ეს იცის ყოველმა ქრისტიანე კაცმა, და არა თუ ქრისტიანეთა, არამედ სხვათა, უცხო სჯულისა კაცთა, მაგალითებრ, მაჰმადიანთა, ურიათა დიდ სათნოებად მიაჩნიათ მონყალება, და დიახაც სცდილობენ აღასრულონ იგი. გარნა ქრისტიანული მონყალება დიდად განსხვავებულია მათი მონყალებისაგან. თვით დღეს წაკითხული იგავი სახარებისაგან არა იმაზედ ლაჰარაკობს, რომ მონყალებანი დიდი სათნოება არისო, – ეს ყოველმა კაცმა იცის, როგორც ვსთქვით, – არამედ იმას, თუ როგორ უნდა აღასრულოს ქრისტიანემ ეს სათნოება, რომ იგი ნამდვილ ქრისტიანულ მოქმედებად შექმნას, როგორია ქრისტიანული მონყალება? როგორ უნდა აღსრულდეს იგი? ამაზედ კი ფრიად საჭიროა ლაჰარაკი წინაშე ქრისტიანეთა, ვინაიდან არა ყოველნი ქრისტიანნი ქრისტიანულად აღასრულებენ მონყალებას.

რასა შინა მდგომარეობს ქრისტიანული მონყალება, და საიდგან წარმოსდგება იგი? ქრისტიანული მონყალება არის ბუნებითი გრძნობა კეთილი კაცის გულისა, გარნა უმეტესად განღვიძებული და გაღონიერებული სარწმუნოებითა. თუ კაცს გული არა აქვს გაფუჭებული და ზნეობა დაცემული, როდესაც დაინახავს შეწუხებულს და უბედურს კაცს, თვითონაც უნებლივად შეწუხდება მისი სული თანა-უგრძნობს მოყვასის შეწუხებას და უნებლივად მოინდომებს რითიმე შეუმსუბუქოს მას მწუხარება.

მონყალე იგი სამართიელი თავის საქმისათვის მგზავრად მიდიოდა ერთი უდაბური გზით, და როდესაც დაინახა დაჭრილი და დაგდებული გზის პირზედ ავაზაკთაგან კაცი, უნებლივად შესწუხდა, გაჩერდა და დაინყო შემწეობა მისი.

ვის უნდა უყოს კაცმა მონყალება? ყოველს შეწუხებულს და გაჭირვებულს კაცს, ვინც გინდა იყოს იგი, თუ გინდ მახლობელი და მონათესავე კაცი, თუ გინდ უცხო, უცნობელი და სხვა სჯულის კაცი, ურია, გინდა თათარი. რაოდენადაც შეგიძლია და ვისდამიჯ შეგიძლია, ჰყავ მონყალება. ერთი

მხოლოდ გაარჩიე: ვინც უფრო გაჭირვებულია, წინა პირველად მას შეეწიე. ასე არ მოიქცა მონყალე იგი სამარიტელი? იმან არ მიჰხედა მას, რომ დაჭრილი იგი კაცი იყო ურიათაგანი, რომელნი ემტერებოდნენ სამარიტელთა. მან მხოლოდ ის იფიქრა, რომ კაცი, ადამიანი, გაჭირვებულია და საჭიროა მისი შეწევა.

როგორ, რა სახით უნდა აღასრულოს კაცმა მონყალეება ქრისტიანული? ამა კითხვაზე უფრო საჭირო არის გამოკვლევა. მრავალნი არიან ქრისტიანენი, რომელთაც უყვარსთ და კიდევ ჰყოფენ მონყალეებასა, გარნა, სამნუხაროდ, არა ქრისტიანულად, და ამით ამცირებენ ფასსა მონყალეებისასა. მონყალეება უნდა აღასრულოს კაცმა, პირველად, კეთილი და მხიარული გულით და მისწრაფებით, ვითარცა ჰქმნა მონყალე სამარიტელმა: როგორც დაინახა მან დაჭრილი მღებარე კაცი, მაშინვე ჩამოხდა ცხენიდან, მივიდა მასთან, შეუხვია თავისი ხელით წყლულებანი მისნი, დაასხა ზეთი და ღვინო, შესვა თავის ცხენზედ, წაუძრვა წინ და მიიყვანა სასტუმრო სახლში და მიაბარა იქ მოსავლელად, სასყიდლის მიცემითა.

მეორედ, უდიდესი და უმთავრესი საქმე ის არის, რომ მონყალეება უნდა აღასრულო უანგაროდ, განღვიძებულმა მხოლოდ ერთითა კეთილის გულის გრძნობითა, მოყვასის სიყვარულითა და უმეტესად სარწმუნოებითა. არიან მრავალნი ქრისტიანეთა შორის, რომელნი აღასრულებენ მდიდრად და უხვად მონყალეებასა, ასობით და ათასობით მოახმარებენ ღარიბთა კაცთა; გარნა ამასთანავე უყვარსთ, რომ ქვეყანამ შეიტყოს, ბუკი დაუკრან მათ მოქმედებაზედ, გაზეთებში დაბეჭდონ მათი მოღვაწეობა. ვგონებ, რომ, ამით მონყალეება მათი ჰკარგავს ქრისტიანულს ხასიათსა და თვისებას. არა ესრედ მოიქცა მონყალე იგი სამარიტელი! იგი არც ერთს ჯილდოს არ მოელოდა, მის მოქმედებას არავინ არ უყურებდა, ვერც ვინმე შეიტყობდა, რომ ქებისთვის და თავის მოწონებით ექმნას მას მონყალეება. იქნება შენ გაგიკვირდეს, ძმაო, ესრეთი აზრი, მაგრამ მაინც გეტყვი: როდესაც მონყალეებას რასმე იქმ და კეთილს საქმეს, ნურც ის აზრი გაქვს მაშინ, რომ ღმერთი გარდამიხდისო, მაგიერს მომაგებსო. მართალია, ღმერთი ყოველ კაცს გადუხდის მისი კეთილი საქმისათვის; საღმრთო წერილი პირდაპირ იტყვის, რომ ვინც გლახაკს მონყალეებას მისცემს, ის ღმერთს ავასხებსო; მაცხოვარი გვეტყვის, რომ, ვინც ერთს

სტაქანს გრილ წყალს დააღვინებს მწყურვალე კაცს, არ დაჰკარგავს მისს სასყიდელს. გარნა, თუ შენ მოწყალებას აღასრულებ მართო იმ აზრით, რომ ღმერთი მაგიერს მომცემსო, და არა ღვთის და მოყვასის სიყვარულით, მაშინ შენი მოქმედება უფრო დაემსგავსება ვაჭრობას; იგი დაჰკარგავს ნამდვილ ქრისტიანულ ხასიათს, და მიიღებს სახეს და ხასიათს ფრანგულს, ანუ კათოლიკესას, და, ერთის მხრით, მაჰმადიანთა, რომელნიც კეთილ საქმეს ისე ანგარიშობენ, როგორც ვაჭარი ფულის თავს და სარგებელს.

გარნა, მიუბრუნდეთ კიდევ მშვენიერსა მოქმედებასა სამართელებისა. მისი მოწყალება არა თუ უანგარო იყო, არამედ მოითხოვდა თავის გამომეტებასაც. ადგილი იგი, სადაცა დაჰვდა მას დაჭრილი კაცი, იყო საშინელი, და მრავალნი ილუპებოდნენ იქ ავაზაკებისაგან. წინედ მის მოსვლისა, იქ გაიარეს მღვდელმა და ლევიტელმა, გარნა შიშისაგან, ვერ გაჰბედეს იქ გაჩერება და შემწეობის მიცემა დაჭრილისათვის. სამართელმა არ მიჰხედა ამას ყოველსა, არ იფიქრა მან, რომ ავაზაკები, რომელთაც დასჭრეს კაცი იგი, მახლობლად იქმნებოდნენ და მოჰკლავდნენ მას, არამედ გამოიმეტა თავი და მისცა შემწეობა უბედურსა მას დაჭრილსა. ესრეთი თავის გამომეტება მოწყალების აღსრულებაზე, არის ნამდვილი ქრისტიანული მოწყალება, უმაღლესი სათნოება, როდესაც კაცი, არა თუ თავისი ქონებისა და ნაცოფისაგან ეწევა გაჭირვებულს კაცს, არამედ თვით სიცოცხლესაც აღარ ჰზოგავს მოყვასის გულისათვის, იგი აღასრულებს ჭეშმარიტად მცნებასა ქრისტიანულისა სიყვარულისა; იგი ჰბაძავს თვით მაცხოვარსა, რომელმან თავი თავისი შესწირა ღმერთსა სახსრად ჩვენდა. ამინ.

მოძღვრება

კვირიაკესა შემდგომად ჯვართ-ამაღლებისა.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! დღეს წარკითხული მოკლე სახარება იპყრობს თვის შორის ღრმასა და

ვრცელსა სწავლასა. მოვისმინოთ მოკლედ განმარტება მისი, მვედრებელნი ღვთისა, რათა მოგვეცეს გულის-ხმისყოფა და სულიერი აღშენება. **რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლათ, უარჰყავნ თავი თვისი, და აღიღონ ჯვარი თვისი, და შემომიდეგინ მე (მარკ. 8, 34).**

ამ პირველ მუხლში უფალი ჩვენი იესო ქრისტე გვაძლევს ჩვენ დიდსა და მაღალსა სწავლასა. თითქმის მთელი სახარების სწავლა მოკლედ გამოთქმული არის სიტყვათა ამათ შინა. ამ სიტყვებში უფალი ჩვენი იესო ქრისტე შეგვაგონებს ჩვენ, რათა ჩვენსა ცხოვრებასა ადვილად და მსუბუქად არ ვუყურებდეთ, არამედ მძიმედ, ვითარცა ერთსა დიდსა ღვანლსა და შრომასა; არ ვიფიქროთ, რომ ეს ცხოვრება მოგვეცა ჩვენ სალხინოდ და თავის შესაქცევად, არამედ ვიცოდეთ, რომელ ცხოვრება ჩვენი აქ არის შრომა, მოთმინება, ხშირად ჭირი და მრავალი განსაცდელი, და ესრედ, წინაღვე გავამზადოთ სული ჩვენი აღებად მხართა ზედა ჩვენთა ჯვარისა, ესე იგი ყოვლისა სიმძიმისა, ჭირისა და განსაცდელისა, უარს ვჰყოფდეთ თავსა ჩვენსა, ესე იგი დავიფიცებდეთ ყოველსა, რაიცა იამება ხორციელსა, დაცემულსა ჩვენსა ბუნებასა, და ვიდოდეთ შემდგომად ქრისტესა, ესე იგი, ვითარცა მან განატარა ცხოვრება თვისი დიდსა შრომასა და აურაცხელსა მოღვაწეობასა შინა, ეგრეცა ჩვენც ვცდილობდეთ, რომ ცხოვრება ჩვენი განატაროთ შრომითა, მოღვაწეობითა და მოთმინებითა.

რამეთუ რომელსა უნდეს სულისა თვისისა განრინება, წარინწყმიდოს იგი; და რომელმან წარინწყმიდოს სული თვისი ჩემთვის, გინა სახარებისათვის, მან აცხოვნოს იგი. (მარკ. 8, 35). ამ სიტყვებში უფალი იესო ქრისტე ახსნის და განაფრცვლებს იმავე აზრსა, რომელიც წარმოსთქვა წინამავალსა მუხლსა შინა. აქ უფალი გვასწავლის ჩვენ, რომ, თუ ვინმემ თავი თვისი დაზოგა შრომისა და მოღვაწეობისაგან, თუ ვინმე ამ ქვეყანაზედ დაემალა ყოველსა ღვანლსა, ჭირსა და განსაცდელსა, და ნაცვლად შრომისა და მოღვაწეობისა, იწყო ძებნა ლხინისა და განცხრომისა, იგი წარსწყმედს სულსა თვისსა. რა სახით? მით, რომელ იგი არა თუ მომავალსა საუკუნესა დაჰკარგავს, არამედ აქაც გაათუჭებს და წარსწყმედს თავის სულსა, ვინაიდან ამ ქვეყანაშიაც შრომა და მოღვაწეობა გაამტკიცებს და გაანათლებს კაცის სულსა, გარნა სიზარმაცე და განცხრომა – წაახდენს. კაცი, რომელი არ ზოგავს აქ თავის თავს, არ ემალება შრომასა

და მოღვაწეობასა, არ მოეფერება თვის დაცემულ ბუნებასა, არამედ წარწყმედს, ესე იგი დასთრგუნავს, მოსპობს ხორციელსა ზრახვასა და გემოვნებასა, იგი ამით აცხოვნებს სულსა თვისსა.

რა სარგებელ არს კაცისა, უკუეთუ შეიძინოს სოფელი ესე ყოველი, და სული თვისი იზღვიოს? ანუ რაი მისცეს კაცმან ნაცვლად სულისა თვისისა. (8, 36–37). კაცის ბუნებაში სული არის ხორცზედ უმთავრესი, მაშასადამე სულისათვის უმეტესად უნდა იზრუნოს კაცმან. უმჯობესია მოითმინოს მან ყოველი ჭირი, და სული თვისი დაიცვას. რა სარგებელი ექმნება, რომ კაცმა ერთის წუთის ნუგეშისათვის, დალუპოს თვისი სული. ცოდვილი კაცის თვისება სწორედ ის არის, რომ იგი, ერთი წუთის კმაყოფილებისათვის, თავის საუკუნო ბედნიერებას შესწირავს. იგი თავის სულს აზღვევს ერთი უბრალო სოფლის გემოვნებისათვის. ამ ცუდი ჩვეულებისაგან გვაფრთხილებს უფალი, როდესაც იტყვის: **რა მისცეს კაცმან ნაცვლად სულისა თვისისა.**

რამეთუ რომელსა იგი სირცხვილ-უჩნდეს ჩემი და სიტყუათა ჩემთა, ნათესავსა ამას მემრუშესა და ცოდვილსა, ძემანცა კაცისამან არცხვინოს მას, რაჟამს მოვიდეს დიდებითა მამისა თვისისითა ანგელოზთა თანა წმიდათა (8, 38). ეს სიტყვები, ერთი მხრით, გააკვირვებენ გონებასა კაცისასა. ნუ თუ შესაძლებელია, რომ ისეთი კაცი იყოს ქვეყანაზედ, რომელსა სასირცხოდ უჩნდეს, ესე იგი შერცხვეს იესო ქრისტესი და მისისა სწავლისა? არა ყოფილა ჯერედ ქვეყანაზედ მაზედ უმჯობესი არსება: არ არის და არ შეიძლება, რომ იყოს მის სახარებაზედ უღრმესი, უბრძნესი, უტკბილესი სწავლა და დარიგება. ამას ესრედ აღიარებენ თვით უპირველესნი ფილოსოფოსნი. ზოგნი მათგანნი თუმცა არ დაემორჩილენ მისსა სახარებასა. გარნა, მაინც აღიარებენ, რომ მაზედ უმჯობესსა სწავლასა კაცი ვერ წარმოიდგენსო, ვერც გამოსთქვამსო. მაშასადამე, როგორღა შეიძლება, რომ ვისმეს შერცხვეს მისი სახელისა და მისი სწავლისა? ეს შესაძლებელია, ძმაო, იმ კაცისათვის, რომელიც ამ სიცოცხლეში ეძიებს ნუგეშსა და კმაყოფილებასა, და არა ჰსურს იესო ქრისტეს ჯვარის აღება და შედგომა. მისდა სვლა, ხშირად იტყვის სოფლის მოყვარე და ცოდვის მოყვარე კაცი, წუთი სოფელიაო; გავიხარებ და ვინუგეშებ, მინემ ცოცხალი ვარ, მოკვდები – რა ვიცი, რა დამემართებაო. ესრეთსა კაცსა სცხვენია იესო ქრისტეს სიმდაბლისა, მისი ჯვარის აღება მას ეზარება.

ასე მიძიმედ და ღრმად უნდა უყურებდე შენ, ძმაო ქრისტიანე, შენსა სიცოცხლესა და მოქალაქეობასა. ესრეთითა შრომითა და მოწინებითა უნდა აღსრულებდე შენსა მოვალეობასა. საცოდავი არის ის კაცი, რომელსაც ჰსურს ამ სიცოცხლის გატარება ხუმრობაში, სიცილში და თავის შექცევაში. იგი უსარგებლოდ ამძიმებს დედამიწასა.

მაგრამ იმასაც ნუ იფიქრებ, ძმაო, რომელ ჭეშმარიტი მოღვაწე ქრისტიანე კაცი ყოველთვის მოწყენილი და გამწარებული უნდა იყოს, და უცხო ყოვლისა ნუგეშისა, არც უნდა იცნობდეს სიხარულსა და მხიარულებასა. წინააღმდეგ ამისა წმიდა მოციქული პავლე მისწერს კოლასელთა: **გიხაროდენ და კვალად გეტყვი, გიხაროდენ**, ესე იგი ქრისტიანე კაცს ყოველთვის უნდა უხაროდეს. მართლა, ჭეშმარიტი, წმინდა, წრფელი სიხარული მხოლოდ იმ კაცს აქვს გულში, რომელიც არის ჭეშმარიტი ქრისტიანე. სოფლის მოყვარე, ცოდვის მოურიდებელი კაცის სიხარული ყოველთვის არის ყალბი, ხელოვნებითი და ძალადი: ცოდვილი კაცი გამხიარულდება ხან ღვინით, ხან რომელიმე სხვა ცოდვის აღსრულებით. გაიღვიძა მთვრალმან: თავი სტკივა, ცუდ გუნებაზედ არის, სცხვენია; გაათავა სხვა ცოდვა რომელიმე, სინიდისი ჰქენჯნის, სცხვენია. და ესრედ, ჭეშმარიტი, წმინდა და გამაცოცხლებელი სიხარული და მხიარულება არის ნაყოფი შრომისა და მოღვაწეობისა; ხოლო სიხარული ცოდვის მოყვარისა არის ყალბი და წუთი. პირველი წარმომდინარეობს კეთილისა სინიდისისაგან, განწმენდილი აზრისაგან; ხოლო მეორე – რომელიმე ცოდვისაგან, და ცოდვის სიამოვნება კი წუთია, და მერმე გამამწარებელი. ენა კაცისა ვერ გამოსთქვამს იმ სიხარულსა, ნეტარებასა და ნუგეშს, რომელსა ხშირად ჰგრძნობდენ მრავალნი წმინდანი კაცნი, რომელიც მოგვცეს ჩვენ ყოველი ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა

ოცდამეექვსესა კვირიაკესა ზედა.

ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე; არამედ აღივსენით სულითა. ეტყოდეთ თავთა თვისთა ფსალმუნითა და გალობითა, და შესხმითა სულიერითა, უგალობდით და აქებდით გულითა თქვენითა უფალსა (ეფეს. 5, 18–19).

ამ სახედ გვასწავლის, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა მოციქული პავლე დღეს წაკითხულსა სამოციქულოსა შინა. ფრიად საჭირო არის, ყოველ დღე, ყოველი კაცისათვის, ახსოვდეს ეს დარიგება. ამისათვის, რომელ ამ სიტყვებში მოციქული პავლე აგვიხსნის ჩვენ, რა ნუგეში, ანუ რა ნაირი შექცევა არის კანონიერი და სასარგებლო ქრისტიანე კაცისათვის, ანუ რომელი შექცევით და კმაყოფილებით უნდა ატარებდეს კაცი ქრისტიანე თავისუფალ დროებას, როდესაც შრომიდგან უნდა მოსვენება.

ვიცით ჩვენ ყოველთა, რა სახით უყვარს კაცს ლხინი, მხიარულად დროების გატარება. თვით ბუნება კაცისა ელტვის ანუ ეძიებს ნუგეშსა და კმაყოფილებასა. შრომასა, მოღვაწეობას კაცი თითქმის ძალდატანებით ასრულებს, ხოლო ლხინსა, განცხრომასა – თავის ნებით და მხიარულებით. ესეც ვიცით ყოველთა, რომელ ქვეყანაზე ათასი არის სხვადასხვანაირი ლხინი და შექცევანი, დროების გატარება, და თითოეულსა კაცსა ერთი რომელიმე მათგანი სხვაზე მომეტებულად უყვარს. მაგრამ არის ერთი ხორციელი ნუგეში, ანუ სიამოვნება, რომელი თითქმის ყოველ ადამიანს უყვარს. ეს არის მომეტებული ღვინის სმა. ვგონებ, ძნელად იპოება ქვეყანაზე ისეთი კაცი, რომელსა არ მოსწონდეს მომეტებულის ღვინის სმა და მით გამხიარულება. დიდი ძალა და გავლენა აქვს ღვინოს ბუნებასა ზედა კაცისასა. ამისათვისაც წმიდა მოციქული პავლე აღგვიკრძალავს მთვრალობას, და იქავე მოიყვანს მიზეზსა: **ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე.** თუმცა, გარდა ბილწებისა, სხვანისცა მრავალნი ვნებანი და ცოდვანი შეუდგებიან მთვრალობასა, მაგალითებრ, ერთი უსაძაგლესი ვნება, რომელიც მთვრალობისაგან წარმოსდგება, ის არის, რომ იგი ერთ ხანს კაცს პირუტყვად გაჰხდის. ჭკუას დაუბნელებს, ენას დაუბამს; მაგრამ სუყველაზე უცუდესი თვისება მთვრალობისა ის არის,

რომ მთვრალობას და ბილწებას აქვს განუწყვეტელი კავშირი. მაშასადამე, მოერიდე, ძმაო ჩემო, ვისაც გესმის ესა, სიხარბით ღვინის სმასა. არა თუ არ უნდა დასთვრე, მომეტე-ბულიც არ უნდა დალიო. არ დაგიშლის წმიდა მოციქული პავლე სრულიად ღვინის სმას, არამედ დაგიშლის მთვრალობას. თვითონ მან მისცა ნება და კიდევ უბრძანა საყვარელსა მონათვესა თვისსა ტიმოთეს, რომელი დააყენა კვიპრეს მწყემსთ-მთავრად, მცირე ღვინის სმა სტომაქისათვის და სიმთელისა-თვის.

ნაცვლად ღვინის სმით შექცევისა და ლხინისა, წმიდა მოციქული პავლე გვასწავლის ჩვენ სხვა ნაირ სიამოვნებასა და შექცევასა. ნუ დაითვრებით ღვინითა... არამედ აღივსებით სულითა, ეტყოდეთ თავთა თვისთა ფსალმუნითა, და გალობითა, და შესხმითა სულიერითა, უგალობდით და აქებდით გულითა თქვენითა უფალსა. იცოდა წმიდამან მოციქულმან, რომ სუსტი კაცის ბუნება ვერ გასძლებს სრულიად უნუგემოდ და შეუქცევრად, ამისათვის გვაჩვენა საშუალება, რით უნდა შევიქცევდეთ თავსა და მოვიპოვებდეთ მხიარულებასა. გალობა ძლიერ გაამხიარულებს ყოველსა კაცსა. რაც უნდა მოწყენილი და მწუხარე იყოს კაცი, ტკბილი ხმით გალობა დაავიწყებს მას მისსა მწუხარებასა. მაგრამ წმიდა მოციქული პავლე წინადაგვიდებს ჩვენ სულიერსა გალობასა და ქებასა ღვთისასა, მისთვის, რომ ესრეთი გალობა კიდევ გაამხიარულებს კაცსა და კიდევ აღაშენებს სულსა მისსა, მაშინ, როდესაც ხორციელი, სოფლიური გალობა, ანუ სიმღერა, ხშირად აღელვებს ვნებათა კაცისათა და მისცემს ცუდსა ზნეობასა.

ჩვენთა ძველთა წინაპართა ერთი კარგი ჩვეულება ჰქონდა, ძმანო ქრისტიანნო, მათ უყვარდა თავის შექცევა და ლხინი სუფრაზე სწორედ იმ სახით, როგორათაც გვასწავლის ჩვენ წმიდა მოციქული პავლე. სუფრაზე დაჯდომილნი, იგინი დიდხანს ნუგემობდნენ ძილის პირების, ფსალმუნების და სხვა საეკლესიო გალობის წარმოქმნით! მაშინ თითქმის ყოველმა კაცმა კარგად იცოდა საეკლესიო გალობა. ახლა კი, სამწუხაროდ, თანდათან ჰქრება ეს დიად პატიოსანი ჩვეულება, და ნაცვლად ამისა შემოდის სხვანაირი დროების გატარება და თავის შექცევა, რომელიც, სამწუხაროდ, ძლიერ ჰშორავს იმ ძველ ჩვეულებისაგან პატიოსნებითა და სულიერი სარგებლობითა. მეტადრე ფრიად დასანუნებელი და გასამტყუნებელია

ერთი, სხვაზე მომეტებულიად გავრცელებული, თავის შექცევა საზოგადოებასა შინა – ქალაქის თამაშობა. თუმცა ამაზე მეორჯერ, ანუ სამჯერ მითქვამს, მოვალეობისა-მებრ ჩემისა, გარნა კიდევ გარიგებ და გირჩევ, ძმაო ჩემო, ვისაც ეს ჩვეულება გაქვს, დასტოვე იგი, რადგანაც არის მავნებელი სულიერად და ხორციელდაც. სულიერად იმ სახით, რომელ, როდესაც კაცი ქალაქს თამაშობს, მაშინ მის სულში აღიძვრებიან და განმტკიცდებიან მრავალნი ცუდნი ვნებანი: სიხარბე, ჯავრი, სიძულვილი, ჩხუბი. ხორციელად ასე, რომ კაცი დიდხანს მჯდომარე ერთს ადგილს, გაფუჭებულის ჰაერის დიდხანს მსუნთქავი, წააგებს სიმრთელესა და მოიგებს სნეულებასა. ამისთანა თავის შექცევასა კიდევ სჯობია ის მეორე, ძველი თავის შექცევა, რომელი უყვარდა ჩვენთა წინაპართა – ნადირობა. ნადირობაში სიმრთელეს არ ასუსტებს კაცი, არამედ გაამაგრებს, ხოლო სიმრთელე არის ერთი დიდი ღვთის ნიჭი, და დიად საჭირო არის მისი დაცვა.

გარნა, ძმაო ჩემო, თუ გსურს, რომ თან-და-თან უმჯობესობაში და სულიერობაში შეხვიდე, თუ გსურს, რომ ბოლოს შეიქმნა ჭეშმარიტი სათნო ქრისტიანე, ეცადე, რომ შენი ლხინი და ნუგეში იყოს ღვთის ვედრება, წირვა ღოცვის მოსმენა ეკკლესიაში. დავით წინასწარმეტყველის იტყვის: **განვიხარე მე, რომელთა მრქვეს სახლსა უფლისასა წარვიდეთ.** გამიხარდაო, როდესაც მითხრეს საყდარში წავიდეთო. გაგიხარდეს შენცა, როდესაც გაიგონებ ზარის ხმას. თუ მნუხარება რამე გენია, თუ გული მონყენილი გაქვს – ილოცე, თუ მოლხენილი ხარ – იგალობე. **სჭირდეს თუ ვინმეს თქვენგანსა, – გვასწავლის წმიდა მოციქული იაკობი, – ილოცევდი; მოილხინე თუ ვინმე არს – ჰგალობდინ.** აჰა, ქრისტიანული ნუგეში და ლხინი! გაიხსოვნე, რა დაგემართა შენ და რა მდგომარეობაში ჰყოფილხარ, თუ, საუბედუროდ, დასთვერი, მეორე დღეს: თავი გტკიოდა, გული გერეოდა, გრცხვენოდა კაცის შეხედვისა, მონყენილი იყავ და ყოველიფერი გეძაგებოდა. ამ სახით თავდება ყოველი უგუნური და უწმინდური ლხინი. არა ესრეთია სულიერი ლხინი და ნუგეში; თუ საყდარში ტკბილად ილოცე, თუ კეთილი საქმე რაიმე ადასრულე, თუ სულიერი ტკბილი გალობით გამხიარულდი, მაშინ გამხნევდები, გასცოცხლდები, გული დამშვიდებული გაქვს, ყოველი კაცის სიყვარულსა ჰგრძნობ.

ნუ დაითვრებით ღვინითა, არამედ აღივსენით სულითა. ამინ.

სიტყვა

ოცდამეექვსესა კვირიაკესა ზედა.

ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა
არს სიბილწე; არამედ აღივსენით სულითა
(ეფესელთა 5, 18).

ყოველთა შორის თვრიად საჭიროთა და სასარგებლოთა
დარიგებათა, რომელიც მოგვცა ღღეს წმიდა მოციქულმა პავ-
ლემ, უსაჭიროესი, მეტადრე ჩვენი დროებისათვის, არის ეს:
**ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა, არს სიბილწე; არამედ აღივსენით
სულითა.**

საუბედუროდ, სიმთვრალე ყოველთვის და ყოველთა ხა-
ლხთა შორის იყო; გარნა ან, ამ ჩვენს დროებაში, იგი გავრცელ-
და და ვრცელდება მომეტებულად. ძვირად იპოვება აწინ-
დელთა ქრისტიანეთა შორის კაცი, რომელი არ ემორჩილე-
ბოდეს ღვინოსა და არაოდეს არ დაითვრებოდეს. საკვირველი
და სამწუხარო არიან არა ნაკლებად, არამედ მომეტებულნი. სიმ-
თვრალე წარღვრასავით გავრცელდა ევროპაში და რუსეთში.
იგი ჰრყენის, ღუპავს, აღარიბებს ურიცხვთა პირთა და ოჯა-
ხობათა. მართლაც, საუბედუროდ, ამ ჩვენს საუკუნეში სხვანიცა
ცოდვანი და ვნებანი გამრავლდნენ ქრისტიანეთა შორის, გარ-
ნა უმეტესად ყოველთა – სიმთვრალე. ღვინოს ემორჩილებიან
არა მარტო უბრალონი, უსწავლელნი კაცი, არამედ, ვითარ-
ცა ზემოდ ვსთქვით, სწავლულნი და განათლებულნი არა ნაკ-
ლებად; არა თუ ღარიბის და დაბალის ხარისხისა, არამედ
უმაღლესთა ხარისხთა შინა მყოფნი, მდებრობითი სქესიც ღვი-
ნის მოყვარენი შეიქნენ, თანასწორ ყრმანი და მოხუცებულნი-
ცა. ჩვენს ქვეყანაში, ჩვენი მამა და პაპების დროს თითქმის
არ იცოდენ სიმთვრალე. მათ უყვარდათ მოლხენა, გამხიარუ-
ლება, გარნა საკუთრად სიმთვრალე ძვირად იპოვება მათ შო-
რის, მეტადრე, ვერაოდეს ვერ დაინახავდა კაცი უგრძნობე-
ლად მთვრალსა და ქუჩაზე, ანუ გზაზე მდებარესა მკვდარივით.

ახლა კი, სამწუხაროდ და სატირლად, სულ სხვა არის. სიმთვრალე მოედვა ჩვენს ქვეყანას, და რაოდენი ვნება არის ჩვენ ქვეყანაში სიმთვრალისა გამო, ამას ვინღა აღწერს და ვინ წარმოიდგენს.

ამათ ყოველთა ზემოთ თქმულთაგან ცხადად სჩანს, რა ზომად საჭირო არის, რომ არ დავივიწყოთ დარიგება: **ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე.** საღმრთო წერილი ბარმაყს კაცს გაჰგზავნის ჭიანჭველთან, რომ მისგან ისწავლოს შრომისმოყვარეობა, ხოლო მემთვრალე უნდა გავგზავნოთ ძროხასთან და ცხენთან და სხვა პირუტყვებთან, რომ იმათგან ისწავლოს ზომიერად მიღება სასმელისა. პირუტყვი უზომოდ და უდროვით წყალსაც არ დაღევს; მემთვრალეს კი არც ზომა აქვს და არც ღრო, დანიშნული ღვინის სმაში. როდესაც წმიდა ეკლესიას სურს გაღვიძება და დარიგება ცოდვილისა კაცისა, მაშინ იგი წარმოუდგენს მას მაგალითად უფლისა იესო ქრისტეს და წმიდათა კაცთა ცხოვრებას; გარნა, როდესაც დაგვჭირდება დარიგება კაცისა მემთვრალესი, მაშინ პირუტყვები უნდა წარმოუდგინოთ მაგალითად. ამაზე უდიდესი განკიცხვა კაცის ბუნებისა რაღა იქნება! თუ კი კაცს ცოტაოდენი ჭკუა და სინილისი აქვს, მან რათ უნდა ქმნას იმისთანა საქმე, რომელიც მას ჩაავდებს სირცხვილში და განკიცხვაში. მთვრლობა არის დიდად შემარცხვინებელი ცოდვა. ყურძენი და ღვინო ღმერთმა გააჩინა და მოგვცა, რომ ვინმართ იგი ჩვენდა სასარგებლოთ და სასიამოვნოდ. ვინც ზომიერად ხმარობს ღვინოს, მისთვის იგი არის ღვთის ნიჭი და წყალობა, ვინც უზომოდ მიეჩვია მის ხმარებას, ვინც დაემორჩილა მას ისე, რომ ვნებად გარდაექცევა ღვინის სმა, ერთი სიტყვით, შეიქმნა მემთვრალე, მას დაეკარგა კაცის ღირსება და მან დაიმსახურა მოძაგება და განკიცხვა ყოველთა კაცთაგან. სიმთვრალე ამდაბლებს კაცის ბუნებას. ღმერთმა კაცს მისცა უმთავრესნი და უმშვენიერესნი ნიჭნი: ჭკუა, თავისუფლება, ზნეობითი გრძნობა, რომელნიც კაცს გაასწორებენ ანგელოზთათანა და შეადარებენ ღვთაებას თანა; გარნა სიმთვრალე დააბნელებს ჭკუას, წაართმევს თავისუფლებას, დაამზგავსებს პირუტყვს, ერთი სიტყვით, წაართმევს მას კაცობრივს ბუნებას. მამათა შორის დიდი ვასილი იტყვის მემთვრალეთა ზედა: „მემთვრალე არ არის ღირსი იცხოვროს საზოგადოებაში; იგი უნდა დააყენონ და სცხოვრებდეს პირუტყვთა შორის“. შეიძლება და ხშირადაც

მოხდება, რომ მემთვრალე კაცს აქვს ზოგიერთი კეთილნი თვისებანი, გარნა იგინი არიან დამდაბლებულნი ერთითა ამით მისითა საშინელითა ვნებითა.

აქამომდე ჩვენ ვსთქვით იმ სულიერთა ვნებათა ზედა, რომელთა შინა კაცი მემთვრალე ჩავარდება; გარნა ხორციელადაც სიმთვრალე ჰლუპავს კაცს. იგი უეჭველად კაცს მოაკლებს სიმრთელეს. მართალია, მემთვრალე თავიდგანვე ვერ შეატყობს, რა ზომად აფუჭებს ღვინო მის სხეულს და სიმრთელეს, გარნა ბოლოს მით უმეტესად შეიტყობს ამას. უზომოდ მიღება, მეტადრე მაგართა სასმელთა, ცოტ-ცოტად გაუფუჭებს სისხლს, ნაუხდენს ძარღვებს, აუნთებს ფილტვებს, რომლისაგან ხშირად უცბად შეემთხვევა მას სიკვდილი.

სიმთვრალე დაალარიბებს კაცს. მთვრალს კაცს ეზარება მუშაობა, ველარ მოჰრთავს თავის სახლ-კარს, ყოველიფერი გარემოს მისსა წახდება და გაფუჭდება, როგორც მისი საკუთარი სხეული, ისრე ყოველი მისი მონაგები ილევა, ფუჭდება მისი სიმთვრალითა. გარნა უმთავრესი ვნება, რომელიც წარსმოდგება სიმთვრალისაგან, არის სიბილწე, ესე იგი მრუშება, არა-წმინდება. ღვინისაგან აღუღებული სისხლი და ფილტვი კაცისა, ველარ მოათმენინებს, შთააგდებს არა-წმინდებასა შინა.

მაშასადამე, სიმთვრალე ამ ქვეყანასაც დაჰლუპავს კაცს, მით, რომ სიცოცხლეს შეუმოკლებს, და იმ ქვეყნის ცხოვნებასაც მოაკლებს. თქმულ არს საღმრთო წერილში: **მემთვრალეთა საუკუნო ცხოვრება ვერ დაიმკვიდრონ.**

გეშინოდეს, ძმაო, სიმთვრალისა, ნუ შეიქმნები მონა ღვინისა; შენ, იქნება, ყოველ დღეს არ სთვრები, მაგრამ წელიწადში ერთჯელ, ან ორჯელ მიუშვებ შენს თავს უზომო ღვინის სმასა. გაფრთხილდი! ვინ იცის, იქნება იმ ერთ დღის სიმთვრალემ დაგლუპოს შენ სრულიად. მეტადრე დანაშაულნი არიან ჩვენს ქვეყანაში იგინი, რომელნი, ნაცვლად ჩვენი ბუნებითი ღვინისა, ეჩვევიან სხვათა მაგართა სასმელთა. ისინი უარესად და უსაშინელესად ჩავარდებიან ყოველთა მათ ვნებათა და უბედურებათა შინა, რომელთა ზედა ზემოდ ვსთქვით, ჩვენ ფიცხელ და მხურვალე ქვეყანაში არაოდეს არ უნდა იხმაროს კაცმა არაყი, თუ მცირე ჭკუა მაინც დაურჩა მას.

ნაცვლად ღვინისა, წმიდა მოციქული პავლე გვიჩვენებს ჩვენ: **აღივსენით სულითა, ეტყოდეთ თავთა თქვენთა ფსალმუნითა და**

გალობითა სულიერითა. რაი არს აღვსება სულითა? ამაზე მე ვრცლად გეტყვი მერმე ოდესმე, თუ კაცმა ინება და მაცა-
ლა, ხოლო ან მოკლედ გეტყვი: აღვსება სულითა ის არის,
როდესაც კაცი ნუგეშობს სულიერითა ნუგეშითა, საღმრთო
წერილის კითხვითა, სულიერის გალობის წარმოთქმითა, წმი-
და მამების ცხოვრების შეტყობითა და სხვითა ამის მსგავსითა
დროების გატარებითა. ინებოს უფალმან ღმერთმან და მაცხო-
ვარმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, რომ, ნაცვლად ღვინის სმისა,
ვეჩვეოდეთ და ვნუგეშობდეთ სულის წმინდის მადლითა.
ამინ.

სიტყვა,

ოცდამეექვსესა კვირიაკესა ზედა.

სულო! გაქვს მრავალი კეთილი, დაუნ-
ჯებული მრავალთა წელთა; განისვენე,
სჭამე და ჰსვი, და იხარებდე. (ლუკა
12, 19).

დღეს წაკითხულისა სახარებისაგან იგავითა, უფალი ჩვენ-
ნი იესო ქრისტე გვაფრთხილებს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო,
უგუნურისა თავმოყვარეობისა, ანუ თავხედობისაგან. მდიდარი
იგი კაცი აღწერილი ამ იგავში, არის სახე, ანუ მაგალითი უჭ-
კუო თავის შეყვარებისა. როდესაც მას მოუვიდა მრავალი
მოსავალი, და ესრედ, უწინდელსა სიმდიდრესა ზედა მიემატა
ახალი სიმდიდრე, ნაცვლად მისა, რომ ღმერთს მადლობა
შესწიროს და აღუთქვას გულში სიმდიდრისა მისისა მოხმარე-
ბა კეთილთა საქმეთათვის, იგი მარტო თავის თავზე ჰფიქ-
რობს, თავის სიამოვნებას და განსვენებას ეძიებს. **სულო! გაქვს
მრავალი კეთილი, დაუნჯებული მრავალთა წელთა, განისვენე, სჭამე,
ჰსვი და იხარე.** აჰა, რისთვის გაუხარდა მას სიმდიდრის მომა-
ტება! აჰა, რა ბედნიერებას ეძიებდა იგი! სჩანს, რომ მის გუ-
ლში, თვინიერ სულელურისა თავისმოყვარეობისა, სხვა არც
ერთი კეთილი გრძნობა და აზრი არ იყო.

მართალია, ძმანო ჩემნო, არ შეიძლება კაცს თავი არ უყვარდეს, თავის სიკეთეს არ ჰფიქრობდეს და არ ჰზრუნავდეს. თვით ბუნებიდგანვე დანერგილი აქვს კაცს გულში თავისმოყვარეობა, მაგრამ, როგორათაჲც სხვანი ყოველნი კაცის თვისებანი და ნიჭნი, მზგავსადვე ეს თვისებაც, ესე იგი თავისმოყვარეობა, უნდა იყოს განათლებული, ამალღებული ქრისტეს სწავლითა და მცნებითა, წინააღმდეგ შემთხვევაში იგიცა მიიღებს ცუდსა, მავნებელსა მიმართულებასა. განათლებული, ქრისტიანული თავისმოყვარეობა დიად უნდა ჰქონდეს კაცს, და იგი კეთილიც, პატიოსანიც და ქვეყნისათვის სასარგებლოც იქნება, გარნა უგუნური თავხედობა, არის სულის წარმწყმედი და ქვეყნისათვის მავნებელი. აღწეროთ ან და შევიტყოთ, რომელი თავისმოყვარეობა არის კანონიერი და კეთილი, და რომელი ცუდი და მავნებელი.

უმდაბლესი და სუყველაზე უარესი თავისმოყვარეობა, როგორც ვსთქვით, ჰქონდა იმ მდიდარს, რომელი აღწერილ არს ღღევანდელს წაკითხულს იგავში. მას უყვარდა თავისი მუცელი, ჭამა, სმა, ლხინი. ეს იყო მისი ბედნიერება! ესეთი პირნი დაემსგავსებიან პირუტყვთა უგუნურთა. იგინი არა თუ უსარგებლო არიან ქვეყნისათვის, არამედ ფრიად მავნებელნიცა. მათ გულში დათრგუნვილია ყოველი კეთილშობილი კაცობრივი თვისება. თუ მდიდარი კაცი ჰფიქრობს, რომ სიმდიდრე მას ღმერთმან მისცა ჭამისა, სმისა და ლხინისათვის, რაღა იქნება ამაზე მომეტებული უგუნურება. მაგრამ, საჭირო არ არის გავაგრძელოთ სიტყვა ესრეთთა პირთა ზედა, რადგანაც უმისოდ ადვილად სჩანს, რა საძაგელი არის ესრეთი თავისმოყვარეობა.

მეორე სახე თავისმოყვარეობისა მდგომარეობს მას შინა, რომ კაცს უყვარს პატივი, თავის განსხვავება, თავის გამოჩენა საზოგადოებაში, უყვარს როდესაც მისი სახელი განთქმული არის, მის სიტყვას გავლენა აქვს. რა უნდა ვსთქვათ ესრეთსა თავისმოყვარეობასა ზედა. ის, რომელ ზნეობითი მნიშვნელობა ესრეთის პატივის-მოყვარეობისა, დამოკიდებული არის მას ზედა, თუ რისთვის უყვარს კაცს პატივი, და რა საქმისთვის ხმარობს პატივსა? პატივის-მოყვარეობა, თავის გამოჩენა სარწმუნოებაში, შეიქმნება სასარგებლო და კანონიერი, პირველად მაშინ, როდესაც კაცი პატივსა ეძიებს და მიიღებს პატიოსნითა საშუალებითა, მეორედ მაშინ, როდესაც იგი პატივსა ხმა-

რობს არა მხოლოდ თავისათვის, არამედ უფრო ქვეყნის სასარგებლოდ.

ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, საზოგადოდ იმერეთში მცხოვრებნი, საკვირველად პატივის-მოყვარენი და მეძიებელნი ვართ. ვინცოთ თვით უკანასკნელისა და უღარიბესისა გლეხისაგან, ვიდრე უპირველეს თავადის შვილადმდე. ისე არაფერი არ ასიამოვნებს აქაურსა კაცსა, როგორც პატივი. მაგრამ რა პატივს ვეძიებთ ჩვენ, და რა საშუალებით, და რისთვის? როდესაც ამაზე კარგად ვიფიქრებთ, დიდი მწუხარება გაჩნდება ჩვენს გულში. პატივი და გავლენა საზოგადოებაში კარგი არის მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი მიეცემა კაცს მართლა ღირსსა, მინიჭებულსა ჭკუითა და სათნოებითა, რომელსა შეუძლიან ქვეყანას სარგებლობა მისცეს. ჩვენში კი სხვაგვარად მიდის საქმე. კეთილი და სასარგებლო ის არის, როდესაც თვით პატივი ეძიებს კაცსა, და არა კაცი – პატივსა. ჩვენში კი სრულიად უკუღმა მიდის საქმე! სათნოებითა, ჭკუითა და ქვეყნის სარგებლობითა არავინ არ ჰფიქრობს და არ ეძიებს თავის გამოჩენას, ათასში ერთს არ შეუძლიან აქ, რომ მართლა თავისი ღირსებით მიიღოს პატივი. გარნა, რადგანაც პატივის წყურვილი დიდი აქვსთ გულში, ცდილობენ, რომ გამოიტანონ ჯვრები, ჩინი და ჯილდონი მთავრობისაგან. და მით გამოიჩინონ თავი და მიიღონ პატივი. თავის თავს და თავის ქონებას არ დაჰზოგავს აქაური კაცი, ესრეთი პატივის მიღებისათვის *). რა ამბავი მოხდა აქ, ამ ჩვენს ქალაქში, მცირე უამის წინედ, ესრეთი პატივის მოყვარეობისა გამო, რაოდენი შფოთი, შური, სიძულვილი, ჩივილი, დავა, დამდურება, მტერობა, – ამის აღწერა თითქმის არ შეუძლიან კაცს. რამდენიც გასაკვირვებელი ამბავი მაშინ ისმოდა, თუ იმისი მესამედი მაინც არის მართალი, სწორედ ტირილის ღირსი არის ჩვენი ამბოება. რა იყო ამდენი შფოთისა და ამბოხის ღირსი? ნუ თუ ერთი მტკაველი სირმა, რომელსა დააკერებს მხრებზე, ღირს იმად, რომ კაცმა თავისი მამული დახარჯოს, ან სასონარკვეთილებებაში შთავარდეს? კარგი! ვსთქვათ იშოვნე ბოლოს, რასაც ამოდენის ამბოხით და ჭირით ეძიებდი, ჰოი საცოდაო, ამბოებით აღვსებულო კაცო! ან მითხარ, რა მოგემატა? ჭკუა მოგემატა? სათნოება და ზნეობა გაგიკეთდა? ტანის სიმრთელე მოგემატა? სრულიად არც ერთი მათგანი არ მოგმატებია! მოგმატებია კი არა, იქნება, ზოგი მათგანი მოგაკულდა, ვინაიდან პატივის ძიება

ხშირად ზნეობას გაუფუჭებს და მრავალ ხარჯსაც მოითხოვს. მაშასადამე, რათ იკლავდი თავს, რათ წააგე ნახევარი შენი საცხოვრებელი, რათ აღავსე სული შენი შფოთითა და ამბობითა? თუ შენ არ მიპასუხებ, მე გეტყვი ამის პასუხს. ესე ყოველი მისთვის მოახდინე, რომ შენ ჯერეთაც, თუმცა ასაკით მოჰხუცდი, ჭკუითა და ხასიათით ხარ რეგვენი; აგრეთვე გარემოს შენსა შენნი ყოველნი მოყვასნი, თუ გინდ დაბერებულნიც იყვნენ ასაკითა, არიან რეგვენი ჭკუითა და ზნეობითა. რეგვენთა თვისება არის შეყვარება რომელთამე ბრწყინვალეთა ნივთთა, რომლითა ივინი თამაშობენ. შენც იმ სახით გყვარებია ჩინი და ჯილდო. ვინ ამბობს! ესენიც კარგია და საჭირო, როდესაც ივინი იქმნებიან ნიშანი ჭეშმარიტისა სამსახურისა და ღირსებისა; გარნა, როდესაც კაცი მათ ეძიებს და იზიდავს რეგვენული თავის მოსაწონად, მაშინ იგი შეიქმნება ერთი მხოლოდ ამოება. სისაწყლე, რეგვენობა? ნაცვლად მისა,

*) ეს იყო ნეტარად მიცვალეულის იმპერატორ ალექსანდრე II ქუთაისს მოსვლის დროს 1871 წელს.

რომ შევიძინოთ ის, რაიცა ჭეშმარიტად სასარგებლოა და საჭირო: ჭკუა, განათლება, ცხოვრების გამოცვლა და გაუმჯობესება, ზნეობის განმენდა ტალახისაგან, რომელსა შინა შთაფლული ვართ, რომ ყოველითურთ განვიზმინდნეთ, ჩვენ ვფიქრობთ დღე და ღამე მხოლოდ როგორმე ვიშოვნოთ რამე გარეგანი, განმასხვავებელი ნიშანი, რომელი მართლა ვერაფრით ვერ განასხვავებს კაცს სხვათა ცოდვილთა და ამოთა კაცთაგან.

ბოლოს, ვსთქვათ ჭეშმარიტსა წმინდასა, ამაღლებულსა, ქრისტიანულსა თავისმოყვარეობასა ზედა. წმიდა მოციქული პავლე ერთსა თვისსა ეპისტოლესა შინა ცხადად იტყვის, რომელ მას სიკვდილი ურჩევნია, ვიდრეღა თვისი პატივის გაუქმება. მაშასადამე, პატივი მასაც ჰყვარებია, თავისმოყვარე ყოფილა. მაგრამ რანაირ პატივზე იტყვის იგი? ეს სჩანს მისგან, რომ წინაპირველად იგი აღწერს რაოდენი შრომა, ღვაწლი, მოთმინება მიიღო მან ქრისტეს სჯულისათვის, და შემდეგ იტყვის, რომელ ზოგნი ბოროტნი პირნი ცდილობენ დამდაბლებასა და გაუქმებასა ესრეთთა მისთა საქმეთა და შრომათა. აჰა, რაში ეძიებდა და სთვლიდა წმიდა მოციქული პავლე

თვისსა პატივსა. მისი სინიდისი და წრფელი გონება არწმუნებდა მას, რომ მან მრავალი კეთილი საქმე აღასრულა ქვეყნისათვის, ამით ნუგეშობდა იგი და ამაში სდებდა თვისსა პატივსა. მისი სინიდისი და წრფელი გონება არწმუნებდა მას, რომ მან მრავალი საქმე აღასრულა ქვეყნისათვის; ამით ნუგეშობდა იგი და ამაში სდებდა თვისსა პატივსა. აბა, რა არს, რაში მდგომარეობს წმინდა, ქრისტიანული თავის მოყვარება? იმაში, როდესაც კაცს ახსოვს თავისი სულიერი ღირსება, ახსოვს, რა პატივი მისცა მას ღმერთმა, როგორ აღამაღლა, რა საქმისათვის უწოდა, რა გზა უჩვენა ქვეყანაზე.

შენ, საწყალო! რისთვის არ გახსოვს, რომ შენ ისეთი პატივი მოგცა ღმერთმან, რომელზე უდიდესს კაცი ვერ წარმოიდგენს. შენ ღმერთმა შეილად აღგიყვანა, როგორც იტყვის ღვთის-მეტყველი იოანე: **რაოდენთა იესო ქრისტე შეიწყნარეს, მისცა მათ ხელმწიფება შვილ ღმრთისა ყოფად, რომელთა სწამთ სახელი მისი.**

აჰა, რა პატივით შეგამკო შენ ღმერთმან! ამით უნდა მოგწონდეს თავი, მაგრამ შიშით და ძრწოლით, რომ არ დაგიმცირდეს ეს პატივი. შიშით და ძრწოლით უნდა ჰზიდავდე ამ პატივს, რომ არ მოგაკლდეს, არავინ წაგართვას, არამედ დაგიმტკიცოს, დაგიმკვიდროს ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

ოცდამეშვიდესა კვირიაკესა ზედა.

აღიღეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რათა შეუძლოთ წინა-დადგომად დღესა მას ბოროტსა, და ყოველსავე იქმოდეთ, რათა სდგეთ. (ეფესელთა 6, 13).

დღეს წაკითხულსა სამოციქულოსა შინა, ძმანო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო, წმინდა მოციქული პავლე აგვისინის ჩვენ, რომ ცხოვრება ჩვენი ქვეყანასა ზედა, არის ბრძოლა, მოღვაწეობა, ჭიდაობა; სოცოცხლე ჩვენი გარემოცული არის მრავალთა ჭირთა და განსაცდელთა მიერ; დიდი ღონე,

სიმტკიცე და თავის გამომეტება გვმართებს ჩვენ, რომ ჯერონად და სათანადოდ გავატაროთ ჩვენი ცხოვრება. თუ თვით ღმერთი არ შეგვეწვევა და არ გავაძლიერებს, ჩვენ არ შეგვიძლია გავმაგრდეთ ბრძოლასა ამას შინა, რადგანაც ბრძოლა ჩვენი არ არის ხორცთა და სისხლთა მიმართ, ესე იგი უძლურთა, სუსტთა კაცთა თანა, არამედ მთავრობათა და ხელმწიფებათა ამის სოფლისათა, ესე იგი საშინელთა უხილავთა და უკეთურთა სულთა მიმართ. ამისათვის, დაუმატებს წმიდა მოციქული პავლე: **აღიღეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რათა შეუძლოთ წინა-დგომად დღესა მას ბოროტსა, და ყოველსავე იქმოდეთ, რათა სდგეთ.**

გავაჩეროთ ყურადღება ჩვენი ამ უკანასკნელ სიტყვათა ზედა დღეს ნაკითხულის სამოციქულოისა. ამ სიტყვებში წმიდა მოციქული პავლე შეგვატყობინებს ჩვენ, რომ, თუმცა მთელი ჩვენი სიცოცხლე და ყოველნი დღენი ცხოვრებისა ჩვენისანი არიან აღსასესენი შრომითა, მოღვაწეობითა და ბრძოლითა, გარნა ზოგიერთნი მათგანნი განსხვავებულად ბოროტნი არიან, და ამისთანა დღეებისათვის საკუთრათ და განსხვავებულად უნდა ვიყვნეთ ჩვენ აღჭურვილი ყოვლითა ღვთის საჭურველითა, ანუ იარაღითა. ეს არიან ის ბოროტნი დღენი, რომელთა შინა კაცს შეემთხვევა განსხვავებული რაიმე განსაცდელი.

რაი არს განსაცდელი? განსაცდელი არის ისრეთი გარემოება, ანუ შემთხვევა, რომელსა შინა კაცმან უნებლივად უნდა გამოიჩინოს ნამდვილნი თვისებანი სულისა მისისანი, სიმტკიცე, ანუ სისუსტე მისისა სათნოებისა უღონოება მისისა სარწმუნოებისა, სიმაგრე, ანუ უღონოება მისისა სათნოებისა და კეთილობისა. მრავალნი არიან ესრეთნი შემთხვევანი და გარემოებანი ცხოვრებასა შინა ყოვლისა კაცისასა, სიხარული და მწუხარება, ბედი და უბედურება, შიში, დევნა, სნეულება, სიკვდილი მოყვასთა და სხვა. იგინი გამოაჩენენ, რა არის ჩვენ შორის უძლიერესი ცოდვა, ანუ მადლი; რას უფრო მივდევთ და ვეძიებთ, ხორციელთა ზრახვათა, ანუ სულიერთა მოთხოვნილებათა, რას უნდა ვემორჩილებოდეთ, საღმრთო სჯულსა, ანუ სოფლის ამაოებასა? ამით გამოიცდება და გამოიხურება ჩვენი სასოება, სარწმუნოება და მოთმინება. განსაცდელი რომ ეწვევა კაცს, მაშინ გაჩნდება მის გულში რყევა, ჭიდაობა შორის ღვთისა და სოფლის სიყვარულისა, და რომელი

კერძო მიიზიდავს მის გულს და დაიმორჩილებს – მით გამოჩნდება მისი ვინაობა. რისთვის შეემთხვევა კაცს ამისთანა განსაცდელი? მისთვის, რათა მან იცნას თავის თავი. უეჭველია, განსაცდელნი შეემთხვევიან კაცსა არა გარეშე ღვთის ნებისა, არამედ ღვთის განგებით, გარნა იმისათვის კი არ აგდებს ღმერთი განსაცდელში კაცს, რომ მას ჰსურს შეიტყოს კაცის თვისება და სიმაგრე. ღმერთმა წინაღვე იცის ყოველი კაცის თვისება და ხასიათი, არამედ თვით კაცმა უნდა შეიტყოს, რა ღირსება აქვს მას; თრიალ საჭირო არს, რომ ჩვენ ვიცნობდეთ ჩვენს თავს, ვხედვიდეთ ჩვენს ღირსებას და ვიცოდეთ, რაი არს ჩვენი ფასი. მრავალნი არიან, რომ არ იცნობენ თავის თავს; თავხედობა, თავის-მოყვარეობა მრავალთა პირთა დაუბნელებს ჭკუას, და შეაგონებს, ვითომც ისინი არიან საკმაოდ მღვიძარენი და გაფრთხილებულნი. მაშინ ღმერთი განგებ ჩააგდებს მათ განსაცდელსა შინა, რათა მათ იცნან თავი თვისი. ჩვენ ხშირად არც კი ვიცით, რითა ვართ ღვთის წინაშე დაკლებული, დანაშაული; გარნა განსაცდელი შეგვატყობინებს ჩვენ, რა გვაკლია და რაში ვართ სუსტი. შენ, ძმაო, ხშირად თავს იქებ, შენი თავი მიგაჩნია კეთილად და პატიოსნად, გარნა რით და როგორ უნდა გამოჩნდეს ესა, თუ არ განსაცდელში. აქ შეიტყობ შენ, რა გაკლია და რით ხარ სუსტი. მაშასადამე, განსაცდელი თუ კარგად მოიხადა კაცმა, იგი წინ წასწევს, აღამაღლებს, გასწმენდს. თითქმის გარეშე განსაცდელისა არც კი შეიძლება სულიერი წარმატება, განსაცდელი აღამაღლებს აზრსა და განსწმენდს ცნობასა, გაგვისწორებს ზნეობასა, აღამაღლებს მიდრეკილებათა და სურვილთა. მინემ განსაცდელი არ ეწია კაცს, იგი დამონებულია, მედგარია. განსაცდელი გააფრთხილებს კაცს. ხშირად კაცს, რომელსაც ჰსურს დაისწავლოს ცურვა, ძალად ჩააგდებენ წყალში; მტევანი ყურძნისა, თუ არ გაიჭყლიტა, ღვინოს არ გამოიღებს; მზგავსადვე კაცის სული, თუ არ შევიწროვდა, ვერ გამოიღებს კარგს ნაყოფს. ჰაერი თუ დიდხანს დანყნარებულია და მედგარი, ივსება სხვა და სხვა ცუდი სუნითა და ხაშმითა, გარნა ქარიშხალი გასწმენდს მას. არაოდეს არ მომხდარა, რომ კაცი შეიქმნეს სათნო და წმინდა გარეშე განსაცდელისა.

როგორ უნდა ვიქცეოდეთ განსაცდელსა შინა? დიდის ყურადღებით და გონიერებით უნდა მოვიხმარდეთ და ვისარგებ-

ლებდეთ ყოველთა განსაცდელთა. თუ მრავალ გზის გენია განსაცდელი და არ მოიხმარე იგი, სრულიად დაიღუპები. დიდი დაფიქრება და მოთმინება გმართებს განსაცდელსა შინა; იგინი მოივლინებიან ჩვენდა გასაუმჯობესებლად. პირველი საქმე ის არის, რომ არ დაჰლონდე დღესა ბოროტსა. მხნეობა არ დაჰკარგო; მეორედ, ეცადო, რომ განსაცდელი გარდაიქცეს შენდა სასარგებლოდ. დიდი ჭკუა და მხნეობა იქმნება, რომ მწუხარებიდგან სიხარული გამოიყვანო, უბედურებიდგან გამოიყვანო შენი სულისათვის სიკეთე და წარმატება; და ეს ნამდვილად მოხდება, თუ შენ არ დაჰლონდები დღესა ბოროტსა, არამედ, აღჭურვილი საჭურველითა საღმრთოთა, ესე იგი სასოებითა, სარწმუნოებითა, – ეცდები, რომ გაისწორო ყოფაქცევა, უმჯობესი შეიქმნე, წინ წაიწიო სულიერითა ცხოვრებითა. კიდევაც მადლობა შესწირე ღმერთსა, თუ გენია განსაცდელი, მოითმინე იგი, დაიმდაბლე თავი: ჩემი ცოდვით იყო-თქო, მე ვარ დანაშაული-თქო. ჩემი ცოდვის კითხვა არის-თქო! თუ ესრედ მოიქცი, ყოველი განსაცდელი შეიქმნება შენდა სასარგებლოდ, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

სიტყვა,

ოცდამეთერთმეტესა კვირიაკესა ზედა.

და მან ღალად-ჰყო და რქვა: იესო, ძეო დავითისაო, შემინყალე მე, ხოლო რომელნი წინაუძლოდეს, ჰრისხვიდეს მას, რათა დასდუმნეს; ხოლო იგი უფროს ღალადებდა და იტყოდა: იესო, ძე დავითისაო, შემინყალე მე (ლუკ. 18, 38–39).

ერთხელ უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, როგორც თქმული არს დღეს წაკითხულსა სახარებასა შინა, გარემოცული მრავლითა ერთთა, მიდიოდა მახლობლად იერიქონის ქალაქისა. ამ ჟამად იმ გზაზე იქდა ერთი შობითგან ბრმა კაცი სახელით ტიმეოს,

და თხოულობდა წყალობას. მას უთუოდ გაგონილი ჰქონდა, ვინ იყო იესო ქრისტე და რა სასწაულებს იქმოდა იგი. რომ შეიტყო მან იესო ქრისტეს მოახლოება, დაიწყო ხმითა მალ-ლითა ყვირილი: **იესო, ძეო დავითისაო, შემინწყალე მე.** ერი, რომელი წინაუძლოდა და მისდევდა იესო ქრისტეს, უწყრებოდა და აყენებდა მას; გარნა მან უმეტესად იწყო ღალადება:

იესო, ძეო დავითისაო, შემინწყალე მე. მაშინ უფალმან იხმო იგი, დაინახა მისი მხურვალე სასოება და სარწმუნოება, და განკურნა იგი. ამ მოკლე მოთხრობისაგან ცხადად სჩანს, რომ ხსენებულმა ბრმამ, თვისითა დაუინებულთა ვედრებითა, რომ არ დაუჯერა სხვებს. არამედ თავისას იქმოდა, მოიგო, იშოვა, რასაც ეძიებდა. მაშასადამე, არა ყოველთვის უნდა უჯერებდეს კაცი სხვის შეგონებას, რჩევას, არამედ თავისი ჭკუით და გამოცდილებით უნდა იქცეოდეს უმეტეს ნაწილად. როდესაც კაცი ყოველთვის სხვის შეგონებას და რჩევას უჯერებს, ყოველთვის ისე იქცევა, როგორც სხვები აჩვენებენ და ეტყვიან, ამით იგი ამტკიცებს თვის სუსტ, უღონო ხასიათს.

ფრიად საჭირო და სასარგებლო არის, ძმანო ჩემნო, კაცისათვის, როდესაც იგი არის თვით-მდგომარე, ესე იგი მტკიცე, ურყეველი ხასიათისა. იგი დაემსგავსება კლდესა, რომელსა ვერ შეარყევს თვით უსასტიკესი ქარიშხალი. იგი მალე არ დაუჯერებს სხვების შეგონებას და რჩევას, არამედ პირველად, თავისი ჭკუით ასწონის ყოველს საქმეს, გარემოებასა და რჩევასაც სხვებისას, და მერმე, რომელიც უმჯობესია მათგან, მიიღებს, და სხვათა არ შეინწყნარებს. კარგად რომ დაუკვირდეს კაცი თავის ცხოვრებას და გაიხსოვნოს ყოველნი თვისნი საქმენი, შეიტყობს, რომ უმეტესი ნაწილი ცოდვათა, შეცდომათა, სჯულის წინააღმდეგობათა, რომელნი მას შეემთხვივნენ თვისსს სიცოცხლეში – შეემთხვივნენ მას სხვების რჩევით და სიტყვების დაჯერებით, ქვეყანაზე ათასში ერთი არ იპოება ისრეთი მართალი, პირმოუთნელი, უანგარო კაცი, რომელიც თავის მოყვასს აძლევდეს რჩევას. ანუ შეგონებას გულწრფელად და უანგაროდ; მომეტებული ნაწილი რჩევისა, შეგონებისა, დარიგებისა მოხდება: ანუ შურით, ანუ მტერობით, ანუ ანგაარებით, ანუ პირმოთნეობით. ამისთვის გონიერმან კაცმან ყოველივე ნათქვამი კი უნდა მოისმინოს, არამედ არა ყოველივე დაიჯეროს და აღასრულოს. ერთი სიტყვით, სუსტი ხასიათის მექონი კაცი ყოველთვის არის წარტაცებული მოყვა-

სების რჩევით, ვითარცა მტვერი, რომელი აღგავის ქარმან; გარნა გონიერი და თვით-მდგომარე ხასიათის კაცი, ვითარცა კლდე, შეურყეველი თვით უსასტიკესის ქარიშხალისაგან. პირველი ვერც ერთ კეთილს და მადლიანს საქმეს ვერ იქმს ქვეყანაზე, რადგანაც კეთილს საქმეს უნდა ღონე და მოთმინება, მეორე კი, თუ ხასიათის სიმაგრისთანა კეთილი მიმართულება აქვს და ღვთის მოყვარეობა, რასაც კეთილს საქმეს დაინყებს აღასრულებს და მრავალს ნაყოფს გამოიღებს.

მრავალს სამწუხაროს მაგალითს ჰნახავს ჩვენს ქვეყანაში კაცი, დასამტკიცებელს მისა, რაიცა აქამომდე ვსთქვით! საუბედუროდ, ჩვენს ქვეყანაში მცხოვრებთა უმეტეს ნაწილად ისეთი ხასიათი აქვს, რომ ადვილად დაიჭერებენ ყოველსა შეგონებასა, არ შეუძლიანთ ასწონონ თავისი სინიღისითა, რასაც სხვანი ურჩევენ, არა აქვსთ სიმტკიცე ხასიათისა, რომ თავის ჭკუით მძიმედ და დაკვირებით აღასრულონ ყოველი საქმე. გარნა ამაზე უფრო სამწუხარო და სატირალი კიდევ ის არის, რომ აქაურნი მცხოვრებნი ცუდს, ბოროტს, წინააღმდეგს რჩევას უფრო ადვილად დაიჭერებენ და ასრულებენ, ვიდრეღა კეთილსა და სასარგებლოსა. დასამტკიცებლად ამისა მოგიყვან ერთსა ფრიალ სამწუხაროსა მაგალითსა, რომელი გახშირდა ახლა ამ ჩვენს ქვეყანაში.

ღვთისა და ხელმწიფის მონყალებით, ჩვენს ქვეყანაში ორი წელიწადია, რაც დანესდა ფრიალ გონიერი, სასარგებლო ქვეყნისათვის სასამართლო. ვინც კი იცნობს ახალი სასამართლოების სჯულ-დებულებას და წესსა, და ამასთანავე გაიხსოვნებს, როგორი იყვნენ უწინდელნი სასამართლონი, მადლობა უნდა შესწიროს ღმერთს. მაგრამ რა? უმჯობესად სრულდება, თუ არა, ახლა მართლ-მსაჯულება ჩვენს ქვეყანაში? მართალი კაცი ყოველთვის მართლდება, და დამნაშავე კაცი ყოველთვის ისჯება თუ არა? საუბედუროდ უნდა ვსთქვათ, რომელ ეს ასე არ არის? მართლ-მსაჯულება ეხლაც არ სრულდება ისე კარგად, როგორც ჩვენ ველოდით. რა არის ამის მიზეზი? ამის მიზეზი ვართ ჩვენ, ჩვენი ხასიათის ნაკლულებანება, სახელდობრ ის სისუსტე და ადვილად აყოლება სხვის რჩევისა და ლაპარაკისა, რომელზედაც ვსთქვით. გაჩნდა ახლა ჩვენს ქვეყანაში ერთი განსხვავებული გროვა კაცთა, რომელთა თვისი ცუდი შეგონებით, რჩევით, დარიგებით გააძნელებს, დააბრკოლებს მართლ-მსაჯულების აღსრულებას. ისინი თავისთავს

უნოდებენ ადვოკატად, მაგრამ ისე შორს არის ჭეშმარიტი ქვეყნის სასარგებლო ადვოკატთაგან, რომელთა თვით სჯული მოითხოვს და მიუშვებს საქმის გასაკეთებლად. როგორათაც ყორანი შორს არის არწივისაგან. პატიოსანი, გამოცდილი, ჭკუიანი ადვოკატი დიად საჭირო და სასარგებლო არის საქმის წაყვანისათვის მართალი გზით.

პატიოსანი ადვოკატი უნდა შეენეოდეს სიმართლის აღსრულებას; ესენი კი, რომლებზედაც ჩვენ ვამბობთ, სრულიად უშლიან და აფუჭებენ. პატიოსანი და მართალი ადვოკატი, თუ მისი ჭკუა და სინილისი ჰხედავს, რომელ ვინმე მთხოვნელთაგანი მართლა დამნაშავეა, ქურდი და კაცის მკვლელი, არც კი უნდა მიიღებდეს თავის თავზედ მისს დაფარვას და გამართლებას; ესენი კი ამას არ უყურებენ, ოღონდ ფული იშოვონ მარწმუნებელისაგან, და ვინც გინდა იყოს იგი, ამაზე არ სწუხან. პატიოსანმა ადვოკატმა თავისი მარწმუნებელის დაფარვისათვის უნდა იხმაროს პატიოსანი და კანონიერი ხერხი და საშუალება; ჩვენებური ადვოკატები ამაზედ არ ფიქრობენ, არ ჰზოგავენ და არ შეირცხვენენ არც ერთსა სჯულის წინააღმდეგს საშუალებასა და ხერხის მოპოებასა. ჭეშმარიტი ადვოკატი ხშირად კიდევ უნდა უშლიდეს უცოდინარს კაცს საქმის დანცებასა, საჩივარსა, შეარიგებდეს მომჩივანთა; ხოლო ახლანდელნი ცრუ ადვოკატები, წინააღმდეგ ამისა, მართლ იმას ეძიებენ, რომ განამრავლონ ერთი მეორის მომჩივანი, თვითონ შეაგონონ და აღძრავენ საქმის დანცებას, და იმედს მისცემენ, ათამაშებენ, მერმე იშოვიან ცრუ მონშეებს. ზოგნი კიდევ ამაზე უარესს სჩადიან. ვაი სიავესა მათსა! ვაი არს მათი უსჯულოება! აგონებენ, რომ ჯვარზე და სახარებაზე დაფიცებას არა აქვს ძალაო; ხშირად ურიებსაც წარმოადგენენ ერთ მონშად და მოფიცრად. დაეცა ზნეობა! წახდა ქვეყანა! განმრავლდა, ცრუ მონშობა, ფიცის გატეხა! გათამამდნენ ქურდნი და ავაზაკნი! რაოდენი კაცის-მკვლელი დადის ახლა თამამად და შეუპოვრად, ეძებს მარჯვე დროს, კიდევ იტაცოს და მოკლას!

შენ იქმნება იფიქრო, ძმაო, რას უყურებს სასამართლო, რათ უჯერებს მათ მსაჯულნიო? ამაზე მე გიპასუხებ: ივინი თვითონვე სწუხან ამაზე. გამიგონია მე მათგან, რომ ცხადად სჩანს დამნაშავეობა ზოგიერთი კაცის სასამართლოში, მაგრამ, თუ კი ოთხს და ხუთს დაფიცებულს კაცს ათქმევინებენ თავისს

სიმართლეს, ჩვენ რა უნდა ვქნათო. მაგრამ, მარტო ადვოკატები არ არიან ამაში დამნაშავენი. არა! როგორც ზემოდ ვსთქვით, ჩვენ, საზოგადოება, უფრო ვართ დამნაშავე, ჩვენის ცუდის ხასიათით. თუ ცუდი კაცის რჩევა დაიჯერე და აღასრულე, შენ უფრო დამნაშავე იქმნები, ვიდრეღა შენი მრჩეველი. ის სიტყვით სცოდავს, და შენ თვით საქმით. ამისათვის მე მარტო ადვოკატის მოქმედებაზე არ ვსტირი, არამედ მომეტებულად ჩვენს ცუდს ხასიათზე და სისუსტეზე. ადვოკატებს ოდესმე ღმერთი მოჰკითხავს მათ ცუდს მოქმედებას და ხალხის გარყვნას. თუ სახარებაში არის თქმული, რომ უმჯობესია კაცმა დიდი ქვა მოიკიდოს კისერზე და ზღვაში ჩაიგდოს თავი, ვიდრეღა აცთუნოს ერთი მცირეთა ამათვანი, რაოდენად მომეტებული სასჯელის ღირსნი იქმნებიან ივინი, როდესაც არა ერთსა მცირეთვანსა შეავონებენ ცრუ მონუმობას და ფიცის ტეხასა, არამედ მრავალსა; მაგრამ მე ისინი უფრო მეტბრალეებიან, რომელნი მათის ცრუ შეგონებით იღუპებიან. ვსტირი და ვსწუხვარ, რომ ჩვენს ქვეყანაში კიდევ მრავალნი იპოებიან ევოლდენ გამოუცდელნი და სუსტნი, რომელნი ფიცსა სტეხენ და ცრუ მონუმობას აღსრულებენ, და იმ სახით, უმეტესად ბრმანი გამოჩნდებიან, ვიდრეღა ბრმა იგი დღეს სახარებაში მოხსენიებული. უბედურნი და სანყალნი! ადვოკატებს ამდიდრებენ, თვითონ კი საუკუნოდ იღუპებიან. მართალ მხარეს ჰლუპავენ თავის ცრუ მონუმობით, ხოლო დამნაშავე მხარეს და ადვოკატებს ახარებენ, და მათს სასჯელს და ცოდვას თავის თავზედ იღებენ.

ღმერთო! ისენ ქვეყანა ჩვენი ცრუ ადვოკატებისაგან, და ცრუ მონუმებთაგან! ამინ.

მოძღვრება,

კვირიაკესა შემდგომად ნათლის-ღებისა.

მაშინ იესო აღმოიყვანა უდაბნოდ
სულისაგან, გამოცდად ეშმაკისაგან.

(მათ. 4, 1).

სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, რომელ, ოდეს უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან ნათელ-ილო იოანესაგან იორდანესა შინა, მაშინ იგი აღმოიყვანა, ან წარყვანილ იქმნა სულისაგან უდაბნოდ, გამოცდად ეშმაკისაგან. მოთხრობა სახარებისა ამ საგანზე, ესე იგი იესო ქრისტეს ეშმაკისაგან გამოცდაზე, ერთობ შესანიშნავია, ძმანო ჩემნო, ქრისტიანენო, და აღსავსე სულიერითა სწავლითა და აღშენებითა. ჯერ მარტო ეს ვიფიქროთ, ძმანო ჩემნო, თუ სულმან ბოროტმან გაჰბედა მოახლება უწმინდესისა არსებისადმი და გამოცდა მისი, თუ მან გაჰბედა და იფიქრა, რომელ მას შეუძლია რაიმე სულიერი ვნება მისცეს თვით უწმინდესსა ღვთაებრივსა არსებასა ქრისტესსა, წარმოიდგინე და იფიქრე, რომელი კადნიერება და ღონე არ ექმნება მას, მოგეახლოს და გამოგვცადოს ჩვენ ყოველნი, ჩვენ, რომელნი უიმისოდაც ვცდებით და ვნებულნი ვართ თვით საკუთართა ჩვენთა ცუდთა თვისებათა და ხასიათისაგან. იესო ქრისტეს შორის ბოროტი სული ვერ ჰნახავდა ისრეთსა თვისებასა, ანუ კერძოსა, რომლითაც შეეძლო მას მიყენება თვისთა ბოროტთა მანქანებათა; ჩვენ კი ყოველ დღე და ყოველ წამს თვითონ ვაძლევთ მას მრავალთა შემთხვევათა, და ვაჩვენებთ გზათა, რომლითაც მას შეუძლია ისარგებლოს და შთაგვაგდოს მრავალთა განსაცდელთა შინა. მაშასადამე, ერთობ საჭირო არის შევითვით, რით და რა სახით გამოჰსცდის იგი კაცთა. ამისთვისაც ვრცლად და დანვლილებით არის ორთა სახარებათა შინა მოთხრობა იესო ქრისტეს გამოცდასა ზედა, რათა წინაღვე ვიცოდეთ ეშმაკის მანქანებანი და ფრთხილად ვიყვნეთ.

აღვიდა რა უდაბნოდ, უფალმან იესო ქრისტემან ილოცა და იმარხა ორმოცი დღე, და ბოლოს შეემშია. მაშინ მოუხდა მას გამომცდელი იგი და ჰრქვა მას: **უკეთუ შენ ხარ ძე ღვთისა, სთქუ, რათა ქვანი ესე პურ იქმნენ** (მათ. 4,3). მაშასადამე, გამომცდელი ეშმაკი პირველსა თვისსა მანქანებასა მიაქცევს ხორციელისა ბუნებისადმი. მას ჰსურს შეიტყოს, რაოდენი სულიერი ძალა და სიმტკიცე აქვს იესო ქრისტეს, აქვსაა მას მოთმინება, თუ არა? სული მისი ფლობს და სძლევს ხორციელსა ბუნებასა, თუ, პირიქით, ემორჩილება მას? ამ სახითვე გამოგვცდის ეშმაკი ჩვენ ყოველთა, ხორციელთა კაცთა. უმრავ-

ლესნი მისნი ვნებანი და განსაცდელნი მოინევენ ჩვენზედა მაშინ, როდესაც სული ჩვენი დასუსტებული არის და დამონებული ხორციითა. ხოლო ხორცი არის გაშვებული, აღვირუსხმელი, როდესაც კაცი ყოველთვის ეძიებს დააკმაყოფილოს ყოველნი თვისნი ხორციელნი ვნებანი, უყვარს მრავალი ჭამა, უზომო სმა, გრძელი ძილი და მოსვენება, არანმინდება და ყოველნი ხორციელნი ცოდვანი. ესრეთნი კაცნი ყოველთვის შეიქმნებიან საშოვარი ეშმაკისა, სული ბოროტი მათ ათამაშებს თავის ნებაზე. წინააღმდეგ ამისა, თუ კაცს ხორცი თვისი აქვს დაპყრობილი და აღვირ-ასხმული, ყოველსა თვისსა ხორციელსა მოთხოვნილებასა აკმაყოფილებს კანონიერად, ზომიერად, სჭამს და ჰსვამს ზომით, მრავალი ძილი და უქმად ღროების გატარება არ იცის, თვისს სისხლს განგებ არ აადულებს უწმინდურის აზრებით და უწმინდურის წიგნების წაკითხვითა, ერთი სიტყვით, თუ სული მისი ჰმართავს ხორცსა მისსა, და არა ხორცი - სულსა, ხორცი არის მისი, ვითარცა მონა, ანუ ხერხი, რომელსა ჭკუა მისი ამუშავებს და სწრთვნის, მაშინ ეშმაკს მოსპობილი აქვს ერთი დიდი გზა მიახლებად მისა და გამოცდად მისა. ესე ყოველი, რაც აქამომდე ვსთქვით, მოკლედ და ძლიერად გამოხატა უფალმან იესო ქრისტემან იმ პასუხსა შინა, რომელი მიუგო ეშმაკსა.

ხოლო იესო მიუგო და პრქვა: წერილ არს, რამეთუ არა პურითა ხოლო სცხონდების კაცი, არამედ ყოვლითა სიტყვითა, რომელი გამოვალს პირისაგან ღმრთისა (მათ. 4, 4).

შეიტყო რა ეშმაკმან, რომელ იესო ქრისტეს ამ კერძოდ ვერა ერთსა განსაცდელსა ვერ მიაყენებს, განიზრახა მან გამოცდა მისი მეორე მხრით, ესე იგი სულის კერძოით. უთუოდ წარმოიდგინა მან, რომ რადგანაც იესო ქრისტე ესრეთი სულიერი კაცია და არ დაემორჩილება ხორციელთა ვნებათა, იქნება მას ჰქონდეს სულიერი ამპარტავნებაო. მაშინ წარიყვანა იგი ეშმაკმა და დაადგინა სართულსა ეკლესიისასა, და პრქვა: უკეთუ ძე ხარ ღმრთისა, გარდააგდე თავი შენი ქვეყანად, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ ანგელოზთა მისთა და უბრძანების შენთვის, და ხელთა მათთა ზედა აღგიპყრან შენ (მუხ. 5, 6). აჰა, მეორე მანქანება ეშმაკისა. ამ სახითვე იგი ხშირად გამოცდის და აცთუნებს ყოველთა კაცთა. იქნება შენ თვითონ გამოგიცდია, ძმაო ჩემო, ან შენ თავზე, ან სხვას ვისმეს შეატყვე, რომელ, თუ რომელიმე ქრისტიანე არის ღვთის მოშიში და მლოცველი, უყვარს სულიე-

რი მოღვაწეა და ბეჭითოდა, ერთი სიტყვით, ცოტა-ოდნავ მაინც არის ღვთის მოყვარე, მაშინ ეშმაკი მას გაუჩინს გულში სულიერს ამპარტავნებას, შეაგონებს მას: „შენ წმიდა კაცი ხარო, შენ სხვას არ ჰგეგხარო, სხვები სუყველანი ცუდები არიანო, შენ კი სხვებს სჯობიხარო.“ ხშირად მოხდება, რომ, თუ ამისთანა კაცს რამე მწუხარება შეემთხვია, ეწყინება გულში და იტყვის: რათ დამემართა მე ეს, რომ ასეთი ღვთის მოსავე ვიყავიო? გულში კი არა, ხმამაღლადაც, მაგალითებრ, ტირილში, ჰყვირის ზოგიერთი ამ სახით: ღმერთო, რას მემართლებოდიო, რომ ამისთანა მწუხარება მომაყენეო? მე შენი მოსავე და მლოცველი ვიყავიო; ანუ კიდევ მიცვალებულზე იტყვის: ღმერთო, რათ მოჰკალი ასე ადრეო, რომ კეთილი კაცი და შენი მლოცველი იყოვო. ცხადია, რომ ყოველნი ესენი ცუდნი და უგუნური აზრნი და სიტყვანი, არიან ნაცოფნი ამპარტავნებისა, ამისთვის ფრთხილად იყავ, ძმაო ჩემო, ვისაც გესმის, და თუ ოდესმე ღმერთმა მოგანიჭა წარმატება სულიერსა ცხოვრებასა შინა, არ გაჰლაღდე. საღმრთო წერილი გვასწავლის ჩვენ, რომელ, თუ კაცმა კიდევ აღასრულა ყოველნი მცნებანი ღვთისანი, მაშინაც უნდა სთქვას, რომ იგი არის მონა უხმარი, მისთვის, რომ ნამეტანი არა რა უქმნია, მხოლოდ ის ჰქმნა, რასაც თანამდებ იყო. და თუ ყოველთა მცნებათა აღმსრულებელმან, მაშასადამე, კაცმან სრულმან და წმინდამან, ესრედ უნდა იფიქროს და მიაჩნდეს თავის თავი უხმარად. ჩვენ რაღა უნდა ვიფიქროთ და როგორ ვუყურებდეთ თავსა ჩვენსა, რომელნი, არა თუ ყოველთა, არამედ ერთსაცა მცნებასა ვერ ვასრულებთ ჯეროვნად.

ახლა, ძმანო, უნდა გადავსულიყავით და გველაპარაკა მესამესა გამოცდასა ზედა, გარნა გვეშინის არა დაგამძიმო თქვენ გრძელითა ლაპარაკითა, ამისათვის გადავსდებ სიტყვასა მომავალისა დროისათვის: ხოლო ან გვედრები თქვენ, ყოველთვის მიქცეული გქონდეს ჭკუა და ყურადღება სულიერსა მდგომარეობასა ზედა თქვენსა, და არა მისცემდეთ ეშმაკსა გულთა შინა თქვენთა ადგილსა, გამოსაცდელად თქვენდა. ამინ.

სიტყვა,

ახალს 1884 წელსა, თქმული ქუთაისის სობოროსა შინა.

ხოლო თქვენ ეძიებდით პირველად
სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმარ-
თლესა მისსა, და ესე ყოველი შეგე-
ძინოს თქვენ. (მათე 6, 33).

დღეს, ჩვეულებისამებრ, ყოველნი კაცნი მიულოცავენ ერთმანეთს ახალ წელს და ისურვებენ ერთმანეთისათვის ახალს ბედნიერებას და ახალს სიხარულს. ბედნიერება, კეთილ-წარმატება, სასიხარულო დღეები – აი რას ელტვიან ყველანი და რას ისურვებენ ერთმანეთისათვის, აკვნიდგან თვით საფლავამდის. ესრეთი მისწრაფება კაცთა ბედნიერებისადმი, არის თვით ბუნებრივი და კანონიერი მოთხოვნილება. კაცის ბუნება უნებლივად ერიდება მწუხარებასა, და ეძიებს ბედნიერებას. ღმერთსაც წვალებისათვის კი არ შეუქმნია კაცი, არამედ ბედნიერებისა და სიხარულისათვის. მაგრამ კაცთა ახირებული წარმოდგენა აქვსთ ბედნიერებაზე. მგავსად ძველთა კერპთ-მსახურთა, ჩვენ დროშიაც უმეტესი ნაწილი ხალხისა წარმოიდგენს თავის ბედს რაღაცა კაცის სახედ, რომელიც დადის კაცთა შორის თვალ-ახვეული, და ვისაც შემთხვევით მიაღვება, მას მიანიჭებს ყოველივე ბედნიერებას. არა, ძმანო ქრისტიანნო, ჭეშმარიტი ბედნიერება არ მიენიჭება კაცთა შემთხვევით, უმიზეზოდ, ის თითქმის ყოველთვის, შედეგია მრავალთა შრომათა და მოღვაწეობათა.

რაც გინდა ილაპარაკონ კაცთა ამის წინააღმდეგ, მაინც უნდა ვსთქვათ, რომ ბედნიერება ხშირად არის ჯილდო კაცის კეთილმოქმედებისა, მაგრამ კაცნი შემცდარნი არიან, როდესაც გარეგან და ნივთიერ წარმატებაში ჰხედავენ თავის ბედნიერებას, ვინაიდან ერთი მხოლოდ გარეგანი ბედნიერება და ნივთიერი სიკეთე, არ შეადგენს კაცის ბედნიერებას. ერთი უბრალო, მაგრამ გონიერი რუსული ანდაზაა, რომ საშვალ ოქროსაგანაც ცრემლი მოსდის კაცსა. როდესაც კაცის სული არ არის დაწყნარებული, როდესაც კაცის გული სკდება სხვადასხვა ცუდთა ვნებათაგან, მაშინ არავითარ ქვეყნიურს დიდებას არ შეუძლია მიანიჭოს კაცსა კმაყოფილება და ბედნიერება.

ჭეშმარიტი გზა, რომლითაც კაცს ძალ-უძს შესაძლებელი ბედნიერება მოიპოვოს ქვეყანაზე, ნაჩვენებია ზემო-მოყვანილ მაცხოვრის სიტყვებში: **ხოლო თქვენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღვთისასა და სიმართლესა მისსა და ესე ყოველი შეგეძინოს თქვენ** (მათ. 6, 33), ესე იგი, ეცადეთ უწინარეს ყოვლისა, რომ სულსა შინა თქვენთა დაარსდეს სასუფეველი ღვთისა, შეიქმნენით ძენი სასუფეველისა ღვთისა, სცანით სიმართლე ღვთისა და შეიყვარეთ იგი, და მაშინ ყველა დანარჩენი, ესე იგი მშვილობა, სიხარული და ყოველივე, რაიცა არის საჭირო კაცისათვის ქვეყანაზე, ესე იგი საჭმელი, სასმელი, ტანისამოსი და სხ. თავის-თავად მოგენიჭება თქვენ.

სულ უბრალო და მოკლე მოთქმება მიიყვანს კაცს ამ დასკვნამდის. მართლა, რა აბრკოლებს უფრო კაცის კეთილდღეობას ქვეყანაზე? სისუსტე, ბინიერება, ვნება, კაცისაგან და ამათგან წარმოდგენილი: სიღარიბე, ავადმყოფობა, მტერობა და შური ერთმანეთში. ერთი უდიდესი უბედურებათაგანი, რომლებიც არღვევენ კეთილ-წარმატებას მრავალთა კაცთასა, არის სიგლახაკე და სიღარიბე. გარნა თვით კაცნი არიან ხშირად მიზეზი სიღარიბისა თავისი სიზარმაცით, ცუდად ხარჯვით და თავისი ბინიერი ცხოვრებით. მეორე უბედურება, შემმუსრავე ხალხისა, არის ავად-მყოფობა და უდროვო დროს სიკვდილი. მაგრამ, განა არ მოხდება აქაც ხშირად, რომ თვით კაცი, თავისი ურიგო და არა ზომიერი ცხოვრებით, არღვევს თავის ტანის სიმართლეს და იწვევს უდროვოდ სიკვდილს? ბოლოს, სიღარიბისა და სნეულებითა უარესად, თვითონ კაცნი ჰლუპვენ თავის თავს ერთმანეთის მტერობით და შურით. მაგრამ ყოველნი უმთავრესნი მიზეზნი ხალხთა უბედურებისა, შემცირდებიან და კიდევ განჰქარდებიან, თუ თითოეული კაცის, ანუ მთელი საზოგადოების სულში, დამყარდება სასუფეველი ღვთისა, ესე იგი სიმართლე, მშვილობა და სიყვარული. შეიძლება ამაზე გვიოხრან: გარდა იმ უბედურებათა, რომელნიც თვით კაცისაგან წარმოსდგებიან, არის კიდევ მრავალი სხვა მოულოდნელი უბედურება, რომლებიც კაცს ცხოვრებაში შეჭხვდებიან. ეს მართალია. და ნეტა იმას, ვინც მამაცად აიტანს და სულით არ დაეცემა, არამედ მეცადინეობს, რომ ყოველთა უბედურთა შემთხვევათაგან გამოიტანოს რაიმე ზნეობითი სარგებლობა. მაგრამ ვის უფრო შეუძლია ასე მოიქცეს? იმას, რომლის სულშიაც დამკვიდრებული არის სასუფეველი ღვთი-

სა, რომელიც, სიტყვისაებრ მოციქულისა, არის: **ჭეშმარიტება, მშვიდობა და სიხარული სულისა მიერ წმინდისა.**

მართლა, ბედნიერება არ არის რაიმე გარეგანი კაცისა; ის არის მისი შინაგანი, მშვიდობიანი, მხიარული და მხნე სულის მდგომარეობა, და მისთანა სულის მდგომარეობა შესაძლებელია კაცისათვის მაშინ, როცა კაცის სინიდისი წმინდა და დამშვიდებული არის. ამიტომაც ვსთქვით ჩვენ ზემოდ, რომ ბედნიერება და ჩვენი წარმატება, ვერ მოგვანიჭებს ჩვენ ნამდვილსა ბედნიერებასა. მართლა, ყოველთვის იყვნენ მრავალნი პირნი, და ჩვენს დროში უფრო მომეტებულია, რომლებიც თავის თავს ნამდვილ ბედნიერ კაცად სთვლიან, მაშინ მხოლოდ, როცა შეუძლიათ საკმაოდ დააკმაყოფილონ თავიანთი სხეულის პირუტყვეული მოთხოვნილებანი, და ამას გარდა სხვაზე აღარას ჰფიქრობენ. მაგრამ ამისთანა ბედნიერება, ჩვენის აზრით, შეეფერება მართო პირუტყვთა, და არა გონიერთა არსებათა. კაცს, რომელიც მთლად არ ემორჩილება თავის პირუტყვეულს მოთხოვნილებასა, ყოველთვის აქვს ერთი რამე საგანი, უმაღლესი მიზანი, რომელზედაც მისი აზრი და გონება არის დამყარებული, და სულიერი და ფიზიკური მისი ძალა ეძიებს რამე მიმზიდველს სამოქმედო ასპარეზს. და ეს იქმნება დანერგვა და აღორძინება სულთა შინა ჩვენთა ღვთის სასუფეველისა, ხოლო აქ საჭიროა მეცადინეობა, რათა გაესწინდოთ, გავაუმჯობესოთ ჩვენი სული, განვაშოროთ მისგან ყოველი სინარხდრე, ცოდვა. მივაჩვიოთ ჩვენი სული და გული უმაღლეს ლტოლვილებას. ერთი სიტყვით, მივუახლოვდეთ ღმერთსა, ვიცხოვროთ მასთან.

ხორციელი წრთვნა (ხორცის მოფერება), ამბობს მოციქული პავლე, მცირედ სასარგებლოა. ღვთის მსახურება ყოველ შემთხვევაში სასარგებლოა. ყოველივე ქვეყნიური წარმატება მიანიჭებს კაცს მოკლე-დროებითს სარგებლობას, ხოლო ღვთის მსახურება ყოველთვის და ყველგან სასარგებლოა. ის ქვეყანაზედაც მისცემს კაცს მშვიდობას და ბედნიერებას, და მომავალი საუკუნო ცხოვრებისათვის მიანიჭებს მას საუკუნო ნეტარებას.

ძმანო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო, ჩვენ ყველანი, ყოველ დღეს ვევედრებით ღმერთსა: „მოვედინ სუფევა შენი“. გარნა, ვსთხოვთ რა ღმერთს სიტყვითა, ჩვენ საქმითაც უნდა ვსცდილობდეთ მოსვლას და წარმატებასაც მისსა ქვეყანაზე.

მაგრამ ვინ უფრო ვალდებულია ჩვენ შორის, განსაკუთრებით, მოეხმაროს ამ საქმეს? ჩვენ, ნასწავლნი და განათლებულნი პირნი, უმეტესად ისინი, რომელნიც მსახურებენ ღმერთსა და მეფესა, რომელნიც სდგანან საზოგადოების წინ, და რომელნიც იცვენ საზოგადოების სულიერთა და ნივთიერთა სარგებლობათა. მეტად დიდია ჩვენი პასუხისგება ღვთის წინაშე, განსაკუთრებით ეხლანდელ დროში, როდესაც ცხადად ინიშნება საზოგადო მზნობითი და გონებითი რყევა და არეულობა. მთელი სახელწიფოს ცხოვრებაში იმისთანა სამწუხარო მდგომარეობა, რომელსაც ჩვენ ეხლა ვხედავთ, დიდი ხანია არ უნახავს კაცობრიობას ქვეყანაზე. ყოველთვის ყოფილან ქვეყანაზე: ქურდნი, მძარცველნი, კაცის მკვლელნი, მაგრამ არაოდეს არ უნახავსთ, თვით ველურ ხალხთა შორის, რომ ისინი შეერაცხოთ არა დამნაშავედ, ტაში დაეკრათ მათთვის და პატივი მიეცათ. მაგრამ რას ვხედავთ ეხლა ჩვენ? დიდი ქალაქის საზოგადოება ამისთანა დამნაშავეთა, არა თუ ამართლებს, არამედ ტაშს უკრავს. მამის მკვლელთა, საზოგადოების ფულების მცარცველთა და სხვა დამნაშავეთა პატივით მიიღებენ. ამისთანა საზოგადო ველურ მოვლინებათა დროს, ყველანი, რომელთა გულშიც კიდევ დარჩა ცოტაოდენი პატივისცემა კაცის ღირსებისა, უნდა აღსდგეს დასაცველად სიმართლისა და კეთილისა, დასაცველად გახრწნილთა არა კეთილთა პირთაგან. სიტყვით და საქმით უნდა აღუდგეთ წინ ამისთანა სიმართლის დამაბნელებელთა და დამამცირებელთა მოვლენათა, ვიდრემდის არ გამქრალა ჩვენში უკანასკნელი ნაპერწკალი ღვთის ჭემმარიტებისა და მამულის სიყვარულისა, რომელიც განათლებული ევროპის წინაშე დამბადლებულია საოცარი მოქმედებებით. ამინ.

მოკლე მოძღვრება

ახალი წლისათვის.

მოგილოცავ, ძმანო ქრისტიანენო, ახალსა წელსა და ვსთხოვ ღმერთსა, რომ თქვენ ყოველთა მშვიდობით და ბედნიერად გაატაროთ იგი.

გარნა, რაი არს ბედნიერება, საიდგან მოუვა, ანუ საიდგან მიეცემა იგი კაცს? ღირს, რომ ამაზე ჩვენ ვსთქვათ ორიოდ სიტყვა, მეტადრე დღეს, როდესაც ყოველნი ერთმანეთს მიულოცავთ და ვისურვებთ ბედნიერებას.

ჩვენ, ყოველთა საზოგადოდ, შეცდომილნი აზრნი გვაქვს ამ საგანზე. თუ ვინმე კარგად და წარმატებით სცხოვრებს, თავისი ყოველი საქმე კარგად მიჰყავს – ბედნიერი კაცი არისო; თუ ვინმემ ცუდად წაიყვანა თავისი საქმე, ხშირად უკმაყოფილება და მწუხარება შეემთხვევა – ბედი არა აქვსო, რაღაცა უბედური არისო, იტყვიან იმაზე. ცხადია, რომელ ვინც ასე ჰფიქრობს, ან იტყვის იმას ჰგონია, რომ ბედი და უბედურება, არის რაღაცა ბრმა და ყრუ არსება, დადის ქვეყანაზე და ვისაც უცბად პირველად შეჰხვდება, თავზე დააყრის ყოველს ბედს და სიკეთეს; და რომელსაც მეორედ შეეყრება, იმას იგი სულ წაახდენს, უბრალოდ და უმიზეზოდ. არა, ძმანო ჩემნო, თუ კარგად დაუკვირდებით კაცის ცხოვრებას ქვეყანაზე, მაშინ ცხადად დაინახავთ, რომ კაცის ბედი დამოკიდებულია მის ხასიათზე და ყოფაქცევაზე, და ბუდობს უმეტესად კაცის სულში და გულში, ვიდრე და გარეგანსა მის გარემოებასა და მდგომარეობასა შინა. თუ გული და სული აქვს კაცს აშფოთებული, დაუნყნარებელი, აღელვებული და მოუსვენებელი, მაშინ იგი ვერ იქნება ბედნიერი, თუ გინდა ურიცხვი სიმდიდრე ჰქონდეს და ჰატივი; წინააღმდეგ შემთხვევაში, როდესაც გული აქვს დამშვიდებული და დანყნარებული, როდესაც იგი კმაყოფილი არის თავის მდგომარეობაზე და ჰმადლობს ღმერთს, მაშინ, თუ გინდა ღარიბიც იყოს და მრავალი რაიმე აკლდეს, იგი უფრო ბედნიერი არის ყოველთა მდიდართა კაცთა ზედა. კაცი მხნე, შრომის მოყვარე, წმიდა სინილისის მექონი, რომელიც, ამასთანავე, არ ეძიებს მრავალსა, არამედ მცირედითაც კმაყოფილია – უთუოდ ბედნიერი იქნება, რაოდენადაც შეიძლება კაცისათვის ამ წუთის სოფელში; ხოლო კაცი ხარბი, მოუსვენებელი, გაუმადლარი, ავი სინილისის მექონი, ვერაოდეს ვერ შეემთხვევა ბედნიერებას, ვინაითგან სადაცა არ არის მშვიდობა, მუნ არცა ბედნიერებაა.

მაშასადამე, პირდა-პირვე უნდა ვსთქვათ, რომელ ჭეშმარიტი ბედნიერება არის ნაყოფი ჭეშმარიტისა ქრისტიანობისა, ვინაითგან წმიდა სინილისი, გული დამშვიდებული და შინაგანი კმაყოფილება, მიეცემა მხოლოდ ნამღვილსა ქრისტიანესა,

ამისთვის იგი მხოლოდ იქნება ნამდვილ ბედნიერი, თუგინდ გარეგანი მისი მდგომარეობა იყოს ძნელი და მწუხარე. მაგრამ, როდესაც ჩვენ ვიტყვით დამშვიდებულ გულზე, დანაწარებულ და კმაყოფილ ხასიათზე, ნუ იფიქრებთ, ძმანო ჩემნო, რომელ ჭეშმარიტი ქრისტიანე არის დაძინებული, უსაქმო და მცონარე. სრულიად არა! წინააღმდეგ ამისა, მხოლოდ კაცი მხნე, შრომის მოყვარე, აღვსებული ცხოველთა სულიერითა მოძრაობითა, იქნება ახლო შესაძლებელი ბედნიერებისა. აქ მხოლოდ ის განსხვავება არის, რომ კაცი, სოფლის მოყვარე, მარადის არის აშფოთებული და აღელვებული თავის შრომაში და მეცადინეობაში, გარნა ქრისტიანის გული არის დამყარებული კლდესა ზედა იესო ქრისტეს სარწმუნეობისასა, და ამისთვის მას აქვს გულში ის ღვთაებრივი მშვიდობა, რომლითაც ღმერთი შეჰზღუდავს კაცის სულსა: **მშვიდობამან ღმერთისამან, რომელი ჰმატს ყოველთა გონებათა, შეჰზღუდენინ გულნი თქვენნი და გონებანი თქვენნი ქრისტე იესოს მიერ** (ფილ. 4,7). ამინ!

სიტყვა,

მირქმის ანუ მიგებების დღესასწაულსა ზედა.

აღმოიყვანეს ყრმა იგი იერუსალიმად, დადგინებად წინაშე უფლისა, ვითარცა წერილ-არს სჯულისა უფლისასა (ლუკა 2, 22-23).

თუმცა მთელი ცხოვრება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, ყოველი მისი სიტყვა, თითოეული ნაბიჯი, იყო დიდი, ამაღლებული, ღვთაებრივი, სახე და მაგალითი წმინდა ცხოვრებისა, გარნა წმინდამან ეკკლესიამან ქრისტეს ცხოვრებისაგან გამოარჩია მხოლოდ რაოდენიმე, უმეტესად შესანიშნავნი და აღმაშენებელნი, და სავსენი სწავლითა და ღვთაებრივითა მაგალითითა გარემოებანი ანუ შემთხვევანი, მაგალითად: მისი შობა, ნათლის-ღება, ფერისცვალება, ამაღლება და სხვა, და დაანესა, ანუ განაჩინა მათთვის საკუთარნი დღენი დღესასწაულად. ერთი ამის მსგავსთაგანი შემთხვევა იესო ქრისტეს ცხოვრები-

საგან იყო მირქმა, ანუ მიგებება ჩჩვილისა იესოსი ტაძარსა შინა სვიმეონ მართლისა: აღმოიყვანეს ყრმა იგი იერუსალიმად, წარდგინებად წინაშე უფლისა... და მან, სვიმეონმან მიირქვა იგი მკლავთა თვისთა ზედა და აკურთხევდა ღმერთსა.

რით არის შესანიშნავი ესე გარემოება, რას გვასწავლის, რა მაგალითს და დარიგებას გვაძლევს ეს შემთხვევა? იგი გვასწავლის ჩვენ ქრისტიანეთა, რა მტკიცედ და ერთგულად, და რა სასოებით უნდა ვასრულებდეთ საღმრთოსა სჯულსა. ამ დიდსა და ფრიად საჭიროსა ჭეშმარიტებასა გვასწავლის დღეს, პირველად – თვით უფალი იესო ქრისტე, თუმც იგი მაშინ იყო ჩჩვილი; მერმე – ყოველად-წმინდა დედა მისი, მამად წოდებული იოსებ, მართალი სვიმეონ და, ბოლოს, მოხუცებული ქვრივი ანნა, და გვასწავლიან არა სიტყვიერად, არამედ თვით საქმითა და მოქმედებითა თვისითა, რომელიც არის უმტკიცესი სიტყვისა.

აღმოიყვანეს ყრმა იგი იერუსალიმად, წარდგინებად წინაშე უფლისა, ვითარცა წერილ-არს ჰსჯულსა უფლისასა. ებრაელთა ჰქონდათ ღვთისგან მიცემული წესი, რათა ყოველი პირმშო ვაჟი წარედგინათ მშობელთა მათთა ტაძარსა შინა, შეწირვად ღვთისადმი მსხვერპლის შეძლებისდაგვარად, ზედ – მიღებად ღვთისაგან მადლისა და კურთხევისა. ამა საღმრთოსა ჩვეულებას აღსრულებენ დღეს უთუოდ წმიდა მარიამი და იოსები. რადგანაც იყვნენ ღარიბნი, მათ მეტის შეწირვა არ შეეძლოთ, და შესწირეს მხოლოდ ორი ტრედის მართვენი. ამ უამად წმინდა სვიმეონ, მოხუცებული უმეტეს ასის წლისა, მიეგება ყრმასა იესოს, აღიყვანა იგი მკლავთა ზედა თვისთა და აკურთხა იგი. ახლა იფიქრე, ძმაო, და წარმოიდგინე, რა საკვირველი და ამალღებული მაგალითია ყოველსა კაცისათვის. უფალი იესო ქრისტე იყო ძე ღვთისა, რა საჭირო იყო მისთვის წარდგინება ტაძრად და მსხვერპლად შეწირვა, მსგავსად ერთისა ცოდვილის კაცის შვილისა. გარნა იმან დაიმდაბლა თავი თვისი და დაემორჩილა სჯულსა იმას, ცოდვილთა კაცთათვის დაწესებულსა, რათა გვასწავლოს ჩვენ მორჩილება და აღსრულება სჯულისა. ამაზედ კიდევ ის აზრიც დაუმატე, რომ უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მისთვის მოვიდა ქვეყანაზე, რათა გააუქმოს ძველი სჯული და ყოველნი მისნი წესნი, რომელნი მხოლოდ დროებით იყვნენ მიცემულნი კაცთათვის; და ნაცვლად მისა მოგვცეს ჩვენ ახალი, უმაღლესი და უწმინდესი სჯული. მაშასადამე, რაღა საჭირო იყო აღ-

სრულდება ძველისა ამის ჩვეულებისა, რომელიც მალე უნდა გაუქმებულიყო? გარნა, ვინაიდგან ძველი იგი სჯული არ იყო ჯერედ გაუქმებული, მაცხოვარი დაემორჩილა სჯულსა მას და აღასრულა იგი. აჰა, დიდი მაგალითი ყოვლისა კაცისათვის! ამით იგი გვასწავლის ჩვენ, რათა ჩვენცა პატივის-ვსცემდეთ ყოველსა სჯულსა. დიდი არს ფრიად ეს მაგალითი ჩვენთვის! სჯულის დამორჩილება, ერთგულად და სასოებით აღსრულება ყოვლის საღმრთო ჩვეულებისა და წესისა, არის დედა-ბოძი, როგორათაც სულიერის, ზნეობითის წარმატებისა, ეგრე მსგავსადვე ამ სოფელში მშვიდობით და მყუდროებით ცხოვრებისა. სჯულის დამორჩილება და პატივის ცემა მისთვის არის საძირკველი და ბოძი სულიერი წარმატებისა, რომელ იგი აღვირს-უსხამს ვნებათა და ცოდვათა ჩვენთა. მით კაცი მიეჩვევა წესიერებას, რიგიანობას ყოველთვის, სიტყვაში და საქმეში. თუ შენ, ძმაო, ერთგულებით აღასრულებ ყოველთა ქრისტიანულ წესთა, დღესასწაულებს არ შეურაცხჰყოფ, არამედ საყდარში მოხვალ და წირვა-ლოცვას მოისმენ, მარხვებს არ დაივინცებ, თავის დროზედ ეზიარები, თავის დროზედ სხვათა მოთხოვნილებათა სულიერთა და წესთა აღასრულებ, მით შენ გამაგრდები და განმტკიცდები ქრისტიანულსა ცხოვრებასა შინა. ყოველი ქრისტიანული წესი, მარხვა, წირვა-ლოცვის მოსმენა, აღსარება, ზიარება, მონათვლა, ზეთის კურთხევა, სასოებით აღსრულებულნი, განაახლებენ და განამტკიცებენ შენს გულში ღვთის მადლსა, სასოებასა, და თუ ესენი არ მიგაჩნია, ან უსასოდ აღასრულებ, ანუ გვიან, გვიან გაგახსენდება, შენ, სასოება მოგაკლდება, გული გაგიცივდება, მაშასადამე, ცოდვა განძლიერდება შენს გულში, უმჯობესი კერძო შენი ბუნებისა დასუსტდება, ხოლო უარესი განძლიერდება.

მსგავსივე ამისა ითქმის თვით სოფლიურის, ხორციელის ცხოვრებისათვის, რომელიც კაცი პატივის-მცემელია სამოქალაქო სჯულისა, ემინია და არ უყვარს მათი დარღვევა, რაც ჰმართებს მას სჯულით, კანონით, იმას ყოველთვის აღსრულებს ერთგულად, იმ კაცის ცხოვრება რიგიანია და წესიერი და სასარგებლო ქვეყნისათვის. ის ქვეყანა, რომელშიაც ჰსუფევს საზოგადოებაში პატივის-ცემა და მორჩილება სჯულისა, უფრო მშვიდობიანი და წარმართებულია. იქ მძლავრი კაცი ვერ დასჩაგრავს სუსტს; სიმართლე არაოდეს არავის დაეკარგება. მაგალითებრ, სამოქალაქო სჯულით, წესით, ყოველი

საქმე და სიმართლე უნდა დამტკიცდეს ფიციით. ახლა, თუ რომელიმე ქვეყანაში ყოველთა მცხოვრებთა აქვსთ პატივი ამ კანონისა, ფიცს არაოდეს არ დაარღვევენ, იქ ყოველი კაცი მოსვენებულია, იცის, რომ მისი სიმართლე არ დაიკარგება, იმას ვერავინ ვერ დასჩავრავს. გარნა წარმოიდგინე მეორე სახე, წარმოიდგინე, რომ რომელიმე ქვეყანაში ისე გაფუჭდა ბნეობა, რომ ფიცი აღარათურად მიაჩნიათ, ერთს და იმავე საგანზედ და კითხვაზედ ხუთი ანუ ექვსი დაფიცებული პირი ანბობს – „ჰო“! და სხვები დაფიცებული პირნი ანბობებ – „არა“! რაღა მშვიდობა უნდა იყოს იმ ქვეყანაში და წარმატება? თუ ამისთანა ჩვეულება თანდათან განმტკიცდა, იმ ქვეყანაში პატიოსანს და მართალს კაცს ცხოვრებაც აღარ შეუძლია. უმჯობესია ტყეში იცხოვროს კაცმა პირუტყვებთან, ვიდრე ამისთანა საზოგადოებაში.

ამისთვის გახსოვდეს, ძმაო, ჩემო მსმენელო, რა ღიღი მაგალითი გვაჩვენა დღეს მაცხოვარმან: ერთგულებით უნდა ვასრულებდეთ სჯულსა, პატივი და მორჩილება გვექონდეს ყოველი კანონისა. თვით ჩვენი სულიერი და ქვეყნიერი, ხორციელი წარმატება და ბედნიერება მოითხოვს ამას. ამინ.

სიტყვა,

მირქმასა იესო ქრისტესსა.

ან განუტევე, მეუფეო, მონა შენი,
სიტყვისაებრ შენისა, მშვიდობით,
რამეთუ იხილეს თვალთა ჩემთა მაცხოვარებაი შენი (ლუკა 2, 29–30).

ესრედ წარმოსთქვა მოხუცებულმა სვიმონ მართალმან, როდესაც შეეგება ტაძარსა შინა ჩჩვილსა იესოს და მიიღო იგი მკლავთა თვისთა ზედა. მას ჰქონდა აღთქმული სულისაგან წმიდისა, არა ხილვად სიკვდილისა, ვიდრემდის იხილავს მოსულსა მაცხოვარსა სოფლისასა, და როდესაც იგი იხილა, აკურთხა ღმერთი, დალოცა დედა მისი და ევედრა ღმერთსა, რომ გა-

ნუტეოს იგი ამ სოფლითგან: ან განუტევე მონა შენი, მეუფეო, მშვიდობით. ამაზე უკეთესს რას დაინახავდა იგი ქვეყანასა ზედა. იგი იყო ღრმად მოხუცებული, მან აღასრულა ქვეყანაზე თვისი მოვალეობა: ემსახურა ღმერთსა მრავალი წელიწადი მარხვით, მოთმინებით, აღიდა იგი სიტყვით და საქმით. ერთი მხოლოდ ჰქონდა მას ვედრება და სურვილი, რადგანაც იცოდა სულისაგან წმიდისა, რომ მოახლოებულ იყო დრო ქვეყანასა ზედა მოსვლისა მესსიასი, მხსნელისა, ჰსურდა ხილვა მისი, და როდესაც იხილა, ევედრა ღმერთსა: ან განუტევე მონა შენი, მეუფეო მშვიდობით, რამეთუ იხილეს თვალთა ჩემთა მაცხოვარება შენი.

მზგავსადვე უნდა მოიქცეს ყოველივე ქრისტიანე კაცი; იგივე სიტყვები უნდა წარმოსთქვას მან, როდესაც მოიწევა დღე მისისა აღსასრულისა. თუ ღმერთმა შენ, ძმაო, მოგცა ქვეყანასა ზედა გრძელი და მშვიდობიანი ცხოვრება, თუ შენ გიყვარდა ღმერთი, და რაოდენიც ძალ-გედვა, ემსახურე მას, აღასრულე ქვეყანასა ზედა სულიერი შენი მოვალეობა, კეთილს საქმეს იქმოდი და მით აღიდებდი ღმერთს შეძლებებისა გვარად შენისა, მაშასადამე შენც გინახავს მაცხოვარება ღვთისა არა ნაკლებად, ვიდრეღა სვიმეონს მართალსა. მან მხოლოდ ჩრვილი იესო იხილა, შენ კი სულიერითა თვალითა და სარწმუნეობითა გიხილავს იესო ქრისტე, აღმასრულებელი ჩვენისა ცხოვრებისა, ჯვარცმული, აღდგომილი მკვდრეთით, თვით მისი სისხლი და ხორცი მიგიღია. მაშ შენც, როდესაც მოინიოს უამი შენის აღსასრულისა, არ შეგეშენდეს, არამედ თამამად წარმოსთქვი სასოებითა, მშვიდობიანითა გულისთა: ან განუტევე მონა შენი, მეუფეო მშვიდობით. გარნა, თუ გინდ გრძელი და მშვიდობიანი არ იყოს ცხოვრება შენი, არამედ მოკლე და აღსასვსე მწუხარებითა, თუ გინდ შენ იყო მზგავსი ათასთა და ბევრეულთა კაცთა, ჭირვეულისა და მძიმისა ცხოვრებისა განმატარებელი, არაფერი შესანიშნავი და მაღლიანი საქმე არ აგესრულებინოს ქვეყანაზედ, მაგრამ ქრისტიანე კაცი მაინც იყავი და ხარ. მონათლული ხარ, პირჯვარს იწერდი, ღმერთი არ დაგივიწყებია, სასონარკვეთილებაში არ შეჰსულხარ – შენც შეგიძლია დაავგირგვინო ცხოვრება შენი, თუ გინდ ადრე გინიოს უამი სიკვდილისა, დაიბარე მოძღვარი შენი, უთხარ მას უკანასკნელი აღსარება, მიიღე მისგან მაცხოვარება ღვთისა, ესე იგი ზიარება ქრისტეს სისხლისა და ხორცისა, სასოებით,

ცრემლით, სინანულით, და შემდეგ წარსთქვი თამამად: **ან განუტევე მონა შენი, მეუფეო, მშვიდობით.** რაც გინდა საწყალი და ღარიბი იყოს კაცი ქვეყანასა ზედა, თუ გინდ იგი იყოს უკანასკნელთა გლახაკთაგანი, იმასაც კი შეუძლია დაიგვირგვინოს ცხოვრება თვისი პატიოსნითა, ქრისტიანულითა გარდაცვალებითა. მოხუცებული სვიმეონ მართალი, არ იყო მთავართა, დიდებულთა, ანუ მდიდართაგანი, არამედ ერთი მცირე და თავმდაბალი კაცი, რომელიც მოღვაწეობითა, სიმდაბლითა ატარებდა ცხოვრებასა თვისსა.

ბოლოს, კიდევ რომ კაცმან მთელი თვისი ცხოვრება გაატაროს უქმად, მრავალი ცოდვა აღასრულოს, ღვთის მსახურება, დიდება არ ეფიქრებოს ქვეყანასა ზედა, თუ მოინდომა, ჭკუა იხმარა, ღმერთი შეინირა, იმასაც კი შეუძლია უკანასკნელს უამს შეინანოს, იტიროს, მოემზადოს, ეზიაროს და მით ძლევა შეიმოსოს ცოდვასა და ეშმაკსა ზედა, და მაინც კეთილად დაავიგვირგვინოს ცხოვრება თვისი. პატიოსანი და ქრისტიანული გარდაცვალება არის გვირგვინი ქვეყნიურისა ცხოვრებისა. არა ამოდ არის თქმული: **პატიოსან არს სიკვდილი მართალთა.** ხოლო ცოდვილისა კაცისა, შეუნანებელისა, რომელი თვით სიკვდილის დროს არ მოვა გრძნობაში, არ გაიხსოვნებს – **ბოროტ არს სიკვდილი მისი,** სიკვდილი ცოდვილთა.

და ესრედ, ძმაო, ეცადე გულმოდგინედ რომ უკანასკნელნი მაინც წამნი შენისა ცხოვრებისა მოიხმარო შენი სულის ცხოვნებისათვის, შეინანო, ეზიარო სასოებით, მამინ შენც შეგიძლია თამამად სთქვა: **ან განუტევე, მეუფეო, მონა შენი მშვიდობით.** ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისს, დღესა უფლის მიგებებისა, ანუ მირქმისა.

იესო წარემატებოდა სიბრძნით და ჰასაკითა, და მადლითა წინაშე ღმრთისა და კაცთა. (ლუკ. 2, 52).

სახარება დაწვლილებით არ მოგვითხრობს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, რა სახით სწავლობდა და იზრდებოდა უფალი იესო ქრისტე სიყმაწვილესა შინა თვისსა. ერთი მხოლოდ ლუკა მახარებელი ახსენებს მოკლედ, რომელ იგი იყო და-მორჩილებული დედ-მამათა თვისთა და წარმატებოდა სიბრძნითა და ჰასაკითა, და მადლითა წინაშე ღვთისა და კაცთა. გარნა ესეც საკმაო არის ჩვენდა სასწავლებლად. გონიერნი და ღვთის მო-შიშნი მშობელნი ამ მოკლე სიტყვისაგანაც გამოიყვანენ, თვის-სა სახელმძღვანელოდ, დიდსა სწავლასა და დარიგებასა იმა-ზედ, თუ რა სახით უნდა ჰზრდიდენ იგინი თვისთა მცირე წლოვანთა შვილთა.

გარნა, პირველ, ვიდრე შეუდგებით ჩვენ უბნობასა ამ სა-განზე, გამოვითხოვ თქვენგან ნებას, მოგახსენო თქვენ ერთი მცირე შემთხვევა, რომელიც მოხდა ამ დღეებში. ის შემთ-ხვევა, სხვათა შორის აღგვიხსნის და დავგიმტკიცებს ჩვენ, რა უგუნურად იზრდებიან ჩვენ ქვეყანაში მშობლების სახლებში, და რაოდენ ცუდი ზნე და ვნება წარმოსდგება იქიდან. ის შემთხვევა იყო ამ სახით: ერთს პატარა ხუთის ანუ ექვსის წლის ბავშს, ღარიბს, ფეხ-ტიტველს, თავ-დაუხურავს, ხელში ეჭირა ცოტა ოდენი ფული და მირბოდა სახლში, სადაც მას ჰყავდა მოხუცებული მამა, თუ ბიძა, გარდაცვალებული. იმ ფულით უნდა ეყიდათ კუბო მიცვალებულისათვის. ამ ჟამად იმას მიენევა ერთი ვიღაცა ყმანვილი კაცი, კარგად ჩაცმული და უთუოდ კეთილშობილთაგანი, გამოსტყუებს ამ ფულს, და ჰსურს წართმევა მისი. გარნა შორითგან დაინახა ეს საქმე სხვამ ვინმე კაცმა, მივიდა, შეარცხვინა იგი და დააბრუნებია ფული ბავშვისათვის, ძლიერ უბრალო არის ეს შემთხვევა, მაგრამ რაოდენს სამწუხარო აზრს გააღვიძებს იგი კაცის გულ-ში. პირველად, მიაქციე ყურადღება, ძმაო, იმაზე, რომელ ის კაცი, რომელსა არ შერცხვება ამისთანა უღმერთო საქმისა, არ იყო ერთი გავარდნილი და გარყვნილი ქურდი. იგი იყო, რო-გორც ვსთქვით, კარგად ჩაცმული, უთუოდ კეთილშობი-ლი; თუმცა სახელი და წოდება მისი დარჩა უცნობელი, გარ-ნა, როგორათაც ზოგიერთნი ამბობენ, იგი არის სამსახურში. ყოველს შემთხვევაში, უეჭველია, რომ საზოგადოებაში იგი იქცევა კეთილშობილურად, ლაპარაკი და სახე იმას აქვს უთუ-ოდ მოსაწონი, ერთი სიტყვით, იმას ისრეთი სახე და ქცევა

აქვს, რომ ვერაფერს ვერ იფიქრებს, რომ იგი ამისთანა საძაგელ საქმეს არ მოერიდება, - და რისგან და საიდგან არის ერთი გასაოცარი უთანხმოება და წინააღმდეგობა კაცის საქმისა და სახისა, ლაპარაკისა და მოქმედებისა? რისგან არის, რომ გარეგანი კაცისა სჩანს პატიოსნად, მოსაწონად, მაშინ, როდესაც შინაგანი მისი არის აღვსებული ყოველითა საძაგლობითა და სიმყარლითა? ვგონებ, შეცდომა არ იქნება ჩემგნით ვსთქვა, რომ ერთი ამის უმთავრესი მიზეზთაგანი, არის ცუდი, უგუნური აქაურის ბავშვების აღზრდა თავის დედ-მამის სახლში.

სახარებაში თქმულ-არს, როგორც ზემოდ მოვიყვანეთ, რომელ უფალი იესო ქრისტე, როდესაც იგი იყო მცირე-წლოვანი, იყო მორჩილებასა შინა დედმამისასა, და წარმატებოდა სიბრძნითა და ჰასაკითა, და მადლითა წინაშე ღვთისა და კაცთა. საკვირველია, რა სიბრძნესა სწავლობდა მცირე წლოვანი ყრმა, და რა მადლით წარმატებოდა იგი? აქ, ძმაო, წიგნების სწავლაზე არ არის თქმული, არამედ აღრიდგანვე, ვიდრე იგი იყო მცირე-წლოვანი, აშენებდენ მის სულში და გულში საფუძველსა კეთილსა ზნეობისა, სინმინდისა, სიმართლისა და სათნოებისასა. ასე იზრდებოდა უფალი იესო ქრისტე! თუმცა იგი იყო ძე ღვთისა, მაშასადამე, მისთვის რა საჭირო იქმნებოდა აღზრდა, დედმამის მორჩილება, სწავლა, გარნა ეს მოხდა და დაინერა სახარებაში ჩვენთვის, რათა ყოველთა მშობელთა ახსოვდეს, თუ რა მონივნებით და მეცადინეობით უნდა ჰზრდიდენ იგინი თვისთა შვილთა. ზნეობის სწავლა, პატიოსნების მიჩვევა, სიცრუის მოძულება, ყოველი სიბრუნდის, სიყალბის მორიდება, სიყრმიდგან, სამი-ოთხი წლიდგანვე უნდა ასწავლონ, მიაჩვიონ მშობელთა თვისნი შვილნი. როგორც ენას ამოიდგამს ბავშვი, მაშინვე ცოტაოდენი განრჩევა ცუდისა და კარგისა, მოსაწონისა და დასაწუნებელისა უნდა შეატყობინონ მას, არა მხოლოდ სიტყვით, არამედ უმფრო საკუთარი ქცევით.

გარნა, საუბედუროდ, ჩვენებურნი მშობელნი იქცევიან სრულიად საწინააღმდეგოდ; უმეტესად ნაწილი აქაურთა მშობელთაგანი, სრულიად არ ჰფიქრობს და არ სცდილობს, რომ მცირე-წლოვანთა ბავშვთა ასწავლოს კეთილი ყოფა-ქცევა და კეთილი ზნეობა. აქაურნი ბავშვნი იზრდებიან სრულიად მიუხედეველად მათდა. რას სწავლობენ იგინი, რას ეჩვენებენ

ვიან – ამას მშობლები სრულიად არ ეძებენ. თუ რაიმე ცხადი სიყუდე ჰქმნა, ბავშვი არისო, არათეორიო, გაიზრდება – გამოიყვანებაო. როდესაც გაივლი ქალაქის ქუჩებში, ანუ სოფლებში, სახლების წინაშე, ჰნახავ, რომ მცირე წლოვანი ბავშვები გდიან მიწაზე, ტალახში, ანუ მტვერში, გოჭებთან, ანუ თხებთან, გასვრილნი, ერთმანეთს ეჩხუბებიან და აგინებენ, და ეჩვევიან ყოველსა ცუდსა ზნესა. დილიდამ საღამომდი მშობლები ერთხელაც არ შეჰხედავენ მათ, და ერთ დარიგებასაც არ მისცემენ, ამ სახით, ვიდრე ბავშვი შეიქმნება რვისა ანუ ათის წლისა, იგი გაიგონებს, ჰნახავს და ისწავლის ყოველსა სიყუდესა და სიბილწესა, გარნა კეთილსა აზრსა და ზნეობასა ვერც ერთს ვერ შეიტყობს, ვერ ისწავლის. რა კეთილი უნდა გამოვიდეს ამ სახით გამოზრდილისა ბავშვისაგან.

გარნა, მსმენელნო, იქმნება იფიქროთ, რომ ამ სახით იზრდებიან მხოლოდ დაბალი ხალხისა, და არა კეთილშობილთა შვილები. ამაზე მე გიჰასუხებთ, რომ დიდი განსხვავება არ არის მათ შორის: კეთილშობილის ოჯახის შვილები პირველსა ჰასაკსა, რვა თუ ცხრა წლამდის, იმ სახითვე ატარებენ დროებას ქუჩებში, მინდვრებში, ეზოებში, ტყეში და ველში, ჰნახავენ და ისწავლიან ყოველსა ცუდსა. მართალია, ამის მერმე მშობელნი მათ მისცემენ სასწავლებელში, მაგრამ ცუდ საფუძველზე კარგის სწავლის დაშენება არ შეიძლება. რაკი ცხრა წლამდის ყრმა იყო დამორჩილებული დედ-მამისა, და არ წარემატებოდა სიბრძნითა, ჰასაკითა და მადლითა წინაშე ღვთისა და კაცთა. მერმე ძნელი იქნება მისი ხასიათის გასწორება.

მართალია, არა ყოველნი მშობელნი იქცევიან ესრედ უგუნურად. მრავალნი მათგანნი სცდილობენ, რომ მათ მცირე წლოვანების გულში დანერგონ კეთილი ზნეობა და პატიოსანი ყოფა-ქცევა, მაგრამ აქაც ერთი შეცდომილი ჩვეულება აქვსთ აქაურთა მშობელთა. ნაცვლად მისა, რომ მათ ყოველი თვისი მეცადინეობა მოიხმარონ, რათა შვილი მათი წარემატებოდეს ჰასაკითა, სიბრძნითა და მადლითა წინაშე ღვთისა, ესე იგი, შეაგონონ თვის შვილსა, რომელ ღმერთი ჰხედავს ყოველსა მისსა აზრსა და საქმესა, მას უნდა სცხვენოდეს ღვთისა, და ცუდ საქმეს ერიდებოდეს ღვთის გულისათვის, სულის და გულის სიღრმეში გაუჩინონ, გაუზარდონ მართლ-მსაჯული, წრფელი სინიდისი, – მშობელნი ასწავლიან შვილთა მხოლოდ გარეგანსა პატიოსნებასა. თუ ცუდი რამე ჰქმნა ბავშვმა, მაშინვე

მიაძახებენ: არა გრცხვენიაო, რომ დაგინახონ, რას იტყვიანო შენ-
ზე. ამისთანა ლაპარაკით ბავშვის გულში ის აზრი და მეცადინეობა
გამოიხატება, რომ ოღონდ ვინმემ კაცმა არ დაინახოს მისი
ცული ქცევა, და, რაც გინდა ჰქნას, არათურია. იმას კი არ
ჰტიქრობს, რომ ყოველ ცუდ საქმეს მოერიდოს, არამედ
სცდილობს, რომ სხვამ არავინ შეუტყოს მისი ცული საქმე, და
სადაც შეუძლია ჩუმად ცული საქმის ქმნა, იქ არ მოერიდება,
როგორათაც ის საცოდავი, რომელზედაც თავიდგანვე ვსთქვით.
კაცის სირცხვილი არ დაგიცავს ცოდვისაგან, თუ საკუთარი
შენი სინდისი გაჩუმებულია; თუ შენი სინდისი არ გელაპარა-
კება, არ გარცხვენს, არ განუხებს, თუ იგი გაყრუებულია, ათას
ნაირად შეგიძლია ცოდვა აღასრულო, და არავინ დაგინახოს.

ძმაო ქრისტიანე! თუ ღმერთმა მოგცა შვილი, ეცადე და
ფრთხილად იყავი, რომ აღრიდგანვე არ გაჰფუჭდეს მისი ზნეო-
ბა და ხასიათი. აღრიდგანვე, ვიდრე იგი შენს ხელშია, დაჰწერ-
გე მის გულში ის ჩვეულება, რომელ იმას, ყოველი ცული
საქმისათვის და ქცევისათვის, თვისი ჭკუა, ანუ, უმჯობეს არს
თქმად, თვისი სინდისი, ღვთის მადლით განათლებული, აში-
ნებდეს და არცხვენდეს. ერთი სიტყვით, ეცადე, რომ იგი
წარემატებოდეს, ვითარცა უფალი იესო ქრისტე, სიბრძნითა
და მადლითა, არა მხოლოდ წინაშე კაცთა, არამედ პირველად
წინაშე ღვთისა და მერმე კაცთა. ამინ.

მოძღვრება,

ფერის-ცვალებასა ზედა.

მოვედით ან უაღრესითა შეცვალე-

ბითა შეცვალებულთა, თავნი თვისნი
განვიმზადეთ ხვალისად, კეთილად
აღსვლად მთად ღვთისად წმიდად,
უცვალებელისა ქრისტეს დიდებისა
აელვარებულისა ხილვად. (საგალო-
ბელი დღესასწაულისა).

ეს სიტყვები, ძმანო ქრისტიანენო, ჩვენ მოვიყვანეთ ერთი-
სა საეკლესიო საგალობელისაგან, რომელიც ითქმის მწუხრსა
ზედა აწინდელისა დღესასწაულისასა.

გვონებ, რომელ ზოგიერთთა თქვენგანთა, რომელნი ყუ-
რადლებით და სასოებით ისმენთ საეკლესიო წიგნთაგან საკი-
თხაჲთა, იცით, რომ სადღესასწაულო საგალობელნი და წასა-
კითხაჲნი, ფრიად მშვენიერად აღსნიან დღესასწაულის მნიშვნე-
ლობასა, და მრავალთა მშვენიერთა და აღმაშენებელთა და
გრძნობად მომყვანებელთა აზრთა და დარიგებათა იპყრობენ
თვის შორის. ამ სახით, ზემო-მოყვანილი სიტყვებით წმიდა ეკ-
კლესია მოგვიწოდს ჩვენ, რათა თავნი ჩვენნი განვამზადოთ უაღრე-
სითა შეცვალებითა, ესე იგი, სიცუდისაგან და სიბოროტისა-
გან შევიცვალოთ თავნი ჩვენნი, ანუ, მოკლედ ვსთქვათ, ჩვენ-
ცა ფერი ვიცვალოთ, და, ესრედ, კეთილად აღვიდეთ მთად
წმიდად, ხილვად უცვალებელის ქრისტეს დიდებისა.

მართლა, რისთვის იცვალა ფერი უფალმან იესო ქრის-
ტემან მთასა ზედა? რად გამოაჩინა მან ბრწყინვალე დიდება
თვისი მთასა ზედა თაბორსა, მაშინ, როდესაც მას, ვითარცა
მოგვითხრობს სახარება, არაოდეს არ უყვარდათვისი დიდე-
ბის გამოჩენა, არამედ ჰმალვიდა და ჰფარვიდა თავსათვისსა
სოფლისაგან? სხვათა შორის, მისთვის, რათა აღგვიხსნას და
ცხადად გვაჩვენოს ჩვენ საიდუმლო მომავალისა ცხოვრებისა
ცათა შინა, და დიდებისა მართალთა კაცთა. დღევანდელი
სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, რომელ, როდესაც უფალი იესო
ქრისტე აღვიდა მთასა ზედა თაბორსა, და დადგა ლოცვად,
მაშინ იცვალა მათ წინაშე მოციქულთა სხვა ფერად, და გან-
ბრწყინდა პირი მისი, ვითარცა მზე, და სამოსელი მისი იქმნა
სპეტაკ, ვითარცა ნათელი. (მათ. 17, 2.) ამასვე არ იტყვის
წმიდა მოციქული პავლე მართალთა ზედა? რომელ იგინი
სასუფეველსა შინა ცათასა გაბრწყინდებიან ვითარცა მზე?
მაშასადამე, შეიძლება ვსთქვათ, რომ ცხოვნება მართალთა

სასუფეველსა შინა იმაში მდგომარეობს, რომელ იგინიცა ფერს იცვლიან და განბრწყინდებიან, ღირსებისამებრ თვისისა, ვითარცა უფალი მთასა ზედა თაბორსა.

გარნა ესრეთი განბრწყინვება, ანუ ესრეთი ფერის-ცვალება უცვლად, მოუმზადებელად არ მოხდება. დიდი მეცადინეობა, მომზადება და მოთმინება უნდა ვიხმაროთ ჩვენ ყოველთა ქრისტიანეთა, რათა ველირსნეთ ესრეთსა ფერის-ცვალებასა. აქვე, ამ ქვეყანაზე და ახლავე უნდა ვიწყოთ ჩვენი ფერის-ცვალება. **მოვედით ან უაღრესითა შეცვალებითა შეცვალებულთა, ვიდრემდის აქვე ვართ ქვეყანასა ზედა, თავნი თვისნი განვაზადეთ ხვალისად, ესე იგი, მომავალისა საუკუნოისათვის, კეთილად აღსვლად მთად წმიდად ღვთისად, ესე იგი, სასუფეველსა შინა ცათასა, უცვალებელისა ქრისტეს დიდებისა აელვარებულისა ხილვად.**

მართალია, მთელი ქვეყნიური ცხოვრება კეთილ-გონიერის ქრისტიანისა, სხვა არაფერი არ უნდა იყოს, გარნა ერთი მხოლოდ განუწყვეტელი და ხარისხითი-ხარისხად აღმავალი სულიერი ფერის-ცვალება, ესე იგი, შეცვალება, ანუ გადასვლა არა-კეთილისა სულიერისა მდგომარეობისა და ხასიათისა, კეთილსა და წმიდასა მდგომარეობასა შინა, და ესრედ აღსვლა მდაბლისა ხარისხისა – უმაღლესსა ხარისხსა ზედა სინმინდისა და სათნოებისასა. სულიერი ცხოვრება და მდგომარეობა ქრისტიანისა თან-და-თან, დღითი-დღე უნდა იცვლებოდეს, განახლდებოდეს, უმჯობესდებოდეს, ამაღლდებოდეს. უმაღლესი ნიჭი, ანუ თვისება კაცის სულისა, არის გონება, მეცნიერება, ანუ ჭკუა. ეს ნიჭი და გონება ჩვენი თან-და-თან უნდა იზრდებოდეს, სრულდებოდეს, განახლდებოდეს, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **ნუ თანა-ხატ-ეჭმნებით სოფელსა ამას, არამედ შეიცვალენით განახლებითა მით გონებისა თქვენისათა, რათა გამოიყადოთ, რა იგი არს ნება ღმრთისა, კეთილი, სათნო და სრული.** (რომ. 12, 2.) ამ სოფელს ნუ დაემსგავსებითო, არამედ შეიცვალენით გონების განახლებითაო, რათა იცნათ ნება ღვთისა. თუ გონება ჩვენი თან-და-თან არ მდიდრდება და არ განახლდება ღვთის მცნებისა, საღმრთო წერილის, ანუ ღვთის სიტყვის სწავლითა, მაშინ იგი შეიქმნება ბინიერი, სოფლიერი, მაშასადამე, ფერს ვერ იცვლის, ვერ გაბრწყინდება. მეორე, უდიდესი სულისა ჩვენისა თვისება, ანუ ნიჭი, არის ნება ანუ სურვილი, რომელსა კიდევ ეწოდება მნებელობა, რომელი ჰმართავს მოქმედებასა ჩვენსა. კეთილგონიერმა ქრისტიანემ ყოველთვის

უნდა ეცადოს, რომ გული თვისი განაახლოს, გაიცოცხლოს, შესცვალოს, ერთი სიტყვით, სხვა სულიერი და საღმრთო ფერი მისცეს. სიტყვა ღვთისა გვიმტკიცებს ჩვენ, რომელ, თუ გული, ანუ სურვილი კაცისა ცოტ-ცოტად არ იცვლება სულის წმიდის ტაძრად, მაშინ იგი გადაიქცევა ცოდვისა და ეშმაკისა სადგურად. მაშასადამე, მორწმუნე და გონიერი ქრისტიანი მღვიძრად უნდა იდგეს სახმილავსა ზედა გულისა თვისისა, და დღითი-დღე მიუშვებდეს სულსა წმიდასა, რათა მადლმან სულისა წმიდისამან ცოტ-ცოტად სცვალოს სულიერი ფერი მისი. ერთი სიტყვით, კაცი მონათლული ყოველთვის უნდა ცდილობდეს, რომ ყოველი ძველი, ცოდვისაგან წამხდარი ფერი განიძარცვოს, და ახალი, განათლებული მადლითა, შეიმოსოს, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **განიძარცვედ ძველი იგი კაცი საქმით მისითურთ, და შეიმოსეთ ახალი იგი განათლებული მეცნიერება, მზგავსად ხატისა მის დამბადებელისა მისისა.**

მაშასადამე, ცხადი არის, რომელ თუ აქვე, ამ სოფელში არ ვინყეთ მზადება, აქვე არ შევუდევით ჩვენსა სულიერსა ფერის-ცვალებასა, მაშინ ვერ ველირსებით დიდებასა ღვთის სასუფეველისასა, რაც შეიძინა აქ კაცის სულმა, იმას გადიტანს იმ სოფელში. რაც ფერი აქ მიიღო მისმა სულმა, იმ ფერით გადავა იმ სოფელში. თუ გული მისი მუდამ იყო აქ აღვსებული ბოროტებითა, ამაოებითა, ცოდვითა, იქ როგორღა გაბრწყინდება და რით განათლდება? აქ უნებლივად გაგვახსოვდება ჩვენ ერთი არა-გონიერი ჩვეულება, რომელიც ძველად ჰქონდათ ჩვენთა წინა-პართა და ახლაც, ერთის მხრით, დამტენილი არს ჩვენ შორის. ზოგიერთი საბრალო ქრისტიანე, თუმცა მორწმუნე არის და სასოება აქვს, გარნა წარტაცებული სოფლის ამაოებითა, სიკვდილადმდე ანუ სრულიად არ ჰფიქრობს, ანუ ჰფიქრობს ძრიელ მცირედ და სუსტად სულის ცხონებაზე, და როდესაც მოინევა უკანასკნელი ჟამი, მაშინ იწყებს ურვას, მწუხარებას, შიშითა და სირცხვილითა არა იცის რა ჰქმნას, და ესრედ საცოდავად შეშინებული, გადავა ამ სოფლიდან. გარნა ზოგიერთნი კიდევ მაზე უარესად და უგუნურად მოიქცევიან. ზოგიერთთა იმედი აქვსთ თავის შეძლებაზე, ანუ სიმდიდრეზე; სიცოცხლეში არ სცდილობენ, რომ სული და გული, ხასიათი შეიცვალონ, ერთი სიტყვით, გაშაგებული ცოდვისაგან ფერი სულისა შეიცვალონ სათნოების, ესე იგი, ღვთის და მოყვასის სიყვარულის, ფერად, და

როდესაც მიაღგება მათ სიკვდილი, მაშინ იგინი გასცემენ მრავალთა სასყიდელთა, თუ მონასტრებსა შინა, თუ ეკკლესიათა, ანუ სანირავად, და ამით მხოლოდ ჰფიქრობენ, რომ სცხონდებიან. რასაკვირველია, წირვა-ლოცვა და გაცემული სამონყალო, ვითარცა გვასწავლიან წმიდანი მამანი, შეეწვიან კაცის სულის ცხონებას, გარნა როდის? მხოლოდ მაშინ, როდესაც მიცვალებული თავის სიცოცხლეში არ იყო უღები, არამედ სულსა თვისსა ამზადებდა, ცუდსა და მყრალსა ცოდვის ფერსა იცვლიდა, და, ბოლოს, სანირავიცა და სამონყალოც გასცა იმ სასოებით, რათა ლოცვამან ეკკლესიისამან და მოყვასთა მისთა, დაკლებულნი მისგან შეავსონ და განამტკიცონ ღვთისა წინაშე. ამინ.

სიტყვა,

ფერის-ცვალებასა ზედა.

და, აჰა, ხმა იყო ღრუბლით გამო და
ჰრქვა: ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო-ვიყავ; მაგისი ისმინეთ
(მათე, 17, 5).

ფერის-ცვალება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, რომელსა ან ჩვენ ვდღესასწაულობთ, ძმანო ქრისტიანენო, არის ერთი სხვათა უმეტესად შესანიშნავი გარემოება ქვეყნიერისა მისისა ცხოვრებისა, ამისთვისაც წმიდა ეკლესიამ საჭიროდ და ღირსად შეჰრაცხა დანესება საკუთარისა ღლისა სადღესასწაულოდ ამ შემთხვევისა, და გვინოდებს ჩვენ, რათა ჩვენცა აღვიდეთ მთასა ზედა მისთანა: **მოვედით და აღვიდეთ მთად მიმართ უფლისად და სახით ღვთისა ჩვენისა, და ვიხილოთ დიდება ფერის-ცვალებისა, დიდება ვითარცა მხოლოდ-შობილისა მამისა მიერ.** დავემორჩილოთ ხმასა ეკლესიისასა, და აღვიდეთ სულითა, აზრით და გულით მთასა ზედა თაბორსა, და მუნ ვიხილოთ უფალი გაბრწყინებული, ვითარცა მზე, და ვისმი-

ნოთ ხმა ზეცით მეტყველი: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

საკვირველნი და შესანიშნავნი იყვნენ ყოველნი გარემოებანი, რომელნი წინა უძლოდენ და უკანა უვიდოდენ ფერისცვალებასა უფლისა იესო ქრისტესსა. იგინი ყოველნი არიან აღვსებულნი ღიდითა სწავლითა, და მრავალთა აზრთა განაღვიძებენ გონებასა შინა ჩვენსა. მაგალითებრ, რისთვის იცვალა უფალმან ფერი მალალსა მთასა ზედა, და არა სხვა ადგილს? რისთვის იცვალა ამ დღეს, და არა უწინ, ანუ მერმე? რისთვის წაიყვანა მოწმედ მხოლოდ სამნი მოციქულნი, და არა თორმეტნი? რისთვის მოვიდენ ზეციდგან მხოლოდ მოსე და ილია, დასწრებად ფერისცვალებასა ზედა, და არა სხვანი რომელნიმე წინასწარმეტყველნი? დიალ, ღირს და სასარგებლო იქმნება ახსნა და განმარტება ამათ ყოველთა და სხვათაცა მრავალთა გარემოებათა, რომელნი გარემოუვიდოდენ ფერისცვალებასა უფლისასა; გარნა ჩვენ დღეს მივაქციოთ ყურადღება მხოლოდ ერთს საგანზედ; ესე იგი, შევიტყოთ, რისთვის იცვალა უფალმან ფერი? რათ გამოაჩინა მან ესრეთი ღვთაებრივი თვისი დიდება წინაშე მოწაფეთა თვისთა, მაშინ, როდესაც მას არ უყვარდა თავის გამოჩენა, და არავისგან არ ეძიებდა და არ მიიღებდა დიდებასა?

წმიდა ეკლესია ერთსა შინა საგალობელსა თვისსა ერთი მხრით აღგვიხსნის ამას. იგი იტყვის, რომელ უფალმან მისთვის გამოაჩინა დღეს დიდება წინაშე მოწაფეთა თვისთა, რათა, როდესაც ისინი იხილავენ მისსა ვნებასა, ჯვარცმასა, განკიცხვასა, სიკვდილსა, არ დაბრკოლდენ, არ დაჰკარგონ სარწმუნოება, არამედ გაიხსოვონ ფერიცვალება მთასა ზედა თაბორსა, და მიჰხვდენ, რომელ ყოველი ვნება და დამდაბლება მაცხოვარმან მიიღო თავისი ნებით, ჩვენისა ცხონებისა და გამოხსნისათვის. ეს იყო ერთი მიზეზი, რომლისათვისაც მაცხოვარმან ფერი იცვალა მთასა ზედა თაბორსა. გარნა მეორე მიზეზი, ანუ საგანი ფერისცვალებისა, მიზეზი უმაღლესი, იყო ის, რათა მთელმა ქვეყანამ, ყოველმან ნათესავმან კაცთამან, მაშინდელმან, ახლანდელმან და მომავალმან გაიგონოს, და ვისაც სული და გული აქვს მიმღებელი, ისმინოს და მიიღოს და მიითვისოს ეს სიტყვა, ზეგარდამოსული ზეციერისა მამისაგან: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

პირველად, მიაქციეთ, ძმანო, ყურადღება, საიდგან გამოვიდა

ეს საკვირველი სიტყვა? ის გამოვიდა არა ქვეყანისაგან, არამედ ზეციდგან. ეს სიტყვები სთქვა არა კაცმან ვინმემ, არცა ანგელოზმან, არამედ თვით ღმერთმან, ცის და ქვეყნის შემოქმედმან. თვით ზეციერი მამა და შემოქმედი ჩვენი იტყვის დღეს, რომელ იესო ქრისტე არის მისი საყვარელი და სათნო ძე, და გვიბრძანებს, რათა მაგისი ვისმინოთ. თუ ეს გარემოება მართალია, ესე იგი, თუ მართლა თვით ზეციდგან ეს ხმა იყო და ეს სიტყვები მოციქულთა გაიგონეს, წარმოიდგინე, მაშინ, ძმაო, რა დიდსა ნუგეშსა, რა დიდსა სიხარულსა, რა დიდსა სიმტკიცესა შეიქმს ჩვენ ყოველთა მორწმუნეთა ქრისტიანთათვის ეს შემთხვევა! და, რომ ეს გარემოება მართალია, ეს ჩვენ ვიცით თვით მხილველთა მონშეთაგან, რომელნი დაესწრენ და იხილეს დიდება იესოს ფერის-ცვალებისა. ერთმან მათგანმან, პეტრე მოციქულმან, თავის სიცოცხლეშივე დასწერა თავის ხელით წიგნში ეს გარემოება. მისგან დაწერილი წიგნი მას უკან ყოველთვის არის ჩვენ, ქრისტიანეთა, ხელში. სხვათა დამსწრეთა მონშეთა, თუმცა თვისი ხელით არ დაუწერიათ, გარნა მაშინვე დააწერინეს თვისთა მონაფეთა, სამთა: მათეს, ლუკას და მარკოს, და ამათგან დაწერილი სამი სახარება იმ დღიდგან მარადის არის ხელთა შინა ქრისტიანეთასა, და წიკითხების საყდარში.

დიდითა კრძალვითა და დიდითა სიხარულითა და ნუგეშითა უნდა განვიზრახვიდეთ ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ამას ყოველსა; დიდსა და აღურაცხელსა მადლობასა უნდა შევსწირვიდეთ ღმერთსა მას ზედა, რომ მან მოგვცა ესრეთი ცხადი დამტკიცება ჩვენის სჯულისა, ესრეთსა კლდესა ზედა დაამყარა იგი სჯული, რომელ, ვისაც კი უყვარს სიმართლე და ჭეშმარიტება, ვისაც გული ცოტა-ოდენ გამზადებული აქვს და შეუძლია შეყვარება სინმინდისა, სათნოებისა, ღვთის მცნებისა და ღვთის სიტყვისა, მას არცა ერთი მცირედი მიზეზი აღარ დააბრკოლებს მიღებად და რწმენად სახარებისა.

მეორედ, მივაქციოთ, ძმანო, ყურადღება მას ზედა, რა აზრი არის ამ სიტყვებში: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

ამ სიტყვებით თვით ღმერთი მოკლედ გამოჰხატავს ორსა უმთავრესსა კერძოსა, ანუ შინაგანსა არსებასა ჩვენისა საღმრთოისა სჯულისასა. ქრისტიანულს სჯულს აქვს ორი კერძო; ერთი არის სწავლა, რომელსა ეწოდება დოღმატი, ესე იგი

რომელიმე აზრი, თვით ღვთისაგან გამოცხადებული რომელსამე საღმრთოსა, ჩვენის სულის ცხოვნებისათვის საჭიროსა საგანსა ზედა; მეორე კერძო მცნება, ანუ რომელიმე ბრძანება, ანუ მოვალეობა. პირველი, ესე იგი დოღმატი, ანუ სწავლა, ჩვენ უნდა მივიღოთ და ვირწმუნოთ ჭკუითა; მეორე, ესე იგი მცნება, ანუ ბრძანება, უნდა აღვასრულოთ საქმითა. ის სიტყვა, რომელი მთასა ზედა თაბორსა მოვიდა ზეციდგან: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ**, იპყრობს თვის შორის უმაღლესსა ქრისტიანულსა დოღმატსა და უდიდესსა მცნებასაცა.

ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ! აჰა, უპირველესი ქრისტიანული დოღმატი, სწავლა, რომელსა ზედა დამყარებულნი არიან ყოველნი სხვანი ქრისტიანულნი სწავლანი და დოღმატნი. იესო ქრისტე არის საყვარელი, მხოლოდ-შობილი ძე ღვთისა ჩვენი მაცხოვარი. მან შეგვარიგა ღმერთთან; მას მხოლოსა შეუძლია გამოყვანა ჩვენი ცოდვისაგან და მიყვანა ზეციერისა მამისადმი.

მაგისი ისმინეთ! აჰა, უმაღლესი და უპირველესი ქრისტიანული მცნება, ანუ ბრძანება! იესო ქრისტეს სმენა, ანუ მორჩილება არის წყარო ყოველთა სხვათა ქრისტიანულთა სათნოებათა, ესე იგი, ყოველი საქმე, რომელსა იქმს ქრისტიანე, მხოლოდ მაშინ არის კეთილი და ღვთის სათნო, როდესაც იგი არის ქმნილი ქრისტეს მორჩილებითა; გარნა ყოველი ის საქმე, რომელსა კაცი იქმს თავის მნებელობით, თავის-მოყვარეობით, თავის-მონონებით, თუ გინდ იგი იყოს ჭკუიანი და სასარგებლო საქმე, არ შეერაცხება მას სათნოებად.

მაგისი ისმინეთ! ესე იგი, რაც მან გიბრძანოსთ, რაც დაგიდვასთ მცნება, ის ჰქმენით. თქვენი ნება და ჭკუა დაუმორჩილეთ მის ნებას და სურვილსა. არა მარტო სასმენელით, ანუ ყურით, მისი სწავლა მიიღეთო, არამედ გულითა და სულით შეიყვარეთო. იგი გამოგზავნა ზეციერმა მამამან საცხოვნებლად ჩვენდა. რა ზომად მას დაემორჩილება კაცი, იმ ზომად ამაღლდება ზნეობით, მიეახლება ღმერთსა და ცხოვდება. ამინ.

სიტყვა,

ფერის-ცვალებასა ზედა.

გლოცავ თქვენ, ძმანო, ნუ თანა-ხატ-
ეჭმნებით სოფელსა ამას, არამედ შეი-
ცვალენით განახლებითა მით გონებისა
თქვენისათა, რათა გამოიცადოთ, რა
იგი არს ნება ღმრთისა, კეთილი, სათ-
ნო და სრული (რომაელთა 12, 2.)

დღეს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ვდღესასწაულობთ ფერის-
ცვალებასა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა. რისთვის იცვალა
იესო ქრისტემ ფერი? რისთვის გამოიჩინა მან დღეს თვისი ღვთა-
ებრივი დიდება წინაშე მონათუეთა? მისთვის, რათა გვაჩვენოს ჩვენ
ის დიდება, ის სახე და მდგომარეობა, რომელიც მიეცემა ყო-
ველსა ღირსსა კაცსა მერმესა საუკუნესა შინა. სასუფეველსა ში-
ნა ცათასა ყოველნი ცხოვრებულნი კაცნი ფერს იცვლიან, ანუ
გაბრწყინდებიან, საზომისამებრ მათის ღირსებისა, ვითარცა იესო
ქრისტე მთასა ზედა თაბორისასა. გარნა ეს დიდება და ბედნი-
ერება ვის მიეცემა, და რა პირობით მიეცემა? მიეცემათ მათ,
რომელნი აქვე, ამ ცხოვრებაში სცდილობენ გამოიცვალონ ფე-
რი და სახე ცხოვრებისა. მომავალი საუკუნოის ცხოვრება, ანუ
ბრწყინვალეობა, იმ პირობით მიეცემა კაცს, თუ აქვე, ამ საუკუ-
ნეშივე გამოიცვლის სოფლის ფერსა და მიიღებს სულიერსა ზე-
ციერსა, წმინდასა სახესა. ამისთვისაც გვლოცავს ჩვენ ზემო-მო-
ყვანილთა სიტყვათა შინა წმიდა მოციქული პავლე: **ნუ თანა-
ხატ-ეჭმნებით სოფელსა ამას, ესე იგი სოფლიურს ხატს და ფერს
ნუ მიიღებთო, არამედ შეიცვალენით ანუ ფერი იცვალეთო, გა-
ნახლებითა მით გონებისა თქვენისათა, რათა გამოიცადოთ, რა იგი არს
ნება ღმრთისა, კეთილი, სათნო და სრული.**

ერთი ცუდი და თითქმის სულიერად დამღუპველი თვისე-
ბა აქვს ყოველსა კაცსა – ის, რომ ყოველი კაცი ჰბაძავს სხვათა
კაცთა, სცდილობს ისე იცხოვროს, როგორც სხვანი ყოველნი
სცხოვრებენ, სოფლის ჩვეულებას დაემორჩილება, სოფლის
ჩვეულება ეს არისო, იტყვის კაცი, ქვეყანა ასე სცხოვრობს, და

მეც ასე უნდა ვიცხოვროო. ჩვენ ვსთქვით, რომ ეს თვისება და-
მლუპველია; ეს მისთვის, რომ ზნეობა, ჩვეულება ცხოვრება ქვე-
ყანისა, ანუ საზოგადოებისა, უმრავლეს ნაწილად ყოველთვის
არის ცუდი, ქრისტეს სჯულის წინააღმდეგი. დასამტკიცებლად
ამისა საღმრთო წერილიდგან გვესმის მრავალ-გზის, რომ სო-
ფელი ცოდვასა შინა სძევს. „მეძაგნო და მემრუშენო! არა უწყითა,
რამეთუ სიყვარული სოფლისა ამის მტერობა არს ღმრთისა? ან უკვე
რომელსა უნებს მეგობარ-ყოფად ამის სოფლისა, მტერად ღმერთსა
აღუდგების“, – იტყვის წმიდა მოციქული იაკობ (იაკ. 4, 4.). „ნუ
გიყვარს სოფელი ესე, ნურცა-რა არს სოფელსა ამას შინა; რომელსა
უყვარდეს სოფელი ესე, არ არს სიყვარული მამისა მისთანა, რამეთუ
ყოველივე სოფელსა შინა, ესე არს გულის-თქმა ხორცთა, და გულის-
თქმა თვალთა, და სილაღე ამის სოფლისა“, – იტყვის იოანე ღვთის
მეტყველი და მახარებელი.

იქნება შენ, ძმაო, კიდევ გაგიკვირდეს და გენწყინოს ეს
სიტყვა, რომ სოფელი ცოდვასა შინა სძევს და წინააღმდეგია
ქრისტეს სჯულისა, და იქნება გეგონოს, რომ ეს მართალი არ
არის; მაგრამ მიიხედ-მოიხედე გარემოსა შენსა: რას ჰნახავ? ახ-
ლა ხომ მარხვა არის. ამ მარხვას, უწინ ღვთის მოსაფინი ქრის-
ტიანენი მძიმედ ინახავდენ. ახლა კი, ამ ჩვენს ქალაქში რომ
მოიკითხო და დაუკვირდე, შეიტყობ, რომ ათი კაცისაგან ერ-
თიც არ მარხულობს. მეორე მაგალითს მოგიყვან: მითხარი,
ძმაო, ქრისტიანე კაცი, თუ მართლა ღვთის მოსაფინი არის, რა
საგანზედ უნდა ჰფიქრობდეს ხშირად და რას განიზრახვიდეს?
ანუ რა საგანზე უნდა ჰქონდეს ბაასი მოყვასთან მო-
მეტებულად? რასაკვირველია, სულიერსა საგანსა ზედა, სულის
ცხოვნებაზედ. ჭეშმარიტი ქრისტიანე, ღვთის მოსაფინი კაცი,
ყოველთვის უნდა გამოიხატოს, ვითარცა გვლოცავს წმიდა
მოციქული ჰავლე, **რა იგი არს ნება ღვთისა კეთილი, სათნო და
სრული**, ყოვლის ნაბიჯის გადადგმაზედ, ყოველი საქმის და-
წყებაზედ, დიდი იყოს, გქნა მცირე, უწინარეს ყოვლისა, ის
უნდა გამოიკვლიოს, კეთილი არის ის საქმე და სათნო ღვთი-
სა, თუ არა, არის თუ არა ღვთის ნება და კურთხევა იმ საქმე-
ზედ? გარნა ვის ჰნახავ ახლა სოფელში, რომ ესრედ იქცეო-
დეს და ამას ჰზრახვიდეს? ახლა ყოველი კაცი მართო იმას
ჰფიქრობს მოვიგებ, თუ წავაგებ ამ საქმეშიო? თუ რომელი-
მე საქმე მას მოგებას აღუთქვამს, მეტს არაფერს იკითხავს, და

შეუდგება იმ საქმეს, თუ გინდ ცუდი იყოს და ღვთის წინააღმდეგი - არ ეძიებს. ასეა სოფელი, მისი ჩვეულება და ზნეობა. ამისთვის, თუ ღვთის მოსავე ხარ, ძმაო ჩემო, ნუ თანა-ხატ-ეფმნები სოფელსა ამას, სოფლის ფერი შეიცვალე, სოფლის ჩვეულებას ნუ უყურებ, მტკიცედ გახსოვდეს და იცოდე, რომ თუ შენ ხარ ერთი სოფლის კაცი, არა უმჯობესი ათასთა და ბევრეულთა სოფლის კაცთა ვერ სცხონდები. არ დაივიწყო, რომ ცხონება კაცთა იქნება გამორჩევით. **მრავალნი არიან წოდებულნი, გარნა მცირედი რჩეულნი.** დიდი და ფართო გზა არის სოფლის გზა, გარნა იგი მიიყვანს ჯოჯოხეთად; ცხონებულნი ვინრო და მძიმე გზით დადიან.

მაგრამ სხვებს ნუ განიკითხავთ, თითოეულმა თავის თავი განიკითხოს, თვისი საკუთარი გული გამოიკვლიოს. აბა, გაიხსოვნე, ძმაო, პირმოუთენელად, რაზედ არის შენი დილიდგან საღამომდინ ზრუნვა და ფიქრი? რისთვის ჰხმარობ შენსა ღონესა, სულიერსა და ხორციელსა, ვის შესწირავ უმჯობესთა შენთა ნიჭთა და გრძნობათა. საუბედუროდ, დილიდგან საღამომდინ და თითქმის ძილშიაც, ეს სოფელი და მისი ამაოება გახსოვს და ღმერთი და მისი დიდება არ გახსენდება ერთხელაც; ყოველი შენი ღონე და ფიქრი დამოკიდებულია სოფლის სიყვარულსა და მსახურებასა ზედა. ანუ, კიდევ, გაიხსოვნე, უთუოდ შენ, ვითარცა კაცსა, არა ერთგზის გეწვია მწუხარება, იქნება არა ერთხელ გიტირია კიდევ; მითხარი, შენი მწუხარება რისგან იყო და ვისთვის, სოფლისაგან და სოფლისათვის, თუ ღვთისათვის? რამ გატირა შენ, სოფლის ამაოებამ, თუ ღვთის მადლმან? სოფლისათვის სტიროდი, თუ ღვთის წინაშე? მეორეს მხრით, უთუოდ არა ერთხელ მოჰსულხარ ალტაცებაში სიხარულისაგან, გარნა რამ გაგახარა შენ? სიხარული შენი სულიერი იყო, ან იქნება ღვინისაგან, ანუ სხვა უარესი მიზეზებისაგან? ნეტავი მესამედი იმ მხურვალეებისა და ერთგულებისა, რომელსა შენ სწირავ სოფელსა, ან პირდაპირ ცოდვასა, გეხმარებია ღვთისათვის და შენი სულისათვის!

ერთი სიტყვით, მთელი ჩვენი ცხოვრება გვაქვს შეწირული სოფლისათვის, ამაოებისათვის; ჩვენ ყოველთა გვაქვს სოფლიური ფერი და ზნე, მაშასადამე, თუ არ შევიცვალეთ ჩვენი სულიერი ფერი, თუ აქვე, ამ ქვეყანაშივე არ გამოვიცვალეთ ზნე, ხასიათი, ყოფაქცევა, ვერ მივიღებთ სულიერსა ფერსა და ნათელსა იმ ქვეყნისასა.

გარნა ამას ყოველსა, რაც აქამომდე ვსთქვი, ესე იგი სო-
ფლიური ფერის შეცვლას და ზეციური ფერის მიღებას, უნდა
წინა-უვიდოდეს განახლება გონებისა. **შეიცვალენით განახლებითა
მით გონებისა თქვენისათა.** გონება, აზრი ჰმართავს კაცის
ზნეს, ცხოვრებას. თუ გონება აქვს კაცს დაბნელებული,
გაუნათლებელი ქრისტეს სახარებითა, მისი სჯულითა, თუ
გონებასა კაცისასა აქვს წარმართული, კერპთ-მსახურებრივი
მიმართულება, მაშინ ყოველი მისი საქმე და ცხოვრება
მიიღებს სოფლიურს, ბნელს ფერს; ამისთვის უმეტესად საჭი-
რო არს ჩვენთვის, რომ გონებასა ჩვენსა და ჭკუასა ყოველ-
თვინ განვაახლებდეთ, განვაცოცხლებდეთ საღმრთო წერილის
კითხვითა და საღმრთო საგნებზე ზრახვითა და შესწავლითა.
ამინ.

სიტყვა,

**თქმული ჯვართ-ამაღლების დღესასწაულსა ქუთაისის
საკათედრო ეკკლესიასა შინა სახორციელო და სასუ-
ლიერო სასწავლებელთაგან შეკრებილთა მოსწავლეთა-
დმი, 1874 წელსა.**

დალაცათუ ჩვენ, გინათუ ანგელოსი
ზეცით გახარებდეს თქვენ გარეშე მი-
სა, რომელი იგი მახარე თქვენ, შე-
ჩვენებულ იყავნ. (გალატელთა 1, 8).

დღეს თქვენდამი არის ჩემი სიტყვა და ქადაგება, საყვარელ-
ნო ყრმანო, რომელნი სწავლობთ სახორციელო და სასუ-
ლიერო სასწავლებელთა შინა ამის ქალაქისათა. დღეს მე ჩემი
საღმრთო მოვალეობა უნდა აღვასრულო თქვენს წინაშე: თქვენ
უნდა მოგცე სწამდა, დარიგება, გაფრთხილესა. ისმინეთ ყუ-

რადღებთ სიტყვა ჩემი და მოიხმარეთ იგი თქვენი სულიერი-
სა სიკეთისა და წარმატებისათვის.

გარნა პირველ, ვიდრე ვინცე სიტყვასა თქვენდამი, ერთი
შემთხვევა უნდა მოგიყვანო თქვენ, რომელიც მოხდა თვით აქ,
ამ ჩვენს ქალაქში, სამი თვეა მას უკან. იქნება ზოგიერთმა თქვენ-
განმა კიდევ გაიგონა ეს სამწუხარო ამბავი, და ზოგიერთათვის
ახლა პირველი გაგონება იქნება. ეს ამბავი ის არის, რომ ერთ
სასწავლებელში ერთმა საცოდავმა, დროებით დაქირავებულ-
მა მასწავლებელმა, წინაშე თვით მცირე-წლოვანთა
მოსწავლეთა, წარმოსთქვა, ანუ, უმჯობესია, წარმოათხია პი-
რისაგან საშინელი გმობა, ანუ გინება, თვით ჩვენსა იესო ქრი-
სტესა და ყოვლად-წმიდასა მისსა დედასა ზედა. არ არის საჭი-
რო დაუმატო აქ, რა შფოთი და უკმაყოფილება შეუდგა ამ
საქმეს. ამ შემთხვევამ დაამტკიცა, რომელ ზოგჯერ მცირე-
წლოვანნი ბავშვი უფრო გონიერად იქცევიან, ვიდრეღა დიდ-
წლოვანნი კაცნი, და მოსწავლენი ყრმანი უფრო ჭკუიანნი გა-
მოჩნდებიან, ვიდრეღა მათნი მასწავლებლნი. ამ შემთხვევაში
მოსწავლენი აღშფოთდნენ, გაჯავრდნენ და აღარ მოინდომეს
სმენა მისი, გარნა მან, უგუნურმან და საცოდავმან, არ შეიკდი-
მა და არც შეირცხვინა, ამ შემთხვევამ მეც ფრიალ შემაწუხა
და შემაშინა, რომ სხვაგანაც არ მოხდეს რაიმე ამის მსგავსი,
მეშინია, რომ სხვანაცა თგვენგანნი არ აცდუნოს და გარდაა-
ქციოს ვინმე ბოროტმა კაცმა. ბოლოს, იმისიც მეშინია, რომ,
თუ არ გასწავლე თქვენ და არ გაგათრთხილე, ჩემს დაუდევ-
ნელობას არ მიაწეროს ღმერთმან ეს, და არ მომკითხოს მე.
ამისთვის დაგიბარე მე დღეს თქვენ აქა, და მსურს, რომ გაგა-
ფრთხილო.

**დალაცათუ ჩვენ, გინათუ ანგელოზი ზეცით გახარებდეს თქვენ გა-
რეშე მისა, რაიცა გახარე მე თქვენ, შეჩვენებულ იყავნ.** ეს სიტყვები
მიწერა წმინდამან მოციქულმან პავლემ გალატელთა, მისგან
მონათლულთა და გაქრისტიანებულთა. შეიტყო მან, რომ გა-
ლატელთა შორის გამოჩნდნენ ზოგიერთნი ბოროტნი კაცნი,
რომელნი მათ ეტყოდნენ იმის წინააღმდეგს, რაც მათ პავლე-
საგან ისწავლეს. ამისთვის მისწერს მათ, რომ, გინა თუ მეო, გი-
ნა თუ ზეციური ანგელოზი გასწავლიდეს თქვენ იმის წინააღმ-
დეგს, რაც ჩემგან ისწავლეთო, შეჩვენებული იყოსო. მეც ამ
სიტყვებით დავიწყებ ჩემს სიტყვას: გინა თუ თვითონ მე, გინა
თუ რომელიმე თქვენმა მასწავლებელმა, გინა თუ ზეციერმა

ანგელოზმა შეგაგონოს იმის წინააღმდეგი, რაიცა თქვენ გესმისთ და სწავლობთ კლასში ღვთის სჯულისაგან ანუ კატეხიზისაგან, შეჩვენებულ იყოს. ფიცხელი და საშინელია ეს სიტყვა, მაგრამ ამის ღირსია ის კაცი, რომელიც ამისთანა საქმეს იქმს. ღირსია მისთვის, რომელ მას ჰსურს აცთუნოს მცირე-წლოვანი ყრმა, ნაცვლად ჭეშმარიტებისა ასწავლის სიცრუეს; მას უნდა შენი გარყვნა და გაუბედურება. რაც შენ კლასში გესმის საღმრთო წერილისაგან და ღვთის სჯულისაგან, იმით შენ უნდა გაჰნათლდე და გაჰკეთდე, იმაზე უნდა იყოს დამყარებული მომავალი შენი ცხოვრება და ცხოვნება აქაურიცა და ზეციურიც. მას მაცდურსა ჰსურს, რომ მოგაკლოს ეს საუნჯე და შთაგაგლოს უსჯულოებასა და უღმრთოებასა შინა. რა დიდი ცოდვა არის უმანკო ყრმის ცთუნება, ამაზე თვით მაცხოვარმა სთქვა საშინელი სიტყვა. ერთხელ მას მოჰგვარეს დედებმა თვისნი შვილნი, რათა აკურთხოს იგინი. მაცხოვარმან დაჰლოცა იგინი, აკურთხა, ხელი დაასხა მათ თავებზე, მოეფერა მათ და სთქვა: **უმჯობესი არს კაცმა მოიკიდოს გულზე წისქვილის ქვა და თავი შთაიგდოს ზღვაში, ვიდრეღა აცთუნოს ერთი მცირეთა ამათგანი.**

საყვარელნო ყრმანო! თქვენ ჯერ ცხოვრებაში გამოუცდელი ხართ, თქვენ ჯერ ჩჩვილი ჭკუა და გული გაქვთ; თქვენ ჯერ არ შეგიძლიანთ ავი და კარგი კაცი ერთმანერთში გაარჩიოთ; თქვენ ყოველი კაცი კარგი და პატიოსანი გგონიათ, ამისთვის ყოველ ბოროტ-განმზრახველს კაცს ადვილად შეუძლიან თქვენი ცთუნება, თუ არ გაფრთხილდებით. საუბედუროდ, ახლა მრავალნი გამოჩნდნენ ისრეთი უღმერთონი და დამწვარნი სინილისითა კაცნი, რომელთა არ ახსოვთ ზემო-მოყვანილი საშინელი სიტყვა მაცხოვრისა და მოციქულისა პავლესი, და არ ეშინიათ, და არ სცხვენიათ ცთუნება და გაფუჭება მცირე-წლოვანთა ბავშვთა. ამისთვის ფრთხილად უნდა იყოთ, რომ თქვენც ვინმემ არ გაცთუნოს. თუ ჭკუას მოიხმარ და ფრთხილად იქნები, ადვილად შეგიძლია შეატყო, ვის უნდა შენი ცთუნება და წახდენა. იმას უნდა, ვინც შენ გელაპარაკება იმის წინააღმდეგს, რაც გესმის შენ კლასში მოძღვრისაგან და საღმრთო წერილისაგან. აბა, შენ თვითონ იფიქრე და წარმოიდგინე, ამ ორში რა უნდა იყოს უმჯობესი და ჭეშმარიტი ერთის მხრით კლასში შენი მოძღვარი აგიხსნის შენ საღმრთო წერილს და ღვთის სჯულსა, გასწავლის მას, რასაც მთელს ქვე-

ყანაში ასწავლიან მთავრობის ზედამხედველობით, რაზედაც მთელი ქვეყნის ბედნიერება და განათლება დამყარებულია, რასაც ასწავლიან ეს ორი ათასი წელიწადია, რომლისაგანაც შენ ისწავლი ყოველიფერს, რაც არის კეთილი, პატიოსანი და სასარგებლო; მეორეს მხრით ვინცაღა, თვითონ ცუდი და გაუუჭებელი და ყოველიფერის საქმისაგან გაგდებული კაცი გეუბნება ამის წინააღმდეგს. თვით შენ მიჰხვდები აქ, თუ ჭკუას და სინიდის დაუჭერე, როგორ ფრთხილად უნდა იყო და ვის უნდა დაუჭერო. იფიქრე: ნუ თუ ამოდენა სასწავლებელი, ამოდენა ხარჯი, ამოდენა მთავრობის ზრუნვა ამისთვის არის, რომ შენ სიცრუე გასწავლონ? მთავრობას ის უნდა, რომ შენ ყოველიფერი კეთილი და პატიოსანი ისწავლო, რომ კარგი კაცი გამოხვიდე, შენი თავისთვის და ქვეყნისთვისაც გამოსადეგი. რასაც თქვენ ახლა ისწავლოთ, მიითვისებთ, მიიღებთ, ის შეიქმნება თქვენი სულიერი სიმდიდრე. ფრთხილად იყავი, რომ არავინ მოგპაროს ეს სიმდიდრე. ჯიბეში რომ ორი, ან სამი ოქრო გქონდეს, ხომ გეშინია და ფრთხილად ხარ, ხშირად სინჯავ ხელით, რომ ჯიბის ქურდმა არ მომპაროსო იგინი. სწავლა, რომელიც აქ გესმის, თუ მიითვისე, მრავალ ოქროებზე უძვირფასესია, გარნა, სამწუხაროდ, ახლა ბევრი იმისი ქურდებიც გამოჩნდენ, – ფრთხილად გაფრთხილდი, რომ ისიც ვინმემ არ მოგტაცოს.

გარდა ამისა, და კიდევ უდიდესად ამისა, გაფრთხილდი, რომ ვინმემ, უღმრთომ და გარყვნილმა კაცმა, ზნეობა არ გაგიფუჭოს, ცოდვას არ მიგაჩვიოს. სად შეუძლია ზედამხედველსა შენსა ყოველ წამს და ყოველ ნაბიჯზე გიყუროს, შენს თავს შენვე უნდა მოუარო, თუ შენი საკუთარი სიკეთე და ბედნიერება გინდა. ქალაქში ყოველთვის არიან მრავალნი უქმნი, უსინდისონი კაცნი, რომელთა არ სცხვენია მცირე-წლოვანის ბავშვის გარყვნა. მაგალითებრ, ვინმემ რომ გითხრას, წავიდეთ დუქანში, ანუ ტრაქტირში, ღვინო დავლიოთ და ვილხინოთო, რაც გინდა პატარა იყო, ნუ თუ ისე უჭკუო იქმნები, რომ ვერ მიხვდე, რომ იმისთანა კაცთან შენი ამხანაგობა არ ივარგებს?

რაც აქამომდე ვსთქვით, იმას ერთი კიდევ უნდა დაუმატოთ: ვინც შენ გაცთუნებს და შეგავიწყებს ღვთის სჯულის წინააღმდეგს აზრებს, იმას თითქმის ყოველთვის ის განზრახვაც აქვს, რომ მთავრობის წინააღმდეგობა და ხელმწიფის ღალა-

ტობაც გასწავლოს. იცის ბოროტმა და ეშმაკეულმან კაცმან, რომელ, ვიდრემდის შენ იქნები მტკიცე საღმრთო სჯულში, იმ დრომდის ღმერთს არ უღალატებ, არც ხელმწიფის მოღალატე შეიქმნები, მისთვის, რომ თვით ჩვენი საღმრთო სჯული გვასწავლის ხელმწიფის ერთგულებას და მორჩილებას. ამაშიაც გაფრთხილებული იყავი, თუ შენი თავის დაღუპვა არ გინდა, საყვარელო ყრმაო, ნუ დაივიწყებ, რისვის მოგიყვანეს შენ აქ მშობელთა შენთა; ვიდრემდის სასწავლებელში ხარ, სხვა საქმე არა გაქვს, მხოლოდ უნდა ისწავლო და გაჰნათლდე. თქვენი მშობელნი, ჭირისუფალნი, თვით საზოგადოება და, ბოლოს, თვით წმიდა ეკლესია, თქვენგან მოელის მომავალს დროებაში ნუგეშსა, შემწეობასა, კეთილსა და პატიოსანსა შრომასა. დიდი ცოდვა დაგედებათ, თუ ნაცვლად ამისა, ივინი ჰნახვენ მწუხარებასა და დაბრკოლებასა.

თვით უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, რომელმან აკურთხნა ყრმანი, დალოცა და ფიცხლად აღგვიკრძალა ჩვენ, დიდროვანთა, თქვენი ცდუნება და გაფუჭება, კეთილი დასაწყისი მისცეს და კეთილად წარმართოს სწავლა თქვენი. ამინ.

მოძღვრება,

ამაღლების დღესა ზედა.

და განიყვანა ივინი გარე, ვიდრე ბეთანიადმდე და აღიპყრნა ხელნი თვისნი, და აკურთხნა ივინი, და იყო კურთხევასა მას იესოსსა მათდა მიმართ, განეშორა მათგან და აღვიდა ზეცად. და ივინი თაყვანის-სცემდეს მას, და მოიქცეს იერუსალიმად სიხარულითა დიდითა. (ლუკ. 24, 50-52).

ესრედ აღსრულდა ცხოვრება იესო ქრისტესი ქვეყანასა ზედა. მრავალი ღვანლი და შრომა მოილო მან თავის თავზე, გარნა მრავალიცა დიდება მიეცა მას. მან აღასრულა საქმე

იგი, რომელი მიანდო მას მამამან ზეციერმან. აღასრულა მოვალეობა, რომელი მიიღო თავის თავზედ, თავი თვისი დაიმდაბლა და ხატი მონისაი მიიღო, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, და მსგავსად კაცთა იქმნა, და ხატითა იპოვა, ვითარცა კაცი; დაიმდაბლა თავი თვისი და იქმნა იგი მორჩილ, ვიდრე სიკვდილადმდე, და სიკვდილითა მით ჯვარისათა, ამისთვისა იგი ღმერთმან უმეტესად აღამაღლა, და მიანიჭა მას სახელი უზესშთაესი, უფროის ყოველთა სახელთასა (ფილიპ. 2, 7, 8, 9).

მოციქულთა იხილეს რა დიდებით ამაღლება უფლისა ზეცად, სიხარულითა დიდითა მოიქცენ იერუსალიმს, და მიიღეს, შემდგომ ორმოცდა ათის დღისა, ზეგარდმო სული წმიდა, იწყეს თავის მხრითაც მოღვაწეობა, შრომა, ქადაგება სახარებისა ყოველსა ქვეყანასა ზედა. შეიძლება ვსთქვათ, რომელ, ვითარცა პირველთა იესო ქრისტეს მოციქულთა და მონათვეთა, ეგრეთვე ყოველთა ქრისტიანეთა, პირველ საუკუნეთა შინა ცხოვრებასა შინა თვისსა, განახლეს და განიმეორეს იესო ქრისტეს ცხოვრება, შეძლებისა გვარად თვისისა. მათი ცხოვრება, ყოფაქცევა და მოქმედება იყო ხატი და მსგავსება იესო ქრისტეს ცხოვრებისა. უფალი იესო ქრისტე გაცოცხლდა მათ შორის. რა ზომადაც შეიძლება ცოდვილი კაცის ბუნებითა, იმ ზომად იესო ქრისტეს მაღლი, ხასიათი, სინმიდე, სიბრძნე, განახლდებოდა, გაცოცხლდებოდა და განმეორდებოდა მათ შორის.

ახლაც ეს არის უმთავრესი და უპირველესი მოვალეობა ყოველთა ქრისტიანეთა. იმ ზომად ვიქმნებით ჩვენცა ჭეშმარიტნი ქრისტიანენი, რა ზომად იესო ქრისტე ჩვენს გულში გამოიხატება და გაცოცხლდება. მოკლედ ვსთქვათ, მთელი იესო ქრისტეს ცხოვრება, შობითგან ამაღლებამდინ, ყოველი ქრისტიანი კაცის გულშიც უნდა განმეორდეს და შესრულდეს, პირველად, იესო ქრისტე შენს გულშიც უნდა დაიბადოს, ანუ იშვას, ძმაო. როდის, ანუ რა საქმით მოხდება ეს? როდესაც შენ მონათლეს, მაშინ იესო ქრისტე შენს გულში მართალია დაიბადა, მაგრამ შენ პატარა იყავი და ვერ იგრძნე. ხოლო როდესაც ჰასაკში მოხვალ, ჭკუა გაგეშლება, მაშინ იესო ქრისტე უნდა იყნა და გულით შეიყვარო: ეს იქნება იესო ქრისტეს დაბადება შენს გულში და შენთვის. ვისაც იესო ქრისტე არ უცვნია და არ შეუყვარებია, მისთვის იგი არც კი დაბადებულა ჯერედ, თუ გინდ დიდი ხანია მონათლულიც იყოს.

მეორედ იესო ქრისტე შენს გულში უნდა გაიზარდოს, ჰა-

საკუბი მოვიდეს. ეს მოხდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც შენ დაუ-
ახლოვდები იესო ქრისტეს, როდესაც მისი მადლი გადიდდება
შენს გულში, როდესაც იგი იწყებს უფლებასა და მეფობასა
შენზედა.

მესამედ, იესო ქრისტემ უნდა იწყოს შენს გულში ლაპარა-
კი, ქადაგება, დარიგება. სახარების კითხვას როდესაც შენ ერთ-
გულად ყურს უგდებ და თვითონაც კითხულობ, როდესაც სა-
ხარების სიტყვებს შენ მიიღებ ისეთის კრძალვით და სასოებით,
ვითომც თვით უფალი იესო ქრისტე იდგეს შენს წინაშე და
თვისი ბაგითა გელაპარაკებოდეს, მაშინ მაცხოვარს დაუწყია
ქადაგება შენთვის და შენს გულში.

მერმე ნიშები და სასწაულები უნდა აღასრულოს მაცხო-
ვარმა თვით კაცის გულში. თუ სახარების სიტყვამ ისე იმოქ-
მედა შენს გულში, რომ გაასწორა შენი ჭკუის ცუდი, დაბნე-
ლებული აზრი, და ნაცვლად მისა, დანერგა მუნ წმინდა ღვთი-
ური აზრი, ეს იქნება სასწაული, მზგავსი ბრმის თვალის აღხილ-
ვისა. როდესაც მაცხოვრის მადლი ცუდსა, გარყვნილსა, გაფუ-
ჭებულსა კაცსა მოაქცევს, გასწმენდს, ღვთის მადლს მის გულში
გამოაცოცხლებს და აღადგენს, ეს იქნება უდიდესი სასწაული,
ვიდრეღა მკვდრის გაცოცხლება.

ამისა მერმედ იესო ქრისტემ კიდევ უნდა ივნოს, ჯვარს
ეცვას და მკვდრეთით აღდგეს შენს გულში. როდესაც კაცი
სიმართლისათვის, კეთილი საქმისათვის მიიღებს ვნებას, ითმენს
უსამართლობას, მეტადრე, როდესაც სათნოებისათვის და წმი-
ნდა ცხოვრებისათვის კაცი აიწროებს, სტანჯავს თავის ხორცს
და ვნებასა, და ცოდვასა, მის შორის მყოფსა, მაშინ იგი ივ-
ნებს და ჯვარს ეცმის იესო ქრისტესთანა.

ამ სახით უნდა განახლდეს და განმეორდეს იესო ქრისტეს
ცხოვრება კაცის გულში. ნუ ჰგონებთ, ძმანო ჩემნო, საყვარელ-
ნო, რომელ, რაც ჩვენ აქამომდე ვსთქვით, ის იყოს რამე ნა-
მეტნავი და ჩვენგან მოგონებული. არა! ეს არის ნამდვილი
სწავლა საღმრთო წერილისა, თვით საღმრთო წერილში არის
თქმული: **რაოდენთა ქრისტეს მიერ ნათელ გვიღებოდა – ქრისტე შე-
გვიმოსიეს.** თვით პავლე მოციქული იტყვის თავის თავზე:
ცხოველ-ვარ არა მე, არამედ იესო ქრისტე ჩემ შორის ცხოველ არს.
თვით იგივე იტყვის: **ქრისტესთანა უნდა ჯვარს ვეცვნეთ, რათა იმას-
თანა აღვსდგეთ.** ერთი სიტყვით, საღმრთო წერილი ნამდვილად
მოითხოვს ჩვენგან, რომ ქრისტე იესოს ცხოვრება განახლდეს

და განმეორდეს ჩვენ შორის.

მხოლოდ ორი არის გარემოება, ანუ შემთხვევა იესო ქრისტეს ცხოვრებისა, რომელიც ვერ განახლდება ახლავე კაცის ცხოვრებაში: პირველი მკვდრეთით აღდგომა და მეორე ზეცას ამაღლება დიდებითურთ; გარნა ეს ორი იქნება ჯილდო და გვირგვინი მათთვის, რომელთა სხვანი ყოველნი სახენი და მაგალითნი იესო ქრისტეს ცხოვრებისა განიმეორეს და განახლეს თვის გულში. მეორესა მოსვლასა შინა უფლისა იესო ქრისტესსა, ყოველნი მისნი მორწმუნენი, რომელთა კეთილად დაიცვეს ბეჭედი და ნიჭნი სულისა წმიდისანი, რომელთა, შეძლებისადაგვარად, განაცოცხლეს იესო ქრისტე თვის გულში, იყვნენ ხატნი და მსგავსებანი მისის ცხოვრებისანი და, მსგავსად პავლე მოციქულისა, თვით სხეულთა თვისთა შინა იტვირთეს წყლულებანი იესო ქრისტესნი, – აღსდგებიან მსგავსად იესო ქრისტესა, შეეგებებიან მას ზეცას, და მოისმენენ სანატრელსა ხმასა: **მოვედით, კურთხეულნი მამისა ჩემისანი**, – და მერმე მასთან ამაღლდებიან ზეცად საუკუნოისა ნეტარებისათვის, რომელი და არა მოგვაკლოს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან მაღლითა თვისითა. ამინ.

სიტყვა,

თქმული გელათს 8 სექტემბერს 1882 წელსა.

ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე, არამედ აღივსენით სულითა. (ეფესელთა 5, 18).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენო! გუშინა და დღესაც წირვის დაწყებადმდე, დიდხანს ვიყავი დაფიქრებული, რა სიტყვა გითხრათ დღეს, რა დარიგება მოგცეთ, რა საგანი ავიღო დღეს თქვენდა დასამოძღვრებლად. მქადაგებელმან სიტყვისა ღვთისამან კარგი დაფიქრებით უნდა გამოარჩიოს, რომელი სიტყვა, საგანი უსაჭიროესია მსმენელთათვის. მან უფრო ხშირად და მტკიცედ უნდა ილაპარაკოს და მისცეს დარიგება იმ ცოდვის და ნაკლულევანებისათვის, იმ სულიერი სენისათვის, რო-

მელიც მისს სამწყსოს უფრო ეჩვევა და ავნებს, მეტადრე იმის-
თანა დროს და შემთხვევაში და იმისთანა ადგილზე, როგორც
არის დღეს. აქ დღეს თქვენ შეკრებილხართ მრავალთა სხვათა
და სხვათა სოფლებიდან; მაშასადამე, მე უფრო საჭირო და
სასარგებლო სიტყვა უნდა გითხრათ დღეს, და მით მეც ღვთის
წინაშე უფრო მაღლი მექნება, რომ ასე ერთგულად ვცდი-
ლობ თქვენს სულიერს წარმატებას, და თქვენთვისაც უფრო დი-
დი სულიერი აღშენება მოხდება. უთუოდ ისიც შეიძლება, რომ
ვინმემ თქვენგანმა დღეს აქ გავონილი სიტყვა გარდასცეს თვის სო-
ფელში მეზობლებს, და მაშინ უფრო გავრცელდება დღეს თქმუ-
ლი სიტყვა, და უმეტეს სარგებლობას მოიტანს. და ესრედ, მაღ-
ლითა და შეწევნითა ღვთისათა, მოვიყვან საღმრთო წერილისა-
გან ამ სიტყვებს; **„ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომელსა შინა არს
ბილწება, არამედ აღივსებით სულითა“**, – და ვინცებ თქვენთან
დღეს ლაპარაკს იმაზე, თუ რაოდენად მავნებელია მთვრალო-
ბა, რა ზომად უბედურია მემთვრალე კაცი, რა სახით უნდა
სცდილობდეს ყოველი ქრისტიანე კაცი, რომ ფხიზელი იყოს,
ღვინოს არ დაემორჩილოს.

მე ვგონებ, რომელ არ არს საჭირო ვსთქვა იმაზე, რა სა-
შინლად გავრცელდა ამ უამად მომეტებული ღვინის სმა, მთვრა-
ლობა იმერეთში. ვისაც თვალი აქვს ხილვად, და ყური სმე-
ნად, ის თვითონ დაინახავს და გაიგონებს, რა ხშირად სთვრე-
ბიან ეხლა სოფლებში და უმეტესად ქალაქებში, მეტადრე
დღესასწაულ დღეებში, ქორწილზედ და ნათლობაზედ და, –
რომელიც უფრო საკვირველი და სამწუხაროა და სასირცხვო, –
თვით მიცვალებულების ტირილზედ. ყოველი წოდების კაცთა-
გან, თავადთა, აზნაურთა და მოხუცებულთა გლეხთაგან, და მო-
მეტებულად მღვდელთაგან მრავალგზის გამიგონია ჩივილი და
მწუხარება, რომ მათი ახალგაზდა შვილები შეუსაბამოდ იქცე-
ვიან, სთვრებიან; აბნევენ მამა-პაპათაგან შეძენილს ქონებას.
ერთი სიტყვით, არ იქცევიან ისე, როგორც ჩვენ ვსცხოვრებ-
დითო და ვიქცეოდითო ყმანვილობას, ფხიზლად, ჩვენი მშობ-
ლების მორჩილებით და სამსახურითაო. ხოლო რაოდენი ვნე-
ბა და უბედურება წარმოსდგება ამისთანა ლხინთა და ღვინის
სმისაგან, ვინ არ იცის ესა და ვის არ გაუგონია! არ გაივლის
ისე ერთი თვე, რომ სადმე სოფლის დღესასწაულზედ, მთვრა-
ლებმა არ დასჩეხონ და ან კიდევ არ მოჰკლან ერთმანერთი;
ან სადმე ქორწილზე დამთვრალეებმა, ლხინი არ გადააქციონ

ტირილად და გოდებად, ერთმანერთის დაჩეხითა. ამისთანა შემთხვევა, ესე იგი უზომოდ სმა, მთვრალობა, ყოველი კაცი-სათვის სამწუხაროა, და ყოველი კაცი ცხადადაც მიჰხედება, რა ზომად შემარცხვენელია მთვრალობა საზოგადოებისათვის, და ამაზე მრავალი უბნობა არ არის საჭირო. მე მხოლოდ ის მსურს შეგავგონო შენ, რომ არა თუ იმ უკიდურეს ზომამდე არ მიხვიდე ღვინის სმაში, რომ სრულიად ჭკუა და გონება დაჰკარგო და აღარ იცოდე რას სჩადიხარ, არამედ მომეტებულად, ესე იგი რაც საჭირო არ არის, იმაზე მეტი ღვინო არ დავლიო. **„ნუ დასთვრები ღვინითა, რომელსა შინა არს ბილწება“**, იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, ესე იგი მომეტებულ ღვინოს ნუ დაჰლევი, ნუ შეღვინიანდებით. უგრძობლად დამთვრალი პირუტყვებდ უარესი არის. მასზედ აღარც კი ღირს ლაპარაკი. მე შენ იმას შეგავგონებ, მომეტებულად აღარ დაჰლიო, ღვინით არ გაახურო სისხლი; ესეც ბილწება არის და ბილწებაში ჩაგაგდებს. ზომიერი ხმარება ღვინისა, სიმრთელეა კაცისათვის. არც ღმერთი აღგვიკრძალავს; უზომო ხმარება თავის თავად ცოდვაა და სხვა ცოდვის მიმზიდველი. ნუ აავსებ ღვინითა მუცელს, თორემ მისი ორთქლი მუცლიდან თავში აგვივარდება, ტვინს დაგიბნელებს, ჭკუას ჩამოგართმევს, ეშმაკის ხელში ჩაგაგდებს და მტრის სათამაშოდ გაგხდის.

„ნუ დასთვრებით ღვინითა, არამედ აღივსენით სულითა“. რას ჰნიშნავს აღივსენით სულითა? უმეტეს ნაწილს ღვინის სმა იმიტომ უყვარს, რომ იგი გაამხიარულებს კაცს, მხიარულება ყოველ კაცს უყვარს, იგი ბედნიერებად მიაჩნია ყოველ კაცს, და ამისთვის ღვინოს დაჰლევის, რომ გაამხიარულდეს. საღმრთო წერილიც, ღვთის სიტყვა არ გვიძლის ჩვენ მხიარულებას; თვით იგი გვეტყვის: **სასუფეველი ღვთისა არის სიხარული, სიმართლე და მშვიდობა**. მაგრამ იგი გვიძლის ცუდს, მაენებელს და ბინიერს მხიარულებას. ხოლო ძალადობით, ხელოვნებით გაამხიარულება, ღვინის შემწეობითა ერთობ ცუდია. პირველად მისთვის, რომ კაცის სიმთელეს ავნებს, მეტადრე თუ ხშირად განიმეორა; მეორედ, მისთვის, რომ მოკლეა, მალე გათავდება ღვინისგან მიღებული მხიარულება, და მერმე უარეს მწუხარებაში ჩააგდებს კაცს. მთვრალი კაცი რომ გამოიფხიზლებს, თავი სტკივა, სინიღისი აწუხებს, მეტადრე თუ სიმთვრალეში რამე სულელობა ჩაიღინა. მისთვის გვიძლის წმიდა მოციქული პავლე ღვინის სმას და გვეტყვის: აღივსენით სულითა, რომ გან-

გვაშოროს ხორციელს, მავნებელს მხიარულებას და გაგვიჩინოს სულიერი მხიარულება. ნუ დასთვრებით ღვინითა, არამედ აღივსებით სულითა, სულიერი სიხარული ეძიეო. რა არის სულიერი სიხარული? სულიერი სიხარული ის იქნება, თუ შენ სუფრაზე დაჯდომილი, საჭმელს და სასმელს ზომიერად მიიღებ და, ნაცვლად მრავალი ღვინის სმისა, შენ წარსთქვამ სულიერსა გალობასა და იმით გამხიარულდები, და აგრეთვე დასტკბები ნახვითა და საუბრითა შენს ნათესავებთან, მოყვრებთან, რომელნიც გენვიენ შენ. აღივსებით სულითა. ამ დარიგებას ასრულებს უმჯობესად ის ქრისტიანე კაცი, რომელსა დღესასწაული უყვარს დღესასწაულისათვის, და არა ჭამისა და სმისათვის. ამისთანა კაცი ეკკლესიაში რომ სდგას, წირვალოცვას, ტკბილს, სასიამოვნო გალობას ისმენს, ამისთანა დიდებულ ტაძარს, ვითარცა ესე გელათის ტაძარია, ჰნახავს, და მრავალთა აქა შეკრებილთა საზოგადოებათა შეეყრება, ნაცნობთა, ნათესავთა, ესე ყოველი ასიამოვნებს, სულიერს სიხარულს მისცემს.

საუბედუროდ, არა ესრედ იქცევიან მრავალნი აწინდელი ქრისტიანნი. უმეტესნი მათგანნი, თუ დღესასწაულს სიხარულით ელიან და შეემთხვევიან, ეს მართო მისთვის, რომ ბევრი სჭამონ და ჰსვან. გარნა არც ის არის კარგი, რომ მრავალნი ჭირნი აქ მოვიდნენ მისთვის, რომ გვმართებსო, აღთქმა მივეციითო, რომ დღეს გელათში უნდა ვილოცოთო. მართალია, თუ აღთქმა მიეცი, უნდა აღასრულო კიდევ; მაგრამ, როგორ აღასრულებ ამ აღთქმას? მოხვალ და ესწრები წირვაზე, დაფანტული გონებით, ერთი ორი კაპეიკის სანთელს აანთებ, ხატებს ემთხვევი და ერთ შაურს შესწირავ. ნუ თუ ამის მეტი არაფერი გმართებს შენ ღვთისა? ეს ყოველიფერი ხომ გარეგანი მოქმედება არის, და დიდი ფასი არა აქვს შენ სხვა, ამაზე უდიდესი გმართებს ღვთისა. რა? – ის, რომ თვით შენი გული და სული ღმერთს უნდა შესწირო, შენი გულით და სულით ღვთის მონა უნდა იყო, და ნაცვლად ამისა, რამდენიმე გარეგან მოქმედებას აღსრულებ ეკკლესიაში, და ამით დააკმაყოფილებ შენს სინიღისს. აქ, ამ ეკკლესიაში გულგრილად და გაფანტულად სდგებარ, ორ სიტყვას ვერ მოახერხებ, რომ ღმერთი ჯეროვნად ილოცო მდულარითა სულითა; გარნა, როდესაც დასჯდები სუფრაზე, მაშინ უნდა შეგხედოს კაცმა, რა გამხიარულებული ხარ, რა ანთებული გაქვს თვალები, და

რა ბედნიერად ჰრაცხ შენს თავსა. მაშასადამე, შენი სული და გული სოფელს ეკუთვნის, ჭამა და სმა ხორციელი შეადგენს შენს ბედნიერებას, სოფლის ამო ჩვეულება არის შენი ნუგეში. არა ესრედ უნდა იყოთ, ძმანო! მიაჩვიე, შეწვევითა ღვთისათა, შენი სული სულიერსა ნუგეშსა, ეცადე, რომ ლოცვა, მარხვა, სამღრთო წერილის კითხვა და სმენა, არა უნაკლულესად ანუგეშებდეს სულსა შენსა, ვიდრეღა ჭამა და სმა, და ლხინი ხორციელი. ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე, არამედ აღივსენით სულითა. ამინ.

სიტყვა,

ღვთის-მშობლის შობის დღესა, თქმული გელათის მონასტერს 1877 წელსა.

მიუგო იესო და ჰრქვა მას: მართა! მართა! ჰზრუნავ და ჰშოთ-ხარ მრავლისათვის; აქა ერთისა არს სახმარ, ხოლო მარიამ კეთილი ნაწილი გამოირჩია, რომელი არა სადა მიეღოს მისგან. (ლუკ. 10. 41-42).

ძმანო, მართლ-მაღიდებელნო ქრისტიანენო! იქნება ზოგიერთს თქვენგანს კიდევ აქვს შენიშნული, რომელ ყოველს ღვთის-მშობლის დღესასწაულს წირვაზედ ერთი და იგივე სახარება წაიკითხება, რომელიც მოისმინეთ თქვენ დღეს. იმ სახარებაში არის აღწერილი ერთი უბრალო შემთხვევა ანუ გარემოება, უფლისა იესო ქრისტეს ცხოვრებიდგან; გარნა ამ მოთხრობისაგან კარგი და ფრიად სასარგებლო სწავლა გამოიყვანება მათთვის, რომელთა უყვარს სულიერი სწავლა და აღშენება. რა მოთხრობა იყო დღევანდელს სახარებაში? ერთხელ უფალი იესო ქრისტე შვეიდა, ანუ ესტუმრა ერთს კაცს, სახელად ლაზარეს, რომელიც უყვარდა უფალსა და იყო მისი მეგობარი. ამ სახლში იყვნენ ორნი ლაზარეს დანი, მართა და

მარიამი. მათ, რასაკვირველია, გაუხარდათ ნახვა იესო ქრისტესი, რადგანაც იგინი იყვნენ მორწმუნენი და იცოდნენ, ვინ იყო იესო ქრისტე. გარნა ამ ორი ღების სიხარული და სარწმუნოება სხვა და სხვა ფერად გამოჩნდა. მარიამი მაშინვე დასჯდა ფერხთა-თანა იესოსთა და ისმენდა სიტყვათა მისთა. მან იფიქრა: ამაზე უკეთესს ველარ ვნახავო, ამაზე უმჯობესს სწავლას ვისგან გაიგონებო, და ისრეთის სასოებით ისმენდა სიტყვასა მისსა, რომ ჭამაც დაივიწყა და სმაც. მართა კი სულ სხვა ფერ მოიქცა. იმან მაშინვე დაიწყო მზადება მრავალთა საჭმელთა, ძვირფასისა სტუმრისათვის; გარნა დაინახა რა, რომ და მისი არ ეხმარებოდა მას, თითქმის აყვედრა უფალსა იესოს: **უფალო, არა იღვნი, რამეთუ დამან ჩემმან მარტო დამიტევა მე მსახურებად; არქუ მას, რაითა შემენოდის მე.** მაშინ მაცხოვარმან ეს სიტყვა უთხრა: **მართა, მართა! ჰზრუნავ და ჰშფოთავ მრავლისათვის, ხოლო აქ ერთი რაი არს სახმარ.**

გვონებ, თქვენ კი მიჰხვდებით, ძმანო ქრისტიანენო, რას გვასწავლის ეს უბრალო მოთხრობა დღევანდელისა სახარებისა და პასუხი იესოსი. იგი გვასწავლის ჩვენ, რომელ სმენა ღვთისა სიტყვისა, საღმრთო სჯულის სმენა და აღსრულება, უდიდესი და უსაჭიროესი საქმე არის, ვიდრე ჭამა და სმა, და ყოველი ქვეყნიური, ხორციელი საქმე, და არა თუ უდიდესია, არამედ მარტო იგი არის სახმარ და სასარგებლო კაცისათვის: **აქა ერთი არს სახმარ.** კაცი იგი, რომელიც დაემსგავსება, ანუ ჰბაძავს მარიამს, უკეთესად იქცევა და უმჯობეს საქმეს ამორჩევს: **მარიამ კეთილი ნაწილი გამოირჩია,** და ის ნაწილი ყოველთვის მასთან იქნება, მას აცხოვნებს; ხოლო კაცი, რომელი დაემსგავსება მართას, ესე იგი სცდილობს და ჰშფოთავს მარტო მრავლისა საჭმლისათვის, და ღვთის სიტყვის სმენას და აღსრულებას იმდენად აღარ ეძიებს, იგი გამოარჩევს თავისათვის უსარგებლო ნაწილსა.

მართა და მარიამი გამოჰხატავენ ორნაირს, ანუ ორგვარს ხასიათსა, ანუ თვისებასა კაცთასა. ყოველი ქრისტიანე კაცი დაემსგავსება მართას, ანუ მარიამს თვისითა ხასიათითა და თვისებითა. ზოგიერთი ქრისტიანე არის ღვთის ერთგული და მსასოებელი, მას უყვარს სმენა ღვთის სიტყვისა, კითხვა საღმრთო წერილისა, მოსმენა წირვა-ლოცვისა, ფიქრი და ლაპარაკი საღმრთოთა საგანთა ზედა, ერთი სიტყვით, არის ღვთის სიტყვის მოყვარე, მოშურნე. ჭამისა და სმისათვის,

სოფლიური მოლხინებისათვის იგი არაოდეს არ დაივინცებს საღმრთო წირვა-ლოცვის მოსმენასა. გარნა, სამწუხაროდ, ფრიად მცირენი არიან ახლა ამისთანა მიმართულების და ხასიათის ქრისტიანენი. უმეტესი ნაწილი აწინდელთა ქრისტიანეთა, საუბედუროდ, არიან სოფლის და არა ღვთის კაცნი. მათთვის საჭმელი, სასმელი და სხვა ამ ქვეყნის სიამოვნება უფრო საყვარელია, ვიდრეღა სმენა ღვთის სიტყვისა. მსგავსად მართასი, ივინი მარადის ჰმფოთვენ და ჰზრუნავენ მრავალთა ამ ქვეყნის ამათა საქმეთათვის, რომელიც ერთი მხოლოდ არს სახმარ და სასარგებლო კაცის სულისათვის, – სმენა და აღსრულება მაცხოვრის დარიგებისა, – იმაზედ ბევრად არ ჰფიქრობენ.

ახლა, ძმაო ჩემო, შენ თვითონ შეიხედე ამ სარკეში, რომელიც მე ახლა გაჩვენე, და გაშინჯე შენი სულიერი სახე, ვის ემსგავსება შენი ხასიათი: მარიაჲს, თუ მართას? რა უფრო გიყვარს შენ, და რა უფრო დაატკობს შენს გულსა დღეს? აწინდელი ლოცვა ამ ეკლესიაში, თუ სუფრაზე ჯდომა და ლხინი. ვაი ჩვენსა სისაწყლესა და სიცოდვესა! რაოდენნი არიან დღეს აქა მდგომარენი, რომელნი თუმცა აქ არიან ხორცითა, გარნა მოუთმენელად უცდიან, რომ მალე გამოვიდეს წირვა, რათა წარვიდენ და მალე დასჯდენ სუფრაზე და ილხინონ უზომოდ ჰსვან და სჭამონ! რაოდენნი არიან მართას მსგავსნი, რომელთაც დღეს სრულიად ვერც კი მოიცაღლეს საყდარში მოსასვლელად, მაცხოვრის სიტყვების სმენად, არამედ დარჩნენ სახლებში, დარბიან და ჰმფოთვენ მრავალი საჭმელების მზადებისათვის. აბა, რა ვქნა, იფიქრებ შენ, ნუ თუ უჭმელად შეიძლება ცხოვრება? ამას არ გეუბნები შენ მე! რასაკვირველია, კაცი ვერ გასძლებს, თუ არა აქვს სახმარი ხორცისათვის. მე მხოლოდ ის მინდა შევიტყო, ანუ უმჯობესია თქმად, შენ თვითონ შეგატყობინო, რა გიყვარს შენ უმეტესად, ხორცი, თუ სული. რისთვის ჰზრუნავ მომეტებულად, რისთვის ჰფიქრობ უფრო ხშირად, სასმელ-საჭმელისათვის, თუ წირვა-ლოცვისათვის, ღვთის სიტყვის სმენისათვის? სად და რა უხარის სულსა შენსა მომეტებულად, საყდარში ღვთის სიტყვის სმენა, თუ სუფრაზე საჭმელ-სასმელის მიღება? ერთი სიტყვით, ღვთის კაცი და მონა ხარ შენ, თუ ერთი ათასთა სოფლის მოყვარეთაგანი? ამაზედ უნდა ჰფიქრობდე შენ ხშირად და ჰზრუნავდე შენ ყოველთვის, და ევედრებოდე

ღმერთს, რომ მან ოდესმე მოგცეს ისეთი გული და ხასიათი, რომ იქმნე შერაცხილ შორის მისთა სარწმუნოებითა მონათა. ამინ.

მოძღვრება,

თქმული გელათს 1869 წელსა 8 სექტემბერს.

ვაი თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისასა, და ცერცვისასა, და ძირაკისასა, და დაგიტევებიეს უმძიმესი სჯულისა: სამართალი, და წყალობა, და სარწმუნოება. ესე ჯერ იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად (მათ. 23, 23).

დღეს, ძმანო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო, საჭიროდ ვრაცხ და მსურს მოძღვრება ჩემი თქვენდამი, რომელნი შეჰკრებილხართ აქა სხვათა და სხვათა მრავალთა სოფლებითგან, დავაფუძნო სიტყვათა ამათზედა სახარებისათა: ვაი თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისასა, და ცერცვისასა, და ძირაკისასა, და დაგიტევებიეს უმძიმესი სჯულისა: სამართალი და წყალობა, და სარწმუნოება. ესე ჯერ-იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად. თქვენ თვითონაც გესმისთ, რა საშინელსა და ფიცხელსა საყვედურსა გამოუცხადებს ამ სიტყვებით უფალი იესო ქრისტე ფარისეველთა და მწიგნობართა. ვინ იყვნენ ფარისეველნი და მწიგნობარნი ეს მრავალგზის მითქვამს, და ვგონებ თქვენც გეცოდინებათ, რადგანაც საღმრთო წერილიდგან მრავალ-გზის საყდარშიაც გაიგონებდით მათს მოქმედებას და ხასიათს. მაშასადამე, ამაზე აღარ გავაგრძელებ სიტყვას, და პირ-და-პირ გადვიდეთ იმაზე, რა აზრი არის ამ ზემოდ მოყვანილ სიტყვებში, ესე იგი რომელს ცუდს საქმეს აყვედრებს მაცხოვარი ფარისეველთა ამ სიტყვებში? ზემო მოყვანილ სიტყვებში მაცხოვარი აყვედრებდა ფარისეველთა, რომელ იგინი სჯულსა ასრულებენ ბრუნდედ, ყალბად, არა გულწრფელად.

რაც სჯულში იყო უმთავრესი და უსაჭიროესი მცნება, ესე იგი სამართალი, წყალობა და სარწმუნოება, მათ დაგინწყებულნი ჰქონდათ, და რომელიც მათ ჰქონდათ საკუთარი, თვისგანვე დამატებული, ანუ მოგონებული კანონები და წესები, წვრილი, და არა ეგოდენ საჭირო, იმას კი ბეჯითად ასრულებდენ. ძველ მოსეს სჯულში, სხვათა შორის, იყო თქმული, რომ ყოველ მოსახლე კაცს უნდა შეეწირა ეკლესიის და მის მსახურთათვის ათეული ყოვლისა მოსავლისა, მაშასადამე, ძირაკისა, ცერცვისა და პიტნაკისაცა. ამას იგინი ბეჯითად აღსრულებდენ, გარნა, რომელიც სჯულის თავი და საძირკველი არის – სამართალი, სარწმუნოება და წყალობა, ესენი დაუტევეს. ვაი თქვენდა, მნიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისა, და ძირაკისა და ცერცვისასა, და დაგიტევებთ უმუტესი სჯულისა: წყალობა, სამართალი და სარწმუნოება. ესე ჯერ-იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად. აჰა, რას აყვედრებს მაცხოვარი ფარისეველთა და მნიგნობართა.

გარნა ფარისეველთა და მნიგნობართა თავი დაჰვანებოთ, და ჩვენი თავი გავიკითხოთ. უთუოდ სახარებაშიაც სულმან წმინდამან, ხელითა მოციქულთასა, სხვათა შორის იესო ქრისტეს სიტყვათა და სწავლათა, მისთვის დასწერა ესე ზემოდ მოყვანილი სიტყვები, რომელ წინაღვე უწყოდა, რა საჭირო და სასარგებლო იქმნებოდნენ იგინი ჩვენცა ქრისტიანეთათვის.

მართლა, ჩვენცა, ქრისტიანენი, სამწუხაროდ, ხშირად დავემსგავსებით ფარისეველთა და მნიგნობართა ამ შემთხვევაში, მით რომელ ჩვენცა ხშირად გვაგინწყდება და ბეჯითად არ ვასრულებთ უმთავრესთა და უსაჭიროესთა მცნებათა ქრისტესთა: სამართალსა, სარწმუნოებასა, მონყალებასა, სიყვარულსა, და რომელიც უმცირესნი და წვრილნი კანონები და წესები არიან, და ისიც არა ღვთისაგან პირ-და-პირ ნაბრძანებნი, არამედ კაცთა რომელთაგანმე, ანუ უბრალონი ჩვეულებანი, იმას ვასრულებთ ბეჯითად და მიუცილებლად. ამას მე თქვენ, თუ გნებავს, დაგიმტკიცებ მრავლითა მაგალითითა. მითხარი, ამ ორში რომელი არის უფრო დიდი და საჭირო საქმე ქრისტიანეთათვის: წმინდა საიდუმლოს მიღება ყოველ წელიწადს, თუ ჭურისა და მარნის კურთხევა მღვდლისაგან? რასაკვირველია, პირველი უფრო დიდი მცნება არის, ვიდრე მეორე. პირველი თვით იესო ქრისტესგან არის და მოციქულთაგან ნაბრძანე-

ბი, და ისეთი დიდი მცნებაა, რომ გარეშე მისა კაცი ვერ სცხონდება, მეორე კი უბრალო ჩვეულებაა, თუმცა კი არა ცუდი და წინააღმდეგი, გარნა არა დიდი რამე. შენ კი ორ-სამ წელიწადს არ ეზიარები და არარას ჰზრუნავ იმაზე, არ შეინჯებ თავს, და თუ მღვდელმა წლის განმავლობაში მარანი არ გიკურთხა, მაშინ სჯავრობ და უჩივლებ მღვდელს მთავრობასთან. ან, თუ მღვდელმა შესაწირავი ცხვარი არ გიკურთხა, ანუ, თუ სხვა რომელიმე ამისთანა წვრილი და არა დიდად საჭირო ჩვეულების წესი აგისრულა, დიდად გეწყინება, დაემდურები მას. ერთხელ ერთმა სოფლის მცხოვრებმა კაცმა საჩივარი შემოიტანა ჩემთან, და, როგორ ჰფიქრობ, რა დასწერა იმ საჩივარში? დასწერა, რომ წირვაზე ჩვენმა მღვდელმაო, სახარება რომ გამოასვენა საკურთხეველი-დგან, სამეუფეო კარში შესავალზე უკულმა მიიბრუნაო. იმ საწყალობელს ეგონა, რომ ერთი რამე დიდი შეცდომა არის. გამოსაცდელად მისა, მე ვკითხე, რა დღესასწაული იყო იმ დღეს და რომელი სახარება წაიკითხეს მეთქი. მან ვერცერთი ვერ მითხრა. მაშასადამე, ის საცოდავი კაცი საყდარში მიდის და არ იცის რა დღესასწაული არის, წირვაზე სდგას და სახარებას ყურს არ უგდებს, და იმას კი უყურებს, წაღმა მობრუნდება ღვდელი, თუ უკულმა. ამნაირად იქცევიან თითქმის ყოველნი სოფლის მცხოვრებნი. რაც არის მაღალი და მძიმე, სულის განმანათლებელი და საცხონებელი, იმას სრულიად არ ტყობულობენ და არ ასრულებენ, და რომელიც უბრალო ჩვეულება არის, გარეგანი, უფრო ხორციელი და ადვილი, იმაზე უმეტესად სცდილობენ და იმას უფრო აღასრულებენ.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი, ყური დამიგდეო! ყოველს მოქმედებას კაცისას, მეტადრე სჯულის აღსრულებას, აქვს ორი კერძო, ანუ ორი მხარე; ერთი ხილული, გარეგანი და არა ეგოდენ მძიმე და საჭირო, მეორე სულიერი, შინაგანი, უფრო მძიმე და უსაჭიროესი. ამისათვის შენ ყოველი შენი ყურადღება უმეტესად უნდა მიაქციო მეორე მხარეს, და იგი აღასრულო უბეჭითესად. აგისნნი ამასაც მაგალითით, ვინაიდგან მაგალითი უფრო ცხადჰყოფს ყოველს აზრს, და უმეტესად ჰმოქმედობს კაცის ჯკუაზე. თუ შენი მშობელნი ჯკუიანნი არიან, მათ შენ უთუოდ გასწავლეს პირჯვრის წერა. ამ ჩვეულებას, ანუ მცნებას აქვს ორი კერძო: პირველი ხილუ-

ლი, ესე იგი, სამი თითით ჯვარის გამოსახვა გულზე, შუბლზე და მხარზე. ესეც უნდა სისწორით აღასრულო, გარნა შინაგანი კერძო უნდა გახსოვდეს, ესე იგი კრძალვა, ყურადღება, სასოება უნდა შეართო, თორემ უიმისოდ არ ექმნება თვასი პირჯვრის დაწერას. შენ კი მარტო ხელს აქნევ და გონება დაფანტული გაქვს, იქით აქეთ იხედები, ხშირად ელაპარაკები მეზობლებს და ისე პირჯვარს იწერ. სხვა უფრო დიდს მაგალითს მოგიყვან. წირვის მოსმენას, ანუ საზოგადოდ რომ სვთქვათ, ყოველ ლოცვას ორი კერძო აქვს. ყოველი ხორციელი მოძრაობა, რომელსა მოითხოვს ლოცვა, პირჯვრის წერა, მეტანია, სიტყვების წარმოთქმა, ესენი არიან გარეგანნი და უმცირესნი კერძონი ლოცვისა, ხოლო უმძიმესი და უსაჭიროესნი კერძო ლოცვისა, არის გული შემუსვრილი და მღუღარე, სული და გონება მიქცეული და მიმსჭვალული ღვთისადმი, შიში და სასოება ღვთისა. გარნა, საუბედუროდ, შენ მხოლოდ გახსოვს და ბეჯიტად აღსრულებ იმ უმცირესსა კერძოს ლოცვისას. შენ მხოლოდ ჰლოცულობ ენითა, და არა გულითა, სხეული შენი მოძრაობს და სული უძრავად არის, ამისთვის ლოცვა შენი უფრო ხშირად რჩება უნაყოფოდ. მარხვაში ყოფა-ქცევა უნდა გამოიყვანო, და შენ მხოლოდ საჭმელს გამოიყვლი; დღესასწაულში სულით უნდა გაიხარო, შენ ხორციელ სიხარულს ეძიებ; მაგრამ ნულარ გავაგრძელებთ სიტყვას. გეტყვი კიდევ ერთს უმთავრესს და უსაჭიროესს მაგალითს: რომელი არის უმთავრესი და უპირველესი მცნება საღმრთოისა ჩვენის სჯულისა? ვინ არის ჭეშმარიტი და ნამდვილი ქრისტიანე? რა გაანათლებს და აცხონებს ქრისტიანესა უმეტესად ყოვლისა? სიმართლე, წყალობა, სარწმუნოება, სასოება, სიყვარული, აჰა უმინაგანესნი და უსაჭიროესნი მცნებანი, რომელთა აღსრულებას შენ უნდა ესწრაფო უმეტესად ყოვლისა. ჭეშმარიტი და ნამდვილი ქრისტიანე ის არის, რომლისა სული და გული არის დამუშავებული, განათლებული სიმართლითა, წყალობითა და უმეტესად ღვთის და კაცის სიყვარულითა. გარნა, საუბედუროდ, სიმართლე, წყალობა, სიყვარული უფრო დავინწყებულა ჩვენ შორის, და მარნის კურთხევა, ან კოხინჯრობა, ოქონობა და სხვა ახირებულნი დღესასწაულნი ძლიერ გვიყვარს.

ამით უნდა გამეთავებინა ჩვენი უბნობა დღეს, გარნა ორიოდე სიტყვა კიდევ უნდა დავუმატო. გეშინის, რომ ვინმემ არ

იფიქროს თავის გულში ესრედ; მაშასადამე, გარეგანი აღარაფერი აღარ უნდა აღვასრულოთ? მაგალითებზე, მარანი აღარ ვაკურთხებინო? პირჯვარი აღარ უნდა დავინეროო, საყდარში მეტანია აღარ უნდა ვქნაო? ამის პასუხად კვალად მივიქცეთ ზემოდ მოყვანილს მაცხოვრის სიტყვებისადმი. როგორ იტყვის მაცხოვარი: **ესე ჯერ იყო ქმნად, და იგიცა არა დატევებად.** ესენიც აღასრულე, მაგრამ უმეტესად ეცადე, რომელიც უდიდესი და უპირველესი მცნებანი არიან, მათი აღსრულება. რადგანაც მამაპაპური ჩვეულება არის, რადგანაც გიყვარს და გიამება, მარანიც აკურთხებინე და ჭურიცა, სხვანიცა მცირე ჩვეულებანი, თუ გსურს, აღასრულე, გარნა გახსოვდეს, რომ ესენი არიან მცირენი და წვრილნი საქმენი, გარნა წყალობა, სამართალი და სიყვარული არიან პირველნი და უსაჭიროესნი. **ესე ჯერ იყო ქმნად;** ესენი პირველად, უთუოდ და მიუცილებლად უნდა აგვსრულებია, როგორც უბრძანა ფარისეველთა უფალმან, და იგინიცა არ დაგიტევებია. ამინ.

მოკლე მოძღვრება

ტაძრად მიყვანებასა ზედა ყოვლად-წმიდისა ღვთის-მშობლისა.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი! ტაძრათ მიყვანება ყოვლად-წმიდისა ქალწულისა მარიამისა, რომელსა დღეს ჩვენ ვდღესასწაულობთ, ყოველთა ღვთის მოყვარეთა და ღვთის მოსაგთა ქრისტიანეთა მოსცემს დიდს სწავლასა, ნუგეშსა და გაღვიძებასა. მივაქციოთ ყურადღება რომელთამე გარემოებათა ზედა აწინდელთა დღესასწაულისა და შევიტყოთ, რაზომად არიან იგინი ჩვენთვის აღმაშენებელნი. პირველად ვსთქვიოთ მშობელთა ზედა ყოვლად-წმინდისა მარიამისა, იოაკიმ და ანნასა ზედა. თუმცა იგინი იყვნენ ყოვლის მხრით ბედნიერნი და კმაყოფილნი დიდის საცხოვრებელის პატრონ-

ნი, დიდისა შთამომავლობისანი და პატივცემულნი, და რომელიც ყოველსა ზედა უდიდესი და უმჯობესია, იყვნენ ღვთის წინაშე მართალნი და ღვთის სჯულის მოშურნენი და აღმასრულებელნი; გარნა ერთი დიდი მწუხარება დაავიწყებდა მათ ყოველსა სხვასა ბედნიერებასა – მათა არ ჰყავდათ არც ერთი შვილი. მაგრამ მიჰხედეთ მათ მოთმინებასა, სულგრძელებასა და სასოებასა! თუმცა მათ მიაღწიეს სიბერემდი, მაშასადამე, მოსპობილი ჰქონდათ ყოველი იმედი შვილოსნობისა, გარნა მანც არ დაუკარგავთ სასოება ღმერთზე, არამედ თანდათან უმატებდენ ლოცვასა, მოღვაწებასა და სხვათა სათნოებასა. ამისთვის ღმერთმანაც დააჯილდოვა მათი სათნოება, აღასრულა გულისა მათისა წადილი და მისცა მათ შვილი.

შენცა, ძმაო, ჰბაძევდე ესრეთსა მათსა სულგრძელებასა და ბეჯითობასა. არ დაჰკარგო სასოება არაოდეს ღმერთზე. გინდ ჰხედვიდე, რომ მოსპობილია ყოველი იმედი აღსრულებად შენისა გულისა წადილისა, თუ ის წადილი არის წმინდა და პატიოსანი, ნუ ჩაჰვარდები სასონარკვეთილებაში, არამედ გრწმენინ რომ ღმერთი ბოლოს მოგცემს შენ აღსრულებასა შენისა პატიოსნისა სურვილისასა.

მივიქცეთ კვალად იოაკობისა და ანნასადმი. ამათ ღვთის წინაშე დასდევს აღთქმა, რომელ, თუ ღმერთი მათ მოსცემდა შვილსა, იგინი მას შესწირვიდენ ღმერთს, ტაძარში. ეს აღთქმა მათ აღასრულეს. ყოვლად-წმინდა იყო ჯერედ ყრმა სამისა, ანუ ოთხისა წლისა, მაგრამ მათ წაიყვანეს იგი იერუსალიმს, მიიყვანეს ტაძარში, და აქ მიაბარეს იგი აღზრდად და სწავლად საღმრთო წერილისა და საღმრთო მსახურებასა შინა. თუ კარგად დაუკვირდები, არა მცირესა სწავლასა და სარგებლობასა ჰნახავ ამ წმიდა იოაკიმეს და ანნას მოქცევაში! სიბერის დროს მდიდართა ამათ კაცთა შეიძინეს ერთი მხოლოდ შვილი. ამისთანა შემთხვევაში, სხვა ვინმე რომ ყოფილიყო, არაოდეს არ გამოიმეტებდა და არ განიშორებდა შვილსა. ერთი შვილის მეტი არ მყავსო, იტყვის ამისთანა შემთხვევაში ზოგნი, აქ რომ დამეკარგოს, რალა უნდა ვქნაო, და ნამეტანიტა მოფერებითა, უგუნურითა სიყვარულიტა, უმეტესად აფუჭებენ თვისსა შვილსა თავის სახლში, ვიდრე ასწავლიან. არა ესრედ მოიქცენ გონიერნი იაკობ და ანნა. მათ გონიერად არჩიეს მოკლება თავის ნუგეშისა, ვიდრეღა დატევენ თვისისა შვილისა უსწავლელად და გაუზრდელად. მერმე ისიც იფიქრე, რა სწავლას

ცდილობდენ იგინი თავის შვილისათვის: იგინი იყვნენ ერთობ მდიდარნი; მაშასადამე შეეძლოთ მათთვის სახლში მონოდება მრავალთა მსწავლელთა და სხვა ახალი მოდით, ანუ წესით, გაზრდა თავის შვილისა, ესე იგი სხვადასხვა უცხო ენებისა, კარგად და ახალი მოდის ლაპარაკი, ცეკვა, საკრავების დაკვრა და ამის მსგავსნი სწავლანი; მაგრამ ბრძენი იოაკიმე და ანნა ასე ჰფიქრობდენ. მათ უნდოდათ, რომ მათი შვილი გამოსულიყო მართალი, პატიოსანი და სასარგებლო ქვეყნისათვის და მოყვასთათვის, და არა ერთი რომელიმე მსგავსება მაიმუნისა, რომელიც თავისას არათფერს არც იქმს, არც იტყვის, არამედ სხვა კაცთა ქცევას გამოჰხატავს; კარგია, თუ ცუდი ის, რასაც სხვები იქმან, იმას არ გაჰსინჯავს, არამედ მართო იმას სცდილობს, რომ სხვათა კაცთაგან არათერთ არ განირჩეოდეს, რომლისა მაგალითსა სამწუხაროდ, ხშირად ვხედავთ ან ჩვენ შორის.

ბოლოს ესეც უნდა დაუმატოთ: მართალია ეს ყოველი, ესე იგი ტაძრად მიყვანება ყოვლადწმინდისა და ყოველნი მისნი წინანი და უკანანი გარემოებანი მოხდენ და აღსრულდენ ღვთის ნებით და განგებით; თვით ღმერთი ამზადებდა მარიამს დედად უფლისა იესო ქრისტესისა; გარნა აქედგან მას ნუ იფიქრებ, ძმაო ჩემო, რომ იოაკიმე და ანნა და ღვთის-მშობელს არც აერთი პატივი და ქება არ უნდა მიენერებოდეს. არა! მათ სრულიად არ იცოდენ, რომ ესე ყოველი, ღვთის განგებით იყო; ისინი ამას ყოველსა თვისი კეთილი სურვილით აღსრულდენ. შენც ისე მოიქეცი, ძმაო! შენი ნებით, შენი სურვილით ჰქენი, ეძიე, შეუდეგი ყოველს კეთილ საქმეს, რომელთა შორის შვილების გაზრდა ქრისტიანულად, წმიდად, პატიოსნად, უდიდესია და უკეთესი ყოველთა, და ამით შენ აღასრულებ თვით ღვთის ნებას, რომელიც და მოგცეს თქვენ ყოველთა მშობელთა. ამინ.

მოძღვრება

დღესასწაულსა ზედა ხარებისასა.

ძმანო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო! დღევანდელი დღე არის ერთი უმთავრესთა ქრისტიანულთა დღესასწაულთა-განი, ანუ, ვითარცა თქმულ არს ერთსა საეკლესიო საგალობელსა შინა, აწინდელი დღესასწაული არის დასაბამი, თავი ჩვენისა ცხოვნებისა, და გამოჩინება საუკუნიდგან დამალულისა საიდუმლოისა. მით უმეტესად უნდა ვცდილობდეთ ჩვენ, ქრისტიანენი, რომ ვისარგებლოთ დღევანდელი დღესასწაულითა, ჩვენდა აღსაშენებელად და სანუგეშოდ.

პირველად მიაქციე ყურადღება მასზედა, როგორ მოხდა ხარება, რა სიტყვებით გამოუცხადა მთავარ-ანგელოზმა გაბრიელმა ქალწულს ნება ღვთისა, და რა პასუხი მიიღო ქალწულისაგან. შეჰნიშნე, თუ არა, რა შიშით და ეჭვით მიიღო ყოვლად-წმიდა ქალწულმან სიხარულოვანი სიტყვა მთავარ-ანგელოზისა? საკვირველი და სანატრელი სიტყვები უთხრა ანგელოზმან მას: **გიხაროდენ, მიმადლებულო, უფალი შენთანა, კურთხეულ ხარ შენ დედათა შორის.** ამისთანა სიტყვები ვის არ გაახარებდა; გარნა ქალწულმან მარიამმა არ მიიღო დაუფიქრებელად ეს სიტყვა, არ დაანება თვისი გული სიხარულსა, არამედ შეძრწუნდა, დაფიქრდა: **ვითარმე არს მოკითხვა ესე.** აქედამ უნდა გამოვიყვანოთ ჩვენ პირველი სწავლა და მაგალითი ყოველივე სიტყვა, ამბავი, რასაც გავიგონებთ, უნდა მივიღოთ დაფიქრებით, მოსაზრებით; მისთვის მოგვცა ღმერთმან ჭკუა, რომ ყოველ საქმეში მოვიხმაროთ იგი და ყოველთვის გონიერად ვიქცეოდეთ. ადვილად დაჯერება სიტყვისა და ანბავისა, რასაც გაიგონებს კაცი, არის ნიშანი უსაფუძვლო ჭკუისა, გონების სისუსტისა, და მრავალ გზის ვნებას და ზარალს მისცემს კაცს.

ახლა მივიქცეთ კიდევ სახარების მოთხრობისადმი ხარებასა ზედა. როდესაც ანგელოზმან შეატყო ქალწულსა, რომ იგი შეშინდა და დაფიქრდა, უთხრა: **ნუ გეშინინ, მარიამ, რამე თუ ჰპოვე მადლი წინაშე ღვთისა,** – და მერმე აუხსნა ვინ იშვება მისგან, და რასა შინა მდგომარეობს ესე დიდი საიდუმლო. გარნა ყოვლად-წმიდამა ქალწულმან მაინც არ დაიჯერა, კიდევ ეჭვით მიუგო: **ვითარმე იყოს ესე ჩემდა, რამეთუ მე მამა კაცი არა ვიცი.** მთავარანგელოზმან აუხსნა მას, რომ შობა მისი იქნება სულისაგან წმიდისა; ამასთანავე გაახსოვნა მას ძალი და ყოვლად-შემძლებელობა ღვთისა, რომელიცა გამოჩნდა ნათესავსა ზედა მისსა ელისაბედსა, რომელი იყო ბერწ, გარნა მისცა ღმერთმა შვილი სიბერესა შინა მისსა, და მაშინ მხო-

ლოდ დაემორჩილა ყოვლად-წმიდა ღვთის-მშობელი და ჰრქვა მას: **აჰა, ესერა მხევალი ღვთისა, მეყავნ მე სიტყვისამებრ შენისა.**

ახლა, ძმანო ჩემნო, დავფიქრდეთ ამაზედ: ერთის მხრით როგორ მიიღო ეგოდენი კადნიერება ქალწულმა მარიამმა, რომ ჰხედავდა წინაშე თვისსა ზეციერსა მახარებელსა, შეატყო, რომ იგი არის მთავარანგელოზი, და მაინც მალე არ დაუჯერა, არამედ გამოაცხადა იჭვნეულობა თვისი და მოითხოვა მისგან დამტკიცება და ახსნა მისი ხარებისა. მეორეს მხრით როგორ დაუთმო მთავარ-ანგელოზმა, არ აყვედრა მას თვისი იჭვნეულობა და პასუხის გება. აქ გავისსოვნოთ, რომ როდესაც იგივე, მთავარანგელოზი გაბრიელი, წინად ამისა, გამოეცხადა ზაქარიას ტაძარსა შინა და ახარა მას შობა შვილისა, და როდესაც ზაქარიამ არ დაიჯერა, უთხრა როგორ იქნება ესაო, ვინაიდგან მე და ცოლი ჩემი ღრმად მოხუცებულნი ვართო, მაშინ გაურისხდა მას ღა თუცხელი სასჯელი დასდვა მას ზედა, ესე იგი მოაკლო მეტყველება. გარნა აქ, ყოვლად-წმინდასა, არა თუ არაფერი აყვედრა, არამედ დიდის კრძალვით და მოთმინებით დააჯერა იგი, და არ გაეშორა მას, ვინემდის არ გაიგონა მისგან: **აჰა ესერა მხევალი ღვთისა.** ეს მისთვის მოხდა, ძმანო, ჩემნო, რომ ზაქარიამ მართლა გულში გამოაჩინა ურწმუნობა, გარნა ყოვლად, წმიდა მარიამი არა ურწმუნოებით და უსასოებით გამოჰკითხავდა მთავარ-ანგელოზს, არამედ სასოებით და სიმდაბლით. ყოვლად-წმიდისა სისწორით უნდოდა შეტყობა ღვთის ნებისა, ეშინოდა, რომ არ შესცდეს, გონიერებით და დაფიქრებით. როგორათაც წინად ვსთქვით, ჰსურდა აღსრულება ღვთის ნებისა, და როდესაც ყოველი კარგად გაიგო, მაშინ დაემორჩილა და სთქვა: **აჰა, ესერა მხევალი ღვთისა.** აქედგან გამოდის, ძმანო და დანო ჩემნო, დიდი სწავლა ყოვლისა კაცისათვის. ღმერთს არ ჰსურს, ძალით და შიშით აღგვასრულებინოს რომელიმე საქმე, ანუ დაგვიშალოს რომელიმე მოქმედება. თუმცა ზეციერი ჩვენი მამა არის კეთილ, მართალ, წმიდა, და ჰსურს, რომ ჩვენც ესრეთნი ვიყვნეთ, გარნა შიშით და იძულებით არ გვაქნევინებს ჩვენ კეთილს, არამედ შეგონებით, დარიგებით, სწავლით, სიყვარულით. მას ჰსურს, რომ ჩვენი კეთილ-მნებელობით ვიქმოდეთ ყოველსა კეთილსა საქმესა. მეორეს მხრით ღმერთს ეძაგება ყოველი ცუდი საქმე: სიცრუვე უსამართლოება. ცოდვა გარნა არ შეუძლია მას, რომ ცუდსა, უსჯუ-

ლო კაცს მოუსპოს ყოველი საშუალება ცუდის საქმის აღსრულებად, გარნა ამას არ ნებულობს ღმერთი. რაკი ერთხელ ღმერთმან შეჰქმნა კაცის და მისცა თავისუფლება და ჭკუა, აღარ ნებულობს, რომ დაუშალოს მას თვისი ნებით და ჭკუით მოქმედება. ღმერთი მხოლოდ გვაცნობებს ჩვენ თვისსა ნებასა; მან შეგატყობინა რა უყვარს მას და რა სძულს, გვაცნობა რა არის ჩვენთვის სასარგებლო და მავნებელი, რით შეგვიძლია ჩვენ, რომ მას სათნო ვუყოთ, ანუ გავარისხოთ, მოგვცა ღვთაებრივი სჯული განსანათლებლად ჩვენდა, შემწეობასაც აძლევს მაღლითა თვისითა ყოველსა კაცსა, რომელი დაემორჩილება მისსა ნებასა და მოინდომებს სულის ცხონებასა, – დანარჩენი ჩვენ უნდა ვქმნათ, ჩვენი კეთილითა ნებითა და სურვილითა. მამ დაემორჩილე ღმერთსა, ვითარცა ყოვლადწმიდა, მეტყველმან: „აჰა, მხევალი ღმთისა“.

სანატრელი არის ყოვლად-წმიდა ღვთის-მშობელი! მთელი ქვეყანა უწოდებს მას ნეტარად, აქებს და აღიდებს. გარნა რით მიიღო მან ესრეთი ღირსება? მით, რომ დაემორჩილა სიტყვასა ღვთისასა, და არა მხოლოდ მით, რომ მისგან იშვა იესო ქრისტე. სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, რომ ერთხელ, როდესაც იესო ქრისტე იყო გარემოცული ურიცხვითა ხალხითა, და მას მოახსენეს, რომ დედა მისი და ძმანი ეძებენ მას და ნახვა უნდათ მისი, მაცხოვარმან მიუგო: **ვინ არს დედა ჩემი და ძმანი ჩემნი?** მერმე ხელითა თვისითა აჩვენა მონათენი, თვისნი და ჰრქვა: **აჰა, დედა ჩემი და ძმანი და დანი ჩემნი, რამეთუ რომელმან ისმინოს სიტყვა ღვთისა და დაიმარხოს, იგი არს დედა ჩემი, მამა და დაი.** გესმის ესა, ძმაო ჩემო? შენც შეგიძლია შეიქნა იესო ქრისტეს დედად, ძმად და დად, უკეთუ დაემორჩილები სიტყვასა ღვთისასა ისე, რომ, მსგავსად ყოვლად-წმიდისა მარიამისა. სიღრმითგან წმინდისა და წრფელის გულისა შეგეძლოს წართქმად: **აჰა ესერა მე მონა ღვთისა, იყავნ ჩემდა სიტყვისამებრ შენისა.** ამინ.

სიტყვა

ხარების ღღესა

რამეთუ მოხედა სიმდაბლესა ზედა
მხეველისა თვისისასა, რამეთუ აჰა ესე-
რა, ამიერიტგან მნატრიდენ მე ყო-
ველნი ნათესავნი (ლუკა 1, 48).

მგალობელი საღმრთოთა ფსალმუნთა წინასწარმეტყველი და მეფე დავით ერთსა შინა თვისსა ფსალმუნსა, ესრედ შეგვაგონებს: ახარებდით დღითი დღე მაცხოვრებასა ღვთისასა ურთიერთ არს. ყოველ დღე ახარებდითო მაცხოვრებასა ღვთისასა. თუ ყოველ დღე კეთილ არს ხარება ღვთის მაცხოვრებისა, მით უმეტესად აწინდელსა დღესა, რომელი საკუთრად არის დღე ხარებისა, რომელსა შინა მთავარ-ანგელოზი ახარებს ქალწულსა ზეციერსა მაცხოვრებასა კაცთა ნათესავისასა და რომელიც არის თავი, დასაბამი ჩვენის ცხოვრებისა, ვითარცა ჰვალობს წმიდა ეკკლესია. და ესრედ, გახარებ თქვენცა დღეს, ძმანო, მაცხოვრებასა, ღვთისასა, გახარებ და გამოვიცხადებ, რომ ჩვენ ყოველნი ქრისტიანნი ვიქნებით უკვდავნი, ცხოველნი და ცხონებულნი უკუნითი უკუნისამდე, თუ ღირსებით მივიღებთ და დავიცავთ ამ ხარებას; დაუსრულებელად ვიქნებით გამოუთქმელსა შვებასა და ნეტარებასა შინა, გაბრწყინებულნი ნათლითა ღვთისათა, გვირგინოსანნი, გამეფებულნი. გარნა ესეც საკმაო არ არის, ამაზე უდიდესიც და თითქმის შესაძრუნებელი კაცის გონებისათვის უნდა გახარო: ჩვენ ყოველნი ვიქმნებით, არა თუ ცხონებულნი და გამეშებულნი, არამედ მოზიარენი თვით ღვთაების არსებისა, გაღმერთებულნი, და ესე არა თუ მხოლოდ სულითა, არამედ თვით სხეულითაცა ჩვენითა, ასე ინება ღმერთმა! კაცის გონება როგორ წარმოიდგენდა ამას, გარნა თვით ღმერთმა საუკუნიდგან განიზრახა და დღეს დასდვა დასაბამი ამის აღსრულებისა; დღეს საშოსა შინა ქალწულისასა თვით მხოლოდ-შობილი ძე ღვთისა, ქერუბიმთა ზედა მჯდომარე, შეისხამს ჩვენსა, კაცობრივსა ხორცსა, და მით ჩვენსა სხეულსა შეაერთებს ღვთიურსა არსებასა თვისსა. არ ვიცი, ძმანო, რას ჰფიქრობთ და რას ჰვრძნობთ თქვენ,

მსმენელნი და წარმომდგენელნი ეგოდენტთა საშინელთა ღვთის განგებულებათა, კაცობრივისა ნათესავის ცხოვრებისათვის. მე კი, როდესაც ამაზე დაფიქრდები, ხან მივეცემი გამოუთქმელსა სიხარულსა, აღტაცებასა, ხან შევშინდები, ვიფიქრებ: მე ცოდვილი, უწმიდური, როგორ უნდა ვეღირსო ამისთანა დიდებას? უეჭველია, თქვენ შორის, მსგავსადვე, ზოგიერთნი ეჭვში ჩაფარდებიან, შეშინდებიან. გარნა ნუ გეშინინ, ასე ინება ღმერთმა; მისი მონყალებაჲც ისე განუზომელია, როგორც მისი ბუნება, ოღონდ გახსოვდეს ეს დიდი შენი დანიშნულება, და კრძალვით იყავი. გარნა, თუ ვისმეს გაგიჩნდეს გულში წმინდა ღვთისნიერი სიხარული, ზომამზე არ გადახვიდე. ღვთის წინაშე და ღვთის მადლისაგან გახარებული კაცი, სიხარულსაც კრძალვით და შიშით უნდა შეაზავებდეს. ჰმონეთ უფალსა შიშით, და უგალობდით მას ძრწოლით, იტყვის დავით წინასწარმეტყველი (ფსალმ. 2, 11). ერთი სიტყვით, მოიქეცი ისე, როგორც მოიქცა მარიამ ღვთის-მშობელი დღეს. როგორ მოიქცა იგი? როდესაც მას ესმა გასაოცარი სიტყვა მთავარანგელოზისაგან, შეშინდა, დაფიქრდა და ჰკითხა: ვითარმე იყოს ესე ჩემდა? მერმე, როდესაც ანგელოზმა აუხსნა მას საიდუმლო სახარებისა, გაუხარდა მას გულში. ეს ვიცით ჩვენ იმ სიტყვისაგან, რომელიც მან თვით წარსთქვა, როდესაც ჰნახა ნათესავი თვისი ელისაბედი: **ადიდებს სული ჩემი უფალსა, და განიხარა სულმან ჩემმან ღვთისა მიმართ მაცხოვარისა ჩემისა.** გარნა სიხარული ესე მისი იყო შეგებებული ღვთის მადლობითა, დიდებითა და შიშითა. ამისათვის ესრედ უპასუხა მან მახარობელსა მთავარანგელოზს: **აჰა მხევალი უფლისა, მეყავნ მე სიტყვისამებრ შენისა.**

რით და რისთვის მიიღო ქალწულმა მარიამმა ეგოდენი მადლი ღვთისა, რომ იქმნა აღრჩეული მთელი კაცობრივისა ნათესავისაგან, მსახურებად ღვთის განხორციელებისა? მართალია, იგი იყო შემკული ყოვლითა სათნოებითა, რა ზომადაც შეიძლება კაცის ბუნებისათვის, ასე რომ, ვიდრემდის ახარებდა მას მთავარანგელოზი, იგი კიდევ იყო ჭეშმარიტი ტაძარი ღვთისა. გარნა ყოველთა მისთა ნიჭთა და მადლთა და სათნოებათა შორის, უდიდესი და უსანატრელესი იყო მისი სიმდაბლე და სიმშვიდე. ამ უკანასკნელისა სათნოებისათვის მიჰხედა მას ღმერთმა, ვითარცა თვითონ სულის წმიდის შეგონებით აღიარებს: **რამეთუ მოჰხედა სიმდაბლესა ზედა მხევლისა თვისისასა.** არის ერთი ძველიდგან გარდამოცემული მშვენიერი მოთხრობა ქალ-

ნულ ღვთის-მშობელზე. როდესაც იგი კითხულობდა ისაია წინასწარმეტყველის წიგნსა და შეჰხვდა შემდგომი ადგილი: **აჰა ესერა ქალწული მიუდგეს და შვეს ძე, და უწოდონ სახელი მისი ემმანუილ**, – დაფიქრდა ამ სიტყვებზე და სთქვა თავის გულში: რა სანატრელი იქნება ქალწული იგი, რომელზედაც თქმულ არს ეს სიტყვა! და მერმე კიდევ ევედრა ღმერთსა, რომ აღირსოს მას ხილვა იმ ქალწულისა, რათა ემსახუროს მას, ვითარცა მხევალი. ესრეთი სიმდაბლე ჰქონდა მას გულში! უთუოდ მან დაინერგა ღრმად სიტყვა იმავე ისაია წინასწარმეტყველისა, რომელი პირისაგან ღვთისა იტყვის: **ვის მივხედო, გარნა მდაბალსა, მშვიდსა და რომელი ძრწის სიტყვათა ჩემთაგან გარნა**. შენც მოგხედავს, ძმაო, ღმერთი მონყალითა თვალითა, თუ შეიძინე სრული სიმდაბლე და სიმშვიდე. თვინიერ სიმდაბლისა არც ერთს სხვა სათნოებას არა აქვს თვასი. აბრაამ მამათ-მთავარი და ღვთის მეგობარი იტყოდა, წინაშე ღვთისა მდგომარე: მე ვარ მიწა და ნაცარი. დავით მეფე და წინასწარმეტყველი იტყოდა თავის თავზე: **მე ვარ მატლ, და არა კაც, საყვედრელ კაცთა**. ქალწული მარიამი ჰნატრობდა, რომ მხევლად ყოფილიყო ღვთის-მშობლისა, და როდესაც თვითონ შეიქმნა დედა ღვთისა, და იცოდა, რომ გახდა სანატრელ და სიქადულ ყოველთა ნათესავთა, არა თუ არ მოიკლო სიმდაბლე, არამედ უმეტესად თავმდაბალი შეიქმნა და მშვიდი. იგი სცხოვრებდა მყუდროდ, მიმალული; არავის არ ეხებოდა, ვერც ერთსა მისსა მოთხოვნილებასა, ანუ უფლებასა ვერ დაინახავდა ვინმე. თუ ესრედ იქცეოდა იგი, ჩვენ, ცოდვილნი, რა ზომად-ღა უნდა ვიყვნეთ მდაბალნი და მშვიდნი! სიმდაბლე და სიმშვიდე მით არის საკვირველი, რომ ღირსთა, მაღალთა, სათნოთა კაცთა ღირსებასა იგი დააგვირგვინებს, და თუ ვისმეს სხვა არაფერი სათნოება არა აქვს და არაფერი კეთილი საქმით ღმერთი არ ასიამოვნა, შეავსებს მის ნაკლულევანებას და მარტო იგი გაამართლებს, მიიზიდავს თავსა მისსა ზედა ღვთის მოხედვასა: **რამეთუ მოჰხვდა სიმდაბლესა ჩემსა**. ამინ.

მოძღვრება,

თქმული ქუთაისის კათედრის ეკკლესიაში 25 მარტს, ხარების და ბზობის დღესასწაულთა ზედა, 1879 წელსა.

სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა.

დღეს, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, მოძღვრებასა ჩვენსა დავიწყებთ მით, რომ მოგახსენებთ ერთს მცირე ნამდვილ ამბავს, რომელიც მოხდა წარსულს წელსა. იმ ნამდვილი ამბავისაგან, როგორც ვგონებ, გამოიყვანება კარგი სწავლა და დარიგება. იქიდგან ჩვენ დავინახავთ, ვითარცა სარკეში, რა ზნეობა და ხასიათი მიიღეს ზოგიერთთა წევრთა ჩვენისა საზოგადოებისათა.

წარსულს წელს, შუა ზაფხულში, ქუთაისიდგან წავიდნენ რაოდენნიმე ახალგაზდანი ვაჟნი და ქალნი გელათის მონასტერში. მონასტერში, ვგონებ, ქრისტიანე კაცი ლოცვისათვის და ღვთის თაყვანის-ცემისთვის უნდა წავიდეს, გარნა ხსენებულთა პირთა, როგორც გამოჩნდა და როგორც მიამბეს ბერებმა მის მონასტრისათა, – მე თვითონ კი არ მინახავს ივინი, არც ვიცი ვინ იყვნენ, და არც საჭიროა ვიცოდე, და ნეტავი არც გამეგონა ეს ანბავი, – თითქოს ეკკლესიის და მონასტრის გასაკიცხავად წავიდნენ მონასტერში. გელათის სობოროში რომ შევიდნენ, ისე უნესოდ და ურიგოდ იქცეოდნენ, რომ საწყალი მოხუცი ბერები განცვიფრებული და შეწუხებული იყვნენ მათი მოქცევითა. ბოლოს ერთმა ყმაწვილმა კაცმა, – ამას კაცი როგორ დაიჭერებს, – თუმცა არა შუა საყდარში, გარნა მანც საყდარში, კაპიროზს მოუკიდა ცეცხლი. იქიდგან რომ გამოვიდნენ, დასხდნენ და იწყეს ღვინის სმა, დიდი ყიჟინით და ხმაურობით. მას უკან ადგნენ და იწყეს თამაშობა, ასე რომ, ცხადად შეეტყობოდა, სულ ყველანი, არამც თუ ვაჟნი, ქალებიც მომეტებულად დაღუფლნი იყვნენ. თუმცა წინამძღვარმა უმდაბლესად სთხოვა, რომ მოეშალათ ეს უნესობა, მაგრამ არ დაუჭერეს, ბევრი საყვედურიც უთხრეს. იქნება შენ იფიქრო, რომ ისინი იყვნენ გაფუჭებულნი, ან გარყვნილი სახლიდგან გამოსულნი. ესე რომ ყოფილიყო, ვინ მიაქცევდა ყურადღებას: გაფუჭებულნი და გარყვნილნი, საუბედუროდ, ყოველს ქვეყნებში არიან. სამწუხარო აქ ის არის, რომ ხსენებულნი პირნი იყვნენ ნასწავლთაგანნი. ვგონებ, უმეტესი ნაწილი სამსახურისა იყვნენ. ქალებს ეცვათ ყველას ახალ-მოდის ტანისამოსი, სუყველანი რუსულად ლაპარა-

კობდნენ, რომელიც ჩვენში არის ნიშანი განათლებისა. როდესაც გავიხსოვნებ ამ ამბავს, მწუხარებით ვკითხავ ჩემს თავს: რას ვშვრებით? სად მივდივართ? რას ვსწავლობთ? საიდგან მიიღეს და ვისგან ისწავლეს ამისთანა ზნეობა ახალგაზდა ყმაწვილთა კაცთა? ნუ თუ მსგავსნი პირნი იმას ჰფიქრობენ, ვითომც განათლება მდგომარეობს იმაში, რომ სირცხვილი უკან გადააგდოს ახალგაზდა ქალმა, ყმაწვილ-კაცებთან დალიოს, აირიოს მათთან და ისე მოურიდებლად და უსირცხვილოდ ეთამაშოს. ან იმ უფალმა, რომელმაც პაპიროსი დაანთო საყდარში, ვსთქვათ იმას ღმერთი აღარა სწამს, ეკლესიას არ ერიდება, გაზდილობა მაინც უნდა ეხმარა, არ უნდა შეერცხვინა და შეენუხებინა მოხუცებული ბერები ამისთანა ქცევით. გაზდილი კაცი, სტუმრად რომ შევა სხვის სახლში, ნებას გამოითხოვს სახლის პატრონისაგან პაპიროზის მოკიდებაზე. აქ, საყდარში, პაპიროზს ანთებენ, ბერებისა არა სცხვენიათ. ამას მოითხოვს ზრდილობა? თავაზიანობა?.. სამწუხაროა ესრეთი ყოფა-ქცევა და ზნეობა. რაც კარგი და მოსაწონი იყო ძველ დროებაში და ცხოვრებაში, ივინყებენ; ნაცვლად მისა ეჩვევიან ყოველისფერს ცუდს და საძაგელს. წმინდად და პატივის საცემლად მათ არაფერი არ მიაჩნიათ, ყოველნი ხორციელნი ვნებანი აშვებულნი აქვსთ და აღვირ-აუსხმელნი; გულ-დიდნი კი არიან, რომ განათლებულნი ვართო, რაღაც გვისწავლიათ... გვიხსენ, ღმერთო, ამისთანა განათლებისაგან და ესრეთთა განათლებულთაგან.

მაგრამ მე არა ნაკლებად მანუხებს და მარცხვენს ის, რაც მოხდა აქ გუშინ ზეთის კურთხევაზედ და ბაიას დარიგებაზედ. რა არეულობა, ყვირილი, თითქმის კრივი იყო... რას იფიქრებდა ვინმე უცხო კაცი, რომ ენახა მაშინ ჩვენი ეკლესია? უთუოდ იფიქრებდა, რომ აქ ქრისტიანები კი არა, უმეცარნი, გაუნათლებელნი, ტყეში მცხოვრებელნი შეიკრიბნენო. ამოდენი ხანია გასწავლით, გიქადაგებთ, და ეს მცირე საქმე ვერ გასწავლეთ, რომ ეკკლესიაში წესიერად დასდგებოდეთ. რათ მოიტაცეთ, ძმანო, ძალით ის, რასაც მე ჩემი ნებით, კურთხევით გაძლევდი? ანუ არ შეგეძლო ერთი წამი კიდევ გაჩერებულიყავ ეკკლესიაში და მშვიდობით და კურთხევით აგელო ბაია?

გარნა მარტო თქვენ არ გაბრალებ ამას. აქ მთავრობაც არის დანაშაული. ამბობენ, ქალაქში არის პოლიციაო! საკვირველია, სადაც სწორედ საჭიროა პოლიცია, იქ მას ვერ ვხე-

დავთ, და სადაც სრულიად არ არის საჭირო, იქ კი გამოჩნდება ხშირად, მაგრამ რა ვქნათ. მადლობა ღმერთს, რაც მოხდა, მოხდა, უთუოდ ჩემი ცოდვით იყო ესა! ჩემდა საკდემელად, რათა არა ვიფიქრო მალლად ჩემ თავზედ, ცხადად დაგინახო, რა მცირე არის და მოკლე ჩემი სულიერი ძალი და ღონე შეგონებად თქვენდა რაიმე კეთილისა. იყავნ ნება ღვთისა! ამინ.

სიტყვა,

დღესა ხარებასა, თქმული ქუთაისის სობოროსა შინა.

ძმანო და დანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! თუმცა აწინდელი დღესასწაული დიდ არს და სასიხარულო ყოველთა კაცთათვის, გარნა უმეტესად დედა-კაცთათვის, რადგანაც ვდღესასწაულობთ ჩვენ ხარებასა ყოვლად-წმიდისა მარიამისასა. ამისთვის დღეს სიტყვასა და მოძღვრებასა ჩვენსა მივაქცევთ განსაკუთრებით ქრისტიანულთა ქალთა მიმართ. ამ განზრახვით, პირველად მოვიყვან და წავიკითხავ თქვენ წინაშე რაოდენთამე მუხლთა წიგნისაგან ისუ ზირაქისა, რომელიც იყო წარჩინებული სიბრძნითა მწერალი ძველისა აღთქმისა. შევიტყოთ, რა ზნეობას მოითხოვდა იგი ქალთაგან, რას უქებდა იგი ქალთა და რას უწუნებდა მათ, რა შეხედულობა და აზრი ჰქონდათ ძველი აღთქმის მწერალთა დედაკაცების ზნეობაზე და ყოვფა-ქცევაზე. ეს მით უმეტესად იქნება დღეს შესაფერი, რომ ამასწინად, თვით ამ დღესასწაულს, ჩვენ მოვიყვანეთ და აღვიხსენით აზრნი და შეხედულობანი ქალთა ზედა მეორისა, უმეტესად შესანიშნავისა და ბრძნისა ძველი აღთქმის მწერლისა, ესე იგი სოლომონ ბრძნისა მაშასადამე, შეწვენითა ღვთისათა, ვინცოთ ჩვენი საუბარი.

ისუ ზირაქი წიგნსა შინა თვისსა, პირველად, ოცდა მეხუთესა თავსა შინა, აღწერს თვისებათა და ჩვეულებათა ცუდისა, ბოროტისა დედაკაცისასა, მერმედ, ოცდა მეექვსესა თავსა შინა, აღწერს კეთილსა, სათნოსა ქალსა. ჩვენც პირველად მოვიყვანოთ სიტყვები ოცდა მეხუთისა თავისა, და მერმე ოც-

და მეექვსისა.

უმჯობეს არს ცხოვრება ლომთა თანა და ვეშაპთა, ვიდრე იცხოვრება დედაკაცისა ბოროტისათანა (თავი 25, 18).

იქნება ეს სიტყვები ვისმეს თქვენგანს ეჩვენოს ნამეტან ფიცხლად და უადგილოდ მეტადრე ვისაც არ გამოუცდია ცხოვრება ბოროტისა დედაკაცისათანა, ის იფიქრებს ამ სახით. მაგრამ თუ ჰკითხავ იმ კაცებს, რომელთაც დიდხანს უცხოვრიათ ბოროტთა დედაკაცთა თანა, ისინი დასთანხმდებიან ისუ ზირაქის აზრსა. მართლა, ერთობ დიდი უბედურება და მოუთმენელი განსაცდელი არის ცხოვრება ბოროტისა დედაკაცისათანა.

სიბოროტე დედაკაცისა შეუცვლის სახესა მისსა და დააბნელებს პირსა მისსა, ვითარცა ძაძა (თავი 19). ამ მუხლს ბევრი ახსნა არ უნდა. სიბოროტე გულსა შეცვლის და გააფუჭებს სახესა, არა თუ დედაკაცისას, არამედ მამაკაცისასაც; მაგრამ, რადგანაც პირისახეს დედაკაცისათვის უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე მამაკაცისათვის ამისთვის აქედგან ის უნდა ვისწავლოთ, რომ სიბოროტე გულისა ამ მხრითაც უფრო დიდ ვნებას აძლევს დედაკაცს.

მცირე არს ყოველი სიბოროტე წინააღმდეგ სიბოროტისა დედაკაცისა (მუხ. 21), – ესე იგი დედაკაცის სიბოროტე უფრო დიდი არის, ვიდრე სხვა სიბოროტე. რისთვის? მისთვის, რომელ ქალს ღმერთმან მისცა უფრო ჩვილი გული ღმობიერი ხასიათი, და თუ ქალმან ეს ბუნებითი თავისი თვისება შესცვალა, ბოროტი შეიქმნა, უფრო საძაგელია.

რისხვა და ურცხვინოება და კდემა დიდი დედაკაცისა, უკეთუ ხელმწიფებს ქმარსა მისსა (მუხ. 24), – ესე იგი, თუ დედაკაცი უფლობს, ანუ უფროსობს თავის ქმარზეო, ის დიდი სირცხვილი, კდემა და ურცხვინოება არისო. იქნება აქ ვინმემ ამის წინააღმდეგი იფიქროს: განა არ შეიძლება რომ ზოგჯერ ცოლი უფრო ჭკუიანი და მხნე იყოს, ვიდრეღა ქმარი მისი? ცუდი რა იქნება, რომ იმან დაიწყოს უფროსობა ოჯახში და ამით ოჯახი გაკეთდეს? არა, დანო ჩემნო! უფროსობა და უფლება ცოლისა ქმარსა ზედა, როგორც ძველს ალთქმაში, აგრეთვე არც ახალს ალთქმაში არ არის შენდობილი. რაც გინდ უმჯობესი და უგონიერესი იყოს ცოლი ქმარსა ზედა, მაინც იმას უნდა ემორჩილებოდეს. ოჯახის წარმატებას და გაკეთებას ეს არ დაუშლის, ქმრის პატივის ცემა და მორჩილება შეიძლება

კეთილად შეერთდეს ზრუნვასა, შრომასა და გაკეთებასა ოჯახისასა.

გული მდაბალი და პირი მჭმუნვარე და დაწყლულება გულისა დედაკაცი ბოროტი (მუხ. 25), – ესე იგი ქმარსა ბოროტის დედაკაცისასა პირი მჭმუნვარე აქვს და წყლულება აქვს გულში.

ხელით უძლური და მუხლით დახსნილი დედა-კაცი, რომელიცა არა ჰნატრის ქმარსა მისსა (მუხ. 26). **დედა-კაცისაგან დასაბამი ცოდვისა, და მით მოგკვდებით ყოველნი** (მუხ. 28).

ასე სასტიკად და ფიცხლად აღწერს ისუ ზირაქი ბოროტსა, ცუდსა დედაკაცსა: გარნა, ნაცვლად ამისა, იგივე ისუ ზირაქი ძრიელ შეამკობს და აქებს დედაკაცსა კეთილსა. **დედაკაცისა კეთილისა სანატრელ არს ქმარი, და რიცხვი დღეთა მისთა მრჩობლ** (თავ. 26, 1). ესე იგი ბედნიერი და სანატრელი არის კეთილი ქალის ქმარი, მისი ცხოვრება ქვეყანაზე ორკეც იქნება, ესე იგი ერთი ორად გაგრძელდება. ამ აზრს, მე მგონი, ყოველი კაცი და ქალი დასთანხმდება. ვინ არ იცის, რა ბედნიერება არის კაცისათვის კეთილი ცოლი, ისიც უეჭველია, რომ ამისთანა ქალის ქმარი უფრო დიდხანს იცხოვრებს ქვეყანასა ზედა. როგორც შფოთი და მწუხარება შეამოკლებს ცხოვრებასა კაცისასა, მსგავსადვე მყუდროება და სიხარული შინაური გააგრძელებს მას.

დედა კაცი კეთილი ახარებს ქმარსა მისსა, და წელთა მისთა აღაფსებს მშვიდობითა (მუხ. 2).

მდაბალი დედაკაცი ქმარსა მისსა და ძვალთა მისთა განაპოხებს ხელოვნება მისი (მუხ. 16).

ნიჭი უფლისა – დედაკაცი მღუმარე (მუხ. 17). **მადლი მადლსა ზედა დედაკაცი მორცხველი.** (მუხ 19).

აჰა, როგორ შეამკობს ისუ ზირაქი კეთილსა დედაკაცსა! სჩანს, რომ ძველ აღთქმაშიაც დედაკაცებში მოსწონდათ მორცხველობა, მღუმარება, კეთილობა, მყუდროება, ოჯახის მეურნეობა და ოჯახისათვის მზრუნველობა. თუ ძველ აღთქმაში ესრეთი იყო მხედველობა და დანიშვნა ქალისა, მით უმეტესად ახალ აღთქმაში კაცნი უნდა იყვნენ შემკობილნი იმავე და უმჯობესითა სათნოებითა.

დანო ჩემნო, მორწმუნენო ქრისტიანენო, ქალისაგან ახალი აღთქმის სწავლა უფრო ამაღლებულსა სათნოებასა მოითხოვს და უფრო ამაღლებულსა დანიშნულებასა უჩვენებს მას.

ამაზე დიდი და ვრცელი ლაპარაკი არის საჭირო, მაგრამ მე-
შინის გაგრძელება სიტყვისა, რადგანაც გრძელი წირვა-ლოც-
ვა იყო და დიდი ხანია სდგებართ აქ. ამისთვის ახლა მხოლოდ
რაოდენთამე მოკლეთა სიტყვათა შინა აღვიხსნი თქვენ, რა
მნიშვნელობა აქვს და როგორი უნდა იყოს ახალი აღთქმის
ქალი.

როდესაც გავიხსოვნებთ ერთად ყოველთა იმ სიტყვათა
და სწავლათა, რომელნი არიან თქმულნი ახალი აღთქმის საღ-
მრთო წიგნებში, შესახებ ქალების ზნეობისა და მათი ყოფა-
ქცევისა და, ამასთანავე, როდესაც ერთად წარმოვიდგენთ ყო-
ველთა მათ სახეთა და მაგალითთა, რომელი მოგვცეს ჩვენ
მრავალგვართა წმიდათა ქრისტიანულთა ქალთა, ქალწულთა,
მონათვეთა, ღირსთა მონაზონთა, დედათა, მეუღაბნოეთა და
სხვათა ქალთა, წმიდათა შორის შერაცხილთა, და, მეტადრე,
როდესაც წარმოვიდგენთ იმ ქალწულსა, რომელსა დღეს მთა-
ვარ-ანგელოზმან მიართვა ხარება და რომელსა წმიდა ეკკლე-
სია უწოდებს უპატიოსნესად ხერუვიმთასა და აღმატებით
უზესთაესად სერაბიმთასა, მაშინ მოკლედ ასე უნდა გამოვსქვათ,
რომ ქრისტიანულის ქალის მნიშვნელობა ის არის, რათა იყოს
იგი მცველი, განმამტკიცებელი, განმავრცელებელი სინმინდი-
სა, პატიოსანი ზნეობისა, დამამყარებელი და აღმალორძინე-
ბელი ქრისტიანულის ცოლ-ქმრობისა, მამაშვილობისა, ერ-
თი სიტყვით, ოჯახის ცხოვრებისა, სინმინდისა და ზნეობისა.
რა დიდი და მაღალი არის ეს მნიშვნელობა, ამას მოკლედ ვერ
ახსნის კაცი. მხოლოდ იმას დაუმატებ: ნეტარ არს ის ქვეყანა
და ერი, რომელსა შინა ქალნი არიან წმინდისა ზნეობისა,
პატიოსნის ცხოვრებისა. ის ქვეყანა და ერი ყოველთვის იქნება
წარმატებასა შინა ღა ბედნიერებასა. წინააღმდეგ ამისა, უბე-
დურ არს და სატირალ ის ქვეყანა და ერი, რომელსა შინა
ქალთა დაივიწყეს თვისი მნიშვნელობა, მიიღეს ცუდი ზნეო-
ბა, დაიწყეს დატანტული, ქრისტიანულის ზნეობის
წინააღმდეგი ცხოვრება. მალე წარხდება და დაეცემა ის ქვე-
ყანა და ერი.

იესო მაცხოვარო! მეოხებითა ყოვლად-წმიდისა დედისა
შენისათა, მოგვეც ჩვენ პირველი და განაშორე ჩვენგან მეო-
რე. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის სობოროში 25 მარტს 1881 წელსა.

ვაი არს, რომელნი იტყვიან ბო-
როტსა კეთილად, და კეთილსა ბო-
როტად, რომელნი დასდებენ ბნელ-
სა ნათლად, და ნათელსა ბნელად და
რომელნი დასდებენ მწარესა ტკბი-
ლად, და ტკბილსა მწარედ. (ისაია
5, 20).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენო! თუმცა ამ წმი-
და ღღეს ჯერ-იყო უბნობა თქვენ წინაშე რომელსამე სულიე-
რსა საგანს ზედა, მაგალითებრ: მარხვასა, ლოცვასა, მონანე-
ბასა, ან თვით ღღევანდელი დიდი ღღესასწაულის მნიშვნე-
ლობასა ზედა, გარნა აწინდელთა საქვეყნო გარემოებათა მაი-
ძულეს მე წართქმად თქვენს წინაშე სიტყვისა იმ საშინელს
მოვლენაზე, რომელზედ ახლა ყოველი კაცი ჰღაღადებს, სწუხს,
სჯის, მით უმეტესად, რომ ეს შემადრწუნებელი მოვლენა, მი-
სი ცხოვლად წარმოდგენა და გახსოვნება, დააფიქრებს კაცს,
გააჩენს მის გულში, თუ კაცობრივი გრძნობა არ დაუკარგავს,
მწუხარებას, სინანულს და ლოცვას.

უეჭველია, თქვენ კიდევ მიჰხვდით, რომ მე ვანბობ ჩვენი
ხელმწიფე იმპერატორის საშინელს სიკვდილზე ვიცი ისიც, რომ
თვით თქვენცა ყოველნი უმეტესად განცვიფრებულნი და შე-
წუხებული ხართ ამ შემადრწუნებელი ანბავისაგან! ან კი რო-
გორ შეიძლება არ განცვიფრდეს კაცი და ბარდაცემული
არ შეიქმნეს, თუ იგი კაცია, ადამიანი, და არა მხეცი, როდესაც
ცხოვლად წარმოიდგენს, რა სახით გარდაიცვალა ნეტარ-ხსენე-
ბული ხელმწიფე ჩვენი! იმ დროიდგან, რაც ქვეყანაზედ არ-
სებობენ ხელმწიფეებანი და ხელმწიფენი, არ მომხდარა ამისთანა
საზარელი საქმე. მჯდომარე ქვეყნის უმაღლეს ტახტსა ზედა,
მპყრობელი თითქმის ასი მილიონის ქვეშევრდომისა, რომელთა
უბოძოდ უყვარდათ იგი, რომელმან გააბედნიერა თვისი ერი,

გამოიყვანა იგი ეტვიპტეს მონობისაგან, დააყენა ფართოსა გზასა ზედა განათლებისა და წარმატებისა, და არა თუ მარტო თვისი მამულისა და ქვეშევრდომთა იყო კეთილის მოქმედი, არამედ გამოიყვანა აგარიანების ტანჯვისაგან და გაანთავისუფლა არა ერთი მილიონი მართლ-მადიდებელი ქრისტიანენი, – ესრეთი ხელმწიფე, თვის სატახტო ქალაქში, შუადღისას, მიმავალი თვისს სასახლეში ბარბაროსულად მოიკლა რაოდენთა მიერ, კაცის სახის მექონეთა, მხეცთაგან, მას ესროლეს საფეთქელი, დაუმტვრიეს მუხლები და ფეხები, დასწვეს, დაგლიჯეს, ასე, რომ უმაღლესმა გვირგვინოსანმან ძლივს მიახწია თავის სასახლეში და მყისვე განუტევა სული. ჩვენ ას მილიონამდი ვართო მისი ქვეშევრდომიო, იტყოდა ერთი მქადაგებელი ეკლესიაში, წინაშე ურიცხვთა, ზარგანხდილთა, მტირალთა მსმენელთა, და თვითოეული ჩვენგანი მზად იყო მისთვის შეეწირა სიცოცხლე, და როგორ დაგვემართა ეს საშინელი საქმეო, როგორ განვიკიცხენით ასე წინაშე მთელი ქვეყანისაო, როგორ ვერ დავიცევით ჩვენი მამა, ჩვენი კეთილის მყოფელი, ჩვენი დიდება და სიქადული, რომლისა მსგავსი, ჭკუითა და კეთილ-გონებით, არ ყოფილა ხელმწიფეთა შორისო. მაგრამ ვინ წარმოიდგენს და ვინ აღწერს იმ მწუხარებას, იმ შემუსვრილებას, იმ სირცხვილს, რომელსა მიეცნენ ყოველნი მისნი ქვეშევრდომნი, როდესაც შეიტყეს ეს საშინელი ანბავი. ადგილი, სადაც დაითხია უბრალო სისხლი კეთილისა ხელმწიფისა, შეიქმნა ადგილი სალოცველი, დილიდან საღამომდის ურიცხვნი კაცნი, ყოველი ქალაქებიდან და სოფლებიდან, მიდიან იმა ადგილზედ, დაიჩოქებენ, ჰკოცნიან ალავს, რომელმან მიიღო სისხლი მართალი, სანთელს ანთებენ და ლოცულობენ. ყოველთა რუსეთის დიდ ქალაქების რჩევათა დიდ ძალი ფული გადასდევს, რომ ააშენონ იმ ადგილზედ ტაძარი, ძეგლად და საუკუნო სახსენებლად მისი სულისა, და დიდი სახლები, გამოსაზრდელად ღარიბთა ქვრივთა და ობლებისა. ესრეთსა განუცხრომელსა მწუხარებასა შინა მყოფთა, რუსეთის ქვეშევრდომთა დარჩა ერთი ის ნუგეში, რომ მარადის სახსენებელმა ხელმწიფე იმპერატორმა დასტოვა თავის ტახტის მემკვიდრე, თვისი უფროსი ძე, მყოფი სრულს, ყვავილოვანსა ჰასაკსა შინა, გამოცდილი ყოველთა სამოქალაქო, სამხედრო და უმეტესად სახელმწიფოთა საქმეთა შინა. რაიკა შეეხება მარადის სანატრელსა, აწ მიცვალებულსა ხელმწიფესა, თუმცა მიცვალება იგი მისი იყო საშინე-

ლი და შესაძრუნებელი, გარნა მისმა ესრეთმა სიკვდილმა დაავიროვინა მისი ცხოვრება. მან მიიღო წვალეა არა მისთვის, რომ ცუდი რაიმე ჰქმნა, ან ცუდი კაცი იყო, არამედ მისთვის, რომ იყო მტკიცე, მცველი თვისისა ერისა. მკვლელნი არა მისი პირადი მტერნი იყვნენ. არამედ მთელისა რუსეთისა. ჭეშმარიტად, შეიძლება თქმა: იგი ინამა მთელი თვისი ერის ერთგულებისათვის. გარდა ამისა, მისი დანთხეული, მართალი სისხლი დიდს ნაყოფს გამოიღებს, იგი გააღვიძებს, გააბრთხილებს, თვალს აუხილავს ყოველს საზოგადოებას, ყოველნი შეიტყობენ, რას უნდა მოველოდეთ იმ გამხეცებულ კაცთაგან, რომელთა მოჰკლეს იგი. კიდევ ახლავე შეეტყობა, რომ ყოველთა გაიღვიძეს რუსეთში, ასე რომ ამ საქმეშიაც ცხადად სჩანს ღვთის განგება, მტერთა მისთა არა თუ შეასრულეს თვისი ავაზაკური განზრახვა, არამედ უმეტესად აამაღლეს ის საქმე, რომლისა გაფუჭება მათ უნდოდათ. მისი სისხლი შეიქმნება განსანათლებლად ზოგიერთ კაცთა დაბნელებულის აზრისა და მიმართულებისა!

გარნა, აქ ჩვენ მივადევით ერთს მძიმე კითხვას: ვინ არიან ხელმწიფის მკვლელნი? ვიცი, რომ თქვენც, ყოველნი ამას ჰკითხულობთ თქვენს გულში. ცხადად, დანვრილებით და უეჭველად ახსნის და გამოაჩენს იმას მომავალი დროება; მაგრამ ახლაც ბევრი არის შეტყობილი, და შეიძლება ახსნას კაცმან აზრი, მოქმედება და მიზანი იმ პარტიისა, რომელთაც, თხუთმეტის წლის განმავლობაში, გაუმწარეს მიცვალებულს სიცოცხლე, და მისი სახელმწიფო გვირგვინი გარდააქციეს ეკლის გვირგვინად. დიდიხანია გაჩნდა ევროპაში ერთი ახირებული, ანუ, უმჯობეს არს თქმად, გადარეული პარტია. ამ პარტიამ მცირე რამ საქმე არ მოინდომა. მან მოინდომა მთელი ქვეყნის მონყობილობის, ჩვეულების, სჯულის, ყოფა-ქცევის გამოცვლა, გადაბრუნება. თავდაპირველად მან დაიწყო სწავლა და შეგონება ყოველთა, რომ ქვეყანა ცუდად არის დანყობილიო, ზოგი მდიდარია, ზოგი ღარიბიო, ზოგს ბევრი ქონება აქვს, ფული, მინა-წყალი, ზოგს არაფერიო, ასე არ ვარგაო, თავის საკუთრება არავის არაფერი უნდა ჰქონდესო, ყოველი-ფერი საზოგადო უნდა იყოსო. ამისთანა აზრებისთვის მათ ჰკიცხვიდენ სუყველანი: თქვენ გინდათ კაცთა საზოგადოების ცხოვრება ისეთი იყოს, როგორც ნახირისაო. მაგრამ ამაზე-დაც არ გაჩერდა ის პარტია; იგი მიჰხვდა, რომ ვიდრემდის

ქვეყანაზედ იქმნება წესიერება, საღმრთო და სამოქალაქო სჯული, მთავრობა, უმცროსობა, იგინი თავის აზრს ვერ აღასრულებენ, ამისათვის იმ პარტიამ უარ-ჰყო ესე ყოველი, და იწყო გმობა ღვთის სჯულისა და მთავრობისა. არც ეკვლესიები უნდა იყოს ქვეყანაზე და არც ლოცვაო, არც მთავრობაო და არც სხვა ახლანდელი წესიერებაო, ერთი სიტყვით, მოინდომა ყოველიფერი ახლანდელი მონწყობილების მოსპობა. საუბედუროდ, ამ პარტიამ იშოვნა მრავალი მოკვრძე, უსაქმთა, გაფუჭებულთა, მეტადრე, ახალგაზდა პირთა შორის. წინაპირველად იგინი სცდილობდენ, რომ თავისი აზრები და სწავლა გაეფრცელებინათ მთელს ხალხში სიტყვით და ქადაგებით, და ბევრიც აცთუნეს, მაგრამ მაინც ათასში ერთი არ იქმნებოდა მათი აზრის თანახმა. ბოლოს მათ სთქვეს: მარტო ლაჰარაკით და ქადაგებით არაფერი გაგვივაო; ძალა ვიხმაროთო, ვინც ჩვენს საქმეს დაგვიშლის დავხოცოთო. სხვა სახელმწიფოებშიაც მოინდომეს მათ ხელმწიფეების და მათის მოხელეების მოკვლა, მაგრამ ვერ შეასრულეს, და ჩვენ სახელმწიფოში კი, საუბედუროდ, მათ აცთუნეს და მიიკვრძეს მრავალნი ახალგაზდა მოსწავლენი, სხვა და სხვა სასწავლებლებიდან, დაუბნელეს მათ გონება, და დაატერეს, რომ ხელმწიფის და სხვა კაცების მოკვლა, რომელნიც მათი პარტიების წინააღმდეგები არიან, არ არის ცუდი საქმე. პირველი სასროლი ხელმწიფეს ესროლა ერთს სასწავლებელში მყოფმა ცხრამეტის წლის ბავშვმან. ერთი სიტყვით, ამ უკანასკნელს წლებში მიიღო იმ პარტიამ ავაზაკური მიმართულება, გარდაიქცა კაცის მკვლელად, ავაზაკად და ისეთ ავაზაკად, რომელთა მსგავსი არ ყოფილა ჯერედ ქვეყანაზედ. დრო არის აქ განვიმეოროთ ის სიტყვები, რომლითაც დავიწყეთ ეს ჩვენი უბნობა: ვაი არს, რომელნი იტყვიან ბოროტსა კეთილად, და კეთილსა ბოროტად, რომელნი დასდებენ მწარესა ტკბილად, და ტკბილსა მწარედ, და რომელნი დასდებენ ბნელსა ნათლად, და ნათელსა ბნელად. ამ სიტყვების ამომკითხველი ისაია წინასწარმეტყველისაგან, გაჰკვირდება და იფიქრებს: ვინ იქნება ქვეყანაზედ იმისთანა ჭკუა შეშლილი, რომ ბოროტს დაარქვას კეთილი, ბნელს ნათელი და მწარესა ტკბილი, მაგრამ ამას კი მოვესწარით ამ ჩვენს დროში, რომელსაც უწოდებენ განათლებულ დროდ. ხსენებული პარტიის პირნი მოკვლას, მონამლვას, ღალატობას, მოტყუებას, დიდ-დიდი ქალაქების გადან-

ვას, – ესეც კი ჰქმნეს მათ, – უნოდებენ კეთილ საქმედ. დიდი გული აქვსთ, დღესასწაულობენ, როდესაც ვისმეს მოჰკვლენ და ქალაქებს გადასწვენ. უბრალო ლაპარაკში ვიტყვით: ძალად ღმერთიც კი ვერ აცხონებს კაცსაო, და ამ პარტიას უნდა ძალად გააბედნიეროს მთელი ქვეყანა. კიდევ რომ მათი აზრი და მიზანი ქვეყნის გაბედნიერება იყოს, ნუ თუ შეიძლება სიკვდილით, მონამღვით, ავაზაკობით გაბედნიერება ქვეყნისა? ხსენებული მხეცური პარტია, ვინც მათ სიტყვას და სწავლას არ დაიჯერებს, მოჰკვლენ, მოსწამვლენ, დასწვევენ და ამბობენ – ქვეყანა უნდა გავაბედნიეროთო!

დასასრულ, ძმანო, გამოვიყვანოთ ჩვენთვის ზნეობითი სწავლა ზემოდ თქმულთა სიტყვათაგან და აღწერილთა გარემოებათაგან, ვკითხოთ ჩვენს თავს: რამ გააფუჭა, რამ გაამახინჯა, რამ დასცა ამ ზომად ამდენი პირნი, რომ აღარაფერი კაცობრივი გრძნობა და ზნეობა აღარ არის მათში? რა ზომად გაამახინჯებულნი არიან იგინი, ამის საჩვენებელად მოვიყვან ერთს სურათს: ამბობენ რომ, ქალებიც ერიენო ხელმწიფის მკვლელთა შორის, – კიდევ დაიჭირეს ერთი მათგანი, რომელმან თვისი ხელით გატენა სასროლი! რა არის ეს? რის მსგავსია ამისთანა ქალი? ქალს ბუნებიდგან ჩრვილი გული აქვს; იგი თანამგრძნობელია ყოველი მწუხარებისა? ქალს, თუ გაფუჭებული არა აქვს მდებრობრივი, ბუნებითი გრძნობა, ქათმის დაკვლაც არ შეუძლია, ეზიზღება, და აქ რას ვხედავთ? ქალი ამზადებს ჯოჯოხეთურ საფეთქელს, დასაღუპველად მრავალთა პირთა! ერთი სიტყვით, იგი აქ დაემსგავსა მხეცს, მან მიიღო ზნე დედალი მგლისა, რომელსაც უხარის, როდესაც რომელსამე ცხოველს დაჰკვლევს და შესჭამს. კიდევ ვიკითხავთ: რამ დასცა და დაამახინჯა ეგოდენი პირნი ახლანდელ განათლებულ დროებაში? ვრცლად და დაწვლილებით ახსნა ამისა არ შემიძლიან ახლა, მხოლოდ მოკლედ გეტყვით: უმთავრესი მიზეზი ამისა არის დამცირება, დაცემა სარწმუნოებისა, ქრისტიანული ზნეობისა. ერთხმად აღიარებენ ყველანი, რომ იმ ზემოხსენებულის პარტიის პირნი, სუყველანი არიან ურწმუნო და, ამასთანავე, გასაოცრად გარყენილნი, რომელთა ქვეყანაზედ არაფერი არ მიაჩნიათ ცოდვად. საუბედუროდ, აწინდელსა სწავლას და განათლებას ფრიად სუსტი და შერყეული საფუძველი აქვს. ახლა ყოველს სასწავლებელში მოსწავლეს გაუტენენ გოგრას ათასნაირ სხვა და სხვა სამეცნიერო აზრებითა

და სწავლითა, და რომელიც ჭეშმარიტად ერთი მხოლოდ არს სახმარი, იმაზედ მცირე ყურადღებას მიაქცევენ. ახლანდელნი ჭკუის განმანათლებელნი დაემსგავსებიან ლაზარეს დას მართას, უმზადებენ ახალ-გაზრდა მოსწავლეთა მრავალსა საჭმელებს, და რომელიც ერთი მხოლოდ არის საუკუნო სახმარი – შიში და სიყვარული ღვთისა, იმას არ აძლევენ. მართალია, ყოველ სასწავლებელში ასწავლიან ღვთის სჯულს, საღმრთო მოთხრობას, მაგრამ ასწავლიან ვითარცა ერთს სხვა საგანს, სიტყვიერად, ზეპირად, გოგრაში ჩაუდებენ აზრებს, და საქმით კი მნობას და ხასიათს არ უსწორებენ. დრო არის გავიღვიძოთ ყველამ! თუ ამისთანა საშინელმან შემთხვევამ არ გაგაღვიძა, რაღა გაგაღვიძებს! საუკუნოდ მოინარეს, მკვდარს დავემსგავსებით მაშინ, რომელიც განაშოროს ჩვენგან ღმერთმა. ამინ.

მოკლე სიტყვა,

ღვთის-მშობლის მიძინებასა ზედა.

დღეს ჩვენ, ძმანო და დანო, ქრისტიანენო, ვასრულებთ ხსენებას ღვთის-მშობლის მიძინებისასა, ანუ მიცვალებისას. გარნა ჩვენ არა ვართ მწუხარენი, არამედ გვიხარის, არა ვსტირით, არამედ ვდღესასწაულობთ. რისთვის არის ესრედ? მისთვის, რომ მიცვალება ყოვლად-წმიდის ღვთის-მშობლისა იყო მხოლოდ სამი დღის მიძინება, ანუ მშვიდობიანი და აღესებული ნიშნებითა და სასწაულებითა მოსვენება. ამისთვისაც სიკვდილსა მისსა ვუნოდებთ მიძინებად. გვიხარის ჩვენ და ვდღესასწაულობთ დღეს კიდევ მისთვის, რომ ყოვლად-წმიდა, შემდგომად გარდაცვალებისა, დასდგა მახლობელად ძისა თვისისა, უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა, მლოცველი და შუამდგომელი ჩვენ ყოველთა ქრისტიანეთათვის.

თქვენ ყოველთა იცით, რა ძალა და გავლენა აქვს დედის ვედრებასა და ლოცვასა ძისა მიმართ მისისა! გარნა მარტო სი-

ხარული და დღესასწაულობა არ ვარგა და არც გვარგებს.

უმჯობესი იქნება ვისწავლოთ რამე დღევანდელი დღესასწაულისაგან; რომელიმე სულიერი აღშენება და ნუგეში მივიღოთ, კეთილს რამეს მივაჩვიოთ გული და სული. თუ ვისურვებთ, თუ მოვსძებნით, დიდთა და აურაცხელთა სწავლათა და მაგალითთა მივიღებთ ღვთის-მშობლის ცხოვრებისაგან. დღეს მოვიყვანოთ მხოლოდ ორიოდ გარემოება მისი ცხოვრებისაგან.

რა ხასიათი ჰქონდა და მიმართულება ყოვლად-წმიდას ღვთის-მშობელსა? რასა შინა მდგომარეობდა თვისება და სამკაული სულისა მისისა? უმთავრესი და უმშვენიერესი თვისება ყოვლად-წმიდისა ღვთის-მშობლისა იყო მისი ქალწულებრივი გრძნობა, სინმიდე, კრძალვა, მორცხოვობა, არა თუ მაშინ, როდესაც იგი იზრდებოდა დედმამის სახლში და მერმე ტაძარში, არამედ მერმეც, როდესაც იგი შეიქმნა დედად უფლისა იესო ქრისტესი და მასთან ყოველგან გადიოდა, და მთელი ქვეყნის თვალნი იყვნენ მიქცეულნი, ვითარცა იესო ქრისტესადმი, ეგრეთვე დედისა მისისადმი; კიდევ და უფრო მერმე, როდესაც იესო ქრისტე ამაღლდა ზეცას, ქრისტიანობა იქადაგა და გავრცელდა ქვეყანაზედ, და ყოველნი ქრისტიანნი ვითარცა ერთს გამოუთქმელსა ბედნიერებასა, იძიებდნენ ღვთის-მშობლის ნახვასა და თაყვანის-ცემასა, – ერთი სიტყვით მთელი თვისი სიცოცხლის განმავლობაში, იგი იყო შემკული და დაცული ქალწულებრივითა სინმიდითა, კრძალვითა, მორიდებითა და სიმდაბლითა. ყოველი ქრისტიანე ქალი უნდა უყურებდეს და ჰბაძვიდეს ესრეთსა ხასიათსა ყოვლად-წმიდისა ღვთის-მშობლისასა. ვგონებ, რომ ქალს სხვა ხასიათი უნდა ჰქონდეს, ვიდრეღა ვაჟს, ანუ მამაკაცს. მამაკაცისაგან არავინ არ ეძიებს მომეტებულსა მორცხოვობასა, კრძალვას. იმას არავინ არ დაუნუნებს და არ დასძრახავს, რომ არც კი ჰქონდეს მორიდება, კრძალვა სიტყვაში, ქცევაში. ქალის საქმე კი სხვა არის. ვგონებ, იგი უნდა იყოს შემკული სიმდაბლითა, მორიდებითა, კრძალვითა. მისი უდიდესი და უძვირფასესი თვისება ის არის, თუ იგი იცავს და სხვასაც ასწავლის საზოგადოებასა შინა წმინდა ზნეობას, მშვიდს, წყნარს და მშვენიერს ერთმანეთთან მოქცევასა. ქალებმა რომ ესევეთარი თვისებანი დაივიწყონ, და ნაცვლად მისა დაიწყონ ბაძვა მამაკაცთა სენებთა და მოურიღებელ ყოფაქცევათა, მაშინ დაეცემა ზნეობა საზოგადოებისა. ორიოდ კერძო მაგალითი უცხადესად აღხსნის ამ

აზრს: გინება, ლანძღვა, ანუ რამე სასირცხო ხუმრობა ხომ დასაძრახისია ძლიერ და ყოველგან, მაგრამ ვაჟკაცს უფრო არა დაჰზრახვენ ამაში, და ქალის პირისაგან კი უშვერი და საძრახისი არის. მამაკაცმა რომ მომეტებული ღვინო დალიოს, გამხიარულდეს ღვინით, ამასაც სასირცხოდ არავეინ შეჰრაცხავს, და ქალმა რომ ჰქნას ესა, უშვერი იქმნება და შეუნდობელი. ქალისაგან ჩვენ მოვითხოვთ, რომ უმჯობესი იყოს მამაკაცზე, ქცევითა, ზნეობითა. ანუ კიდევ ერთი მაგალითი: მამაკაცმა რომ მართო იაროს შუალამემდინ, ბულვარში, ვინ დასძრახავს; გარნა ქალმა, მეტადრე ახალგაზრდამ, რომ ეს ჰქმნას, დასაძრახისია. ახალგაზრდა ქალმა და უმეტესად გაუთხოვარმან, შუალამემდის რომ იაროს ბულვარში, და ისიც ყმანვილ კაცებთან, როგორათაც ახლა იქმენ უზომოდ ქალიშვილები, ვგონებ, რომ ყოველნი გონიერი კაცი დასძრახავს მას სიმართლით, და იტყვის, რომ ეს არის წინააღმდეგი კეთილისა, ქრისტიანულისა ზნეობისა. ამინ.

სიტყვა,

29-ს აგვისტოს იოანე ნათლის-მცემლის თავის კვეთასა ზედა.

რამეთუ ეტყოდა იოანე იროდის, ვითარმედ არა ჯერ-არს შენდა, ვითარმცა ცოლად გესვა ძმის ცოლი შენი; ხოლო ირიდიას გულსა დაედვა მისთვის, და უნდა მოკვლა მისი (მარკ. 6, 18-19).

როდესაც შევამგზავსებთ ხასიათთა და თვისებათა ორთა ამათ ჭირთა, იოანე ნათლის-მცემელსა და იროდი მეფისას, ჩვენ გავაკვირვებს მაგარი, ვითარცა კლდე, ხასიათი, ანუ ღონე პირველისა, და სუსტი, შერყეული, ვითარცა ლერწამი, და დაუდგრომელი, ვითარცა ქალი, ხასიათი მეორისა. იროდი მეფემ, რომ გაიგონა საკვირველი ცხოვრება და სწავლა იოანე ნათლის-მცემლისა, მოინდომა ნახვა მისი და სმენა მისი-

სა სწავლისა. როდესაც გაიგონა მისი სწავლა და დარიგება, უმეტესად გაუკვირდა, ესრედ, რომელ, როგორც თქმულ-არს დღეს წაკითხულს სახარებაში, ეშინოდა იოანესი, და იცოდა იგი, რამეთუ კაცი მართალი და წმინდა არს, და სცვიდა მას და ისმინის მისი, და მრავალსა პატივსა უყოფდა, და ჯეროვნად ისმენდა მისსა (მარკ. 6, 20) იოანე ნათლის-მცემლის მაგიერად, სხვა ვინმე რომ ყოფილიყო, ამისთანა შემთხვევაში როგორ ისარგებლებდა და როგორ მოიქცეოდა? ათასნი მაგალითნი და ნამდვილნი შემთხვევანი აღგვიხსნიან ამას. როდესაც ვინმე დაუახლოვდება მეფეს, და შეიძენს მეფის ყურადღებასა და წყალობასა, მაშინ იგი სცდილობს, რომ ისარგებლოს ამ შემთხვევით თავის გამდიდრებისა და ამაღლებისათვის; იგი სცდილობს რომ ყოველთვის ასიამოვნოს მეფეს მოფერებითა, პირში ქებითა, არაოდეს არ ეტყვის მეფეს, რაც მას არ იამება; სამართალს იგი არ ეძებს, თუ არ იამება ხელმწიფეს. არა ესრედ მოიქცა ნეტარი იგი წინამორბედი იოანე. ხელმწიფის მონყალება და ყურადღება მან თავის სასარგებლოდ არ მოიხმარა, მოფერებითა და ქებითა იგი თავს არ შეაყვარებდა მეფეს, არამედ პირ-და-პირ და უშიშრად უთხრა მას ყოველი სიმართლე. კარგად იცოდა იოანე ნათლის-მცემელმა, რა მტერობა და სიძულილი აღენთებოდა იროდის გულში, როდესაც იგი აგონებდა მეფე იროდის, რომ არა ჯერ არს შენდა, რათა ცოლად გვსვას ძმის ცოლი შენი; მაგრამ ამ შიშმა არ დაადუმა მისი ენა. აჰა, რა სულიერი ღონე ჰქონდა მას! ახლა მიაქციე, ძმაო, ყურადღება იროდისკენ. იროდი ჰხედავდა რა დიდი წინასწარმეტყველი და წმიდა კაცი არის იოანე ნათლის-მცემელი, იგი სიამოვნებით ისმენს მისსა სწავლასა, და მრავალსა პატივსა სცემს მას, – სჩანს, რომ მას არ ჰქონდა გული და სული სრულებით გაფუჭებული, მას არ უყვარდა ბოროტის მოქმედება და კაცის დაღუპვა; მაგრამ, როდესაც ბილწმა დედა-კაცმა ითხოვა მისგან თავი იოანე ნათლის-მცემლისა, მაშინ თვისი უხასიათობით ვერ წინააღუდგა მისს თხოვნას, და შეიქმნა დამნაშავე იოანე ნათლის-მცემლის მკვლელობასა შინა.

ვისწავლოთ აქედგან, ძმანო ქრისტიანენო, რა დიდი უბედურება არის კაცისათვის, როდესაც მას არა აქვს მტკიცე ხასიათი და სულიერი ღონე. კაცი მტკიცე, სულიერად ღონიერი, ადვილად წინააღუდგება ყოველსა ბოროტს მოთხოვნილებას, და გამაგრდება ღვთის-მსახურებასა შინა, და პატიოსნებასა;

კაცი უღონო და დაუდგრომელი, წარტაცებული არის ყოველისაგან ცუდისა და წინააღმდეგის გარემოებისაგან; უღონო და უხასიათო კაცისათვის ყოველი ნიჭი, ჭკუა, სწავლა, სიმდიდრე, სიდიდე ანუ უსარგებლო არის, ანუ მავნებელი, ვინაიდან იგი ამას ყოველსა ხშირად ხმარობს ცუდად. კაცი უხასიათო თავის აზრს და ნებას ვერაოდეს ვერ აღასრულებს, არამედ სხვის ნებაზე იქცევა. იროდი მეფე თვითონვე შესწუხდა, როდესაც ბილწმა დედაკაცმა მოითხოვა თავი იოანესი, მაგრამ მაინც აღასრულა მისი თხოვნა. ამაზე უცუდესი მოქმედება რაღა იქნება ქვეყანაზე? კაცი, რომელი თავის თავს აღარ ეკუთვნის, თავის კარგს და პატიოსანს აზრს და სურვილს ვერ აღსრულებს, არამედ აჰყვება სხვის ცუდს, მავნებელს შეგონებასა, იგი შეიქმნება სათამაშო ყოველისა მცბიერისა და მზაკვარისა მოყვასისა. მას აღარ გამოადგება არც ჭკუა თვისი, არც სწავლა, არც კეთილი მიდრეკილება და თვისება. არა ამაოდ არის თქმული: **მოეც ღმერთო, ძალი სიკეთესა ჩემსა.** თუ ძალი და ღონე არა აქვს კაცსა, კეთილიც რომ იყოს, და ყოველთვის კეთილს ეძებდეს – მაინც ვერაფერს კეთილს ვერ აღასრულებს, არამედ იქმნება წარტაცებული ბოროტთა კაცთა მიერ, ვითარცა იროდი მეფე ბილწისა მის ქალისაგან.

ამისთვის, ძმანო ჩემნო, ვეცადოთ, რომ ადვილად, დაუკვირვებელად არ დავემორჩილოთ რჩევასა კაცთასა, ვიყვნეთ მტკიცენი, თვითმდგომარენი. თუ კი კეთილი აზრი და განზრახვა გაქვს გულში, რისთვისღა უჯერებ კაცსა, რომელი იმის წინააღმდეგს შეგაგონებს? რათ სცვლი შენს კეთილს იმის ბოროტში. **მოეც ღმერთო, ძალი სიკეთესა ჩვენსა.** ამინ.

სიტყვა,

პეტრე-პავლობის დღესა.

სიბრძნესა მათსა მიუთხრობენ ერნი, და

ქებასა მათსა აღიარებენ ეკლესიანი (ისუ
ზირაქი 44,14).

წარჩინებული ძველი აღთქმის მწერალი და ზნეობის მას-
წავლელელი, ისუ ზირაქი, წიგნსსა შინა თვისსა აღწერს ცხოვ-
რებას და მოღვაწეობასა ზოგიერთთა ძველის აღთქმის წარჩი-
ნებულთა პირთა, და, სხვათა შორის, ამას იტყვის მათზედა:
**სიბრძნესა მათსა მიუთხრობენ ერნი, და ქებასა მათსა აღიარებენ
ეკლესიანი.**

იგივე სიტყვები ისუ ზირაქისა უაღრესად და უდიდესი
სიმართლით ჩვენ, შვილთა ახლისა აღქმისათა, შეგვიძლია
ვსთქვათ, წმინდათა თავთა მოციქულთა პეტრეს და პავლესა
ზედა. დღეს ყოველნი ქრისტეს მორწმუნენი ერნი და
ყოველნი ეკლესიანი, არა თუ მხოლოდ მართლმადიდე-
ბელნი, არამედ არა მართლ-მადიდებელნიცა, **სიბრძნესა
მათსა მიუთხრობენ, და ქებასა მათსა აღიარებენ.** დღეს ურიცხვნი
ერნი, ყოველთა ეკლესიათა შინა შეკრებილნი, ყოველთა
საღმრთო წიგნთაგან, სამოციქულოისაგან, სახარებისაგან და
სხვა ყოველთა ეკლესიურთა წიგნთაგან, მოისმენენ ქებასა
მათსა, და ეგრედვე სიბრძნესა მათსა, თვით მათი დაწერილი
წიგნებიდგან ამოკითხვითა.

გარნა, საყვარელნო ძმანო ჩემნო, ქრისტიანენო, აწინ-
დელს დღესასწაულს აქვს მეორე, ამაზე უდიდესი მნიშვნელო-
ბა. წმიდამან ეკლესიამან დღევანდელი დღესასწაული მართო
მისთვის არ დაანესა, რომ მხოლოდ ვაქოთ და ვადიდოთ წმი-
დანი თავნი მოციქულნი პეტრე და პავლე, არამედ უმეტესად
მისთვის, რათა ჩვენ ვხედვიდეთ მათ შორის მაგალითსა და,
შეძლებისდაგვარად, ვბაძევდეთ მათსა ცხოვრებასა და მოღვა-
წეობასა: **მობაძავ ჩემდა იყვენით, ვითარცა ძე ქრისტესა, გვასწავ-
ლის ჩვენ თვით წმიდა მოციქული პავლე.** რა საქმეში უნდა
ვიყოთ ჩვენ მათი მობაძავი? იმ საქმეში, რომელიც იყო უმთა-
ვრესი საგანი და მიზანი მათის შრომისა, მოღვაწეობისა, რო-
მელთათვის იგინი თავის თავს არ ჰზოგვიდენ, რომლისათვის
მათ მრავალ-გზის სისხლი დასთხიეს და, ბოლოს, ცხოვრებაც
თვისი შესწირეს, – ეს არის ქრისტე იესოს სახარების ქადაგება
ქვეყანასა ზედა, ღვთის სასუფეველის გავრცელება კაცთა
შორის, მოქცევა ღვთისადმი და განათლება ყოველისა კაცისა.

როგორ ჰფიქრობთ, ძმანო ჩემნო, ქრისტიანენო, ვისი საქ-

მე და მოვალეობა არის ქრისტიანობის ქადაგება, გავრცელება, ცოდვილთა კაცთა მოქცევა და განათლება? სამწუხაროდ, თითქმის ყოველნი ახლანდელი ქრისტიანენი დარწმუნებულნი არიან, და სხვა ფერად არ ჰფიქრობენ, რომელ ეს საქმე და მოვალეობა ეკუთვნის მხოლოდ ეკლესიის მსახურთა, მღვდელთა და ბერთა. ერის კაცს ფიქრადაც არ მოუვა გულში, რომ ქრისტიანობის გავრცელება და სახარების ქადაგება არის საზოგადო და საერთო მოვალეობა ყოველი ქრისტიანი კაცისა, თუ გინდ მღვდელი იყოს, თუ გინდ ერის კაცი. ახლა სრულიად დავინწყებულა ეს აზრი, გარნა ადვილად შეგვიძლია დავამტკიცოთ მისი სიმართლე. მართო ერთს უბრალო დამტკიცებას მოვიყვან. აილე, ძმაო ჩემო, უამნი, დაათვალიერე ყოველი ღლისა და რიცხვის, რომელიც სწერია, სახელები წმიდანებისა, რომელთა ხსენებასა აღასრულებს წმიდა ეკლესია ღლითი-დღე. რას ჰნახავ იქა? ჰნახავ, რომ, თუმცა, მართალია მრავალგზის სწერია სახელები მღვდელ-მონაშეთა, მღვდელ-მთავართა და სხვა სამღვდლო პირთა, გარნა უმეტესი ნაწილი სახელებისა, უამნი მოხსენებულთა, არიან ერის კაცთა, დიდთა მონაშეთა, ღირსთა მეუღაბნოეთა და სხვათა, რომელნი არა იყვნენ ტრაპეზის მსახურნი, არამედ ერის კაცნი: ჰნახავ ჩანერილთა ყოველი წოდების ერის კაცთა, ექიმთა, მხედართა, ვაჭართა, უბრალო მოსამსახურეთა, მასწავლებელთა, მოსწავლეთა. მაზე მომეტებულად შესანიშნავი ის არის, რომელ მრავალ-გზის შეჰხვდები სახელებსა მდებდრის სქესისათა, ქალწულ-მონაშეთა, ღირსთა დედათა. რისთვის ჩასწერა წმიდამან ეკლესიამან უამნი იგინი და რისთვის აღსრულებს მათსა ხსენებასა? მისთვის, რომ იგინი იყვნენ ქრისტეს სახარების მქადაგებელნი, და ქრისტიანობის გავრცელებისათვის მიიღეს მრავალი შრომა, ზოგიერთთა სიკვდილიც. საკმაო არის ეს მაგალითი დასამტკიცებლად მისა, რომ ყოველი ქრისტიანე, თუ გინდ ერის კაცი იყოს, უნდა სცდილობდეს ქვეყანასა ზედა, შეძლებისა გვარად, გავრცელებას და განმტკიცებას ქრისტეს სჯულისას.

მართლა, თუ ქრისტეს სარწმუნოება და სასოება ცხოველი არის კაცის გულში, მაშინ არ შეიძლება, რომ კაცმა არ ეცადოს გარდაცემა, ანუ განვრცელება თვისი გრძობისა და სასოებისა სხვათა კაცთა. ნიშანი, ანუ მაჩვენებელი ცხოველი სარწმუნოებისა, არის მოქმედება, განვრცელება, გარდაცემა მისი სხვა-

თათვის. კარგია ისიც, როდესაც სარწმუნოება მოქმედებს კაცის გულში, აკეთებს და ასწორებს მისსა საკუთარსა ცხოვრებასა, გარნა უმჯობესი ის არის, როდესაც, ამასთანავე, მას ეგოდენი ძალი და მოქმედება აქვს, რომელ თვისსა ცხოველობასა გავრცელებს სხვათა კაცთა ზედაცა. რით ვიცნობთ ჩვენ ცეცხლს? მით, რომ იგი ათბობს და უნათებს ყოველ კაცს გარემოს თვისსა. მსგავსადვე იცნობებოდეს კაცი, ცხოველი სარწმუნოების მექონი.

რის საშუალებით უნდა აღასრულოს ერის კაცმა ეს თვისი საღმრთო მოვალეობა, ესე იგი ქრისტიანობის გავრცელება და განმტკიცება. ათასნი არიან ღონენი და ხერხნი, რომელთა ხმარება ამ საქმისათვის შეუძლია გონიერსა კაცსა. თვით მისი ჭკუა და თვით მისი სარწმუნოების ცხოველობა უჩვენებს მას და აუხსნის, როდის და სად რომელი ღონე უნდა იხმაროს ამ საქმისათვის. უპირველესი საქმე კი ის არის, როდესაც თვით საკუთარი ცხოვრება და ყოფაქცევა ქრისტიანი კაცისა, არის მართალი და პატიოსანი, ასე, რომ უსიტყვოდ აღაშენებს და უხმოდ დაარსებს მხედველთა თვისთა. ამისთანა ცხოვრება უფრო სასარგებლო არის, ვიდრეღა მრავალი ენით ლაპარაკი და ქადაგება. გარნა სადაც საჭირო არის, ხმაც უნდა ამოიღო და ენაც ახმარო სამხილებელად ურწმუნოთა, აღსადგენელად სუსტთა, უსუსურთა. ბოლოს, თუ სხვა არაფერი შეუძლია კაცს თავის ქონებისაგან და ნაცოფისაგან უნდა შეეწოდეს ქრისტეს სახარების გავრცელებასა.

ძმანო ჩემნო, საყვარელნო! მოისმინეთ, ბოლოს, კიდევ ერთი აზრი. ახლა ისეთი დროება დადგა ამ ჩვენს ქვეყანაში, რომელ ჩვენ თანდათან უახლოვდებით, ვიკითხავთ, ვტყობილობთ უცხო ქვეყნების, მეტადრე ევროპის განათლებულ ხალხთა ამბავსა, მათსა ზნეობასა, ყოფაქცევასა, აზრსა. სამწუხაროდ, მათ შორის არა ყოველიფერი არის კეთილი და მოსაწონი. საუბედუროდ ჩვენდა, ცხადად ჩანს, რომელ მაგან, ესე იგი უცხო, განათლებულის ქვეყნების ჩვეულებათაგან, ჩვენ ხშირად მივიღებთ იმას, რაიცა არ არის მოსაწონი, არამედ არის წინააღმდეგი ღვთისა და ღირსი მოძაგებისა; ხოლო რაიცა მართლა არის სასარგებლო და რასაც უნდა ვტყობულობდეთ და უნდა ვბაძავდეთ იმას არ ვტყობულობთ და იმაზედ ყურადღებას არ მივაქცევთ. მაგალითებრ, თვით ის აზრი, რომელსაც ჩვენ ვამტკიცებთ ამ ჩვენს ღღევანდელ სიტყვებში, ესე იგი,

რომ ყოველი ერის კაციც თანამდებ არს შეიწიოს ქრისტიანობის განმტკიცებასა, ფრიად ცხოველი არის და მოქმედებს ევროპის განათლებულ ხალხთა შორის. იქ არიან შედგენილნი ამ საქმისათვის მრავალნი საზოგადოებანი, არა თუ სამღვდელთაგან, არამედ ერის კაცთაგანაც. ვისაც თვითონ არ შეუძლია სწავლა უცხო ქვეყნებში და ქადაგება, იგი თავის ქონებით, ფულით შეეწევა ამ საქმესა. ყოველ ენებზე გადასთარგმნიან, დაჰბეჭდვენ საღმრთო წერილსა; მერმე წაიღებენ და დაურიგებენ უსასყიდლოდ, ყოველთა, ვისაც კი ჰსურს ნაკითხვა საღმრთო წერილისა. გახსნიან შკოლებს, ზრდიან ობლებს. იქნება აქაც, ჩვენს ქვეყანაში, შეჰხვდეთ, ძმაო, რომელსამე უცხო ქვეყნის ერის კაცს, რომელსა დააქვს საღმრთო წერილის წიგნები, ფრიად მშვენიერად გადაკრული, ყოველ ენებზე, თვით ქართულზედაც, და ფრიად იაფად, თითქმის მუქთად ყიდის. აჰა მაგალითი, რომელსა უნდა ვბაძავდეთ ჩვენცა, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი! საუბედუროდ, ამისთანა მაგალითებს კი არ მოგიყვანენ და გეტყვიან იგინი, რომელნი იქადიან განათლებასა, ნახვითა და ცნობითა და მოგზაურობითა განათლებულს ქვეყნებში. ნაცვლად ოქროისა და თვალ-მარგალიტისა, იგინი ხშირად ევროპიდგან ტალახსა და მყრალსა ნაგავსა გვიზიდავენ ჩვენ, რომელიც ჩვენშიაც უხვად არის. ნუ დაუვდებ, ძმაო, ყურს ამისთანა პირს, თუ არ გსურს, რომ გაისვარო. ნაცვლად ამისა ამხნევებდე და ანათლებდე სულსა შენსა პატიოსანითა სწავლითა, და მაგალითებითა, მეოხებითა წმიდა მოციქულთა თავთა პეტრე და პავლესითა. ამინ.

მოკლე მოძღვრება,

პეტრე პავლობასა ზედა.

მოიხსენებით წინამძღვარნი იგი თქვენნი
რომელნი გეტყოდეს თქვენ სიტყვათა მათ

ღვთისათა: და ჰხედვით გამოსვლასა მას
ცხოვრებისა მათისასა, და ჰბაძევდით სარ-
წმუნოებასა მათსა. (ებრ.13, 7).

წმიდა მოციქული პავლე, სიტყვათა ამით შინა, მოგვი-
წოდებს ჩვენ, ქრისტიანეთა, რათა მოვიხსენებდეთ წინამძღვარ-
თა მათ, რომელთაგან მიგვიღია და გვისწავლია სიტყვა ღვთი-
სა, და უყურებდეთ განსვლასა, ანუ აღსასრულსა მათისა ცხო-
ვრებისასა, ესე იგი რანაირად გაუტარებიათ მათ თვისი ცხო-
ვრება, და ვბაძევდეთ, ანუ ვემსგავსებოდეთ მათ სარწმუ-
ნოებითა.

დღეს ვართ ჩვენ აღმასრულებელნი ამის მცნებისა, მაგ-
რამ არა სრულიად, არამედ ერთის მხრით. დღეს მისთვის შევი-
კრიბებით ჩვენ, რათა აღვასრულოთ ხსენება თვით წმიდისა
მის პავლე მოციქულისა, რომელმა მოგვცა ეს მცნება, და მი-
სისა ამხანაგისა და ტოლისა, წმიდა მოციქულისა პეტრესი.
მაგრამ დღეს მხოლოდ სიტყვით და გონებით ვყოფთ მათსა
ხსენებასა, ვაქებთ, ვადიდებთ, ნეტარ-ვყოფთ მათსა ხსენებასა,
და მეოხად ჩვენთვის ღვთის წინაშე ვადგენთ მათ. გარნა ეს-
რეთი ხსენება საკმაო არ არის. წმიდა მოციქული პავლე მოი-
თხოვს ჩვენგან, არა თუ მხოლოდ სიტყვითა მოვიხსენებდეთ
წინამძღვართა ჩვენთა, არამედ საქმითა: **მოიხსენებით წინამძ-
ღვარნი, და ჰბაძევდით მათსა სარწმუნოებასა**, ესე იგი გაიხსოვ-
ნეთ იგინი, მათი შრომა, მათი სარწმუნოება, და ჰბაძევდით
მათო.

უმთავრესი და თითქმის მხოლოდ ერთი მათი საქმე და
შრომა, იყო გავრცელება კაცთა შორის ქრისტეს სჯულისა,
მისი სახარებისა. ამ საქმისათვის ჰქონდათ მათ თავი გადადებ-
ბული, ამ საქმეს შესწირეს მათ თვისი ღონე და ცხოვრება:
ჩვენც ამ საქმეში უნდა ვბაძავდეთ მათ. ყოველ ქრისტიანე
კაცს აქვს მოვალეობა, შეენიოს ქრისტეს სახარების გავრცე-
ლებასა ქვეყანასა ზედა. თუმცა პეტრემ და პავლემ და სხვათა
მოციქულთა და წმიდათა მამათა, მრავალნი საკვირველნი
ღვანლნი და შრომანი მიიღეს თავის თავზე, ყოველ თესლებს
უქადაგეს: **ყოველსა ქვეყანასა განხდა ხმა მათი**, მაგრამ ეს საქ-
მე ჯერაც არ არის გათავებული, ახლაც უმრავლესი ნაწილი
კაცობრიობის ნათესავისა, ესე იგი დედა-მინაზე რაოდენიც
არიან მცხოვრებნი, სხვა ტომნი რომ დავთვალოთ, ისე გამო-

ვა, რომ ათ კაცში ერთი არის მონათლული, ქრისტიანე, და დანარჩენთა შორის უმეტესი ნაწილი ახლაც კერპთმსაურნი არიან, ესე იგი მრავალ-ღმერთების თაყვანის მცემელი. მაშასადამე, ყოველი ქრისტიანე კაცი ახლაც უნდა ცდილობდეს ყოველი ღონისძიებით იესო ქრისტეს სახარების გავრცელებასა კაცთა შორის. ეს მოვალეობა ეკუთვნის არა მხოლოდ სამღვდლოთა პირთა, ტრაპეზის მსახურთა, არამედ საზოგადოდ ყოველსა ქრისტიანესა. წმიდა მოციქული პავლე ყოველს კაცს ეუბნება: **მოისხენებით წინამძღვარი თქვენნი და ჰბაძევდით მათ.**

როგორ და რით უნდა შევნიოს ერის კაცი ქრისტეს სჯულის გავრცელებას? - რითაც შეუძლია, რაც ღონე მისცა ღმერთმა. თუ კი მართლა გიყვარს, ძმაო, შენი სჯული, თვით იგი სიყვარული და ერთგულება დაგარიგებს შენ, როგორ უნდა მოიქცე და რა სახით უნდა შევნიო ღვთის სასუფეველის გავრცელებასა ქვეყანასა ზედა. რასაკვირველია, ყოველს კაცს არ შეუძლია წავიდეს სხვა ქვეყანაში და იქადაგოს ქრისტიანობა; მაგრამ რა საჭიროა შორს წასვლა! მახლობლად შენდა არიან მრავალნი, რომელთა არ მიუღიათ ჯერად სიტყვა ღვთისა: იმოქმედე მათზედა, რომ მოიქცენ და მონათლონ. გარნა მათგანიცა, რომელნიც მონათლულნი არიან და ქრისტიანად უწოდებენ თავის თავს, მრავალნი არიან სახელით, და არა საქმით ქრისტიანენი. ადვილად შეგიძლია იმოქმედო მათზედა და განამტკიცო იგინი. თუ სიტყვიერად არ შეგიძლია ამ საქმის აღსრულება, ნაყოფისაგან შენისა შესწირე რამე ამ საქმეს. მოეხმარე ფულით, ანუ ნივთის რამის შეწირვით მათ, რომელნი შრომობენ და ჰქადაგებენ ქრისტეს სახარებასა ურწმუნოთა შორის. ბოლოს, თუ არც ეს შეგიძლია, ერთი საქმე მაინც შეგიძლია, და იმაზედ უარს ვეღარ იტყვი. შენ თავს მაინც კარგად მოუარე, შენ გულში და სულში გაავრცელე და გაამაგრე ქრისტეს სახარება, რომ შენ მაინც იყო ჭეშმარიტი, საქმიანი ქრისტიანე. ესეც დიდი რამე იქნება! ნეტაი ამას მაინც აღსრულებდენ ყოველნი მონათლულნი ქრისტიანენი! მაშინ ქრისტიანობა ფრიალად განმტკიცდებოდა და თავის თავად გავრცელდებოდა ქვეყანასა ზედა. ამინ.

სიტყვა,

პეტრე-პავლობის დღესა ზედა.

ყოველსა ქვეყანასა განხდა ხმა მა-
თი, და კიდეთა სოფლისათა სიტყვანი
მათნი (ფსალმ. 18, 4).

დღეს ჩვენ, ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი ვდღესასწაულობდით ხსენებასა წმიდა თავთა მოციქულთასა პეტრე და პავლესა, და არა თუ მხოლოდ ჩვენ, არამედ ურცხვნი მორწმუნენი ყოველთა ადგილთა შინა, სადაცა კი იხსენება სჯული ქრისტესი, დღეს, შეკრებილნი ტაძართა შინა, აქებენ, აღი-ღებენ და თაყვანისცემენ წმიდათა ამათ მოციქულთა. ორი ათასი წელი გავიდა თითქმის მასუკან, რაც იგინი სცხოვრებდენ ქვეყანასა ზედა, გარნა ხსენება მათი, არა თუ არ მოისპო კაცთა შორის, არამედ უმეტესად გავრცელდა. რა არის მიზეზი ამისა? ვინ იყვნენ იგინი? რა ჰქმნეს იმის ღირსი? რით და-იმსახურეს ეგოდენი პატივი? იქნება, იგინი წინაპარობით, ანუ შთამომავლობით იყვნენ დიდებულნი? არა! პეტრე იყო უბრა-ლო მეთევზის შვილი და თვითონაც მეთევზე; პავლეც დაბა-ლი კაცის შვილი, და ხელოვნებით კარვის მკერავი. ანუ, იქ-ნება, იგინი იყვნენ ერთობ მდიდარნი, ღონიერნი და მძლავრ-ნი? არა! იგინი იყვნენ ღარიბნი და საწყალნი. ანუ, იქნება, იგინი იყვნენ ერთობ სწავლულნი, მაღალნი ფილოსოფოსნი? არცა ესა! პეტრე სრულიად უსწავლელი იყო, პავლემ იცო-და მხოლოდ ძველი სჯულის წიგნები. მაშასადამე, რით ეღირ-სნენ იგინი ეგოდენსა პატივსა, რომელ სახელსა მათსა ზედა ან აშენებენ დიდსა ტაძრებსა, და წინაშე ხატთა მათთა თავსა და მუხლსა სიმდაბლით მოიდრეკენ მეფენიცა და მდიდარნიცა, და სწავლულნიცა, და ითხოვენ მათგან შემწეობასა?

ყოველსა ქვეყანასა გახდა ხმა მათი. და კიდეთა სოფლისათა სიტყვანი მათნი. აჰა პასუხი ამისა! იგინი იყვნენ მქადაგებელნი მაღლისა ჭეშმარიტებისა; დაუცხრომელად და დაუღალავად ჰმოძღვრიდენ და ასწავლიდნენ იგინი ყოველთა კაცთა, და სწა-ვლითა თვისითა ისეთი კეთილი ცვლილება მოახდინეს კაცთა შორის, ისრე აღამაღლეს და გააუმჯობესეს კაცთა ზნეობა, რომელ სახელი მათი არის და იქნება უკვდავი, ვიდრემდის

ქვეყანაზედ დარჩება სიყვარული ჭეშმარიტებისა.

რას და რა სახით ასწავლიდენ იგინი? რა იყო საგანი მათის ქადაგებისა; და რას მოითხოვდენ იგინი კაცთაგან? მიმავალნი ქალაქითი ქალაქად და სოფლითი სოფლად, იგინი ყოველგან ჰლაღადებდენ და იტყოდენ. გაიღვიძეთ, განახლდით, გამოიცვალენით; მოვიდა სასუფეველი ღვთისა; მოიწია მაცხოვარება ზეცითგან; დაივიწყეთ ყოველი უწინდელი, და შეუდევით ახალსა ცხოვრებასა; უარს-ჰყავით ყოველივე ძველი და თავიცა თქვენი; სიცოფედ შეჰრაცხეთ ყოველი, რასაც აქამდის ჰფიქრობდით და რისაც ჩვეული იყავით, და ხელმეორედ დაიბადენით.

აჰა, რა საკვირველსა სიტყვასა ეტყოდენ იგინი ყოველთა კაცთა. მცირეს რამეს კი არ ითხოვდენ იგინი მსმენელთაგან, არამედ თვით სულსა, გულსა და სიცოცხლეთა მათსა. სიცოცხლე, სისხლი და ყოველი ქონება გამზადებული უნდა ჰქონოდა მსმენელთა მათთა, შესანიშნავად ყოველ წამს ამ ქადაგებისათვის. ერთობ მძიმე და გასაოცარი იყო ესრეთი ქადაგება და ეგოდენი მოთხოვნილება! ვის შეეძლო მიღება მისი, ვინ და რა სახით აღასრულებდა ამ სიტყვას? გარნა, განსაცვიფრებლად ჩვენდა, ურიცხვნი პირნი ემორჩილებოდნენ მათსა სწავლასა; სიტყვა მათი ცეცხლად ეკიდებოდა გულთა კაცთასა, და რომელნი უწინ იყვნენ შთაფლულნი ცოდვათა შინა და სიცრუეთა, აღსდგებოდნენ, გამოიცვლებოდნენ და შეიქმნებოდნენ სახედ სინმიდისა, და თავთა თვისთა აღარ ზოგავდენ ამ ქადაგების წარმატებისათვის.

რა სახით და რა საშუალებით მოახდენდენ მოციქულნი ესრეთთა საკვირველთა საქმეთა? თვისითა საკუთართა ძალითა და მადლითა, ანუ სხვის შემწეობითა? იგინი აღიარებდენ და იტყოდნენ, რომელ ჩვენ ვართ მოწამენი და მოციქულნი, მოვლინებულნი ჯვარცმულისა და მკვდრეთით აღდგომილისა იესო ქრისტესაგან. იგინი ყოველგან და ყოველთვის შეაგონებდნენ და იტყოდნენ: ამიერიდგან ქვეყანა უნდა აღსდგეს და სცხონდეს ქრისტე იესოს მიერ. რა სახით? ყოველმა ადამის ძემან მხურვალითა გულითა უნდა მიიღოს სულსა შინა თვისსა იესო ქრისტე და მისი სიტყვა, და ყოველი თვისნი ძველნი ზრახვანი მიამსჭვალოს ჯვარსა ზედა იესო ქრისტესსა, განახლდეს, ხელ-ახლად დაიბადოს და ამიერიდგან სცხოვრებდეს არა თავით თვისით, არამედ ქრისტე იესო უნდა სცხოვ-

რებდეს მის გულში, ვითარცა იტყვის პავლე მოციქული თავის თავზე.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! წმიდა მოციქულნი პეტრე და პავლე დღესაც მასვე ჰქადაგებენ ჩვენს წინაშე. თუმცა იგინი აღარა სცხოვრებენ ჩვენს შორის, გარნა უმჯობესი მათი კერძო სული, და გული მათი, გამოხატული წერილთა შინა მათთა, ახლაც არის ჩვენთან და ყოველ დღე წაიკითხება ეკლესიათა შინა. მათი სიტყვა, მათი ქადაგება ახლაც თითქმის იმ სახითვე არის საჭირო ჩვენთვის, ვითარცა იყო საჭირო იმ დროს, როდესაც იგინი ჰქადაგებდენ. მართალია, ჩვენ ამ სწავლაშიაც დავიბადენით, სიყრმიდგანვე გვემის იგი და დავემორჩილეთ მას, სიყრმიეშივე მოვინათლენით, მაშასადამე, განვახლდით და ხელახლა დავიბადენით, გარნა, საუბედურდ, ახლაც საჭირო არის ჩვენდა განახლება და ხელ-ახლად დაბადება, მისთვის, რომ დავძველდებით ცოდვათა შინა ჩვენთა. უკეთუ ვისმეს აქვს სიყვარული წმიდათა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი, და სურს მათი პატივისცემა და მიღება მათგან მადლისა და შემწეობისა, ყური დაუგდოს მათსა სწავლასა, გაიღვიძოს და განახლდეს ქრისტე იესოს მიერ უფლისა ჩვენისა, რომელსა ჰმეწიან ყოველი დიდება და პატივი. ამინ.

მოძღვრება,

თქმული ქუთაისის მთავარ-ანგელოზის ეკლესიასა შინა.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, და მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს; და რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, მრავალსა ზედაცა ცრუ არს. (ლუკ. 16, 10).

დღეს, ძმანო ჩემნო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანნო! ჩვენ განვიზრახეთ უბნობა თქვენთანა იმ საგანზე, რომელსა გვასწავლის ჩვენ მაცხოვარი, ახლა მოყვანილსა სიტყვასა შინა: **სარწმუნო იგი მცირესა ზედა...** მახლობელი და პირ-და-პირი

აზრი ამ სიტყვისა, არის უბრალო და ცხადი: აქ მაცხოვარი გვასწავლის ჩვენ, რომელ კაცი, სარწმუნოდ და პატიოსნად აღმასრულებელი ყოველი მცირე საქმისა და მოვალეობისა, მსგავსადვე პატიოსნად და სათნოდ აღასრულებს დიდ-დიდ საქმეებსაც; წინააღმდეგ ამისა, თუ ვინმე მცირე საქმეებში ყალბად და ბრუდელ იქცევა, ის დიდ საქმეებსაც ურწმუნოდ და ცუდად აღასრულებს. უბრალო და ცხადი არის ეს აზრი, მაგრამ დიდი და სასარგებლო ზნეობითი სწავლა გამოიყვანება მისგან.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, და მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს. მცირედ უფალი იესო ქრისტე აქ უწოდებს, პირველად, აქაურსა, სოფლიურსა ჩვენსა ცხოვრებასა. მართლა, როდესაც ჩვენ ამ წუთის სოფლის ცხოვრებას შევამსგავსებთ მომავალსა, ზეციურსა ცხოვრებასა, იგი გამოსჩნდება ერთობ მცირე და არათუ მცირე, არამედ, ამასთანავე, ერთობ ვიწრო, აღვსებელი ყოვლითა მწუხარებითა. მამასადამე, მაცხოვარი ამ სიტყვებით, პირველად, გვასწავლის ჩვენ მას, რომელ, უკეთუ ჩვენ ამ მცირესა და შევიწროებულსა ცხოვრებასა შინა ვიქცევით ღვთის სარწმუნოდ, ერთგულად, მოთმინებით, პატიოსნად, მაშინ ღმერთი ჩვენ გვიცნობს თვისდა სარწმუნო კაცად, და მოგვანიჭებს ვრცელსა ზეციურსა ცხოვრებასა: ჩვენც გვეტყვის მაშინ, ვითარცა მას მონასა სარწმუნოსა, რომელმან, მიიღო რა მცირეოდენი საჩუქარი, ესე იგი ხუთი ტალანტი, სარწმუნოდ მოიქცა, გაისარჯა, განამრავლა იგინი და ერთი ორად წარუდგინა უფალსა თვისსა: **კეთილ მონაო, სახიერო და სარწმუნოო, რამეთუ მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ, უმრავლესსა ზედა დაგადგინო შენ.** დიდი ნუგეში ეძლევა აქედგან ყოველთა მათ ქრისტიანეთა, რომელნი სულგრძელად ითმენენ ამ სოფლის ვიწროსა და შემანუხებელს ცხოვრებასა, თუ არ დაჰკარგვენ იგინი ღვთის ერთგულებასა. გარნა მდიდარნი და ბედნიერნი ამ სოფლისანი უმეტესად უნდა დაჰფიქრდენ, როდესაც ესმისთ მათ ეს სიტყვა. რისთვის? მისთვის, რომ მათგან უფრო დიდსა სარწმუნოებასა, სიფრთხილესა მოითხოვს უფალი იესო ქრისტე. აჰა, რას ეტყვის უფალი იმავე სახარებაში მდიდართა, რომელნი ცუდად ხმარობენ თვისსა სიმდიდრესა: **უკეთუ სიცრუისა ამის მამონისა სარწმუნო ექმნით, ჭეშმარიტი იგი ვინ მოგანდოს თქვენ.** ამ სიტყვების აზრი ეს არის: მამონს საღმრთო წერილი უწოდებს სიმდიდრეს; ცრუ მამონად, ანუ ღრუ სიმდიდრედ

ის მისთვის უნოდებს, რომელ ყოველი სოფლიური სიმდიდრე არის ცრუ და ყალბი, ვინაიდან იგი არის წარმავალი და წუთი. თუ ეს სოფლიური ცრუ სიმდიდრე ღვთის სარწმუნოდ, კეთილი საქმისათვის არ მოიხმარა კაცმა, მაშინ ღმერთი როგორღა მისცემს მას ზეციურსა, ჭეშმარიტსა სიმდიდრესა, ანუ ნეტარებასა.

ეს არის პირველი ზნეობითი სწავლა, რომელი გამოდის ზემო მოყვანილისა სიტყვისაგან. ახლა გამოვიყვანოთ მეორე, უმახლობელესი და ჩვენთვის უსაჭიროესი.

სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, და მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს, და რომელი იგი მცირესა ზედა ცრუ არს, და მრავალსა ზედაცა ცრუ არს. ამ სიტყვებიდგან გამოიყვანების შემდგომი ზნეობითი სწავლა: რომელიც კაცი მცირეთა და მდაბალთა საქმეთა და მოვალეობათა თვისთა კარგად და პატიოსნად აღსრულებს, იგი დიდთაცა თვისთა საქმეთა და მოვალეობათა, მსგავსადვე, კარგად აღასრულებს; და რომელი მცირეთა საქმეთა და ვალდებულებათა შინა იქცევა ყალბად, იგი უთუოდ დიდთაცა შინა საქმეთა იქნება ურწმუნო და ყალბი. ყოველნი საქმენი და მოვალეობანი კაცთანი, თუ გინდ ხორციელნი, ანუ სოფლიურნი, მით უმეტესად სულიერნი, ორად განიყოფებიან. ზოგიერთნი მათგანნი არიან უმთავრესნი და უსაჭიროესნი, ხოლო სხვანი – მცირენი და წვრილნი. უეჭველია, რომ ყოველმა კეთილგონიერმა კაცმა უმეტესი თვისი ყურადღება და მეცადინეობა უნდა მიაქციოს პირველთა ზედა, ისინი არას გზით არ დაუტეოს აღსრულებელი; გარნა, ამასთანავე, არ უნდა დაივიწყოს მეორენიცა, არ იყოს დაუდევნელი მცირეთაცა შინა თვისთა საქმეთა და მოვალეობათა. ეს მისთვის, რომელ მცირენი საქმენი და მოვალეობანი უფრო ხშირად შეემთხვევიან მას, ვიდრეღა მაღალნი და უმთავრესნი. ყოველ დღე და ყოველ წამს კაცი აკეთებს რომელსამე მცირესა თვითსა საქმესა, ყოველ წამს იგი აღსრულებს რომელსამე წვრილსა მოვალეობასა, და თუ კეთილად და პატიოსნად აღსრულებს, მაშინ უნებლივად მიეჩვევა პატიოსნებასა და ბეჯითობასა, და თუ არა – იგი მიეჩვევა სიყალბესა და სიცრუესა, და ამ ჩვეულებას გადიტანს დიდ-დიდ საქმეებშიაც. თუ მცირეს და ადვილს მოვალეობას, რომელიც დიდ ღონეს და შრომას არ მოითხოვს, ცუდად აღსრულებ, დიდ მოვალეობას როგორღა აღასრულებ კარგად. ამასთანავე, კაცის ხასიათი არ უნდა იყოს ჭრელად და შერყეული, არამედ ერთ-

ფერი და მტკიცე, ესე იგი, რომ ყოველ საქმეს, დიდსა და მცირესა, ერთი მიმართულებით და ერთი ხასიათით აღსრულებდეს. მზე მთლად გამოიხატება წყლის ერთ წვეთში; კაცის ხასიათი მთლად გამოსჩნდება ერთს თვით მცირე მოქმედებაში. თუ მცირე ფასის საქმეში ატყუებ კაცსა, დიდ საქმეში შენ რაღა რწმუნება გექნება.

რაც აქამდინ ვსთქვით, იმას ესეც კიდევ უნდა დავუმატოთ: არავის არ შეუძლია პირ-და-პირ შეუდგეს დიდ საქმეს და კარგად აღასრულოს იგი, თუ მცირე საქმისაგან არ დაიწყოს და მერმე არ გადვიდა დიდზე. ყოველი საქმე, ესრედ ვსთქვათ, ანბანიდგან დაიწყება; თუ ჯერ ანბანი კარგად არ დაისწავლა კაცმა, წიგნს როგორ წაიკითხავს. აფხსნათ ახლა ეს ყოველი ერთი, ანუ ორი მაგალითით: ლოცვა, ანუ გულმოდგინედ ღვთის ვედრება, არის დიდი და მაღალი მოვალეობა ესრედ, რომელ, ვისაც ან არა ჰსურს, ან არ შეუძლია კარგად, გულთაღ ლოცვა, იგი ვგონებ, ქრისტიანეც არ არის. ხოლო ლოცვაში ჩვენ, ქრისტიანნი, ვხმარობთ პირჯვრის წერას. პირჯვრის წერა, ვსთქვათ, არ არის უმთავრესი მოვალეობა, არამედ მცირეა. შეიძლება კაცი პირჯვარს არ იწერდეს, მაგრამ გული ჰქონდეს ღვთისადმი მიქცეული მღუღარითა ლოცვითა. გარნა შეგვიძლია პირ-და-პირ ვსთქვათ, რომ ვინც პირჯვარს იწერს დაუდევნელად, უგემურად, დაზარებით, იგი ამით წაახდენს თვისსა ლოცვასა. დაუკვირდი, რა ნაირად იწერს ზოგიერთი პირჯვარს და იქიდგან შეიტყობ, რა ნაირია მისი ლოცვა; შეჰხედე რა ურწმუნოდ აღსრულებს ზოგიერთი მცირესა ამას მოვალეობასა, ხან ნახევარ პირჯვარს დაიწერს, ხან ერთობ მოკლეს, თითქოს სცხვენია, ანუ ეზარება, ზოგჯერ იქით-აქეთ იხედება, ლაპარაკობს და ისრე იწერს პირჯვარს. ძნელად დავიჯერებ, რომ ესრეთს პირჯვრის დამწერს კაცს გულში კი კარგი ლოცვა ჰქონდეს. ახლა სხვას, ბეჯითს ქრისტიანეს დაუკვირდი: რა კრძალვით და მონივნებით იწერს პირჯვარს: ერთგულად შეამტკიცებს იგი სამსა თვისსა თით-სა, მაღლად აღმართავს ხელსა და დაჰბეჭდავს შუბლსა, გულსა და მხართა თვისთა, სახითა ჯვარისათა. უთუოდ, რომ მას აქვს ბეჯითი ლოცვა. მეორე მაგალითად მოვიყვანოთ მარხვის შენახვა, ესე იგი საჭმლის არა თუ მხოლოდ გამოცვლა, არამედ მოკლებაცა. ვსთქვათ, რომ ესეც არ არის უმთავრესი ქრისტიანული მოვალეობა, გარნა ვინც სარწმუნო არის ამ მცირე მოვალეობაში, გულ-წრფელად მარხულობს, და არა ფარისევ-

ლობით, უჭირდება, გარნა ითმენს, უეჭველია, ამით იგი დაამტკიცებს სარწმუნოებასა და სასოებასა. თუ არ ჰქონდეს მას ღმერთზე სასოება, რათ გაიჭირებდა საქმეს, რათ მოიკლებდა ნუგეშს? წინააღმდეგ ამისა, ვინც მარხვას, არ ინახავს, არა მისთვის, რომ არ შეუძლია, ან ავად ხდება, ამ შემთხვევაში შესაწყნარებელია, – არამედ მისთვის, რომ არა-რად ჰრაცხს მარხვას, ანუ მცირედ რაიმედ მიაჩნია, იტყვის: სხვაში კარგი ვიყო, თორემ მარხვა რა არისო, – მეშინის მე ამისთანა კაცზე; მეშინის, რომ სხვაშიაც დაუდევნელი არ იყოს და უდიდესი მოვალეობაც არა რად არ მიაჩნდეს. კიდევ ერთი უკანასკნელი მაგალითი მოვიყვანოთ. ეკლესიაში ღუმლით და კრძალვით ღვომა, თუმცა არ არის უმთავრესთა მოვალეობათაგანი, გარნა იგი დაამტკიცებს ღვთის შიშსა და სასოებასა; ხოლო წინააღმდეგი ამისა, ესე იგი ცუდად, უკრძალველად ეკლესიაში ღვომა, დაამტკიცებს ღვთის უშიშრობას და ცუდსა ხასიათსა. ერთხელ, ერის კაცობასა შინა ჩვენსა, მოგვიხდა ჩვენ თბილის ქალაქში, წირვის დროს, შესვლა საყდარსა შინა სომეხთასა, და რაც ჩვენ მაშინ ვნახეთ, ის არაოდეს არ დაგვაზინყდება. ტაძრის დასავლეთის მხრისკენ, მუნ, სადაც არის ქალები ადგილი, იატაკი იყო მოფენილი ხალიჩებითა, მუთაქებითა და ბალიშებითა. ქალები ისხდენ ფეხ-მოკეცილნი, და ისე ხმამაღლად ლაპარაკობდენ სუყველანი, თითქოს ბაზარში ისხდენ სამუსაიფოთა, და არა საყდარში წირვას ისმენენო. სხვანიცა მუნ მყოფნი მამაკაცი ხმა მაღლად ლაპარაკობდენ. ასე იფიქრებდი, რომ შუა-ბაზარში სდგებარ, და არა საყდარში. ერთობ გასაოცარი, შესანუხებელი იყო ამის ხილვა. მაშინ ჩვენ მადლობა შევსწირეთ ღმერთს, რო მანამდის ჩვენ მართლ-მადიდებელს ეკლესიაში ამისი მსგავსი არაფერი არ გვინახავს. გარნა ახლა კი, სამწუხაროდ, გვეშინის ჩვენ, რომელ შემცდარი არ ვიყოთ ამაში. ბავიგონეთ, ჩვენდა შესანუხებლად, რომ თვით აქ, ამ საყდარში, აქაურნი შემომავალნი ქალნი, ცისკარზე და მწუხრზე დაჯდებიან, და მთელს ლოცვას ლაპარაკში გაატარებენ, მერმე რა დროთ? თვით ამ დიდმარხვის განმავლობაში. **სარწმუნო იგი მცირესა ზედა, და მრავალსა ზედაცა სარწმუნო არს, ხოლო რომელი მცირესა ზედა ცრუ არს, და მრავალსა ზედაცა ცრუ არს.** თუ ამ მცირე საქმეში, ცისკრის მოსმენაში, ასე სიცრუით იქცევიან, როგორღა დავიჯეროთ, რომ სხვათა დიდთა მოვალეობათა კეთილად და ბე-

ჯითად აღასრულებენ იგინი.

დასასრულ სიტყვისა ჩემისა, მოვიყვან ერთსა სიტყვასა უფლისასა, ვითარცა უმაღლესსა და უეჭველსა დამტკიცებასა იმ აზრისას, რომელ უმცირესი მცნების დაჟინებაც და დარღვევაც საშინელ ზარალს აძლევს კაცსა: **უკეთუ ვინმე დაჰსხნას ერთი მცნებათა ამათგანი უმცირესთა, და ასწავოს ესრედ კაცთა, უმცირეს ეწოდოს მას სასუფეველსა ცათასა; ხოლო რომელმან ჰყოს და ასწავოს, ამას დიდ ერქვას სასუფეველსა ცათასა** (მათ. 5, 19). და კიდევ: **ყოველი სიტყვა, უქმად რომელსა იტყოდენ კაცი, მისცენ სიტყვა მათთვის დღესა მას სასჯელისასა.** ერთი უქმი სიტყვის თქმა რა არის, მაგრამ ამისთვისაც პასუხს მისცემს კაცი ღმერთს. ჩვენ კი, ვინ იცის და ვინ დასთვლის, რამდენს უქმს, უსარგებლო სიტყვას ვიტყვით ყოველ საათს, არა თუ ყოველ დღეს, – რისთვის? მისთვის, რომ არაფრად მიგვაჩნია ეს ცოდვა, მცირე ცოდვადაც არ მიგვაჩნია იგი.

ამისათვის წინაპირველად ვეცადოთ, ძმანო ჩემნო, შეწევნითა ღვთისათა, მცირე საქმეთა და მოვალეობათა ჩვენთა სარწმუნოდ და კეთილად აღსრულებას, და მერმედ უთუოდ დიდთაცა და მაღალთა მოვალეობათა აღვასრულებთ კეთილად. მაშინლა გვექნება სასოება, რომელ უფალი გვეტყვის ჩვენცა: **კეთილ მონაო, სახიერო და სარწმუნოო! რამეთუ მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ; შევედ სიხარულსა უფლისა შენისასა.** ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის მთავარ-ანგელოზის ეკკლესიასა შინა.

ყოველსავე, რასაც იქმოდეთ, გულისითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა, და ნუ ვითარცა კაცთასა. (კოლასელ. 3, 23).

წმიდა მოციქული პავლე, ეპისტოლესა შინა თვისსა კოლასელთა მიმართ, სხვათა შორის მშვენიერთა სწავლათა და და-

რიგებათა, ამასაც მისწერს და ასწავლის: **ყოველსავე, რასაცა იქმოდეთ, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა, და ნუ ვითარცა კაცთასა**, ესე იგი ყოველი თქვენი საქმე, დიდი და მცირე რასაც კი დაიწყებთო, გულმოდგინედ და ერთგულად გააკეთეთო, როგორათაც ღვთის საქმეს აკეთებთო, და არა კაცის საქმესო.

ეს სიტყვა, ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი, პირველად, იპყრობს თვის შორის დიდსა და გამოუთქმელსა ნუგეშსა ყოვლისა კაცისათვის, და, მეორედ, დიდსა და მალალსა მოვალეობასა დაგვიდგენს. ვაჩვენოთ, რომელსა ნუგეშსა გვაძლევს მოციქული ამ სიტყვებით და რა მოვალეობას სდებს ჩვენ თავზედ.

ყოველსავე, რასაცა იქმოდეთ, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა, და ნუ ვითარცა კაცთასა. ამ სიტყვებიდან ის დიდი ნუგეში და სასიამოვნო აზრი გამოდის, ძმანო ჩემნო, რომ ჩვენ ყოველთა შეგვიძლია ყოველი ჩვენი საქმე და შრომა გარდავაქციოთ ღვთის მსახურებად. ამ სიტყვებიდამ გამოდის, რომ ღმერთს არა მხოლოდ მაშინ ვემსახურებით ჩვენ, როდესაც, მაგალითებრ, ეკლესიაში ვდგევართ და ვლოცულობთ, ანუ როდესაც, გამახსოვნებულნი ღვთის მცნებისა, რომელსამე ქველს საქმეს, ანუ სათნოებას ვასრულებთ, არამედ იმითიც კი შეგვიძლია ვემსახუროთ ღმერთსა, როდესაც ჩვენს საკუთარს, სოფლიურს საქმეს ვაკეთებთ, თუ კი ის საქმე პატიოსანი არის, თუ ერთგულად და ღვთის წინაშე ვაკეთებთ იმას. რაღა უნდა იყოს ამაზედ უმეტესად სასიამოვნო და მანუგეშებელი ჩვენთვის! ღმერთს რომ შენთვის პირობა გამოუცხადებია: თუ გსურს საუკუნო ცხოვრება მიიღო, დასტოვე სოფელი და ყოველი მისი საქმე, განემორე კაცთაგან, გაიქეც უდაბნო ადგილს, და მუნ ლოცვისა და ღვთის ვედრების მეტი არაფერი აღარა ჰქმნაო, – თუმცა ძლიერ მძიმე იქმნებოდა ეს პირობა, მაგრამ მეტი გზა რაღა გეჩნებოდა, ერთი ნუთის სოფელში ცხოვრებისათვის საუკუნო ნეტარებას ვერ დაჰკარგავდი, და უთუოდ მიაგდებდი ყოველსავე სოფლიურს საქმეს, და წახვიდოდი უდაბნო ადგილს სულის ცხონებისათვის. მაგრამ ღმერთი ამას არ მოითხოვს შენგან; შეგიძლია დარჩე სოფელში, შეგიძლია ყოველი შენი საქმე აკეთო, და მაშინაც სათნოეყო ღმერთსა და მოიპოვო საუკუნო ცხოვრება, თუ კი გულითად აკეთებ საქმეს, ვითარცა უფლისასა, და არა კაცთასა.

მაგრამ კიდევ უმახლობელესად მიაქციე ყურადღება ამ სიტყვებზედ. იტყვის მოციქული: ყოველსავე, რასაცა იქმოდეთ, – ესე იგი, არ არჩევს აქ დიდსა და მცირესა საქმესა, ოღონდ კი საქმე პატიოსანი და სასარგებლო იყოს, – და რაც გინდა მცირე იყოს იგი, თუ გულმოდგინედ აღასრულე, ამით ღმერთს ემსახურები. მაშასადამე, არა თუ მხოლოდ იმათ უნდა ინუგეშონ ამ სიტყვითა, რომელთა აბარია დიდ-დიდი სახელმწიფო საქმეები, არამედ თვით უკანასკნელი დღიური მუშა კაცს, თუ გულ-მოდგინედ და სინდისიანად მუშაობს, მასაც უნდა უხაროდეს, ვინაიდან იგიცა ღმერთს ემსახურება. ვიდევ ვიტყვი: რაღა უნდა იყოს ამაზედ უტკბილესი ნუგეში ყოველთა კაცთათვის!

გარნა, თუმცა, ერთის მხრით, დიდს ნუგეშს იპყრობს თვის შორის ზემომოყვანილი დარიგება მოციქულისა, მეორეს მხრით, დიდსა მოვალეობასაცა სდებს ჩვენზედა. მართლა, მოციქული გვაუწყებს ჩვენ, რათა ყოველსა საქმესა, დიდსა და მცირესა, ისე ვასრულებდეთ, ვითარცა ღვთის საქმესა. აბა, რა სახით, რა კრძალვით, რა შიშით და სინდისით უნდა აღსრულებდეს კაცი ყოველს საქმეს! ამაზედ სიტყვის გაგრძელება საჭირო არ არის. აქ მხოლოდ ის უნდა გახსოვდეს, ძმაო, რომ ყოველი საქმე, თვით უკანასკნელი, ისე უნდა აღასრულო, ვითარცა ღვთის საქმე. გარნა, საუბედუროდ, უმრავლესნი კაცთა შორის, არა თუ მცირედთა რომელთამე საქმეთა არ აღსრულებენ გულმოდგინედ და ბეჯითად, ისე ვითარცა ღვთის საქმეს, არამედ თვით დიდთა და საქვეყნო საქმეთაცა. იქმნება ათასში ერთმან, და ისიც რომელსა ერთობ დიდი რაიმე საქმე აბარია, გაიხსოვნოს, რომ იგი არა კაცს ემსახურება, არამედ ღმერთსა, და ეცადოს ღვთის წინაშე კეთილად აღსრულება საქმისა თვისისა, სხვანი კი, უმრავლესი ნაწილი, დაედევნელად და უერთგულოდ აღსრულებენ ყოველსა თვისსა საქმესა. მეტადრე, თუ ვინმე გულ-დიდია და იფიქრა, რომ მისი საქმე არის ერთი მცირე და წვრილი, მაშინ იგი აღსრულებს მას დაუდევნელად და უგულისხმოდ, თავის გულში ჰფიქრობს: რა დიდი საქმეა ეს ჩემი საქმე, რომ თავი მოვიკლა ამაზედაო მაგრამ ეს აზრი უგუნური არის! რაც გინდა წვრილი იყოს შენი საქმე, ძმაო, გულმოდგინედ აღასრულე, ვითარცა უფლისა, და არა კაცთა. შენ გგონია დიდი ზარალი არავის დაემართება, რომ შენი წვრილი საქმე ცუდად აღასრულო, და იმას კი

არ ჰფიქრობ, რომ ეს შენთვის არის დიდი ზარალი, მით, რომ შენ მისჩვეულებარ დაუდევნლობას და უხალისობას. თუ ერთი სიტყვაც, ცრუ და ბრუნდე, შენი პირისაგან გამოსული, ცოდვა არის ვითარცა გვამცნებს სამღრთო წერილი. საქმე რომელიმე, ბრუნდედ და ცუდად გაკეთებული, რაც გინდა მცირე იყოს, უმეტესი ცოდვა იქმნება. მაშასადამე, ეცადე, ძმაო, რაც გინდა მცირე იყოს შენი საქმე, რომელსაც აკეთებ, რაც გინდა დაბალი იყოს შენი ხელობა, ისე აღასრულე იგი, როგორც ღვთის საქმე. და თუ ყოველი, თვით მცირე საქმე და მოვალეობა, გულმოდგინედ და ღვთის წინაშე უნდა აღასრულოს კაცმა, უეჭველია, ვინც დიდს საქმეს და მოვალეობას დაუდევნელად აღსრულებს, იგი უმეტესსა შინა შთავარდება განკითხვასა ღვთისაგან.

თუმცა, რაც აქამომდე ვსთქვით, ყოველმა ქრისტიანე კაცმა უნდა მიიღოს ყურადღებით, გარნა მომეტებულად მან, რომელიც არის სახელმწიფო სამსახურში. საუბედუროდ, მრავალნი სახელმწიფო მოსამსახურენი; ჩინოვნიკი, აგრეთვე, სამწუხაროდ, ეკლესიის მსახურნიცა, თუ კი დიდი ადგილი არ მიიღეს და მცირე ალაგზე დარჩნენ, ხშირად დაუდევნელად აღსრულებენ თვის მოვალეობას, გულ-გრილად ეკიდებიან საქმეს, მისთვის, რომ თავმომწონნი არიან. დიდად მიაჩნიათ თვისი თავი და ჰფიქრობენ, რომ იგინი უმაღლეს ადგილზე უფრო სასარგებლო იქმნებიან. გარნა ეს დიდი შეცდომა არის. თუ დაბალ ადგილზედ არ ივარგა, თუ მცირე საქმე კარგად არ აღასრულა კაცმა, ან მთავრობა როგორ იფიქრებს, რომ უდიდეს ალაგზე უმჯობესი იქმნება? ის ივინყებს სიტყვასა სახარებისასა: **ურწმუნო იგი მცირესა ზედა, მრავალზედაც ურწმუნოა.** მას არ ახსოვს კიდევ მეორე სიტყვა სახარებისა: **კეთილ მონაო და სარწმუნოო, მცირესა ზედა სარწმუნო იყავ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ, ამინ.**

სიტყვა,

თქმული 14-ს იანვარს საქალებო გიმნაზიაში (რუსულად).

ხოლო ბრძენთა მათ მიიღეს მათთანა
ზეთი, ჭურჭელთა მათთა ლამპართა მათთა
თანა (მათ. 25, 4).

კეთილშობილნო მონათვენო! თქვენ უეჭველად არა ერთ-
გზის გექნებათ გაგონილი წმიდა ნინა საქართველოს განმა-
ნათლებელის დღესასწაულზე, – რომელიც თქვენის ეკლესიის
დღესასწაულიც არის, – სახარებისაგან მაცხოვრის იგავი ათთა
ქალწულთა ზედა. ეს იგავი იპყრობს თვის შორის დიდთა ჭე-
შმარიტებათა და დარიგებათა, რომელნიცა საჭირონი არიან
ყოველივე ასაკისა წოდებისა და სქესისათვის. მაგრამ მან გან-
საკუთრებით უფრო თქვენი ყურადღება უნდა მიიზიდოს, რად-
გან იმ იგავში მაცხოვარი იტყვის ათთა ქალწულთა ზედა და
უჩვენებს მათში, ხუთთა კეთილგონიერებასა, წინდახედულო-
ბას, ხოლო ხუთთა სხვათა – უსაფუძვლო ჭკუასა და წინდაუ-
ხედველობასა, და მით შეგვაგონებს მივბაძოთ სიბრძნესა ხუთ-
თა გონიერთა ქალწულთა, ხოლო განვეშორნეთ ხუთთა უკა-
ნასკნელთა უჭკუობასა და წინდაუხედველობასა.

სიბრძნე, კეთილ-გონიერება, წინ-მხედველობა – აჰა უსაჭი-
როესნი თვისებანი, რომლითაც უნდა იყვნენ აღჭურვილნი ყო-
ველნი, რომელთა ჰსურთ გაატარონ მყუდრო და კმაყოფილი
ცხოვრება; მეორეს მხრით: უჭკუობა, მოუფიქრებლობა, წინ-
დაუხედველობა – აჰა თვისებანი, რომელნიცა ყველაზე უფრო
ჰლუპვენ კაცის ცხოვრებას ქვეყანაზე, და ამიტომ ამ თვისება-
თა კაცი ყოველივე ღონისძიებით უნდა ერიდოს. დედათ სქე-
სი, ჩემის აზრით, უმეტესად ისჯება ამა ნაკლულეგანებათაგან.
დარწმუნებით შეიძლება სთქვას კაცმა, რომ უმეტესი ნაწილი
იმა უბედურებათა, რომელნიცა შეემთხვევიან ცხოვრებაში
ქალთა, წარმოსდგებიან მათი მოუფიქრებლობით და უსაფუძ-
ვლო ჭკუით. მამასადამე, ქვეყნიური ჩვენი ცხოვრებისთვისაც
და მოქმედებისათვის კეთილ-გონიერება, წინ-გამსჭვრეტელობა
შეადგენენ წიგნს მყუდრო ცხოვრებისას; ხოლო ამის წინააღ-
მდეგნი თვისებანი გვიქადიან ჯავრს და უბედურებას. გარნა
ყოველი, რაიცა აქამომდე ვსთქვით, უმეტესად ეკუთვნის და
ითქმის ჩვენს სულიერს, ქრისტიანულს ცხოვრებაზე.

რაში მდგომარეობენ ეს ორნი, ერთმანეთის წინააღმდეგნი
თვისებანი? ამას გვიჩვენებს მაგალითი ათთა ქალწულთა, იგავ-
სა ამას შინა. იგინი, აღმოსავლეთის ჩვეულებისამებრ, სალა-

მოს გამოვიდნენ ლამპრებით მიგებებად სიძისა, რომელიც უნდა მოსულიყო თავის საცოლესთან საქორწილოდ. სიძეს, ჩვეულებისამებრ, შეიძლებოდა დაჰგვიანებოდა, და ამიტომ ხუთმა იმა ქალწულთაგანმა მოიმზადეს ლამპრები და ზეთი, და ამით გამოიჩინეს თვისი გამჭრიახობა და კეთილ-გონიერება; დანარჩენმა ხუთმა ქალწულმა, უსაფუძლო ჭკუისაგამო მათისა, დაივიწყეს ლამპრებთან ზეთის წამოღებაც. პირველნი შეეგებნენ სასიძოს ანთებული ლამპრებით, გაჰყვნენ მას და იქმნენ მიწვეულნი ქორწილში. მოუფიქრებელთა ხუთთა ქალწულთა გამოვლიათ ზეთი და გაუქრათ ლამპრები, და ამიტომ ვერ მიასწრეს ვერც შეგებება და ვერც გაყოლა სიძისა, ამიტომაც მოაკლდნენ ქორწილში დაჰატიუებას. უეჭველია, უმეტესმა თქვენგანმა უკვე იცის, რომ სიძე, რომელზედაც არის ლაჰარაკი იგავში, არის თვით უფალი იესო ქრისტე, ჩვენი მაცხოვარი, ჭეშმარიტი, საყვარელი სიძე ჩვენისა სულისა; ხოლო ათი ქალწული გვიხატავენ სულსა ყოველთა ქრისტიანეთასა, ლამპარი და ზეთი გამოჰხატავენ სარწმუნოებასა და მათსა წმიდა ცხოვრებას, რომელნიცა არიან ორნი უმთავრესნი სათნოებანი ჭეშმარიტთა ქრისტიანეთა.

ჩვენ ყოველნი ოდესმე უნდა შევეგებნეთ ჩვენს ზეციერს სიძესა, მეორესა მისსა მოსულასა. ბედნიერნი იქნებიან ისინი, რომლებიც, მსგავსად ხუთთა ბრძენთა ქალწულთა, სცდილობენ დაიცვენ თავის სულში ანთებული ლამპარი სარწმუნოებისა, წმიდითა ცხოვრებითა და კეთილთა საქმეებითა. იგინი შეეგებებიან თავიანთ ზეციურ სიძეს და იქმნებიან მიღებულნი მის ზეციურ სასუფეველში. წინააღმდეგ ამისა, უბედურნი იქმნებიან ისინი, რომელნიცა, მსგავსად ხუთთა სულელთა ქალწულთა, რომელთაც კი ჰქონდათ სარწმუნოება, მაგრამ სარწმუნოება მათი მჩატე ჭკუის და დაფანტული ცხოვრების გამო არ იყო შემკული კეთილთა საქმეთაგან, და ამიტომ მათი სარწმუნოებაც განქრა მათი გულისაგან.

მაღალი სახე ბრძენისა ქალწულისა თქვენ ყოველთვის გაქვს თვალწინ, თქვენი ეკლესიის ანგელოზი – წმიდა ნინა. წარჩინებულმან დამაარსებელმან ამა თქვენის სასწავლებლისა, განსვენებულმა ელისაბედ ვორონცოვის მეუღლემ, რომელიც თვითონაც, უნდა ვსთქვათ აქა, ღირსია ბრძენთა ქალწულთა შორის შერაცხვისა, ვინაიდგან იგი თვისსა ურიცხვსა სიმდიდრესა უხვად აბნევდა კეთილთა საქმეთათვის, არა უსაფუძვ-

ლოდ დაარქვა ამ თქვენს სასწავლებელს წმიდა ნინას სახელი. მას ჰსურდა და კიდევ ფიქრობდა, რომ წმიდა ნინას ცხოვრება იქმნებოდა თქვენთვის დიდი მაგალითი და ჭკუის მასწავლებელი. წმიდა ნინა სულით და გულით მიენდო თავის სულიერს სიძეს – მაცხოვარს და მის დედას. იგი ცხოველი სარწმუნოებით შეუდგა ღვთის სამსახურს და აღასრულა დიდი ღვაწლი. მართო მით კი არ არის იგი შესანიშნავი და ღირსი თაყვანის-ცემის, რომ მთელი ჩვენი ერი გააქრისტიანა, არამედ უმეტესად მით, რომ მისი უმანკო ცხოვრება და მისი ხასიათი, ქალწულებრივი, ქრისტიანული, დარჩა თესლად, რომელსაც მოჰქონდა კეთილი ნაყოფი მრავალ საუკუნეების განმავლობაში ქართველი ქალების ცხოვრებასა შინა. მის კვალზე და მის მსგავსად იქცევიან თავის წმიდა ცხოვრებით სახელ-განთქმული ქალები: შუშანიკი, ქეთევანი, რიფსიმე და სხვანი მრავალნი. გარნა საზოგადოდაც სიმართლით უნდა ვსთქვათ, რომ უმეტესი ნაწილი ქართველი ქალებისა, ყოველთა წოდებათა, აღასრულებდნენ ყოველთა ქრისტიანულ მოვალეობათა, იყვნენ ჭეშმარიტნი დედანი სახლობათა, მეტად უყვარდათ თავიანთი შვილები და ქმარნი, ხშირად გასაჭირ საზოგადო საქმეებში იყვნენ მხნენი და კეთილნი თანაშემწენი თავიანთ ქმართა, არა ერთხელ იარაღით ხელში შეჰხდომიან, ქმართა თანა, მტერთა და დაუფარავთ სამშობლო. მაგრამ, ჩემი აზრით, უფრო მოსაწონი იყო მათი უბრალო, ზომიერი, ფხიზელი და შრომის-მოყვარული ცხოვრება; ყველა ახლანდელი ქალებისათვის ამისთანა წინანდელი ქალების ხასიათი შეადგენს უძვირფასეს მაგალითს მისაბაძავად. ყველამ იცის, რომ ამ ჩვენი საუკუნის დასაწყისამდის და ახლანდელ განათლებამდის, ქართველნი ქალები თავის ხელის ნაწარმოებით იცვამდნენ თავის ტანს, და აგრეთვე აცვამდნენ მთელ თავიანთ სახლობასაც. ეს მეტად საქები რამ იყო, რადგან ამით დიდს შემწეობას აძლევდნენ თავიანთ ქმართა, რომელნიც მუდამ ჩხუბში იყვნენ და იცავდნენ თავის ქვეყანასა და სარწმუნოებასა. მართლა, რომ ძველმა ქართველმა ქალებმა არ იცოდნენ ჩაცმა ახალ მოდაზე და არც ფრანკუზულ ენაზე ლაპარაკი, მაგრამ ჰზრდიდნენ ტანმრთელს შვილებს, რომლებსაც აჩვევდნენ ყოველივე გაჭირვების ატანას და სარწმუნოების დაცვისათვის თავის გამომეტებას.

ეს იყო ავერ ახლა! რაღა იქმნება ამის შემდეგ, რითი გა-

მოიჩინენ თავს აქაური ქალები. აღზრდილნი ევროპიულად? ეს მხოლოდ ღმერთმა უნყის! ბევრი გარემოებანი ეხლანდელი საზოგადოებრივი ცხოვრებისა ვერ გვიქადაიან ჩვენ კარგს მომავალს. მხოლოდ ჩვენი მოვალეობა არის გაგაფრთხილოთ თქვენ კეთილ-შობილნი მონათენო! ამ სასწავლებელში მიიღებთ თქვენ განათლებას: აქ ჰწერგვენ თქვენს სულში მეცნიერები ლამპარას; ეს კარგი საქმეა, მაგრამ ერთი მხოლოდ განათლება ვერ გიხსნით თქვენ ზნეობითი დაცემისაგან, არამედ იგი გახდება თქვენ დამღუპველად, თუ ამასთანავე თქვენი ცხოვრების გზა არ იქნება მუდამ განათლებული სარწმუნოების ლამპარით, ანთებულით წმიდა ზეთით, ესე იგი წმიდა ცხოვრებით და კეთილი საქმეებით. ცუდი ღროა ახლა! ხალხის ტვინში იბადებიან მრავალნი დამღუპველნი აზრნი და მისწრაფებანი, რომელნიც აქრობენ კაცში სარწმუნოებას. იღუპებიან ბევრნი განათლებულნი ქალწულნი თავის სუსტი ჭკუის და დაუდეგარი ხასიათის გამო. როცა, ღვთის შემწეობით, დაიწყებთ თქვენ თავისუფალ ცხოვრებას, მტკიცედ დაიხსომეთ თქვენ ღვთის სჯული, რომელიც თქვენ აქ ისწავლეთ, ერიდეთ, როგორც ჭირს, ყოველივე კაცს, რომელიც გაშორებს თქვენ ღმერთს და აქრობს თქვენში თქვენი საჭიროების ლამპარს. წინააღმდეგ ამისა, თქვენ თვითონ გაბედვით და მხნედ იმეცადინეთ დარიგება ყველა თქვენის მაცდუნებელისა. ცხოვრება კაცისა არის ბრძოლა კეთილსა და ბოროტსა შორის; ყოველივე წინააღმდეგობა კეთილისა და მიდრეკილება ბოროტისადმი, თუ კაცს არ სცხვენინან და არ ინანებს თავის შეცოდებას, არის დასაწყისი დაცემისა და დაღუპვისა. ბოროტებას, ცოდვას და ცუდთა გულის თქმათა არ შეუძლიათ კაცი ბედნიერი გაჰხადონ, არამედ იგინი ჰღუპვენ ყოველ კაცსა.

შეგეწიოსთ თქვენ ზეციური სიძე – მაცხოვარი, რომ თქვენ ყოველთვის იყოთ მომხრე კეთილისა და სინმიდისა, რომ თქვენ, მზგავსად ხუთთა ბრძენთა ქალწულთა, სარწმუნოების და სათნოების ლამპრებით მზად იყვნენ მიგეგვებად მისა. ამინ.

სიტყვა,

**თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიასა შინა მოს-
წავლეთადმი სხვათა და სხვათა ქუთაისის სასწავლე-
ბელთა შინა, 1879 წელსა.**

ვინ არს ბრძენ და მეცნიერ თქვენ
შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან
საქმენი თვისნი, სიმშვიდითა სიბრძ-
ნისათა (იაკ. 3, 13.)

საყვარელნო ყრმანო, მოსწავლენო სხვათა და სხვათა ჩვე-
ნი ქალაქის სასწავლებელთა შინა! წელიწადში ერთხელ მაინც
მსურს საკუთრად თქვენ წინა-დაგიდვა სულიერი სწავლა და და-
რისება. თქვენთვის უფრო საჭირო არის სულიერი, ზნეობითი
სწავლა, და უფრო სასარგებლოც იქმნება. დროება და მრავალ-
ნი საქმენი ნებას რომ მაძლევდენ, ერთხელ კი არა, ასჯერაც
რომ მომეცა თქვენთვის დარისება, ისიც არ იქნება ნამეტა-
ნი. თქვენ ახლა ისეთ ჰასაკში ხართ, რომ თქვენი გული და
სული უფრო მომზადებულია სწავლის მიღებისათვის. ღვთის
მადლით, თქვენი გული და სული არ არის ჯერ გაფუჭებული,
და უფრო მტკიცედ დაიბეჭდება თქვენს შორის ყოველი სწავ-
ლა. გარდა ამისა, თქვენ ყოველნი ხართ მოსწავლენი; ახლა
შენდება საძირკველი მომავლისა თქვენისა ზნეობისა, ყოფა-
ქცევისა, ხასიათისა, ერთი სიტყვით, მთელისა ცხოვრებისა. მი-
უცილებლად საჭირო არ არის, რომ ეს საძირკველი მომავალისა
თქვენისა ცხოვრებისა იყოს დამყარებული სიტყვასა ზედა და
სჯულსა ღვთისასა, იყოს გამაგრებული სულიერითა, ქრისტი-
ანულითა სწავლითა და მოძღვრებითა. თუ ეს ასე არ იქმნა,
თუ მომავალი თქვენი ცხოვრება აშენდა სხვა, სოფლიურ, ამაო
საძირკველზე, ეს იქმნება უბედურება თქვენთვის და მთელი
ჩვენი ქვეყნისათვის. თუ მართო გონებითს მეცნიერებას მიი-
ღებთ სასწავლებელში, თუ მართო მრავალ სამეცნიერო საგ-
ნებს ისწავლით, მართო გონებას, მეხსიერებას გაამდიდრებთ,
ხოლო გულის თვისებას, ხასიათს არ გაიკეთებთ, სწავლულნი
შეიქმნებით, და სიმართლეს და წმინდა, ქრისტიანულ ზნეობას
არ შეიძენთ, მაშინ თქვენ გამოხვალთ უბედურნი და ქვეყნისა-
თვის მავნებელნი, და არა სასარგებლონი. ვინ არს ბრძენ და
მეცნიერი თქვენს შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან საქმენი თვი-
სნი, სიმშვიდითა სიბრძნისათა, იტყვის წმიდა მოციქული იაკობ.

ესე იგი თუ ვინმე ჭკვიანი და სწავლული არისო თქვენს შორის, ეს მან დაამტკიცოს თვით საქმით, ზნეობით, ყოფა-ქცევითაო. მართლა, რით უნდა გამოაჩინოს კაცმა თვისი სწავლა და ჭკუა, თუ არა კეთილი საქმით, კარგი ზნეობით? გარნა, კარგს ზნეობას, კარგს ყოფა-ქცევას საკუთრად უნდა მიეჩვიოს კაცი; დიდი და განუცხრომელი ყურადღება უნდა ჰქონდეს კაცს მიქცეული, რომ გაისწოროს თვისი ხასიათი. თუ შევირდი, ანუ მოსწავლე, სასწავლებელში მართო იმაზედ ჰფიქრობს და ყურადღება იმაზედ აქვს მიქცეული, რომ ხასიათი. თუ შევირდი, ანუ მოსწავლე. სასწავლებელში მართო იმაზედ ჰფიქრობს და ყურადღება იმაზედ აქვს მიქცეული, რომ სხვა-და-სხვა სამეცნიერო საგნები კარგად დაიზიჰპიროს, სხვა-და-სხვა ძველი და ახალი ენები კარგად დაისწავლოს, ხოლო თავის ზნეობას და ხასიათს არ იკეთებს, წმიდა, პატიოსან ცხოვრებას არ ეჩვევა, ერთი სიტყვით, ღვთის სჯულს არ მიითვისებს, ის მოსწავლე, როგორც ზევით ვსთქვით, რაც გინდა კარგი სწავლული გამოვიდეს, უსარგებლო იქნება ქვეყნისათვის, და ფრიალ მავნებელი. უმჯობესი დამტკიცება ამ აზრისა რაღა იქნება, თუ არა ის, რასაც ჩვენ ახლა ვხედავთ, და რაც ახლა ამბავი გვესმის ყოველი მხრიდან. ვგონებ, რომ არც თქვენ იქნებით უცნობელი იმისა, რაც ამ ჩვენს დროებაში მოვლენა არის, არა თუ მთელს რუსეთში, არამედ ევროპაშიაც. უთუოდ თქვენც გაგიგონიათ, რა დარდი, რა დიდი მწუხარება გაუჩნდა ახლა ყოველთა მშობელთა, მთელს საზოგადოებას და თვით მთავრობას, და რაოდენი ყმანვილი კაცი საუკუნოდ დაიღუპა ახლა, მით, რომ დაივიწყეს ყოველივე წმიდა, პატიოსანი, მართალი, რაც არის მიღებული ყოველთა განათლებულთა კაცთა და საზოგადოებათაგან, რაზედაც დაფუძნებულია აწინდელი ქვეყნის განათლება, ცხოვრება, წარმატება, და შეუდგენ ყოველსა სიბოროტესა და გარყვნილებასა. გამოჩნდა ერთი საშინელი, გამახინჯებული პარტია, რომლის მსგავსი არ ყოფილა დასაბამიდგან ქვეყნისა. ვრცლად და დანვრილებით რომ მოგიყვე ახლა, რა აზრები აქვს ამ პარტიას, და რას ეძებს იგი, ან რას სჩადის, რომელი საქმეებით გამოაჩენს თვისს განზრახვას, ეს შეუძლებელია აქ, მოკლე სიტყვაში. მხოლოდ ავიხსნი აქ ამ პარტიის აზრებს და ყოფა-ქცევას ერთი მცირე მაგალითით. წარმოიდგინე, რომ ერთი ვინმე უცნობი კაცი მოვიდა შენთან და დაიწყო საუბარი და დამტკიცება, რომ ცოდვას და მადლს, კე-

თილს და ბოროტს, პატიოსანს და უპატიოსნო საქმეს, სინმინდეს და უნმინდურებას და გარყვნილ ცხოვრებას არაფერი განსხვავება არა აქვს, რომ კაცის კვლა, ქურდობა, სახლების გადაწვა, ღალატობა არ არის ცოდვა, დასაძრახისი? შენ იფიქრებ, ის კაცი ან ხუმრობს, ან ჭკუაზედ შეშლილია. ან იქნება კიდევ შეგეშინდეს, იფიქრო, რომ ეს კაცი ქურდია ან ავაზაკი, და უნდა, რომ შენც მიგიზიდოს და გაგათუჭოს. მით უმეტესად გასაკვირველი და სამწუხარო ის არის, რომ მართლა გამოჩნდენ ერთობ მრავალნი პირნი, და შეადგინეს დიდი პარტია, და სიტყვითაც იმას ამტკიცებენ, რაც ახლა ვსთქვი, საქმითაც არ ერიდებიან არც ერთს ცოდვას, არც კაცის კვლას, არც მონამვლას და არც სახლების და ქალაქების გადაწვას. სწავვენ ცეცხლით სოფლებს და ქალაქებს, და თვითონ ამბობენ და კიდევაც სწერენ ზოგიერთთა გაზეთებში, რომ ჩვენ ახლანდელი ქვეყანა უნდა დავამხოთ და სუყველანი გავსწყვიტოთ, ვინც ჩვენ არ დაგვიჯერებს და არ დაგვემორჩილებაო. იქმნება კიდევ იფიქრო გულში, რომ, ქურდები, ავაზაკები და კაცისმკვლელები ყოველთვის იყვნენ ქვეყანაზედ, და ახლა უთუოდ მათ პარტია შეადგინესო... მაგრამ საქმე ის არის, რომ ისინი არ არიან უბრალო ქურდები და ავაზაკები. აქვე, სამწუხაროდ და განსაკვირებლად თქვენდა, უნდა გითხრათ, ვინ შეადგენს ამ პარტიას. უმეტეს ნაწილად ის პარტია შესდგება ნასწავლთაგან, სხვადასხვა სასწავლებელში ნამყოფთაგან; ზოგიერთი იმათგანი მაღალ სასწავლებელშიაც ყოფილან. როგორ მოხდა ეს გასაოცარი საქმე? რა სახით გამახინჯდა ნასწავლი კაცი ისე, რომ მას აღარაფერი აღარ მიაჩნია ცოდვად: კაცის კვლა, ქურდობა, სახლების გადაწვა? ეს მოხდა მისთვის, რომ მათი სწავლა იყო ერთი კერძოიანი, სწავლობდენ მხოლოდ სხვადასხვა საგნებს. იმათებდენ მხოლოდ სხვადასხვა აზრებს, ხოლო ხასიათს და ყოფა-ქცევას არ სწავლობდენ. იქნება საღმრთო წერილსაც, ღვთის სჯულს, სწავლობდენ სასწავლებელში, გარნა სწავლობდენ ზეპირად, და გულით არ მიითვისებდენ. ერთი კერძობით სწავლას, ანუ მარტო გონების და ჭკუის გაძლიერებას სხვადასხვა აზრებითა, ცუდი გავლენა აქვს კაცის ბუნებაზედ, იგი ზნეობას გაუფუჭებს. აჰა მიზეზი, რომლისთვისაც საღმრთო წერილი სწუნობს და შეურაც-ჰყოფს, და უწოდებს ცრუ სწავლად ზემოთქმულსა ერთ კერძოიანს სწავლასა. საღმრთო წერილი აგვიხსნის ჩვენ, რომელ კაცის ჭკუა და სი-

ბრძნე, ანუ სწავლა, საქმით უნდა გამოჩნდეს, ყოფა-ქცევით, და არა მხოლოდ სიტყვით და ლაპარაკით: ვინ არს ბრძენ და მეცნიერ თქვენს შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან საქმენი თვისნი... ზეგარდამო სიბრძნე პირველად სინშიდე არს და მერმე მშვიდობა, სახიერება, მორჩილება, სავსე წყალობითა და ნაყოფითა საქმეთა. კეთილთათა (იაკობ. 3,13 და 17).

აი, რა სახე და მიმართულება უნდა ჰქონდეს ქრისტიანულს სწავლასა, სიბრძნესა. იგი, პირველად, უნდა იყოს საქმიანი, და არა ფუჭი, უქმი, უხმარი ცხოვრებაში, სიმშვიდეში, ზეგარდამო ანუ ზეციერ სიბრძნეში. კიდევ მოვიყვან სიტყვებს წმიდა მოციქული იაკობისას: პირველად სინშიდე-არს, მერმე მშვიდობა, სახიერება, მორჩილება, სავსე წყალობითა და ნაყოფითა კეთილითა (იაკ. 3, 17).

გახსოვდეთ, დაიბეჭდეთ გულში საყვარელნო ყრმანო, რომ კაცის არსებას, ანუ ცხოვრებას აქვს ორი კერძო, ანუ მხარე; პირველი არის აზრი, გონება, მოსაზრება, ერთი სიტყვით სულიერნი, უხილავნი ნიჭნი, თვისებანი; მეორე მხარე არის საქმე, მოძრაობა, ყოფა ქცევა, ხასიათი. ეს მეორე მხარე კაცის ბუნებისა უსაჭიროესი არის და უდიდესი. საქმე უდიდესია, ვიდრე სიტყვა და აზრი. პირველი კერძო, ესე იგი, გონება, ჭკუა, ღმერთმა მისცა კაცს მეორე კერძოსათვის. ორივე კერძონი მოითხოვენ გაუმჯობესებას, გამართვას გამდიდრებას. მაგრამ სჯობია კაცი უსწავლელი იყოს, სხვა-და-სხვა მეცნიერება არ იცოდეს, და საქმით კარგი იყოს, ვიდრე-ღა სწავლული და საქმით ცუდი. გარნა ყველაზე უმჯობესი და უმშვენიერესი ის არის, თუ კაცი გონებითაც განათლებულია და საქმენიც, ყოფა-ქცევაც განათლებული, კეთილი აქვს. ვინ არს ბრძენ და მეცნიერ თქვენს შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან საქმენი თვისნი, სიმშვიდითა სიბრძნისათა, რომელი და მოგცეს თქვენ ყოველთა ღმერთმან სანუგეშოდ თქვენდა მშობელთა და მზრუნველთა. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიასა შინა სასუ-

ლიერო და სახორციელო სასწავლებლების მოსწავლე- თადმი, 1876 წელს.

კაცი ვინმე იყო სახლისა უფალი,
რომელმან დაასხა ვენახი, და ზღუდე
გარე მოსდგა მას, და ჰქმნა მას შინა
საწნახელი, და აღაშენა გოდოლი და
მისცა იგი მოქმედთა ქვეყანისათა.
(მათე 21, 33).

საყვარელნო ყრმანო, საერო და სასულიერო სასწავლებელთა მოსწავლენო! წარსულს წელიწადს, წინაღ სწავლის დაწყებისა დაგებარე მე თქვენ წმიდასა ამას ტაძარსა შინა და მოგეცი დარიგება, მსგავსადვე ახლაც მსურს აღვასრულო ჩემი თქვენდამი მოვალეობა. იმედი მაქვს, რომ ზოგიერთთა მანაც თქვენგანთა ახსოვს ის სწავლა, რომელიც მოგეცი თქვენ წარსულს წელს. მე თქვენ ის აზრი აღგიხსენით, რომ თქვენ ყოველნი ფრთხილად უნდა იყვნეთ, რათა ვინმემ ბოროტის განმზრახველმა პირმა არ გაცთუნოს, არ შეგაგონოს რაიმე სჯულის წინააღმდეგი აზრი. ახლა მე მსურს მოგეცი თქვენ სხვა დიდი და ფრთხილად საჭირო სწავლა სულიერი, მე მსურს აღგიხსნა თქვენ, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ქრისტიანულსა სჯულსა, არა თუ მხოლოდ თითოეულისა კაცისათვის, არამედ მთელი ერის და ხალხის ცხოვრების წარმატებისათვის. ამას აგისხნი მე თქვენ, არა ღრმა ფილოსოფიური აზრებითა, რომელთა უმეტესი თქვენგანი ჯერედ ვერც კი გაიგებს, არამედ უბრალო ისტორიული მაგალითების მოყვანითა. მე აღგიხსენი, რომელ ჭეშმარიტი წარმატება და ბედნიერება კაცობრიობისა თვით ამ ქვეყანაზედაც დამოკიდებული არის ქრისტე იესოს სახარების და სარწმუნოების მიღებაზედ და აღსრულებაზედ. ამ აზრის დასამტკიცებლად მე წარმოგიდგენ ცხადთა და ცხოველთა მაგალითთა, თვით ჩვენთა წინაპართა ცხოვრებისაგან, და აგრეთვე სხვათა კავკასიაში მცხოვრებთა ტომთა ცხოვრებისაგან. გარნა, წინაპირველად, მე უნდა მოგიყვანო ერთი სახარების იგავი.

კაცმან, ერთმან, დიდმან იტყვის უფალი იესო ქრისტე, აღაშენა ერთი დიდი ვენახი, კედელი შემოადგა, საწნახელი და გოდოლი დასდგა მას შინა, და, ესრედ მომზადებული, ჩააბა-

რა მოქმედთა, ანუ მუშაკთა, იმ პირობით, რომ თავ-თავის დროზე ვენახის ნაყოფი მიართვან ვენახის პატრონსა, მაგრამ ამათ არ აღასრულეს ეს პირობა, ვენახისგან ნაყოფი არ მიართვეს პატრონსა; მისგან გამოგზავნილნი მოსამსახურენი ზოგნი დაადგეს, ზოგთა სცემეს, სხვანი მოჰკლეს. ამისთვის ვენახის პატრონმა დაჰსაჯა ბოროტნი მუშაკნი, ქალაქი მათი აღაოხრა, ვენახი მათ ჩამოართვა, და ჩააბარა სხვათა, ნაყოფის მომცემთა, მუშაკთა.

რას ნიშნავს ეს იგავი? ვენახის დამსხმელი და პატიოსანი არის თვით ღმერთი; ვენახი არის ღვთის სჯული, ქრისტიანული ეკლესია; მომქმედნი, ანუ მუშაკნი ვენახისანი, არიან ყოველნი კაცნი და ერნი, ღვთის სჯულის მიმღებნი და აღმასრულებელნი. ღმერთმან მისთვის განაჩინა და მისცა კაცთა სჯული, სახარება, ქრისტიანობა, ეკლესია, რომელ იგინი მოიხმარონ, ნაყოფი გამოიღონ, ესე იგი კეთილი, პატიოსანი, ქრისტიანული ცხოვრება იქონიონ. თუ რომელიმე ერი, ანუ ხალხი მიიღებს ვენახსა ამას კეთილად და იმუშავებს, ნაყოფს გამოიღებს, იგი იქმნება გარეშე მოზღუდული კედლითა და დაცული ღვთის მადლითა, და თუ რომელიმე ხალხი არ მიიღებს ამ ვენახს, ანუ მიიღებს, და კარგად არ შეიმუშავებს, არ მოიხმარს ღვთის სჯულსა, ნაყოფს არ გამოიღებს, ღმერთი მათ ჩამოართვემეს ამ საღმთოსა ვენახსა, და მისცემს სხვას, უფრო ღირსსა ხალხსა; და თუ რომელიმე ერი, ანუ ხალხსა დაემართა ეს საქმე, ის ხალხი დაეცემა და დაიღუპება, თვით აქ ამ ქვეყანაშიაც, და შეიქმნება ვითარცა ერი უნაყოფო, გამხმარი ხე.

დარწმუნებული ვარ, რომ ზოგიერთთა თქვენგანთა კიდევ გაუგონიათ ეს იგავი, და იციან, რომ უფალმა იესო ქრისტემ ეს იგავი სთქვა ურიათა ზედა, და მათი მომავალი ხვედრი აჩვენა. პირველად ეს იგავი კიდევ აღსრულდა ებრაელის ერსა ზედა, რომელმან არ შეინყნარა ქრისტეს სჯული, და ამისთვის ქალაქი მათი იქნა აოხრებული, და მათ დაჰკარგეს თვისი ქვეყანა, და დატანტული არიან სხვათა შორის თესლებისა. მაგრამ, დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ არ გიფიქრიათ და არ იცით, რომ იგავი ესე, ვითარცა ღვთიური სიტყვა, იყო არა მხოლოდ ურიათა ზედა, არამედ მთელი ქვეყნისათვის და ყოველთა ერთთვის, და წინასწარმეტყველება, მას შინა თქმული, მრავალგზის აღსრულდა სხვათაცა ერთა ზედა, და იგივე

გასაოცრად აღსრულდა მრავალთა კავკასიის ერთა ზედა და თვით ჩვენთა წინაპართა, ქართველთა ზედაცა.

მე დამივლია მრავალნი კავკასიის მხარენი: სვანეთი, ოსეთი, აფხაზეთი, ახალციხე, ქართლ-კახეთი, იმერეთი და სამეგრელო. როდესაც ამ ქვეყნებში დავდიოდი, ერთი გარემოება მაკვირვებდა მე, და უნებლივად ფიქრში შემეყვანა. ყოველ კუთხეებში: მთებში, ტყეებში, ხეობებში, მინდვრებზედ, სოფლებში და უდაბურ ადგილებში, ვხედავდი მრავალთა ძველთა ნიშანთა ქრისტიანობისა, ეკლესიათა, მონასტერთა, ჯვრებსა, დიდ-დიდსა ტყავის წიგნებსა. აქედამ სჩანს, რომ ძველ ღროებაში, არა თუ მარტო ჩვენი წინაპარნი ქართველნი, არამედ სხვანიცა, ყოველნი კავკასიის მცხოვრებნი, სხვა-და-სხვა ერნი და ნათესავნი: ოსნი, აფხაზნი, სვანნი, ლეკნი და ჩერქეზნი, იყვნენ განათლებულნი ქრისტიანულის სჯულითა. მაგრამ საკვირველი ის არის და შესანიშნავი, რომელ ქრისტიანობა ყოველგან, ყოველ სხვა ხალხებში აღრევე მოისპო, და დარჩა მხოლოდ ჩვენს ქვეყანაში. ეს მოხდა მისთვის, რომ ყოველნი სხვანი კავკასიის ერნი არ გამოჩნდნენ კარგნი მუშაკნი ღვთის ვენახისანი, არ შეიყვარეს კარგად ქრისტიანობა; გარნა ჩვენთა წინაპართა სულით და გულით მიითვისეს და შეიყვარეს ქრისტიანობა. ქრისტიანობა გარდაიქცა, ესრედ ვსთქვათ, სისხლად და ხორცად ჩვენთა მამათა. ვისაც ცოტაოდენი წაუკითხავს და გაუგია ცხოვრება ჩვენთა წინაპართა, იცის რანაირად თავ გადადებულნი იყვნენ ქრისტეს სჯულის დაცვისათვის, რაოდენი მსხვერპლი შესწირეს მათ ამ საქმეს, რაოდენი ტანჯვა და აოხრება მოითმინეს მათ. ეს მცირე და ერთი მუჭა სუსტი ხალხი, გარემოცული მრავალთა ურწმუნო ხალხთაგან, დღე და ღამე დაიარაღებული იცავდა თავის სჯულსა უწყალოთა მტერთაგან. სპარსნი, თათარნი, ლეკნი, ჩერქეზნი, ოსნი, განმავლობასა შინა მრავლისა საუკუნისა, მას ჰგლეჯდენ, ჰმუსვრიდენ, აოხრებდენ, სტყვევნიდენ. უნებლივად განცვიფრდება გონება კაცისა, რამ დაიცვა ეს ერთი მუჭა ერი ამოდენა მტერთაგან! იგინი დაიცვა, ძმანო ჩემნო, სჯულმან ქრისტესმან! იგი დაიფარა მართლ-მადიდებელი ეკლესიის სიყვარულმან, და არა თუ მარტო დაიცვა და დაიფარა სრულიად ამონყვეტისაგან, არამედ კიდევ გაანათლა და გაადიდა, რაოდენიც მაშინ შესაძლებელი იყო. სარწმუნოებითა თვისითა გამხნეებულთა, მათ არა თუ დაიცვეს თვისი ქვეყანა და

ეკლესიები უცხოთა მტერთაგან, არამედ გააჩინეს მწიგნობრობა და მწერლობა, გადმოსთარგმნეს საღმთო წერილი და წერილნი წმიდათა მამათა, დააწესეს საკუთარს ენაზედ წირვა, ლოცვა და მწერლობა. ერთი სიტყვით, მრავალთა კავკასიის ტომთა და ერთა შორის, მხოლოდ ჩვენთა წინაპართა მიიღეს ცოტაოდენი წარმატება და განათლება, და დაიცივეს თვისი ენა და ხალხოსნობა ქრისტეს სჯულის შემწეობითა. ამისთანა სიკეთე და ბედნიერება მისცა ქრისტეს სჯულმა ჩვენთა წინაპართა! ახლა ის გაიხსოვნეთ და იფიქრეთ, რა მოუვიდა, რა დაემართა სხვა მრავალთა კავკასიის ერთა და ტომთა: ლეკთა, ჩერგებთა, სვანთა, აფხაზთა და სხვას? ივინი ყოველნი, რადგანაც არ შეიწყნარეს ქრისტიანობა, დარჩნენ ველურს, დაცემულს მდგომარეობაში. არა თუ განათლება ვითარიმე არ გაჩნდა მათ შორის, არამედ სახელებიცა მათი ძლივს იხსენება, თუმცა, უეჭველია, ზოგიერთნი მათგანნი ოდესმე უმრავლესნი და უძლავრესნი იყვნენ ჩვენთა წინაპართა ზედა. ვინც გულ-წრფელად და პირმოუთნეველად შეჰხედავს ამ ისტორიულს მოვლენას, იმას არ შეუძლიან არ სთქვას, რომ ეს არის ერთი უდიდესი ღვთის სასწაული!

ახლა, ვგონებ, თქვენც გაიგეთ, რა მნიშვნელობა აქვს კაცობრივის ცხოვრებაში ქრისტიანულს სჯულს. ვგონებ, თქვენ მიხვდით, რომ ამ ქვეყანაზედ მხოლოდ იმ ნათესავს, ანუ შთამომავლობას აქვს სახელი და წარმატება, რომლის შორის დანერგილია საღმრთო ვენახი ღვთისა, ესე იგი ქრისტიანობა. ჩვენ წინაპართა რომ ქრისტიანობა არ მიეღოთ და არ შეეკავებინათ, ჩვენც ახლა ვიქმნებოდით უსახელო, ველური და წარმართი, ვითარცა ერთი კავკასიის ხალხი: ოსნი, ჩერქებნი, ანუ აფხაზნი.

და აწინდელი ჩვენი ქვეყნის მდგომარეობა, მყუდრო, მშვიდობიანი, წარმატებული, დაცული ყოველთა მტერთაგან რისგან არის? შენ მეტყვი, რომ მძლავრი რუსეთის ხელმწიფის მონყალებისა და მფარველობისაგან. მართალია! მაგრამ, ვგონებ, თქვენ ჯერედ, რადგანაც მცირე წლოვანი ხართ, არ გიფიქრიათ, საიდგან და რისგან მივიღეთ ჩვენ ეს ბედნიერება, რომ დაცული ვართ დღეს რუსეთის ხელმწიფისაგან. ეს უკანასკნელი ბედნიერება მოგვანიჭა ჩვენ ქრისტეს სჯულმან! რუსეთის ხელმწიფემ რისთვის მიიღო ჩვენი ქვეყანა? რათა დაცული იქმნას ამ ქვეყანაში მართლმადიდებელი სჯული.

ჩვენ წინაპართა, მეფეთა, დიდებულთა ამით შეაბრალებს ეს ქვეყანა და თვისი თავი რუსეთის ხელმწიფეს და მიაღებინეს, რომ მართლ-მადიდებელნი იყვნენ, ვითარცა რუსეთის მცხოვრებნიცა.

აჰა, რაოდენად დავალებული ვართ ჩვენ ქრისტეს სჯულითა. აჰა, რაოდენი ძალა და ღონე აქვს საღმრთო სჯულსა ჩვენსა თვით ამ ქვეყნის წარმატებისა, არსებისა და ცხოვრებისათვის! ნუ დაივიწყებთ ამას, საყვარელნო ყრმანო. სხვათა საგანთა შორის, კლასებში უნდა ისწავლოთ სჯულიცა თქვენი. ისწავლეთ იგი არა ზეპირად, არამედ სულით და გულით მიითვისეთ იგი. გახსოვდესთ, რომ რა ზომად კაცი მიითვისებს და შეიყვარებს ამ სჯულს, იმ ზომად იქმნება იგი პატიოსანი, მხნე, წარმატებული ყოველსა კეთილსა საქმესა შინა. თუ ვინმემ დაგინყოს ლაპარაკი, ანუ შეგონება რაიმე ამა სჯულის წინააღმდეგი, იგი შეჰრაცხე, ვითარცა ცოფიანი ძაღლი, რომელმან, თუ უკბინა კაცს, მოსწამლავს და მოჰკლავს. ამინ.

სიტყვა,

თქმული საკათედრო ეკკლესიაში 1877 წელსა, წინაშე შეკრებილთა მოსწავლეთა სხვა-და-სხვა სასწავლებელთაგან.

ეკრძალენით ცრუ-წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელი. ნაცოფთა მათთაგან იცნეთ იგინი. (მათ. 7, 15-16).

ამ სიტყვებით, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე გვასწავლის ჩვენ, რომ გავუფრთხილდეთ, მოვერიდოთ ცრუთა წინასწარმეტყველთა, ესე იგი ცრუთა მოძღვართა, მასწავლებელთა, რომელნი არა ჭეშმარიტებასა გვასწავლიან, არამედ სიცრუვესა, ღვთისაგან გამოცხადებულის სჯულის და სიტყვის წინააღმდეგსა სწავლასა.

ახლა სწორედ მრავლდებიან ესრეთნი ცრუნი წინასწარ-
მეტყველნი ანუ მასწავლებელნი. ეს რომ მართალია, სუყვე-
ლამ ვიცით. ზოგიერთთა ჩვენგანთა არა თუ ვიცით, არამედ
სატირლად და საგოდებლად გაგვიჩნდა ესა. ბევრნი მამანი არი-
ან, რომელნი სტირიან ახლა და თავს იკლავენ ჯავრითა, ახ-
ლანდელთა ცრუ წინასწარმეტყველთა მიზეზით. მაშასადამე,
ჩვენ სულიერთა მოძღვართა თქვენთა, მიუცილებელი მოვა-
ლეობა გვაქვს, ხშირად გაგაფრთხილოთ თქვენ ამა ცრუ წი-
ნასწარმეტყველთაგან. მათ ახლაც ისეთი ნიშნები აქვსთ და
სახე, როგორიც ჰქონდა ცრუ-წინასწარმეტყველთა, მაშინ, რო-
დესაც იესო ქრისტე იტყოდა ამა სიტყვებსა: **ეკრძალენით ცრუ-
წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდნენ თქვენდა სამოსლითა
ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელ, ნაყოფთა მა-
თთაგან იცნნეთ იგინი.** ახლანდელი ცრუ-წინასწარმეტყველნიც
მოდინ სამოსლითა ცხოვართათა. ისინიცა შეაგონებენ, რომ
მათ ჰსურსთ თქვენი წარმატება, სიკეთე და ბედნიერება; ტკბი-
ლად გელაპარაკებიან, მაგრამ შინაგან არიან მგელმტაცებელ.
იმათ ჰსურსთ, რომ მოგტაცონ შენ ის, რაც არის უძვირთა-
სესი კაცისათვის: მოგტაცონ და წაგართვან შენ ღმერთი და
სჯული, ანუ, უმჯობეს არს თქმად, შენი სული გააშორონ
და მოსტაცონ ღმერთსა და სჯულსა, და ჩააბარონ
ეშმაკსა და ჯოჯობხეთსა. ვინ იცის, იქმნება მართლაც
ზოგიერთნი მათგანნი დარწმუნებულნი არიან, რომ კეთილსა
რასმეს ეძებენ, იქმნება მართლა ზოგიერთთა მათგანთა ქვეყნის
ბედნიერება ჰსურს, მაგრამ ის ზომა და საშუალება, რომელ-
საც იგინი აცხადებენ, შეიქმნება დალუპვა ქვეყნისა, და არა
გაბედნიერება: **ნაყოფთა მათთაგანს სცანით იგინი, იტყვის მაც-
ხოვარი.** ჭეშმარიტად, შეგიძლიათ, ძმანო, თუ დაუკვირდებით,
მათთა ნაყოფთაგან იცნათ, ვინ და რანი არიან იგინი, ესე იგი
მათის ცხოვრებისაგან და, უმეტეს სიტყვათაგან იცნათ რა კაცნი
არიან იგინი. აჰა ზოგიერთი მათი ნიშნები: თითქმის ყოველნი
ახლანდელნი ცრუ წინასწარმეტყველნი გამოსულნი არიან სას-
წავლებელთაგან, რომელნიცა მათ არ შეასრულეს, ანუ ვერ შე-
ასრულეს, – ზოგმა სიზარმაცით, ზოგმა ცუდის ყოფაქცევისაგა-
მო. მაშასადამე, ისინი ყოველნი არიან ნახევრად, ანუ ზედაპი-
რად სწავლულნი, რომელიც სრულიად უსწავლელებედ უარე-
სია, და თვითონ კი თავის თავს ჰრაცხვენ მეცნიერად, ბრძნად
და წინასწარმეტყველად. მათი ამპარტავნება და თავხედობა

ეთანასწორება მათს უმეცრებას. გარდა ამისა, უმეტესი მათგანი სრულიად ცუდის ყოფა-ქცევისა არიან, არც ერთს ცოდვას არ ერიდებიან: ბევრნი მათგანნი ახლავე, სიყმანვილეში, ლპობიან ცუდის სწეულებისაგან. მაგრამ უმჯობესად და უსწორესად თვით მათის სიტყვებისაგან და ლაპარაკისაგან შეიტყობ, თუ რა ნაყოფს უნდა მოველოდეთ მათგან. სიტყვაც და ლაპარაკიც ხომ ნაყოფია კაცის სულისა და გულისა, და ამასთანავე გამოაჩენს, რა საქმე უყვარს კაცს, რა საქმეს შეუდგება იგი. აბა, რას ლაპარაკობენ იგინი და რას წინასწარმეტყველებენ? ახლა, ამ მოკლე სიტყვებით ყოველიფერს, რასაც იგინი ჰბოძვენ, ვერ აგისხნი, მხოლოდ რაოდენსამე მათსა ლაპარაკსა, როგორათაც გამიგონია, გეტყვი. ღმერთი, ეკლესია და საღმრთო სჯული მათ არა სწამს, – ამაზე მრავალ-გზის მითქვამს. მარტო ეს არის საკმაო, რომ შეიტყობ, რა ცოფნი და ბრმანი არიან ისინი. ვისაც ღმერთი და მისი სჯული არა სწამს, იმას რაღა კეთილი სიტყვა და საქმე შეუძლია ქვეყანაზე. მართლაც, სხვანაც მათნი აზრნი და სწავლანი არიან ერთობ განსაცვიფრებელნი და უგუნურნი. მაგალითებრ: უმცროს უფროსობა აღარ უნდა იყოს ქვეყანაზე, არამედ სუყველანი უნდა გასწორდნენ პატივითაც, ქონებითაც. თუ კი თვით ღმერთმა, ანუ როგორადაც იგინი იტყვიან, ბუნებამ, კაცი კაცთან არ გაასწორა, არც ჭკუით, არც გულით, არც გონებით, არამედ თვით დაბადებებიდან და სიყრმიდგან ზოგიერთნი ნიჭიერნი და ღონიერნი გამოდიან და ზოგიერთნი სუსტნი და უღონონი ჭკუით და სულითაც, ვინ და როგორღა გაასწორებს მათ? გონება და ცხოვრება ყოველი კაცისა როგორ შეიძლება, რომ გასწორდეს? ზოგიერთი კაცი არის ჭკვიანი და მშრომელი, და, რასაკვირველია, ბევრს შოულობს; ზოგიერთი არის ზარმაცი და გარყვნილი, და რაც დედ-მამამ დაუტევა, ისიც დააბნია. ნუ თუ პირველმა თავის ნაშრომი და ნაოფლარი გაუყოს მეორეს? რა სამართალი იქნება ესა? ან კი რა გამოვა აქეთგან? გამოვა ის, რომ პირველი წახდება და გაღარიბდება, და მეორეც არ გამდიდრდება. ზარმაცებს, გარყვნილებს, რასაკვირველია, კი იამებათ, რომ ჭკუიანთა და მდიდართა გაუყონ და გაუზიარონ თვისი ქონება, მაგრამ რა საშუალებით მოვახდინოთ ეს ცვლილება? აქ, ძმანო, ისინი, ახლანდელი ცრუ წინასწარმეტყველნი, თურმე ერთს ისეთს რამე საშუალებას იტყვიან, რომ არ დაიჯერებ, ზღაპარი გეგონება; არც მე მჯერა, მაგრამ მრავლის

მხრით გამიგონია და კიდევ წამიკითხავს. ისინი, თურმე, ამბობენ, რომ ვინც თანახმა არ გახდება ამ ჩვენის პლანისა და დანყოფილობისაო, იმათ უნდა სისხლი გამოუშვათ, ამოვწყვიტოთო, და მასუკან კაცობრივი ნათესავი გაბედნიერდებაო.

მაგრამ გეყოფა, რაც აქამდის ვსთქვით. მე მცხვენია ამ საღმრთო ადგილისაგან, რომ ესრეთი გადარეული და ცოფიანი აზრები მოვიყვანე თქვენს წინაშე, გარნა საჭიროებამ მაძულა. როგორც წარსულ კვირას მოგახსენე, ცუდი და მძიმე დროება არის ახლა, ძმანო ჩემნო. მეშინის, რომ ვინმე თქვენგანი არ წარიტაცონ იმა ცრუთა წინასწარმეტყველთა. უმეტესად გაუფრთხილდით თქვენთა ძეთა და ასულთა. ისრეთი ურცხვენელნი არიან ის წინასწარმეტყველნი, რომ არავის ზოგვენ, არამედ ჰრყვნიან თვით მცირე-წლოვანთა ყრმათა.

ეკრძალენით ცრუ წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელ. ნაყოფთა მათთაგან იცნეთ იგინი. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის საპყრობილეში, ეკკლესიის კურთხევასა ზედა, 1871 წელსა იანვრის 3-სა.

საპყრობილესა შინა ვიყავ, და მოხვედით ჩემდა. (მათე 25, 36).

უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, სხვათა შორის კეთილთა მოქმედებათა, ამასაც მოითხოვს ჩვენ ქრისტიანეთაგან, რომ არ დავივიწყოთ, არამედ მივხედოთ მათ, რომელნი თვისმა უბედურებამ შთააგდო საპყრობილესა შინა. აღმასრულებელნი ესრეთისა მცნებისა, ჩვენ, შემწეობითა მრავალთა კეთილ-მსახურთა ქრისტიანეთა, ავაშენეთ და მოვანწყეთ ეკკლესია ესე, და დღეს, ღვთის მადლით, იგი იქმნა განახლებულ და კურთხეულ. დიდითა სიხარულითა და მადლობითა უნდა მიიღოთ თქვენ, ძმანო და ქრისტიანენო, აქა დაპყრობილნო, ესრეთი მონყალეება ღვთისა და საზოგადოებისა! თუ ეკკლესია ვისმე-

სთვის ქვეყანაზე არის საჭირო და სასარგებლო, თქვენთვის ასწილ უმეტესად.

თქვენ ყოველნი შეპყრობილნი ხართ აქა უთუოდ ცუდი-სა საქმისათვის, და მით უმეტესად საჭირო არის თქვენთვის ეკლესია, ლოცვა, სინანული, ვედრება ღვთისა. თქვენც ქრისტიანენი ხართ, მონათლულნი ხართ! ღმერთმან ნუ ჰქმნას, რომ თქვენ შორის ვინმე იყოს უღმრთო, სჯულზე ხელ-აღებული. რაც გინდა ცოდვილი იყოს კაცი, ყოველთვის გაღებული არის მისთვის კარი ეკლესიისა. წმიდა ეკლესია არის დედა ჩვენი, რომელმან გვშვა ჩვენ ემბაზისაგან. დედა არ დაივიწყებს თავის შვილსა, როგორც უნდა იყოს მისი შვილი. თქვენგანაც მოელის იგი სინანულსა, მოქცევასა. დედას უფრო ებრალება თვისი შვილი, უბედურებაში ჩავარდნილი. ქვეყანამ რომ უარგყოს, საკუთარმა დედამ რომ აღარ მიგიღოს და შერცხვეს შენი, წმიდა ეკლესია არ დაგივიწყებს შენ და არ გაგაგდებს, არამედ ყოველთვის ელის, რომ მიიქცე მისდამი და მიიღო მისგან სულიერი განახლება და განწმენდა.

ამისთვის მადლობას უნდა შესწირვიდეთ ღმერთსა და მთავრობასა და მთელს საზოგადოებასა. ღმერთსა მისთვის, რომელ, თუმცა მრავალგზის და მრავალ-ფერად შეგინუხებიათ იგი ცუდითა თქვენითა ყოფა-ქცევითა, ხშირათ შეურაცხ-ჰყოფთ მადლსა მისსა, არცხვენთ სახელსა მისსა, რომელი მოგცა და გეწოდა თქვენ. მაგრამ მან მაინც არ გაგაგდო თქვენ, მაინც ელის, რომ მიჰბრუნდებით მისკენ. შეჰხედე, რა მონყალებებით იტყვის უფალი იესო ქრისტე: საპყრობილესა შინა ვიყავ, და მომხედეთ მე, ესე იგი: ვინც საპყრობილეში მყოფს მიჰხედა და შეენია, იგი მე შემენევა და მომხედავსო, მე ვიყავი საპყრობილეში, მე შემენიე შენაო. მთავრობას და საზოგადოებას მისთვის უნდა ჰმადლობდე, რომელ, თუმცა თქვენ მთავრობისაც, საზოგადოებისაც და მთელი ქვეყნის შემანუხებელი იყავით, თუმცა მრავალი ჭირი და უბედურება მიაცენეთ მრავალთა კაცთა, გარნა მაინც ებრალებით მათ. მართლა, ფრიად საბრალონი და საცოდავნი ხართ, და არა მხოლოდ მით, რომელ აქ შეპყრილნი ხართ, დატყვევებულნი, – ეგ კიდევ დიდი არაფერი იქნებოდა, – არამედ ფრიად საცოდავნი და სატირალნი ხართ თქვენ მით, რომ ცოდვისაგან ხართ შეპყრობილნი, ცოდვის ტყვენი ხართ, ცოდვისაგან წარტაცებულნი და შეკრულნი. ამისთვის ებრალებით თქვენ ღმერთსა-და კეთილ

გონიერსა კაცსა. ცოდვა არის პირველი თქვენი მტერი და დამატყვევებელი, ცოდვამ შემოგადლო. თქვენ აქ და მოგაკლო თქვენ პირველი სიკეთე კაცისა – თავისუფლება. დამიჯერეთ, ძმანო ჩემნო, როდესაც ცოდვას გააგდებ გულისაგან, თუ ოდესმე ცოდვისაგან დაგისხნა ღმერთმან, მაშინ ამ საპყრობილედგანაც გამოსვალ. ამისთვისაც მოგვცა ღღეს ღმერთმან ეს მონყალება, რომ ეღირსეთ საყდარსა ამისთვისაც ეცადა მთავრობა და საზოგადოება აშენებას საყდრისა ამის, დაყენებას მღვდელისას, წირვა და ლოცვის აღსრულებას, რომელ, იქმნება, ვინმემ თქვენგანმა ბოლოს იცნას რისგან წარმოსდგება მისი უბედურება, იცნას ჭეშმარიტება, მოვიდეს სინანულში, და მით დაიხსნას თავი თვისი სულიერისა ტყვეობისაგან, რათა მიენიჭოს მას ხორციელიცა თავისუფლება.

მაგრამ ეს შესაძლებია, ძმანო ჩემნო, მხოლოდ მაშინ, როდესაც თქვენ ეკლებით და კარგად, გონიერად ისარგებლებით ამ ეკლესიითა. როგორც უნინ ვსთქვი, არავისთვის არ არის ისრე საჭირო და სასარგებლო ეკლესია, როგორც თქვენთვის. თქვენი მდგომარეობა სხვა არის და მძიმე, ძმანო ჩემნო. ვინც კი სოფელში თავისუფლად სცხოვრებს და არაფერი უჭირს, იმასაც კი ჰმართებს, რომ თავის თავზე და თავის მდგომარეობაზე ჰფიქრობდეს, და ღმერთს ევედროს, რომ გააუბჭობესოს მისი მდგომარეობა; მით უმეტესად გმართებთ თქვენ, რომ თქვენ თავზე იფიქროთ. როდესაც შემოგიყვანონ ამ ეკლესიაში, ძმაო ჩემო, დაჰფიქრდი შენ გულში, ჰკითხე შენს თავს: რისთვის დაგემართა შენ ეს უბედურება, ესე იგი საპყრობილეში შესვლა? ნუ ეფერები შენს თავს, ნუღარ დაჰმაღაუ შენს გულში შენს ბრალს, მოინანე შენი ცოდვა, ევედრე ღმერთსა, რომ გამოგიყვანოს სულიერისა ტყვეობისაგან, და მით განთავისუფლდე ხორციელისა ტყვეობისაგანაც. ვისაც ჭკუა სრულიად არ დაუკარგავს, ვინც სრულიად არ გამოსულა სირცხვილისაგან, ვისაც აჩნია კიდევ ცოტაოდენი ადამიანობა და კაცის სინიღისი, მას შეუძლია ისარგებლოს თვისი უბედურებით, თვისი უბედურება გარდააქციოს ბედნიერებად: ამ საპყრობილესაგან გამოვიდეს განათლებული და განთავისუფლებული.

ღმერთო, მონყალეო, მაცხოვარო ჩვენო! მოჰხედე სანყალთა ამათ და დაჩაგრულთა ცოდვისაგან და ეშმაკისაგან. განუღე მათ კარი სინანულისა და მოქცევისა. განაახლე ზოგიე-

რთი მათგანი, რომელთაც ისურვონ, მიეც მათ ლმობიერება გულისა, და შემუსვრილება სულისა. მრავალი და დიდი შეუძლია შენსა მონყალეებასა! როგორათაც დღე საკურთხეველსა ამას ზედა აღნთებულ იქმნა შენს წინაშე სანთელი, ეგრეთვე აღანთე მათ გულში ნათელი შენისა მეცნიერებისა. ამინ.

სიტყვა,

თქმული 1880 წ. ქუთაისის საპყრობილესა შინა.

ყოველივე სწავლა (სასჯელი) მეცვსეულად არა არს სიხარულ, არამედ მწუხარება; ხოლო უკანასკნელ ნაყოფი მშვიდობისა მის მიერ წურთილთა მათ მოაგის სიმართლე (ებრ. 12, 11).

წმიდა მოციქული პავლე ამ სიტყვებით გვასწავლის ჩვენ, რომ, თუ კაცი ჩავარდა რომელსამე სწავლაში, ანუ სასჯელში, უბედურებაში, იგი სწუხს, მაგრამ შემდეგ, თუ განიწრთნა, ანუ გამოიცადა, ჭკუა იხმარა, ის სასჯელი მისთვის სასარგებლო შეიქმნება; ნაყოფსა მშვიდობისასა გამოიღებს და სიმართლეს მოიგებს. უბრალო და კეთილი ყოფა-ქცევის კაციც რომ იყოს სასჯელში ჩავარდნილი, იგიც გამოიცდება, თუ ჭკუიანად მოიქცა, და უმჯობესი შეიქმნება. მით უმეტესად, თუ დამნაშავე და ბოროტის მოქმედის კაცი დაისაჯა და სწუხს, მაგრამ ჭკუა იხმარა, მოითმინა, შეინანა, სასარგებლოდ გამოიყენებს თავისთვის სასჯელს, და გამართლდება სულიერად.

თქვენ ყოველნი, ძმანო ქრისტიანენო, ამ საპყრობილესა შინა დაჭერილნი, სასჯელში ხართ, მწუხარე ხართ, მაგრამ, თუ ჭკუას იხმართ, თუ ეცდებით, შეიძლება, რომ ეს თქვენი სასჯელი შემდეგ სასარგებლოდ დარჩეს თქვენთვის, ნაყოფი სიმართლისა მოგაგოსთ; ესე იგი გაჰმართლდეთ სულიერად ღვთის წინაშე, მოგიტეოსთ ღმერთმან ცოდვანი თქვენნი. რა უნდა ჰქნათ თქვენ და როგორ უნდა მოიქცეთ, რომ აწინდელმა თქვენმა მწუხარებამ და სასჯელმა გაგამართლოსთ ღვთის

წინაშე და სიხარულად გარდაიქცეს? ამაზედ ვსთქვათ ორი-
ოდე სიტყვა.

იქნება თქვენს შორის ერთი, ანუ ორი ვინმე პირი შეც-
დომით არის ჩაგდებული ამ საპყრობილეში, ესე იგი უმარ-
თლოდ აიღეს მასზედ ეჭვი, დანაშაული არ არის. ამისთანა
პირმა მოთმინებით უნდა მიიღოს ეს შემთხვევა, სასოება არ
დაჰკარგოს ღმერთზედ, კიდევ უნდა ჰმადლობდეს ღმერთს.
აი რას იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **რომელი უყვარს უფა-
ლსა, სწავლის; და ტანჯის ყოველი შვილი, რომელი შეიწყნარის.**
უკუეთუ სწავლასა დაუთმოთ, ვითარცა შვილთა შეგინყნარებს თქვენ
ღმერთი (ებრ. 12, 6-7) ღმერთი განგებ მიუშვებს სწავლასა,
ანუ სასჯელსა ზოგიერთ კაცზე, რომ უმჯობესი შეიქმნას, გა-
მოიყადოს. სასჯელი, ტანჯვა ხანდისხან მოასწავებს ღვთის
მონყალებას და სიყვარულს, და არა რისხვას და სიძულვილს.
ვინც სულგრძელად და ჭკუით მოითმენს სასჯელს, იგი ღვთის
შვილად შეირაცხება.

მაგრამ საპყრობილეში უბრალონი და არა-დამნაშავენი
თითქმის არაოდეს არ შთავარდებიან, არამედ ყოველთვის ბრა-
ლეულნი და დამნაშავენი. გარნა იმათაც კი შეუძლიათ და კი-
დეც უფრო მომეტებულად უნდა ეყადონ აღსრულება ზემო-
მოყვანილი წმიდა მოციქული პავლეს დარიგებისა. რა სახით?
მით, რომ შეინანონ, შეიკვდიმონ თვისი ცუდი ყოფა-ქცევა.
დაფიქრდით ძმანო, რამ შემოგიყვანათ ამ საპყრობილეში? რამ
მოგაყენათ ამისთანა სირცხვილი, უბედურება? ნუ ატყუებ შენს
სინდისს! გარნა ღმერთმა არ იცის შენი გული, და არ იცის რა
გიქნია? სასამართლოში რომ წაგაყენებენ წინაშე მსაჯულთა,
შენც და შენი ადვოკატიც ცდილობთ როგორმე გაათეთროთ
შენი თავი, და კიდევ ხშირად აღასრულებთ ამ სურვილს,
რაც გინდა დანაშაულობა გქონდეს. მაგრამ ღვთის წინაშე ამის-
თანა ღონისძიება არ შეგენწევა; ღვთის წინაშე შენს გულში
ყოველთვის ესრედ უნდა იტყოდეს: უცოდვილეს ვარ ყოველ-
თა კაცთა! შენ უწყი ყოველნი ჩემნი საქმენი და გულის თქმა-
ნი, შემინდე, შემენიე! შემენიე, რომ ამიერიდგან მაინც მოვი-
შალო ცუდი ყოფა-ქცევა, მომეც სინანული. შენ მხოლოსა
შეგცოდეს, უფალო, შენ მხოლოდ განგარისხე. თუ ასე ილო-
ცავ ძმაო, თუ გულწრფელად აღიარებ წინაშე ღვთისა შენთა
ცოდებათა, აღთქმას მისცემ, რომ ამიერიდგან უარ-ჰყო ეშმაკი
და ყოველნი მისნი საქმენი. ამით შენ არცხვენ ეშმაკსა სასჯე-

ლსა ამას გარდააქცევ ჯილდოდ, მწუხარებას – სიხარულად, ერთი სიტყვით, მოიგებ ნაყოფსა კეთილსა – განმართლებასა და ცხოვნებას, რომელიც მოგცეს თქვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

მოძღვრება,

**თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიასა შინა,
ქურდობისათვის.**

განმარტება სამოციქულოისა (ეფეს. 4, 28)

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! ერთს წარსულს კვირიაკეს ვინწყეთ ჩვენ განმარტება ერთისა ფრიად საჭიროისა და სასარგებლოისა სამოციქულოისა, რომელი იპყრობს თვის შორის სწავლასა და დარიგებასა, ყოველ დღეს და ყოველ წამს სახმარსა ჩვენთვის. გავაგრძელოთ ახლა ჩვენი განმარტება დანარჩენთა მუხლთა.

ჩვენ გაუჩერდით მაშინ ოცდა მერვესა მუხლსა ზედა, რომელი არის შემდგომი: **მპარავი იგი ნულარა იპარავნ, არამედ უფროსლა ჰპურებოდნ და იქმოდნენ კეთილსა თვისთა ხელითა, რათა აქვდეს მიცემად, ვის იგი უხმდეს** (ეფეს. 4, 28).

იქმნება ვინმემ თქვენგანმა იფიქროს, ძმანო ჩემნო, რომ ამ მუხლის განმარტება არ არის საჭირო, არც შესაფერი, რადგანაც აქ მოციქული იტყვის მპარაობასა, ანუ ქურდობასა ზედა, რომელიც არის ერთი სასირცხო და სათაკილო ცოდვა, და, მამასადამე, ლაპარაკიც მას ზედა იქმნება სათაკილო და შემარცხვენელი. ეგ მერთალია, ძმანო ჩემნო! პირ-და-პირ მპარა-

ობასა ზედა არც საჭირო არის აქ ლაპარაკი და უადგილოც იქ-
ნება, ვინაიდან დარწმუნებული ვარ – არც ერთსა ჩემთა მსმე-
ნელთაგანსა, აქა მდგომარეთა, ეს ლაპარაკი არ შეეხება. გარნა
სიტყვა და მცნება ღვთისა ჩვენ არ უნდა გვესმოდეს მოკლედ,
ვინროდ; ყოველსა ღვთის სიტყვასა და მცნებასა აქვს ფართო
მაღალი, ღრმა და ვრცელი აზრი და მნიშვნელობა. **ფართო არს
მცნება შენი ფრიად უფალო!** იტყვის მეფე და წინასწარმეტყვე-
ლი დავით. ამისთვის ნუ გაგიკვირდება, ძმაო ჩემო, რომელ,
თუმცა არცა ერთი ჩვენ, აქა მდგომარეთაგანი, არარის, – და
ღმერთმან ნუ ჰქმნას, რომ იყოს, პირ-და-პირ ქვემდებარე ცო-
დვისა ამის, გარნა, როდესაც კარგად, ფართოდ ავხსნით რაი
არს მპარობა, მაშინ ვაი თუ ერთიცა ჩვენგანი რომლითამე
სახითა არ დარჩეს უბრალო ამ ცოდვაში. რაი არს მპარობა,
ანუ ქურდობა? მპარობა, ანუ ქურდობა მართო ის ნუ გგო-
ნიათ, ძმაო ჩემო, როდესაც კაცი, ანუ მალვით, ანუ ძალადო-
ბით, პირ-და-პირ წაართმევს მოყვასსა თვისსა რომელსამე ნივ-
თსა. მპარობა არის ყოველი ისეთი მოქმედება, როდესაც შენ
სიტყვით, ან საქმით რომელიმე ზარალი, ანუ დაბრკოლება
მიეცი მოყვასსა შენსა, ანუ თუმცა პირ-და-პირ ზარალი არ
მიგიცია, მაგრამ არც გიჩვენებია სიყვარული და შემწეობა.
მოგიყვანოთ რომელიმე კერძობითი მაგალითნი ამის ასახს-
ნელად.

ვგონებ, რომ მპარავი იქნება ის კაციც, რომელმან არ
აღასრულა სიტყვა და პირობა, რომლითა იგი შეიკრა წინაშე
მოყვასისა თვისისა, და მით ზარალი მისცა მას. გარნა რავდენ
გზის, რაოდენ ნაირად მოუხდეს თითქმის ყოველ კაცს ესრე-
თი შემთხვევა. უეჭველია, რომ პირობის დარღვევითა უდიდე-
სი და უმთავრესი ზარალი ემართება კაცსა, საზოგადოდ, რომ
ვსთქვათ, ვიდრე პირ-და-პირ ქურდობითა: პირ-და-პირ ქურ-
დობისგან კაცი თავს დაიფარავს როგორმე, პირობის დამრ-
ღვეველისაგან და ცრუ კაცისაგან – ვერაოდეს ვერა. მაშასადამე,
პირობის დარღვევა არა უმცირესი ცოდვა არის, ვიდრეღა მპა-
რაობა. მაშასადამე, თუ გსურს, ძმაო ჩემო, არ იყო მოზიარე
მპარაობისა, ეცადე, რომ ანუ არ მიიღო ის პირობა, რომე-
ლიც შენ არ შეგიძლია აღასრულო, და რომელიც პირობა
მიიღო შენს თავზე, ეცადე, რომ კიდევ აღასრულო.

უეჭველია, რომ მპარავის მსგავსი შეიქმნება ის ხელმწიფის
მოსამსახურე, ანუ ჩინოვნიკი, რომელიც დაუდევნელად, და

არა ერთგულად აღასრულებს თანამდებობასა თვისსა; ჯამაგი-
რი და ჯილდო, რომელსაც იგი იღებს ხელმწიფისაგან,
მოპარული აქვს ესრეთსა ჩინოვნიკსა; ვაჭარი, რომელი იღებს
უზომო ფასს თავის საქონელში, ანუ, ნაცვლად კარგის საქო-
ნელისა, აძლევს ცუდს საქონელს, და ფასს სრულს იღებს, ვგო-
ნებ, პირ-და-პირ უნდა შეირაცხოს მპარავთა შორის. მპარავი
არის შინაური მოსამსახურეც, რომელიც მიიღებს სასყიდელსა
და არა ერთგულად ემსახურება უფალსა თვისსა. ერთი სიტ-
ყვით, როგორათაც უნინ ვსთქვით, ათასნაირად და ათას შემთხ-
ვევასი იქნება კაცი მოზიარე ამის ცოდვისა. ისიც უნდა დაუ-
მატოთ, რომ, ვინ იცის, იქნება წინაშე თვალთა მართლ-მსა-
ჯულისა ღვთისა პირ-და-პირი ქურდი არ არის იმ ზომად ცო-
დვილი, ვითარცა ესრეთნი – ფარულად და მზაკვარობით აღმა-
სრულებელნი მპარაობისა. განიზრახე, ძმაო და მიიღე ყურად-
ღებაში, რომელ პირ-და-პირთა ქურდთა რა სახელი აქვსთ
რა სახით მოძაგებული არიან, რა შიში აქვსთ და სირ-
ცხვილში არიან, – ეს ყოველი ვგონებ, კიდევ ეკმა-
რება მათ სასჯელს. ხოლო ფარულნი ქურდნი უარეს ზა-
რალს მისცემენ მოყვასთა, რადგან არავის არ მიაჩნია იგინი
ქურდად, კიდევ ხშირად არიან პატივცემულნი და ამპარტავანნი
ამ ქვეყანაზე მოყვასთა შორის. გარნა, ძმაო ჩემო, ღმერთი
ისე არ უყურებს ჩვენს მოქმედებას, ვითარცა კაცის მოკლე
ჭკუა, ამისთვის გეშინოდეს და ეცადე, რომ ყოველი მოქმედე-
ბა შენი იყოს პატიოსანი, უზაკველი და უვნებელი მოყვასთა
შენთათვის.

ბოლოს ერთი კიდევ დაუმატოთ. ვნება და ზარალი, რო-
მელსა ერთი მეორეს მისცემენ კაცნი, იქნება ხორციელი და
სულიერიც; უკანასკნელი უფრო დიდი და საძაგელი ცოდვა
არის, ვიდრე პირველი. თუ შენ, ძმაო, სიტყვით ანუ მაგალითით
აცთუნე ვინმე მოყვასთაგანი, ესე იგი ცოდვა ასწავლე, ცუდ
საქმეში შეიყვანე, გარყვნილებას მაიჩვიე, ეს ასწილ უმწარესი
ცოდვა არის, ვიდრე ნივთიერი ზარალი, რომელსაც ქურდი
მისცემს კაცს; ამისთანა მოქმედება საუკუნოდ წასწყმედს კაცის
სულს, საუკუნოდ ზარალში ჩააგდებს. ამისთვისაც საღმრთო
წერილი იტყვის: უმჯობესი არის კაცმა მოიკიდოს კისერზე ლო-
მი და ჩააგდოს ზღვაში თავი თვისი, ვიდრეღა აცდუნოს ერ-
თი ამათ მცირეთთაგანი.

ესრეთ ვრცლად, ფართოდ უნდა გვესმოდეს ჩვენ, ძმაო

ჩემნო, მცნებანი ღვთისანი. ვისაც ბრუნდე სინიდისი აქვს, დაბ-
ნელებული ჭკუა, არ ესმის ძალი ღვთის სიტყვისა, იგი ხშირად
იტყვის: მადლობა ღმერთს, მე ხომ ქურდი არ ვარო! მე ხომ
კაცის მკვლელი არა ვარო! – მაშინ, როდესაც მრავალ-გზის შეი-
ქმნება მოზიარე ორთავე ამათ ცოდვათა. არა ესრეთ იქცევა
გონიერი ქრისტიანე! იგი არის ფრთხილი და ცდილობს, რომ
არცა პირდაპირ, არცა რომლითამე მიფარულითა სახითა არ
დაარღვიოს მცნება ღვთისა, არამედ ყოვლის კერძოდ იყოს
ღვთის წინაშე უბრალო.

მოციქული პავლე, ვითარცა კეთილსა წამალსა, მპარაო-
ბისა ანუ ქურდობისგან მკურნებელსა, უჩვენებს შრომასა:
**მპარავი იგი ნულარა იპარავნ, არამედ უფროსლა შშვრებოდენ, და
იქმოდენ კეთილსა თვისითა ხელითა, რათა აქვდეს მიცემად, ვის
იგი უხმდეს.** მართლა დაუცხრომელი შრომა არის უმჯობესი
საშვალეება მისი, რომ კაცს მოეძაგოს ყოველ-ნაირი მპარაობა,
პირველად მისთვის, რომ მშრომელსა კაცსა არა აქვს თავისუ-
ფალი დრო, რომ აღასრულოს ცოდვა მპარაობისა, მეორედ
მისთვის, რომ მშრომელსა კაცსა ის უხარის და იამება, რასაც
შეიძენს შრომითა თვისითა; გარნა უმჯობესი ყოვლისა ის არის,
რომ შრომა მიაჩვევს მოყვარესა მისსა რიგსა, წესიერებასა,
კრძალვასა, ბეჯითობასა. შრომის მოყვარე კაცს ჭკუა და გო-
ნება აქვს შეკრებილი თავის შრომაზე, მას, ვითარცა მაგარსა
ციხესა, ყოვლის მხრით შემღუდულსა და დაიარაღებულსა,
განსაცდელი ვერ სძლევს, მაცდური ვერ წარიტაცებს, – რომე-
ლიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ქრისტე ღმერთმან ამინ.

სიტყვა,

თქმული 29 აგვისტოს 1875 წელსა ქუთაისის საპყრობი-
ლესა შინა.

გამოიყვანეთ საპყრობილით სული

ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა.
(ფსალ.)

წმიდა წინასწარმეტყველი და მეფე დავით, სხვათა შორის ლოცვათა, ერთხელ ესრეთ ევედრებოდა ღმერთსა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა.** რისთვის ევედრებოდა ესრედ იგი ღმერთსა? განა იგი როდისმე იყო დაჭერილი საპყრობილეში? არა, იგი იყო მეფე, მჭდომარე ტახტსა ზედა, და არაოდეს არ ყოფილა ჩავდებული საპყრობილეში. სჩანს, იგი იტყოდა არა ხილული, გარეგანი საპყრობილისათვის. სულიერი საპყრობილე ის არის, როდესაც კაცი არის შეკრული, ანუ შეპყრობილი რომლითამე დიდითა ცოდვითა, ასე, რომ სული მისი დამონებულია ცოდვისა, თავისუფლება აღარა აქვს. ამისთანა მდგომარეობაში იყო ერთხელ დავით მეფე. თუმცა იგი იყო წმიდა და წინასწარმეტყველი, მაგრამ მაინც კაცი იყო და კაცის ბუნება ჰქონდა, და ერთხელ საშინელს ცოდვაში ჩავრდა: უბრალო კარგი კაცი მოაკვლევინა და მისი ცოლი თვითონ წაიყვანა. ამით იგი ჩავარდა საშინელ მდგომარეობაში. სული წმიდა განშორდა მისგან, სული და გული გაუქვავდა. მონანებაც ვერ მოახერხა და ვერ შეძლო. გარნა ღმერთმან განაღვიძა იგი თვისითა მრისხანებითა, ანგელოზი თვისი ცხადად ეჩვენა მას ცეცხლის მახვილითა და დაიწყო შემუსვრა და მოწყვეტა ერისა. ამისა მერმედ დავით მოვიდა გრძნობაში, შეინანა, იწყო ტირილი და გლოვა, და სხვათა შორის სიტყვითა ესეც წარმოსთქვა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა,** ესე იგი განაშორე ჩემგან ეს ცოდვა, რომელმან დამამწყვდია მე, ვითარცა საპყრობილესა შინა, რათა ვილოცო, შევინანო, რათა აღუარო სახელსა შენსა.

თქვენცა საბრალონო და სანყალნო, საპყრობილესა ამას შინა მყოფნო! ხშირად უნდა განიმეორებდეთ ლოცვასა ამას დავით წინასწარმეტყველისასა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა.** ხშირად ევედრეთ ღმერთსა გამოიყვანოს სული თქვენი საპყრობილითგან ცოდვათასა, ესე იგი არა ამა ხილულ საპყრობილითგან გამოიყვანოს სული თქვენი, ესე იგი ამ სახლითგან, არამედ სულიერი საპყრობილიდგან, ესე იგი ცოდვისაგან, რომელმან შეგკრა თქვენ და შემოგიყვანა ამ ხილულ საპყრობილეში. მართლა დიდი მწუ-

ხარება და უბედურება არის ამ საპყრობილეში ყოფნა. ვინ არ ისურვებს აქედგან გამოსვლას და განთავისუფლებას? მაგრამ დიდი სარგებლობა არ ექნება მით, თუ მარტო აქედგან განთავისუფლდა კაცი, და სულიერ საპყრობილეში მაინც კი დარჩა. რამდენჯერ მომხდარა, და იქნება თქვენც გამოგიცდიათ, რომელ აქედგან განთავისუფლეს კაცი, გარნა მცირე ხანს უკან აქვე შემოიყვანა და დაამწყდია მისმა ცოდვამ. პირველად სულიერი საპყრობილიდან უნდა გამოვიდეს კაცი: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი**, და ხორციელი, ხილული საპყრობილისაგან მალე განთავისუფლდება. რით უნდა გამოვიდეს კაცი სულიერისა საპყრობილისაგან, ესე იგი ცოდვისაგან? სინანულით, გულისა და სულის მწუხარებით: დავით მეფემ გვაჩვენა ამის მაგალითი. როდესაც ღმერთმა შეატყობინა მისი ცოდვა, იგი შესწუხდა, გაიხადა სამეუფო ტანისამოსი და ძაძა შეიმოსა, მიწაზე დაჯდა, დაიწყო გლოვა და ტირილი: **მიწყალე მე, ღმერთო, დიდითა წყალობითა შენითა, აღხოცე უსჯულოება ჩემი, გული წმიდა დაჰბადე ჩემთანა და სული წრფელი განმიხალე გვამსა ჩემსა; აღმოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი; ნუ განმაგდებ მე პირისა შენისაგან.** ესრედ ჰხმობდა იგი ცრემლით და გოდებით ღვთისადმი, და ღმერთმან ისმინა მისი და აღხოცა მისი ცოდვა და აღიყვანა პირველსავე ხარისხსა მისსა.

თქვენ უფრო გმართებსთ, ძმაო ჩემნო, ტირილი და გოდება, სინანული და გულის წუხილი. არა ერთხელ განარისხეთ თქვენ ღმერთი, ვითარცა დავით, არამედ მრავალგზის. ცხოვლად წარმოიდგინე თვითოეულმა, რაოდენ გზის და რაოდენი ცოდვითა დააშავა თვისი სულიერი ღირსება, გააგდო თვისგან მაღლი ღვთისა, განარისხა ღმერთი. თქვენც ცხადად შეგატყობინა ღმერთმა თქვენი ცოდვა, თვისი რისხვა. რით? მით, რომ აქ, ამ სამწუხარო ადგილს ჩაგაგდო, ეს ღვთის განგებით იყო! ყოველივე ღვთისგან დაემართება კაცსა, გარნა ცოდვილსა.

თუ ცრემლი არა გაქვს, თუ გული გაგრილებული გაქვს, აი რა ღონე იხმარე. წარმოიდგინე, როგორ იტანჯები შენ აქა, რა სახით გასურს აქედან გასვლა, შენ სახლში, შენ სოფელში მისვლა. იქაური ჰაერი, თავისუფლება, მოძრაობა, სადაც გინდა მისვლა-მოსვლა... ვინ შემოგიყვანა აქ? ცოდვამ! მაშასადამე, მოიძულე ის ცოდვა, ის შენი დამღუპველი მტერი! თუ კი აქ, ამ მცირე დროს ასე იტანჯები, წარმოიდგინე, რომ ცოდვა თუ

არ შეინანე, იგი შთაგაგდებს შენ უსაშინელეს საუკუნო საპყრობილესა შინა, ჯოჯოხეთში, საიდანაც ვერავინ ვერაოდეს ველარ გამოგიყვანს.

თუ კარგად დაჰფიქრდები, თუ მოინანებ მთელითა სულითა და გულითა, – ღმერთი მოგხედავს, მისი მადლი შენს გულს დააღებოს, ცრემლს მოგცემს, გამოიყვანს სულსა შენსა საპყრობილისაგან ცოდვათასა და მაშინ მხოლოდ იქნები თავისუფალი ამა ხილული საპყრობილიდან. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქეთანისის საკათედრო ეკლესიასა შინა მესამე მცნებაზედ.

არა მოილო სახელი უფლისა შენისა ამასა ზედა.

ვინც დაუკვირდება ცხოვრებასა და ზნეობასა აწინდელთა ქრისტიანეთასა, ის დაინახავს, რომელთა, თუმცა, ღვთის მადლით და შეწევნით, არა მცირედნი მათ შორის არიან დიახ ღვთის მოყვარენი, და ცდილობენ აღსრულებას მცნებათა ღვთისათა, გარნა უმრავლესნი მათგანნი ერიდებიან მხოლოდ დიდ-დიდთა სულის მომაკვდინებელთა ცოდვათა. ხოლო, სამწუხაროდ, სრულიად არ ერიდებიან ისრეთთა ცოდვათა, რომელნი მათ, შეცდომით მიაჩნიათ მცირე ცოდვად. მაგალითებრ, ურიცხვნი არიან აწინდელთა. ქრისტიანეთა შორის, რომელნი არა თუ ყოველ დღეს, არამედ თითქმის ყოველ წამს არღვევენ ზემო მოყვანილსა მესამესა მცნებასა ღვთისასა, მისთვის, რომ დარღვევა მისი არ მიაჩნიათ დიდ რამე ცოდვად. ამისთვის ფრიად საჭირო არის, ძმანო ჩემო, ქრისტიანენო, რომ სულიერნი მოძღვარნი ხშირად მიაქცევენ ყურადღებასა თქვენსა ამ საგანზედ, და შეგაგონებენ არა დარღვევად მესამისა მცნებისა. მართლაც, რომ ამოდ ხსენება ღვთის სახელისა, წვრილი, ანუ მცირე რაიმე ცოდვა იყოს, მაშინაც საშიშო არის და

ფრიალ მაგნებელი ხშირად დარღვევა მესამისა მცნებისა. მცირედი ცოდვაც, ხშირად განმეორებული და აღსრულებული, გარდაიქცევა მძიმე ცოდვად და დაღუპავს წმინდასა ზნეობასა კაცისა-სა. მაგრამ დარღვევა მესამისა მცნებისა არ არის მცირე ცოდვა. ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა თუ მცირე ცოდვა იყოს, იგი არ იქნებოდა საკუთრად მოხსენებული ათთა შინა მცნებათა, რომელნი გამოვიდნენ თვით პირისაგან ღვთისა და არიან ბოძნი და საძირკველნი წმიდისა და სათნო ცხოვრებისა, და, მერმე თავიდგანვე – მესამე ადგილზე: **არა მოილო სახელი უფლისა შენისა ამაოსა ზედა.**

რაი არს ამაოდ მოღება ღვთის სახელისა? ვინ და როდის მოიღებს სახელსა ღვთისასა ამაოდ? ამაოდ ღვთის სახელის ხსენება პირველად ის იქნება, როდესაც კაცი, თვით უბრალო ლაპარაკში, სადაც სრულიად არ იყო საჭირო, ახსენებს, ანუ დაიფიცავს სახელსა ღვთისასა. უბრალო და მცირე საუბარში, კაცმა სიმართლითაც რომ დაიფიცოს ღმერთი, ისიც ცოდვა იქნება და დარღვევა მესამისა მცნებისა, მისთვის, რომ არ ღირდა, საჭიროება არ მოითხოვდა მის დაფიცებას. ღვთის სახელი არის უზენაესი და უწმინდესი ყოველთა სახელთა. მისი სახელის წინაშე, ვითარცა იტყვის საღმრთო წერილი, უნდა მოიდრიკოს ყოველმან მუხლმან ზეცისა და ქვეყნისამან; მის სახელს კაცი უნდა ახსენებდეს დიდის შიშით და მორიდებით. არ ვიტყვი, რა შიშით და სიყვარულით და კრძალვით ახსენებდენ სახელსა ღვთისასა ყოველნი წმინდანი მამანი, მოციქულნი და მონა-მენი. ეს უთუოდ შენც კი იცი. აქ მოგიყვან მე შენ მხოლოდ ერთსა გასაკვირვებელსა მაგალითსა. დიდი ხანი არ არის, რაც ერთს უცხო ქვეყანაში იყო ერთი მალლად მინიჭებული და ღრმა-მჭვრეტელი სწავლული, სახელად ნიუტონი. თანახმად აღიარებენ ყოველნი სწავლულნი კაცნი, რომელ არავინ არ ყოფილა და არ იქმნება ისეთი მაღალი ჭკუისა და ნიჭისა, როგორიც იყო ის. იმან წაიყვანა წინ მეცნიერება. სხვათა შორის იმან იპოვნა და განსაზღვრა კანონნი მზის მსვლელობისა, და ვარსკვლავთა და ყოველთა მნათობთა. ამას და ესრეთ კაცს ჩვეულება ჰქონდა, როდესაც თვით იგი, ანუ სხვა ვინმე მის წინაშე ახსენებდა ღმერთსა, მაშინვე ადგებოდა და ქუდს მოიხდიდა. ხოლო თუ შენ, ძმაო, ნაცვლად ამისა უშიშრად, უსაჭიროდ, ყოველ წამს ახსენებ ღმერთსა, ცხადია, რომ არ გქონია შიში და მორიდება ღვთისა. ჩვენ ისე ადვი-

ლად და ხშირად არც ერთს სახელს არ ვახსენებთ, როგორც ღვთის სახელს, და ამით ვამტკიცებთ ჩვენსა უკრძალველობასა და დაუდევრელობასა.

მეორე და უარესი ამაოდ ხსენებისა ღვთის სახელისა ის არის, როდესაც კაცი დაიფიცავს სიცრუეზე. თუ ღვთის სახელის ხსენება, სადაც საჭირო არ არის, გინდ სიმართლით, მესამე მცნებას დაარღვევს, ცოდვა არის, რაღა უნდა ვსთქვათ იმაზედ, როდესაც კაცი ლაპარაკში სიცრუეს გაურევს და დაიფიცავს დასამტკიცებლად მისა? ეს იქნება უსაშინელესი ცოდვა. მაგრამ მე ამაზედ აღარ გავაგრძელებ სიტყვას, – მისთვის, რომელ სიცრუეზე დაფიცება ისეთი საძაგელი რამ საქმე არის, რომელიც ეკუთვნის მხოლოდ კაცსა, სრულიად სინიდისისაგან გამოსრულსა, და ამისთანა კაცისათვის ჩვენი სწავლა სრულიად უსარგებლო დარჩება. აქ მე მსურს გავაგრძელო სიტყვა და გვედრო თქვენ ყოველთა გულ-მოდგინებით, რათა უმეტესად მოიშალოთ მესამე გვარი, ანუ სახე ამ მცნების დარღვევისა, რომელიც არის ყოველთა უსაშინელესი და მომეტებულად წინააღმდეგი კეთილისა ქრისტიანობრივისა ზნეობისა, ესე იგი წყევლა, ანუ შეჩვენება კაცისა ღვთის სახელითა. ჭეშმარიტად ღირსი არის ტირილისა და ცრემლისა ის გარემოება, რომელ ჩვენს ქვეყანაში არა თუ კაცნი გაფუჭებულნი, დაცემულნი ზნეობითა, არამედ თვით იგინიცა, რომელნი ცხადად ღვთის მსასოებელნი არიან და კეთილ-მორწმუნენი, თუმცა დიახ ერიდებიან ყოველთა სხვათა ცოდვათა, არაფრად ჰრაცხავენ ღვთის სახელით წყევასა და შეჩვენებასა კაცისასა. ზოგიერთნი აწინდელნი ქრისტიანენი ისე მიჩვეულნი არიან წყევასა და შეჩვენებასა კაცთასა, რომელ თითქმის ყოველ წამს, მცირე რამეზე, გული თუ მოუვიდათ, მაშინვე განიმეორებენ საშინელთა ამ სიტყვათა: დასწყევლოს ღმერთმა, შეაჩვენოს ჩემმა შემოქმედმა, დაჰლახვროს წმიდა გიორგიმ, – და სხვათა ამის მსგავსთა, ღვთის წინააღმდეგთა სიტყვათა. რისგან არის ეს სამწუხარო ჩვეულება, დანერგილი გულთა შინა მრავალთა აწინდელთა ქრისტიანეთასა? იქიდან, რომ იგინი ლაპარაკობენ და სცხოვრებენ დაუფიქრებლათ: მისგან, რომელ არ არიან მიჩვეულნი დაუკვირდენ საკუთართა თვისთა სიტყვათა და საქმეთა; განიხილონ, განსაჯონ თვისი ცხოვრება და ხასიათი; კიდევ იქიდან, რომელ არ არიან მიჩვეულნი აღვირ-ახსნად თვისისა ენისა და ცუდისა ზნეობისა. ზოგიერთი კაცი ისეთი სუსტი და

საცოდავი არის, რომელ არა ჭკუა მისი ჰმართებს ენასა მისსა, არამედ ენა მისი წარიტაცებს ჭკუასა მისსა და ჩააგდებს ჯურღმულში. აბა დაფიქრდი ერთ წამს, ძმაო, და გაშინჯე, რას ჰნიშნავს წყევა, რას ნიშნავს ის კაცი, რომელიც სწყევლის? კაცი, რომელიც თავის მოყვარებზე იტყვის, „დასწყევლოს ღმერთმაო“, ამით თვით ღმერთს სთხოვს, რომ გააუბედუროს ის კაცი, დაჰსაჯოს, ანუ მოჰკლას. მაშასადამე, რა უგუნური უნდა იყოს ის კაცი, რომელიც სწყევლის მოყვასსა თვისსა! იმას ჰგონია, რომ ღმერთი შეენევა მას ბოროტს საქმეში, აღუსრულებს მისსა ბოროტსა თხოვნასა, ერთი სიტყვით, მისი ამხანაგი შეიქმნება და მისი ცოდვის მოზიარე!

გლოცავ თქვენ, ძმანო ჩემნო, მოიშალე ყოველ გვარი ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა, გარნა უმეტესად – წყევა და შეჩვენება. ღმერთი გვიბრძანებს ჩვენ: **აკურთხევლით მწყევართა თქვენთა, კეთილს უყოფდით მღევართა თქვენთა, შეიყვარეთ მოძულენი თქვენნი**, – მაშასადამე, კიდევ რომ ემართლებოდე ვისმეს, კიდევ რომ გავნოს ვინმემ, მაინც არ უნდა დასწყევლო იგი. გარნა ჩვენ კი მოუთმენელნი, გულფიცხელნი, ხშირად ვწყევლით უმართლოდ, თვით უბრალოსა კაცსა, – რომელიც ამიერიდგან და განაშოროს ჩვენგან ღმერთმან. ამინ.

მოკლე სიტყვა,

ანდერძის აგებაზე ერთ მიცვალებულ მოვაჭრისა ქუთაისში.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! ჩვენს წინაშე მდებარეობს კუბოსა ამას შინა ერთი ჩვენთა მოძმეთაგანი, მართლ-მადიდებელი ქრისტიანე. ვისარგებლოთ ამ შემთხვევით სულიერისა ჩვენისა სწავლისა და აღშენებისათვის. ეს ვცოთ მით უმეტესად, რომელ ღღეს არის კვირა, რომელსა შინა, ჩვეულებისამებრ, მაინც უნდა მიგველო სულიერი სწავლა და აღშენება: ხოლო რაოდენიმე, ესე იგი, ორი ანუ სამი გარემოება ან მდებარისა წინაშე ჩვენსა მიცვალებულის ცხოვრებისაგან, ჩვენის ფიქრით, გვაძლევენ ჩვენ არა ცუდსა საგანსა ზნეობითისა

სწავლისასა. რომელნი არიან ეს გარემოებანი? პირველად, იცი-
ან ყოველთა და ჩვენცა გვესმა, რომელ მიცვალებული ესე იყო
შობიღვან ერთი ღარიბი, არა რაის მექონე კაცი. მშობელთა
მისთა, ვითარცა გვესმა ჩვენ, არცა მცირედი რაიმე დაუტევე-
ბიათ მისთვის, გარნა მან არ მისცა თავი სულმოკლეობასა, არა-
მედ იწყო მან დაუძინებელი შრომა და მუშაობა. გონიერთა
ყოფა-ქცევითა, ზომიერთა ცხოვრებითა, ჭკუიანითა და მოხერ-
ხებულთა ვაჭრობითა მან გააუმჯობესა თვისი მდგომარეობა,
შეიძინა, თუმცა არა დიდი, მაგრამ საკმაო ქონება. ეს არის,
ძმანო, ერთი ფრიალ სასარგებლო მაგალითი ყოველთა მათ-
თვის, რომელთა ჰსურთ თვისი შრომითა და ღვაწლითა შეიძი-
ნონ სახმარი ამ სოფლის ცხოვრებისათვის. მაშ, შრომასა და
მუშაობასა კი ჰქონია კეთილი ნაყოფი! მაშ, შესაძლებელი ყო-
ფილა, რომ კაცმა ღარიბმა, არა რაის მექონემ, თვისი მხნეო-
ბით, შრომით, მეცადინეობით აღაშენოს თავისთვის კეთილი
მდგომარეობა. მაშასადამე, მხნედ იყავით ყოველნი შრომის
მოყვარენი და მეცადინენი. გახსოვდეთ კიდევ ისიც, რომელ,
როდესაც მიცვალებულმა ამან დაიწყო შრომა და ვაჭრობა,
მაშინ უფრო ძნელი იყო და უიმედო ამ საქმის წარმატება,
რადგანაც ვაჭრობა მაშინ იყო სუსტი. ხოლო ან, ჩვენს დრო-
ებაში ეს საქმე უფრო გავრცელდა და გაადვილდა. შრომა
თქვენი არ დაიკარგება ამაოდ. გარნა მხოლოდ მაშინ, როდეს-
საც იგი იქნება დაფუძნებული სიმართლესა და პატიოსნებასა
ზედა. მე დანერვილებით არ ვიცი ცხოვრება მიცვალებულისა,
გარნა დარწმუნებული ვარ, რომ მან თვით მრავალ-გზის გამო-
სცადა, რომელ, როდესაც იგი აღებ-მიცემობაში მიდიოდა პირ-
და-პირი და პატიოსანი გზით, მაშინ უფრო მოგებულნი იყო,
გარნა როდესაც, ვითარცა კაცი სუსტი და ამასთანავე კაცი,
რომელსა არა მიუღია საჭირო და სასარგებლო სწავლა, შესც-
დებოდა და ბრუნდებოდა და პატიოსნების წი-
ნაღმდევ მოქცევასა, მაშინ იგი არა თუ მოიგებდა რამეს,
არამედ დიდ ზარალს ჰნახავდა. ეს ყოველთვის უნდა ახსოვ-
დეს მას, რომელსაც ჰსურს ვაჭრობა, მხოლოდ ის სიმდიდრე
არის მკვიდრი და მაგარი, რომელიც კაცმა მიიღო ერთითა
პატიოსნითა შრომითა.

ახლა მივიქცეთ მეორე გარემოებისადმი ამის ცხოვრებისა-
გან, რომელიც გამოაჩენს, რა სამწუხარო და საზარელი ხასია-
თი გვაქვს ჩვენ, ამ ქვეყანაში მცხოვრებთა. როდესაც მიცვა-

ლებული თვისითა შრომითა და მეცადინეობითა დაწინაურდა ცოტ-ცოტად, მაშინ, ვითარცა გვესმა ჩვენ, ასტყდნენ მას ზე-და მრავალნი მტერნი და მოშურნენი. იყო თურმე ერთი დიდი შფოთი და ცილის-წამება მას ზედა. რომ ყური დაეგდო ვისმეს საზოგადოდ მას ზედა ლაპარაკზე, იფიქრებდა, რომ მან შეიძინა ცოტაოდენი რამე არა თვისითა ჭკუითა და შრომითა, არამედ ვითარცა დიდმა, შარა-გზის ავაზაკმა. თუმცა, მართლა რომ სთქვას კაცმა, მისი ქონება არ იყო დიდი და შესანიშნავი, გარნა მოშურნე კაცს მცირედიც დიდად ეჩვენება. ერთობ უბედურ არის და ღირსი ცრემლისა ჩვენი, აქაურ მცხოვრებთა, ხასიათი, ძმანო ჩემო! ნაცვლად მისა, რომ გვიხაროდეს და ვმადლობდეთ ღმერთსა, როდესაც ვხედავთ რომელსამე ჩვენსა მოძმესა, თვისი ჭკუით და შრომით გაკეთებულსა, და ესრედ თვით ჩვენთვის კარგის გზის მაჩვენებელსა, ჩვენ ვწუხვართ და გვეკიდება ალი შურისა. ნაცვლად მისა, რომ ჩვენც გვამხნეოს მისმა მოქცევამ, წაგვახალისოს მისმა მაგალითმა, და ვინცოთ შრომა და მეცადინეობა, ჩვენ მართო იმას ვფიქრობთ, რომ როგორმე შევანუხით და დავაბრკოლოთ იგი. ღმერთო! როდის მოვა ის დრო – ჩვენც მივხვდეთ, რომ ერთი მეორეს შური ქვეყანას ვერ გააკეთებს, ბედნიერება ქვეყნისა აშენდება მხოლოდ სწავლითა, შრომითა, პატიოსნებითა. ქვეყანა გაძლიერდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც მცხოვრებნი ერთი მეორეს არ უშლიან, არამედ ხელს უწყობენ.

დასასრულ, ძმანო, შეგვენიეთ თქვენცა ლოცვით, რათა ამ მიცვალებულის სულს განუსვენოს მაცხოვარმა სასუფეველსა თვისსა, და ვისაც მასთან ჰქონდა უკმაყოფილება, შეუძლოს მას დღეს. ამინ.

მოძღვრება,

თქმული სოფლის დიხაშხოს ეკკლესიის კურთხევაზედ.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! ვინაიღვან, მადლითა და შეწევნითა ცხოველს-მყოფლისა სამებისათა დღეს ვაკურთხეთ საყდარი ესე, აღშენებული მისსა სახელსა ზედა,

ან, მისითავე შეწევნითა და ძალითა, აღუხსნათ და შევიტყოთ
რა ძალი და მნიშვნელობა აქვს საყდარსა ჩვენ, ადამიანთა-
თვის.

ამა საგანსა მშვენიერად და ღვთივ-გონიერად აღგვიხსნის
წინასწარმეტყველი და მეფე დავით, ერთსა შინა ფსალმუნსა
თვისსა, რომელიც კიდევ ხშირად წაიკითხების და გესმისთ
თქვენ საყდარსა შინა. ამოვკრიბოთ რომელნიმე მუხლნი ამ
ფსალმუნისაგან და აღუხსნათ იგინი, და იქიდგან კარგად შეი-
ტყობთ, რაი არს საყდარი, და რა რიგად უნდა იქცეოდეს კა-
ცი მას შინა.

ვითარ საყვარელ არიან საყოფელნი შენნი, უფალო ძალთაო!
სურის და მოაკლდების სულსა ჩემსა ეზოთა მიმართ უფლისათა.
ესრედ დაიწყებს წინასწარმეტყველი დავით იმ ფსალმუნს, რო-
მელსა შინა აღწერს ეკლესიის მნიშვნელობასა. საყოფელი
უფლისა არის სადგომი, ანუ სახლი უფლისა. მართალია მთე-
ლი ცა და ქვეყანა და ყოველი ადგილი არის საყოფელი, ანუ
სადგომი უფლისა, გარნა ქვეყნისა ზედა უაღრესად და უმახ-
ლობელესად საყოფელი უფლისა არის საყდარი, ანუ ეკლესია.
რისთვის? მისთვის, რომ ეკლესიაში არის მისი სიტყვა, მისი
სწავლა, მისი ხატი; ეკლესიაში შეიწირების მისადმი უსისხლო
მსხვერპლი, ლოცვა და გალობა, მოკლედ – ეკლესია არის სა-
კუთარი სადგომი უფლისა. ახლა მიჰხედე, რა სახით აღწერს,
სულითა ღვთისათა, დავით წინასწარმეტყველი საყდარსა. რა
საყვარელი არის, ღმერთო, საყდარი შენიო; მსურის ფრიად
შესვლა საყდარშიო იმ სახით, რომ სული და გული დამეღია,
ვიდრემდის შევიდე მას შინაო. დავით იყო წინასწარმეტყველი
და მეფე, მაშასადამე – მდიდარი, შემძლებელი, ბედნიერი. თუ
ამისთანა კაცს ისე ძლიერ ჰსურდა ეკლესიაში შესვლა, რომ
სული ეღეოდა, ვიდრემდის აღასრულებდა თვის სურვილს,
ჩვენ რომ ერთი საწყალნი და უღონო კაცნი ვართ, უფრო არ
უნდა გვსურდეს და გვიყვარდეს სიარული საყდარსა შინა უფ-
ლისასა? საწყალი და უბედური კაცი საყდარში უნდა ეძიებ-
დეს ნუგეშსა, ღონესა, მხნეობასა, ძლიერებასა, ლოცვითა და
ღვთის მადლითა.

და რამეთუ სირმანცა ჰპოვა თავისა თავისისა სახლი, და გვრი-
ტმან ბუდე თვისი, სადა დაისხნეს მართვენი თვისნი. თუ სირიც
კი ეძიებს და ჰპოვულობს თავისთვინ სახლსა, თუ გვრიტსაც
კი აქვს თვისი ბუდე, კაცის სული უნდა დარჩესა უსახლოდ?

კაცის სულს არ უნდა ჰქონდეს ერთი მიჩენილი ადგილი, სადაც დასდევას სასოება თვისი ღმერთზე, ვითარცა გვრიტმა მართვენი თვისნი, სადაცა განუცხადოს ღმერთსა სურვილნი თვისნი და თხოვანი, და სადაცა ღვთისაგან მიიღებდეს იგი მადლსა და კურთხევასა?

ნეტარ არიან, რომელნი დამკვიდრებულ არიან სახლსა შენსა! უკუნითი უკუნისამდე გაქებდენ შენ. ნეტარ არს ის კაცი, რომლისა სული დამკვიდრებული არის საყდარსა შინა; ესე იგი ხშირად დადის საყდარში, და როდესაც საყდარში არ არის, მაშინაც კი საყდარში აქვს სული და გული. ესრეთი კაცი უკუნითი უკუნისამდე აქებს უფალსა, აქებს მისთვის, რომ დიდსა მადლსა მიიღებს ღვთისაგან.

რამეთუ სჯობს დღე ერთი ეზოთა შინა შენთა, უფროს ათასთა მათ. ერთი დღე საყდარში ანუ საყდრის ეზოში უმჯობესი არის, ვიდრე ათასი დღე სოფელში. რისთვის? მისთვის, რომ საყდარში კაცის გული და სული არის დამშვიდებული და დანყნარებული, ხოლო სოფელში მარადის აღშფოთებული და მოუსვენებელი. კაცი დაღალული, მონყლული და გატანჯული სოფლის ამაოებითა, შფოთითა, საყდარში განისვენებს, დაივიწყებს ყოველსა სოფლიერსა ზრუნვასა და მწუხარებასა.

ვირჩიე მე მივრდომა სახლსა ღვთისა ჩემისასა უფროს, ვიდრეღა დამკვიდრება საყოფელსა ცოდვილთასა. ამიერიდგან მირჩიენია მე ვეგდო საყდრის ერთს კუთხეში, ვითარცა ერთი ვინმე უკანასკნელი უპატიო კაცი, ვიდრეღა ვიყო სოფელში, სადგომთა შინა ცოდვილთასაო. აჰა, რა სახით ჰსურდა და უყვარდა ეკლესიაში ყოფნა წინასწარმეტყველს დავითს; მას მიაჩნდა ეს დიდ ბედნიერებად. სჩანს, რომ დიდს სარგებლობას და მადლს ჰპოულობდა იგი ეკლესიაში თავის სულისათვის. შეგვიძლია ჩვენ, ძმაო, პირ-და-პირ დაუჯეროთ ესრეთსა მონამესა. თუ თვითონ შენ არ გამოგიცდია და არ შეგიტყვია, მსგავსად დავითისა, აქამომდე, ვითარ საყვარელი არის საყოფელი, ანუ საყდარი უფლისა და ეზო მისი, ვითარ ნეტარ არის კაცი, რომლისა სული დამკვიდრებული არის საყდარსა შინა, და ვითარ უმჯობესია ერთი დღე ეზოთა შინა უფლისათა, ვიდრე ასი დღე საყოფელთა ცოდვილთასა, ეს მიაწერე შენსა სიცოდვებსა, და ამაზედ უნდა სწუხდე და სტიროდე. თუ სულსა შენსა, მსგავსად დავითისა, არა ჰსურს და არ მოაკლდეების ეზოთა მიმართ უფლისათა, თუ შენ არ გირჩიენია მივრ-

დომა, ანუ მიგდება სახლსა შინა უფლისასა, ვიდრეღა დამკვიდ-
რება საყოფელთა ცოდვილთასა, ეს უთუოდ მისთვის, რომ
სული და გული შენი დაძინებულია და დაყრუებული არის
ყოვლისა სულიერისა საქმისათვის.

საყდარი არის მანუგეშებელი კაცისა ყოველთა შინა მის-
თა მწუხარებათა, საყდარი არის განმალავიძებელი კაცისა ყოვ-
ლისა კეთილისა საქმისათვის, საყდარი არის განმანათლებელი
კაცისა ყოველთა შინა სულიერთა ნივთთა და საქმეთა, საყდა-
რი არის სულიერი გამზრდელი კაცისა და შემაერთებელი
კაცთა. სოფელი გაჰყოფს კაცთა, გააშორებს მოყვასთა მოყვა-
სისაგან, ეკლესია შეაერთებს ყოველთა, რათა ერთითა ბაგითა
და ერთითა გულითა უგალობდენ და აქებდენ ერთსა ზეციერ-
სა ყოველთა მამასა და შემოქმედსა. ასეა ყოველგან სხვა სა-
ქრისტიანო ქვეყნებში, გარნა, საუბედუროდ, ჩვენში კი ხში-
რად თვით ეკლესია შეიქმნება მიზეზი შფოთვისა და განყოფი-
ლებისა, ვითარცა მოხდა ეს აქა, ამ სოფელში, დროსა ამ ეკ-
ლესიის აშენებისასა; გარნა მაქვს იმედი, რომ გათავდება ყო-
ველი უკმაყოფილება თქვენ შორის, ვინაიდგან შესრულდა ეს
ეკლესია, იქმნა იგი დღეს კურთხეულ და ამიერიდგან აღარ
დარჩება მიზეზად არცა ერთი განყოფილებისა.

შეგაერთოს ამ ახალმა ეკლესიამ თქვენ ყოველნი! როგო-
რათაც იგი განახლდა, შესრულდა, მსგავსადვე თქვენ განგანა-
ხლოს სულითა მისმა მადლმა, და როგორც იგი გავრცელდა
უნინდელ თქვენ ძლიერ ვინრო ეკლესიაზე, ეგრეთვე გაავრ-
ცელოს ღმერთმა თქვენი სულიერი მოქალაქეობა, ნათელი, სა-
თნოება. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის საკათედრო სობოროსა შინა,
1868 წელსა.

და ვითარცა განძღეს, ჰრქვა მო-
წაფეთა თვისთა:
შეჰკრიბეთ ნეშტი ეგე ნამუსრევი,

რათა ნუმცა რა წარსწყმდების (იოან. 6, 12).

ვიცით ჩვენ სახარებიდგან, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, რომ უფალსა იესო ქრისტეს ყოველთვის ურიცხვი ერი მისდევდა და ეხვეოდა, სმენად მისთა სიტყვათა და სწავლათა. არა ერთ გზის იგი, დამაშვრალი, ფარულად განეშორებოდა უდაბნო ადგილს მოსასვენებლად, მაგრამ იქაც უმრავლესი ერი შეიკრიბებოდა და ეხვეოდა მას. ერთხელ, როდესაც ამ სახით უდაბნო ადგილში მთელი დღე მრავალი ერი ისმენდა სიტყვასა მისსა. მაცხოვარსა შეენყალა იგინი, რადგანაც იყვნენ უჭმელნი და ჰკითხა მონათვეთა თვისთა, აქვსთა მათ რაიმე საზრდო; მონათვეთა მიართვეს მას ხუთი პური და რაოდენიმე მცირე თევზი. მაშინ მაცხოვარმან უბრძანა, რათა დააჯღინონ ყოველნი მუნ მყოფნი ერნი, აკურთხა ხუთი იგი პური და თევზი, და მით განაძლო ხუთი ათასი სული. და როდესაც განძინენ ყოველნი, მაშინ უბრძანა მონათვეთა თვისთა, რათა მათ შეჰკრიბონ ნამუსრევი პურთაგან, რომ უსარგებლოდ არაფერი დაიკარგოს: **შეჰკრიბეთ ნეშტი ეგე ნამუსრევი, რათა ნუმცა რა წარსწყმდეს.** რისთვის აძლევს მაცხოვარი ესრეთსა ბრძანებასა? საჭირო იყო მაცხოვარისათვის ნამუსრევი პურების შეკრება, მაშინ, როდესაც მას ხუთი პურისაგან შეეძლო ხუთათასი კაცის განძლომა? ეს ბრძანება მაცხოვარმა მისცა მონათვეთა თვისთა ჩვენისა სწავლისა და დარიგებისათვის. ამ უბრალო ბრძანებით მაცხოვარი ყოველსა კაცსა, რომელსა აქვს ყური სმენად და ჭკუა მიღებად და მოხმარებად, მისცემს დიდსა ყოველს წამს მოსახმარებლად და სასარგებლო დარიგებასა. იმ დარიგებასა, რომ ჩვენ უსარგებლოდ არ დავლუპოთ და არ დავკარგოთ არა თუ დიდი რაიმე, არამედ მცირეცა ნამუსრევი, ანუ ნამცეცი პურისა, და ყოველივე, რაიცა ღმერთმა შეჰქმნა და მოგვცა, ვიხმაროთ ჩვენდა და მოყვასთა სასარგებლოდ და ღვთის სადიდებლად. შევუდგეთ ან ჩვენ, შეწევნითა ღვთისათა, ამ აზრის განმარტებას და დამტკიცებას.

თქვენ ყოველთა იცით, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, რომ, მეტადრე ან, ამ ჩვენ დროში, ყოველი კაცი მომეტებულად ლაპარაკობს, სწუხს და ღრტვინავს თავის სიღარიბეს; ეს არის ყველგან პირველი საგანი ურთიერთ შორის ბაასისა. სიმართლით რომ ვსთქვათ, არ შეიძლება, რომ ამისთანა წუხილი და ღრტვინვა ყოველთვის უსაფუძვლო იყოს.

კაცობრიობა, მცხოვრებნი თან-და-თან მრავლდებიან, საჭირო-
ებანი და მოთხოვნილებანი ყოველ კაცს ემატება, ხოლო შე-
მოსავალი და წყარონი ცხოვრებისანი იმ ზომად არ დიდდება.
გარნა უეჭველია ისიც, რომ აწინდელი სიღარიბე და დრტვინვა
სიღარიბისათვის მართო ამით არ აიხსნება, არამედ უფრო მით,
რომ ახლა აღარავის არ ახსოვს ის საღმრთო ბრძენი დარიგე-
ბა მაცხოვრისა, რომ არათუ არაფერი უსარგებლოდ არ დაე-
კარგოთ, არამედ ყოველივე მოვიხმართ დაზოგვით, ზომიე-
რად და გონიერად. რადგანაც მაგალითი უფრო ცხადად დაამ-
ტკიცებს ყოველსა აზრსა, ამისათვის მე, დასამტკიცებლად ზე-
მორე თქმულისა ჩემის აზრისა, მოგიყვან ერთსა ანუ ორსა
ცხოველსა და ნამდვილსა მაგალითსა. უთუოდ შენც გინახავს,
ძმაო ჩემო, ანუ კიდევ იცნობ ისრეთსა კაცსა, რომელიც პირ-
ველ შეხედულობით გეგონება ფრიად მდიდარი. გულზე ჰკი-
დია ოქროთი მოჭედილი ქილები, რომელთაგან თითოეული
თითო თუმნად მაინც ღირს; ქამარი მისი არის მოჭედილი ოქ-
როთი დაფერილი ვერცხლით; ქამარზე ჰკიდია ძვირფასი სა-
ტევარი და სხვანი ვერცხლის ნივთები. თვითონ ერთ ნაბიჯს
არ გადადგამს ქვეითად, არამედ სულ ფაეტონებით დადის.
ხშირად ქალაქში აგებს მრავალ ფულებს. ამისთანა კაცის
სახლი კი ხშირად დაუხურავი არის, წვიმა ჩამოდის, და რაო-
დენიმე დღე ისე გავა, სადილიც არ უკეთდება სახლში; მისი
შვილები, ფეხ-ტიტველი, ჩაუცმელი, პირდაუბანელი და გასვ-
რილი დარბიან. ცხადია, რომ ამ კაცმა წარსწყმიდა თავის ქო-
ნება, უგუნურად ჰხმარობს, რაიცა მისცა ღმერთმა. მეორე მა-
გალითს გეტყვი. უთუოდ შენ დაესწარი ტირილზე და უთუ-
ოდ გინახავს ესრეთი სურათი: დიდი წვიმა და ტალახია; შეჰ-
ხედავ, მოდიან მრავალნი მომტირალნი; სხვათა შორის დაინა-
ხე ერთი რომელიმე კნენა, თვითონ ზის რახტით მოკაზმულს
ცხენზე; ამ წვიმაში და ტალახში ჩაუცვამს ძვირფასი კაბა, კა-
ბის კუდი მიეთრევა ტალახში. ეს ძვირფასი შესამოსელი ისე
გაუფუჭდება იმ დღეს, რომ მეორედ იმას ველარ ჩაიცვამს.
შენ მეტყვი: იქნებ ის მდიდარია, იქნებ იმას ორმოცი აქვს
იმისთანა კაბაო. კიდევ რომ ისე იყოს, ნუ თუ გონიერება
არის ესა, რომ ერთს წასვლაზე, მერმე სადა? – ტირილში!
ძვირფასი ტანისამოსი გააფუჭოს ადამიანმა? მაგრამ მდიდარი
არ არის ისა: თვითონვე მრავალ-გზის ლაპარაკობს ახლანდელს
სიღარიბეზე. ამ ორი უბრალო მაგალითისაგან, ვგონებ, ცხა-

დად სჩანს, უგუნურად ჰლუპავენ, ანუ წარწყმედენ, მრავალნი კაცნი თავისსა ქონებისა.

ფრიად საჭიროა, რომ კაცი მიეჩვიოს და ისწავლოს დაზოგვა. შენახვა, გონივრად მოხმარება ყოვლისა, რასაც ღმერთი მას მისცემს. ეს რომ ყოველ კაცს ახსოვდეს, მაშინ ქვეყანაზე არ იქნება ესრეთი სიღარიბე, როგორიც არის ეხლა. საუბედუროდ, მრავალთა კაცთა ისეთი თვისება აქვს, რომელთა თვისი მონონებისათვის და გამოჩენისათვის არ ჰზოგავენ ხარჯს, ჰლუპავენ უმეტესსა ნაწილსა თვისის ქონებისასა. მდიდარი კაცი რომ ესრედ იქცეოდეს, ისიც ფრიად გასამტყუნებელია, ამისთვის რომელ უსარგებლო ხარჯი წარწყმედა არის ღვთისაგან მოცემულის ქონებისა. თუ მას გარდამეტებულად აქვს, ათასნი არიან სხვანი ღარიბნი და ყოველითურთ მოკლებულნი! მათ უნდა მოახმაროს და შეეწიოს მდიდარმა კაცმა, და არა უსარგებლოდ დაჰლუპოს თვისი ქონება. გარნა როდესაც ღარიბი კაციც ვალში ჩავარდება და უსარგებლო ხარჯს მოახდენს თავის მონონებისათვის, ის არის გამოუთქმელი უგუნურება და ცოდვა. მაგალითებრ, რამდენჯერ მოხდება, რომ სოფლის კაცი, გლეხი, სოფლის დღესასწაულს დღეს ორმოცს კაცს მიიღებს, ორ სამ დღეს ათრობს და აძლობს, ნახევარი წლის ნამუშევარს დაჰლუპავს და ხშირად ვალში შთავარდება.

გარნა მაცხოვარი გვასწავლის ჩვენ ზემომოყვანილი დარბევით არა მხოლოდ გარეგანს, ხორციელის ქონების დაზოგვასა და გონივრად მოხმარებასა. სიტყვა დავაღრმავოთ! კაცს, ადამიანს ღვთისაგან აქვს მონიჭებული სხვანიცა უძვირფასესნი, ვერცხლისა და ოქროისა, საჭმლისა და სასმელისა, ქონებანი და სიმდიდრენი. ისინიც არ უნდა დავლუპოთ და წარწყმედოთ, არამედ გონივრად და სასარგებლოდ მოვიხმაროთ. ეს უფრო საჭირო არის, ვიდრეღა გარეგანისა, ხორციელისა ქონებისა და სიმდიდრისა დაზოგვა. საუბედუროდ და სამწუხაროდ, ზოგიერთი კაცი უგუნურად წარწყმედს და დაჰლუპავს არა თუ მხოლოდ ფულსა, ანუ სხვასა რამე ქონებასა, არამედ თვით სიცოცხლესა, ჭკუასა და გონებასა. იქმნება შენ გაგიგონია, ძმაო, ან კიდევ გინახავს ესრეთი მაგალითი: კაცი ყმანვილი, მრთელი ტანისა, მდიდრად მინიჭებული ღვთისაგან, ძლიერ კარგად სწავლობდა, რომელსა შეჰხაროდენ მისნი მშობელნი, და დიდსა ნუგეშსა მოელოდენ მისგან, რომელსა შეეძლო დიდი სარგებლობის მიცემა თვისი მამულისათვის, – დაივიწყა

ჭკუა და ნამუსი, განირყვნა, შთაფარდა საძაგელსა სნეულებაში და ლპება მისგან. ანუ ამაზე უარესი მაგალითი: კაცი გარია უღმერთოთა შორის, მიიღო მათგან საძაგელნი და ქვეყნის დამლუპავნი აზრნი, გადაადლო, უარ-ჰყო ყოველი კეთილობა და პატიოსნება, რაიცა უსწავლია, და შეიქმნა მტერი ღვთისა, მთავრობისა და საზოგადოებისა. ამისთანა შემთხვევა არის ღირსი ცრემლისა და გოდებისა. მან დაჰლუპა თავი თვისი; მან მოჰკლა თვისი მშობელი ჯავრითა, შეარცხვინა თვისი კეთილის-მყოფელი; მან დაჰლუპა ყოველივე ის სიკეთე და სარგებლობა, რაიცა შეეძლო მას მოეტანა, თუ არ გაფუჭებულიყო. ამისთვის ჩვენ, ქრისტიანეთა, გვმართებს ყოველთვის და ყოველი, რაიცა მოგვცა ღმერთმან ქონება, ნიჭი, გარეგანი თუ შინაგანი, დიდი თუ მცირე, არა წარვწყმიდოთ, არამედ ვიხმაროთ გონიერად და სასარგებლოდ; ხოლო უმეტესად უნდა გვახსოვდეს ის, რომელნიც არიან უძვირფასესნი. ღვთისაგან მოცემულნი ნიჭნი: სიცოცხლე, სიმართლე, ჭკუა, ბოლოს, უკვდავი სული, და არ დავლუპოთ, არ წარვწყმიდოთ იგინი, არამედ გონიერად მოვიხმაროთ, სადიდებელად ღვთისა და სასარგებლოდ მოყვასთა ჩვენთა. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიაში 1876 წელსა.

გლოცავთ თქვენ, ძმანო, ეკრძალე-ბოდეთ მათგან, რომელნი იგი წვალებასა და საცთურსა იქმან, გარეშე მის მოძღვრებისა, რომელი თქვენ გისწავიეს, და განეშორებით მათგან, რამეთუ ეგე ვითარნი იგი უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტესა არა ჰმონებენ, არამედ თვისსა მუცელსა და ტკბილად მეტყველებითა მით და კურთხევითა აცთუნიან გულნი უმანკოთანი (რომაელთა 16, 17-18).

ეს სიტყვები, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო არიან წმიდისა პავლე მოციქულისა, და წაკითხულ იქნენ წარსულ კვირასა მართლ-მადიდებლობისა წესის აღსრულებასა ზედა. განგებ გამოარჩია წმინდამან ეკკლესიამან ეს სიტყვები, – რომელთა შინა მოციქული პავლე გვაფრთხილებს ჩვენ, კაცთა მაცთურთ და საღმრთოისა სჯულისა წინააღმდეგის მეტყველთაგან, – წარსაკითხავად მართლ-მადიდებლობის წესის აღსრულებასა ზედა, ვინაიდგან თვით იგი წესი არის დანიშნული წმიდისა ეკკლესიისაგან ჩვენდა გასაფრთხილებლად და სასწავლებლად, რათა არა შევიწყნარებდეთ სიტყვათა მათთა, რომელნი არიან წინააღმდეგნი საღმრთოისა სჯულისა, ქრისტე იესოს მიერ მოცემულისა და მისთა მოციქულთა მიერ ქადაგებულისა.

მაცთურნი, საღმრთო სჯულის წინააღმდეგნი, წვალებისა და შფოთვისა აღმაცენებელნი ყოველთვის იყვნენ და ყოველთვის იქმნებიან ქვეყანაზედ. არავის არ უნდა უკვირდეს და არავინ მორწმუნეთაგანი არ უნდა სცდებოდეს მათი მიხედვით. თვით უფალმან იესო ქრისტემან წინასწარვე გვაუწყა ეს; თვით იმან ბრძანა, რომ სახარებას მისსა არა ყოველნი კაცნი მიიღებენ, არამედ მხოლოდ იგინი, რომელთა მამა მისი ზეციერი აღმოარჩევს და მოიყვანს მასთან. ამაზე მეტიც გვითხრა მაცხოვარმან. იმან ბრძანა, რომ მაცთურნი, სჯულის წინააღმდეგნი, უნებლივად გაჩნდებიან და საჭიროც იქნება მათი მოსვლა და წინააღმდეგობა, მისთვის, რათა რჩეულნიც მორწმუნენი ცხადად გამოჩნდნენ და გამოეყონ ურწმუნოთა. რა სახით? როგორ მოხდება ეს? უბრალო მაგალითით აგისხნი ამას. თუ ოდესმე შენ, ძმაო, შემთხვევა გქონდა და ურწმუნო კაცის გამობასა და ლაპარაკს დაესწარი, რას ჰგრძნობდი მაშინ და რა იფიქრე? გულგრილად მიიღე ეს ლაპარაკი? არათფერი მოძრაობა არ გაჩნდა შენს სულში? თუ ასეა, მეშინია, რომ თვით შენ ან ურწმუნო ხარ, ან სუსტია და მკვდარი შენი სარწმუნოება; და თუ იმ დროს შენი გული აღუღდა, თუ ისე გენყინა შენ იმ წინააღმდეგის გამობა, რომ თითქოს საკუთრად შენ დაგჩაგრეს, ანუ მოინდომეს მოტაცება შენგან ისეთი ქონებისა, რომლისა მოკლება სიცოცხლეს გაგიმწარებს, იცოდე, რომ მორწმუნე ჰყოფილხარ. კაცი და ყოველნი მისნი ნიჭნი და ღონენი გაიზრდებიან, გამავრებიან ჭიდაობით, ბრძოლით. მსგავსადვე, კაცის სარწმუნოებას და ერთგულობას თუ მომჭიდავე და მტე-

რი არა ჰყავს, რით უნდა გამოჩნდეს იგი და გაილესოს? სწორედ ამ მიზეზისათვის მიუშვებდა და მიუშვებს? ღმერთი ურწმუნოთა კაცთა გმობად და წარმოთხევად მათისა ურწმუნოებისა.

ახლაცა არიან, ძმანო, ურწმუნონი კაცნი ქრისტიანეთა შორის, და არა თუ არიან, არამედ საუბედუროდ, სამხილებელად და განსალვიძებლად ჩვენდა იგინი უმეტესად მრავლდებიან, და მათი გმობა და საცდური არის უმძიმესი, უმწარესი და უძვირესი ყოველთა უწინდელთა მაცთურთა და წინააღმდეგთა. ამისთვის ჩვენცა, აწინდელნი თქვენნი მოძღვარნი, თანამდებ ვართ უფრო ხშირად ლოცვად და თხოვად თქვენდა, ძმანო: **ეკრძალებოდეთ მათგან, რომელნი იგი წვალებასა და საცთურსა იქმან, გარეშე მის მოძღვრებისა, რომელი თქვენ გისწავის, და განუშორებით მათგან?** მაგრამ საკმაო არ არის მარტო ეს, რომ შეგეხვეწო თქვენ მათგან გაშორება, არამედ ისიც ფრიად საჭირო არის, რომ ამასთანავე გიჩვენო რამდენნიმე ნიშანნი და გარემოებანი, რომლითა მიერ შეიძლო შეტყობა და გარჩევა მათი. ეს მისთვის, რომ იგინი არიან მაცთურნი, იგინი, ვითარცა იტყვის მოციქული, **ტკბილად შეტყვევლობითა და კურთხევითა, აცთუნებენ გულთა უმანკოთასა.**

პირველი ნიშანი და თვისება ახლანდელთა მაცთურთა ის არის, რომ იგინი თვის ლაპარაკში აურევენ სულიერსა და ხორციელსა, ქვეყნიერსა და ზეციერსა, სამოქალაქო წყობილებასა და საღმრთოსა სჯულსა, სარწმუნოების სწავლასა და სოფლის მდგომარეობასა. ორთა ამათ განყოფილთა და განსხვავებულთა საგანთა იგინი არ განჰყოფენ, არამედ ორივეს ერთად ჰზრახვენ და ჰგმობენ. რადგან იგინი სწუნობენ ზოგიერთთა სამოქალაქო წესდებულებათა და ქვეყნის ჩვეულებათა, – სიმართლით თუ უმართლოდ, ეს სხვა კითხვა არის, – ამისთვის იგინი საღმრთოსა სჯულსაც მათთანვე ერთად ჰგმობენ? არ მიჰხედვენ იმას, რომ საღმრთო სჯულის სწავლა და საგანი და სამოქალაქო წყობილება და ქვეყნის მდგომარეობა ერთი და იგივე საგანი არ არის. ვსთქვათ, რომ რომელნიმე სამოქალაქო წყობილებანი და ქვეყნის ჩვეულებანი და წესნი ცუდნი არიან და დასაწუნებელნი; რა გამოდის აქედგან, რა ბრალი აქვსთ ამაში ჩვენსა სარწმუნოებასა? სამოქალაქო წყობილებანი, სახელმწიფო სჯულნი და კანონნი არიან მოგონებულნი და დაყენებულნი კაცთაგან, და იმათ ისეთი დამოკიდებულება არა

აქვს საღმრთოსა, ღვთისაგან მოცემულსა, სჯულსა ზედა, რომ მათი სიკუდილისათვის პასუხისგებაში ჩაადგონ, დაიწუნონ და უარ-ჰყონ საღმრთო სჯული. გარნა თვით მათ, მაცთურთა, კარგად არ იციან ეს განსხვავება შორის საღმრთოსა სჯულისა და სამოქალაქო წყობილებისა, მაგრამ განგებ აურევენ ორთა ამათ საგანთა, მისთვის, რათა უადვილესად აღასრულონ თვისი საიდუმლო განზრახვა და გულის-თქმა. რაში მდგომარეობს მათი განზრახვა? იმაში, რომ მსმენელნი მათნი და დამჯერებელნი მათისა სიტყვისა გაჰხადონ წინააღმდეგი სამოქალაქო სჯულისა და მთავრობისა. მათ იციან, რომ, ვინც მტკიცე არის სარწმუნოებასა შინა და კეთილმსახურებასა, ადვილად არ აჰყვება მათსა ბოროტსა განზრახვასა, ძნელად გახლევს სამოქალაქო მთავრობის და სჯულის წინააღმდეგი; ამისთვის სცდილობენ იგინი ჯერ შეარყიონ მსმენელის გულში სასოება ღვთისა და მით უადვილესად დააჯერონ თვისსა ბოროტსა აზრსა.

მეორესა ნიშანსა გეტყვი. ზოგიერთნი აწინდელნი მაცთურნი სრულიად სხვასა ღონესა და ხერხსა ხმარობენ, რათა მოგიყვანონ თვის აზრზედ და ნებაზედ. იგინი გეტყვიან, რომ თვით საღმრთო წერილი ასწავლის მასვე, რასაც იგინი ჰქადაგებენ, კიდევ მოგიყვანენ საღმრთო წერილიდგან სიტყვებს, რომელნიც ვითომ ამტკიცებენ აზრსა. ამასთანავე დაუმატებენ, რომ ვითომც მათ ებრალებიან ღარიბნი და დაცემულნი კაცნი, და ჰსურთ მათი აღდგენა და ბედნიერება; ერთი სიტყვით როგორათაც იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, „ტკბილად მეტყველებითა და კურთხევითა,“ გააგრძელებენ შენთან ლაპარაკს, რათა მით უადვილესად მოგინადირონ, – გარნა ესე ყოველი არის მცბიერება და სიცრუე. კარგად რომ დაუკვირდე მათს ლაპარაკს, ყოველ მხრივ რომ გაჰსინჯო და ფესვამდის რომ განიხილო და შეიტყო მათი აზრი და მისწრაფება, სწორედ გაგახსენდება თქმული იმავე წმიდა მოციქულისაგან რომელ ეგე ვითარნი არა უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტესა ჰმონებენ, არამედ თვისსა მუცელსა. სწორედ თვისსა მუცელსა ჰმონებენ იგინი, ამისთვის, რომ ქვეყნის სარგებლობასა და ღარიბების შებრალებასა იგინი მხოლოდ ენით ჰქადაგებენ, და საქმით კითხვით არ გაანძრევენ, არამედ ჰსურთ, რომ ქვეყანაზედ იყოს ისეთი წყობილება, რომელსა შინა მათებრ უქმთა და უსაქმთა კაცთა შექცეულსა უჭირველად და უშრომელად ცხოვრება

და განცხრომა.

მესამესა ნიშანსა გეტყვი, ბოლოს. აწინდელნი მაცდურნი გააკვირვებენ ხოლმე უმანკოთა და უბრალოთა კაცთა, და ზოგიერთნი იქნება კიდევ შეაშინონ, მით, რომ ვითომ იგინი არიან ნასწავლნი, განათლებულნი; ზოგიერთნი მათგანნი ყოფილან უცხო ქვეყანაში: უნახავსთ და გაუგონიათ მუნ ლაპარაკი ფრიად სწავლულთა კაცთა, და რომელ ყველა მათი ამრები დაფუძვნებულია აწინდელსა დიდსა სწავლასა და განათლებასა ზედა. მაგრამ ადვილად ნუ დაიჯერებ ამას ყოველსა. მათი განათლება დიდად საეჭვო არის, სწავლა მათი ზედა-პირი, თხელი და უსაფუძვლოა. საფუძვლიანი სწავლა მოითხოვს დიდსა შრომასა და მოთმინებასა, ხოლო მათ არც პირველი აქვსთ და არც მეორე. ზოგიერთთა მათგანთა უყვართ მოგზაურობა განათლებულ ქვეყნებში, მაგრამ რა უნახავთ მუნ და რა უსწავლიათ? საუბედუროდ, მათი მოგზაურობა განათლებულ ქვეყნებში დაემსგავსება იმას, როგორც ერთი შინაური პირუტყვი, რომელიც არის მდიდარი კაცის უკანა ეზოში, ჰნახავს ნაგავსა და ნეხვსა, მას შინა ჰგორავს და გაიწუმპება და ჰგონია, რომ იმ ეზოში და იმ სახლში იმაზე უკეთესი არაფერი აღარ არის. განათლებულ ქვეყნებში დიახ მრავალი არის ღირსი ქებისა, სწავლისა და მიბაძვისა, გარნა ნეხვიცა მრავალია მუნ. ხოლო ზოგიერთნი საცოდავნი და საბრალონი ჩვენნი ყმანვილნი კაცნი, როდესაც უცხო ქვეყნებში წავლენ, იმას კი არ უყურებენ და სწავლობენ, რაც არის იქ პატიოსანი და ღირსი ქებისა და ბაძვისა, არამედ გაისვრებიან იქაურსა ნეხვსა შინა და აქაც იმას მოგვიტანენ, თითქოს ჩვენში ეს მასალა ნაკლები იყოს.

ბოლოს, ამ ერთი სიტყვით დავასრულებ აწინდელსა უბნობასა. თუ შემცდარი არა ხარ, არამედ მართლა მორწმუნე კაცი ხარ, ისიც უთუოდ გახსოვს, რომ სარწმუნოებაზე უძვირფასესი არაფერი აქვს რა კაცს, მამ ისე უნდა იცავდე შენს სარწმუნოებასა, როგორც უძვირფასესსა უსაყვარლესსა საუნჯესა, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ღმერთმა. ამინ.

სიტყვა,

თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიაში.

მოიხსენე დღე იგი შაბათი, და
წმინდა ჰყავ იგი.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! როდესაც კვირა დღეს მოვდივარ საღვთო ლიტურგიის შესასრულებლად წმიდასა ამას ეკლესიასა შინა, და გაუსწორდები ეკლესიის შესავალ კარებს, მაშინ გავიხედავ მარცხნივ, საიდგანაც ისმის უშვერი ყვირილი მოვაჭრეთა, ათასობით სხვა და სხვა სოფლებიდგან მოსულთა და აქაურთა მცხოვრებთაცა, რომელთა დაუეინყნიათ ზემო მოყვანილი მეოთხე მცნება: **წმინდა ჰყავ დღე იგი**, და რომელნი შეაგინებენ მეშვიდესა ამას წმიდასა დღესა ღვთისასა. სამწუხარო არის ამის ხილვა! მწუხარებით შევდივარ ეკლესიაში ლიტურგიის აღსასრულებლად. აქ ჩვენ, მორწმუნნი და ღვთის მმოსავნი, ვასრულებთ და ვისმენთ წმიდასა წირვასა და ღვთის სიტყვასა, ვაქებთ, ვადიდებთ და ვმადლობთ ღმერთსა; ხოლო თითქმის აქვე, მახლობლად წმიდისა ეკლესიისა, არის ერთი შფოთი, ყვირილი, ერთმანეთის მოტყუება, ხშირად ქურდობაცა, რომელნი წმიდასა დღესა შეჰბლაღვენ და ყოველს სხვა უბრალო დღეებზედ უარესად გამოაჩენენ. კვალად ვიტყვი: სამწუხაროა ამის ხილვა! ვისაც ჩვენს შორის მცირედი სიყვარული აქვს ჩვენი სჯულისა და ერთგულება ღვთისა, იმას არ შეუძლიან არ შესწუხდეს გულითა ამისთანა ხილვისაგან. ერთი გარემოება მომეტებულად ადიდებს ამ ცოდვას და უმეტესად გაამწარებს გულსა ჩვენსა. ჩვენს ქალაქში არიან მრავალნი ურიანი და არა მცირედნი მაჰმადის სჯულისანი. გუშინ რომ შაბათი იყო, ურიების დღესასწაული, უთუოდ ვერც ერთი ქრისტიანე ვერ დაინახავდა ებრაელთა ვაჭრობაში, ანუ სხვა საქმეში. ისინი სუყველანი იყვნენ პირველად თავის სალოცავში და მერმე ოჯახებში მოსვენებულნი. დღეს რომ ჩვენი დღესასწაულია, ისინი ჰხედავენ უმრავლესთა ქრისტიანეთა, მათის დღესასწაულის და სჯულის დამავინწყებელთა და შემარცხვენელთა. გარნა ქრისტიანე კაცი უნდა არცხვენდეს თავის სჯულს წინაშე ურწმუნოთა ებრაელთა? იგივე უნდა ვსთქვათ მაჰმადიანთა ზედა, აქა მცხოვრებთა. იგინიცა თავის დღესასწაულს ინახავენ, გარნა ჩვენ დღესასწაულს

დღეს ჩვენთანვე ვაჭრობენ.

შეძლებისდა გვარად ჩვენისა, ყოველთა ქუთაისის მახლობელთა სოფელთა შინა, ჩვენ ვარიგებთ და ვეხვეწებით ქრისტიანებთა, რომ არ მოდიოდნენ ქუთაისს კვირა და დღესასწაულის დღეს ვაჭრობისათვის. გარნა თქვენ, ქალაქში მცხოვრებთაღმე არ მითქვამს ჯერ ამაზედ დარიგება, – მაშინ, როდესაც თქვენთვის უფრო საჭიროა იგი. ვგონებ, რომელ ქუთაისში მცხოვრებნი უმეტესად დამნაშავე არიან ამ ცოდვაში, ვიდრე და სოფლის მცხოვრებნი. ქუთათლები რომ არ გადიოდნენ კვირა დღეს და არაფერს არ ჰყიდულობდნენ ბაზარში, სოფლებიც არ მოვიდოდნენ ამ დღეს აქა.

წმიდა ჰყავთ დღე იგი. კვირა ღვთის დღე არის. ამ დღეს მარტო ღმერთს უნდა ემსახუროს კაცი და ღვთის საქმე უნდა აღასრულოს. ექვსის დღის განმავლობაში კაცმა, თითქმის შთანთქმულმა სოფლის სხვა-და-სხვა შფოთში, შრომაში, მეშვიდე დღეს მაინც უნდა გაიღვიძოს სულით და გულით, ღმერთი გაიხსოვნოს და მყუდროდ, ლოცვით და სინმინდით გაატაროს დრო. მონასტერშიაც რომ სცხოვრებდე, ყოველ დღე წირვა-ლოცვას ისმენდე და წმინდად ატარებდე, მეშვიდე კვირა დღე, მაინც უფრო დიდი კრძალვით და სინმინდით უნდა გაატარო; გარნა შენ სოფლის კაცი ხარ და ამასთანავე ქალაქში მცხოვრები, ექვსის დღის განმავლობაში იქნება ღმერთიც არ გაგახსენდა, ერთხელაც ღმერთი გულმოდგინედ ვერ ილოცე – ნუ თუ კვირა დღეც ამაოებაში და ვაჭრობაში უნდა გაატარო! თუ ხშირად ასე მოიქეცი, ბოლოს გული გაგიგრილდება ღმერთზედ, სასოება დაგეკარგება და სრულიად წარგიტაცებს სოფელი და ცოდვა.

ყოველ კეთილ-გონიერს ქრისტიანე კაცს, რომელიც მძიმედ და გონიერებით უყურებს თავის საღმრთო ქრისტიანულ მოვალეობას, ერთი ზრუნვა უნდა ჰქონდეს ყოველთვის გულში, და ერთს საქმეს უნდა სცდილობდეს, იმას, რომელ სჯულის აღსრულება ჩვეულებად გარდაექცეს. ისე მტკიცედ მიწვეული უნდა იყო, ძმაო, ქრისტიანე, კვირადღეს წირვა-ლოცვის მოსმენას, რომელ თვით შენი გული და სინიდისი ძალას უნდა გატანდეს და არ მოგასვენებდეს, ვინემ არ წახვალ ეკლესიაში. თუ ღვთის მცნება დაბეჭდილი არა აქვს კაცს გულში, და მისი აღსრულება არ გარდაქცეულა ბუნების მოთხოვნილებად, მაშ სჯული ღვთისა არა აქვს მას მითვისებული.

მოკლედ, არა შეგვიძლიან აღვწეროთ რაოდენი სულიერი სიკეთე შეეძინება კაცს, თუ ერთი მაინც ეს მცნება მტკიცე ჩვეულებად დაემკვიდრა მის ბუნებაში. საკმაოა თქმად, რომ ის აღარ დაიძინებს ცოდვაში. ის არ იქნება დაკარგული სჯული-სათვის და ღვთისათვის. მცირე საქმე არ არის ეს, რომ კვირაში ერთს დღეს მაინც სრულიად წმინდად და უცოდველად ატარებდეს კაცი. ეს ერთი დღე, ბოლოს, გასწმენდს და გაანათლებს სხვათა მისთა დღეთა.

ნუ დაივიწყებ, ძმაო, მცნებასა ამას: **წმინდა ჰყავ დღე იგი**, და შეუდექი ამის აღსრულებას. აღსდგები რა დილით კვირას, სახლში ილოცე, რამდენიც იცი, და მერმე წადი და ცისკარიც მოისმინე. ვინც საღამოს დროზე დაიძინებს და დილით ადრე ადგება, ის უფრო სიმრთელით და მხიარულებით ატარებს თვისსა დღესა. თუ კითხვა იცი, ეცადე საღმრთო წერილი იქონიო ხელში, ან სხვა რამე წმიდა წიგნი და ისინი იკითხე. ესრე გამზადებული სულით და გულით, წახვალ წირვაზე და უფრო ნაყოფიერად მოისმენ წირვასა. ნაწირვებს, სადილის მიმღებმა, ეცადე რაიმე მცირე მაინც კეთილი საქმე აღასრულო. იქნება ვინმე იცი ღარიბი და საწყალი კაცი, მიეც იმას რაიმე შემწეობა საიდუმლოდ, რომ მარტვენამან შენმან არ შეიტყოს. იქნება ვინმე შენი მეზობელთაგანი არის სნეული და მწუხარე, მიდი და ნუგეში ეცი, იქნება ვინმე გყავს ნაცნობი, რომელსა უყვარს ლაპარაკი საღმრთოსა საგანსა ზედა, მიდი მათან და ილაპარაკე და გაატარე დროება. ყბედ, მეჭორე და ცილის მოსაქმე და მოლაპარაკე კაცთან არ მიხვიდე იმ დღეს. ბოლოს, საღამოს, მოისმინე მწუხრი და ასე, მოსვენებული ხორციელად, განახლებული სულიერად, შეუდეგი მეორე დღეს ექვსი დღის საქმესა და შრომასა. იცოდე, რომ კვირადღეს, მცირე ცოდვაც რომ ჰქმნა, ათ წილ უფრო დამნაშავე იქნები, ამისთვის, რომ ის არის ღვთის დღე.

არ დაემსგავსო, ძმაო, ცოფთა მათ და ცოცხალ-მკვდართა, რომელნი კვირა დღეს უფრო ცუდად ატარებენ, ვიდრე სხვა დღეებსა, რომელნი სწორედ ამ დღეს მოიცლიან ყოვლის ცოდვისა, სიმთვრალისა და ლხინისათვის, არამედ შენ ეცადე და **წმინდა ჰყავ დღე იგი**. ამინ.

მოძღვრება,

თქმული ქუთაისის კათედრის ეკკლესიაში.

განმარტება სამოციქულოისა: ეფესელთა, თავი 4, მუხლი 25–28.

დღეს, ძმანო, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენო, ჩვენ განვიზრახეთ განმარტება რაოდენთამე მუხლთა ეფესელთა მიმართ ეპისტოლეისაგან. ეს მისთვის, რომელ მუხლნი, რომელთა განმარტება ჩვენ გვსურს დღეს, იპყრობენ თვის შორის ისრეთა სწავლათა, რომელნი თითქმის ყოველი ნაბიჯის გადადგმაზედ არიან სახმარნი და სასარგებლონი. და ესრედ, შენეენითა ღვთისათა, შეუდგეთ უბნობასა.

ამისთვის განიშორეთ ტყუილი, იტყოდეთ ჭეშმარიტსა კაცად-კაცადი მოყვასისა თვისისა თანა, რამეთუ ვართ ურთიერთარს ასოებ. (ეფ. 4, 25).

ეს არის პირველი მუხლი იმ სამოციქულოისა, რომლისა ახსნას შეუდგეთ ახლა, შენეენითა ღვთისათა. ამ მუხლში წმიდა მოციქული პავლე შეგავგონებს ჩვენ, რათა მოვერიდოთ სიცრუის თქმას, სიმართლით და ჭეშმარტებით ვეტყოდეთ ერთი მეორესა. აქედგან თვით თქვენ ჰხედავთ, ძმანო ჩემნო, რა დიდად საჭირო არს სწავლა, რომელსა გვაძლევს ეს მუხლი, ყოველსა წამს, ყოველისა კაცისათვის, და რა დიდად საჭიროა, რომ ყოველთვის გვექონდეს ჩვენ იგი სახეში. რით განგვაღვიძებს ჩვენ მოციქული პავლე, რომ ყოველთვის ჭეშმარტებასა ვიტყოდეთ? მით, რომ ჩვენ ყოველნი ვართ ერთი მეორეს ასოები: **რამეთუ ვართ ურთიერთ ასოებ**, – ესე იგი ისე დაახლოებული ვართ ერთი მეორესთან, როგორც ერთი კაცის ასოები, ანუ სახსრები. მაშასადამე, კაცი როგორც თავის თავს არ მოატყუებს, ეგრევე თავისი მოყვასიც არ უნდა მოატყუოს, როგორც ხელი კაცისა, ასე ვსთქვათ, პირს არ მოატყუებს და ნაცვლად პურისა ქვას არ მისცემს საჭმელად, ეგრევე ერთმა კაცმა მეორე კაცი არ უნდა მოატყუოს, **რამეთუ ვართ ურთიერთ-არს ასოებ**. ერთი მეორის ასოები არათუ მხოლოდ მით ვართ ჩვენ, რომელ ერთი კაცისაგან ვართ შთამომავალი და ერთი სისხლი და ერთი ხორცი გვაქვს, არამედ მით, რომ თვით ამ ქვეყანაში, ამ ცხოვრებაში ისე დაახლოებული ვართ ერთი მეორე-

სთან, ისე საჭირონი ვართ ერთი მეორისათვის, როგორც ასო-
ები ანუ სახსარნი კაცის გვამში. როდესაც ჭეშმარიტებას და
სიმართლეს ვეტყვით და ვასრულებთ ურთიერთ შორის, მაშინ
ერთი მეორეს შევეწევი და სიცოცხლეს შევემსუბუქებთ;
როდესაც ვატყუებთ ერთი მეორეს, მაშინ ვანუხებთ და ვამ-
ძიმებთ.

ამასთანავე სიცრუეს მისთვის უნდა ვერიდებოდეთ, რო-
მელ სიცრუე არის თითქმის საფუძველი ყოველთა სხვათა ცო-
დვათა. ზოგიერთი ცოდვა კიდევ დაინყება და კიდევ გათავ-
დება სიცრუით; და სხვანი ცოდვანი, თუ პირ-და-პირ არ აღს-
რულდებიან სიცრუით, მაინც სიცრუე არ შეიძლება არ გაე-
რიოს მათში. მაშასადამე, ვინც სიცრუეს განეშორა და ყო-
ველთვის ჭეშმარიტებას იტყვის, მან ამით შესავალი დაუხმო
ყოველს ცოდვას თავის გულში.

მესამედ, სიცრუეს მისთვის უნდა ვერიდებოდეთ, რომელ
ეს ცოდვა არის ერთობ მდაბიო, შემარცხვენელი და გამაფუ-
ჭებელი კაცის სინდისისა. სიცრუეს იტყვიან ისრეთნი პირნი,
რომელნი არიან გარყვნილნი და ურცხვნი და რომელთა
აქვს ხასიათი მონებრივი, მდაბიო. ცრუ კაცს რომ შეეძლოს
კარგად დაფიქრება, მალე მიჰხვდება, რომ იგი თავის თავს
უფრო ატყუებს, ვიდრეღა სხვას. მას ჰგონია, რომ მისი მსმე-
ნელი ხშირად დაიჭერებს მის სიტყვას, და ის კი არ იცის, რომ
მას დიდი ხანია არავინ უჭერებს, და ყოველი კაცი დასცინის
და აძაგებს თავის გულში. თუ კი კაცს ცოტაოდენად თავის თა-
ვი მიაჩნია, თავის ღირსება ახსოვს, ერთი სიტყვით, თავი მოს-
წონს, იმან, მე გგონია, სიცრუე არაოდეს არ უნდა სთქვას.
თავის მოწონებას ჩვენ ვიტყვით არა უგუნურს, არამედ გონი-
ერს და კანონიერს. ყოველ კაცს უნდა ჰქონდეს, ძმანო ჩემნო,
გონიერი თავის მოწონება. რაც გინდა უკანასკნელი და საწყა-
ლი იყოს კაცი, მაინც არ უნდა დაივიწყოს, რომ იგი არის კა-
ცი, ადამიანი, რომელი ღმერთმან შეამკო ჭკუითა და გონები-
თა, ამაღლდა ყოველთა სხვათა ქმნილებათა ზედა, შთააბარა
მას მთელი ქვეყანა და ბოლოს, რომელიც საშინელ არს
თქმად, იმ ზომად ამაღლდა, რომ შვილად ღვთისად გაჰხადა.
ვისაც ცოტაოდენად ახსოვს ეს, იგი როგორღა დაამდაბლებს
და შეარცხვენს ესოდენსა თავისსა ღირსებასა სიცრუის თქმითა.

ბოლოს, ერთი კიდევ მიზეზი უნდა ვუჩვენოთ სიცრუის
მოყვარესა. იმას ხშირად ჰგონია, რომ სიცრუის თქმით მოგე-

ბაში დარჩება, გარნა სასტიკად სცდება. სიცრუის მოქმელი, ვგონებ, თავის თავს უფრო ატყუებს, ვიდრე თავის მსმენელს. არ მომხდარა და არ გაგონილა, რომ სიცრუით კაცი გაკეთებულიყოს და გაბედნიერებულიყოს. სიცრუეზე დაფუძნებული სარგებლობა ემზგავსება ქვიშაზე აშენებულს სახლსა: იმას დაარღვევს პირველივე წინააღმდეგი შემთხვევა და განსაცდელი. ბოლოს, თუ გინდ რამე კიდევ მოიგოს კაცმა სიცრუის თქმითა, მაგრამ ცოდვა რომ ჰქმნა, თავი შეირცხვინა, სჯული დაარღვია, ამის ფასი მოგება რა ექმნება მას. ამისთვის განვეშორეთ ტყუილსა, ვეტყოდეთ კაცად-კაცადი ჭეშმარიტებასა, რამეთუ ვართ ურთიერთ არს ასოებ.

გული გინყრებოდენ და ნუ სცოდავთ; მზე ნუ დაჰვალნ განრისხებასა თქვენსა. როდესაც გესმის, ძმაო ჩემო, ეს სიტყვები: „გული გინყრებოდეს“, არ იფიქრო, რომ მოციქული პავლე წყრომის და მრისხანების ნებას გაძლევდეს, რადგანაც იმან იცის, რომელ ჩვენი დაცემულის ბუნებისათვის შეუძლებელია ზოგჯერ მაინც გულის წყრომა არ მოუვიდეს კაცს, ამას დაგიტომობს და გეტყვის: რადგანაც შეუძლებელი არისო გული არ გინყრებოდესო, იმოდენა მაინც ეცადე, რომ ცოდვად არ გადიქცეს გულის წყრომაო. მართლა, არა თუ შეუძლებელია, რომ გულის წყრომა არაოდეს არ ჰქონდეს კაცს, არამედ, ვგონებ, რომ ცუდი ნიშანიც იქნებოდა, თუ კაცს რომელსამე არაოდეს არ მოუვა გულის წყრომა. როდესაც რამეს ცუდს და საძაგელს ჰხედავ შენი მოყვრის მოქმედებაში, ჰხედავ, რომ კაცი მძლავრი და უსინდისო ახრჩობს საწყალსა და უბედურსა კაცსა, ჰხედავ, რომ მზაკვარი და ცბიერი კაცი მარადის ატყუებს ქვეყანასა და ფარისევლობს, ჰხედავ გარემო შენსა სიცრუესა, უსამართლობასა, გარყვნილებასა, და მაინც გული გრილი გაქვს, გული არ გინყრება, არაფერს ჰზრუნავ – მეშინის, რომ ვაი თუ შენში მკვდარ არს ყოველი კეთილი გრძნობა და სათნოების სიყვარული. ყოველთა ესრეთთა შემთხვევათა შინა გულის-წყრომა არის კანონიერი და კეთილი, გარნა იგი უნდა იყოს შეზავებული სიყვარულითა, სიბრაღულითა და სურვილითა, რომ, რაც შენი მხრიდგან შეიძლება, შეავიწროვო ქვეყანაზე ყოველი ბოროტება და სიცრუე და განაძლიერო სიმართლე და პატიოსნება. გარნა, როდესაც გულის-წყრომა მომდინარეობს ამპარტავნებისაგან, ანგაარებისაგან, ანუ სხვათა ამის მსგავსთა გრძნობათაგან, მაშინ აღვი-

ლად შთაგადგებს შენ იგი ცოდვასა შინა, მაშინ შენ უნდა მალე დააცხრო ესრეთი გულის-წყრომა. ამისათვის იტყვის მოციქული: **მზე ნუ დაჰვალნ განრისხებასა თქვენსა**. მართლა, ვინ არ იყის რაოდენთა ცოდვათა შინა შთაგადგებს კაცს მრისხანება, მეტადრე უგუნური. როდესაც კაცი განრისხდება, მაშინ ყოველი, რაც არის მის სულში და გულში კეთილი თვისება და გრძობა, დაჩუმიდება და, ნაცვლად, აღდგებიან და აღიძვრებიან ყოველნი მხეცურნი თვისებანი და მიდრეკილებანი.

და ნუცა სცემთ ადგილ ეშმაკსა (27 მუხ.). რას ჰნიშნავს ეს სიტყვა, ძმაო, „ნუ მისცემთ ადგილს ეშმაკსა? ეს სიტყვა იმას ჰნიშნავს, რომ ნუ მისცემთ მაცთურს, ანუ ეშმაკს იმისთანა შემთხვევას და მიზეზს, რომლითაც მას შეეძლოს მიახლება თქვენდამი და წაწყმედა თქვენით. მართლა, ეშმაკი, ანუ სულიერი მტერი ჩვენი იმ ზომად გვაცთუნებს ჩვენ, რა ზომადაც თვითონ ჩვენ მივსცემთ მას მიზეზებს. მიზეზად ის მიიღებს ყოველსა ჩვენსა ცუდსა მიდრეკილებასა – უკრძალველობასა, დაუდევნელობასა, ზოგიერთი კაცი, ანუ უგუნურებით, ანუ ფარისევლობით, ყოველსა თვისსა ცოდვასა ეშმაკს მიაწერს: ეშმაკმა მაცთუნა, მტერმა შემაცდინაო. გარნა მოციქულის სიტყვებიდან სჩანს, რომ ჩვენ თვითონ ვაძლევთ მას შემთხვევას და მიზეზს, რომ გვაცთუნოს მან. ეშმაკი გიყურებს შენ და გამოსცდის, რით ხარ შენ ცუდი, რომელნი ცუდნი თვისებანი და მიდრეკილებანი ჰსუფევენ შენს შორის. თუ დაგინახა, რომ ანგაარი კაცი ხარ, მაშინ იმ ანგაარებით მრავალ ცოდვაში ჩაგადგებს; თუ შეგატყო, რომ გულფიცხელი ხარ, მაშინ იგი ამ კერძოით მოგეკიდება და დაგლუპავს. გარნა უმეტესად ყოველსა კაცი თავის გულში მაშინ აძლევს ადგილს ეშმაკსა, როდესაც იგი არის უქმი, არ უყვარს შრომა და მუშაობა. ამისათვის დაუმატებს მოციქული: **მპარავი იგი ნულარა იპარავნ, არამედ უფროსლა ჰშურებენ და იქმოდენ კეთილსა თვისითა ხელითა, რათა აქვნიდეს მიცემად, ვის იგი უხმდეს (28 მუხლი).** არა თუ სხვას წაართვას, ან მოჰპაროს კაცმა, არამედ, პირიქით: უნდა მისცეს გაჭირვებულსა კაცსა, და ამისთვის თვისი საკუთარი ხელით უნდა იშრომოს, შეიძინოს და მისცეს ღარიბსა. ქურდობა, მპარაობა საზარელი ცოდვა არის. ქურდობა უმეტეს ნაწილად წარმოსდგება ზარმაცობიდან, უსაქმურობიდან. თუ კაცი შრომის მოყვარეა, ბეჭითი, მეცადი-

ნე, ყოველთვის იშოვნის სარჩოს. ქურდობით კაცი ვერ გაბედნიერდება, არამედ უმეტეს ნაწილად დაუბედურდება. ვგონებ, ქურდი კარგად რომ დათუქრდეს ამაზედ, აღარ გააგრძელებს თვის საძაგელს მოქმედებას, რომელიც მას ერთხელ დაჰლუპავს.

გარნა მეშინის, რომ სიტყვა ზომამზედ მეტად გაგრძელდა. ღმერთს ვსთხოვ, რომ რაც ვსთქვი, იქიდგან ცოტაოდენი მაინც დაიხსოვნოთ, ისარგებლოთ. ამინ.

სიტყვა

თქმული 6-ს დეკემბერს 1883 წელსა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიის ეკლესიაში, რუსულს ენაზე.

უმჯობეს არს მოკლებული სიბრძნითა (სწავლითა) შიშითა ღვთისა, ვიდრეღა წარმატებული სიბრძნითა (სწავლითა) და გარდამხთომელი სჯულისა. (ზირაქ. 19, 21).

ცოდნა, სწავლა, განათლება – აჰა უმთავრესი სურვილი და საზოგადო მეცადინეობა ახლა ყოველთა კაცთა, განსაკუთრებით მშობელთა. ჩვენი საუკუნე მომეტებულად განსხვავდება მისწრაფებითა სწავლისა და განათლებისადმი. ჩვენს დროში კაცი, მოკლებული სწავლასა, საცოდავ კაცად ითვლება, ხოლო უმეცრება – ყოველივე ბოროტების წყაროდ; მსგავსადვე ამისა, მეორეს მხრით, ყველა ხალხის წოდებაში განათლების გავრცელება ითვლება წამლად ყოველთა უბედურებათა. გარნა ზემოდ მოყვანილ სიტყვებში ისუ ზირაქი, რომელიც თავის დროში არა თუ განათლებულ კაცად ირიცხებოდა, არამედ უწოდებდენ ბრძნად, თითქმის ამდაბლებს ცოდნას, სწავლას, როდესაც ამბობს: უმჯობეს არს მოკლებული სწავლითა, გარნა ღვთის მოშიში, ესე იგი კეთილ-მოქმედი, ვინემ წარმატებული სწავლითა და სჯულის გადამხდომი, ესე იგი უსჯულო. მაგრამ ზირაქი აქ არ იწუნებს სწავლასა, არც იმას იტყვის, რომ სწავლა, ცოდნა

თავის-თავად უსარგებლო, ანუ მავნებელი იყოს; ის მხოლოდ იმ აზრს-გამოსთქვამს, რომ ერთსა მართო სწავლასა, თვინიერ კეთილ ზნეობისა, არა აქვს დიდი ფასი. ამაზედ კი არ შეიძლება არ დაეთანხმოს კაცი. ჩვენ კლდევ უმეტესად გავკადნიერდებით და დაუმატებთ, ანუ, უმჯობეს არს თქმა, განვამტკიცებთ აზრსა ზირაქისასა და ვიტყვი, რომ ერთი მხოლოდ ცოდნა, ანუ განათლება, თვინიერ შესაფერი კეთილი ზნეობისა, მოუტანს საზოგადოებას და თვით სწავლის შემძენსაც უმეტესად ვნებას, ვინემ სარგებლობასა. გარნა, მაგიერად, თვითვეული თქვენგანი დაუყონებლივ დამეთანხმება, რომ ყველაზე უმჯობესი და სასურველი ის არის, როდესაც კაცი მდიდარია ცოდნითა და, მასთანავე, მტკიცე ქრისტიანობრივითა ზნეობითა.

მართლა, ცოდნა არის მხოლოდ გზა, საშუალება უმაღლესი მიზნისადმი მიმყვანებელი, და იმდენად უნდა დაფასდეს იგი, რამდენადაც ეხმარება კაცს ამ მიზნის მისაღწევად. რა არის მიზანი სწავლისა? სად უნდა მიიყვანოს კაცი ცოდნამ, სწავლამ? მე ვფიქრობ, რომ აქ, ამ სასწავლებელში, რომელშიაც მრავალნი ყრმანი ატარებენ თვის ცხოვრების უკეთესთა წელთა, გასამდიდრებელად და შესაძენად სხვადასხვა სწავლისა, უადგილო არ იქნება მივაქციოთ ყურადღება ამ კითხვებს. მაგრამ, სანამ ამას გადავსწყვეტდეთ, მივაქციოთ ყურადღება იმაზე, თუ როგორი წარმოდგენა აქვსთ სწავლის მიზანზე სხვადასხვა სასწავლებელთა მონათვეებს. სამწუხაროდ, უმეტეს შემთხვევაში, მათ არა აქვსთ სახეში განსაკუთრებით უმაღლესი მიზანი სწავლისა. ისინი ხშირად ბეჭითად სწავლობენ, ცდილობენ ყოველივე ღონისძიებით შეასრულონ კურსი სწავლისა მხოლოდ მისთვის, რათა მოიპოვონ რომელნიმე უფლებანი, მაგალითად: შევიდნენ სამსახურში, მიიღონ ჯამაგირი, ჯილდო, ერთი სიტყვით, ისარგებლონ სწავლითა მხოლოდ თავის გარეგანი, ნივთიერი მდგომარეობის ამაღლებისათვის. მართალია, არ შეიძლება ვსთქვათ, რომ ცოდვა რაიმე იყოს, როდესაც კაცი თავის განათლებით კანონიერად ისარგებლებს, რომ თავის ნივთიერი მდგომარეობა გააუმჯობესოს. კიდევ საჭიროა და კარგი, რომ თვითვეული პირი სარგებლობდეს თავის ცოდნითა, სხვათა შორის, გაუმჯობესობისთვის თავის ცხოვრებისა, – და ეს მით უმეტეს საჭიროა, რომ ღარიბი კაცი ყოველთვის გაჭირვებულთა, და მისთვის არ შეუძლია თავისუფლად ლტოლვა და

მიღწევა თვით იმ უმაღლესი ქრისტიანობრივი მიზნისადმი, რომელზედაც ჩვენ ვამბობთ. მაგრამ მაინც, ყოველს შემთხვევაში, სამწუხაროა, როდესაც ვხედავთ, რომ ნამეტანი ნაწილი სწავლულთა დამყარებულნი არიან სწავლის დაბალ მიზანზე. არა ამაში მდგომარეობს უმაღლესი მიზანი სწავლისა და განათლებისა, და თრიალდ სამწუხაროა და გასაკიცხავი, როდესაც განათლებული კაცი მხოლოდ ამ მიზნისადმი ილტვის. სანუგეშოდ, ყველა სასწავლებელში არიან არა მცირე რიცხვი ყრმათა, რომელნიც სწავლობენ ბეჭითად და ერთგულად მხოლოდ მისთვის, რომ თვით სწავლა ანუგეშებს მათ. მართლა, ვის სწავლულთაგანს არ გამოუცდია, თუ როგორ სასიამოვნოა სხვადა-სხვა საგნების შესწავლა და შეძენა ცოდნისა სხვადა-სხვა საგანთა ზედა, ღმერთმა დანეგრვა კაცის სულში მისწრაფება ცნობისადმი, და არ შეიძლება არ გავიხაროთ იმ ბავშვებზე, რომელთაც სწავლის შეძენა გაახარებს და ყოველივე წარმატება საგნებში განაღვიძებს უმეტესსა მეცადინეობასა. ამისთვის მართლად ამბობენ, რომ სწავლა, განათლება თავის თავად კარგია და სასარგებლო, რადგან აღამაღლებს და გაამდიდრებს კაცის გონებას, მაგრამ მაინც არ შეიძლება ვთქვათ, რომ იგი თვით იყოს მიზნად თავისა თვისისა არა! იმან უნდა მიიყვანოს კაცი მეორე და უმაღლესი მიზნისადმი, და ეს უმაღლესი მიზანი არა სხვა რაიმე არს, გარნა ზნეობითი განვითარება და გაუმჯობესობა კაცისა.

განათლება მართო მაშინ არის კარგი და მხოლოდ იმისთანა განათლება არის კარგი, რომელიც აღამაღლებს და გააკეთილებს კაცსა ყოვლის მხრით, და არა მხოლოდ ერთსა, თუ გინდ უმაღლესსა, მისსა ბუნების მხარესა. თვითონ სწავლა არის ორპიროვანი იარაღი; შეიძლება კაცმა მოიხმაროს ის კეთილ საქმეზედაც და ბოროტზედაც, სასარგებლოდ და საზარალოდ თავისა თვისისა და სხვათა. საქმე უმაღლესია სიტყვაზე, ცხოვრება უძვირფასესია სწავლაზე. სწავლამ, განათლებამ უნდა გააუმჯობესოს ყოველნი საქმენი ჩვენნი, მთელი ჩვენი ცხოვრება. რა სასარგებლოა, როდესაც კაცის გონება სავსეა მრავალ გვარი ცოდნითა, ხოლო მისი საქმე და ცხოვრება სრულებით არ განსხვავდება უსწავლელ კაცთა საქმისა და ცხოვრებისაგან. **ვინ არს ბრძენ და მეცნიერ თქვენ შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან საქმენი თვისნი**, (იაკ. 3, 13), იტყვის წმიდა იაკობ მოციქული.

და თქვენც, საყვარელო მონათფენო ამა სასწავლებელისა, როდესაც შეხვალთ ცხოვრებასა შინა, დაუმტკიცეთ ყველას თქვენი განათლება თქვენითა საქმითა და ცხოვრებითა. გქონდესთ სახეში, რომ ახლაც, ჩვენს დროში, ბევრნი არიან, რომელნიც ეჭვით უყურებენ სწავლას და განათლებას. უმეტეს ამისა, ახლა ბევრნი არიან ისეთნი პირნი, რომელნიც არა თუ ამდაბლებენ სწავლას, არამედ პირდაპირ მავნებელად სთვლიან ახლანდელსა განათლებასა. მრავალნი, და ისიც არა უგუნური კაცი, პირ-და-პირ ამბობენ, რომ ახლანდელი განათლება აფუჭებსო ხალხს და მის ზნეობასაო. ძლიერ სანყენია ეს აზრი ჩვენთვის და მათთვის, რომელთა მრავალნი წელი სიტყვისა გაგვიტარებია სწავლაში. მაგრამ უნდა გამოვტყდეთ, რომ ესაა მრავალნი, ესრედ წოდებული განათლებული პირნი, აძლევენ მიზეზს ამის თქმისას არა-მოსაწონითა თვისითა ყოფაქცევითა. განმეორებით მოვიქცევი თქვენდამი, საყვარელო მონათფენო, ესადეთ გაამართლოთ წინაშე ყოველთა განათლებელთა პირთა სარგებლობა სწავლისა თქვენი კეთილი, პატიოსნური და ქრისტიანული ცხოვრებითა. ამინ.

სიტყვა

თქმული ქუთაისის სობოროსა შინა შემდეგ წესის აგებისა მიცვალებულს ქუთაისის ბანკის დამამყარებულს და მმართველს ბესარიონ ლოლაბერიძესა ზედა 1879 წ. მარტის 7 დღესა.

ძმანო ქრისტიანენო! ვგონებ, რომ დღეს მთელს ჩვენს ქალაქში არ არის არც ერთი კაცი, რომელიც არ ჰგრძნობდეს მძიმესა მწუხარებასა, მხედველი ამის კუბოისა და მას შინა მღებარის მიცვალებულისა. არა თუ მისნი ნათესავნი და მეგობარნი, არამედ ყოველნი, რომელთაც გაგონილი ჰქონდა ვინ იყო იგი და რა კაცი იყო, დღეს არიან ღრმად შეწუხებულნი მისის სიკვდილისაგან. მართლაც, ვინ არ შესწუხდება, მხედველი ასე უდროვოდ მისის გარდაცვალებისა! ჩვენი ქვეყანა, ჩვენი საზოგადოება, სამწუხაროდ, ყოველად ღარიბია ამის

მსგავსითა პირებით. არა თუ ღარიბი ვართ, თითქმის არავინ არ არის ჩვენს შორის ისეთი პირი, რომელსაც შეეძლოს მთელი საზოგადოების ყურადღების და მინდობილების მიზიდვა. მიცვალებულთ კი იყო ერთი ისეთი პირი. იგი იყო შემკული მაღალი ჭკუითა და სხვათა სულიერთა ნიჭთაგან, რომელნი იყვნენ დამუშავებულნი ღრმა და საფუძვლიანი სწავლითა. ამასთანავე ცხოვრება და საქმენი მისნი ყოველთვის იყვნენ ყოვლად სასარგებლო და წარმოსადეგი ქვეყნისათვის. საზოგადოებისაგან მას ჰქონდა მინდობილი დიდი საქმე, რომელსაც იგი ჰმართავდა ჭკუით და წარმატებით. და. აჰა ესე რა, იგი გარდაიცვალა უცბად, უდროვოდ და ვერ მოასწრო მან თვისი საქმის სისრულეში და სიმწიფეში შეყვანა. ვინ არ შესწუხდება, ვინ არ დაჰლონდება და არ დაჰყოფრდება, მხედველი ესე უდროვოდ მისი გარდაცვალებისა!

გარნა, ძმანო ქრისტიანენო! თუმცა იგი მართლა უდროვოდ გარდაიცვალა, თუმცა მას კიდევ მრავალი სიკეთის და სარგებლობის მოტანა შეეძლო საზოგადოებისათვის, მაგრამ ჩვენ შეგვიძლია თავი ვინუგემოთ მით, რომ მან მაინც მრავალი სიკეთე და სარგებლობა მოიტანა თავის ქვეყნისთვის, მაინც დიახ პატიოსანი სახელი და ქება დასტოვა, მაინც ბევრი კარგი მაგალითი გვიჩვენა ჩვენი არ ვიტყვი, და საჭიროც არ არის აქ ვახსენო, რამდენი შრომა მიუღია მას თავიდგანვე, შემდგომ სწავლის დასრულებისა და სამსახურის დაწყებისა, ქვეყნის განათლებისათვის მარტო ერთს და ისიც უკანასკნელ მისის სიცოცხლის გარემოებას გავიხსოვნებ.

თამამად ვიტყვი, და ყოველთა მისთა მახლობელთა იციან ეს, რომ მან თვისი სიცოცხლე შესწირა იმ საქმეს, რომელიც მას ჰქონდა მინდობილი საზოგადოებისაგან. იგი გარდაჰყვა, ანუ, მდაბიურად ვიტყვი გარდააკვდა მისს სამსახურს. კარგახანია იყო იგი ავად, თან-და-თან სუსტდებოდა, მაგრამ არ იშლიდა ჩვეულებრივს შრომას. მისი მეგობარნი და ნათესავნი ურჩევდენ და სთხოვდენ, რომ ცოტა ხანს მოისვენოს, დაეთხოვოს სამსახურს, წავიდეს სადმე მოსარჩენად, მაგრამ არ დაუჯერა, ეშინოდა, რომ საზოგადო საქმეს არ მისცემოდა რაიმე ზარალი მისი განშორებით. ისე თავგადადებული იყო და მოყვარული თვისი საქმისა, რომ ლოგინში დაწოლაც არ მიინდომა, თუმცა ძლივს დადიოდა, თითქმის ფეხზე მდგომარე

გარდაიცვალა, უკანასკნელს სულის აღმოფშვინვამდი იყო შრო-
მაში და მუშაობაში. დიდია ეს მაგალითი! დიდია ამისთანა
თავგადადება სამსახურისათვის, მეტადრე ახლა, ამ ჩვენს დრო-
ებაში, როდესაც თითქმის ყოველნი სამსახურში მყოფნი სცდი-
ლობენ, რაც შეიძლება, ერთი მხრით, თავის გაუჭირვებელად
გაატარონ თავისი სამსახური და, მეორე მხრით, რაც შეიძლე-
ბა მომეტებული სასყიდელი და სარგებლობა გამოიტანონ სა-
მსახურიდგან. ძმანო! როდესაც მხედარი თამამად სდგას გა-
ხარებულს ომში, გარემოს მისსა ათასნაირი სიკვდილი ჰტერი-
ნავს, მაგრამ მას არ ეშინია, უშიშრად შეებმება მტერს, ხან-
და-ხან დაკოდილიც არ ჰშორდება ბრძოლას და მიიღებს სიკ-
ვდილს, მას ყოველი კაცი აქებს, გმირს ეძახის; მაგრამ, ვგო-
ნებ, უდიდესი ქების ღირსი არის ის კაცი, რომელიც, მსგავ-
სად საბრალისა ამის მიცვალებულისა, თავის სიცოცხლეს შე-
სწირავს, ასე თავ-დადებად ემსახურება საზოგადო საქმეს,
ჩუმად, მოთბინებით, არა-მხედველი, რომ მას ვინმე უყურებ-
დეს და აქებდეს, არამედ კიდევ ესმოდეს მრავალი ყვედრება,
ცილის წამება მტერთა და მოშურნეთაგან. მტერი, მოშურნე
თვით უკანასკნელს არა რაით შესანიშნავს კაცსა ჰყავს; მიც-
ვალეებულს, რასაკვირველია, ვითარცა გამოჩინებულს და შესა-
ნიშნავს პირს, მრავალი მტერი და მოშურნე ჰყავდა, რომელ-
ნიც მას ზედა მრავალს უსამართლოდ კიდევ სწერდენ და კი-
დეც იტყოდენ და უმეტესად უმძიმებდენ მას შრომას.

გარნა, რაიცა აქამომდე ჩვენ ვსთქვით, ის იყო სოფლიუ-
რი, ხორციელი საქმე. რაც მას ჩვენ ვუქვით აქამომდე, ისიც
ხორციელი იყო და სოფლიური. მართალია, ვინც ისე თავ-გა-
დადებად და ნაყოფიერათ აღსრულებს თავის მოვალეობას,
როგორც მიცვალებული, იგი ღვთის ნებას აღსრულებს, ღმერთს
ემსახურება, რადგანაც ღმერთიც ამას გვიბრძანებს და ამას
მოითხოვს ჩვენგან, რომ დაუცხრომელი შრომითა და მეცადი-
ნეობით ვატარებდეთ ჩვენსა ცხოვრებასა. გარნა, ძმანო ქრისტიან-
ნენო! რაც გინდა შესანიშნავი იყოს კაცი, თუ გინდ მთელს ქვეყა-
ნას აკვირვებდეს თავისი ჭკუითა და საქმითა, თუ სარწმუნოება
ღვთისა არ ჰქონდა, იგი იქნება მხოლოდ ამ სოფლის შვილი და
მუშაკი, იგი ქვიშაზე აშენებს თავის სახლს, მისი ქება და სახელი
იქნება მოკლე, ვითარცა ეს სოფელი და აქაური წუთი ცხოვ-
რება. იმასაც ვფიქრობ, რომ ყოველი მორწმუნე, ღვთის მოყ-
ვარე კაცი, როდესაც კუბოში დაინახავს მიცვალებულს, უპირ-

ველეს ყოვლისა იკითხავს თავის გულში, როგორი ქრისტიანე იყო იგი, ჰქონდა, თუ არა სასოება და სარწმუნოება? ახლა, ამ ჩვენ დროებაში, უმეტესად საჭიროა შევიტყოთ, მორწმუნე კაცი იყო, თუ არა ეს მიცვალებული? ახლა ერთი ახალი და შესანიშნავი გარემოება სწარმოებს ჩვენს საზოგადოებაში, ის, რომ ჩვენ ქვეყანაში ყოველნი ასაკოვანნი, მოხუცებულნი, ძველებურნი ქრისტიანენი ეჭვით უყურებენ ახალგაზდა თავის შვილთა და შვილის-შვილთა, მეტადრე მათ, რომელთაც რაოდენიმე განათლება მიუღიათ დიდ თუ მცირე სასწავლებლებში, და არა თუ ეჭვით უყურებენ, თითქმის არა სწამთ რომ იგინი ქრისტიანენი იყვნენ, სარწმუნოება ჰქონდესთ. მეტადრე, თუ მაღალი სასწავლებლიდგან გამოვიდა ვინმე, არავინ დაიჯერებს, რომ იგი იყოს მორწმუნე კაცი. სამწუხაროდ ჩვენდა და ყოველი თავის მამულის მოყვარის კაცისა, ეს ეჭვი უსაფუძვლო არ არის. ცხადად ჰხედავენ ძველებურნი კაცნი, რომ ახალგაზდობასა შორის სუსტდება და ეცემა სარწმუნოება ღვთისა და ქრისტიანობა. როგორი იყო ამ კერძოთ მიცვალებული? მორწმუნე ქრისტიანე იყო, თუ არა? თუ მას სარწმუნოება არ ჰქონდა, არაფერი არ ჰქონია, ყოველი მისი ქება და შრომა აქავე გაჰქარდება, ამ კუბოში. რისთვის მოიკლა მან თავი დაუცხრომელი შრომითა? უმჯობესი არ იყო, რომ ორიოდე დღე კიდევ ეცოცხლა ამ ქვეყანაში? გარნა, ძმანო ჩემნო! სანუგეშოდ ჩვენდა, გვაქვს მიზეზი და საფუძველი ვსთქვათ, რომ იგი იყო მორწმუნე ქრისტიანე კაცი. ხოლო ეს გარემოება, რომ ესრეთი განათლებული კაცი არ იყო ურწმუნო, არამედ ჰქონდა ცხოველი სარწმუნოება და ქრისტიანობა, კიდევ ერთხელ ცხადად ამტკიცებს იმ აზრს, რომ ურწმუნოება არ არის ნაყოფი სწავლისა და მეცნიერებისა, არამედ უმეტესად – უსწავლელობისა, ანუ ზედა-პირი, უსაფუძლო, სწავლისა. მართლა ვინ იყო და ვინ დარჩა ჩვენს ქვეყანაში ისე ღრმად და ვრცლად სწავლული და მეცნიერი, როგორადაც მიცვალებული ესე, გარნა მისმა სწავლამ და მეცნიერებამ არ გააქარვა მისი სარწმუნოება, არამედ უმეტესად დააღრმავა და გაამაგრა იგი. არა უსაფუძვლოდ იტყვის ერთი უდიდებულესთა ფილოსოფოსთაგანი, რომ ღრმა მეცნიერება კაცს მიიყვანს ღვთის სარწმუნოებისადმი, ხოლო ზედა პირი, უსაფუძვლო სწავლა – ურწმუნოებისადმი.

ხოლო შენ, საბრალო მოხუცო, მამავ ამა მიცვალებული-

სა! ჭემმარითად განუზომელი უბედურება გენია დღეს. ამის-
თანა შვილი ჩვენს ქვეყანაში არავის დაუკარგავს ჯერედ ჩვენს
დროებაში. გარნა მხნედ იყავ! ჩვენ, მოხუცებულთა კაცთა,
სახე და მაგალითი უნდა ვუჩვენოთ ახალგაზდობასა. ღვთის
მორჩილებით უნდა მივიღოთ ყოველი უბედურება და მწუხა-
რება. ამინ.

სიტყვა

თქმული ქუთაისის საპრობილის ეკლესიასა შინა 29 ავგისტოს.

რამეთუ ამან იროდი მიავლინა და
შეიპყრა იოანე, შეჰბორკილა იგი და
შეჰსვა საპრობილედ (მარკ. 6, 17).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! დღეს წმიდა
ეკლესია მოიხსენებს იოანე წინა-მორბედის და ნათლის-მცემე-
ლის თავის მოკვეთასა. ეს თქვენი ეკლესიაც არის ნაკურთხი
იოანე ნათლის-მცემელის სახელზე. და დღეს არის თქვენი
ეკლესიის დღეობა. რა განზრახვით მოხდა ეს, რომ თქვენი
ეკლესია იქმნა კურთხეულ იოანე ნათლის-მცემლის სახელზე?
იმ განზრახვით, რომ აქედგან თქვენ მიიღოთ სულიერი სწავ-
ლა, დარიგება და ნუგეში.

მართლა, წმიდა იოანე წინა-მორბედი და ნათლის-მცემე-
ლიც ისე იყო შებორკილებული და შესმული საპრობილეში,
ვითარცა ხართ თქვენ ყოველნი. მართალია, რომელ იგი იყო
დაპრობილი არა ბრალისა და ბოროტ-მოქმედებისა თვისი-
სათვის, არამედ სრულიად უბრალოდ, მტრის შესმენით. ახლაც
შეუძლებელი არ არის, რომ ვინმე თქვენგანიცა უბრალოდ
იყოს შესმული და დაპრობილი აქ. და თუ მართლა ვინმე
არის ესრეთი თქვენს შორის, თუ მართლა ვისმე თქვენგანს თვი-
სი სინიდისი არ ამტყუნებს იმ ცუდს საქმეში, რომლისათვის
აქ ჩასვეს იგი, იმან თავის გულში ამ სახით განიზრახოს: თუ
კი დიდი წინასწარმეტყველი, ქრისტეს ნათლის-მცემელი შთა-

აგდეს საპყრობილეში, და ღმერთმან მიუშვა ესრეთი უსჯულოება, და თუკი იგი, დიდი, წმიდა კაცი, არ დრტვინავდა, არამედ ჰმადლობდა ღმერთსა და დაემორჩილა ღვთის განგებას, მე ვინა ვარ ცოდვილი და უღირსი, რომ არ მოვითმინო ეს უბედურება-თქო. ამ სახით ანუგემოს თავის თავი მან, ვინც უბრალოდ იქმნა დაპყრობილი აქ.

მაგრამ, ახლა ათასში ერთხელ არ მოხდება, რომ ვინე შეიპყრან და ამ სახლში ვინმე შესვან სრულიად უბრალო და არა რაშიმე დამნაშავე. ახლა იმისთანა დრო და საუკუნე არ არის, რომ ეს მოხდეს. მაშასადამე, რა უნდა ჰქმნან და როგორ უნდა მოიქცნენ ისინი, ვინც აქ არიან დაპყრობილნი თვისის ბრალისა და ბოროტებისათვის? როდესაც კაცი შთავარდება რომელსამე უბედურებაში, რა უნდა ჰქმნას მან მაშინ? რასაკვირველია, თუ სრულიად უჭკუო და უგნური არ არის, მან ყოველი ღონე უნდა იხმაროს, რომ როგორმე გამოვიდეს ამ უბედურებისაგან. გარნა ეს შეიძლება მაშინ, როდესაც იგი შეიტყობს, რამ შთავადო ის უბედურებაში? თუ მიზეზი არ შეიტყო თვისი უბედურებისა და არ მოსპო ის მიზეზი, ვერაოდეს ვერ განთავისუფლდება უბედურებისაგან. თქვენც ესრედ უნდა მოიქცეთ. დიდ და გამოუთქმელ უბედურებაში ხართ თქვენ ახლა, მაგრამ მართო ის კი არ არის თქვენი უბედურება, რომ შეპყრობილი ხართ აქ. ამაზე უდიდესი უბედურება კაცისათვის ის არის, როდესაც ის შეპყრობილია ცოდვისაგან და ვნებისაგან. ცოდვამ დაგატყვევა თქვენ და შეგსვა ამ საპყრობილეში. მაშასადამე, თუ ვისმე თქვენგანსა ჰსურს გამოვიდეს ამ საპყრობილედგან, წინა-პირველად ეცადე გამოიყვანო თავი შენი სულიერი საპყრობილედგან, ესე იგი ცოდვისაგან. შეიტყე, რამ შემოგიყვანა აქ, რომელმა ცოდვამ? რასაკვირველია, თვითეულსა თქვენგანსა შეუძლია, რომ გულში ჩაიხედოს და უმჯობესად შეიტყოს მიზეზი თვისისა უბედურებისა. მაგრამ ჩვენც ჩვენი მხრით, რამდენიც შეგვიძლია, გიჩვენებთ რამდენსამე მიზეზებს.

ზოგიერთი თქვენგანი, უთუოდ, ერთხელ როდესმე იყო კაცი კეთილი და მართალი, და სცხოვრებდა ისე, როგორც სხვანი, მაგრამ ამ უბედურებაში შთავარდა მისთვის, რომ აპყვა და გაუამხანაგდა ცუდს და გარყვნილს პირებს. წინაპირველად მათ მიაჩვიეს იგი სმას, მთვრალობას; მერმე, როდესაც მოაკლდათ საშუალება სმისა და მთვრალობისა, ასწავლეს მას ქურდო-

ბა. რაკი კაცი ნამუსს დაჰკარგავს და ქურდობას დაინწყებს, მერმე კაცის მკვლელობაშიაც ადვილად შთავარდება. მაშასადამე, თუ გსურს, რომ გამოხვიდე ამ უბედურებისაგან, ცუდს ამხანაგებს განეშორე. თვალი მოგცა ღმერთმა და ჭკუა: თუ ვინმე ცუდს საქმეს გირჩევს, ნუ დაუჯერებ, თორემ დაიღუპები.

ზოგიერთი შთავარდა ამ საპყრობილეში თვისი სიხარბით და სიზარმაცით. შრომა ეზარებოდა და გამდიდრება ჰსურდა უშრომელად და მალე. ის არ იფიქრა, რომ ცუდად ნაშოვნი ცუდადვე დაეკარგება. მაშასადამე, იგინი უნდა ეცადონ, რომ, თუ ღმერთი აღირსებს აქედგან გამოსვლას, შეუდგენ შრომას, მეცადინეობას, მუშაობასა. სჯობია მცირედი ჰქონდეს კაცს და პატიოსანი იყოს, ვიდრედა ერთი წამისათვის გამდიდრდეს, და მერმე საუკუნოდ დაიღუპოს. ზოგიერთი კიდევ შთავარდა აქ თვისი გულ-ფიცხელობით, შურით და ცუდი ხასიათით. შურმა, ანუ სიძულვილმა, ანუ გულ-ფიცხელობამ მიიყვანეს იგი კაცის მკვლელობამდის. ამისთანა კაცი უნდა ეცადოს, რომ თვისი ხასიათი გამოიკვალოს. ერთი სიტყვით, ყოველმა თქვენგანმა აქ ყოფნით უნდა ისარგებლოს, შეინანოს, გული გაირეცხოს, სინიდისი გაიწმინდოს. თუ ასე მოიქცა, ამით იგი დასდებს დასაბამსა თვისი ბედნიერებისასა, შეარცხვენს თვის სულიერს მტერს, ასიამოვნებს ღმერთსა. ღმერთი ყოველთვის მოელის ჩვენს მონანებას და მოქცევას. საღმრთო წერილში თქმულ არს, რომ ანგელოზნი ღვთისანი ჰხარობენ ცათა შინა, როდესაც ჰნახვენ კაცსა ცოდვილსა, მონანებულსა და ცხონებულსა.

როდესაც, ამ სახით, გრძნობაში მოვა აქ დაპყრობილი და მოინანებს, მაშინ მიიქცეს იგი წმიდა იოანე ნათლის-მცემლისადმი და მოითხოვოს მისგან შუამდგომლობა ღვთის წინაშე. მან გამოსცადა, რა უბედურება არის დაპყრობა საპყრობილეში და შეეწევა სხვათაცა, რომელნი მისსავე სასჯელში არიან შთავარდნილნი. ამინ.

სიტყვა,

თქმული საპყრობილის ეკკლესიაზედ ქუთაისში.

ღვთის ამიერი იგი მწუხარება სინა-
ნულისა ცხოვრებისასა შეუნანებელსა
შეიქმს, ხოლო სოფლისა ამის მწუ-
ხარება სიკვდილსა შეიქმს.

სახლი ესე არის სახლი მწუხარებისა. უეჭველია, რომ თქვენ, ძმანო ქრისტიანენო, აქა დაპყრობილნი მწუხარენი ხართ და შეწუხებულნი. თუ სხვანი კაცნი, უცხონი, შორიდგან მხედ-ველნი თქვენი მდგომარეობისა, მწუხარებასა და სიბრაღულსა ჰგრძნობენ, როგორღა შეიძლება, რომ თქვენ თვითონ არ სწუხდეთ თქვენს თავზედ. გარნა რა ნაირია თქვენი მწუხარება? რა განუხებთ თქვენ უფრო? **ზემომოყვანილ სიტყვებში წმიდა მოციქული პავლე**, სულით წმიდით აგვისსნის ჩვენ, რომ მწუხარება ორნაირია: ერთი მწუხარება არის ღვთის მიერი, ანუ ღვთის გულისათვის. ღვთის მიერი მწუხარება ის არის, როდესაც კაცი სწუხს თავის უღირსებას, თავის ცოდვას, სწუხს, რომ ღმერთს განემორა, მისი მცნება დაარღვია, ნაცვლად კეთილი საქმისა ბოროტი საქმე ჰქმნა და მით გაამწარა ზეციერი მამა. დიახ კეთილია და პატიოსანი, ძმანო, ესრეთი სულიერი მწუხარება. იგი, როგორც იტყვის წმინდა მოციქული პავლე, გააჩენს კაცის გულში სინანულსა ცხოვრებისასა. ამით დაიწყება კაცის მოქცევა და ცხოვნება.

მეორე მწუხარება არის სოფლიური. ეს მწუხარება იმაში მდგომარეობს, როდესაც კაცი სწუხს რომელიმე სოფლიური ნუგემის მოკლებასა. ზოგიერთი კაცი, თუ რამე უბედურება დაემართა, სტირის და სწუხს, მაგრამ ღმერთზე აღარ ჰფიქრობს, და ავიწყდება, რომ ღვთისაგან არის ყოველიფერი – კაცის მწუხარებაც და სიხარულიც, ბედიც და უბედურებაც. ნაცვლად მისა, რომ ღმერთს მადლობა შესწიროს, სასოება არ დაჰკარგოს, იგი ჰნაღვლობს მხოლოდ სოფლიურ ნუგემის მოკლებას. ნაცვლად მისა, რომ დაჰფიქრდეს და გამოიკვლიოს რისგანაც დაემართა მას უბედურება, და მოინანოს ის ცოდვები, რომელნი იყვნენ მიზეზნი მისისა უბედურებისა იგი ხან ღმერთს აბრალებს თავის უბედურებას, ხან ეშმაკს, ხან სხვა კაცს. ესრეთი სოფლიური, ხორციელი მწუხარება, როგორც იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, სიკვდილს გააჩენს, მოჰკლავს კაცს.

ახლა კიდევ გკითხავ მე თქვენ: რომელი ამ ორთა მწუხარებათა არის თქვენ გულში? თავიდანვე ვსთქვი, რომ არ შეიძლება თქვენს გულში არ იყოს მწუხარება, მაგრამ ღვთის მიერი მწუხარება არის, თუ სოფლისა ამის მწუხარება თვითოეულის თქვენგანის გულში? თუ ვინმე თქვენგანი მარტო იმაზედ სწუხს, რომ დაჭერილია აქა, თავისუფლებას მოკლებულია, მარტო იმას ჰფიქრობს, რომ ვაი თუ დაჰსაჯოს ხორციელმა მთავრობამ, ის კაცი მართლა საცოდავია და უბედური. ამისთანა მწუხარება იმას არაფერს კეთილს არ მოუტანს. ის კაცი აქედგან რომ გავა, ხელ-ახლა შეუდგება იმ საქმეებს და იმ ცოდვებს, რომელთა იგი ამ საპყრობილეში შემოაგდეს; მაშასადამე, უარესად გაფუჭდება და დაეცემა, და ბოლოს სიკვდილით გათავდება მისი მწუხარება. არა, ძმანო ჩემნო! აქ, ამ უბედურ სახლში ღვთისა მიერი მწუხარება უნდა იყოს თქვენს გულში! იმისთვის უნდა სწუხდეთ, რომ თქვენ თქვენმა ცოდვამ დაგლუპათ, ღვთისაგან განგაშორათ, უბედურებაში ჩაგაგდოთ; ღვთის გულისათვის უნდა შეინუხოთ თავი, რომ მოაკლდით ღვთის მადლსა, ზეციერსა მამას განემორენით, ოდესმე შვილნი ნათლისანი, შეიქმნით შვილნი ბნელისა და ცოდვისა. თუ ამას, ჰფიქრობთ, თუ ამით შეინუხებთ თქვენს გულსა, მაშინ გაჩნდება თქვენს გულში სინანული ცხოვრებისა, ეს იქნება დასაწყისი თქვენი მოქცევისა და გაცოცხლებისა. თუ აქაც არ დაჰფიქრდით, თუ ამისთანა მდგომარეობაში მყოფთა არ შეინანეთ, მაშ, როდისღა დაჰფიქრდებით, როდისღა შეინანებთ? არც უნდა სწუხდეთ იმისთვის, რომ დაჭერილნი ხართ საპყრობილეში, არამედ კიდევ უნდა მადლობა შესწიროთ ღმერთსა. ღვთის განგებად შეჰრაცხეთ, რომ ამ საპყრობილეში ჩავარდით, ამით გინოდებს ღმერთი სინანულისათვის და მოქცევისათვის. თუ შეინანეთ, უწინდელი საქმეები მოიძულეთ, გაცოცხლდებით, სცხონდებით; თუ აქაც არ გაიღვიძეთ და არ გამოიცვალებთ ხასიათი, საუკუნო უბედურებასა და სიკვდილსა მიეცემით, რომელიც და განგაშორით თქვენ და ჩვენ ყოველთაგან მაცხოვარმა უფალმა იესომ, არამედ მოგვეცეს სინანული ცხოვრებისა შეუნანებელი. ამინ.

მოძღვრება

თქმული ახლად მოწოდებულთა იმერეთის მცხოვრებთა-
გან მხედართა მიმართ, ანუ დრუჟინათა, ქუთაისის სო-
ბოროში.

ძმანო მართლ-მადიდებელნო, ახლად მოწოდებულნო მხე-
დარნო! ვგონებ, რომ თქვენ ყოველთა არა ერთ-გზის გინახავართ
თქვენს სოფელში და არა ერთ-გზის გაგიგონიათ ჩემგან ქრისტი-
ანული სწავლა და მოძღვრება. ახლაც იმისთვის დაგიბარე,
რომ მოვალეობისამებრ ჩემისა, მოგცეთ თქვენ დარიგება. ახ-
ლანდელი თქვენი მდგომარეობა, აწინდელი თქვენი თანამდე-
ბობა და მოვალეობა სულ სხვა არის, ვიდრეღა მაშინ, როდეს-
საც თქვენ იყავით სოფლებში და სახლებში. ამისთვის დარი-
გებაც ჩემი სხვა უნდა იყოს.

ვინა ხართ თქვენ ახლა, რა საქმისათვის ხართ მოწოდებუ-
ლნი, როგორ უნდა აღსრულებდეთ ახალსა თქვენსა მოვალე-
ობასა? თქვენ ხართ ახლა მხედარნი, ჯარის კაცნი. თქვენ
ხართ მოწოდებულნი ხელმწიფისაგან მისთვის, რათა იყვნეთ
დამცველნი მშვიდობისანი და მფარველნი ქვეყნისა და მამუ-
ლისა, ვითარცა შინაგანთა, ეგრეთვე და უმეტესად გარეგანთა
მტერთაგან. დიდი არის ეს საქმე და უსაჭიროესი ქვეყნისათვის!
ვერც ერთი ქვეყანა, ანუ სახელმწიფო, ვერ გასძლებს, თუ არა
ჰყავს მას კარგი და ერთგული ჯარი, ანუ მხედრობა. არათუ
გარეგანი მტრები წაახდენენ ქვეყანას, თუ არა ჰყავს მას კარ-
გი მხედრობა, არამედ მართო შინაური მტრები გაუჭირვებენ
სიცოცხლეს ყოველთა მცხოვრებთა. რადგანაც ესრეთი დიდი
და უსაჭიროესია მოვალეობა მხედრისა, ამისთვის დიდი მეცა-
დინეობა, მხნეობა და ერთგულება უნდა ჰქონდეს მხედარს,
რომ კარგათ აღასრულოს თვისი მოვალეობა. მხედრის მოვა-
ლეობა მდგომარეობს: პირველათ სრულსა და შეურყეველსა
მორჩილებასა თვისისა უფროსისადმი. მხედრობასა შინა ყოვე-
ლმა უმცროსმა მსწრაფელ, მარჯვედ და უიჭვნელოდ, ხმა ამო-
უღებლად უნდა აასრულოს ბრძანება თვისისა უფროსისა. წყა-
ლში ჩავარდნა, ანუ ცეცხლში შევარდნა, ანუ კლდეზე ასვლა
რომ გიბრძანოს უფროსმა, დაუფიქრებლად უნდა აღასრულო.

შესაძლებელია, თუ შეუძლო, კარგია, თუ ავი ბრძანება, ის უფროსმა იყის, უმცროსმა უნდა მხოლოდ აღასრულოს. მხედარი ყოველ წამს, დღე და ღამე უნდა იყოს მზად მსწრაფლ აღსრულებად უფროსის ბრძანებისა. აქედამ სჩანს რაოდენს თავის გამომეტებს მოითხოვს მხედრობის თანამდებობა. ჭეშმარიტი მხედარი თავის თავს არ დაჰზოგავს, თუ საჭიროებამ მოითხოვა, იგი ყოველთვის მზად არის სისხლის დათხევად და სისხლის შეწირვად მამულისა და ხელმწიფისათვის. მეორედ, მხედრობის მოვალეობის აღსრულება მოითხოვს ერთობას. თქვენს რაზმს, ანუ წყობილობას უნოდეს რუსულ ენაზე „დრუჟინა“, რომელიც ჩვენებურად ნიშნავს ამხანაგობას, მეგობრობას. ეს მისთვის, რომ მართლა უნდა იყოს თქვენში ამხანაგობა არა თუ მხოლოდ გარეგანი, არამედ შინაგანიც, სულიერი და გულითადი. როდესაც დაგაყენებენ მწკრივად და გასწავლიან და მიგაჩვენებენ, ათასი კაცი რომ იყოს, სულ ერთი და იგივე მოძრაობა ერთბაშად და თანხმობით უნდა აღასრულოთ, მსგავსადვე თქვენი გულიც და აზრებიც შეთანხმებულნი უნდა იყვნენ.

ესე ყოველი, რაც აქამომდე ვსთქვით, საჭირო არის და მიუცილებელი მხედართათვის თვით დროსა მშვიდობისასა, როდესაც იგინი თავის ქვეყანაში არიან; მით უმეტესად ომიანობის დროს, როდესაც იგინი წინ დაუდგებიან მტერთა. მაშინ ასწილ უმეტესი მორჩილება, მხნეობა, ერთობა, თავის უარისყოფა არის საჭირო მხედართათვის. გაგონებული გექმნებათ თქვენცა, რომ მოკლე დროში მოსალოდინებელი არს ომი უსჯულო თათრებთან. იქნება კარგად არა გაქვსთ გაგონილი მიზეზი მოსალოდინებელი ომიანობისა. მიზეზი ის არის, რომ უწყალონი, გამხეცებულნი და უსჯულონი თათარნი უწინაც მარადის სტანჯვიდენ მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, მაგალითად, თვით ჩვენი ეს ქვეყანა რამდენჯერ არის მათგან გაოხრებული, რამდენი ეკლესიები და ციხეებია მათგან დამწვარი, რამდენი ათასნი კაცნი, დედანი და მამანი, მოხუცებულნი და ჭაბუკნი მათგანი არიან დაკლულნი, ამას ვინ აღრიცხავს! გარნა, ახლა ჩვენ რომ დაფარულნი ვართ დიდი ხელმწიფის მონყალებითა, სხვანი ურიცხვნი მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანნი, რომელნიც მათ ხელში დარჩნენ ვიდრე აქამომდე, არიან ცეცხლსა შინა, განსაცდელსა. მათისა ხსნისათვის ტანჯვისაგან ემზადება ჩვენი ხელმწიფე იმპერატორი. ამ მიზეზისათვის ხართ თქვენ მოწოდებულნი ყოველი სოფლებიდან. სრუ-

ლი იმედი გვაქვს ჩვენ ყოველთა თქვენთა მემამულეთა, მეზობელთა და ნათესავთა, რომელ, თუ გარემოებამ მოითხოვა, თქვენც არ შეარცხვენთ ჩვენსა მამულსა და მონათესავეთა, მხნედ და მამაცურად დაჰხვდებით მტერთა და მით გაახსოვნებთ მათ მამაცობასა და მხნეობასა ჩვენთა ძველთა და წინაპართა, რომელნი განმავალობასა შინა მრავალთა საუკუნეთა დაუცხრომელად ებრძოდნენ მათვე მტერთა და იცავდნენ მამულსა.

ნუ გეშინიან, თუ ვინმე თქვენგანი დაეცა ველსა ზედა ბრძოლისასა: იგი იქნება ნეტარი! მას ქებით ახსენებს ყოველი კაცი! წმიდა ეკლესია მისთვის ლოცულობს ყოველთვის; მანთვის სიცოცხლე შესწირა მამულსა, მან სისხლი დასთხია ძმათა და მონათესავეთათვის, იგი შეირაცხება მონამეთა-თანა. ამინ.

სიტყვა

თქმული 6 მაისს, ამაღლებასა ზედა, 1882 წელსა, დაბეზღებისათვის.

ნეტარ-იყვნეთ თქვენ, რაჟამს გყვედრიდნენ და გღევნიდნენ, და სთქვან ყოველი სიტყვა ბოროტი თქვენდა მართ სიცრუით ჩემთვის (მათ. 5, 11).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო! თუმცა ღღეს დიდი ქრისტიანული ღღესასწაულია, და ჯერ იყო იმაზედ უბნობა თქვენთანა, გარნა ჩვენ განვიზრახეთ თქმა სიტყვისა სხვა საგანზედ, რომელზედაც ჯერედ ერთხელაც არ გვითქვამს თქვენს წინაშე, და რომელზედაც უბნობა ერთობ საჭირო არის. ერთი დიდი და მავნებელი, შემარცხვენელი ქვეყნისა, სულიერი სენი, ცოდვა და ვნება გავრცელებულია ჩვენს ქვეყანაში და მოითხოვს ჩვენგან, მოვალეობისამებრ ჩვენისა, მივაქციოთ მას-ზედა ყურადღება, და ვამხილოთ იგინი, რომელნიც ემორჩილებიან იმას და მით არცხვენენ თავსა, ადაბლებენ სახელს და

პატივს ჩვენი ქვეყნისასა. რომელია ეს ვნება, ანუ ცოდვა? არის საიდუმლო შესმენა, ანუ დაბეზღება კაცისა მთავრობასთან, სიტყვითა და უმეტესად საიდუმლო, უსახელო, ანუ მოგონებული სახელის წერილით. თუ ვინმეს ჩვენში შური და მტერობა აქვს ვისმესთან და უნდა როგორმე ავნოს, ხოლო პირდაპირ, განცხადებით ვერაფერს ავნებს, თვითონაც თვარისეველია, ანუ ეშინია, მაშინ საიდუმლოდ მთავრობასთან დააბეზღებს წერილებით, რომელსა შინა სხვა და სხვა ნაირს ბრალს დასდებს მასზედა. ეს არის ერთობ სასირცხვო და საზიზღარი საქმე! იგი გამოაჩენს დაცემულსა და მდაბიოსა ხასიათსა კაცისასა. ერთობ გავრცელებულია ჩვენს ქვეყანაში ამისთანა ვნება! ნამეტნავად დაეცა ჩვენი ქვეყანა და მოაკლდა მას უმაღლესი მთავრობისადმი რწმუნება, გაკვირვებულია მთავრობა – რა ხალხია ეს ხალხიო, ერთმანეთს სვრიან, აშავებენ, სჭამენო. მართალია, სხვა ქვეყნებშიაც არის ამისთანა ცოდვა, მაგრამ არა იმ ზომად, როგორც ჩვენს ქვეყანაში. უეჭველია ისიც, რომ ერთი ანუ ორი რომ იყოს ერთ დიდ მხარეში ამისთანა ცუდი საქმის მოქმედი, მთელს ქვეყანას არ უნდა დაედვას ცუდი სახელი. მაგრამ ასეა ქვეყნის ჩვეულება და მიმართულება! ერთი კაცის მიმართულება და მოქმედება მრავალ სხვა კაცს, მის მეზობელს გაუფუჭებს სახელს; ამისთვის ვსთქვი მე, რომ ჩვენს ქვეყანას გაუფუჭდა სახელი. გარნა, ვინც შეკრულია ამ ვნებით, ვინც შურიანია და ბოროტი გული აქვს, იმას რა ენაღვლება! იგი კმაყოფილია, თუ ვისმეს დაასხა თვისი შხამი, გესლი. თუ ვინმე ამისთანა საცოდავი კაცი ისმენს ახლა ჩემს სიტყვებს, მას მე ერთს საბუთს მოვუყვან: ნუ დაჰკარგავ ტყუილად დროებას და ხარჯს! რისთვის შრომობ? რათ ანუხებ შენს თავს? არაფერი გავლენა არა აქვს შენს შესმენას და დაბეზღებას? დიდი ხანია შეიტყო უმაღლესმა მთავრობამ, რა ფასი აქვს შენს დაბეზღებას, და სრულიად ყურადღებას აღარ აძლევს მას. შენს თავს დიდს ცოდვაში და ღვთის წინაშე პასუხის გებაში აგდებ და შენს სურვილსაც ვერ აღასრულებ, ესე იგი, არავინ დაგიჭერებს. დიდ ცოდვაში შესდინარ მეთქი, და ეს ცხადია დაბეზღება, შესმენა არის ცილის წამება, ნაყოფი მტერობისა და სიძულვილისა, ხოლო საღმრთო წერილიც შურის-ძიებას, მტერობას და ცილისწამებას დაამზგავსებს და უწოდებს კაცის კვლად. მაშასადამე ამისთანა საშინელ ცოდვას მიიღებს თავის თავზედ დაბეზღებელი, შემასმენელი, და თავის განზრახვას და მიზანს

მაინც ვერ მიაღწევს. გსურსა, ძმანო, მსმენელნო, მოგიყვანო ერთი გასაკვირველი მაგალითი იმ აზრისა, რომ დაბეზღებელი თავის თავს ავნებს, ცოდვას იღებს თავის თავზე და თავის სურვილს და განზრახვას ვერ აღსრულებს? ოცდასამი წელიწადი ვარ მე ამ სამწყსოში, და გვონებ, ნამეტანი არ იქნება, რომ ვსთქვა, ორასი მაინც, თუ არა მეტი, დაბეზღება და შესმენა მიუვიდა ჩემზე უმაღლეს მთავრობას. რა ცოდვა და უსჯულოება არ მომანერეს იმ დაბეზღებაში! მაგალითებო: კაცის კვლა ერთ დაბეზღებაში პირდაპირ იყო თქმული, რაჭაში, თვით საკურთხეველში მღვდელი გურგენიძე მოკლაო, რომელიც მე არც კი მახსოვდა, თუ იყო ამ გვარის მღვდელი იქა. მრუშება, მეძაობა, ქურდობა, წმინდანთა მპარაობა, ხელმწიფის ღალატობა! პირჯვრის წერა სულ არ ვიცო, უსამართლოცა ვარ, უღმერთო, ანგაარი ვარ, მოქრთამე და კიდევ სხვა მრავალი, ვინ მოიგონებს ახლა, ვის გაახსენდება! და რა გამოუვიდა ყოველთა ამ ურიცხვთა შესმენათა და დაბეზღებათაგან? სრულიად არაფერი! მთავრობას რომ მართლა დაეჯერებია ერთი მაინც ამათგანი, როგორღა დამაყენებდა მე აქ! ჭეშმარიტებას ვიტყვი, მე თვით იგინი მეცოდვებიან, რომელიც ამდენს მახეზღებენ, არა თუ ვემდური და ვუნყრები მათ! მე კი არ მამტყუნებენ, არამედ თავის თავს ამტყუნებენ: საკუთარის ხელით სიგელს სწერენ თვისი ცოდვასას, რომელიც მათ ღღესა სასჯელისასა წარმოუდგება შესარცხვენელად მე კი არ მავნებენ, იგინი თავის თავს ავნებენ; მე კი არ მამავნებენ, თავი თვისი გააშავეს და თვისი სამშობლო. ღვთის წინაშე დიდ პასუხისგებაში ჩავარდებიან, თუ არ შეინანეს. ამბედ უმეტეს რამეს გეტყვი, თუ გინდ არ დაიჯერო. მე კიდევ მიხარია და მადლობელი ვარ მათი, ვინც ასე მდევნის და მასმენს მთავრობასთან. ეს როგორ იქნებაო, იტყვი შენ, რა არის აქ სასიხარულოო? აი რა: ერთ კარგ წიგნში, რომელიც მე მიყვარს და თქვენცა ესრედ არის დანერვილი: „ნეტარ იყვნეთ თქვენ, რაჟამს გდევნიდენ და გყვედრიდენ, და სთქვან თქვენზედა ყოველი სიტყვა ბოროტი“. აი ეს სიტყვა მანუგეშებს მე. გაამრავლონ ჩემზედ ყვედრება, ცილის-წამება, დაბეზღება, – ამით მე იგინი კეთილს მიყოფენ. სხვა რამე კეთილი და სათნო ღვთის წინაშე არაფერი მიქნია, ჩემი დიდი წოდება მე ცოდვილმა ვერ გავამართლე და ყოველთვის მეშინია, რომ არ დავისაჯო ღვთისაგან, გარნა იქნება ამით

მაინც შემინწყნაროს ღმერთმა და არ დამსაჯოს, რომ ვით-
მენ ამას ყოველსა სულდგმულად, არ ვუჩივი მათ ღმერთ-
თან ლოცვაში, არამედ კიდევ ვევედრები: მიუტევოს მათ,
გაასწოროს მათი ცუდი ხასიათი. ვინ იცის, იქნება რითიმე
შევსცოდე მათ, თუმცა არ მახსოვს ვის და რით; გარნა, მაინც
არ უნდა იქმოდენ ამისთანა საქმეს. უთუოდ ღვთის განგებით
არის ეს, რომ ამოდენი ყვედრება, ცილის-წამება და სიტყვა
ბოროტი დამედვა მე. იქნება ამით ჰსურს ღმერთს განწმენდა
ჩემი ცოდვებისა და ცხოვნება ჩემი ცოდვილი სულისა; და
ისიც შეიძლება, რომ ჩემთა დამბეზღებელთაგანი და ცილის
მწამებელთაგანი არა თუ დაჩაგრული იყოს ჩემგან, არამედ
დაჯილდოებულიც: თუ იგი ერის კაცია, უთუოდ ერთი შენ-
ლობა მაინც მიუღია ჩემგან, ერთხელ მაინც ჯვარი გადავსწე-
რე მას; ესეც კეთილის ყოფაა. გარნა უფრო საფიქრელია,
რომ, ის ჩემი მარადის დამბეზღებელი, არის ერთი ვინმე სასუ-
ლიერო წოდების კაცი; იქნება ჩემგან იგი კიდევ არის დაჯი-
ლდოებული და ამაღლებული, და მაინც მემტერება მე და სცდი-
ლობს გამაშაოს – ესეც შესაძლებელია ჩვენ ქვეყანაში. მე ღმერთი
უფრო შემბრალებს და მომიტევეს ჩემს ცოდვებს, გარნა იმ სა-
ცოდავს უდიდესი ბრალი დაედება. მტერზედაც არ გვაძლევს ნე-
ბას უფალი იესო ქრისტე შურის ძიებისა და ცილის წამებისას,
და თუ კეთილის მყოფელისა ვინმემ იკადრა ცილის წამება,
დაბეზღება და შესმენა, სადღა დაემალება იგი განკითხვასა
ღვთისასა? უკანასკნელს შემთხვევაში სწორედ ჩემ ცოდვილ
თავზედაც აღსრულდა სიტყვა დავითისა: **რომელთა მომაგეს მე
ბოროტი კეთილისა წილ, მასმენდეს მე, (ანუ მახეზღებდეს), რამე-
თუ ვსდევდი (ვეძებდი) სიმართლესა, იყავნ ნება უფლისა! ამინ.**

დასასრული.

სარჩევი.

გვერდი.

მოდღვრება კვირიაკესა ზედა მეზვერისასა და ფარისევე- ლისასა	3
სიტყვა კვირიაკესა ზედა ფარისეველისასა და მეზვე- რისასა	7
სიტყვა კვირიაკესა უძღების შვილისასა	11
სიტყვა უძღების კვირიაკესა ზედა	14
მოდღვრება კვირიაკესა ხორციელისა	17
სიტყვა ხორციელის კვირიაკესა ზედა	21
სიტყვა ყველიერის კვირიაკესა ზედა	25
სიტყვა კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა	29
მოდღვრება კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა	32
სიტყვა კვირიაკესა ყველიერისასა	35
სიტყვა კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა	38
მოდღვრება დიდ-მარხვის პირველ კვირიაკის სამშაბათს	41
მოდღვრება დიდი მარხვის პირველის კვირიაკის ოთხშა- ბათს	43
სიტყვა თეოდორობის კვირიაკესა ოთხშაბათსა ზედა	46
სიტყვა თეოდორობის კვირიაკის ოთხშაბათსა, ზიარებად გამზადებულთა მიმართ	49
მოდღვრება აღსარებისა თქმად მომზადებულთადმი თეოდო- რობის კვირიაკის ოთხშაბათს	52
მოდღვრება თეოდორობის კვირიაკესა პარასკევსა ზედა კოლი- ვას ანუ წანდილის კურთხევის წინად 1869 წ.	55
მოდღვრება ზიარებად გამზადებულთათვის, თქმული ქუთაისს	58
მოკლე მოდღვრება მაზიარებელთადმი	60
სიტყვა მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა	62
სიტყვა მართლ-მადიდებლობისა კვირიაკესა ზედა	65
სიტყვა მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა	68
სიტყვა ქუთაისის საკათედრო სობოროსა შინა 1878 წ.	
5 მარტს მართლმადიდებლობის კვირიაკესა ზედა	70
სიტყვა პირველსა დიდმარხვის კვირიაკესა, მართლ-მადი- დებლობისა	74
სიტყვა მეორესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა	77
სიტყვა მეორესა კვირიაკესა დიდმარხვისასა	82

სიტყვა მეორესა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა	84
მოძღვრება, თქმული მეორესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა	88

გვერდი.

სიტყვა მესამესა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა	94
სიტყვა მეოთხესა კვირიაკესა დიდისა მარხვისასა	98
სიტყვა დიდმარხვის მეოთხესა კვირიაკესა ზედა	102
სიტყვა მეხუთესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა	105
სიტყვა მეხუთესა კვირიაკესა ზედა დიდისა მარხვისასა	109
სიტყვა ბზობის კვირიაკესა ზედა	112
მოკლე სიტყვა დიდ ხუთშაბათს	116
მოკლე სწავლა დიდ ხუთშაბათს	118
სიტყვა დიდ პარასკევს ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა.	120
სიტყვა ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა	124
სიტყვა დიდ პარასკევს ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა.	128
ლოცვა ნაცვლად ქადაგებისა, თქმული დიდს პარასკევს წინაშე ჯვარცმის გარდამოხსნისა	130
სიტყვა კვირაცხოვლობასა ზედა ანუ თომა მოციქულისა	134
სიტყვა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა ზედა	139
სიტყვა მესამესა კვირიაკესა ზედა მენელსაცხებლეთა	142
სიტყვა მესამესა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა შემდგომად აღდგომისა	146
სიტყვა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა ზედა	150
სიტყვა კვირიაკესა ზედა განრღვეულისასა	154
სიტყვა კვირიაკესა ზედა სამარიტელისასა	157
სიტყვა სამარიტელის კვირიაკესა ზედა	161
სიტყვა კვირიაკესა ზედა შობილგან ბრმისასა	166
სიტყვა კვირიაკესა ზედა შობილგან ბრმისა	170
სიტყვა მესამესა კვირიაკესა ზედა შემდგომად სულის წმიდის მოფენისა	173
სიტყვა, მეოთხესა კვირიაკესა შემდგომად სულის წმიდის მოფენისა	177
სიტყვა მეხუთესა კვირიაკესა ზედა შემდგომად სულის წმიდის მოფენისა.	180
მოძღვრება მეხუთესა კვირიაკესა ზედა	183
სიტყვა მეხუთესა კვირიაკესა ზედა	188
სიტყვა მეცამეტესა კვირიაკესა ზედა	190

სიტყვა მეთეფესმეტესა კვირიაკესა ზედა . . .	192
მოდღვრება მეთეფესმეტესა კვირიაკესა ზედა . . .	195
სიტყვა მეჩვიდმეტესა კვირიაკესა ზედა . . .	198
მოდღვრება მეჩვიდმეტესა კვირიაკესა ზედა . . .	200
სიტყვა, თქმული 21 კვირიაკესა ზედა . . .	203
სიტყვა 22 კვირიაკესა ზედა . . .	208
	გვერდი.
მოდღვრება 25 კვირიაკესა ზედა . . .	212
სიტყვა 25 კვირიაკესა ზედა . . .	215
სიტყვა 25 კვირიაკესა ზედა მოწყალე სამარტლისასა	218
სიტყვა 25 კვირიაკესა ზედა . . .	221
მოდღვრება კვირიაკესა შემდგომად ჯვართამაღლებისა	224
სიტყვა 26 კვირიაკესა . . .	227
სიტყვა 26 კვირიაკესა ზედა . . .	231
სიტყვა 26 კვირიაკესა ზედა . . .	234
სიტყვა 27 კვირიაკესა ზედა . . .	239
სიტყვა, 31 კვირიაკესა ზედა . . .	242
მოდღვრება კვირიაკესა შემდგომად ნათლის ღებისა	247
სიტყვა ახალის 1884 წ., თქმული ქუთაისის სობოროსა	
შინა . . .	250
მოკლე მოძღვრება ახალი წლისათვის . . .	254
სიტყვა მირქმის ანუ მიგებების დღესასწაულსა ზედა . . .	256
სიტყვა მირქმასა იესო ქრისტესა . . .	260
სიტყვა, თქმული ქუთაისის დღესა უფლის მიგებებისა ანუ	
მირქმისა . . .	262
მოდღვრება ფერისცვალებასა ზედა . . .	267
სიტყვა ფერისცვალებასა ზედა . . .	271
სიტყვა, ფერისცვალებასა ზედა . . .	275
სიტყვა, თქმული ჯვართამაღლების დღესასწაულსა ქუ-	
თაისის საკათედრო ეკლესიასა შინა სახორციელო და სასუ-	
ლიერო სასწავლებელთაგან შეკრებილთა მოსწავლეთა-	
დმი 1874 წ.	279
მოდღვრება ამაღლების დღესა ზედა . . .	283
მოდღვრება თქმული გელათს 8 სექტემბერს 1882 წ. . .	286
სიტყვა ღვთისმშობლის შობის დღესა, თქმული გელათის	
მონასტერს 1877 წ.	291
მოდღვრება, თქმული გელათს 1869 წ. 8 სექტემბერს . . .	294
მოკლე მოძღვრება ტაძრად მიყვანებასა ზედა ყოვლადწმი-	

დისა ღვთისმშობლისა	299
მოძღვრება დღესასწაულსა ზედა ხარებისასა	301
სიტყვა ხარების დღესა	305
სიტყვა, თქმული ქუთაისის ბანკის დამაარსებელის ბესა- რიონ ლოლობერიძის წესის აგებაზე 1879 წ. მარტის 7 დღესა	404
სიტყვა, თქმული ქუთაისის საპყრობილის ეკლესიასა ში- ნა 29 აგვისტოს	408
სიტყვა, თქმული საპყრობილის ეკლესიაზე ქუთაისში	411
მოძღვრება, თქმული ახლად მოწოდებულთა იმერეთის მცხოვრებთაგან მხედართა მიმართ, ანუ დრუჟინათა, ქუთაი- სის სობოროში	413
სიტყვა, თქმული 6 მაისს, ამაღლებასა ზედა 1882 წ., დაბეზღებისათვის	416

